ABC Amber Palm Converter, http://www.processtext.com/abcpalm.html

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\G\Gordon Noah\Gordon_N-Šaman.pdb

PDB Name: Šaman
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 12.5.2007
Modification Date: 12.5.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

NOAH GORDON

ŠAMAN

část první

NÁVRAT DOMŮ 22. dubna 1864

PROUTNÍK

Jak se za chladného úsvitu Spirit of Des Moines blížil k nádraží v Cincinnati, vysílal signály, které Šaman zprvu vnímal jako jemné, sotva znatelné chvění dřevěného staničního nástupiště, později jako zřetelné otřesy a nakonec jako prudké dunění. Najednou se objevila příšera vonící rozpáleným naolejovaným kovem a parou, řítící se k němu šerým polosvětlem. Na černém dračím těle se leskly mosazné armatury a kmitaly mohutné ojnice, a k obloze, jako sloup vody vystřikovaný velrybou, trhavě stoupal oblak světlého kouře, rozpadající se vzápětí v rozplizlé cáry. Lokomotiva se blížila k zastávce.

Ve třetím vagonu bylo volných jen pár tvrdých dřevěných sedadel, a sotva se usadil na jednom z nich, vlak sebou trhl a pokračoval v jízdě. Vlaky byly stále ještě novinkou, ale přesto jimi cestovaly spousty lidí. On raději jezdil sám na koni, ponořen v myšlenkách. Dlouhý vagon byl nacpaný vojáky, obchodními cestujícími, farmáři a ženami všeho druhu, s malými dětmi či bez nich. Křik a pláč dětí ho přirozeně vůbec nerušil; horší bylo, že vůz byl nasycen pestrou směsicí ostrých pachů - nepraných ponožek, zasoplených kapesníků, špatného trávení, zpocených a nemytých těl a hustého kouře z doutníků a dýmek. Jistou spásou se zdálo být okno, ale bylo velké a vzpříčené, a když se Šamanovi konečně podařilo ho otevřít, ukázalo se to spíš jako chyba. Byli jen tři vagony za lokomotivou, mohutným mackem, vrhajícím do vzduchu kromě kouře směs sazí, žhavých i vychladlých jisker a popela, valící se nazpět rychlostí vlaku a nacházející otevřeným oknem cestu dovnitř vozu. Zanedlouho jeden uhlík způsobil, že Šamanův nový kabát začal doutnat. S kašlem a rozčileným klením okno zabouchl a tloukl kabátem, dokud jiskra nezhasla.

Přes uličku se na něj dívala nějaká žena a usmívala se. Byla tak o deset let starší než on, oblečená podle módy, ale s citem. Měla šedivé vlněné cestovní šaty se sukní bez obruče, lemované modrou stuhou, která zvýrazňovala její světlé vlasy.

Jejich oči se na okamžik střetly, pak se její pohled vrátil k háčkování v klíně. Šaman byl rád, že se mu podařilo odvrátit se od ní; smutek není právě obdobím, kdy by hry mezi mužem a ženou těšily.

Vzal si s sebou na čtení jednu novou důležitou knihu, ale kdykoliv se pokusil do ní ponořit, myšlenky se mu vracely k tat'kovi.

V uličce za ním plnil své povinnosti průvodčí a Šaman si poprvé uvědomil jeho přítomnost, až když se ruka toho muže dotkla jeho ramene. S překvapením se díval do netuctového obličeje. Průvodčího kníry končily dvěma navoskovanými hroty.

Šedivějící zrzavá bradka se Šamanovi líbila, protože ústa za ní zůstávala zřetelně viditelná. "Vy ste asi hluchej," řekl muž žoviálně. "Už třikrát sem vás žádal vo jízdenku, pane."

Šaman se na něj usmál, nenuceně, protože v této situaci se ocital znova a znova, celý život. "Ano, jsem hluchý," řekl a podal průvodčímu jízdenku.

Díval se, jak za oknem míjí prérie, ale nebylo to nic, co by upoutalo jeho pozornost. Krajina byla jednotvárná a kromě toho vlak fičel tak rychle, že než stačil něco zaregistrovat, bylo to pryč. Stejně, nejlepší způsob cestování je pěšky nebo na koni; když dorazíte na nějaké místo a máte hlad nebo se potřebujete vymočit, prostě seskočíte z koně a vyhovíte svým potřebám. Když na takové místo dorazí vlak, okamžitě se změní v rozmazanou skvrnu a zmizí.

Knížka, kterou si vzal s sebou, byly Črty z nemocnice od jakési paní Alcottové z Massachusetts, která od začátku války ošetřovala raněné a jejíž popis utrpení a hrozných podmínek v armádě způsobil v lékařských kruzích značný rozruch. Když o tom četl, jeho rozpoložení se jen zhoršovalo, protože ho to nutilo myslit na muka, jimž je možná

vystaven jeho bratr Velký, který jako zvěd Konfederace zmizel při akci. Jestli ovšem není mezi bezejmennými mrtvými. Zmocňoval se ho dusivý zármutek, který jeho myšlenky přiváděl rovnou k taťkovi. Zoufale se začal rozhlížet okolo sebe.

V přední části vozu nějaký malý, vyzáblý chlapec začal zvracet a jeho pobledlá matka, sedící mezi horami zavazadel a třemi dalšími malými dětmi, vyskočila a chytila ho za čelo, aby zabránila znečištění jejich majetku. Když k ní Šaman dorazil, přikročila už k odstraňování nepříjemných následků chlapcovy nevolnosti.

"Třeba mu mohu nějak pomoci. Jsem lékař."

"Nemám peníze, abych ti zaplatila."

Mávl rukou. Chlapec se po záchvatu nevolnosti potil, ale na dotek neměl teplotu. Žlázy neměl opuchlé a oči byly dost čisté.

Jmenuje se paní Sperberová a je z Limy v Ohiu, odpovídala na jeho otázky. Jede ke svému manželovi Jonathanovi, který spolu s dalšími kvakery hospodaří na pozemku ve Springdale, padesát mil západně od Davenportu. Pacient se jmenoval Lester a bylo mu osm let. Do jeho bledých tváří se začínala vracet barva.

Nezdálo se, že by byl vážně nemocen.

"Co jedl?"

Ze zamaštěného pytlíku od mouky neochotně vytáhla domácí klobásu. Měla nazelenalý nádech a jeho nos potvrdil, o čem ho informovaly oči. Proboha!

"Brr... tímhle jste je nakrmila všechny?"

Přikývla, a on se zadíval na ostatní její drobotinu s respektem k jejich zažívání.

"Dobře, ale už jim to víckrát nedávejte. Ta klobása už pochoduje."

Ústa se jí stáhla. "Není to tak zlé. Je pořádně nasolená, už jsme jedli i horší. Kdyby byla zkažená, byli by nemocní i ostatní, i já."

Věděl toho dost o kolonistech všech vyznání, aby z jejích slov vytušil holou skutečnost: ta klobása je jediné, co mají, a proto buď budou jíst zkaženou klobásu, nebo nic. Přikývl a vrátil se na své sedadlo. Svoje jídlo měl v kornoutu zkrouceném z archu cincinnatského Commercialu: tři tlusté plátky libového hovězího mezi krajíci tmavého německého chleba, koláč s jahodovou marmeládou a dvě jablka, se kterými chvíli žongloval, aby děti rozveselil. Když dal jídlo paní Sperberové, otevřela ústa jakoby k protestu, ale potom je zase sklapla. Osadníkova žena se musí vyznačovat notnou dávkou realismu. "Tak teda díky, kamaráde," řekla.

Světlovlasá žena odnaproti to všechno sledovala. Šaman se opět pokoušel o čtení, když se vrátil průvodčí. "Heleďte, dyť já vás přece znám, teďko mi to došlo. Vy ste určitě kluk vod doktora Colea z Holdenovýho Přívozu. Nemám pravdu?"

"Máte." Šaman pochopil, že ho poznal podle jeho hluchoty.

"A vy mě nepoznáváte? Jsem ňákej Frank Fletcher. Pokoušeli jsme se pěstovat kukuřici venku u Hooppolský silnice. Váš táta se vo nás sedum staral víc než šest let, než jsem to střelil a dal se k ajznbónu. Potom jsme se přestěhovali do East Moline.

Vzpomínám si, že když ste byl eště usmrkanec, někdy vás brával s sebou. Sedával jste za ním na koni a držel se ho jak veš kožichu."

Návštěvy u nemocných byly jedinou možností, jak jeho otec mohl trávit čas se svými syny, a oni ty návštěvy milovali. "Už si na vás vzpomínám," řekl Fletcherovi. "I na to místo. Měli jste bílý roubený dům a červenou stodolu s plechovou střechou.

A tu starou chatrč z drnů jste používali jako skladiště."

"No ba, je to tak. Někdy jste s ním jezdil vy a někdy váš brácha, jak že mu říkali?"

Velký. "Alex. Můj bratr Alex."

"Ju. Co s ním teďko je?"

"Je v armádě." Ani se neptejte, ve kterţ.

"No jo, von teda vždycky bejval frajer. Vy študujete na flanďáka`?" řekl průvodčí a díval se na černý oblek, který ještě před čtyřiadvaceti hodinami visel na věšáku v Seligmanově obchodě v Cincinnati.

"Ne. Jsem také lékař."

"Panejo, ani bych neřek, že jste na to dost starej."

Cítil, jak mu tuhnou rty. Věk se nedá obrátit v žert jako hluchota. "Jsem dost starý. Pracuji v nemocnici v Ohiu. Pane Fletchere... můj otec ve čtvrtek zemřel."

Železničářův úsměv zmizel tak pomalu a naprosto, že nebylo pochyby o síle jeho zármutku. "No ba, ty nejlepší vodcházej, že jo? Ve válce?"

"V té době byl doma. V telegramu stálo, že to byl břišní tyfus."

Průvodčí potřásl hlavou. "Budete tak hodnej a řeknete vaší mámě, že se za ni bude modlit spousta lidu?"

Šaman mu poděkoval a řekl, že si toho matka jistě bude vážit. "...Chodí na nádražích po trati k vlaku nějací prodavači?"

"Co vás nemá. Každej si bere jídlo s sebou." Železničář si ho znepokojeně prohlížel. "Než budete přestupovat v Kankakee, nemáte šanci koupit ani ň. Copak vám to neřekli, když jste si kupoval lístek?"

"Ovšem že řekli. Jen si to ověřuji."

Průvodčí se prstem dotkl lemu čepice a šel po svých. Potom se ta žena naproti přes uličku natáhla k polici na zavazadla, aby sundala úctyhodný koš z dubových dýh. Ladná linie jejího těla, od hrudníku až po stehna, se zavlnila. Šaman překročil uličku a pomohl jí s ním.

Usmála se na něj. "Musíte si se mnou vzít," řekla hlasem nepřipouštějícím odmlouvání. "Mám toho pro celý

regiment!"

Proti tomu se ohradil, ale připustil, že pro rotu by to snad stačilo. Vzápětí už jedl pečené kuře, dýňový koláč z ovesné mouky a bramborovou placku. Pan Fletcher se vrátil s chlebem s šunkovou pěnou, který kdesi pro Šamana vyžebral, ale když zjistil, že doktor Cole je zásoben lépe než armáda na Potomaku, zašklebil se a znovu zmizel, netaje se úmyslem, že si na chlebu pochutná sám.

Šaman víc jedl než mluvil, zahanben a zaskočen skutečností, že i tváří v tvář zármutku pociťuje hlad. Ona naopak víc mluvila než jedla. Jmenuje se Martha McDonaldová. Její muž, Lyman, pracuje jako obchodní agent u American Farm Implements Company v Rock Islandu. Vyjádřila politování nad Šamanovou těžkou ztrátou. Když mu podávala jídlo, jejich kolena se o sebe otřela. Příjemná důvěrnost. Už dávno přišel na to, že většinu žen jeho hluchota buď rozčiluje nebo vzrušuje. Ženy z té druhé skupiny zřejmě podněcoval delší kontakt očí; když mluvily, nikdy nespouštěl zrak z jejich obličeje. Způsobovala to nutnost odezírat z jejich rtů.

Nedělal si žádné iluze o svém vzhledu. Ale i když nebyl žádný krasavec (byl velký, ne však neohrabaný), pravidelné rysy a pronikavé modré oči, které zdědil po otci, jej dělaly přinejmenším přitažlivým. Stejně to však nehrálo žádnou roli, pokud šlo o paní McDonaldovou. Stanovil si jako pravidlo - stejně neporušitelné jako nutnost drhnout si ruce před operací i po ní - nikdy se nezaplést s vdanou ženou. Jakmile si byl jist, že ji odmítnutím neurazí, poděkoval za dobrý oběd a vrátil se na své místo na druhé straně.

Většinu odpoledne strávil nad knihou. Louisa Alcottová psala o operacích prováděných bez prostředků na tišení bolesti, o mužích umírajících na zhnisalé rány v nemocnicích prosáklých špínou a zkažeností. Smrt a utrpení jej nikdy nepřestaly rozesmutňovat, ale zbytečná bolest a nesmyslné umírání jej přivádělo až k šílenství. Později odpoledne šel okolo pan Fletcher a oznamoval, že vlak jede rychlostí pětačtyřiceti mil za hodinu, což je třikrát víc než rychlost běžícího koně, a bez únavy! Telegram o otcově smrti přišel druhý den ráno po tom, co se to stalo. S překvapením si uvědomil, že svět se blíží věku rychlé dopravy a ještě rychlejších komunikací, věku nových nemocnic a nových způsobů léčby, věku chirurgie bez utrpení. Vznešené myšlenky ho unavily, a tak raději potajmu očima svlékal Marthu McDonaldovou. Bylo to příjemné. Půl hodiny si bázlivě představoval lékařské vyšetření vrcholící svedením, nejbezpečnější a nejneškodnější porušení své Hippokratovy přísahy.

Nadlouho se nerozptýlil. Taťka! Čím blíže byl k domovu, tím těžší bylo myslet na realitu. Zpod víček se draly ven slzy.

Ale jednadvacetiletí doktoři přece nemohou na veřejnosti plakat. Taťka... Celé hodiny předtím, než přestupovali v Kankakee, se snesla temná noc. Nakonec, ostatně dost brzy, sotva jedenáct hodin poté, co opustili Cincinnati, ohlásil pan Fletcher jeho stanici: "Ro-o-ock I-I-I-sla-a-and!"

Nádraží bylo oázou světla. Když Šaman vystoupil z vlaku, hned spatřil Aldena, který na něj čekal pod jednou z plynových luceren. Čeledín jej poklepal po rameni, věnoval mu smutný úsměv a důvěrně jej pozdravil. "Vítám tě doma, ty proutníku proutnická."

"Nazdar, Aldene." Zůstali chvíli pod lampou, aby si mohli promluvit. "Jak je jí?" zeptal se Šaman.

"No jo, to víš. Je to na prd. Ale přece jen ji to ještě nesložilo. Nedali jsme jí příležitost, aby byla sama. Celej den jsou s ní lidi z církve, i reverend Blackmer."

Šaman přikývl. Matčina neochvějná pobožnost byla pro ně všechny těžkou zkouškou, ale kdyby jim První baptistická církev pomohla překonat matčin žal, byl by jí vděčen.

Alden správně předpokládal, že Šaman bude mít jen jednu kabelu, a proto přijel místo valníku, který péra neměl, s lehkou, dobře odpérovanou bryčkou. Do bryčky byl zapřažen Boss, šedý valach, kterého jeho otec velmi miloval. Než se vyškrábal na sedadlo, pohladil ho po nose. Když vyrazili, hovor uvázl. Ve tmě neviděl Aldenovi do obličeje. Alden voněl stále stejně - senem, tabákem, surovou vlnou a whisky. Po dřevěném mostě překročili Rocky River a potom klusem pokračovali na severovýchod. Neviděl krajinu, kterou projížděli, ale znal tady každý strom a každý kámen. Na některých úsecích byla cesta těžko sjízdná, protože sníh se už skoro rozpustil a přeměnil se v břečku. Po hodině jízdy na obvyklém místě Alden zastavil, aby si kůň oddechl. On i Šaman slezli dolů, vymočili se na mokrou louku Hanse Buckmana a chvíli se procházeli sem a tam, aby si protáhli kostru. Brzy potom přejeli po úzkém mostě jejich vlastní řeku, a když se do zorného pole dostal dům a stodola, nastala pro Šamana ta nejbolestnější chvíle. Až dosud to nebylo nic neobvyklého.

Alden jej vyzdvihl v Rock Islandu a vezl jej domů. Ale až přijedou, taťka tam nebude. Už nikdy.

Šaman nezamířil rovnou do domu. Pomohl Aldenovi vypřáhnout, následoval ho do stodoly a svítil petrolejkou, aby mohli hovořit. Alden sáhl do se na a vytáhl láhev, ještě asi do třetiny plnou, ale Šaman potřásl hlavou.

"Snad ses tam nahoře v Ohiu nedal na abstinenci'?"

"Ne." Bylo to složitější. Jako všichni Coleové byl jen mírný piják, ale důležitější bylo, že mu otec před dávnou dobou

vysvětlil, že v alkoholu se rozpouští jejich Dar. "Ne, nedal, jen nepiju moc často."

"No jo, ty seš jak von. Ale dneska večer bys měl."

"Nechci, aby to ze mě cítila. Beztak s ní budu mít dost problémů. Ale trošku mi nech, co říkáš`? Přijdu a vezmu si to do pokoje, až se máma uloží k spánku."

Alden přikývl. "Měj s ní trochu trpělivosti," řekl se zaváháním. "Vím, že může být i zlá, ale..." Překvapeně se zarazil, když k němu Šaman přistoupil a objal ho. To k jejich vztahu nepatřilo; muži muže přece neobjímají. Čeledín plaše poklepal Šamanovi po rameni. Potom se Šaman nad ním slitoval, sfoukl lucernu a odešel přes dvůr do kuchyně, kde na něj po odchodu všech ostatních čekala matka.

DĚDICTVÍ

Druhého rána, třebaže hladina hnědé tekutiny v Aldenově láhvi poklesla jen o několik málo palců, Šamanovi třeštila hlava. Spal mizerně; starou matraci z provázků už celé roky nikdo nedocpal a nevyrovnal. Při holení si pořezal bradu. Toho rána však nic z toho nemělo význam. Otce pochovali rychle, neboť zemřel na skvrnitý tyfus, ale mše byla odložena až do Šamanova návratu. V malém kostele První baptistické církve se tísnily tři generace pacientů, kterým jeho otec pomáhal na svět a které ošetřoval nebo léčil na nemoci, střelná zranění, pobodání, vyrážky, zlámané kosti a kdo ví na co ještě.

Reverend Lucian Blackmer přednesl chvalořeč - dost vřelou na to, aby překonala nevraživost přítomných. Panychida však přece zanechávala dojem, že je docela v pořádku, že doktor Robert Judson Cole zemřel tak, jak zemřel, když neměl dost slušného vychování, aby se stal členem jediné správné církve. Šamanova matka několikrát vyjádřila svou vděčnost, že s ohledem na ni pan Blackmer dovolil, aby byl její manžel pochován na kostelním hřbitově.

Celé odpoledne se Coleův dům plnil lidmi, z nichž většina přinášela mísy s pečení, nádivkami, pudinky a koláči. Tolik jídla, jako by se jednalo o nějakou slavnost. I Šaman se přistihl, jak okusuje plátky studeného pečeného srdce, své oblíbené pochoutky. Naučil se ji jíst od Makwa-ikwy. Napadlo jej, že to je vlastně indiánská lahůdka, podobně jako vařený pes nebo veverka upravovaná i s vnitřnostmi. Potěšilo ho zjištění, že mnozí z bílých sousedů, když porazí krávu nebo zabijí jelena, rovněž připravují srdce. Natahoval se pro další kousek, když si všiml, jak k jeho matce míří přes celou místnost Lillian Geigerová. Zestárla a byla sešlejší, ale stále atraktivní. To po ní Rachel zdědila svou krásu. Lillian měla na sobě svoje nejlepší černé saténové šaty, černý plátěný přehoz a skládaný bílý šátek. Na jejích krásných prsou se na řetízku houpala malá stříbrná Davidova hvězda.

Povšiml si, že dává pozor, koho pozdravit; bţli zde tací, kteří by, třeba zdráhavě, odpověděli na pozdrav Židovce, ale nikdy zrádci. Lillian byla totiž sestřenicí Judah Benjamina, státního tajemníka Konfederace, a její manžel, Jay, odešel začátkem války do své rodné Jižní Karoliny, a spolu se dvěma ze svých tří bratří se dal ke konfederační armádě.

Když Lillian míjela Šamana, úsměv jí strnul na rtech. , Teto Lillian," řekl. Nebyla jeho tetou, ale Geigerové a Coleové spolu vyrůstali a byli jak jedna rodina. Odjakživa jí tak říkal. Oči jí zněžněly. "Nazdar, Robe J.", řekla postaru, jako by byl stále kluk; nikdo mu tak neříkal - tak říkali jeho otci -, ale Lillian ho zřídka oslovovala Šamane. Políbila ho na tvář a ani se nenamáhala vyjádřit mu soustrast.

Řekla mu, že podle zpráv od Jasona, dost vzácných, neboť dopisy přes frontu chodí mizerně, je její manžel zdráv a nezdá se, že by byl v nebezpečí. Když narukoval, coby lékárník se uchytil v jedné malé vojenské nemocnici v Georgii jako správce, a teď je velitelem větší nemocnice na břehu James River ve Virginii. V posledním dopise jí prý oznámil, že jeho bratr, Joseph Reuben Geiger, lékárník, stejně jako všichni mužští v jeho rodině, který sloužil u jízdy pod generálem Stuartem, padl v boji.

Šaman rozvážně přikývl. Ani on nevyslovil politování. Lidé to teď považují za samozřejmé.

A co děti?

"Ty se mají dobře. Kluci vyrostli, Jay by je už ani nepoznal! Jedí jak tygři."

"A Rachel?"

"Loni v červnu přišla o manžela, Joe Regensberga. Umřel na skvrnitý tyfus, stejně jako tvůj otec."

"Ach," pravil ztěžka. "Slyšel jsem, že tyfus v Chicagu loni v létě pěkně řádil. Je v pořádku?"

"Ale ano. Rachel je zdravá, stejně jako její děti. Má synka a dcerku." Lillian zaváhala. "Má nápadníka, Joeova bratrance.

Až skončí rok smutku, ohlásí zasnoubení."

Ach jo. Stále živá bolest se zavrtala ještě hlouběji. "Jak se cítíte jako babička?"

"Moc se mi to líbí," řekla, vzdálila se od něj a pustila se do tichého rozhovoru s paní Prattovou, jejíž pozemek sousedil s Geigerovým.

Přiblížil se večer. Šaman naložil talíř jídlem a vzal ho do nevětrané chatrče Aldena Kimballa, kde to věčně páchlo kouřem.

Čeledín seděl na pryčně jen v spodkách a pil ze džbánu. Nohy měl čisté - na počest pohřbu se vykoupal. Jeho rezervní vlněné spodky, spíš šedé než bílé, se sušily uprostřed chaty na provaze napjatém mezi hřebíkem zatlučeným do trámu a tyčí mezi nosníky krovu.

Šaman potřásl hlavou, když mu nabídl džbánek. Sedl si na jedinou dřevěnou židli a díval se, jak Alden jí. "Kdyby bylo po mém, pochoval bych taťku na našem pozemku, tam nad řekou."

Alden zakroutil hlavou. "Nebyla by pro. Je to moc blízko od hrobu tý indošky. Než byla... zavražděna," řekl opatrně, "bylo o nich dvou dost řečí. Tvoje máti byla sakra žárlivá."

Šaman měl na jazyku pár otázek o Makwě a své matce a otci, ale nepovažoval za vhodné s Aldenem pomlouvat rodiče. Místo toho mu zamával na rozloučenou a odešel. Bylo už šero, když kráčel dolů k řece, k ruinám hedonoso-te Makwa-ikwy. Jeden konec dlouhého domu byl neporušený, ale druhý se sesunul, trámy a nosníky byly shnilé a jistě poskytovaly útulek všelijakým hadům a hlodavcům.

"Vrátil jsem se," řekl.

Cítil Makwinu přítomnost. Byla mrtvá už dlouho; teď k ní cítil lítost poněkud vybledlou smutkem ze ztráty otce.

Potřeboval útěchu, ale vše, na co se zmohl, byla hrozná zlost, taková zlost, až mu vzadu na krku vstávaly vlasy. Nedaleko byl její hrob. Neoznačený, ale pečlivě udržovaný. Tráva byla pokosená, okraje hrobu vysázené

planými žlutými denivkami, přesazenými od řeky. Zelené výhonky už prorážely mokrou zemí.

Jistě to byl jeho otec, kdo se o hrob staral. Poklekl a vytrhal trochu plevele mezi květinami.

Byla už skoro tma. Představoval si, že cítí, že mu Makwa chce něco říct. Stávalo se to i předtím, a on napůl věřil, že cítí její hněv, protože mu nemůže oznámit, kdo ji zabil. Chtěl se jí zeptat, co má dělat dál, když teď taťka odešel. Vítr čeřil hladinu vody. Objevily se první bledé hvězdy a on se zachvěl. Zůstala tady od zimy ještě spousta chladu, pomyslil si, když se vracel k domu.

Druhý den by měl být doma, kdyby přišli opozdilí hosté, to si uvědomoval, ale zjistil, že toho není schopen. Místo toho se oblékl do pracovního a strávil dopoledne s Aldenem při ošetřování ovcí. Kastroval samce mezi mladými jehňaty a Alden podotkl, že by si na oběd zasloužil smažené žlázy s kapkou brandy.

Odpoledne se Šaman vykoupal, znovu se oblékl do černých šatů a sedl si s matkou do salonku. "Nejlepší by bylo probrat otcovy věci a rozhodnout, co je čí," řekla.

I když její světlé vlasy už téměř zešedivěly, byla jeho matka, se svým krásným dlouhým nosem a citlivými ústy, jednou z nejpřitažlivějších žen, jaké kdy viděl. Jejich vztah zůstal jako vždy, ale cítila jeho zdrženlivost. "Dřív nebo později se to musí udělat, Roberte," řekla.

Chystala se odnést prázdné talíře a mísy do kostela, aby si je tam vyzvedli spoluvěřící, kteří na pohřeb donesli jídlo.

Nabídl se jí, že je odnese místo ní. Ale ona chtěla navštívit reverenda Blackmera. "Pojď se mnou," řekla, ale on zavrtěl

hlavou. Věděl, že by to znamenalo dlouho sedět a poslouchat rady, jak zařídit, aby do něj vstoupil duch svatý. Lpění jeho matky na víře v nebe a peklo ho nepřestávalo překvapovat.

Vzpomínal na její minulé argumenty vůči otci a uvědomoval si, že teď musí trpět obzvlášť velkou úzkostí, protože se vždy trápila tím, že její manžel, který odmítl baptismus, ji nebude očekávat v ráji.

Zdvihla ruku a ukázala do otevřeného okna. "Někdo přijíždí na koni."

Chvíli naslouchala a hořce se usmála. "Nějaká žena se ptá Aldena, jestli je tady doktor. Říká, že její manžel se zranil.

Alden říká, že doktor zemřel. Mladý doktor? ptá se. Alden říká: Jo ten, ne, ten je tady."

Šaman si pomyslil, že je to dost legrační. Vzpřímeně odešla ke dveřím, kde byla na obvyklém místě připravena Robova lékařská kabela, a podala ji synovi. "Vezmi si vůz, je zapřaženo. Já půjdu do kostela později."

Ta žena byla Liddy Geacherová. Ona a její muž Henry koupili pozemek po Buchanannových, co byl Šaman pryč. Cestu znal dobře, bylo to jen pár mil. Geacher spadl ze seníku. Našli ho ležet na zemi. Sotva dýchal, vzdychal bolestí. Sténal, když se ho pokusili svléct, a tak mu Šaman šaty rozřízl - opatrně po švech, aby je paní Geacherová zas mohla dát dohromady. Geacher nekrvácel, měl jen ošklivé modřiny a napuchlý levý kotník.

Šaman vytáhl z kabely otcův stetoskop. "Pojďte sem, prosím.

Chci, abyste mi řekla, co uslyšíte," řekl té ženě a nasadil jí přístroj na uši. Paní Geacherové se rozšířily oči, když položila zvon manželovi na prsa. Nechal ji poslouchat pořádně dlouho. Držel zvon stetoskopu v levé ruce, zatímco špičkami prstů pravé ruky zkoušel tomu muži pulz.

"Buch-buch-buch-buch-buch!" zašeptala.

Šaman se usmál. Pulz Henryho Geachera byl rychlý. Kdo by mu to mohl vyčítat? "Co ještě slyšíte'? Nemusíte spěchat."

Dlouho poslouchala.

"Nějaké jemné praskání, jako když se drtí suchá sláma'?"

Zavrtěla hlavou. "Buch-buch-buch."

Je to dobré. V plicích není zapíchnuto zlomené žebro. Vzal jí stetoskop a potom rukama prohledal každý palec Geacherova těla. Jelikož neslyšel, musel se více než ostatní lékaři spoléhat na ostatní smysly. Když držel mužovy ruce, přikývl, spokojen s tím, co mu říkal jeho šestý smysl. Geacher měl štěstí. Dopadl na dost velkou hromadu se na, která pád zmírnila. Narazil si žebra, ale Šaman nenašel žádné znaky těžké zlomeniny. Zdá se, že je prasklé páté až osmé žebro, a možná i deváté. Když žebra ovázal, Geacher dýchal lehčeji.

Šaman mu stáhl kotník a potom vytáhl z kabely láhev otcova sirupu proti bolesti, skládajícího se hlavně z alkoholu, trochy morfia a nějakých bylinek. "Bude ho to bolet. Dvě kávové lžičky každou hodinu."

Dolar za zavolání k pacientovi, padesát centů za obvazy, padesát centů za lék. Ale to je jen část práce. Nejbližší sousedé Geacherových jsou Reismanovi, deset minut na koni.

Šaman tam zajel a promluvil s Todem Reismanem a jeho synem Davem, kteří přistoupili na to, že dohlédnou na Geacherovu farmu a budou ji asi tak týden udržovat v chodu, než se Henry postaví na nohy.

Domů jeli s Bossem pomalu, vychutnávali jaro. Černá půda byla ještě příliš mokrá, než aby se dalo orat. Toho rána si na Coleovic pastvinách všiml, že se objevují drobné květy, violky, oranžové kamejky, růžové stepní floxy. Za pár týdnů pláně ožijí a rozzáří se všemi barvami. S radostí vdechoval dobře známý těžký a nasládlý pach pohnojených polí.

Když se vrátil, dům byl prázdný a na háku chyběl košík na vajíčka. To znamená, že matka odešla do kurníku. Nešel ji hledat. Než vrátil lékařskou kabelu na obvyklé místo ke dveřím, zkoumal ji, jako by ji viděl poprvé. Kůže byla odřená, ale byla to kvalitní hovězina, ještě toho hodně vydrží.

Vevnitř byly nástroje, obvazy a léky, jak je jeho otec vlastníma rukama uložil, čisté a v dokonalém pořádku, kdykoli v pohotovosti.

Šaman přešel do pracovny a začal metodicky prohlížet otcův majetek, prohledával zásuvky stolu, otevřel koženou skřínku a dělil věci na tři hromádky: matce hlavně drobnosti, které by pro ni mohly mít citovou hodnotu; Velkému půl tuctu svetrů, které Sarah Coleová upletla z jejich vlastní vlny, aby doktorovi nebyla zima, když ho v noci volali z domu, otcovo rybářské a lovecké vybavení a poklad tak nový, že ho Šaman viděl poprvé: kolt ráže 0,44, revolver texaského námořnictva s pažbou z černého ořechu a s devítipalcovou rýhovanou hlavní.

Ta zbraň ho překvapila i šokovala. I když se jeho pacifistický otec nakonec dal najmout k armádě Unie, byl vždy pevně rozhodnut, že nikdy nebude bojovat ani nosit zbraň; proč si potom koupil tuto nade vši pochybnost drahou zbraň?

Lékařské knihy, mikroskop, lékařská kabela, bylinková a medikamentová lékárna - to všechno putovalo na Šamanovu hromádku. Ve skřínce pod bedničkou s mikroskopem byla řada knih, množství svazků, sešitých z jednotlivých listů.

Když se do nich Šaman podíval, spatřil, že je to otcův celoživotní deník.

Náhodně uchopil do ruky svazek datovaný rokem 1842. Když v něm zalistoval, našel bohatou, chaotickou sbírku lékařských a lékopisných poznámek, myšlenek a úvah. Deník byl poset spoustou skic - tváře, anatomické kresby, ženský akt celé postavy; poznal v ní svou matku. Prohlížel si tu mladší tvář a fascinován zíral na zakázané tělo. Vytušil, že plod v tom nepochybně gravidním břiše je on sám. Otevřel jiný svazek, psaný dříve, když Robert Judson Cole byl bostonským mladíkem, který se právě vylodil z plachetnice, která přibyla ze Skotska. Tento svazek rovněž obsahoval ženský akt, ale tvář byla tentokrát Šamanovi neznámá. Rysy té ženy byly nezřetelné, zato pochva byla nakreslena s klinickou podrobností. Najednou se Šaman přistihl, že čte o sexuální avantýře, kterou měl jeho otec s nějakou ženou ve svém penzionu.

Jak tak četl celou tu zprávu, mládl. Léta mu ubývala, tělo se vracelo zpátky, země se začala točit opačným směrem a vybavovala se mu křehká tajemství a útrapy mládí. Byl opět chlapcem, četl v této knihovně zakázané knihy, hledal slova a obrázky, které odhalovaly tajemství života, opět se důkladně seznamoval se všemi těmi nemravnými a přece tak nádhernými věcmi, které muži dělají se ženami. Opět vstával a chvěl se, v obavě, že se ze dveří vynoří otec a nachytá ho.

Potom pocítil chvění způsobené tím, jak někdo prudce přibouchl zadní dveře. To se matka vrátila s vajíčky. Přinutil se zavřít knihu a vrátit ji do skřínky.

Při večeři řekl matce, že začal třídit otcovy věci, a požádal ji, aby z půdy přinesla nějakou prázdnou krabici, do které by uložil věci, určené pro bratra.

Visela mezi nimi nevyslovená otázka, zda je Alex živ, zda se vrátí a ty věci užije, ale potom se Sarah probrala a přikývla.

"Dobře," řekla. Viditelně se jí ulevilo, že se té úlohy ujal.

Té noci, když spánek nepřicházel, si říkal, že čtením těch deníků by se z něj mohl stát voyeur, vetřelec do života svých rodičů, možná i do jejich ložnic. Rozhodl se, že ty knihy musí spálit. Ale rozum mu říkal, že otec v nich popsal podstatu svého života. Šaman teď ležel v proleželé posteli a byl zvědav, jaká byla pravda o životě a smrti Makwa-ikwy, a současně ho trápilo, zda ta pravda nepřinese nějaká mučivá odhalení.

Nakonec vstal a rozsvítil lampu, a kradmo, aby nevzbudil matku, ji snesl dolů do haly.

Zkrátil čadící knot a zvýšil plamen, jak to jen šlo. Tím získané světlo tak tak stačilo ke čtení. Pracovna byla v této noční době nepříjemně studená. Ale když Šaman vzal první svazek a začal číst, rázem si přestal uvědomovat chabé osvětlení i nízkou teplotu. Dozvěděl se o otci i o sobě mnohem víc, než si kdy přál vědět.

část druhá

ČERSTVÉ PLÁTNO, NOVÝ OBRAZ 11. BŘEZNA 1839

PŘISTĚHOVALEC

Rob J. Cole poprvé spatřil Nový svět jednoho mlhavého jarního dne, když poštovní plachetnice Cormorant - nemotorná loď se třemi krátkými stěžni a s jedinou plachtou na přídi, přece však pýcha společnosti Black Ball Line - byla vržena do prostorného přístavu stoupajícím přílivem a spustilá kotvu do větrem zčeřených vln. Východní Boston nebyl nic než pár řad špatně postavených dřevěných domů, ale na jednom z mol se za tři pence dalo nasednout na malý parníček, který ho'odvezl napříč přístavem, prodíraje se pestrým rojem lodí k hlavnímu nábřeží, rozmanité směsici nájemných domů a obchodů, páchnoucí zkaženými rybami, výkaly a dehtovanými lany, podobně jako kterýkoliv ze skotských přístavů.

Byl vysoký a ramenatý, větší než většina ostatních. Když se klikatými uličkami, dlážděnými kočičími hlavami, vzdaloval od vody, sotva se vlekl, protože cestování ho na smrt unavilo. Na levém rameni nesl těžký kufr, pod pravou paží měl velký strunný nástroj. Vypadalo to, jako by držel okolo pasu nějakou ženu. Všemi póry nasával Ameriku. V úzkých uličkách bylo sotva dost místa pro všechny hemžící se vozy a drožky. Většina budov byla buď ze dřeva nebo z tmavočervených cihel. Obchody byly dobře zásobeny zbožím a pyšnily se pestrými štíty se zlatými literami. Snažil se nevrhat roztoužené pohledy na ženy vstupující do obchodů a vycházející z nich, třebaže byl touhou po pachu ženy

téměř opilý.

Nakoukl do jednoho hotelu, American House, ale zastrašily ho lustry a turecké koberce, které nepochybně znamenaly nedostupně vysokou cenu. V jídelně na Union Street si dal talíř rybí polévky a požádal dva číšníky, aby mu doporučili nějaký čistý a levný penzion.

"Jó, vašnosto, to se musíte rozhodnout, buď jedno, nebo druhý," řekl jeden z nich. Ale druhý číšník zavrtěl hlavou a poslal ho k paní Burtonové na Spring Lane.

Jediná volná místnost byla v podkroví, vedle pokojů pro čeledína a děvečku, a byla zařízena jako pokoj pro služky. Byl to maličký kumbál na konci na třikrát zalomeného schodiště, těsně pod okapem. Zaručeně tam bude v létě horko a v zimě zima. Zařízení se skládalo z úzké postele, malého stolku s oprýskaným umývadlem a z bílého nočníku, zakrytého plátěným ručníkem s vyšitými modrými kvítky. Snídaně - kaše, piškoty, jedno slepičí vajíčko - přijde spolu s pokojem na dolar padesát týdně, řekla mu Louise Burtonová. Byla to nažloutlá vdova okolo šedesátky, s přímým pohledem. "Co je tohle za věc?"

"Tomu se říká viola da gamba."

"Vy se chcete živit jako muzikant`?"

"Hraji jen pro své potěšení. Živím se jako lékař."

Pochybovačně přikývla. Požádala o závdavek a poradila mu vyvařovnu na Beacon Street, kde může dostat obědy za další dolar týdně.

Jakmile odešla, klesl na lůžko. Celé odpoledne, večer i noc spal bezesným spánkem. Stále ještě cítil kolébání a házení lodi. Ráno se však vzbudil jako znovuzrozený. Sešel dolů, aby se vyhladovělý vrhl na snídani. Seděl vedle dalšího strávníka, Stanleyho Finche, který prý pracuje v kloboučnictví na Summer Street. Od Finche se dozvěděl dvě věci základního významu: že za pětadvacet centů se u vrátného Lcma Raskina dá ohřát a napustit do malé koupací kádě voda a že v Bóstonu jsou tři nemocnice, Massachusettská všeobecná, Porodnice a Oční a ušní klinika. Po snídani se s rozkoší cachtal v lázni a drhl se, dokud voda nevychladla. Potom se snažil dát do pořádku své šaty. Když scházel ze schodů, na odpočívadle klečela děvečka a umývala podlahu. Její holé paže byly samá piha a hojné obliny se jí chvěly v rytmu práce. Jak ji míjel, vzhlédla k němu mrzutá flekatá tvář. Všiml si, že vlasy pod čepcem mají barvu, která ho moc nepotěšila - barvu mokré mrkve.

V Massachusettské všeobecné nemocnici strávil čekáním polovinu dopoledne. Potom ho přijal doktor Walter Channing, který mu bez okolků sdělil, že nemocnice nepotřebuje žádné nové lékaře. Stejně pochodil i v obou zbývajících nemocnicích.

V Porodnici nějaký mladý lékař jménem David Humphreys Storer s pochopením potřásl hlavou. Harvard Medical School chrlí každoročně lékaře, kteří čekají, až na ně přijde řada. Milý doktore Cole, šance nově příchozího je nepatrná.

Rob J. věděl něco, co dr. Storer neřekl: některým z místních absolventů pomáhá rodinná prestiž a styky, stejně jako se i on těšil v Edinburghu výhodě, že patří k lékařské rodině Coleů. .

"Zkusil bych to v nějakém jiném městě, třeba v Providence nebo v New Havenu," řekl dr. Storer a Rob J. zamumlal slova díků a měl se k odchodu. Ale Storer ho zarazil. "Byla by tu ještě jistá možnost, řekl. Měl byste si promluvit s dr.

Walterem Aldrichem."

Tento lékař ordinoval ve svém vlastním domě, dobře udržovaném bílém srubu na jižní straně lučnatého území zvanţho Common. Byly právě návštěvní hodiny, a tak Rob J. dlouho čekal. Ukázalo se, že dr. Aldrich je korpulentní muž s šedivým plnovousem, za kterým ústa vypadala jako sečná rána.

Poslouchal, když Rob J. hovořil, tu a tam ho přerušuje otázkou. "Říkáte Fakultní nemocnice v Edinburghu'? U chirurga Williama Fergussona'? Co vás vedlo k tomu, že jste opustil takové místo`?"

"Kdybych neutekl, poslali by mě jako psance do Austrálie."

Byl přesvědčen, že jedinou jeho nadějí je říct pravdu. "Napsal jsem pamflet, který vedl k nepokojům v průmyslu, namířeným proti anglické koruně, která Skotsko celé roky vysává. Došlo k boji a byli i mrtví."

"Nu, řekl jste to bez obalu," řekl dr. Aldrich a přikývl.

"Člověk musí bojovat za blaho své země. I můj otec a děd bojovali proti Angličanům." Kriticky si Roba J. prohlížel.

"Byla by tu jedna škvírka. U jedné dobročinné organizace, která posílá lékaře k městské chudině."

Vypadalo to jako špinavá a neperspektivní práce; dr. Aldrich řekl, že většina lékařů, kteří chodí po návštěvách, dostává padesát dolarů ročně. Ještě jsou šťastni, že mají příležitost se zdokonalit. Rob J. se ptal sám sebe, co se doktor z Edinburghu může naučit o medicíně v předměstských brlozích.

"Když se přihlásíte v Bostonské ambulanci, mohu zařídit, abyste jako sekundář po večerech asistoval v anatomické laboratoři při Tremont Medical School. To vám přinese dalších dvě stě padesát dolarů ročně."

"Nemyslím, že bych mohl žít ze tří set dolarů, pane. Nemám skoro žádné prostředky."

"Nic jiného vám nemohu nabídnout. Příjem by mohl být případně až tři sta padesát dolarů. V osmém okrese rada ředitelů odhlasovala, že se lékařům bude platit sto dolarů místo padesáti."

"Proč se v osmém okrese platí dvakrát tolik než jinde'ţ"

Teď bylo na dr. Aldrichovi, aby byl upřímný. "Tam žijí Irové," řekl potichu, hlasem stejně bezkrevným jako byly jeho rty.

Na druhý den ráno Rob J. stoupal po skřípajících schodech v čísle 109 na Washington Street a vstoupil do přecpané lékárny, která byla jedinou úřadovnou Bostonské ambulance. Už tam byla hromada lékařů, kteří čekali na svůj denní příděl. Když Rob J. přišel na řadu, byl ředitel Charles K. Wilson dost strohý.

"Nový lékař pro osmý okres, je to tak'? Dobrá, tento obvod je nedostatečně obsazen. Čekají tam na vás," řekl a posunul k němu haldu papírků, z nichž na každém bylo jméno a adresa.

Wilson mu vysvětlil pravidla a popsal osmý okres. Broad Street se nachází mezi oceánskými doky a vzdálenější částí Fort Hill. Když bylo město nové, v této čtvrti sídlili kupci, kteří si vybudovali velké domy, aby byli blízko svých skladišť a čilého obchodu na nábřeží. Časem se přestěhovali na jiná, hezčí místa a domy zabrali jankejští dělníci, a potom, když se společnost dále diferencovala, ještě chudší nájemníci. Nakonec to byli irští přistěhovalci, které ze svých útrob chrlily přistávající lodě. Když ty obrovské domy zchátraly a nutně potřebovaly opravu, rozdělili je a pronajímali za přehnané týdenní sazby. Skladiště se změnila v úly skládající se z maličkých pokojíků bez jakéhokoliv přístupu světla či vzduchu.

Životní prostor se stal tak vzácným, že vedle každé stavby a za ní rostly ošklivé nájemné boudy. Výsledkem byly odpudivé brlohy, kde v jediné místnosti žilo i dvanáct lidí - manželky, manželé, bratři, sestry, děti. Někdy všichni spali v jediné posteli.

Podle Wilsonových pokynů našel osmý okres. Smrad Broad Street, jehož spektrum bylo dáno tím, že příliš mnoho lidí používalo příliš málo záchodů, byl pachem chudoby, tentýž jako ve všech městech světa. Měl obavy, jak bude jako cizinec přijat, a proto ho potěšily ty irské tváře, sdílející jeho keltství. Jeho první lístek byl vystaven na jméno Patricka Geoghegana z Half Moon Place; adresa mu byla naprosto na nic, téměř okamžitě se ztratil v bludišti uliček a neoznačených soukromých chodníků, které vybíhaly z Broad Street. Nakonec dal penny jednomu chlapci s ušpiněným obličejem, který ho zavedl na maličký přelidněný dvůr. Po dalším vyptávání ho poslali na horní poschodí sousedního domu, kde cesta vedla přes pokoj obydlený dvěma jinými rodinami, než dorazil do mrňavého bytu Geogheganových. Seděla tam nějaká žena a ve světle svíčky probírala dítěti hlavu.

"Patrick Geoghegan7"

Rob J. musel to jméno zopakovat, než se mu dostalo tiché chraplavé odpovědi. "Můj táta... umřít pět dní pryč, mozková horečka."

I lidé ve Skotsku tak říkali každé vysoké horečce, po které následovala smrt. "To je mi moc líto, paní," řekl potichu, ale ani se na něj nepodívala.

Sešel ze schodů, zastavil se a zahleděl se do neurčita.

Věděl, že každá země má uličky, jako je tato, vyhraženţ existenci nespravedlnosti tak drtivé, že si vytváří vlastní obrazy, zvuky a pachy: nějaké dítě se syrová tkovou tváří sedělo na zápraží a jako pes ohlodávalo holou kožku od slaniny; uličku zavalenou haraburdím zdobily tři boty, každá jiná, neschopné jakékoliv opravy; opilý mužský hlas, nábožně zpívající píseň o zelených vršcích země, kterou opustil; kletby vykřikované stejně oduševněle jako modlitby; pach vařeného zelí zředěný odevšad se linoucím smradem špíny všeho druhu. Znal čtvrti chudých v Edinburghu a v Paisley i kamenné řadové domy v tuctu měst, kde dospělí i děti opouštěli domov před svítáním, aby se plahočili v přádelnách bavlny a v textilkách a nevraceli se domů dřív, než znovu nastala noc.

Noční chodci. Přišla mu na mysl ironie jeho postavení: uprchl ze Skotska, protože bojoval proti silám, které nutily žít lidi v doupatech jako tato, a teď, v nové zemi, znovu strčil hlavu do oprátky.

Na dalším lístku bylo jméno Martina O'Hary z Humphrey Place.

Byla to čtvrť chatrčí a barabizen, vřezaná do svahu Fort Hillu. Dorazil tam po padesát stop dlouhém dřevěném schodišti, tak strmém, jako by to byl ve skutečnosti žebřík. Podél schodiště byl otevřený dřevěný žlab, kterým se z Humphrey Place sesouvaly a stékaly odpadky a přispívaly tak k atmosféře Half Moon Place dole. Přes bezútěšnost okolí stoupal rychle.

Získal už jistou praxi.

Byla to vyčerpávající práce, ale pozdě odpoledne, než nastoupil do svého druhého večerního zaměstnání, si mohl dovolit jen chudé jídlo. Ze žádného zaměstnání nedostane peníze dřív než za měsíc, a prostředky, které mu zbyly, na moc obědů nevystačí.

Jediná velká místnost nad lékárnou Thomase Metcalfa v čísle

35 na Tremont Place sloužila současně jako pitevna a posluchárna Tremonl Medical School. Třídu vedla skupina profesorů, absolventů Harvardu, kteří, znepokojeni chaotickým lékařským vzděláním, které nabízí jejich alma mater, sestavili tříletý program kurzů, o němž se domnívali, že úroveň lékařů zlepší.

Profesor patologie, pod kterým měl pracovat jako asistent pitvy, byl nízký muž s křivýma nohama, asi o deset let starší než on. Chvatně mu kývl. "Jsem Holmes. Máte zkušenosti jako asistent, doktore Cole?"

"Ne, nikdy jsem nebyl asistentem. Ale mám zkušenosti v chirurgii a v pitvě."

Chladné přikývnutí profesora Holmese znamenalo: uvidíme.

Stručně vyjmenoval preparace, které se mají udělat, než přistoupí k přednášce. Až na několik detailů to byla rutinní práce, kterou Rob J. ovládal. S Fergussonem pitvali každé ráno, než vyrazili na vizitu, jednak kvůli výzkumu, jednak kvůli tomu, aby si udrželi rychlost pro operace živých.

Teď, když se začínali scházet studenti, stáhl plachtu z vyzáblé mrtvoly nějakého mladíka, oblékl si dlouhou šedou pitevní zástěru a připravil si nástroje.

Přišlo jen sedm mediků. Doktor Holmes stál u pultu na jedné straně pitevního stolu. "Když jsem studoval anatomii v Paříži," začal, "každý student si na jistém místě mohl denně v pravé poledne za pouhých padesát sou koupit celé tělo. Dnes jsou však mrtvoly pro studijní účely úzkým profilem. Tohoto šestnáctiletého chlapce, který zemřel dnes ráno na překrvení plic, jsme dostali ze Státního úřadu pro dobročinnost. Pro dnešek pitvat nebudete. Na příští hodině

mezi vás rozdělíme jedno tělo. Dva dostanete ke studiu ruce, dva nohy, a ostatní se podělíte o trup."

Zatímco dr. Holmes popisoval, co jeho asistent dělá, Rob J. otevřel hrudník a pustil se do vytahování orgánů a jejich vážení. Každou váhu nahlas oznámil, aby ji profesor mohl zaznamenat. Potom jeho povinnosti spočívaly v tom, že ukazoval na různá místa těla, o kterých profesor právě hovořil. Holmes se při přednášce zakoktával a hovořil vysokým hlasem, ale Rob J. rychle přišel na to, že studenti považují jeho přednášky za lahůdku. Profesor se nebál šťavnatého jazyka. Aby znázornil, jak se pohybuje paže, divoce zašermoval rukou ve vzduchu. Když vysvětloval mechaniku nohy, vysoko s ní kopl, a aby znázornil, jak fungují bederní klouby, předvedl břišní tanec. Studenti ho hltali. Když přednáška skončila, shlukli se okolo dr. Holmese a zahrnuli ho otázkami. Zatímco jim profesor odpovídal, sledoval, jak jeho nový asistent ukládá mrtvolu a anatomické preparáty do konzervační nádrže, umývá stůl, a nakonec umývá a suší nástroje a odkládá je. Když odešel poslední student, Rob J. si drhl ruce.

"Byl jste dost ucházející."

Proč ne, měl na jazyku, vždyť je to práce, kterou by svedl lepší student! Místo toho se přistihl, že se pokorně ptá, jestli by mohl dostat zálohu.

"Pochopil jsem, že pracujete v dobročinné ambulanci. I já

jsem tam kdysi pracoval. Je to svinsky těžká práce, bída s nouzí, ale je to poučné." Holmes vytáhl z peněženky dvě pětidolarovky. "Stačí plat za půl měsíce?"` Rob J. se snažil, aby se mu netřásl hlas, když doktora Holmese ujišťoval, že stačí. Sfoukli lampy, pod schody se rozloučili a šli každý svou cestou. Z těch bankovek v kapse se mu začala točit hlava. Když šel okolo Allenova pekařství, nějaký muž vytahovaltz výkladu mísu s pečivem a zavíral obchod na noc. Rob J. k němu přistoupil a koupil si na oslavu dva ostružinové koláče.

Měl v úmyslu sníst je ve svém pokoji, ale děvečka v domě na Spring Street byla ještě vzhůru a právě končila s umýváním nádobí. Vešel do kuchyně a vytáhl koláče. "Jeden je váš, jestli mi pomůžete ukrást nějaké mléko."

Usmála se. "Nemusíte šeptat. Už spí." Ukázala k pokoji paní Burtonové v poschodí. "Jakmile jednou usne, už ji nic nevzbudí." Utřela si ruce, přinesla konvici s mlékem a dvě sklenice. Oba měli z té zlodějny spikleneckou radost. Jmenuje se Margaret Hollandová, řekla mu, ale všichni jí říkají Meg.

Když skončili tu hostinu, v koutku jejích plných úst zůstala stopa od mléka, a on se natáhl přes stůl a špičkou svého chirurgického prstu ten důkaz jejich společné nepravosti setřel.

HODINA ANATOMIE

Téměř okamžitě objevil hroznou trhlinu v systému, který používala dobročinná ambulance. Jména na lístcích, které se vydávaly každého rána, nepatřila nejvíc nemocným lidem ve čtvrti Fort Hill. Plán zdravotní péče byl nepoctivý a nedemokratický; ošetřovné lístky se rozdělovaly mezi bohaté mecenáše, kteří je potom přidělovali, jak se jim zlíbilo - nejčastěji svému vlastnímu personálu místo mzdy. Často Rob J. zjistil, že nájemník, kterého má ošetřit, má jen menší potíže, zatímco dole v chodbě umírá nějaký nezaměstnaný chudák bez lékařské pomoci. Přísaha, kterou absolvoval, když se stal lékařem, mu zakazovala opustit bez ošetření beznadějně nemocného pacienta, avšak chtěl-li si udržet zaměstnání musel na rubu velkého množství lístků podat hlášení, že ošetřil pacienty, jejichž jména na nich byla.

Jednoho večera na fakultě diskutoval o tomto problému s dr.

Holmesem. "Když jsem já pracoval v ambulanci, sbíral jsem ošetřovné lístky od přátel mé rodiny, kteří věnovali peníze," řekl profesor. "Budu je od nich sbírat zas, a dám je vám."

Rob J. byl vděčný, ale moc ho to nepovzbudilo. Věděl, že nebude schopen nasbírat dost prázdných ošetřovných lístků, aby mohl ošetřit všechny potřebné pacienty v osmém okrese. To by chtělo celou armádu lékařů.

Nejsvětlejší částí jeho dne často bylo, když se pozdě večer vrátil do Spring Street, strávil pár minut s Meg Hollandovou a konzumoval s ní zbytky jídla, které obstarala za pět prstů.

Zvykl si nosit jí drobné úplatky - kapsu plnou pečených kaštanů, kousek javorového cukru nebo pár žlutých jablíček.

Irská dívka mu vyprávěla o čerstvých domácích skandálech: jak pan Stanley Finch, druhé poschodí vpředu, chvastoun chvastounská, u Gardnerů zbouchl jednu holku a potom upláchl; jak paní Burtonová je jednou moc hodná a podruhé umí být pěkná svině; jak zřízenec Lemuel Raskin, jehož pokoj sousedí s pokojem Roba J., má pořád neuhasitelnou žízeň.

Když tam Rob byl asi týden, jakoby mezi řečí se zmínila, že když Lemovi někdo dá půl pinty whisky, naráz ji vyzunkne, a potom ho nic nevzbudí.

Rob J. daroval Lemuelovi kořalku následujícího večera.

Čekání bylo nesnesitelné, a nejednou si vyčítal, jaký je hlupák, že ta holka jistě jen tak žvatlá. Starý dům byl plný nočních zvuků. Občasné vrzání prken, Lemovo hrdelní chrápání, tajemné praskání v dřevěných stěnách. Nakonec se ozval u dveří téměř neznatelný zvuk, spíše náznak než skutečné zaklepání.

Když otevřel, do jeho kumbálu vklouzla Margaret

Hollandová a přinesla s sebou neurčitý pach pomyjí a ženství.

Zašeptala, že by v noci mohla být zima, a na svou omluvu mu podala jednu ošuntělou deku navíc.

Sotva tři týdny po pitvě toho mladíka získala Tremont Medical School další poklad, tělo mladé ženy, která ve vězení porodila a vzápětí zemřela na horečku omladnic. Toho večera se dr. Holmes zdržel v Massachusettské všeobecné a přednášet přišel dr. David Storer z porodnice. Než Rob J. přistoupil k pitvě, dr. Storer trval na důkladné kontrole asistentových rukou. "Žádné záděry ani poranění pokožky?"

"Ne, pane," řekl poněkud pohoršeně, nechápaje důvod zájmu o své ruce.

Když bylo po přednášce, Storer řekl studentům, aby přešli na druhou stranu místnosti, kde předvedl, jak se provádí vnitřní vyšetření těhotných pacientek nebo pacientek trpících ženskými nemocemi. "Můžete se potkat s tím, že cudná novoanglická žena se bude při takovém vyšetření stydět nebo dokonce na ně ani nepřistoupí," řekl. "Přece však jste povinni získat její důvěru, abyste jí mohli pomoci."

Dr. Storer přivedl silnou ženu v pokročilém stadiu těhotenství, asi prostitutku najatou na demonstraci. Když přišel profesor Holmes, Rob J. čistil pitevnu a dával ji do pořádku. Když s tím byl hotov, chtěl se připojit ke studentům, kteří vyšetřovali tu ženu, ale dr. Holmes mu náhle vzrušeně zastoupil cestu. "Ne, ne!" řekl profesor. "Musíte se vydrhnout a zmizet. Okamžitě, doktore! Běžte do Essexské krčmy a počkejte, než donesu nějaké poznámky a dokumenty."

Rob to udělal, zmaten a rozhněván. Hospoda byla hned za rohem. Objednal si zázvorové pivo, protože byl nervózní. Bylo docela možné, že jako asistent pohořel a nevydělá peníze. Měl dost času vypít jen půl sklenice, když se objevil student druhého ročníku jménem Harry Loomis a přinesl dva sešity a několik separátů z lékařských časopisů.

"Posílá vám to básník."

"Kdo?"

"Vy to nevíte? Je to bostonský laureát. Když Ameriku navštívil Dickens, právě Olivera Wendella Holmese požádali, aby napsal zdravici na jeho uvítání. Ale nemusíte se znepokojovat, je to lepší doktor než básník. Bezva učitel, co říkáte?" Loomis rozjařeně kývl na obsluhu a objednal si pivo.

"I když s tím umýváním rukou jde pořádně na nervy. Si myslí, že špína způsobí v ranách infekci!"

Loomis donesl i vzkaz načmáraný na zadní straně propadlého receptu na opiáty z lékárny Weeks & Potter: "Dr. Cole, přečtěte si toto, než se zítra večer vrátíte do Tremont Med.

Schl. Určitě, pros. Váš upř. Holmes."

Začal číst skoro hned, jak se vrátil k paní Burtonové. Ze začátku trochu rozhořčeně, ale potom s rostoucím zájmem. Ty věci, o kterých Holmes hovořil, vyšly v New England Quarterly Journal of Medicine a referoval o nich American Journal of Medical Sciences. Robovi J. to bylo povědomé, protože věděl, že k něčemu velmi podobnému došlo ve Skotsku - velké procento těhotných žen onemocnělo vysokými teplotami, které rychle vedly k celkové infekci a posléze k smrti.

Ale článek, který mu dr. Holmes poslal, se týkal Newtonu v Massachusetts a lékaře jménem Whitney, který za asistence dvou mediků provedl posmrtné vyšetření jedné ženy, která zemřela na horečku omladnic. Dr. Whitney měl na jednom prstu záděru a jeden ze studentů měl mokvavou jizvu po popálenině. Nikdo nepovažoval doktorovo zranění za víc než bezvýznamnou nepříjemnost, ale za pár dní ho začalo píchat v ruce. V půli paže měl červenou skvrnku velikosti hrášku, od které vedla tenká červená čára k té záděře. Ruka rychle napuchla a zdvojnásobila objem, prudce mu stoupla leplota a nedokázal se ubránit zvracení. Mezitím dostal horečku i ten student s popálenou rukou; během několika dní se jeho stav prudce zhoršil. Celý zčervenal, napuchlo mu břicho, až nakonec zemřel. Doktor Whitney byl blízko smrti, ale pomalu nastalo zlepšení a nakonec se uzdravil. Druhý medik, který při pitvě neměl na rukou žádná zranění ani vředy netrpěl žádnými příznaky.

O případu se psalo a bostonští lékaři diskutovali o očividné souvislosti mezi otevřenými ranami a infekcí na horečku omladnic, ale setkali se jen s nepatrným pochopením. Avšak

několik měsíců nato jistý lékař v městě Lynnu vyšetřoval případ horečky omladnic, maje na rukou otevřené rány. V průběhu několika dní byl mrtev na těžkou infekci. Na schůzi Boston Society for Medical Improvement padla zajímavá otázka.

Co kdyby ten lékař neměl na rukou rány? I kdyby se sám nenakazil, nemohl by přenášet infekci okolo sebe, šířit katastrofu kdekoliv, se dotkne nějakého pacienta s ranami nebo vředy nebo krvavé dělohy novorodičky?

Oliverovi Wendellovi Holmesovi ta otázka nešla z hlavy. Celé týdny tu věc zkoumal, chodil po knihovnách, probíral se vlastními záznamy a shromažďoval precedentní případy od kolegů, kteří vykonávali porodnickou praxi. Jako člověk pracující na komplikované skládačce dal dohromady úctyhodnou sbírku důkazů z celého století lékařské praxe na dvou kontinentech. Ty případy se objevovaly vzácně a zůstávaly lékařskou literaturou nepovšimnuty. Jen když se zkoumaly jako celek, vzájemně se podporovaly a vedly k překvapivému a děsivému tvrzení: horečku omladnic způsobovali lékaři, sestry, babice a nemocniční zaměstnanci, kteří po doteku nakaženého pacienta přistupovali k vyšetřování nenakažených žen a odsuzovali je k horečnaté smrti.

Horečka omladnic je smrtelné onemocnění způsobované lékařským stavem, psal Holmes. Jakmile si to nějaký lékař uvědomí, musí se to považovat za zločin - vraždu - jestliže nějakou ženu nakazí.

Rob přečetl články dvakrát a byl ohromen.

Rád by se tomu vysmál, ale Holmesem sebrané případy a statistiky nemohl nikdo, kdo měl zdravý rozum, napadnout. Jak je to možné, že tento zakrnělý doktor z Nového světa toho ví víc než Sir William Fergusson'? Příležitostně Rob pomáhal Sirovi Williamovi provádět pitvy pacientek, které zemřely na horečku omladnic. Vzápětí vyšetřovali těhotné ženy. A přinutil se vzpomenout si na ty ženy, které po těchto vyšetřeních zemřely.

Přece jen se zdá, že se od těchto provinčních balíků dá něčemu přiučit o umění a vědě medicíny.

Vstal, aby přistřihl knot na lampě a mohl si přečíst ten materiál ještě jednou, ale ozvalo se zaškrabání na dveře a do pokoje vstoupila Margaret Hollandová. Styděla se svlékat, ale v tak malé místnosti nebylo žádné soukromí a

kromě toho i on se už svlékal. Ukládala si své věci na hromádku a sundala si i křížek. Tělo měla baculaté, ale pevné. Rob s rostoucím vzrušením pomáhal vyprostit její tělo z korzetu, když se náhle zarazil, jakoby udeřen nenadálou alarmující myšlenkou.

Nechal ji v posteli, vstal a nalil do umývadla vodu. Zatímco dívka na něj hleděla s despektem, jako by se pominul, on si mydlil a drhnul ruce. Znova a znova. Potom si je osušil, vrátil se do postele a pokračoval v milostné hře. Krátce nato se Margaret Hollandová, přestože se to do této situace nehodilo, začala hihňat.

"Ty seš ten nejpraštěnější kluk, jakýho jsem kdy potkala," šeptala mu do ucha.

BOHEM PROKLETÝ OKRES

V noci, když se vracel do svého pokoje, býval tak unaven, že jen zřídka byl schopen hrát na svou violu da gamba. Smyčec měl drsný, ale hudba byla jako balzám. Žel, musel si ji odpírat, protože Lem Raskin hned bouchal na stěnu, aby mu naznačil, že má být ticho. Nemohl si dovolit, aby kvůli hudbě napájel Lema whisky, jak to dělal kvůli sexu, a tak hudba trpěla. Jeden časopis ve fakultní knihovně doporučoval, aby se žena, která nechce otěhotnět, po souloži osprchovala a vypláchla roztokem kamence a výluhem kůry z bílého duhu, ale byl si jist, že se nemůže spolehnout na to, že se Meggy bude pravidelně sprchovat. Harry Loomis se nesmál, když se na něj Rob J. obrátil se žádostí o radu. Poslal ho do jednoho hezkého šedého domu na jižní straně Cornhillu. Paní Cynthia Worthová byla bělovlasá matrona. Usmála se a přikývla,

když se zmínil o Harrym. "Klukům vod medicíny dělám slušný ceny."

Její výrobek byl zhotoven z ovčího slepého střeva, přirozené dutiny, otevřené na jednom konci, a tudíž mimořádně vhodné pro záměr paní Worthové. Byla na své zboží pyšná, jako kdyby vedla rybí trh a prodávala mořské tvory s drahokamy místo očí. Rob J. zalapal po dechu, když uslyšel cenu, ale paní Worthová se neznepokojila. "Je s tím děsný práce "

, řekla. Popisovala, jak se slepá střeva, obrácená naruby, celé hodiny máčejí ve vodě; potom se macerují v slabém alkalickém roztoku, který se vyměňuje každých dvanáct hodin; opatrně se oškrábou, aby se zbavila slizovité blány, zbytky pobřišnice a svaloviny se odstraní parami hořící síry; perou se mýdlem a vodou; nafukují se a suší; na otevřeném konci se řežou na délku osm palců a opatří se červenou nebo modrou mašličkou, aby se dala uvázat a poskytovala tak ochranu.

Většina pánů si bere po třech kusech, tak je to vyjde nejlevněji.

Rob J. koupil jeden kus. Řekl, že barva je mu lhostejná, ale mašlička byla modrá.

"Při troše péče ti může sloužit dlouho." Vysvětlila, že se ta věc dá používat znova a znova, když se po každém použití vymyje, nafoukne a zapudruje. Když Rob odcházel se svou koupí, popřála mu hezký dobrý den, a požádala ho, aby ji doporučil svým přátelům a pacientům.

Meggy to pouzdro nenáviděla. Víc ocenila dárek, který dal Robovi Harry Loomis. Řekla mu, že to byla nádhera. Byla to láhev obsahující bezbarvou tekutinu, kysličník dusný, mezi studenty a mladými lékaři, kteří ho používali pro zábavu, zvaný srandovní plyn. Rob nalil trochu na hadr a před milováním si k němu s Meggy trochu čichli. Výsledkem byl bezvýhradný úspěch. Nikdy se jejich těla nechovala podivněji a tělesný akt nikdy nebyl víc komický a absurdní.

Mimo radostí v posteli mezi nimi nic nebylo. Když byl akt pomalý, bylo při tom trochu něžnosti, ale když byl prudce tělesný, bylo to spíš zoufalství než rozkoš. Když spolu mluvili, ona buď klevetila o penzionu, což ho nudilo, nebo vzpomínala na starou vlast, čemuž se vyhýbal, neboť vzpomínky jitřily jeho bolest. Jejich myšlenky ani duše se nesešly. K chemickému veselí, které jednou zkusili použitím kysličníku dusného, už nikdy nepřikročili, neboť jejich sexuální radovánky byly příliš hlučné; třebaže opilý Lem byl zbaven smyslů, bylo lépe nevzbuzovat pozornost. Zasmáli se spolu už jen jednou, když Meggy mrzutě poznamenala, že to pouzdro je jistě z berana, a překřtila ho na Roháče. Trápilo ho že ji příliš využívá. Když si všiml, že má spodničku už mnohokrát látanou, koupil jí novou a provinile jí ji nabídl. Náramně ji to potěšilo. Ležel na své úzké posteli a nakreslil si ji do deníku, baculatou dívku se smějící se kočičí tváří.

Viděl mnohé věci, které by si zasloužily nakreslit, kdyby mu medicína ponechávala dost sil. V Edinburgu začínal jako student umění, na protest proti Coleovské lékařské tradici.

Snil o tom, že bude malířem, čímž si proti sobě rodinu popudil. Ve třetím ročníku na univerzitě mu řekli, že sice má talent, ne však dostatečný. Je příliš suchopárný, bez fantazie. Chybí mu živá představivost abstraktní vidění. "Máte v sobě plamen, ale chybí mu teplo," řekl mu profesor portrétování, nikoliv nelaskavě, ale bez obalu. Byl zdrcen, než se staly dvě věci. V zaprášeném archivu univerzitní knihovny narazil na jednu anatomickou kresbu. Byla velmi stará, snad ještě předleonardovská. Nahá rozřezaná mužská postava, odhalující orgány a cévy. Kresba nesla název Druhý průhledný muž, a překvapilo ho když si všiml, že ji nakreslil jeden z jeho předků, jehož podpis byl čitelný. Robert Jeffrey Cole, ve stylu Roberta Jeremyho Colea. To byl důkaz, že přinejmenším někteří z jeho předků byli umělci a současně lékaři. O dva dny později navštívil demonstrační operaci a viděl Williama Fergussona, génia, který operoval s absolutní jistotou a rychlostí světla, aby na minimum omezil pacientův šok z nelidské bolesti. Poprvé pochopil dlouhou řadu lékařů v rodu Coleů, neboť se přesvědčil, že ani nejslavnější plátno nikdy nemůže být tak cenné jako jediný lidský život. V té chvíli ho medicína uchvátila do svých tenat.

Od začátku studia měl to, čemu strýc Ranald, který měl všeobecnou praxi nedaleko Glasgowa, říkal Dar

Coleůschopnost uchopit pacienta za ruce a říct, zda bude žít, nebo

zda zemře. Byl to diagnostický šestý smysl, částečně instinkt, částečně signály zděděných detektorů, které nikdo nedokáže identifikovat ani pochopit, ale fungují tak dlouho, dokud se neotupí nadměrným užíváním alkoholu. Pro lékaře to byl pravý poklad, ale teď, po přesazení do vzdálené země, to Roba spíš deptalo, neboť počet lidí, kteří v osmém okrese umírali, se vymykal všem průměrům a statistikám.

Bohem prokletý okres, jak ho v duchu nazýval, v jeho životě dominoval. Irové přicházeli s největším očekáváním. Ve staré vlasti byla dělníkova denní mzda šest pencí, pokud vůbec byla práce. V Bostonu byla nezaměstnanost menší a dělníci vydělávali víc, ale museli pracovat patnáct hodin denně, sedm dní v týdnu. Za své brlohy platili vysoké nájemné, za potraviny platili ještě víc, a kromě toho tady nebyly zelené zahrádky, ani malý záhon, kde by se daly vypěstovat erteple, žádná kráva pro trochu mléka, žádné prase pro kus špeku. Okres ho děsil svou chudobou a špínou a jeho potřeby by mu podle všeho měly brát chuť. Místo toho jeho práci stimulovaly, stejně jako hora ovčího trusu stimuluje hovnivála. Neděle měl mít volné jako krátký oddech od ubíjející práce přes týden. V neděli ráno dokonce i Meg dostávala pár hodin volno, aby mohla jít na mši. Ale Roba J. každá neděle opět zastihla v jeho okrese, zbaveného nutnosti dodržovat harmonogram diktovaný ošetřovnými lístky. V neděli mohl dávat k dispozici své vlastní hodiny, hodiny, které nemusel krást. Nedalo mu absolutně žádnou práci zřídit si skutečnou nedělní praxi, třebaže převážně neplacenou, neboť kam jen pohlédl, všude byly nemoci, zranění a neduhy. Zprávy o lékaři, který je schopen a ochoten hovořit erštinou, starobylým gaelským jazykem, společným Skotům a Irům, se rychle šířily. Když slyšeli zvuky svého starého domova, i ti nejzatrpklejší a nejnešťastnější se na chvíli rozzářili a usmívali. Beannacht De ort, dochtuir oig - Buďte požehnán, mladý doktore! - volali na něj na ulici.

Jeden řekl druhému, že ten doktorský mladík má jazyk, a za chvíli už mluvil erštinou každý den. Avšak čím byl zbožňovanější na Fort Hillu, tím méně populární byl v kanceláři Bostonské ambulance, neboť se tam objevovali všelijací nezvaní pacienti a přinášeli recepty od dr. Roberta J. Colea na léky a berle, a dokonce na potraviny na léčbu podvýživy.

"Co se to děje`? Co? Vždyť ti lidé nejsou na seznamu těch, kteří se podle pokynů našich mecenášů mají ošetřit," stěžoval si pan Wilson.

"Jsou to ti, co v osmém okrese nejvíc ze všech potřebují pomoc."

"Nepochybně, ale přece nebude ocas vrtět psem. Jestli chcete zůstat u ambulance, dr. Cole, musíte dodržovat její pravidla," pravil pan Wilson přísně.

Jedné neděle byl pacientem Peter Finn z Half Moon Place, který měl roztržené lýtko na pravé noze. Udělala mu to bedna, která spadla z vozu, když si byl v docích vyzdvihnout půldenní mzdu. Tržná rána, kterou ukázal doktorovi, byla ovázaná špinavým hadrem, napuchlá a bolestivá. Rob cáry masa vyčistil a sešil, ale hnisavý proces začal znovu, a na druhý den byl nucen stehy vybrat a vložit do rány drén. Infekce pokračovala hrozivou rychlostí a za pár dní mu jeho šestý smysl poradil, že má-li Petrovi Finnovi zachránit život, musí mu nohu uříznout.

Bylo to v úterý a ta věc nesnesla odklad až do neděle, takže se vrátil ke kradení času, patřícího ambulanci. Nejen že byl přinucen použít jeden z prázdných ošetřovných lístků, které mu dal Holmes, ale Rose Finnové dal něco ze svých vzácných a těžce vydělaných peněz a poslal ji do nájemné hospody pro džbánek samohonky, která je při operaci stejně nevyhnutelná jako nůž.

Joseph Finn, Petrův bratr, a Michael Bodie, jeho švagr, zdráhavě přistoupili na to, že budou asistovat. Rob J. počkal, až pálenka s trochou morfia Petra omámí, a potom ho položil na kuchyňský stůl jako na obětiště. Avšak po prvním řezu skalpelem se oči toho přístavního dělníka vyvalily nedůvěrou, provazce svalů na krku mu naběhly a jeho strašné zavytí způsobilo, že Joseph Finn zbledl a Bodie se začal třást a nebyl k ničemu. Rob přivázal nemocnou nohu ke stolu, ale když se Peter házel a řval jak poraněné zvíře, křikl na ty dva, "Držte ho, pořádně ho držte!"

Řezal, jak se to naučil u Fergussona, spolehlivě a rychle.

Když přeřízl maso a sval, křik ustal, ale skřípění zubů toho muže bylo horší než křik. Když přesekl stehenní tepnu a vyrazila světlá krev, snažil se uchopit Bodieho ruku a ukázat mu, jak zastavit tu tepennou fontánu. Ale švagr se mu vytrhl a utekl.

"Vrať se. Ach, ty zkurvysynu."

Ale Bodie běžel dolů po schodech a plakal. Rob se snažil pracovat, jako kdyby měl šest rukou. Jeho výška a síla mu umožnila, aby spolu s Josephem přišpendlili škubajícího se Petra ke stolu, než se mu podařilo zachytit vyklouzlý konec tepny a zarazit krvácení. Ale když se natáhl pro pilku, krvácení začalo znovu.

"Ukažte mi, co mám dělat," řekla Rose Finnová, která se objevila po jeho boku. Její tvář měla barvu moučné pasty, ale dokázala udržet konec tepny a krvácení omezit. Rob J. řezal kost pilkou, ještě několik tahů a noha se uvolnila a odpadla.

Teď byl schopen tepnu podvázat a sešít. Tentokrát byly oči Petra Finna skelné šokem a jediným zvukem, který vydával, byl těžký, přerušovaný dech.

Rob odnesl nohu zabalenou do starého špinavého ručníku, aby ji později mohl prozkoumat v pitevně. Byl otupený únavou, spíš kvůli utrpení Petra Finna než kvůli samotnému provedení amputace. Nemohl nic dělat se svými zakrvácenými šaty, ale než přešel k dalšímu pacientovi, dvaadvacetileté ženě, o níž věděl, že umírá na úbytě, pod veřejným kohoutkem na Broad Street si aspoň umyl krev z rukou a paží.

Doma ve své čtvrti žili Irové prachmizerně. Mimo čtvrť byli předmětem pomluv. Rob J. viděl na ulici plakáty:

Všichni katolíci a ti, co chodí do katolického kostela, jsou hanební podvodníci, lháři, darebáci a zbabělí hrdlořezové. A podpis:

Opravdový Američan.

Jednou týdně navštěvoval lékařské přednášky na galerii auly Athenea, prostorného domu, který vznikl spojením dvou vil na Pearl Street. Někdy po přednášce seděl v knihovně a četl bostonský Evening Transcript, který reflektoval nenávist, která hýbala společností. Významní duchovní, jako reverend Lyman Beecher, kněz kongregačního kostela na Hanover Street, psali článek za článkem na téma modlářství babylonské a páchnoucí bestie římského katolicismu. Politické strany oslavovaly rodilé Američany a psaly o špinavých a nevzdělaných irských a německých přistěhovalcích.

Když četl celostátní noviny, aby se dozvěděl o Americe, pochopil, že to je nenasytná, chamtivá země, oběma rukama si přivlastňující další a další území. Nedávno anektovala Texas, dohodou s Velkou Británií získala teritorium Oregon, s Mexikem vedla válku o Kalifornii a jihozápadní část amerického kontinentu. Pomezím byla řeka Mississippi, oddělující civilizaci od divočiny, do které byli vytlačeni Indiáni Velkých plání. Indiáni Roba J. fascinovali, neboť jako kluk hltal romány Jamese Fenimora Coopera. Přečetl všechno, co v Atheneu měli o Indiánech, a potom se obrátil k poezii Olivera Wendella Holmese. Líbila se mu, zvláště portrét toho houževnatého starého ztroskotance v Poledním listu, ale Harry Loomis měl pravdu. Holmes byl lepší lékař než básník. Lékař to byl prvotřídní.

Harry a Rob končili dlouhé dni sklenicí piva v Essexské, a Holmes se k nim často připojil. Bylo zřejmé, že Harry byl profesorův oblíbený student, a Rob zjistil, že je obtížné mu nezávidět. Loomisovi měli ty správné konexe; když nastal čas, Harry získal místo v nejlepší nemocnici, což mu zabezpečilo uspokojivou lékařskou kariéru v Bostonu. Jednoho večera, když seděli nad svým nápojem, Holmes poznamenal, že když jednou něco dělal v knihovně, narazil na zmínky o Coleově voleli a Coleově zhoubné choleře. Podrážděno to jeho zvědavost a hledal v literatuře dál. Získal hojné důkazy o příspěvcích rodiny Coleů k rozvoji lékařské vědy, včetně Coleovy dny a Coleova a Palmerova syndromu, nemoci, při které je opuchnutí provázeno silným pocením a chrčivým dýcháním. "Kromě toho," řekl, "jsem našel víc než tucet Coleů, kteří byli profesory medicíny buď v Edinhurghu nebo v Glasgowě. Ti všichni jsou vaše rodina'?"

Rob J. se zašklebil, v rozpacích, ale potěšen. "Všichni. Ale naprostá většina všech Coleů v průběhu staletí, včetně mého

otce, byli obyčejní vesničtí lékaři na kopanicích." Nezmínil se o Daru Coleů; nebylo to nic, o čem by se dalo diskutovat s jinými lékaři, kteří by ho mohli považovat za pomatence nebo lháře.

"Váš otec tam ještě je`?" zeptal se Holmes.

"Ne, ne. Zabili ho splašení koně, když mi bylo dvanáct."

"Ó." To byl okamžik, kdy přes poměrně malý věkový rozdíl se Holmes rozhodl převzít roli Robova otce, aby mu výhodným sňatkem vymohl vstup do začarovaného kruhu bostonské smetánky.

Krátce nato Rob dvakrát přijal pozvání k Holmesovým na Montgomery Street, kde zahlédl životní styl, jaký by ho pravděpodobně čekal, kdyby zůstal v Edinburghu. Při první návštěvě ho Amelia, profesorova veselá a společenská žena, představila Paule Storrowové, jejíž rodina byla starobylá a bohatá, ale ona sama byla tupá a trapně hloupá žena. Při druhé večeři však byla jeho partnerkou Lydia Parkmanová. Byla velmi chudá a chyběly jí i nejmenší náznaky ňader, ale za hladkými kaštanovými vlasy její oči a tvář vyzařovala pokřivený a šibalský humor. Strávili večer zabráni do škádlivé, ale všestranné konverzace. Věděla něco o Indiánech, ale hovořili převážně o hudbě, neboť uměla hrát na cemballo.

Té noci, když se vrátil do domu na Spring Street, si Rob sedl na své lůžko blízko okapu a přemítal, jaké by to asi bylo, strávit život v Bostonu jako kolega a přítel Harryho Loomise a Olivera Wendella Holmese a mít za ženu domácí paní, která pojedla vtipné kaše.

Vtom se ozvalo tiché zaklepání a on se vrátil do reality. Do jeho pokojíku vešla Meg Hollandová. Vypadala docela normálně, usmála se na pozdrav a začala mu rozepínat košili. Ale najednou si sedla na kraj postele a nehýbala se.

Když promluvila, byl to chraplavý šepot, a víc než slova zasáhl jeho duši její tón. Její hlas byl mrtvolně slabý a připomínal zvuk, jaký vydává suché listí, hnané větrem po tvrdé, studené zemi.

"Jsem v tom," řekla.

SNY

"Zaručeně a definitivně," řekla mu.

Nenapadlo ho, co by jí na to řekl. Ona byla zkušená, když k němu přišla, a on byl opatrný. Jak vůbec může vědět, že to dítě je jeho? "Vždycky jsem si přece dával to pouzdro," protestoval mlčky. Ale po pravdě řečeno, ze začátku si několikrát nic nenasadil, a ani té noci, kdy zkoušeli srandovní plyn.

Jeho vzdělání mu přikazovalo nikdy nepodporovat potrat a i teď měl v sobě dost taktu, aby jí to nenavrhl. Věděl, že je silně nábožensky založená.

Nakonec jí řekl, že bude stát při ní. Není přece Stanley Finch.

Nezdálo se, že by jí to prohlţíšení příliš zlepšilo náladu.

Přinutil se vzít ji do náručí a přivinout ji k sobě. Chtěl být něžný a milý. Nemohl si vybrat horší okamžik k tomu,

aby zpozoroval, že její kočičí tvář se za pár let docela jistě změní v kravskou. Tvář jeho snů to není.

"Ty seš protestant." Nebyla to otázka, znala odpověď.

Byl jsem tak vychován."

"Byla to odvážná žena. Její oči se poprvé zaplnily slzami až tehdy, když jí řekl, že si není jist, zda bůh vůbec je.

"Vy mizero, vy uličníku! Lydia Parkmanová měla z vaší společnosti příznivý dojem," řekl mu Holmes příštího večera na lékařské fakultě, a celý se rozzářil, když mu Rob J. řekl, že si myslí, že je to mimořádně příjemná žena. Holmes se mezi řečí zmínil, že Stephen Parkman, její otec, je soudcem Nejvyššího soudu a inspektorem Harvard College. Rodina začínala obchodem se sušenými rybami, potom se stali obchodníky s moukou a teď ovládají rozvětvený a výnosný obchod lahůdkářským zbožím v sudech.

"Kdy se s ní chcete zas vidět?" zeptal se Holmes.

"To víte, že co nejdřív," řekl Rob J. provinile. Nebyl na to schopen myslet.

Holmesovy myšlenky o lékařské hygieně způsobily revoluci v Robově lékařské praxi. Holmes mu vyprávěl dva příběhy, které podporovaly jeho teorii. Jeden se týkal skrofulózy, tuberkulózního onemocnění lymfatických žláz a vaziv. Ve středověké Evropě se věřilo, že se dá vyléčit dotykem královských rukou. Další vyprávění bylo o dávné pověrečné praxi vymývání a obvazování válečných ran a nanášení mastí - odporných lektvarů, obsahujících takové složky, jako je zahnívající maso, lidská krev a lišejník z lebky oběšence, čímž se získá prostředek, který zahojí ránu. Oba způsoby byly známé a úspěšné, řekl Holmes, protože mimoděk požadovaly pacientovu čistotu. V prvním případě byli nemocní důkladně a pečlivě omýváni, než se jich měli dotknout královští léčitelé, když k tomu dozrál čas. V druhém případě se sice prostředek nanášel špinavým hadrem, ale rány vojáků, umyté a ponechané samy sobě, měly příležitost zahojit se bez infekce. Tou magickou tajnou složkou byla hygiena.

V osmém okrese bylo obtížné dodržovat klinickou čistotu. Rob J. nosil ve své tašce ručníky a hnědé mýdlo a umýval si ruce a nástroje mnohokrát denně, ale chudoba způsobovala, že v okrese bylo snadné onemocnět a umřít.

Snažil se naplnit svůj život a svou mysl každodenním lékařským zápasem, ale jelikož se jeho myšlenky neustále vracely k jeho trapné situaci, přišlo mu na mysl, zda nemá sklon k sebetrýznění. Hodil za hlavu svoje kořeny a kariéru ve Skotsku, protože se zapletl do politiky, a teď, v Americe, si zavařil s tím zatraceným těhotenstvím. Margaret Hollandová čelila té situaci prakticky; zeptala se ho na jeho finanční situaci. Nezděsilo ji to a jeho příjem 350 dolarů ročně se jí zdál být docela luxusem. Zeptala se na jeho příbuzné.

"Otec je mrtev. Matka, když jsem opouštěl Skotsko, utrpěla těžký šok, a jsem si jist, že teď... Mám jednoho bratra, Herberta. Spravuje rodinný majetek v Kilmarnocku, chová ovce.

Jemu to všechno patří."

Přikývla. "Já mám taky jednoho bratra, Timothyho. Žije v Belfastu, je členem Mladého Irska a jde z průseru do průseru." Matka jí zemřela, otec a čtyři bratři jsou v Irsku, ale pátý bratr, Samuel, žije v oblasti Fort Hillu v Bostonu.

Opatrně se jej zeptala, jestli by neměla o Robovi říct bratrovi, a požádat Samuela, aby se pro ně poohlédl po nějakých pokojích, nejraději nedaleko jeho bytu.

"Zatím ne. Ještě je brzy," řekl, a potom se dotkl její tváře, aby ji zbavil pochybností.

Myšlenka, že by měl žít v tom okrese, ho děsila. Na druhé straně si však uvědomoval, že jestli zůstane lékařem přistěhovalecké chudiny, jedině v nějaké takové králíkárně by mohl se ženou a děckem vyžít. Druhý den ráno si prohlížel okres se strachem a vztekem a rostlo v něm zoufalství připomínající beznaději, kterou v těch ulicích a uličkách potkával na každém kroku.

V noci začal špatně spávat, trápila ho noční múra. Znovu a znovu se mu vracely dva sny. Jedné zvláště zlé noci měl oba.

Když nemohl spát, ležel potmě a znovu a znovu si podrobně přehrával události, až nakonec by neuměl říct, jestli spí, nebo bdí.

Časné ráno. Pošmourné počasí, ale optimisticky svítí slunce.

Stojí spolu s několika tisíci lidmi u Carron Iron Works, kde se vyrábějí velkokalibrová lodní děla pro anglické vojenské loďstvo. Začíná to dobře. Na bedně stojí nějaký muž a čte leták, který Rob J. anonvmně napsal a přinesl na demonstraci.

Přátelé a rodáci. Probuzeni ze stavu, ve kterém jsme byli drženi po mnohé rokyţ, jsme v důsledku krajnosti našeho postaveni a v důsledku pohrdáni, na které naráži naše žádosti, nuceni trvat na svých právech s nasazenim svých životů. Hlas toho muže je vysoký a přeskakování odhaluje jeho strach. Když skončí, aplaudují mu. Tři dudáci hrají, shromáždění muži bujaře zpívají, nejdřív hymny, potom duchovní písně a končí s písní Sccţts Wha' Hae Wi' Wallace Bled. Úřadům se dostane do rukou Robův leták a dělají přípravy. Jsou tam ozbrojení policajti, milice, První prapor Střelecké brigády a dobře vycvičení kavaleristé od Sedmé jízdní a Desáté jízdní, veteráni evropských válek.

Vojáci jsou v parádních uniformách. Naleštěné holínky husarů se lesknou jak drahocenná černá zrcadla. Vojáci jsou mladší než policajti, ale v jejich tvářích se zrací stejné pohrdání.

Nepříjemnosti začnou, když Robův přítel Andrew Gerould z Lanarku řeční o rozpadu farem a o neschopnosti pracujících žít z toho mála, co dostávají za práci, která obohacuje Anglii, a Skotsko činí chudším a chudším. Jak se Andrewův hlas rozpaluje, lidé začínají hněvivě mručet a vykřikovat Svobodu nebo smrt! Dragouni se sešikují a tlačí demonstranty od plotu obklopujícího železárny. Kdosi hodí kamenem. Ten zasáhne jednoho husara, který spadne ze

sedla. Ostatní jezdci okamžitě s břinkotem tasí meče, déšť kamení dopadá na další vojáky a modré, růžové a zlaté uniformy potřísní krev. Milice začíná pálit do davu. Kavaleristé tnou. Lidé křičí a pláčí. Rob je v obklíčení. Nemůže utíkat. Může se jen pokusit vyhnout ranám vojáků a snažit se udržet na nohou, protože kdyby zakopl, běžící masa by jej udupala.

Druhý sen byl horší.

Opět ve velkém srocení lidí. Je jich stejně mnoho, jako tehdy u železáren, ale tentokrát muži a ženy stojí před osmi šibenicemi před zámkem Stirling. Dav je obklopen milicí, rozestavenou okolo celého náměstí. Kněz, dr. Edward Bruce z Renfrew sedí a mlčky čte. Proti němu sedí muž v černém. Rob J. ho poznává, nc:ž se stačí skrýt za černou masku; je to Bruce Kdovíčí, chudý student medicíny, který si vydělá patnáct liber jako kat. Dr. Bruce udává lidem tón 130. žalmu Z hloubek volám k tobě, Hospodine. Každý z odsouzenců dostává obvyklý pohár vína a potom je odváděn na plošinu, kde je připravených osm rakví. Šest vězňů se rozhodne, že nepromluví. Muž jménem Hardie hledí na moře tváří a říká zastřeným hlasem: Umírám jako oběť justičního omylu. Andrew Gerould hovoří zřetelně.

Vypadá unaveně a starší než na svých třiadvacet let. Přátelé, věřím, že jsem nikomu z vás neublížil. Až teď bude po všem, rozejděte se tiše do svých domovů a čtěte si v bibli.

Na hlavy jim dávají kapuce. Dva z nich se loučí, když jim nasazují oprátku. Andrew už nic neříká. Když je dán signál, pět z nich umírá bez boje. Tři zbývající sebou chvíli házejí.

Andrewův Nový zákon vypadává z bezvládných prstů do mlčícího davu. Když jsou odřezáni, kat odsekává krky sekerou, jeden po druhém, uchopí tu hroznou věc za vlasy a řekne pokaždé, jak mu přikazuje zákon: Zde je hlava zrádce!

Někdy, když Rob J. unikne snu, leží na té úzké posteli pod okapem, dotýká se svého těla a třese se úlevou, že je živ.

Zíraje do tmy uvažuje, kolik lidí už nežije, protože napsali leták. Kolik osudů se změnilo, kolik životů bylo ukončeno, protože přenesli svoji víru na mnohé lidi? Přijatá morálka říká, že zásady, které jsou hodny, aby se za ně bojovalo, jsou hodny i toho, aby se za ně umíralo. Přece však, i když všechno vezmeme v úvahu, není snad život tím nejcennějším vlastnictvím, které lidská bytost má? A nezavázal se snad jako lékař chránit život přede vším? Přísahal na sebe a na Aeskulapa, otce všech lékařů, že nikdy nezpůsobí, aby lidská bytost zemřela pro rozdíly ve víře, ani se nedotkne jiné osoby v hněvu, a po tisící se divil, jak těžké to muselo být pro Bruce Kdovíčího vydělat si patnáct liber.

BARVA OBRAZU

"Utrácíte peníze, které vám nepatří," řekl mu nevlídně pan Wilson jednoho rána, když mu odevzdával svazek ošetřovných lístků. "Jsou to peníze, které ambulanci věnují popřední občané. Prostředky získané dobročinností se nesmí promrhávat z rozmaru lékaře v našich službách."

"Nikdy jsem nepromrhával peníze získané dobročinností. Nikdy jsem neošetřil žádného pacienta, ani jsem mu nic nepředepsal, pokud nebyl skutečně nemocen, a pokud nutně

nepotřeboval naši pomoc. Váš systém je vadný. Někdy mě nutí ošetřit někoho s nataženým svalem, zatímco jiní umírají na nedostatek péče."

"Přehnal jste to, pane." Oči a hlas pana Wilsona byly chladné, ale ruka, ve které držel lístky, se třásla. "Chápete, že v budoucnosti musíte omezit své návštěvy na osoby, jejichž jména jsou uvedena na lístcích, které vám každého rána přiděluji?"

Zuřivý Rob měl tisíc chutí říct panu Wilsonovi, co pochopil, a kam si má pan Wilson svoje lístky strčit. Ale s ohledem na komplikace, ke kterým v jeho životě došlo, se neodvážil. Místo toho se přinutil přikývnout a dal se na odchod. Svazek lístků si nacpal do kapsy a šel svou cestou do okresu.

Toho večera se všechno změnilo. Margaret Hollandová přišla do jeho pokoje a sedla si na kraj postele.

" Krvácím."

Přinutil se uvažovat nejdřív jako doktor. "Krvácíš. Ztratila jsi mnoho krve?"

Potřásla hlavou. "Jenom ze začátku to bylo kapku silnější než obvykle. Potom jak normální měsíčky. Už to skoro přešlo."

"Kdy to začalo?"

"Před čtyřma dnama."

"Před čtyřmi dny!" Proč čekala čtyři dny, než mu to řekla?

Nepodívala se na něj. Byla absolutně zticha, jako kdyby se obrnila proti jeho hněvu, a on si uvědomil, že strávila čtyři dny bojem sama se sebou. "Nemusíš mi nic říkat, jestli nechceš."

Neodpověděla, ale pochopila. Přesto, že to je podivínský protestant, co si umývá ruce, představoval pro ni příležitost uniknout z vězení chudoby. Překvapilo ho, že i když byla přinucena do toho vězení zblízka hledět, byla vůbec schopna říct mu pravdu. A místo hněvu za to, že mu to řekla pozdě, pocítil obdiv, jakousi ohromující vděčnost. Přistoupil k ní, pomohl jí vstát a políbil ji na zarudlé oči. Potom ji objal, občas ji něžně pohladil, jako kdyby tišil vystrašené dítě.

Příštího rána vyrazil s lehkou hlavou, s koleny zesláblými úlevou. Muži a ženy mu na pozdrav odpovídali

úsměvem.

Byl to docela nový svět. Slunce svítilo jasněji a vzduch, který dýchal, byl příjemnější.

Staral se o své pacienty s obvyklou pozorností, ale mezi jednotlivými případy jeho mysl pracovala na plné obrátky.

Nakonec si sedl na jednu dřevěnou verandu na Broad Street á přemítal o minulosti, přítomnosti a své budoucnosti.

Podruhé unikl strašnému osudu. Cítil, že se mu dostalo varování, že jeho život musí být opatrnější, že ho musí užívat s větší úctou.

Představoval si svůj život jako velký rozpracovaný obraz. Ať se stane co se stane, na hotovém obraze bude medicína, ale cítil, že kdyby zůstal v Bostonu, malba by byla vyvedena v různých odstínech šedi.

Amelia Holmesová by pro něj dokázala zařídit to, čemu říkala báječná partie, ale když se mu teď podařilo uniknout nuznému sňatku bez lásky, neměl nejmenší chuti chladnokrevně vyhledávat bohatý sňatek bez lásky nebo se nechat prodat na sňatkovém trhu bostonské společnosti, lékařské maso, tolik a tolik za libru.

Toužil, aby jeho život byl namalován těmi nejpestřejšími barvami, jaké dokáže najít.

Když odpoledne ukončil práci, zastavil se v Atheneu a znovu si pročetl knihy, které upoutaly jeho zájem. Dlouho předtím, než s tím byl hotov, věděl, kam chce jít a co chce dělat.

Té noci ležel Rob na svém lůžku, když se ozval známý tichý signál na dveře. Bez hnutí zíral do tmy. Škrábavé zaklepání se ozvalo podruhé a potom potřetí.

Z několika důvodů chtěl jít ke dveřím a otevřít je. Ale přece zůstal ležet bez hnutí, přimražen tou chvílí stejně zlou, jako byly noci plné nočních můr. Potom Margaret Hollandová odešla.

Trvalo mu měsíc, než udělal všechny přípravy a zřekl se práce u Bostonské ambulance. Místo večírku na rozloučenou pitval spolu s Holmesem a Harrym Loomisem jednoho ošklivě studeného prosincového večera tělo černé otrokyně jménem Della. Pracovala celý život a její tělo bylo vybaveno pozoruhodným svalstvem. Harry prokázal opravdový zájem a talent pro anatomii a nahradil Roba J. na lékařské fakultě jako asistent. Zatímco řezali, Holmes přednášel a ukazoval jim, že třásnitý konec vejcovodu vypadá jako střapec na šátku nuzné ženy. Každý orgán a každý sval mu připomenul nějakou historku, báseň, slovní hříčku či drsný žert. Byla to vážná vědecká práce, puntičkářsky dbali na každý detail, ale přesto při práci vybuchovaly salvy smíchu a dobré nálady. Po pitvě odešli do Essexské hospody a až do závěrečné pili svařené víno. Rob slíbil, že až dorazí na nové působiště, zůstane s Holmesem i s Harrym ve styku a že s nimi oběma bude konzultovat, vzniknou-li nějaké problémy. Tak se sehráli, že Rob začal litovat svého rozhodnutí.

Ráno zašel na Washington Street, koupil nějaké pečené kaštany a zabalené do listu vytrženého z bostonského Transeriptu je přinesl do domu na Spring Street. Vkradl se do pokojíku Meggy Hollandové a nechal je pod polštářem jejího lůžka.

Krátce po poledni se vyškrábal do železničního vagonu, který vzápětí parní lokomotiva vyvlekla z nádraží. Průvodčí, který mu kontroloval jízdenku, se tázavě podíval na jeho zavazadla, neboť Rob odmítl dát violu da gamba i krabici do zavazadlového vozu. Kromě jeho chirurgického náčiní a oblečení teď jeho kufr obsahoval Roháče a půl tuctu tyčí silného hnědého mýdla, stejného, jaké používal Holmes. Třebaže měl jen málo hotovosti, opouštěl tedy Boston mnohem bohatší, než když sem dorazil.

Byly čtyři dny před Vánocemi. Vlak míjel domy s ozdobenými dveřmi a vánočními stromky za okny. Brzy jim město zůstalo za zády. Přes slabé sněžení po třech hodinách dorazili do Worcestru, kde Bostonská dráha končila. Cestující přestoupili do vlaku Západní dráhy. V novém vlaku Rob seděl vedle zavalitého muže, který mu okamžitě nabídl láhev.

"Ne, děkuji, jste velmi laskav," řekl, ale dal se s ním do řeči, aby předchozímu odmítnutí otupil hrot. Ten muž byl obchodní cestující s ručně dělanými hřebíky - háčkovitými, zahnutými, dvojhlavými, zapuštěnými, kalenými a vystouplými, ve velikostech od maličkých jehlových hřebíků až po obrovské lodní hřeby. Ukazoval Robovi své vzorky a tím jim utíkal čas.

"Vzhůru na západ! Vzhůru na západ!" řekl kupec. "Vy taky Rob J. přikývl. "Jak daleko jedete?"

"Až na konec státu! Do Pittsfieldu. A vy, pane?"

Odpověď mu poskytla nepřiměřenou dávku uspokojení, takovou radost, že se zašklebil a ubránil se vykřiknout to, aby to slyšeli všichni, neboť ta slova hrála jako hudba a zářila romantickým světlem do každého kouta houpajícího se železničního vozu.

"K Indiánům," řekl.

HUDBA

Napříč státy Massachusetts a New York vedla řada krátkých železničních tratí spojených dostavníkovými linkami. Cestovat v zimě bylo obtížné. Občas musel dostavník čekat, než spřežení až dvanácti volů pluhem odstranilo závěje nebo než byl sníh udusán velkými dřevěnými válci. Hostince a hospody byly drahé.

Dorazil až do lesa na Alleghenské plošině v Pennsylvanii, pak mu došly peníze. Pokládal za štěstí, když v táboře dřevařů pod vedením Jacoba Starra našel práci jako felčar dřevorubců. Když se stal nějaký úraz, šlo do tuhého, ale mezitím toho měl málo na práci. Hledal si práci a připojoval se k partám, které stínaly zasněžené borovice a smrky,

jistě přes dvě stě padesát let staré. Obyčejně obsluhoval jeden konec biče bídy, čili pily pro dva muže. Tělo mu ztvrdlo a zesílilo. Většina táborů neměla lékaře a dřevorubci si uvědomovali, jakou pro ně má cenu, a chránili jej, když se zabýval jejich nebezpečným řemeslem. Naučili jej máčet

si krvácející dlaně v slané vodě, aby ztvrdly. Po večerech na ubikaci žongloval, aby si v mozolnatých prstech uchoval chirurgickou šikovnost, a hrál pro ně na svou violu da gamba, střídaje jejich řvavé a drsné písně se skladbami J. S. Bacha a Maraise, které poslouchali s nadšením.

Celou zimu hromadili obrovské klády na březích potoka. Na tupé straně každé jednobřité sekyry v táboře byl v oceli reliéf s motivem velké pěticípé hvězdy. Pokaždé, když nějaký strom padl a byl osekán, chlapi obrátili sekyry a do čerstvě osekaného kmene vyrazili basreliéf hvězdy, čímž kmen označili jako Starrův. Když nastalo jarní tání, potok stoupl na šest stop a unášel klády k řece Clarion. Z kmenů sestavovali velké vory a na nich postavili ubytovny, polní kuchyně a přístřešky na zásoby. Rob jel na vorech po proudu jako pán. Pomalou, zasněnou jízdu přerušovali, jen když se kmeny vzpříčily a začaly se hromadit, a zkušení, trpěliví voraři je museli rozplétat. Sledoval všechny možné ptáky a zvířata, když splavovali meandrovitou řeku Clarion po soutok s Allegheny, a potom Allegheny až do Pittsburghu.

V Pittsburghu se se Starrem a jeho drvoštěpy rozloučil. V jedné hospodě se dal najmout jako doktor k partě dělníků, kteří kladli kolejnice na Washington & Ohio Railroad, trati, která měla konkurovat dvěma přetíženým vodním cestám. S pracovní četou se dostal do Ohia, na práh veliké pustiny, protínané dvěma lesklými kolejnicemi. Rob byl ubytován spolu s vedením stavby ve čtyřech železničních vagonech. Jaro bylo na prérii krásné, ale svět W & ORR byl příšerný. Kladeči kolejnic, srovnávači a tahači byli přistěhovalci z Irska a Německa a jejich životy se považovaly za laciné zboží. Robovou povinností bylo, aby se jejich síla při kladení kolejnic vyždímala až do poslední unce. Vítal, že dostává mzdu, ale ta práce byla od samého začátku prokletá, neboť dozorce Cotting, chlap ponurého vzhledu, byl odporný hnusák, kterému se nechtělo vyhazovat peníze za jídlo. Železnice zaměstnávala lovce, kteří zabíjeli spousty zvěře. Místo kávy se podával nápoj z čekanky. Kromě stolu, o který se dělil Cotting, Rob a vedoucí, nebyla k dispozici žádná zelenina, žádné zelí, žádná mrkev ani brambory, nic, co by zaručovalo přísun kyseliny askorbové, až na velmi vzácný hrnec fazolí.

Muži trpěli kurdějemi. Třebaže byli anemičtí, nechutnalo jim jíst. Bolely je klouby, krvácely jim dásně, vypadávaly jim zuby, rány se jim nehojily. Doslova je zabíjela podvýživa a těžká práce. Nakonec se Rob J. s kyjem v ruce vloupal do zamčeného vagonu se zásobami a vyvlekl odtud bedny se zelím a s bramborami - všechny šéfovské potraviny. Cotting naštěstí nevěděl, že jeho mladý lékař je stoupencem nenásilí. Robova velikost a kondice a chladné opovržení v jeho očích způsobilo, že dozorce usoudil, že bude snadnější jej vyplatit a zbavit se ho, než se s ním prát.

U železnice vydělal sotva dost peněz na to, aby si koupil starou kobylu, použitou předovku ráže dvanáct a lehkou a krátkou "husí" pušku na lov drobné zvěře, jehly a nitě, udici a háčky, rezavou železnou pánvici na smažení a lovecký nůž.

Koně pojmenoval Monica Grenviltová, na počest jedné báječné staré dámy, přítelkyně své matky v dobách, kdy mezi jinými horečnatými fantaziemi dospívání snil i o jízdě na koni. Kůň Monica Grenvillová mu umožnil ubírat se na západ tempem, jaké mu vyhovovalo. Když pochopil, že puška nese trochu doprava, snadno střílel zvěř, když byla příležitost, chytal ryby a vydělal si něco peněz nebo naturálií, narazil-li někde na lidi, kteří potřebovali doktora.

Omračovala ho velikost země, hor, údolí a plání. Po několika týdnech byl přesvědčen, že by mohl cestovat celý život, na Monice Grenvillové se s námahou prodírat vpřed a neustále ve směru zapadajícího slunce.

Došly mu léky. Bylo dost obtížné dělat chirurgii bez těch pár utišujících prostředků, které byly k dispozici. Neměl už ani opiovou tinkturu, ani morfin, ani žádnou jinou drogu, musel se tedy spoléhat na svou chirurgickou rychlost a na doma pálenou whisky, pokud se mu podařilo koupit ji někde cestou.

Fergusson ho naučil pár užitečným trikům, na které si vzpomenul. Vzhledem k nedostatku nikotinové tinktury, podávané orálně k uvolnění svěracích svalů konečníku při operaci píštěle, koupil několik nejsilnějších doutníků, jaké mohl sehnat, a vložil jeden do pacientova konečníku, než se nikotin z tabáku vstřebal a než došlo k uvolnění. V Titusvillu v Ohiu jeden starší občan pozoroval jeho pacienta ohnutého přes oj vozu. Cigáro trčelo z těla ven.

"Nemáte zápalku, pane?" zeptal se ho Rob J.

Později u hokynáře slyšel, jak ten stařík vážně vypráví přátelům: "To byste ani nevěřili, jak ten doutník kouřili." V jedné hospodě v Zanesvillu uviděl prvního Indiána. Bylo to zdrcující zklamání. Na rozdíl od nádherných divochů Jamese Fenimora Coopera měl ten člověk zvadlé tělo, byl to mrzutý opilec s usoplenou tváří, politováníhodné stvoření dostávající se do nálady vyžebráváním panáků.

"Řek bych Delavar," řekl majitel saloonu na Robovu otázku, z jakého je Indián kmene. "Nebo Miami, nebo snad Šauní."

Pohrdavě pokrčil rameny. "Kdo se stará? Všechny ty zasraný parchanti jsou jedna pakáž."

O pár dní později v Columbusu objevil Rob jednoho statného mladého Žida s černou bradou. Jmenoval se Jason Maxwell Geiger a byl to dobře zásobený lékárník.

"Máte opiovou tinkturu? A nikotinovou tinkturu? Jodid draselný?" Ať se zeptal na cokoli, Geiger odpovídal úsměvem a přikývnutím, a Rob šťastně procházel mezi tyglíky a křivulemi.

Ceny byly nižší než se obával, protože lékárníkův otec a bratři vyráběli léčiva v Charlestonu. Vysvětloval, že všechno, co si neumí udělat sám, může za výhodných podmínek objednat od svých příbuzných. Tak přišel Rob k dobrému zdroji. Když mu lékárník pomáhal naložit nákup na koně, všiml si tvaru zabaleného hudebního nástroje a prudce se otočil k návštěvníkovi. "To je opravdu viola'?"

"Viola da gamba," řekl Rob a všiml si, že do očí toho muže vstoupilo cosi nového, ne zrovna chtivost, ale roztoužené přání, tak mocné, že si to nemohl s ničím splést. "Chtěl byste si ji prohlédnout`?"

"To musíte vzít dovnitř, ukázat mé ženě," řekl Geiger nedočkavě. Vedl jej do bytu za krámem. Když se vevnitř představovali, Lillian Geigerová si držela na prsou utěrku na nádobí, ale už předtím si tam Rob všiml mokrých skvrn. V kolébce spala jejich dvouměsíční dcera Rachel. Dům voněl mlékem paní Geigerové a čerstvě napečeným chalach. V tmavém salonku byla pohovka naplněná koňskými žíněmi a piano. Zatímco Rob vybaloval violu, žena vklouzla do ložnice a převlékla se; potom spolu se svým manželem zkoumala ten nástroj, prsty přejížděli po sedmi strunách a desíti pražcích, jako by hladili nově získanou rodinnou relikvii. Ukázala mu své piano z pečlivě naleštěného tmavého ořechu. "Dělal ho Alpheus Babcock ve Filadelfii," řekla. Jason Geiger vytáhl zpoza piana na světlo ještě jeden nástroj. "Dělal je jeden pivovarník jménem Isaac Schwartz, co žije v Richmondu ve Virginii. Je to střep. Nezaslouží si, aby se tomu říkalo housle. Doufám, že jednou se zmůžu na opravdové housle." Ale když ladili, Geiger vyluzoval líbezné zvuky.

Obezřetně se podívali jeden na druhého, aby nevypadali jako hudební ignoranti.

"Co?" zeptal se ho Geiger, dávaje zdvořile volbu hostu.

"Bacha? Znáte to preludium z Dobře temperovaného klavíru? Je to z druhé části, číslo věty jsem zapomněl." Zahrál jim úvod a najednou se Lillian Geigerová připojila a s přikývnutím i její manžel. "Dvanáct," vyhrkla Lillian. Rob J. se málo staral o to, jaký opus to je, protože tento druh muzicírování nesloužil k pobavení drvoštěpů. Najednou mu bylo zřejmé, že ten muž a jeho žena jsou dokonalí a že jsou zvyklí se vzájemně doprovázet. Byl si jist, že ze sebe udělal osla. Když se hudba zrychlovala, nestačil jim a jeho hra byla trhaná. Jeho prsty, místo aby plynule klouzaly v rytmu hudby, křečovitě poskakovaly, jako když losos bojuje s peřejemi. Ale v půli preludia zapomněl na strach, neboť návyky dlouholetého hraní překonaly nešikovnost způsobenou dlouhou pauzou. Brzy si všiml, že Geiger hraje se zavřenýma očima, zatímco jeho paní nasadila výraz nejasného potěšení, který z ní vyzařoval a současně byl přísně osobní.

Uspokojení bylo skoro bolestivé. Neuvědomoval si, jak moc mu hudba chyběla. Když skončili, seděli a šklebili se jeden na druhého. Geiger spěchal, aby na dveře krámu pověsil ceduli Zavřeno, Lillian odskočila zkontrolovat dítě a přiložit do kamen, Rob odsedlal a nakrmil ubohou a trpělivou Moniku. Když se vrátili, ukázalo se, že Geigerovi neznají Marina Maraise, zatímco Rob si nevzpomenul na žádné z děl toho polského chlapíka Chopina. Ale všichni tři znali Beethovenovy sonáty.

Na celé odpoledne se ukryli do věže ze slonoviny, kterou si sami vybudovali. Když jejich hru přerušilo naříkání hladového dítěte, byli omámeni opojnou krásou svých vlastních zvuků.

Lékárník nechtěl ani slyšet, že by je Rob opustil. K večeři bylo dorůžova opečené jehněčí, chutnající slabě po rozmarýnu a česneku, připravené s trochou mrkve a nových brambor, a borůvkový kompot. "Budete spát v našem pokoji pro hosty," řekl Geiger.

Když ho tam odtáhl, Rob se zeptal Geigera, jaké jsou v té oblasti možnosti pro lékaře.

"Columbus je hlavní město, žije tady spousta lidí, ale o ně se stará už spousta lékařů. Pro lékárnu to je dobré místo, ale až bude naše děťátko dost velké, aby sneslo cestu, chystáme se odsud vypadnout. Chtěl bych kromě lékárničení i farmařit a zanechat svým dětem půdu. Zemědělská půda v Ohiu je už sakra drahá. Uvažoval jsem o místech, kde bych si mohl koupit půdu, na kterou bych měl."

Vytáhl mapy a rozložil je na stole. "Illinois," řekl a ukázal Robovi J. tu část státu, která se podle jeho průzkumů zdá být nejslibnější, oblast mezi řekami Rocky River a Mississippi. "Je tam dost vody. Řeky lemují krásné lesy. A ten zbytek je prérie, černozem, co nikdy nepocítila pluh."

Rob J. studoval mapy. "Rád bych tam šel taky," řekl nakonec.

"Podívat se, jestli se mi bude líbit."

Geiger se rozzářil. Dlouho se hrbili nad mapami a dobře naladěni se přeli o nejvýhodnější trasu. Když šel Rob spát, Jay Geiger zůstal vzhůru a dlouho do noci při svíčce přepisoval partituru Chopinovy mazurky. Druhý den po snídani si ji zahráli. Potom se ti dva muži znovu sklonili nad mapami.

Rob J. souhlasil, že ukáže-li se Illinois tak dobrým, jak Geiger věřil, usadí se tam a hned svému novému příteli napíše, aby přivezl rodinu na západní pomezí.

DVĚ PARCELY

V Illinois to bylo zajímavé od samého začátku. Rob sem přijel koncem léta, kdy tuhá stepní tráva byla vysušená a vybledlá po mnoha slunečných dnech. U Danville pozoroval muže, jak ve velkých černých kotlích vařili vodu ze slaných pramenů, a když odcházel, nesl si balíček velmi čisté soli. Prérie byla zvlněná a místy byla ozdobena nízkými pahorky. Stát byl bohatý na sladkou vodu. Rob cestou narazil jen na pár jezer, ale viděl množství bažin, které napájely potoky, spojující se v řeky. Zjistil, že když lidé v Illinois mluví o meziříčí, mají většinou na mysli jižní cíp státu, který se nachází mezi řekami Mississippi a Ohio. Jsou tam hluboké a bohaté půdy, naplavené oběma řekami. Lidé nazývají tu oblast Egyptem, protože se domnívají že jt stejně úrodná jako bájná půda ve velké nilské deltě. Na mapách Jaye Geigera si všiml, že mezi řekami v Illinois je celá řada malých Egyptů. Nějak se stalo, že za ten krátký čas, který s Geigerem strávil, si ten člověk získal jeho úctu, a on neomylně směřoval k té oblasti, o které Jay řekl, že je nejvhodnější pro osídlení.

Trvalo mu to dva týdny, než přešel Illinois. Čtrnáctého dne vešel do pásma lesů, které nabízely osvěžující chládek a voněly kypícím životem. Šel po úzké stezce, až uslyšel burácení vod, a najednou se vynořil na východním břehu pořádně

velké řeky, o níž se domníval, že tu je Rocky River.

Bylo období sucha, ale proud byl silný a velké skály, které řece daly jméno, způsobovaly, že řeka byla doběla zpěněná.

Jel na Monice podél břehu a hledal místo, kde by se dalo přebrodit, když narazil na hlubší a pomalejší úsek. Mezi dvěma

mohutnými kmeny na ohou březích bylo zavěšeno tlusté lano.

Vedle železného trojúhelníku zavěšeného na větvi, a vedle železné tyče, byl nápis.

HOLDENŮV PŘÍVOZ

Zvoňte na převozníka

Silně uhodil do trojúhelníku a zdálo se mu, že to trvá celou věčnost, než se na druhém břehu objevil jakýsi muž, beze spěchu kráčející k místu, kde byl uvázán prám. Dva mohutné sloupy na prámu byly ukončeny velkými železnými kruhy, kterými bylo provlečeno zavěšené lano, umožňující prámu posouvat se napříč řekou. Když byl prám ve středu řeky, lano se napínalo po proudu, takže ten muž se s prámem pohyboval po oblouku, místo aby jel přímo. Ve středu byla voda příliš hluboká, aby se dalo odrážet ráhnem, a proto převozník pomalu posouval člun ke břehu tak, že tahal za provazové lano. Při práci si zpíval a jeho lyrický baryton zřetelně doléhal k Robovi J.

Zaslech jsem nářek a spatřil jsem babu, co vám mám říkat, horší než noc, čistila bláto u svýho prahu, a její nářek byl píseň a dojal mě moc.

Jó, láska je průser a svět žádný blaho, krása se ztratí a zchudne i král, radost se scvrká a čím dál víc draho, a nic není tak, jak já bych si přál...

Mělo to ještě mnoho slok a dlouho předtím, než ta píseň skončila, se zase převozník mohl odrážet ráhnem. Když se prám přiblížil, Rob uviděl svalnatého muže asi okolo třicítky. Byl o hlavu menší než Rob a vypadal, že do téhle země patří. Měl těžké boty, hnědé soukenné gatě, poněkud teplé na to roční období, modrou bavlněnou košili s tlustým límcem a kožený klobouk s širokým lemem a se skvrnami od potu. Měl hřívu dlouhých černých vlasů a černý plnovous, a po obou stranách úzkého křivého nosu se rýsovalv nápadné lícní kosti, které by té tváři dodávaly na hrozivosti, nebýt veselých a přívětivých modrých očí. Jak se vzdálenost mezi nimi zmenšovala, Rob začal být ostražitý a očekával strojenost, kterou si spojoval s oslnivě krásnými ženami nebo příliš hezkými muži. Ale od toho převozníka se dočkal strojenosti méně než nepatrně.

"Brý," křikl. Poslední postrčení ráhnem, a prám zaskřípal o písčitý břeh. Natáhl ruku. "Nicholas Holden, k vašim službám."

Rob mu potřásl rukou a představil se. Holden z kapsy košile vytáhl tmavý mokrý žvýkací tabák a nožem si uřízl žvanec.

Nabídl Robovi, ale ten potřásl hlavou. "Kolik za převoz?"

"Tři centy za vás a deset za koně."

Rob zaplatil třináct centů předem. Přivázal Moniku za uzdu ke kruhům v podlaze prámu, určeným k tomuto účelu. Holden mu strčil do ruky druhé ráhno, a když se do nich opřeli, oba hekali námahou.

"Hodláte se usadit v těchto končinách`?"

"Možná," řekl Rob opatrně.

"Nejste náhodou podkovář`?" Holden měl ty nejmodřejší oči, jaké kdy Rob viděl u muže. Nebylo v nich ani stopy po ženskosti a jeho pronikavý pohled mu dodával podivně pobavený vzhled. "Do prdele," řekl, ale nezdálo se, že by ho Robovo zavrtění hlavou překvapilo. "Moc bych potřeboval najít pořádnýho kováře. Farmář, žejo`?"

Viditelně ožil, když mu Rob řekl, že je lékař. "Buďte vítán, třikrát vítán! V naší obci Holdenův Přívoz lékaře potřebujeme.

Každej doktor se může na tomhle prámu převážet zadarmo," řekl a přestal se odpichovat, než odpočítal tři centy a s vážnou tváří je vrátil Robovi do dlaně.

Rob hleděl na ty mince. "A co těch zbývajících deset?"

"Sákra, copak i ten kůň je doktor`.'" Když se zašklebil, vypadal tak dobrácky, až to bylo nepříjemné.

Měl malý srub z otesaných klád, vymazaný bílou hlínou, vedle zahrádku a studnu a malý kopeček, z kterého bylo vidět na řeku. "Právě je čas na večeři," řekl, a brzy nato už jedli voňavé jídlo, ve kterém Rob rozeznal tuřín a zelí, ale nebyl si jist, co je to za maso. "Nachomejt se mi ráno starej zajíc a mladá stepní slípka, tak jsou tam oba," řekl Holden.

Nad znovu naplněnými dřevěnými mísami si toho o sobě řekli tolik, že se spřátelili. Holden byl venkovský notář. Pocházel z Connecticutu a měl velké plány.

"Jak to přišlo, že po vás pojmenovali tu obec`?"

"To ne oni. To já," řekl roztomile. "Já jsem sem přišel první a vybudoval přívoz. Když se sem někdo přijde usadit, řeknu mu jméno tý obce. Zatím to nikdo nenapad."

Podle Robova názoru Holdenův srub nebyl tak útulný jako skotské chalupy. Byl tmavý a nevětraný. Lůžko bylo příliš blízko čadivého ohniště a bylo pokryto sazemi. Holden mu vesele řekl, že jediné, co je na tom místě dobré, je to, že je to domov; do roka, řekl, tu chalupu zboural a na jejím místě si postaví krásný dům. "Ano, pane, velký plány." Řekl Robovi J. o věcech, které budou následovat - hostinec, hokynářství, případně banka. Netajil se přáním přesvědčit Roba, aby se v Holdenově Přívozu usadil.

"Kolik rodin tady teď žije`?" zeptal se Rob J. a smutně se usmál, když se mu dostalo odpovědi. "Lékař se nemůže uživit, když se stará jen o šestnáct rodin."

"Jasně že ne. Ale chystaj se přijít osadníci, co jsou na to lačnější než chlap na kundu. A těch šestnáct rodin, to je jen v rámci obce. A vodsuď až po Rock Island je po prérii roztroušenejch fůra farem, a nikde žádnej doktor. Akorát, že si budete muset najít lepšího koně a mít chuť jezdit kapánek dál na zavolání."

Rob si vzpomenul, jak se mu hnusilo, že nemůže dělat pořádnou medicínu v přelidněném osmém okresu. Toto však byla druhá strana mince. Řekl Nickovi Holdenovi, že se na to vyspí.

Spal té noci ve srubu, zamotaný na podlaze do prošívané deky, zatímco na posteli chrápal Niek Holden. Avšak tomu, kdo strávil celou zimu v noclehárně s devatenácti prdícími a chrchlajícími dřevorubci, nebyla podlaha tvrdá. Ráno Holden uvařil snídani, ale nechal Roba, aby umyl talíře a pánvici.

Řekl, že musí něco zařídit, a zmizel.

Byl jasný, čerstvý den. Slunce už pálilo a Rob vybalil violu a sedl si na balvan ve stínu na mýtině mezi zadní stěnou srubu a hranicí lesa. Vedle sebe si rozprostřel partituru Chopinovy mazurky, kterou pro něj opsal Jay Geiger, a soustředěně začal hrát.

Asi půl hodiny pracoval s tím motivem a melodii, než z toho začala být hudba. Když vzhlédl od not a podíval se k lesu, uviděl, že těsně za okrajem mýtiny jsou dva Indiáni na koních a sledují jej.

Vylekal se, protože obnovovali jeho důvěru v Jamese Fenimora Coopera. Byli to muži s vpadlými tvářemi, do pasu nazí, šlachovití a vyzáblí, hrudníky měli natřené nějakým olejem.

Ten, co byl Robovi blíž, měl jelenicové kalhoty a velký hákovitý nos. Jeho vyholená hlava byla rozdělena nápadnou kšticí tuhých, hrubých vlasů podobných zvířecím chlupům. V ruce měl pušku. Jeho druh byl vysoký muž, stejně vysoký jako Rob J., ale statnější. Měl dlouhé černé vlasy přidržované koženou čelenkou. Na sobě měl jezdecké kalhoty ke kolenům a kožené kamaše. V ruce držel luk, a Rob J. jasně viděl toulec se šípy, visící na krku jeho koně, stejný jako na obrázku v jedné z knih o Indiánech v bostonském Athenaeu.

Nevěděl, zda za nimi v lese nejsou další. Byl-li jejich úmysl nepřátelský, byl ztracen, protože viola da gamba je chabou zbraní. Napadlo ho pokračovat ve hře. Znovu přiložil smyčec ke strunám a začal, ne však už s Chopinem; nechtěl, aby je ztratil ze zorného pole, zatímco bude hledět do partitury.

Bez rozmýšlení začal jeden kus ze sedmnáctého století, který dobře znal, Cara La Vita Mia od Oratia Bassaniho. Zahrál celou skladbu a potom do poloviny znovu. Nakonec přestal, protože není možno zůstat sedět navěky a hrát.

Za sebou něco zaslechl a rychle se otočil. Ještě se mu podařilo zahlédnout mizící hnědou veverku. Když se otočil nazpět, nesmírně se mu ulevilo a současně pocítil ohromnou lítost, protože ti dva Indiáni byli pryč; chvíli ještě slyšel vzdalující se zvuky kopyt; po chvíli už zase bylo slyšet jen šelestění větru v korunách stromů.

Když se Nick Holden vrátil, a slyšel, co se stalo, snažil se nedat na sobě znát znepokojení. Udělal rychlou obchůzku, ale, jak řekl, nezdálo se, že by něco chybělo.

"Ty Indiáni tady v okolí jsou Saukové. Před devíti nebo desíti lety byli vyhnani přes řeku, do Iowy, když jejich bojovníci vyvolali válku Černýho Jestřába. Před pár lety všichni Saukové, který ještě byli naživu, byli přestěhovaný do rezervace v Kansasu. Minulej měsíc jsme slyšeli, že asi čtyřicet bojovníků s ženama a děckama z rezervace zdrhlo.

Údajně měli namířino do Illinois. Pochybuju, že by byli tak praštěný a v takový malý skupině se nám pokusili dělat nějaký potíže. Myslím, že jen doufaj, že jim dáme pokoj."

Rob přikývl. "Jestli budou chtít mi dělat potíže, budou to se mnou mít dost lehké."

Nick toužil změnit předmět rozhovoru, protože nerad hovořil o čemkoliv, co by na Holdenův Přívoz mohlo vrhnout špatné světlo. Dopoledne strávil tím, že si prohlížel čtyři parcely, řekl. Chtěl mu je ukázat, a na jeho naléhání Rob osedlal kobylu.

Byl to majetek vlády. Za jízdy Nick vysvětloval, že federální zeměměřiči rozdělili půdu na parcely po osmdesáti akrech. Soukromé vlastnictví se prodávalo po osmi dolarech za akr, nebo ještě dráž, ale vládní půda byla oceněna na 1,25

dolaru, osmdesátiakrový pozemek za sto dolarů. Jedna dvacetina nákupní ceny byla splatná hned při obsazení, pětadvacet procent bylo třeba zaplatit do čtyřiceti dní, zbytek potom ve třech stejných splátkách na konci druhého, třetího a čtvrtého roku ode dne nabytí platnosti smlouvy. Nick řekl, že to je nejlepší půda k osídlení, jakou by kdo mohl najít, a když na ten pozemek přijeli, Rob mu uvěřil. Pozemky se táhly asi na míli podél řeky a obsahovaly široký pás pobřežního lesa, ve kterém bylo několik křišťálových pramenů a dostatek dřeva na stavbu. Za pásmem lesa ležela úrodná půda nikdy neorané prérie.

"Něco ti poradím," řekl Holden, "nedíval bych se na tu půdu jak na čtyři osumdesátiakrový parcely, ale jako na dvě stošedesátiakrový. Teď právě vláda umožňuje novejm osadníkům koupit dvě parcely, a právě to bych udělal, bejt na tvým místě."

Rob J. udělal grimasu a potřásl hlavou. "Je to hezká země.

Ale nemám právě těch potřebných padesát dolarů."

Nick Holden se na něj pozorně zadíval. "Moje budoucnost je spjatá s tímhle budoucím městem. Jestli se mi podaří přitáhnout osadníky, budu mít obchod, budu mít mlejn, postavím hostinec. Osadníci se jak ovce pohrnou na místo, kde je doktor. Když budeš žít v Holdenovým Přívozu, to jsou pro mě prachy ve fusekli. Banky půjčujou na dvě a půl procenta ročně. Já ti půjčím padesát dolarů na jedno a půl procenta, se splatností na osum let."

Rob J. se rozhlédl okolo sebe a zadržel dech. Je to krásná země. To místo se k němu tak hodilo, že měl co dělat, aby zvládl svůj hlas, když nabídku přijímal. Nick potřásl hlavou a odmítl jeho díky. "Je to jenom obchod." Pomalu přejížděli po tom majetku. Jižnější dvojparcela byla v dokonalé rovině.

Severnější část byla zvlněná a několik míst bylo možno považovat dokonce za malé pahorky.

"Já bych si vzal ty jižní pozemky," řekl Holden. "Půda je lepší a snadněj se dá orat."

Ale Rob J. už pojal nápad, že koupí tu severnější část. "Na většině nechám trávu a budu chovat ovce. To je ten druh zemědělství, kterému rozumím. Ale znám někoho, kdo prahne po tom, aby hospodařil na půdě, a on by možná chtěl ty jižní pozemky."

Když řekl Holdenovi o Jasonovi Geigerovi, právník se zašklebil štěstím. "Lékárna v Holdenovým Přívozu? No, to je úplná poleva na můj dort. Výborně, složím kauci na ty jižní pozemky a rezervuju je na Geigerový méno. Jestli je nebude chtít, nebude těžký takhle dobrou půdu dát dál."

Druhého rána ti dva muži zajeli do Rock Islandu, a když opustili Pozemkový úřad Spojených států, Rob J. byl vlastníkem půdy a dlužníkem.

Toho odpoledne zajel na svůj majetek sám. Přivázal kobylu a zkoumal les a prérii pěšky, zkoumal a plánoval. Jako ve snu kráčel podél řeky, házel kamínky do vody, neschopen uvěřit, že to všechno je jeho. Ve Skotsku bylo mimořádně obtížné přijít k půdě. Jejich rodinná ovčí farma v Kilmarnocku

se po mnohá století dědila z generace na generaci.

Toho večera napsal dopis Jasonovi Geigerovi a popsal mu těch sto šedesát akrů, které rezervoval vedle svého majetku,

a požádal Geigera, aby mu co nejdřív dal vědět, zda počítá s trvalým usídlením. Rovněž požádal Jasona, aby mu dodal pořádnou zásobu síry, neboť Nick mu zdráhavě sdělil, že na jaře tady vždycky bývá epidemie čehosi, čemu lidé říkali illinoiská prašivina, a že jediné, co na to zabírá, je, jak se zdá, intenzivní podávání síry.

VZESTUP

Zpráva o přítomnosti doktora se rozletěla kolem. Tři dni po tom, co Rob J. přibyl do Holdenova Přívozu, byl povolán ke svému prvnímu pacientovi, vzdálenému šestnáct mil, a potom už se nikdy nezastavil. Na rozdíl od osadníků v jižním a středním Illinois, kteří pocházeli z jižních států, farmáři osídlující severní Illinois přicházeli ze státu New York a z Nové Anglie.

Měsíc od měsíce jich přibývalo. Přicházeli pěšky, na koni, na vozech, někteří s sebou hnali krávu, pár prasat, několik ovcí.

Jeho praxe pokrývala obrovské území - zvlněnou prérii mezi velkými řekami, protkanou nevelkými potoky, přerušovanou lesíky a hlubokými, kalnými slatinami. Když pacienti přišli k němu, účtoval za ordinaci pětasedmdesát centů. Když si ho pozvali domů, účtoval dolar, a bylo-li to v noci, dolar padesát. Jeho pracovní den se skládal převážně z času stráveného v sedle, protože osadníci byli od sebe v této podivné venkovské krajině tak vzdálení. Někdy, když přišla noc, byl vším tím cestováním tak utrmácen, že jediné, čeho byl schopen, bylo svalit se na podlahu a tvrdě usnout.

Koncem měsíce řekl Holdenovi, že by mu mohl něco splatit, ale Nick se usmál a potřásl hlavou. "Nespěchej. Spíš si myslím, že by bylo lepší, kdybych ti ještě něco pučil. Zimy jsou tady tvrdý, a kromě toho budeš potřebovat silnějšího koně, než je to zvíře, co na něm jezdíš. A při tom tvým doktorování nebudeš mít čas postavit si srub, než napadne sníh. Nejlíp bys udělal, kdybys mě nechal, abych se ti povohlíd po někom, kdo by ti ho postavil za peníze."

Nick našel jednoho stavitele srubů jménem Alden Kimball, neúnavného, jak bič hubeného muže se zuby zažloutlými od neustálého kouření páchnoucích kukuřičných cigár. Vyrostl na farmě v Hubbardtonu ve Vermontu a před nedávnem byl hříšným mormonem v Nauvoo v Illinois, kde byli ti lidé známi pod jménem Svatí posledních dnů a vyprávělo se o nich, že mohou mít tolik manželek, kolik chtějí. Když se s ním Rob J. setkal, Kimball mu řekl, že se dostal do sporu se staršími církve a že odtamtud hned vypadl. Rob J. neměl sklon k přílišnému vyptávání. Stačilo mu, že Kimball pracoval se sekyrou a s teslou, jako kdyby se s nimi už narodil. Porazil a osekal kmeny a ze dvou stran je naplocho opracoval. Jednoho dne Rob si vypůjčil vola od jednoho farmáře jménem Grueber.

Rob vytušil, že Grueber mu nebude chtít svěřit svého čenného vola, když u toho Kimball nebude. Padlý svatý trpělivě trval na tom, aby vůl byl pod jeho velením a spolu se dvěma dalšími muži a s tím zvířetem za jediný den svezl opracované kmeny na stanoviště, které Rob vybral na břehu řeky. Když Kimball spojil základové kmeny dřevěnými kolíky, Rob si všiml, že jeden velký kmen, který bude držet severní stěnu, má asi v třetině délky ošklivý hrb. Upozornil na to Aldena.

"To bude dobrý," řekl Kimball a Rob šel po svém a nechal ho pracovat.

Když navštívil staveniště o několik dní později, viděl, že stěny srubu už stojí. Alden vymazal mezery mezi kmeny hlínou nakopanou na jednom místě na břehu řeky a hliněné pásy nabílil. Na severní straně měly všechny kmeny

zakřivení, které téměř přesně pasovalo se základovým kmenem, čím se stalo, že celá stěna byla mírně klenutá. Muselo to dát Aldenovi spoustu práce, najít kmeny s přesně stejnou vadou. Dva z kmenů dokonce musely být opracovány teslou, aby vyhovovaly.

Právě Alden mu poradil, že Grueber má na prodej koně čtvrtkaře. Když se Rob J. přiznal, že toho moc o koních neví, Kimball pokrčil rameny. "Je to čtyřletá kobylka, která ještě stále roste do výšky a zpevňujou se jí kosti. Zkrátka, neslyšel jsem o ní nic špatnýho."

Tak Rob koupil kobylku čtvrtkařku. Bylo to něco, čemu Grueber říkal barevná všehochuť, spíš červená než hnědá, s černýma nohama, hřívou a ocasem, s čelem posetým černými skvrnami, připomínajícími pihy, patnáct pídí vysoká, vytrvalá a s inteligentním pohledem v očích. Pro ty pihy si vzpomenul na tu dívku, kterou znal v Bostonu, a dal jí jméno Margaret Hollandová. Zkrátka Meg.

Všiml si, že Alden má cit pro zvířata, proto se Kimballa jednoho rána zeptal, zda by, až chalupa bude hotová, nechtěl

zůstat jako čeledín a starat se o farmu.

"No jo... a jakej druh farmy máte na mysli?"

"Ovce."

Alden udělal grimasu. "Vo ovcích nic nevim. Vždycky jsem dělal s dojnicema."

"Já jsem ovce choval," řekl Rob. "Nevyžadují moc dozoru.

Ovce mají sklon držet se ve stádě, na otevřené prérii na ně stačí jeden muž se psem. A pokud jde o ostatní práce, kastrování, stříhání a tak, to bych vám ukázal."

Alden vypadal, že uvažuje, ale byla to jen zdvořilost. "Po pravdě řečeno mě ovce moc nezajímaj. Ne," řekl nakonec. "Jste moc laskavej, ale řek bych, že ne." Snad aby změnil nit hovoru, zeptal se Roba, co míní udělat se svým starým koněm.

Monica Grenvillová ho dopravila na západ, ale jako jezdecký kůň byla vyčerpaná. "Moc za ni neshrábnete, jestli ji prodáte bez uvedení do původní kondice. Na prérii je moře trávy, ale na zimu byste měl koupit seno."

Ten problém se vyřešil o několik dní později, když jeden farmář, který měl nedostatek hotovosti, zaplatil za pomoc při porodu vozem se na. Poradil se s Aldenem a ten navrhl prodloužit střechu srubu nad jižní stěnou a podepřít rohy sloupy, čím vznikne otevřená stáj pro dva koně. Za pár dnů bylo všechno hotovo a Nick se zastavil, aby udělal revizi.

Zašklebil se na přístřešek pro zvířata a vyhnul se očím Aldena Kimballa. "Tos dovolil, aby ti postavil ňákou divnou chatu," zdvihl obočí u severní stěny. "Ta zasraná stěna je křivá."

Rob J. s obdivem pohladil prsty to zakřivení kmenů. "Ne, to byl záměr a nám se to tak líbí. Právě tím se liší od všech ostatních chat, které jsi kdy viděl."

Když Nick odešel, Alden mlčky pracoval ještě asi hodinu; potom přestal zatloukat kolíky a přistoupil k Robovi, který hřebelcoval Meg. Vyklepal si fajfku o podrážku.

"Řek bych, že asi budu schopnej naučit se ty ovce vošetřovat," řekl.

SAMOTÁŘKA

Pro své první stádo se Rob J. rozhodl koupit hlavně španělské merinky, protože jejich jemná vlna bude cenným zbožím, a křížit je s dlouhosrstým anglickým plemenem, jaké jeho rodina chovala ve Skotsku. Řekl Aldenovi, že do jara zvířata nekoupí, aby ušetřil vydání a práci potřebnou na jejich udržení přes zimu. Alden zatím pracoval na přípravě sloupků pro ohradu a na budování dvou stodol. V lese postavil jeden srub i pro sebe. Čeledín, naštěstí, byl schopen pracovat bez dozoru, neboť Rob J. byl plně zaměstnán. Lidé z okolí byli dlouho bez lékaře, a tak zpočátku napravoval důsledky domácího léčení a neléčení. Viděl pacienty s dnou i s rakovinou, s vodnatelností i skrofulózou, mnoho dětí s hlísty a lidi každého věku se souchotinami. Unavil se vytrháváním shnilých zubů. Trhání zubů vnímal stejně jako amputaci končetin. Nerad odstraňoval něco, co už nikdy nenaroste.

"Počkej na jaře, to tady každej v okolí přijde s nějakým druhem horečky. To bude tvůj zlatej důl," řekl mu Nick Holden vesele. Při svých cestách za pacienty se dostal na vzdálené, téměř neexistující stezky. Nick mu nabídl, že mu půjčí revolver, než si koupí svůj. "To cestování je nebezpečný, jsou tady banditi a lupiči, a teď ke všemu ty prokletý vetřelci."

"Vetřelci?"

"Indiáni."

"Viděl je ještě někdo?"

Nick se zamračil. "Byli viděni už párkrát," řekl, a proti své vůli připustil, že nikomu neublížili. "Zatím," zamručel.

Rob J. si nekoupil zbraň, ani nenosil Nickovu. Na svém novém koni se cítil bezpečný. Kobylka byla vytrvalá a on oceňoval její jistý krok, když spolu šplhali po strmých říčních březích

a brodili se přes bystré potoky. Naučil ji snášet nastupování z obou stran a ona se naučila přiběhnout na zapískání.

Čtvrtkaři se používali na nadhánění dobytka a ona se už u Gruebera naučila okamžitě zastavit, vyrazit a otočit se, reagovala i na nejmenší přesun Robovy váhy a na nepatrný pohyb otěží.

Jednoho dne v říjnu ho zavolali na farmu Gustava Schroedera, kterému dva velké kameny rozdrtily dva prsty na levé ruce.

Cestou Rob zabloudil a zastavil u jedné uboze vypadající chatrče u dobře obdělaných polí, aby se zeptal na cestu. Dveře jen pootevřel, ale do nosu ho uhodil příšerný zápach, smrad zastaralých lidských výkalů, zpuchřelého vzduchu a rozkladu.

Vynořila se nějaká tvář a on spatřil červené napuchlé oči, mokré a rozcuchané vlasy, pokryté tlustou vrstvou špíny. "Jdi pryč!" přikázal mu drsný ženský hlas. V místnosti za dveřmi se mihlo cosi velikosti malého psa. Nebylo to snad dítě`? Dveře se s prásknutím zavřely.

Ukázalo se, že dobře ošetřená pole patří Schroederovi. Když Rob dorazil na farmu, k pacientově hrůze amputoval farmářův malíček a horní článek prostředníku. Když byl hotov, zeptal se Schroederovy ženy, co to bylo za ženskou v tom přístřešku.

Alma Schroederová na něj pohlédla trochu zahanbeně.

"To jenom chudák Sarah," řekla mu.

VELKÝ INDIÁN

Noci se ochladily a staly se křišťálově průzračnými. Hvězdy se zvětšily, jako by obloha na celé týdny poklesla. Než se listopad nachýlil ke konci, napadl sníh, krásný, ale hrozný.

Potom se dostavil vítr a zarýval se hluboko do bílé pokrývky a hromadil ji do závějí, které byly pro kobylku sice překážkou, ale nikdy ji nezastavily. Bylo vidět, že si čtvrtkaři umějí se sněhem poradit, a to způsobilo, že si ji Rob J. skutečně zamiloval.

Krutá zima na pláních vydržela celý prosinec a většinu ledna. Jednoho dne za soumraku, když se vracel po celé noci probděné v jednom zakouřeném a špinavém domě s pěti dětmi, z nichž tři trpěly těžkým záškrtem, narazil na dva Indiány v nepříjemné situaci. Okamžitě v nich poznal ty muže, kteří poslouchali jeho hraní na violu za srubem Nicka Holdena. Mrtvá těla tří sněžných zajíců svědčila o tom, že byli na lovu. Jeden z jejich poníků padl vysílením, zlomil si přední nohu v nártním kloubu a svalil se na svého jezdce, toho Sauka s velkým hákovitým nosem. Jeho druh, ten mohutný Indián, koně hned zabil a rozpáral mu břicho, a snažil se vyprostit zraněného muže zpod mrtvoly a strčit ho do kouřící dutiny koně a uchránit ho tak před zmrznutím.

"Jsem lékař, třeba bych vám mohl pomoci."

Nerozuměli anglicky, ale ten velký Indián se mu nepokusil zabránit ve vyšetření raněného. Jakmile hmátl pod roztrhaný kožešinový oděv, bylo mu jasné, že lovec utrpěl zadní dislokaci pravého stehna a že trpí nesmírnými bolestmi.

Ischiatický nerv byl poškozen, neboť noha mu visela bezvládně, a když mu Rob stáhl koženou botu a dotýkal se nohy hrotem nože, Indián nedokázal hýbat prsty. Ochranné svaly byly kvůli bolesti a mrazivému chladu nepoddajné jak dřevo a nebyla žádná možnost vrátit stehno na místo.

K Robově nelibosti sedl ten velký Indián na koně a opustil je, směřuje přes prérii ke stromům na obzoru, asi pro pomoc.

Rob měl na sobě kabát z ovčí kůže, prožraný od molů, vyhraný předcházející zimy od jednoho dřevorubce v pokeru. Svlékl si ho a zakryl pacienta, potom otevřel sedlový vak a vytáhl hadrové obvazy, kterými Indiánovi svázal nohy a znehybnil tak vyskočené stehno. Potom se ten velký Indián vrátil a přivlekl dvě přiříznuté větve, pevné, ale ohybné. Přivázal je k bokům svého koně a spojil je koženými řemínky, nalezenými mezi haraburdím, které s sebou vozil. Na takto vzniklé saně přivázali raněného, který jistě strašně trpěl, i když po sněhu se jelo s menšími otřesy, než kdyby byla půda holá.

Jak Rob J. jel za tímto povozem, začalo slabě sněžit. Jeli podél lesa, který lemoval řeku. Nakonec Indián zabočil s koněm mezi stromy a potom vjeli do tábora Sauků.

Kožená kuželovitá tipi - kdyby měl Rob J. možnost je spočítat, zjistil by, že je jich sedmnáct - byla vztyčena mezi stromy, kde byla chráněna před větrem. Saukové byli teple oblečeni. Všude byly důkazy vlivů rezervace, neboť kromě zvířecích koží a kožišin měli na sobě obnošené bělošské oblečení. Na některých stanech byly vidět staré krabice od armádní munice. V táboře byla spousta suchého dřeva na topení a z kouřových otvorů tipi stoupaly šedivé chuchvalce. Robovi J. neunikla lačnost, se kterou se ruce natáhly po třech vyzáblých sněžných zajících, ani nepřátelský pohled ve všech tvářích, které viděl, kvůli tomu, že se stal svědkem strádání toho lidu.

Zraněného dopravili do jednoho z tipi. Rob ho následoval.

"Umí tady někdo anglicky?"

"Já mám tvůj jazyk." Bylo nesnadno určit věk, neboť mluvčí, stejně jako všichni ostatní, byl zachumlán do beztvarého chumáče kožišin. Na hlavě měl čepici sešitou z veverčích kožíšků. Hlas to však byl ženský.

"Vím, jak vašemu druhovi pomoci. Jsem lékař. Víte, co je to lékař?"

"Vím." Zpoza kožišinové hradby na něj chladně hleděly hnědé oči. Krátce promluvila svou mateřštinou, zatímco ostatní ve stanu vyčkávali a prohlíželi si ho.

Rob J. vzal několik polínek z jejich hromady dříví a přiložil na oheň. Když uvolnil toho muže z oděvu, viděl, že stehenní kost se pootočila. Ohnul Indiánova kolena a potom ukázal té ženě, jak stlačit mužovy ruce. Skrčil se a vložil pravé rameno těsně pod mužovo koleno na poraněné straně. Potom se vší silou vzpřímil a bylo slyšet prasknutí, jak kloub našel cestu zpět do své jamky.

Indián ležel jako mrtvý. Za celou dobu sotva zaúpěl a Rob J. pocítil, že by mu nezaškodil hlt whisky nebo

opiové tinktury.

Ale oba tyto léky měl ve svém sedlovém vaku a než pro ně mohl dojít, ta žena nalila vodu do vykotlané dýně a rozmíchala v ní nějaký prášek z malého jelenicového pytlíku a dala zraněnému napít. Pil hltavě. Položila ruce na obě mužova stehna, dívala se mu do očí a cosi napůl říkala, napůl zpívala. Rob J. ji pozoroval a naslouchal jí a pocítil, jak se mu vzadu na krku ježí vlasy. Uvědomil si, že ona je jejich lékařkou. Nebo snad cosi jako kněžka.

V té chvíli ho bezesná noc a čtyřiadvacetihodinová sněhová vichřice zmohly a omámen únavou vyšel z chabě osvětleného tipi k hloučku sněhem poprášených Saukú, kteří čekali venku. Obdivně se ho dotkl nějaký stařec s očima plnýma hlenu. "Cawso wabeskiou!" řekl, a ostatní se k němu připojili:

"Cawso wabeskiou. Cawso wabeskiou."

Z tipi vyšla ta lékařka či kněžka. Když jí čepice sklouzla z tváře, viděl, že není stará. "Co to říkají?"

"Říkají, že jsi bílý šaman," pravila.

Z důvodů, které mu nebyly zřejmé, mu řekla, že zraněný muž se jmenuje Waucau-che, Orlí Nos. Velký Indián se jmenoval Pyawanegawa, Přichází Zpívající. Jak se Rob J. vracel ke své chatě, potkal Přicházejícího Zpívajícího spolu se dvěma dalšími Sauky, kteří se asi hned po přivezení Orlího Nosu vydali pro mrtvolu koně, aby tam dorazili dříve než vlci.

Rozřezali mrtvého poníka a na dvou nákladních koních vezli do tábora maso. Minuli ho v zástupu a nezdálo se, že by mu věnovali jediný pohled jako kdyby míjeli strom.

Když dorazil domů, Rob J. udělal zápis do deníku a pokusil se po paměti nakreslit tu ženu, ale ať se snažil sebevíc, vycházela mu tuctová indiánská tvář, bezpohlavní a zmučená hladem. Chtělo se mu spát, ale slamník ho nepřivábil. Věděl, že Gus Schroeder má na prodej sušené kukuřičné klasy a Alden se zmínil, že Paul Grueber si na prodej odložil trochu zrní.

Jel na Meg a za sebou vedl Moniku. Toho odpoledne znovu zajel do tábora Sauků a shodil tam dva pytle kukuřice a po jednom pytli tuřínu a pšenice.

Medicinmanka mu nepoděkovala. Jen se dívala na pytle s jídlem, vyštěkla pár příkazů a nějaké horlivé ruce je odtahaly do tipi, pryč z chladu a vlhka. Čepice se jí třepetala ve větru. Byla to skutečná rudoška: její tvář byla brunátná, ostře červenohnědá. Na nose měla zřetelný lomený oblouk a téměř negroidní nozdry. Měla obrovské hnědé oči a přímý pohled. Když se jí zeptal, jak se jmenuje, řekla, že Makwa-ikwa.

"Co to znamená anglicky?"

"Medvědí žena," řekla.

CHLADNÉ DNY

Pahýly amputovaných prstů Guse Schroedera se zahojily bez infekce. Rob J. asi navštěvoval farmáře častěji než třeba, protože ho zajímala ta žena v chatě na Schroederově pozemku.

Alma Schroederová byla nejprve zdrženlivá, ale jakmile se přesvědčila, že Rob J. chce pomoci, mateřsky o té mladé ženě spustila. Dvaadvacetiletá Sarah je vdova, přišla do Illinois z Virginie před pěti lety se svým mladým manželem Alexandrem Bledsoem. Po dvě jara Bledsoe likvidoval houževnatý, hluboko zakořeněný porost, lopotil se s pluhem a volským zápřahem, aby co nejvíc zvětšil svoje pole, než letní stepní tráva začne vyhánět stébla vyšší než člověk. V květnu dalšího roku ulehl s illinoiskou prašivinou a potom přišla horečka, která ho zabila.

"Příštího jara se sama pokoušela orat a sázet," řekla Alma.

"Získala kleine úrodu a zlikvidovala další porosty, ale potom už nemoct dělat. Už nemoct farmařit. To léto my přijít z Ohio, Gus a já. My udělat, jak to vy říkáte? Pořádání? Ona převede svoje pole na Gustav, my dávat jí kukuřičnou mouku, zeleninu.

Dřevo na oheň."

"Jak staré je to dítě?"

"Dva rok," řekla Alma Schroederová věcně. "Ona nikdy řekla, ale my myslíme otec Will Mosby. Will a Frank Mosby, bratři, obvykle žít dole na řece. Když my přestěhovali tady, Will Mosby trávil s ní spousta čas. My měli radost. Žena potřebuje muž." Alma si s opovržením vzdychla. "Ti bratři. Ne dobrý, ne dobrý. Frank Mosby ukrývá před zákonem. Will zabil při hospodská pračka, těsně než bejby přijít. Pár měsíců později Sarah nemocná."

"Neměla moc štěstí."

"Žádný štěstí. Ona moc nemocná, říká ona umírá na rakovinu.

Ona bolí v břichu, tak nemocná, že nemůže... tentononc... držet vodu."

"Ztrácí kontrolu i nad střevy?"

Alma Schroederová se začervenala. Vyprávění o nemanželském dítěti patřilo k pozorování rozmarů života, ale kromě Guse nebyla zvyklá mluvit o tělesných funkcích s žádným mužem, ani kdyby to byl lékař.

"Nc, jen vodu... Ona chce já vzít ten chlapec až ona jít pryč. My už krmíme pět..." Podívala se na něj nelítostně. "Vy dáte jí lék proti bolest?"

Když má někdo rakovinu, jsou dvě možnosti. Whisky nebo opium. Nic z toho ale nemohla brát a přitom dávat pozor na dítě. Přece však, když opouštěl Schroederovy, stavil se v její chatrči. Byla zavřená a vypadala bez života. "Paní Bledsoeová ," zavolal. Zaklepal na dveře.

Nic.

"Paní Bledsoeová, jmenuji se Rob J. Cole a jsem lékař."

Znovu zaklepal.

"Jdi pryč!"

"Říkám, že jsem lékař. Třeba se dá něco dělat."
"Jdi pryč. Jdi pryč. Jdi pryč."

Koncem zimy jeho chata začala působit dojmem domova. Ať šel kamkoliv, přinášel si domů nějaké věci - železný hrnec, dva cínové hrnky na pití, láhev, hliněnou mísu, dřevěné lžíce.

Něco koupil. Něco přijal jako platbu, třeba pár starých ale ještě použitelných barevných přikrývek; jednu si pověsil na severní stěnu, aby netáhlo, druhou si zútulnil postel, kterou pro něj zhotovil Alden Kimball. Alden vyrobil i třínohou židli a nízkou lavici před krb, a těsně předtím, než napadl sníh, přivalil do chaty tři stopy dlouhý špalek platanového dřeva a posta vil ho na výšku. Přibil k němu pár desek a Rob je zakryl starou vlněnou dekou. U tohoto stolu sedával jako král na nejlepším kusu nábytku, jaký v domě měl, na židli se sedadlem z hikorové kůry, jedl na ní a před spaním četl své knihy a časopisy při blikavém světle ústřižku látky hořícího v misce s roztaveným lojem. Ohnišlě, zhotovené z říčních valounů a z hlíny, udržovalo v chatě teplo. Na kolících nad ohništěm spočívaly jeho pušky a pod krokvici zavěsil svazcčky bylinek, pletence cibule a česneku, na niti navlečené plátky sušených jablek, suchý salám a kouřem zčernalou šunku. V koutě uchovával nářadí - motyku, sekyru, plečku, dřevěné

vidle - vše zhotoveno s různým stupněm řemeslného mistrovství.

Příležitostně hrál na violu da gamba. Většinou byl příliš unaven, než aby si mohl hrát pro své potěšení. Druhého března došel do staniční kanceláře v Rock Islandu dopis od Jayc Geigera a zásilka síry. Geiger psal, že půda u Holdenova Přívozu, jak ji Rob J. popsal, překonává všechna očekávání, jak jeho, tak jeho paní. Poslal Nickovi Holdenovi šek na úhradu zálohy za nemovitost a zavázal se k budoucím platbám vládnímu pozemkovému úřadu. Bohužel Geigerovi ještě nějaký čas nepočítají s přesídlením do Illinois; Lillian je opět těhotná, "neočekávaná příhoda, která, i když nás plní upřímnou radostí, zdrží náš odjezd odsud." Počkají, až se jejich druhé dítě narodí a vyroste dost na to, aby přestálo trmácení prérii.

Rob J. četl dopis se smíšenými pocity. Měl radost, že Jay důvěřoval jeho doporučením ohledně půdy a jednou se stane jeho sousedem. Byl však zklamán tím, že tento den je zatím v nedohlednu. Co by za to dal, kdyby mohl sedět s Jasonem a Lillian a hrát hudbu, která by ho těšila a hojila jeho duši.

Prčrie byla obrovským, tichým vězením a většinou v ní byl sám.

Říkal si, že by se měl poohlédnout po nějakém vhodném psovi.

V půli zimy byli Saukové opět na dně a hladověli. Gus Schroeder se nahlas podivil, když Rob J. chtěl koupit další dva pytle kukuřice, ale nenaléhal, když mu Rob J. nenabídl vysvětlení. Indiáni od něj přijali další kukuřičný dar mlčky a bez viditelných emocí, stejně jako předtím. Přinesl Makwaikwě libru kávy a poseděl s ní u jejího ohně. Vylepšila kávu takovou porcí pražených kořínků planých rostlin, že se nepodobala žádné kávě, kterou kdy pil. Pili ji bez mléka; nebyla chutná, ale byla horká a chutnala tak nějak indiánsky.

Chodila čtyři roky do misijní školy pro indiánské děti nedaleko Fort Crawfordu. Uměla trochu číst a slyšela o Skotsku, ale když se domníval, že je křesťanka, vyvedla ho z omylu. Její lidţ věří na Se-wannu, nejvyššího boha, a ostatní manitou, a ona je učí, jak je tradičními způsoby uctívat.

Pochopil, že víc než cokoliv jiného je kněžkou, a že právě toto jí pomáhá být úspěšnou léčitelkou. Znala všechny léčivé rostliny, které rostly v okolí, a na tyčích jejího stanu visely svazečky sušených bylin. Několikrát ji pozoroval, jak Sauky ošetřuje.

Nejdřív si dřepla k nemocnému Indiánovi a potichu bubnovala na keramický hrnec, do dvou třetin naplněný vodou, s hrdlem potaženým jemnou vyčiněnou kůží. Třela kůži bubnu zakřivenou paličkou. Výsledkem bylo hluboké dunění, které snad mělo uspávací účinek. Po chvíli položila obě ruce na nemocné místo těla a hovořila k nemocnému jejich řečí. Viděl, jak se po tomto jejím ošetření vrátila nálada jednomu mladíkovi a jak se ulevilo jedné stařeně trpící dnou.

"Jak to, že vaše ruce dokáží odstranit bolest Potřásla hlavou. "Neumím světlit."

Rob J. uchopil stařeniny ruce do svých. Přesto, že jí bolesti ustoupily, cítil, jak jí ubývají síly. Řekl Makwa-ikwě, že ta žena bude žít už jen pár dní. Když se vrátil do tábora Sauků o pět dní později, byla mrtvá.

"Jak jsi to věděl`?" zeptala se Makwa-ikwa.

"Přicházející smrt... někteří v naší rodině to dokáží poznat. Je to nějaký druh daru. Neumím to vysvětlit."

Tak navzájem vzbudili svou důvěru. Shledával ji nanejvýš zajímavou. Dokonale se lišila od kohokoliv, koho znal. I potom mezi nimi zůstávala jakási tělesnost. Většinou sedávali u jejího ohně v tipi a pili kávu, nebo spolu hovořili. Jednoho dne se jí pokoušel vysvětlit, čemu se podobá Skotsko, a třebaže nebyl schopen zjistit, do jaké míry mu rozuměla, poslouchala ho a tu a tam položila otázku o divokých zvířatech a o plodinách. Ona mu na oplátku vysvětlovala kmenovou strukturu Sauků, a teď bylo na ní být trpělivou, neboť to pro něj bylo složité a nepochopitelné. Národ Sauků se dělil na dvanáct skupin podobných skotským klanům, jenže se nejmenovaly McDonaldové, Bruceové a Stewartové, ale Namawuck, Jeseter;

Muc-kis-sou, Orlosup; Pucca-bummowuck, Zlatý okoun; Macco Pennyack, Medvědí brambor; Kiche Cumme, Velké jezero;

Paysake-isse-wuck, Jelen; Pcše-pcščwuk, Puma; Waymeco-uck, Hrom; Muck- wuck, Medvěd; Meseco, Černý okoun; Aha-wuck, Labuť a Muh-wha-wuck, Vlk. Klany žily mezi sebou bez nevraživosti, ale každý Sauk mužského pohlaví patřil k jedné ze dvou silně si navzájem soupeřících Půlek, Keso-qui, Dlouhé vlasy, a Oš-cuš, Stateční muži.

Prvorozený chlapec v rodině od narození patřil k Půlce svého otce, druhý chlapec se stal příslušníkem druhé Půlky a tak dál, takže obě Půlky byly více či méně rovnoměrně zastoupeny v každé rodině i v každém klanu.

Soutěžili spolu v hrách, v lovu, v plození dětí, v počtu hrdinství a jiných odvážných kousků - v každém aspektu života.

Touto nelítostnou soutěží si Saukové pěstovali odvahu a statečnost, ale mezi Půlkami nedocházelo ke krvavým půtkám. To Roba J. zaujalo. Byl to rozumnější a civilizovanější systém než ten, který znal, vždyť v průběhu staletí divokých bratrovražedných bojů zahynuly tisíce Skotů rukama příslušníků soupeřících klanů.

Protože Indiáni trpěli nedostatkem potravin, a také proto, že nedůvěřoval jejich způsobům přípravy jídel, zpočátku odmítal s Makwa-ikwou jíst. Potom, při několika příležitostech, když byl úspěšný lov, jedl, co navařila, a chutnalo mu. Viděl, že jedí více dušeného než pečeného, a mají-li možnost, dávají přednost červenému masu a drůbeži před rybami. Vyprávěla mu o psích slavnostech a kultovních jídlech, o tom, že manitou ctí psí maso. Vysvětlila mu, že čím víc je pes ctěn jako domácí zvíře, tím lepší obětí je při psích slavnostech a tím silnější medicínou je jeho maso. Nedokázal skrýt své rozčarování. "Není to divné, sníst domácího psa?"

"O nic divnější než jíst krev a tělo Páně."

Rob byl normální mladý muž a někdy, třebaže se chránili před zimou mnoha vrstvami šatstva a kožišin, pociťoval mučivou erekci. Jen se jejich prsty dotkly, když mu podávala kávu, jeho žlázy dostávaly zabrat. Jednou ji chytil za studené hranaté ruce a až ho zamrazilo, když zaznamenal nával její životní síly, který do něj vstoupil. Zkoumal její krátké prsty, zdrsnělou červenohnědou kůži a růžové mozoly v dlaních.

Zeptal se jí, jestli by ho někdy nepřišla navštívit do jeho srubu. Mlčky naň pohlédla a vymanila ruce z jeho sevření.

Neřekla, že nepřijde, ale nikdy nepřišla.

V období tání Rob J. vyjel do indiánské osady na koni.

Vyhýbal se bahnitým jezírkům, která se tvořila všude, neboť prérie nestačila vsakovat spousty tajícího sněhu. Zastihl Sauky, jak ruší zimní tábořiště, a jel za nimi šest mil na jedno místo v otevřené prérii, kde si Indiáni místo útulných zimních tipi budovali hedonoso-te, podlouhlé domy spletené z větví, kterými profukují vlahé letní větry. Pro změnu tábořiště měli pádný důvod. Hygiena nebyla zrovna nejsilnější stránkou Sauků, zimní tábor už pořádně smrděl jejich výkaly.

Přežití kruté zimy a přestěhování na letní stanoviště nepochybně Saukům pozdvihlo náladu, a kamkoliv Rob J. pohlédl viděl mladíky, jak zápasí, závodí nebo hrají míčovou hru, kterou nikdy předtím neviděl. Používali při ní tuhé dřevěné tyče, na jednom konci s koží vypleteným vakem, a dřevěné míčky obalené jelenicí. Hráč v plném běhu vymršťoval míček ze své tyče a protivníkovou úlohou bylo obratně ho zachytit. Při výměnách míček létal na značné vzdálenosti. Ta hra byla rychlá a velmi tvrdá. Když měl míč některý z hráčů, ostatní se nerozpakovali připravit ho o něj jakýmkoliv způsobem. Tloukli okolo sebe svými tyčemi, které nezřídka tvrdě zasahovaly protivníkovo tělo a končetiny, podráželi soupeři nohy a vráželi do něho. Když si všimli, s jakým zaujetím Rob hru sleduje, jeden ze čtyř indiánských hráčů na něj kývl a půjčil mu svou pálku.

Ostatní se zašklebili a rychle mu umožnili zapojit se do hry, která mu spíše než sport připomínala boj na ostro. Byl větší

a svalnatější než většina hráčů. Při první příležitosti hráč, který byl u míče, švihl zápěstím a poslal tvrdou kouli se zasvištěním směrem k Robovi. Zalapal po ní, ale minul ji a musel vystartovat, aby se k ní dostal. Ocitl se však v divokém ohni řinčících pálek, které většinou přistávaly na jeho těle.

Při dlouhých sprintech brzy nestačil s dechem. Naplněn lítostí a obdivem ke kondici soupeřů, která mu chyběla, brzy vrátil pálku jejímu vlastníkovi.

Když v dlouhém domě Makwa-ikwy jedl dušeného králíka, medicinmanka mu tiše vyprávěla, že by ho Saukové rádi požádali o jistou službu. Celou drsnou zimu chytali do pastí

kožešinová zvířata. Teď mají dva balíky prvotřídních kožešin

z norků, lišek, bobrů a ondater. Rádi by je vyměnili za osivo, aby mohli osít své pozemky.

Roba J. to překvapilo, neboť si nepředstavoval Indiány jako zemědělce.

"Kdybychom kožešiny sami přinesli bílému obchodníkovi, podvedl by nás," řekla mu Makwa-ikwa. Řekla to bez nenávisti, stejně jako mu říkala všechno ostatní.

Takže jednoho rána vedl s Aldenem Kimballem dva nákladní koně naložené kožišinami a jednoho koně bez nákladu celou cestu až do Rock Islandu. Rob J. s obchodníkem tvrdě smlouval a nakonec za kožky vyhandloval pět pytlů kukuřičného osiva - jeden pytel nízké rané, dva pytle vyšší tvrdozrnné na polentu a dva pytle velkoklasé měkkozrnné na mouku - a kromě toho po třech pytlích osiva fazolí, dýní a tykví. Navíc dostal tři zlaté dvacetidolarové mince Spojených států, aby Saukové měli malou pojistku, kdyby potřebovali koupit od bělochů ještě nějaké další věci. Alden obdivoval obchodnický talent svého zaměstnavatele, neboť si myslel, že celou složitou transakci podnikl kvůli vlastnímu zisku.

Té noci zůstali v Rock Islandu. V hostinci Rob J. vycucal dvě sklenice piva, zatímco poslouchal chvástavé vzpomínky starých indiánobijců. "Celý tohle území patřilo buď Saukům nebo Liškám," vyprávěl hostinský se zarudlýma očima. "Saukové se sami nazývali Osaukové a Lišky si říkaly Mesquakiové.

Dohromady jim patřilo všechno mezi Mississippi na západě, Michiganským jezerem na východě, Wisconsinem na severu a řekou Illinois na jihu - padesát milionů prokletejch akrů nejlepší zemědělský půdy! Jejich největší vesnice se jmenovala Sauk-e-nuk. Bylo to vopravdový město, s ulicema i náměstím.

Žilo tam jedenáct tisíc Sauků a vobdělávali mizernejch dva a půl tisíce akrů mezi Rocky River a Mississippi. Jó, nedalo nám velkou námahu, než sme ty rudý parchanty zahnali na útěk a konečně začali tu bezvadnou půdu jaksepatří využívat!"

Byly to útržky příběhů o krvavých bojích s Černým Jestřábem a jeho bojovníky a líčily Indiány jako padouchy, zatímco běloši vyšli vždy jako stateční a čestní. Byly to báchorky veteránů Velkého tažení, většinou průhledné lži, idealizované představy a neuskutečněné sny. Rob J. si uvědomil, že většina bělochů, hledí-li na Indiány, nevidí, co vidí on. Ostatní mluvili o Saucích jako by to byla divoká zvěř, právem lovená a štvaná a nakonec vyštvaná, jako by to ani nebyli lidé. Duševní svobodu, kterou Rob hledal po celý život, našel u Sauků. Právě toto hledal, když ve Skotsku psal ten pamflet, to, o čem si myslel, že je nenávratně pryč, když oběsili Andrewa Geroulda.

Teď to objevil u hloučku zkrachovanců s rudou kůží. Nebyl žádný idealista, uvědomoval si všechnu ubohost sauckého tábora, zaostalost jejich kultury ve světě který je obklopoval. Ale zatímco pomalu usrkoval ze džbánu s opojným mokem a předstíral zájem o alkoholem inspirované historky o rozřezávání zaživa, skalpování, věšení a loupení, uvědomoval si, že Makwa-ikwa a její Saukové jsou to nejlepší, co v těchto končinách našel.

PÁLKA A MÍČEK

Rob J. narazil na Sarah Bledsoeovou s děckem tak, jak se dá divoký tvor překvapit ve vzácných chvílích uvolnění. Pozoroval ptáky, jak se bezstarostně vyhřívají na slunci po tom, co se vypopelili v prachu a načechrali si peří. Ta žena a její chlapeček seděli na zemi vedle srubu. Oči měli zavřené. Byla neupravená. Její dlouhé světlé vlasy byly matné a rozcuchané, šaty, které zakrývaly její vychrtlé tělo, byly pomačkané a ušmudlané. Kůži měla opuchlou a ve vyschlé bílé tváři se zračila její nemoc. Chlapeček, který právě spal, měl hladké vlasy, stejně jako jeho matka, a právě tak vybledlé.

Když Sarah otevřela modré oči a pohleděla do Robových, rázem se jí ve tváři objevilo překvapení, strach, zděšení a zlost.

Beze slova popadla chlapce a vběhla do domu. Rob přistoupil až ke dveřím srubu. Už měl pomalu dost svých občasných pokusů bavit se s ní přes to dřevo. ` "Pani Bledsoeová, prosím vás. Chci vám pomoci,` volal,

ale jedinou odpovědí mu bylo namáhavé hekání, jak se pokoušela zaklapnout masivní závoru.

Indiáni travnatý porost nerozorávali, jak to dělali bílí osadníci. Místo toho vyhledávali místa, kde je drn nejtenší, a spouštěli semena do jamek vyhloubených špičatými sázecími kolíky. Místa, kde byla tráva nejurputnější, zakrývali hromadami chrastí, pod kterými porost do roka vyhynul. Tímto způsobem získávali novou půdu, kterou příštího jara osejí.

Když Rob J. navštívil letní tábor Sauků, kukuřice už byla zaseta a chystaly se obřady. Makwa-ikwa mu vysvětlila, že po setí následuje Jeřábí tanec, jejich nejveselejší slavnost.

První událostí slavnosti je velký turnaj ve hře s pálkou, kterého se zúčastní každý mužský. Nebylo třeba sestavovat mužstva, hrála jedna Půlka proti druhé. Dlouhé vlasy měly o půl tuctu méně mužů než Stateční muži. Pohroma se na Roba přivalila ústy toho velkého Indiána jménem Přichází Zpívající.

Když Rob stál s Makwa-ikwou a hovořil s ní, Přichází Zpívající k ní přistoupil a něco jí řekl.

"Zve tě, abys nastoupil za Dlouhé vlasy," pravila anglicky, když se otočila k Robovi.

"Ach, proboha." Zatvářil se hloupě. Když si vzpomenul na formu, jakou mají Indiáni, a na svoji neohrabanost, byla to poslední věc, po které toužil. Měl na jazyku odmítnutí, ale ti dva ho sledovali se zvláštním zaujetím a Rob pochopil, že to pozvání má nějaký zvláštní podtext, kterému nerozuměl. A tak místo aby výzvu odmítl, což by udělal každý rozumný muž, zdvořile jim poděkoval a pravil, že bude pro něj potěšením za Dlouhé vlasy nastoupit.

Svou školáckou angličtinou - na poslech tak legrační - vysvětlila, že turnaj začne v letním táboře. Zvítězí ta Půlka, která dopraví míček do malé jeskyně na protějším břehu řeky, asi šest mil po proudu.

"Šest mil!" Dalším překvapením bylo, když se dozvěděl, že neexistují žádné boční čáry. Makwa-ikwa se mu snažila vysvětlit, že ten, kdo by se pokoušel vyhnout soupeřům útěkem stranou, by se netěšil příliš velké vážnosti.

Pro Roba to byla nepochopitelná soutěž, zvrácená hra, výplod primitivní divošské kultury. Co dělat? Sám sobě si té noci položil tu otázku aspoň tucetkrát. Spal v hedonoso-te Přicházejícího Zpívajícího, neboť hra měla vypuknout brzy po svítání. Dům byl dlouhý asi padesát stop a dvanáct stop široký. Byl postaven ze spletených větví a zvenku byl pokryt pláty jilmové kůry. Nebyla v něm žádná okna a vstupní otvory na obou stranách byly zakryty buvolími kůžemi, ale netěsná stavba umožňovala, že se dovnitř dostávalo hojně vzduchu. Dům byl rozdělen na osm kójí po čtyřech na každé straně středové chodby. V jedné z nich spal Přichází Zpívající se svou ženou, Měsícem, v další staří rodiče Měsíce a ve třetí jejich dvě děti. Ostatní kóje sloužily jako spižírny a v jedné z nich Rob J. strávil nepokojnou noc. Kouřovým otvorem ve střeše pozoroval hvězdy a naslouchal vzdechům, zvukům zlých snů a ševelení větru. Párkrát zaslechl něco, co nemohlo být nic jiného než zvuky temperamentního a vášnivého souložení, třebaže jeho hostitel nevydal ani hlásku.

Ráno, když posnídal kaši z tvrdozrnné kukuřice, jejíž složky, kromě hrudek popela, při nejlepší vůli nedokázal

rozeznat, se Robovi J. dostalo nezvyklé cti. Ne všichni příslušníci Dlouhých vlasů měli dlouhé vlasy; proto se mužstva měla rozlišit barvou. Barva Dlouhých vlasů byla černá - směs živočišného tuku a dřevěného uhlí. Stateční muži se natírali bílou hlinkou.

V celém táboře muži nořili prsty do misek s barvou a zdobili

si pokožku. Přichází Zpívající si na obličej, hrudník a paže nanesl černé pruhy, a potom zdvořile nabídl barvu Robovi.

Proč ne? ptal se sám sebe furiantsky a dvěma prsty nabral černé barvy jako člověk, který bez lžíce jí hrachovou kaši.

Hrudky v barvě ho dřely do čela a do tváří. Košili shodil na

zem, jako nedočkavý motýlí samec deroucí se z kukly, a počmáral si prsa. Přichází Zpívající nedůvěřivě zíral na jeho hrubé skotské střevíce, na chvíli zmizel a vrátil se s párem

lehké jelenicové obuvi, jakou nosili všichni Saukové. Rob potom vyzkoušel ještě několik párů, ale všechny mu byly malé. Měl nohy větší i než Přichází Zpívající. Oba se jejich

velikosti zasmáli, a potom velký Indián tu věc vzdal. Nechal

Roba v jeho těžkých botách.

Přichází Zpívající mu podal síťku, jejíž hikorová násada byla tlustá jak kyj, a ukázal mu, aby ho následoval. Soupeři se shromáždili na otevřeném plácku, okolo kterého byly vybudovány dlouhé domy. Makwa-ikwa přednesla proslov v jejich řeči, nepochybně požehnání, a potom, dříve než Rob J. pochopil, o co jde, napřáhla ruku a vymrštila míč, který se pomalu snášel k čekajícím bojovníkům po parabole, končící mezi divokým řinčením holí, bojovým pokřikem a výkřiky od bolesti.

K Robovu zklamání se míče zmocnili Stateční muži, a jeden z nich, dlouhonohý mladík v kalhotách, sotva víc než hoch, ale se svaly na nohách, za které by se nemusel stydět ani dospělý běžec, ho odnášel ve své síti. Chutě vyrazil kupředu a smečka ostatních se za ním hnala jako psi za zajícem. Byla to očividně chvíle pro sprintery, neboť když míč několikrát změnil majitele, brzy byl daleko před Robem.

Přichází Zpívající zůstával po jeho boku. Několikrát, když se bojovalo o míč a pohyb vpřed se zpomalil, se těm nejrychlejším přiblížili. Přichází Zpívající spokojeně mručel, když míč uvázl v síti Dlouhých vlasů, ale nedal najevo překvapení, když jen o pár minut později byl opět v držení Statečných mužů. Jak smečka postupovala podél řady stromů lemujících řeku, velký Indián naznačil Robovi, aby ho následoval. Ti dva se odpojili od trasy ostatních a zamířili napříč prérii. Jejich dupající nohy rozprašovaly rosu z mladé trávy, takže vypadala jako roj stříbrného hmyzu vrhající se na jejich paty.

Kam ho to vede? Může vůbec tomu Indiánovi důvěřovat? Bylo však už příliš pozdě znepokojovat se těmito otázkami, neboť mu svou důvěru už věnoval. Soustředil se na to, aby Přicházejícímu Zpívajícímu, který se na tak velkého člověka pohyboval pořádně rychle, stačil. Brzy viděl, co má Přichází Zpívající za lubem: zatímco ostatní sledovali tok řeky, oni si nadběhli, sledujíce tětivu říčního oblouku. Po chvíli mohli na okamžik zastavit. Rob J. měl nohy jak z olova, lapal po dechu a píchalo ho v boku. Ale k ohbí řeky dorazili dříve než horda.

Ti nejrychlejší však byli ještě před hordou. Když Rob a Přichází Zpívající čekali v hikorovém a dubovém křoví a popadali dech, do jejich zorného pole vběhli tři bíle pomalovaní běžci. Sauk, který byl v čele, byl bez míče; svou prázdnou síť nesl jako by to byl oštěp. Byl bosý a měl na sobě jen hnědé roztrhané gatě z doma tkaného sukna, které kdysi sloužily nějakému bělochovi jako spodky. Byl menší než ostatní dva, ale byl svalnatý a vypadal hroziveji, neboť na levé straně hlavy měl ošklivou jizvu, kterou získal když mu před lety odtrhli ucho. Rob J. strnul, ale Přichází Zpívající se dotkl jeho paže a zadržel ho. Nechali toho chlapíka proběhnout. Nedaleko za ním běžel s míčem v síti ten mladistvý Statečný muž, který se ho zmocnil, když Makwa-ikwa vhazovala.

Vedle něj běžel nízký, podsaditý Sauk v modrých nastřižených kalhotách se širokými, špinavě žlutými lampasy na bocích, jaké kdysi nosila jízda Spojených států.

Přichází Zpívající ukázal na Roba a potom na toho mladíka, a Rob přisvědčil: hocha si bere na starost. Věděl, že musí udeřit, než se soupeři vzpamatují z překvapení, neboť uteče-li tento Statečný muž, on a Přichází Zpívající ho už nechytí.

Vyrazili jako blesk a až teď Rob J. pochopil účel těch kožených řemínků, kterými měl Přichází Zpívající ovázány paže.

Vrhl se na soupeřova obránce a spoutal mu zápěstí a kotníky, jako když pastýř povalí na záda berana a sváže mu nohy. Bylo načase, neboť zvěd, který byl na čele, se už vracel. Rob byl se spoutáváním mladého Sauka pomalejší a tak se Přichází Zpívající musel jednouchému postavit sám. Statečný muž použil svou síťku jako zbraň, ale Přichází Zpívající se ráně elegantně vyhnul. Byl o polovinu větší a silnější. Smýkl soupeřem o zem a spoutal ho dříve, než byl Rob J. hotov se svým zajatcem.

Přichází Zpívající uchopil míček a hodil ho do Robovy sítě.

Aniž by promluvil a aniž by věnoval byť jen jediný pohled těm třem spoutaným Saukům, vyrazil vpřed. Rob J. ho následoval po úzké stezce a držel síť s míčkem jako by to byla bomba se zapálenou šňůrou.

Nerušeně pokračovali dál. Po chvíli ho Přichází Zpívající zastavil a naznačil, že dorazili k místu, kde musí překročit řeku. Tu se ukázala další možnost použití řemínků. Přichází

Zpívající přivázal Robovi jeho síť k opasku, aby mu uvolnil ruce k plavání. Svoji pálku si přivázal k bederní zástěrce a kopnutím se zbavil své jelenicové obuvi. Rob J. si uvědomoval, že jeho zchoulostivělé nohy by mu nedovolily utíkat naboso, proto střevíce svázal šňůrkami a hodil si je okolo krku.

Zbýval ještě míček, který si zasunul do kalhot.

Přichází Zpívající se zašklebil a zdvihl tři prsty.

Třebaže to nebyl vrchol vtipu, přispělo to k uvolnění Robova napětí. Pohodil hlavou a zasmál se. To byla chyba, neboť zvuk smíchu se nad vodou donesl k pronásledovatelům a prozradil jejich polohu. Proto neváhali a vrhli se do chladných vln.

Drželi spolu krok, třebaže Rob plaval prsa a Přichází Zpívající hrabal rukama, jak to dělají zvířata. Rob byl ve svém živlu; necítil se sice ještě jako pravý divoch, ale moc nechybělo, aby byl přesvědčen, že je Kožená Punčocha. Když dorazili na druhý břeh, Přichází Zpívající netrpělivě bručel, když si Rob natahoval střevíce. Na hladině řeky už se černalo mračno pohupujících se hlav jejich pronásledovatelů. Když byl Rob konečně hotov a míček byl nazpět v jeho síti, nejrychlejší z nich už byl téměř na břehu.

Jakmile vyběhli, Přichází Zpívající ukázal prstem na ústí malé jeskyňky, kde byl jejich cíl, a ta zející černá díra jako by znásobila Robovy síly. Na jazyk se mu dral gaelský vítězný pokřik, ale ještě zdaleka nebylo vyhráno. Na stezku mezi nimi a ústím jeskyně se vřítilo asi půl tuctu Sauků; třebaže voda smyla většinu jejich pomalování, stopy bílé hlinky byly dosud patrné. Vzápětí za Statečnými muži vyběhla z lesa dvojice Dlouhých vlasů a zaútočila na ně. V patnáctém století jeden z Robových předků, Brian Cullen, sám, bez cizí pomoci odrazil celý oddíl klanu McLaughlinů tím, že se oháněl svým těžkým skotským mečem, čímž okolo sebe vytvořil vražedný kruh. Dva z Dlouhých vlasů dělali okolo sebe svými holemi kruhy sice méně vražedné, ale o nic méně účinné, a u zátoky drželi v šachu tři z protivníků. Pokusit se o získání míče museli zbývající tři Stateční muži. Přichází Zpívající pálkou elegantně odrazil útok a potom vyřídil soupeře dobře mířeným kopnutím bosou nohou.

"To je ono, do prdele. Nakopni mu tu jeho zabijáckou prdel," řval Rob J. zapomínaje, že mu nikdo nerozumí. Přistoupil k němu jeden Indián. Vypadal jako omámený. Rob ukročil stranou, a když se bosé prsty toho kmána dostaly na dosah, dupl mu na ně svou těžkou botou. Několika skoky se od naříkající oběti dostal dost blízko k jeskyni, dokonce i s ohledem na jeho slabou formu. Mrskl zápěstím a míček se snášel k cíli. Nic to, že to nebyl čistý zásah, míček se přece jen odrazil do té nezřetelné díry.

Vyhodil hůl do vzduchu a vykřikl: "Vyhráli jsme! Černí vyhráli!"

Když tyč toho chlapa, co byl za ním, zazvonila o jeho hlavu, spíše to slyšel než cítil. Bylo to křupnutí, dunivý zvuk, jaké se naučil rozeznávat v dřevorubeckém táboře. Zvuk jaký vydá dvojbřitá sekyra, když dopadne na tvrdý dubový kmen. K jeho překvapení země jako by se otevřela. Zatmělo se mu v očích a padal do hluboké propasti, která se za ním zavřela. Obklopilo ho ticho, jako když se zastaví hodinky.

DAR OD KAMENNÉHO PSA

Nevěděl, že ho vlekli zpět do tábora jako pytel zrní. Když otevřel oči, byla temná noc. Cítil pach se na. Pečené maso, nejspíš vykrmenou veverku. Kouř ohni:. Ženskost Makwaikwy, která se nad ním skláněla a pozorovala ho svýma mladýma, a přece tak stařeckýma očima. Nevěděl, na co se ho ptá, uvědomoval si jen příšernou bolest hlavy. Pach masa způsobil, že se mu zdvihl žaţudek. Zřejmě to předpokládala, neboť mu podržela hlavu nad dřevěným vědrem a pomohla mu vyzvracet se.

Když s tím skončil, slabý a namáhavě dýchající, dala mu čehosi napít. Něčeho studeného, zeleného a hořkého. Domníval se, že poznává mátu, ale bylo to silnější a na chuť méně příjemné. Pokusil se odvrátit hlavu, ale silně mu ji přidr žela a donutila ho polykat jako děcko. Zlobil se na ni, ale brzy usnul. Čas od času se probudil a ona ho násilím krmila tou hořkou zelenou tekutinou. A tímto způsobem, spící nebo v polovědomí a sající z prsu Matky přírody podivné chuti, strávil téměř dva dny.

Na třetí den boule, kterou měl na hlavě, splaskla a bolest hlavy pominula. Připustila, že je mu lépe, ale i nadále pokračovala v silném dávkování léku, a tak opět usnul.

Všude kolem pokračovala slavnost Jeřábího tance. Někdy to byl hukot jejího vodního bubnu a hlasy zpívající v jejich podivné hrdelní řeči, jindy blízký či vzdálený hluk her a soutěží a hlasy indiánských diváků. Pozdě odpoledne v přítmí dlouhého domu otevřel oči a viděl, že se Makwa-ikwa převléká.

Zaostřil na její ňadra a upadl do rozpaků. I přes chabé osvětlení zřetelně rozeznával podlitiny a jizvy tvořící podivné symboly podobné runám, vybíhající od okraje hrudníku a končící až na hrotech bradavek.

Třebaže se nepohnul a ani nevydal žádný zvuk, nějak vycítila, že je vzhůru. Jak tak stála před ním, jejich oči se na okamžik střetly. Potom se od něj odvrátila. Cítil, že se neodvrátila proto, aby skryla svůj tmavý, pocuchaný trojúhelník, ale spíš proto, aby před ním uchránila tajemné symboly na těch kněžských prsou. Posvátná prsa, říkal si s úžasem. Na jejích bocích a hýždích nebylo nic posvátného. Měla dlouhé kosti, ale divil se, proč jí říkají Medvědí žena, neboť tváří a vláčností připomínala spíše kočku. Nedokázal odhadnout její věk. Náhle ho začala pronásledovat představa, jak se jí odzadu zmocňuje, drže v každé ruce silný pramen mastných černých vlasů, a jezdí na ní jako na smyslném koni. S ohromením přemítal o tom, že se chystá stát se milencem rudé divošky, nádhernější, než si nějaký

James Fenimore Cooper vůbec dokázal představit. Pocítil prudkou tělesnou odezvu.

Priapismus by mohl být zlověstným znamením, ale věděl, že příčinou je tato žena a ne jeho zranění. Uzdravení je, zdá se, na dobré cestě.

Potichu ležel a sledoval, jak si obléká jelenicové šaty s třásněmi. Z pravého ramene jí visel popruh složený ze čtyř řad barevných řemínků, ukončený na levém boku koženým váčkem pomalovaným symbolickými znaky a kruhem z dlouhého světlého peří nějakého ptáka, kterého Rob neznal.

Za okamžik vyklouzla ven. Vzápětí slyšel ze svého lůžka její stoupající a klesající hlas, nepochybně modlitbu.

Heugh! Heugh! Heugh! odpovídali jí jednohlasně a ona zpívala dál. Neměl ani nejmenší potuchu, co říkala jejich bohu, ale její hlas mu působil mrazení. Soustředěně poslouchal a civěl kouřovým otvorem jejího obydlí na hvězdy, připomínající louče, které postupně zapalovala.

Té noci netrpělivě čekal, až dozní zvuky Jeřábího tance.

Podřimoval, budil se, naslouchal, užíral se, znovu čekal, až zvuky ztichnou, hlasy se vytratí a rozprostře se ticho.

Nakonec upoutaly jeho pozornost zvuky. Někdo vstupoval do domu, zašustily svlékané a padající šaty. S povzdechem se vedle něj uložilo nějaké tělo, nějaké ruce se natáhly a hledaly ho, jeho ruce to tělo zkoumaly. Až na zadržovaný dech, spokojené zamručení a občasné syknutí se vše odehrávalo v naprostém tichu. Moc toho nestihl. Nebyl schopen rozkoš prodloužit, neboť příliš dlouho žil v celibátu. Ona byla zkušená a obratná, on byl nedočkavý a spěchající, a nakonec zklamaný.

Jako by zakousl do nádherného plodu, který nesplnil jeho očekávání.

Potmě hmatal okolo sebe a najednou se mu zdálo, že ta prsa jsou pokleslejší, než si vzpomínal, a že jejich povrch pod jeho prsty je hladký a bez jakékoliv stopy po jizvách. Rob J. se připlazil k ohni, uchopil jednu z tlejících větví a zamával s ní, aby se rozhořela.

Když se s pochodní připlížil nazpět na rohož, vzdychl.

Široká, plochá tvář, která se na něj usmívala, nebyla v žádném případě nehezká, jen nepatřila ženě, kterou by někdy předtím spatřil.

Ráno, když se Makwa-ikwa vrátila do svého domu, měla na sobě opět svůj obvyklý neforemný oblek z vybledlého sukna. Slavnost Jeřábího tance nepochybně skončila. Zatímco jim připravovala na snídani kaši, Rob byl mrzutý. Řekl jí,

aby už nikdy k němu neposílala žádnou ženu, a ona přikývla tak neurčitě a neosobně, jak se to jistě naučila, když jí, jako dívce, přísně domlouvali křesťanští učitelé.

Žena, kterou k němu poslala, se jmenovala Kouřová Žena, řekla. Zatímco vařila, vyprávěla mu bez vzrušení, že ona sama nikdy nemůže spát s mužem, neboť by tak přišla o svoje kouzlo.

Zatracený divošský nesmysl, pomyslel si podrážděně. A ona tomu zřejmě věří.

Ale když jedli, začal o tom uvažovat. Nad hrubou indiánskou kávou, která tentokrát byla ještě hořčejší než jindy, si poctivě přiznal, že by se velmi rychle začal stranit žen, kdyby souložení s nimi mělo znamenat konec jeho doktorování.

Byl nucen obdivovat způsob, jakým situaci zvládla. Než mu nalila čistého vína, postarala se, aby byl oheň jeho žádostivosti uhašen. Stejně to je nejzvláštnější žena, jakou jsem kdy potkal, pomyslel si, nikoliv poprvé.

Toho odpoledne se Saukové nahrnuli do jejího hedonosote.

Přichází Zpívající, obraceje se místo Roba k ostatním Indiánům, několika slovy řekl, co mají na srdci. Makwa-ikwa tlumočila.

"I-neni-wa, je to chlap jaksepatří," řekl ten velký Indián.

Pravil, že Cawso wabeskiou, Bílý Šaman, navždy zůstane Saukem a Dlouhým vlasem. Po všechny příští dny všichni Saukové budou Bílému Šamanovi bratry a sestrami.

Statečného muže, který ho po vítězství ve hře s pálkou a míčem udeřil po hlavě, ostatní postrčili dopředu. Rozpačitě se šklebil. Jmenuje se Kamenný Pes. Saukové nevědí, co je obhajoba, ale dobře rozumí tomu, co je odškodnění. Kamenný Pes daroval Robovi kožený váček, podobný tomu, co na sobě párkrát měla Makwa-ikwa. Jen místo peřím byl ozdoben dikobrazími ostny. Makwa-ikwa na vysvětlenou řekla, že to je jeho sáček na medicínu, sbírka posvátných osobních předmětů zvaných mi-šome, které se nikdy nikomu neukazují, a které každému Saukovi dodávají sílu a moc. Aby si Rob mohl váček zavěsit, darovala mu čtyři obarvené zvířecí šlachy - hnědou, oranžovou, modrou a černou - a vytvořila z nich cosi jako popruh, na němž ho mohl nosit na rameni. Ty popruhy se jmenují Izze, řekla.

Kdekoliv si je oblečeš, žádná kulka tě nezraní, kamkoliv vkročíš, plodiny budou bujně růst a nemocní se uzdraví.

Byl dojat a v rozpacích. "S radostí budu Saukům bratrem."

Vždy měl potíže s tím, když měl vyjádřit vděk. Když jeho strýc Ranald vydal padesát liber, aby mu koupil asistentské místo v Univerzitní nemocnici, takže mohl získat chirurgické zkušenosti už jako student, sotva byl schopen mu poděkovat.

Ani teď to neudělal lépe. Naštěstí Saukové nebyli zvyklí projevovat vděčnost, ani se loučit, a tak se nikdo nepozastavil nad tím, že osedlal svého koně a odjel.

První, co udělal, když se vrátil do svého srubu, bylo, že vybral předměty do svého váčku na medicínu. Před několika týdny na zemi v lese našel mrňavou zvířecí lebku, vybílenou, čistou a záhadnou. Patřila snad skunkovi a velikostí by se do váčku hodila. Dobrá, ale co dál? Prst dítěte uškrceného při porodu? Mločí oko, žabí prst, chlupy z netopýra, psí jazyk?

Najednou se mu zachtělo uspořádat svůj váček s medicínou s největší péčí. Co tvoří jeho podstatu, klíč k jeho duši? Co je mi-šome, od kterého odvozuje svou osobnost Robert Judson Cole?

Nakonec vložil do váčku chirurgický nůž z namodralé oceli, kterému Coleové říkali skalpel Roba J., nejcennější rodinné dědictví, které z generace na generaci dědil vždy nejstarší syn, který se stal lékařem.

Co dalšího by mohl vybrat ze svého dosavadního života?

Nebylo možné vložit do váčku chladný vzduch skotské Vysočiny.

Ani teplé bezpečí domova. Přál by si mít portrét svého otce, jehož podobu už dávno zapomněl. Když se loučil s matkou, dala mu bibli, kterou s láskou opatroval, ale tu do mi-šome dát nemohl. Věděl, že matku už nikdy neuvidí; možná je už mrtvá.

Napadlo ho zkusit zachytit její podobu na papír, dokud si ji ještě pamatuje. Když to zkusil, docela to ušlo, až na nos.

Strávil potom mučivé hodiny nezdařených pokusů, než se mu podařilo ji vystihnout. Portrét potom svinul, ovázal provázkem a vložil do váčku.

Přidal ještě partituru Chopina, kterou pro něj přepsal Jay Geiger.

Dále se dostalo na tyčinku silného hnědého mýdla, symbol toho, co ho Oliver Wendell Holmes učil o čistotě a chirurgii.

Tím jeho myšlenky nabraly nový směr a po chvilce přemítání z váčku všechno vyhodil, kromě skalpelu a mýdla. Místo toho tam uložil obvazy a tinktury, pár bylin a léků a chirurgické nástroje, které potřeboval, když jezdil po návštěvách.

Když byl hotov, váček se stal medicínou, která odrážela zdroje a prostředky jeho umění a dovednosti. Byla to medicína, ze které bude pramenit jeho moc a síla, a on pocítil nevýslovné štěstí, že bíle pomalovaný divoch jménem Kamenný Pes udělal bouli na jeho tvrdé hlavě.

LOVCI LANÍ

Nákup ovcí se stal důležitou událostí, neboť jejich bečení bylo poslední drobností, která mu chyběla k tomu, aby se cítil jako doma. Ze začátku s merinkami Aldenovi pomáhal, ale brzy se ukázalo, že Kimball je stejný talent na ovce jako na ostatní zvířata. Zanedlouho Alden zcela samostatně kupíroval ocasy, kastroval mladé samce a dával pozor na prašivinu, jako by byl ovčákem už odjakživa. Rob byl rád, že se nemusí starat o farmu, neboť když se rozšířila pověst o přítomnosti dobrého lékaře, zvali ho pacienti zeširoka zdaleka. Brzy přišel na to, že bude muset svoji praxi územně omezit, protože sen Nicka Holdena se začal uskutečňovat a do Holdenova Přívozu přicházely nové a nové rodiny. Jednoho rána si Niek přijel prohlédnout jeho stádo a prohlásil, že smrdí. Konstatoval, že "by se Rob měl pustit do něčeho slibnějšího". Měl na mysli mlýn.

Jedním z nových příchozích byl jeden Němec jménem Pfersick, mlynář z New Jersey. Pfersick věděl, kde se dají sehnat mlýnské stroje, ale chyběl mu kapitál. "Devět set dolarů by to spravilo. Já dám šest stováků na padesátiprocentní podíl, ty dáš tři stovky na pětadvacetiprocentní podíl - jestli nemáš, tak tě založím - a pětadvacet procent necháme Pfersickovi na provoz."

Rob splatil sotva polovinu částky, kterou mu Nick půjčil, a dluhy nenáviděl. "Stejně celý kapitál dáš ty. Proč si nenecháš rovnou pětasedmdesát procent?"

"Chci si tě pojistit, aby tě nenapadlo upláchnout. Ty seš pro tuhle obec stejně důležitej jako voda."

Rob J. věděl, že má pravdu. Když byli s Aldenem v Rock Islandu kupovat ovce, všimli si letáku, který Nick rozšiřoval.

Popisovaly se v něm výhody usazení se v Holdenově Přívozu, mezi nimiž přední místo zaujímala lékařská péče dr. Colea.

Neuvědomoval si nic, čím by mlynářství mohlo ohrozit jeho postavení jako lékaře, a tak nakonec přikývl.

"Tak jsme teda partneři!" řekl Nick.

Na znamení dohody si stiskli ruce. Rob odmítl tlustý doutník na oslavu. Skutečnost, že viržinka používal na podávání nikotinu do konečníku, mu tabák dokonale znechutila. Když si Nick zapálil, Rob řekl, že teď vypadá jako dokonalý bankéř.

"K tomu příde dřív, než bys čekal. Můžu tě ujistit, že budeš jeden z prvních, kdo se to doví." Nick spokojeně vyfoukl kouř k nebi. "Koncem týdne se chystám do Rock Islandu na lov laní.

Neměl bys chuť jet se mnou?"

"Lov jelenů V Rock Islandu "Ale di, žádný jeleni. Ženský pokolení. Co říkáš, frajere.

"Bordelům se vyhýbám."

"Mluvím vo prvotřídním soukromým zboží."

"Tak jo. Jdu s tebou," řekl Rob J. Snažil se to říci lhostejně, ale něco v jeho hlase prozrazovalo, že tu věc nebere na lehkou váhu, neboť Nick Holden se zazubil.

Stephensonův Dům odrážel ducha toho města na Mississippi, kde ročně kotvilo devatenáct set parníků a kudy se často plavily vory dlouhé až třetinu míle. Když byli šífaři, voraři a dřevaři při penězích, v hotelu bylo rušno a někdy i nebezpečno. Nick Holden objednal drahé a útulné apartmá se

dvěma ložnicemi oddělenými salonkem. Ty ženské byly sestřenice, obě se jmenovaly Dawberová. Potěšila je skutečnost, že jejich kavalíři jsou chlapíci s dobrým postavením. Nickova dáma se jmenovala Lettie, Robova Virginia.

Obě byly nevelké a čiperné jak vrabčáci, ale chovaly se tak mazaně, až šly Robovi na nervy. Lettie byla vdova. Virginia mu tvrdila, že nebyla nikdy vdaná, ale když se v noci seznámil s jejím tělem, zjistil, že už rodila.

Ráno, když se všichni čtyři sešli u snídaně, ty ženské si spolu něco šuškaly a hihňaly se tomu. Virginia jistě vyprávěla Lettie o tom pouzdru, kterému Rob říkal Roháč, a Lettie to jistě vyzvonila Nickovi, protože když se vraceli, Nick se o tom zmínil a smál se. "Na co ti jsou takový sračky?"

"To je proti nákaze," řekl Rob mírně. "A také proti početí."

"Jen to kazí rozkoš."

Byla to vůbec rozkoš? Tak či tak, tělu i duši se ulevilo, a když Nick řekl, že se mu ten -večer líbil, Rob byl téhož názoru a souhlasil, že se na zálety zase někdy vypraví.

Když příště projížděl okolo Schroederových, viděl Guse, jak i přes amputované prsty kosí louku. Kývli na sebe. Měl chuť se vyhnout srubu, kde bydlela ta Bledsoeová, neboť mu dala jasně najevo, že ho považuje za nezvaného hosta, a pomyšlení na ni ho znepokojovalo. Ale na poslední chvíli zabočil na mýtinu a před jejím srubem seskočil.

Než zaklepal na dveře, chvíli zaváhal, protože zevnitř doléhal dětský nářek a chraplavý křik. Srdcervoucí zvuky. Když zkusil dveře, ukázalo se, že není zamčeno. Vevnitř ho omráčil smrad. Přes slabé světlo spatřil na podlaze Sarah Bledsoeovou.

Vedle ní sedělo dítě s vlhkou tváří zkroucenou úzkostí, které pohledem na toho mohutného cizince ztratilo řeč. Rob J. chtěl vzít dítě na ruce a utišit, ale když ta žena znovu vykřikla, musel svoji pozornost věnovat jí.

Přiklekl k ní a dotkl se tváře studené potem. "Co je vám, paní?"

"Ach bože, rakovina."

"Kde vás bolí, paní Bledsoeová?"

Doširoka roztaženými prsty, připomínajícími bílého pavouka, si pohladila dolní část břicha, od jednoho konce pánve ke druhému.

"Je ta bolest ostrá nebo tupá?"

"Píchá mě to, pane, bodá. Je to... příšerné!"

Bál se, zda jí moč nevytéká z píštěle zanechané porodem.

Jestli je tomu tak, nemůže pro ni udělat nic.

Zavřela oči, stydíc se za důkazy své nezdrženlivosti, které doktor jistě nasával každým pórem.

"Musím vás vyšetřit."

Otevřela ústa k protestu, ale vyšel z nich jen výkřik po dalším náporu bolesti. Byla ztuhlá napětím, ale když ji obrátil na levý bok a dolů tváří, s pravou nohou vysunutou, poddala se. Viděl, že to není píštěl.

V kabele měl malou nádobku s čerstvým sádlem, které používal jako mazadlo. "Musíte se uvolnit. Jsem lékař," řekl jí, ale když jí prostředník levé ruky zasunul do pochvy, zatímco pravou rukou prohmatával krajinu břišní, plakala, spíše studem než nepohodlím. Pokoušel se špičkou prstu vidět; ze začátku necítil nic, ale když se přiblížil k stydké kosti, cosi našel.

A potom cosi dalšího.

Jemně prst vytáhl a podal jí hadřík, ahy se utřela. Vyšel ven, aby si umyl ruce.

Když ji vyvedl ven, aby jí oznámil, co zjistil, mrkala, oslněna prudkým sluncem. Sedla si na pařez s dítětem v náručí.

"Nemáte rakovinu." Nejraději by teď přestal. "Máte kameny v močovém měchýři."

"Neumřu?"

Musel kápnout božskou. "Kdybyste měla rakovinu, vaše šance by byla nepatrná. S kameny v měchýři je šance docela slušná."

Vysvětlil jí, jak minerální kameny v měchýři rostou, a že jsou snad způsobeny málo pestrou stravou a dlouhotrvajícím průjmem.

"To souhlasí. Měla jsem dlouho průjem, když se narodil. Je na to lék?"

"Ne. Žádný lék kameny nerozpouští. Malé kamínky někdy

odcházejí z těla močí, ale často mají ostré hrany a můžou poranit tkáň. Asi proto jste mívala v moči krev. Ale vy máte dva velké kameny. Příliš velké na to, aby prošly."

"Budete mě řezat? Pro smilování boží..." řekla a zachvěla se.

"Ne." Zaváhal, uvažoval, kolik jí toho může říci. V rámci Hippokratovy přísahy slíbil, že nebude řezat žádnou osobu trpící kameny. Někteří řezníci přísahu ignorovali a řezali přesto, zařezali hluboko do hráze mezi konečníkem a pochvou nebo do šourku, aby se ke kamenům dostali. Po takových zákrocích se jen málo pacientů uzdravilo, zato mnozí umírali na záněty a další byli zmrzačeni na celý život, neboť měli poraněná střeva nebo svalstvo močového měchýře. "Močovou trubicí, úzkým kanálkem, kterým odchází voda, zavedu do měchýře jistý chirurgický nástroj. Jmenuje se litotrit a trochu připomíná ocelové kleště. Pomocí něho se kameny vytáhnou, nebo rozdrtí."

"Bude to bolet?"

"Ano. Hlavně když budu litotrit zavádět a opět ho vytahovat.

Ale bolest bude menší, než co musíte snášet teď. Jestli se to podaří, můžete se docela vyléčit." Bylo obtížné přiznat, že největší nebezpečí spočívá v jeho nepatrné praxi v tomto směru. "Jestliže vám však ve snaze uchopit kámen do čelistí litotritu propíchnu měchýř nebo roztrhnu hráz, pravděpodobně umřete na infekci." Pod její strhanou tváří viděl rysy mladé a krásné ženy. "Musíte se sama rozhodnout, jestli to mám zkusit."

Vzrušením stiskla dítě příliš silně, takže chlapeček znovu začal plakat. Kvůli tomu Robovi J. chvíli trvalo, než porozuměl slůvku, které zašeptala.

"Prosím."

Věděl, že až bude provádět zákrok, bude potřebovat pomoc.

Když si vzpomenul na tuhost jejího těla při vyšetření, instinktivně pocítil, že by měla asistovat žena. Proto když opustil Sarah Bledsoeovou, zajel rovnou do nedalekého selského stavení, aby si promluvil s Almou Schroederovou.

Chudák Alma zbledla. "Ach ne, já nemoct, ne, nikdy. Její zděšení bylo o to horší, že měla se Sarah opravdový soucit.

"Gott im Himmel! Ach, doktore Cole, prosím, já nemoct."

Když viděl, jak se věci mají, ujistil ji, že ji za její odmítnutí neodsuzuje. Někteří lidé se prostě na chirurgický zákrok nedokážou dívat. "Nic se nestalo, Almo. Najdu někoho jiného."

Odjížděl a pokoušel se přemýšlet o nějaké ženě v okolí, která by mohla při operaci asistovat, ale postupně všechny vyloučil. Nepotřeboval žádnou hysterku, ale inteligentní ženu se silnýma rukama, ženu s duchem, který jí umožní zůstat pevnou i tváří v tvář utrpení.

V půli cesty domů stočil koně a zamířil k indiánské vesnici.

DCERA MIDE'WIWIN

Když si Makwa připustila takové myšlenky, vzpomínala na doby, kdy bělošské oděvy nosilo jen pár lidí, kdy roztrhaná košile nebo rozedrané šaty byly silným kouzlem, protože každý nosil jemně a měkce vyčiněnou jelenici nebo kožešiny. Když byla dítětem v Sauk-e-nuku - tehdy se jmenovala Nišwri Kekawi, Dvě Oblohy - bylo tam příliš málo bělochů, mookamonik, aby to ovlivnilo jejich život. Na ostrově byla vojenská posádka, zřízená potom, co úředníci v St. Louis opili několik Mesquakiů a Sauků a přinutili je podepsat papír, jehož obsah nedokázali pořádně přečíst. Otec Dvou Obloh byl Aštibugwa-gupichee, Zelený Bizon. Vyprávěl Dvěma Oblohám a její starší sestře, Med-ikwawa, Vysoké Ženě, že když se vojenská stanice budovala, Dlouhé nože zničily Lidem nejlepší porosty bobulovin. Zelený Bizon pocházel z rodu Medvědů, byl zrozen k vůdcovství, ale nepřál si stát se náčelníkem, ani medicinmanem. Přes jeho posvátné jméno (byl pojmenován podle manitou) to byl prostý člověk, ale byl

uznáván, neboť ze svých polí získával dobré úrody. V mládí úspěšně bojoval proti Iowům. Nechvástal se stále, jako jiní, a Dvě Oblohy se leccos o svém otci dozvěděla, teprve když zemřel její strýc Winnawa, Krátký Roh. Krátký Roh byl první Sauk, o kterém věděla, že se upil k smrti jedem, který mookamon nazývali ohijská whisky, a kterému Lidé říkali papriková voda.

Saukové, na rozdíl od některých kmenů, které mrtvá těla vynášely do rozsoch stromů, své mrtvé pohřbívali. Když spustili Krátký Roh do země, její otec se dotkl okraje hrobu svým pucca-maw a divoce zamával svou bojovou holí. Zabil jsem ve válce tři muže a jejich duše věnuji svému bratru, který tady leží, aby mu na onom světě sloužili jako otroci, řekl, a tak se Dvě Oblohy dozvěděla, že její otec byl kdysi bojovníkem.

Její otec byl mírumilovný a pracovitý. Dříve on a její matka, Matapya, Soutok Řek, obhospodařovali dvě pole s kukuřicí, dýněmi a tuřínem, ale když Rada viděla, žc je dobrým farmářem, přidělili mu dvě další pole. Potíže nastaly, když Dvě Oblohy bylo deset let. Tehdy přišel mookamon jménem Hawkins a postavil si srub na poli sousedícím s polem, na kterém její otec pěstoval kukuřici. Pole, na kterém se Hawkins usadil, bylo opuštěné od té doby, co jeho hospodář, Wegu-wa, Šaunejský Tanečník, zemřel, a Rada nerozhodla o znovupřidělení půdy. Hawkins choval koně a krávy. Pole byla oddělena jen houštinou a živým plotem a jeho koně se dostali na pole Zeleného Bizona a žrali jeho kukuřici. Zelený Bizon koně chytil a přivedl je k Hawkinsovi, ale druhého rána byla zvířata opět mezi kukuřicí. Zelený Bizon si stěžoval, ale Rada nevěděla, co dělat, protože na Rock Island přišlo dalších pět bílých rodin a usadilo se na půdě, kterou Saukové obdělávali po více než sto let.

Zelený Bizon se uchýlil k tomu, že Hawkinsův dobytek uvázal na svém pozemku, místo aby ho vrátil, a vzápětí

ho navštívil obchodník z Rock Islandu,ţ běloch jménem George Davenport.

Davenport byl první běloch, který mezi nimi žil, a Lidé mu důvěřovali. Řekl Zelenému Bizonovi, ahv koně vrátil Hawkinsovi, jinak že ho Dlouhé nože uvrhnou do vězení, a Zelený Bizon učinil, jak mu jeho přítel Davenport poradil.

Toho podzimu, roku 1831, odešli Saukové do svého zimního tábořiště v Missouri, jako to dělali každého roku. Když se na jaře vrátili do Sauk-e-nuku, zjistili, že přišly další bílé rodiny a hospodaří na polích Sauků, že zbořili jejich ploty a spálili jejich dlouhé domy. Teď už se Rada nemohla vyhnout zásahu a poradila se s Davenportem a Felixem St. Vrainem, indiánským agentem, a s majorem Johnem Blissem, velitelem vojáků v pevnosti. Jednání se vlekla a mezitím Rada přidělila jinţí pole těm příslušníkům kmene, jejichž pole byla zabrána.

Nízký zavalitý pennsylvánský Holanďan jménem Joshua Vandruff si přivlastnil pole Sauka Makataime-šekiakiak, Černého Jestřába. Vandruff začal Indiánům prodávat whisky z hedonoso-te, který Černý Jestřáb a jeho synové vybudovali vlastníma rukama. Černý Jestřáb nebyl náčelník ale po většinu svých třiašedesáti let bojoval proti Osagům, Čirokézům, Čipevajům a Kaskaskiům. Když v roce 1812 vypukla válka mezi bělochy, shromáždil jednotku bojovných Sauků a nabídl jejich služby Američanům. Byl však odmítnut. Uražen učinil stejnou nabídku Angličanům, kteří s ním jednali s úctou a během války těžili z jeho služeb a dali mu zbraně, střelivo, medaile a červený vojenský kabát.

Teď, když se blížilo stáří, Černý Jestřáb sledoval, jak se z jeho domu prodává whisky. Co však bylo horší, byl svědkem loho, jak alkohol jeho kmen kazí. Vandruff a jeho přítel B. F.

Pike dávali Indiánům pít a mámili od nich kožešiny, koně, zbraně a pasti. Černý Jestřáb zašel za Vandruffem a Pikem a požádal je, aby přestali Saukům prodávat whisky. Když ho nebrali na vědomí, vrátil se s půltuctem bojovníků, kteří z dlouhého domu vyvalili všechny sudy, vyrazili zátky a whisky nechali vytéct do země.

Vandruff si nabalil svoje sedlové vaky potravinami na dlouhou cestu a vyrazil do Belville, kde sídlil John Reynolds, guvernér Illinois. Přísahal před guvernérem, že saučtí Indiáni v záchvatu zuřivosti způsobili bílým osadníkům značné škody. Předložil guvernérovi Reynoldsovi druhou petici podepsanou B. F. Pikem, ve které se tvrdilo, že Indiáni pasou svoje koně na našich pšeničných polích, střílejí naše krávy

a dobytek, a hrozí, že nám spálí střechu nad hlavou, jestli neodejdeme.

Reynolds byl nedávno zvolen a slíbil voličům, že Illinois bude pro osídlence bezpečný. Guvernér, který byl úspěšným bojovníkem proti Indiánům, možná snil o kariéře prezidenta.

Přísahám při bohu, pane, řekl Vandruffovi procítěně, že jste požádal o spravedlnost toho pravého muže.

Přijelo sedm set vojáků na koních. Utábořili se pod Sauke-nukem. Jejich přítomnost způsobila vzrušení a neklid.

Současně nahoře na Rocky River houkal parník, vypouštějící přerušované chundele kouře. Loď narazila na některou ze skal, které daly řece jméno, ale mookamonik ji uvolnili. Brzy nato zakotvila a mířila svýmjediným dělem na vesnici. Velitel bělochů, generál Edmund P Gaines, vyzval k vyjednávání se Sauky. Za stolem zasedl generál, indiánský agent St. Vrain a obchodník Davenport, který tlumočil. Přišlo asi dvacet popředních Sauků.

Generál Gaines řekl, že dohoda z roku 1803, kterou se zřídila v Rock Islandu pevnost, převedla na Velkého otce ve Washingtonu všechnu půdu Sauků východně od Mississippi - padesát milionů akrů. Řekl ohromeným a zmateným Indiánům, že dostali zaplaceno, a že Velký otec ve Washingtonu je teď žádá, aby jejich synové opustili Sauk-e-nuk a odešli žít na druhou stranu Masesibowi, velké řeky. Jejich Otec ve Washingtonu jim dá darem kukuřici, aby přečkali zimu.

Náčelníkem Sauků byl Keokuk, který věděl, že Američanů je příliš mnoho. Když mu Davenport přeložil slova bílého velitele, Keokukovo srdce jako by stlačila mohutná pěst.

Třebaže ostatní na něj tázavě hleděli, mlčel. Vstal ale nějaký muž, který, když bojoval v britských službách, pochytil něco z jazyka bělochů, a promluvil za sebe. Nikdy jsme naši zemi neprodali. Nikdy jsme od našeho amerického Otce nedostali zaplaceno. Svou vesnici si podržíme.

Generál Gaines viděl nějakého Indiána, téměř starého, bez náčelnické čelenky, v oděvu z rezavé jelenice. Měl propadlé líce a vysoké, kostnaté čelo. Jeho vyholenou lebku dělily vedví zježené kadeře spíše šedivých než černých vlasů. Mezi široko posazenýma očima trčel urážlivý hák obrovského nosu. Mrzutá ústa nad rozdvojenou milovnickou bradou jako by k té lváři nepatřila.

Generál si povzdechl a pohleděl tázavě na Davenporta.

"Jmenuje se Černý Jestřáb."

"Kdo je to?" zeptal se generál Davenporta, ale odpověděl Černý Jestřáb.

"Jsem Sauk. Moji otcové byli Saukové významní muži. Přeji si zůstat tam, kde jsou jejich kosti, a ,být pochován s nimi.

Proč bych měl opouštět jejich pole`?"

On a generál hleděli na sebe. kámen a ocel.

"Nepřišel jsem prosit, ani vyjednávat, abyste opustili vaši vesnici. Mojí úlohou je vás přestěhovat," pravil generál mírně. "Pokojně, půjde-li to. Násilím, hude-li nutno. Dávám vám na přesídlení dva dni. Jestli do té doby nepřekročíte Mississippi, vyženu vás násilím."

Lidé hovořili mezi sebou a hleděli na lodní dělo, namířené na ně. Vojáci, kteří s výskáním a vřiskáním patrolovali v malých skupinách, byli dobře živení a dobře vyzbrojení a měli spoustu střeliva. Saukové měli staré ručnice, pár kulek a žádné zásoby jídla.

Keokuk vyslal posla, aby povolal Wahokiešieka, Bílý Oblak, medicinmana, který žil mezi Winnehagy. Bílý

Oblak byl synem winnehažského otce a saucké matky. Byl vysoký a tlustý, měl dlouhé šedivé vlasy a, co je u Indiánů vzácné,

tenké černé kníry. Byl to velký šaman, pečující o duchovní a zdravotní potřeby Winnehagů, Sauků a Mesquakiů. Všechny tři kmeny ho znaly jako Proroka, ale Bílý Oblak neměl žádné příznivé proroctví, které by mohl Keokukovi nabídnout. Řekl, že armáda je nejvyšší silou a že Gaines se nebude řídit rozumem. Jejich přítel Davenport se sešel s náčelníkem a šamanem, a vyzval je, aby udělali, jak bylo nařízeno, a opustili zemi dřív, než spor vyvolá krveprolití.

Tak druhého večera ze dvou dnů, které byly Lidem poskytnuty, opustili jako hnaná zvířata Sauk-e-nuk, a překročili Masessihowi do země svých nepřátel, Iowů.

Té zimy Dvě Oblohy ztratila víru ve spravedlivost tohoto světa. Zrno, které do nové vesnice dodal indiánský agent, hylo mizerné kvality, a ani zdaleka nestačilo zabránit hladu. Lidé nemohli ulovit nebo chytit do pastí dost zvěře, protože mnozí vyhandlovali svoje pušky a pasti za Vandruffovu whisky.

Oplakávali ztrátu úrody, kterou zanechali na svých polích.

Kvalitní moučnatou kukuřici. Bohaté, výživné dýně, obrovské sladké tuříny. Jedné noci se pět žen vrátilo nazpět přes řeku, kde posbíraly pár zmrzlých klasů kukuřice, kterou zasadily minulého jara. Bílí osadníci je dopadli a krutě je zmlátili.

O několik nocí později přivedl Černý Jestřáb několik mužů na koních nazpět do Rock Islandu. Naplnili pytle kukuřicí z polí, vtrhli do skladu a nabrali si tuřínu a dýní. Během hrozné zimy vypukly spory. Náčelník Keokuk tvrdil, že akce Černého Jestřába přivede bělošskou armádu. Ta nová vesnice se sice nevyrovnala Sauk-e-nuku, ale mohla by se stát dobrým místem pro život, říkal, a přítomnost mookamonik za řekou znamená lrh pro kožešiny saukských lovců.

Černý Jestřáb řekl, že hělokožci vytlačí Sauky, kam až to půjde, a potom je zničí. Jedinou možností je boj. Jedinou nadějí pro všechny rudé muže je zapomenout na kmenové nepřátelství a s pomocí anglického Otce se sjednotit od Kanady až po Mexiko proti společnému nepříteli, Američanům.

Saukové diskutovali dlouho. Na jaře se většina Lidí rozhodla zůstat s Keokukem na západní straně široké řeky. Jen 368 mužů a jejich rodiny spojilo svůj osud s Černým Jestřábem. Mezi nimi i Zelený Bizon.

Kánoe byly naloženy. Černý Jestřáb, Prorok a Neošo, saucký medicinman, zasedli do první kánoe. Potom odrazili ostatní a těžce pádlovali proti mohutnému proudu Masesihowi. Černý Jestřáb odmítal ničení a zabíjení, dokud nebudou sami napadeni. Jak se spouštěli po proudu a přiblížili se osadě mookamon, nařídil svým lidem bubnovat a zpívat. S ženami, dětmi a starci měl téměř třináct set hlasů, a osadníci, když slyšeli ten hrozný rámus, uprchli. V několika osadách nabrali potraviny, neboť bylo třeba nakrmit příliš mnoho úst a nebyl čas k lovu zvěře ani ryb.

Černý Jestřáb vyslal posly do Kanady, aby požádali o pomoc Brity, a asi k tuctu různých kmenů. Posli přinesli zpět špatné zprávy. Nepřekvapilo, že staří nepřátelé, Siouxové, Cipcvajové a Osagové, se nechtěli spojit se Sauky proti bledým tvářím. Ale připojit se nechtěl ani spřízněný národ Mesquakiů, ani žádný jiný spřátelený národ. A co bylo nejhorší, britský Otec poslal Saukům jen slova podpory a přání úspěchu ve válce.

Maje na paměti děla na palubách vojenských lodí, odvedl Černý Jestřáb svůj lid z řeky. Přistáli se svými kánoemi na východním břehu, odkud se vystěhovali. Jelikož každý kousek potravy byl vzácný, každý se stal nosičem, dokonce včetně těhotných žen, jako byla Soutok Řek. Pohybovali se po okraji Rock Islandu a stoupali proti proudu Rocky River, aby se setkali s Potawatomy, od kterých, jak doufali by si pronajali půdu, na které by mohli pěstovat kukuřici. Právě od Potawatomů Černý Jestřáb slyšel, že Otec ve Washingtonu prodal území Sauků bílým investorům. Místo, na kterém byl vybudován Sauk-e-nuk, jakož i téměř všechna jejich pole, koupil George Davenport, ten kupec, který, tváře se, že je jejich přítelem, naléhal, aby opustili zemi.

Černý Jestřáb nařídil psí hostinu, neboť pochopil, že Lidé potřebují pomoc bohů. Prorok dohlížel při škrcení psů stahování kůží a čištění masa. Zatímco se maso vařilo, Černý Jestřáb položil své váčky s medicinou před své muže. Bojovníci a válečníci, řekl, Sauk-e-nuk už neexistuje. Naši zemi nám ukradli. Vojáci s bílou kůží vypálili naše hedonoso-te.

Zbořili ploty okolo našich polí. Zorali naše Útočiště mrtvých a zasadili kukuřici mezi naše posvátné kosti. Toto jsou váčky s medicinami našeho otce, Muk-ataqucta, který stál na počátku národa Sauků. Potom byly odevzdány velkému vojevůdci našeho národa, Na-namakee, který válčil se všemi národy kraje jezer a se všemi národy kraje plání, a nikdy nebyl poražen. Očekávám, že vy všichni je ochráníte.

Bojovníci pojedli posvátného masa, což jim dodalo odvahy a síly. Bylo potřebné, aby Černý Jestřáb věděl, zda Dlouhé nože proti nim vyrazí. Snad to byli bohové, kdo umožnil, aby Soutok Řek porodila své dítě v tomto táboře, raději než cestou. Byl to chlapeček a pro ducha bojovníků měl stejný

význam jako psí hostina, protože Zelený Bizon mu dal jméno Wato-kimita, Majitel Půdy.

Podnícen hysterii veřejnosti, vyvolanou zprávami, že Černý Jestřáb a Saukové vyrazili na válečnou stezku, povolal illinoiský guvernér Reynolds tisíc dobrovolníků do kavalerie.

Na pochod se vydal více než dvojnásobek tohoto počtu potenciálních indiánobijců, a vojenskou službu nastoupilo 1935

nevycvičených mužů. Shromáždili se u Beardstownu, připojilo se k nim 342 příslušníků pravidelné armády a rychle se vytvořily čtyři pluky a dva prapory zvědů. Samuel Whiteside z okresu St.

Clair byl jmenován brigádním generálem a ujal se velení.

Zprávy od osadníků uváděly, kde se Černý Jestřáb právě nachází, a Whiteside se svou brigádou vyrazil. Bylo to neobvykle mokré jaro, museli přeplavat i jinak docela malé potoky. Močály se změnily v tůně, kterými se museli brodit.

Obtížné putování krajinou bez cest trvalo pět dní, než dorazili do Oquawky, kde si měli doplnit zásoby. Armáda se však přepočítala; nebyly tam žádné zásoby a muži už dávno snědli, co měli ve svých sedlových vacích. Nedisciplinovaní a hašteřiví vojáci nadávali svým důstojníkům, jako by stále byli civilisty, a žádali od nich, aby je nakrmili. Whiteside poslal zprávu generálu Henrymu Atkinsonovi do Fort Armstrong, a Atkinson obratem nařídil, aby se parník Chieftain vydal po proudu s nákladem potravin. Whiteside vyslal dopředu dva prapory pravidelné armády, zatímco hlavní síla dobrovolníků si skoro celý týden nacpávala břicha a odpočívala.

Nikdy neztráceli ze zřetele, že se nacházejí v cizím a zlověstném prostředí. Jednoho vlažného květnového rána hlavní masa vojáků, asi šestnáct set jezdců, vypálila Prophetstown, opuštěnou vesnici Bílého Oblaku. Když to učinili, nepochopitelně znervózněli, a později nabývali přesvědčení, že pomstychtiví Indiáni na ně číhají za každým kopečkem. Brzy nervozita přešla v strach a úzkost způsobila, že se dali na ústup. Opustili vybavení, zbraně, zásoby i střelivo a bezhlavě a bez zastavení prchali před neexistujícím nepřítelem, valili se po prérii, houštinami i lesem, jednotlivě i v malých skupinách, cestou své hanby do osady Dixon, deset mil od místţze kterého vyšli.

Nedlouho potom došlo k prvnímu skutečnému kontaktu.

Černý Jestřáb a asi čtyřicet bojovníků šlo svou cestou k Potawatomům, od kterých se snažili pronajmout kukuřičná pole.

Vybudovali si tábor na březích Rock River, když jim jakýsi posel oznámil, že velký počet Dlouhých nožů táhne v jejich směru. Černý Jestřáb hned upevnil na tyč bílý prapor a poslal tři neozbrojené Sauky, aby ho odnesli k bělochům a požádali o setkání mezi Černým Jestřábem a jejich velitelem. Za nimi poslal pět Sauků na koních, jako pozorovatele.

Vojenské jednotky neměly zkušenosti z bojů s Indiány a polekaly se vzhledu Sauků. Vojáci ukvapeně zajali ty tři muže s praporem úmluvy, a potom se vydali za ostatními.pěti pozorovateli, dva z nich dostihli a zabili. Ostatní tři se vrátili do tábora, pronásledováni vojáky. Když bílí vojáci dorazili, byli přepadeni asi pětatřiceti bojovníky v čele s chladně zuřivým Černým Jestřábem, který byl ochoten zemřít hrdinskou smrtí, aby pomstil věrolomnost bledých tváří. Vojáci v jízdním předvoji vůbec netušili, že ti Indiáni nemají za sebou mohutnou armádu válečníků. Věnovali útočícím Saukům jen jediný pohled, otočili svoje koně a uprchli.

Nic není v boji tak nakažlivé jako panika. Během několika minut došlo v armádě k chaosu. V nastalém zmatku utekli dva ze tří Sauků zajatých s praporem úmluvy. Třetí byl zastřelen. 275 ozbrojených jezdců zachvátila hrůza a prchali stejně hystericky jako hlavní síla dobrovolníků, ale tentokrát nebezpečí nebylo imaginární. Bojovníci Černého Jestřába, kterých bylo několik tuctů, je pronásledovali, dostihli opozdilce a vrátili se s jedenácti skalpy. Někteří z 264

ustoupivších bělochů nepřestali prchat, dokud nedorazili do svých domovů, ale většina vojáků se nakonec rozptýlila ve městě Dixonu.

Po zbytek svého života si dívka, které tehdy říkali Dvě Oblohy, vzpomínala na tu radost po boji. Dítě pocítilo naději.

Zprávy o vítězství letěly světem rudokožců a vzápětí se k Saukům připojilo dvaadevadesát Winnebagů. Černý Jestřáb chodil oblečený do bílé nabírané košile a pod paží nosil v kůži vázanou právnickou knihu. Obojí ukořistil ze sedlového vaku opuštěného jedním prchajícím důstojníkem. Jeho

výřečnost rostla. Dokázali, že mookamonik mohou být poraženi, řekl, a teď ostatní kmeny pošlou bojovníky, aby vytvořili spojenectví, které bylo jeho snem.

Ale dni míjely a žádní bojovníci nepřicházeli.

Zásobyţotravin se scvrkávaly a s lovem to bylo špatné. Nakonec Černý Jestřáb poslal Winnebagy jedním směrem a sám vedl Lidi jiným směrem. Proti jeho příkazům Winnebagové narazili na neozbrojené bílé osadníky a vzali jim skalpy, mezi jinými i indiánskému agentovi St. Vrainovi. Po dva dny za sebou byla obloha zelenočerná, manitou Šagwa třásl vzduchem i zemí.

Wabokiešiek varoval Černého Jestřába, aby nikdy necestoval, aniž by daleko před sebe vysílal zvědy, a otec Dvou Obloh reptal, co že je to za proroka, když neví, jaké špatné události se mají stát.

Guvernér Reynolds zuřil. Jeho potupa z toho, co se stalo jeho armádě, se rozkřikla mezi obyvatelstvem ve všech státech na pomezí. Přepadení Winnebagy bylo nafouknuto a bylo připsáno na vrub Černému Jestřábovi. Byli naverbováni čerství dobrovolníci, s ohledem na zvěst, že štědrý zákon, přijatý illinoiským zákonodárstvím v roce 1814 - vyplácení padesáti dolarů za každého zabitého Indiána a za každou zajatou squaw nebo rudošské dítě - dosud platí. Reynolds bez těžkostí dostal pod přísahu další tři tisíce mužů. V pevnostech podél Mississippi už tábořilo dva tisíce nervózních vojáků pod velením generála Henryho Atkinsona a plukovníka Zacharyho Taylora, který byl jeho zástupcem. Dvě roty pěšáků se přesouvaly do Illinois z Baton Rouge v Louisianě, a pod vedením generála Winfielda Scotta se z východních pozic přesouvalo tisíc vojáků pravidelné armády. Zatímco je parní čluny převážely přes Velká

jezera, vypukla v těchto jednotkách cholera, ale i přesto byla uvedena do pohybu obrovská síla, toužící po rasové odplatě a navrácení cti.

Pro dívku Dvě Oblohy se svět zmenšil. Při bezstarostném putování mezi zimním táborem v Missouri a jejich letní vesnicí na Rock River se vždy zdával nesmírný. Ale teď, kamkoliv se její lidé vrtli, všude byli bílí zvědové a všude byla střelba a křik dříve, než mohli utéct. Získali pár skalpů a ztratili pár bojovníků. Měli štěstí, že nenarazili na hlavní jednotky bledých tváří. Černý Jestřáb blufoval a kličkoval po svých stezkách a vytvářel falešné stezky v úsilí vojáky zmást, ale většina těch, kteří ho následovali, byly ženy a děti, a bylo obtížné utajit pohyby takových mas.

Rychle jich ubývalo. Umírali starci, i některé děti. Malý bratříček Dvou Obloh měl malou tvář a velké oči. Jeho matce mléko nevyschlo, ale jeho tok ochabl a zeslábl, takže dítě nikdy nemělo dost. Dvě Oblohy se většinu času o bratra starala.

Brzy Černý Jestřáb přestal mluvit o vyhýbání se bledým tvářím. Teď mluvil o útěku daleko na sever, odkud Saukové přišli před stovkami let. Ale jak míjely měsíce, mnozí z jeho následovníků už neměli dost víry, aby s ním zůstali. Z tlupy

Sauků ubýval jeden wigwam za,druhým. Malé skupiny asi nepřežijí, ale většina nabývala přesvědčení, že Černého Jestřába bohové opustili.

Zelený Bizon zůstal věrný, přestože za čtyři měsíce, co opustili Keokukovy Sauky, se tlupa Černého Jestřába scvrkla na pár set lidí, snažících se přežít pojídáním kořínků a kůry stromů. Vrátili se k Masesibowi neboť z velké řeky je vždy užitek. Když se většina Sauků pokoušela chytat ryby v mělčinách nedaleko ústí řeky Ouisconsin, proti proudu se plavil arní člun Warrior. Jak k nim člun mířil, Černý Jestřáb spatřil na přídi šestiliberní kanon a pochopil, že nemá smysl dál bojovat. Jeho muži mávali bílým praporem, ale člun se dále přibližoval a z paluby winnebažský žoldák volal jejich řečí:

Utíkejte a schovejte se, běloši se chystají střílet!

S cákáním a křikem se rozběhli ke břehu, když přímo na ně vypálilo dělo. Následovala hustá palba z mušket.

Třiadvacet Sauků bylo zabito. Ostatní se zachránili v lese, někteří z nich vlekli nebo nesli raněné.

Té noci mluvi(i mezi sebou. Černý Jestřáb a Prorok se rozhodli odejít do země Čipevajů, zjistit, zda by tam mohli žít.

Itři rodiny řekly, že by šly s nimi, ale ostatní, včetně Zeleného Bizona, nevěřili, že by Čipevajové poskytli Saukům obilná pole, když to neudělaly ostatní kmeny, a rozhodli se zno vu se spojit s Keokukovými Sauky. Ráno se rozloučili s těmi nemnohými, kteří odcházeli k Čipevajům, a vyrazili na jih, domů.

Parní člun Warrior sledoval Indiány po proudu podle hejna mrchožroutských vran a supů. Kamkoliv teď Saukové přišli, nechávali za sebou mrtvé. Někteří z nich byli starci a děti, další ranění v předcházejícím střetnutí. Když člun přistál, aby prozkoumal těla, vždy odřezávali uši a skalpy. Co na tom záleží, že ten chumáč tmavých vlasů patří děcku, nebo že to rudé ucho patřilo ženě; hrdě si je odnášeli do svých městeček jako důkaz, že jejich vlastníci jsou indiánobijci.

Ti Saukové, kteří přežili, opustili Masesibowi a zamířili do vnitrozemí, kde narazili na winnebažské žoldnéře. Za Winnebagy si řady vojáků nasazovaly bajonety, podle kterých je Indiáni nazývali Dlouhými noži. Když běloši nabili, vyrazili ze sebe chraplavý zvířecí řev, hlubší než válečný pokřik, ale stejně divoký. Bylo jich tak mnoho, odhodlaných zabíjet, aby dostali nazpět něco, o čem se domnívali, že o to přišli. Saukům ntzbylo než padnout k zemi a střílet. Když opět dorazili k Masesibowi, pokusili se bojovat, ale byli rychle zahnáni do řeky. Dvě Oblohy stála vedle své matky po pás ve vodě, když olověná kulka proletěla dolní čelistí Soutoku Řek. Upadla tváří do vody. Dvě Oblohy, zatímco držela děťátko, Majitele Půdy, otočila matku na záda. Podařilo se jítto jen s největšími obtížemi; potom pochopila, že Soutok řek je mrtvá.

Neviděla ani otce, ani sestru. Svět se zaplnil výstřely z pušek a křikem. Když se Saukové brodili vodou na malý ostrov zarostlý vrbičkami, Dvě Oblohy šla s nimi.

Pokoušeli se na ostrově vybudovat stanoviště, choulíce se za skalami a padlými kmeny. Ale na řece se jako obrovský duch vynořil z mlhy parní člun, a malý ostrov se octl v palbě z jeho děla. Některé z žen vběhly do řeky a snažily se plavat z dostřelu. Dvě Oblohy nevěděla, že armáda naverbovala Siouxy, aby čekali na vzdálenějším břehu a zabili každého, komu by se podařilo přeplavat, a sklouzla do vody, držíc měkkou kůži na krku dítěte v zubech, aby měla ruce volné k plavání. Zuby se jí zakously do dětského masa a pocítila chuť krve svého bratra. Svaly na krku a ramenech jí trnuly zoufalým úsilím udržet tu malou hlavičku nad vodou. Rychle se unavila a přišla na to, že kdyby pokračovala, utopila by se i s dítětem. Proud řeky je unášel po proudu a vzdaloval od palby, a ona se otočila směrem k souši a plavala jako liška nebo veverka, když přenáší mladé.

Když dorazila ke břehu, lehla si vedle plačícího dítěte a snažila se nevidět jeho rozdrásaný krk.

Brzy potom zdvihla Majitele Půdy a spolu se vzdalovali hluku střelby. Na břehu řeky seděla nějaká žena, a když se přiblížili, Dvě Oblohy viděla, že je to její sestra. Vysoká Žena byla celá od krve, ale řekla Dvěma Oblohám, že krev není její. Padl na ni nějaký voják, když ho do boku trefila kulka.

Podařilo se jí vymanit se zpod jeho krvavého těla; zdvihl ruku a svojí řečí ji žádal o pomoc, ale ona vzala kámen a zabila ho.

Dovyprávěla svůj příběh, ale nedokázala pochopit, když jí Dvě Oblohy vyprávěla o smrti jejich matky. Zdálo se, že se zvuk křiku a střelby přibližuje. Dvě Oblohy nesla bratra a zavedla sestru hloubějitdo pobřežních křovin, kde všichni tři našli útulek. Vysoká žena nemluvila, ale Majitel Půdy ani na chvíli nepřestal se svým naříkáním ve vysoké

tónině. Dvě Oblohy se bála, že by ho mohli vojáci uslyšet a přijít.

Rozepjala si šaty a přiložila si jeho ústa ke svým nevyvinutým ňadrům. Malá bradavka ztuhla suchým sevřením jeho rtů a ona si dítě přivinula blíže.

Jak míjely hodiny, střelba polevovala a rámus utichal.

Odpolední stíny už byly dlouhé, když uslyšela přibližující se kroky hlídky. Děcko začalo znovu plakat. Pomyslila si, že kdyby Majitele Půdy uškrtila, ona a Vysoká Žena by mohly žít.

Neudělala ale nic, jen čekala, a po pár minutách ji nějaký vyzáblý bílý mladík šťouchl mušketou do prsou a potom je všechny vyvlekl ven.

Kamkoliv cestou k parnímu člunu pohlédla, viděla známé mrtvoly bez uší nebo bez skalpů. Na palubě Dlouhé nože shromáždily devětatřicet žen a dětí. Všichni ostatní byli zabiti. Děťátko stále ještě plakalo a jeden Winnebag si prohlížel to vysílené dítě s rozedraným krkem. Potkaní mládě, řekl pohrdavě, ale jeden voják s červenou tváří a dvěma žlutými pásy na modrém rukávě smíchal v láhvi od whisky cukr

a vodu a strčil do ní slámku. Vyškubl dítě Dvěma Oblohám z náručí a dal mu cucat cukrovou vodu. Odešel s rozveselenou tváří a s jejím bratrem na rukou. Dvě Oblohy se pokusila jít za ním, ale Winnebag k ní přistoupil a uhodil ji rukou po hlavě, až jí zazvonilo v uších. Člun se mezi plovoucími mrtvolami Sauků vzdaloval od ústí řeky Bad Ax. Odvezl je čtyřicet mil po proudu do Prairie du Chien. V Prairie du Chien odvedli Dvě Oblohy, Vysokou Ženu a tři další saucké dívky, Kouřovou Ženu, Měsíc a Žlutého Ptáka, z člunu a naložili je na vůz. Měsíc byla mladší než Dvě Oblohy. Obě ostatní dívky byly starší, ale ne tak staré jako Vysoká žena. Nevěděla, co se stalo s ostatními sauckými zajatci, ani jestli ještě někdy spatří Majitele Půdy.

Vůz dorazil k vojenskému postavení později známému jako Fort Crawford, ale nezamířil dovnitř. Mladé ženy Sauků odvezli ještě tři míle za pevnost, do jednoho bílého farmářského domu, obklopeného hospodářskými budovami a plotem. Dvě Oblohy viděla zoraná a osázená pole a několik druhů pasoucích se zvířat a drůbeže. Vevnitř v domě se dalo sotva dýchat, protože vzduch byl nasycen ostrým pachem mýdla a leštící pasty, pachem domovů mookamonik, který nenáviděla po celý zbytek života. V Evangelické škole pro indiánské dívky se měla zdržet po čtyři roky.

Školu vedli reverend Edvard Bronsun a slečna Eva, sourozenci středního věku. Devět let předtím, za finanční pomoci Misionářské společnosti města New Yorku, se vydali do divočiny, aby pohanské Indiány přivedli do lůna Ježíšova. Ve své škole začínali se dvěma winnebažskými děvčaty, z nichž jedno bylo duševně zaostalé. Indiánské ženy kupodivu odmítaly jejich opakovaná pozvání, aby přišly a pracovaly na Bronsunových polích, pečovaly o jejich dobytek, drhly a natíraly jejich budovy a dělaly domácí práce. Jejich stavy rostly jen díky spolupráci s úřady a s armádou, a když přibyly saucké dívky, měli jednadvacet zachmuřených, ale poslušných žaček, které se staraly o jednu z nejlépe vedených farem v kraji.

Pan Edvard, vysoký a hubený, s pihovatou plešivějící hlavou, vyučoval děvčata zemědělství a náboženství, zatímco slečna Eva, korpulentní žena se studenýma očima, je učila, jak chtějí mít bledé tváře vydrhnuté podlahy a vyleštěný nábytek a ostatní truhlářské výrobky. Studium žaček spočívalo hlavně v domácích pracích a nekonečné těžké práci na farmě. Učily se mluvit anglicky a odnaučovaly se svoje mateřské jazyky a původní kulturu, a modlily se k neznámým bohům. Slečna Eva, vždy chladně se usmívající, trestala za takové přestupky jako lenost, drzost nebo používání indiánských slov, a používala k tomu účelu pružné pruty z ryngloně rostoucí na farmě.

Ostatní žačky byly z kmenů Winnebagů, Čipevajů, Illinoisů, Kickapooů, Irokézů a Potawatomiů. K nově příchozím se chovaly nevraživě, ale saucká děvčata se jich nebála; jelikož přijela spolu, představovala největší kmenovou komunitu, třebaže systém, který na tom místě panoval, tuto výhodu anuloval.

První věcí, kterou každá dívka ztratila, bylo její indiánské jméno. Bronsunovi uznávali jen šest biblických jmen hodných k probuzení zbožnosti u konvertitů: Rachel, Ruth, Mary, Martha, Sarah a Anna. Vzhledem k omezenému výběru se několik děvčat muselo dělit o totéž jméno. Aby se zabránilo zmatkům, přidělovali každé žačce číslo, kterého se vlastnice mohla zbavit jen při odchodu ze školy. Tak se Měsíc stala Ruth Tři;

Visoká žena Mary Čtyři. Žlutý Pták Rachel Dvě; a Kouřová žena Martha Tři. Dvě Oblohy byla Sarah Dvě.

Nebylo těžké se přizpůsobit. První anglická slova, která se naučily, byla prosím a děkuji. U stolu bylo každé jídlo nebo nápoj pojmenováno jen jednou, anglicky. Od té doby, kdo o ně nepožádal anglicky, zůstal hladov. Saucké dívky se naučily anglicky rychle. Dvěma denními jídly byla kukuřičná kaše a kukuřičný chléb se sekanou kořenovou zeleninou. Maso, které se podávalo zřídka, byly mastné odřezky nebo drobná zvěřina.

Děti, které překonaly hladomor, vždy jedly s chutí. Po těžké práci se na jejich kostech začaly objevovat svaly. Z očí Vysoké Ženy vymizela tupost, ale ze všech pěti sauckých děvčat měla nejvíc sklon se zapomenout a mluvit řečí Lidí, a tak byla nejčastěji bita. Ve druhém měsíci jejich pobytu

ve škole slyšela slečna Eva, jak si Vysoká Žena šeptá v saucké řeči, a surově ji zmrskala. Pan Edvard tomu přihlížel. Toho večera přišel pan Edvard do temného výklenku ložnice a zašeptal, že má mast, kterou Mary Čtyři potře záda, aby ji přešla bolest. Potom vyvedlţ Vysokou Ženu z ložnice.

Druhého dne dal pan Edvard Vysoké Ženě sáček kukuřičného chleba, o který se podělila s ostatními sauckými děvčaty.

Potom často v noci přicházel do ložnice pro Vysokou Ženu a saucké dívky si zvykly na přilepšování stravy.

Za čtyři měsíce začalo být Vysoké ženě vždycky ráno špatně, a dokonce už předtím bylo jí i Dvěma Oblohám jasné, že bude mít dítě.

O několik týdnů později zapřáhl Pan Edvard koně do bryčky a slečna Eva spolu s Vysokou ženou do ní nastoupily a odjely.

Když se slečna vrátila sama, řekla Dvěma Oblohám, že její sestře přálo štěstí a že od nynějška bude Mary Čtyři pracovat na jedné řádné křesťanské farmě na druhé straně od Fort Crawfordu. Dvě Oblohy Vysokou Ženu už nikdy nespatřila.

Pokud si byla Dvě Oblohy jista, že jsou samy, mluvila s ostatními sauckými dívkami jejich řečí. Když sbíraly mandelinky, vyprávěla jim příběhy, které znala od Soutoku Řek.

Když plely řepu, zpívala písně Sauků. Když sekaly dřevo, vyprávěla jim o Sauk-e-nuku a o zimním táboře, připomínala jim tance a slavnosti, mrtvé i živé příbuzné. Když neodpovídaly svojí řečí, hrozila jim, že je zbije hůř než slečna Eva.

Třebaže dvě z dívek byly starší a větší než ona, nepostavily se jí na odpor, a tak si zachovaly svůj starý jazyk.

Když tam strávily víc než tři a půl roku, přišla jako nová žačka jedna siouxská dívka. Okřídlená Žába byla starší než Vysoká Žena. Patřila ke svazku Wabashawů a v noci se vysmívala sauckým děvčatům vyprávěním, jak její otec a její bratři čekali na vzdálenějším břehu Masesibowi a zabili a oskalpovali každého z jejich sauckých nepřátel, kterému se podařilo překročit řeku během masakru u ústí Bad Ax. Okřídlená Žába dostala jméno Vysoké Ženy a stala se Mary Pět. Od samého začátku si ji pan Edvard oblíbil. Dvě Óblohy snila o tom, že ji zabije, ale přítomnost Okřídlené Žáby se ukázala být štěstím, neboť během několika týdnů byla také těhotná; jméno Mary asi způsobovalo oplodnění.

Dvě Oblohy sledovala, jak Okřídlené Žábě roste břicho, plánovala a chystala se. Jednoho horkého, ještě letního dne slečna Eva odvezla Okřídlenou Žábu v bryčce. Pan Edvard byl sám, a tak nemohl dávat pozor na každého. Jakmile byla ta žena pryč, Dvě Oblohy upustila motyku, kterou obdělávala řepné pole, a odplížila se z dohledu za stodolu. K suchému dřevu naskládala hromadu borových třísek a zapálila je sirnými zápalkami, které tajně ukradla pro tuto příležitost.

Než někdo oheň zpozoroval, stodola už byla v plameni. Pan Edvard běžel z bramborového pole jako šílený, vykřikoval a koulel očima a nařídil dívkám, aby nosily vědra s vodou.

Dvě Oblohy stála uprostřed toho všeho běsnění zcela chladně. Svolala Měsíc, Žlutého Ptáka a Kouřovou Ženu.

Inspirována okamžitým nápadem použila jeden z rynglových prutů slečny Evy na to, aby chovného kance vyhnala z jeho ' chléva s hlubokým černým bahnem a zahnala ho do vydrhnutého a posvátně páchnoucího domu slečny Evy a zavřela za ním dveře. Potom odvedla ostatní do lesa a pryč z toho místa mookamon.

Vyhýbaly se cestám a zůstávaly v lese, dokud nedorazily k řece. Na břehu uvázl dubový kmen a ta čtyři děvčata ho uvolnila. Teplá voda obsahovala kosti a duše jejich milovaných a objímala ty dívky, když se držely kmene a dovolily Masesibowi, aby je unášela k jihu.

Když se začalo stmívat, opustily řeku. Tu noc spaly hladové v lese. Ráno, když sbíraly lesní plody podél řeky, našly ukrytou siouxskou kánoi a bez rozmýšlení ji ukradly v domnění, že patří některému z příbuzných Okřídlené Žáby. Bylo pozdní odpoledne, když projely širokou zátočinou a dorazily k Prophetstownu. Na břehu nějaký rudoch čistil ryby.

Když si všimly, že je to Mesquakie, s úlevou se zasmály a usměrnily kánoi k němu.

Jakmile se vylízal z následků války, Bílý Oblak se vrátil do Prophetstownu. Bělošští vojáci vypálili jeho dlouhý dům,

spolu s ostatními, ale on si vybudoval nový hedonoso-te. Když se rozšířila zpráva, že se šaman vrátil, jako předtím přicházely rodiny z různých kmenů, a rozbíjely své wigwamy, aby mohly žít v jeho blízkosti. Čas od času přicházeli další učedníci, ale teď se se zvláštním zájmem soustředil na čtyři drobné dívky, které unikly bělochům a náhodou k němu objevily cestu. Po celé dni je pečlivě zkoumal, zatímco odpočívaly a krmily se v jeho wigwamu. Povšiml si způsobu, jak tři z nich vzhlížejí k té čtvrté, jako přirozené vůdkyni. Vyptával se velmi podrobně každé zvlášť, a všechny mu vyprávěly o Dvou Oblohách.

Stále jen Dvě Oblohy. Začal ji sledovat s rostoucí nadějí.

Nakonec odvázal dva poníky a řekl Dvěma Oblohám, aby jela s ním. Následovala ho skoro celý den, dokud terén nezačal stoupat. Hory jsou všechny posvátné, ale na rovině je svatým místem dokonce i pahorek; na zalesněném vrcholku pahorku ji zavedl na paseku provoněnou pižmovým pachem medvědů, kde byly rozházeny zvířecí kosti a popel z vyhaslých ohňů.

Když sesedli s koní, Wabokiešiek sňal ze svých ramen přikrývku a řekl jí, aby se svlékla a lehla si na ni. Dvě Oblohy se neodvážila odmítnout, třebaže si byla jista, že starý šaman ji chce pohlavně zneužít. Ale když se jí Wabokiešiek dotkl, nebyl to dotek milence. Vyšetřoval ji, dokud nenabyl přesvědčení, že je nedotknutá.

Když se slunce schýlilo k západu, šli do přilehlého lesa a šaman položil tři nástrahy. Potom na mýtině založil oheň, sedl si k němu a zpíval, zatímco ona ležela na zemi a spala.

Když se probudila, šaman vytáhl z jednoho z ok králíka a rozřízl mu břicho. Dvě Oblohy měla hlad, ale on se nechystal králíka připravovat k snědku; místo toho prstem ohmatával vnitřnosti a studoval je ještě podrobněji než dívčino tělo.

Když skončil, spokojeně zachrochtal a pohlédl na ni opatrně a s nejistotou.

Poté co se on a Černý Jestřáb doslechli o masakru jejich lidí u řeky Bad Ax, jejich duše onemocněly. Nechtěli, aby už Saukové umírali pod jejich vedením, a proto se v Prairie du Chien vzdali indiánskému agentovi. Ve Fort

Crawford se obrátili na mladého poručíka jménem Jefferson Davis, který své zajatce odvezl dolů po Masesibowi do St. Louis. Celou zimu strávili v stísněném prostoru Jeffersonových kasáren v okovech a řetězech, trpěli ponížením. Na jaře, aby bledé tváře ukázaly, jak dokonale jejich armáda potlačila Lidi, Velký otec ve Washingtonu nařídil, aby ty dva zajatce vzali do amerických měst. Poprvé viděli železnici, vezli se jí do Washingtonu, New Yorku, Albany a Detroitu. Všude přišly davy lidí velké jak stáda bizonů, aby se s otevřenými ústy dívaly na ty rarity, poražené indiánské náčelníky.

Bílý Oblak viděl nespočetné množství osad, obrovských budov a děsivých strojů. A bezpočet Američanů. Když mu dovolili vrátit se do Prophetstownu, pochopil hořkou pravdu: mookamonik ze země Sauků nikdy neodejdou. Rudoši budou vytlačováni dál a dál, pryč z úrodné půdy a z bohatých lovišť. T, kdož byli jeho dětmi, Saukové, Mesquiakové a Winnebagové, si musí zvyknout na krutý svět ovládaný bělochy. Už nejde o to bělochy vyhnat. Teď šaman musí uvažovat, jak změnit svůj lid, aby přežil, a přece si zachoval svoje manitou a uchránil svoje medicíny. Je starý a brzy zemře, a proto se začal ohlížet po někom, komu by mohl odevzdat to, čím je, nějakou nádobu, do které by mohl přelít duši algonkinských kmenů. Ale nikoho nenašel. Kromě této ženy.

Všechno toto vysvětlil Dvěma Oblohám, sedě na posvátném místě na kopci, když v mrtvém králíkovi, který už začínal zapáchat, našel příznivá znamení. Když skončil, zeptal se jí, zda by svolila, aby ji vyučil za šamanku.

Dvě Oblohy byla ještě dítě, ale už toho věděla tolik, že z toho šel strach. Bylo mnohé, co nechápala, ale dokázala rozeznat, co je důležité.

Zkusím to, řekla Prorokovi.

Bílý Oblak poslal Měsíc, Žlutého Ptáka a Kouřovou Ženu, aby žily s Keokukovými Sauky, ale Dvě Oblohy zůstala v Prophetstownu a žila ve Wabokiešiekově wigwamu jako oblíbená dcera. Ukazoval jí listy, kořínky a kůry stromů a učil ji, které z nich mohou pozdvihnout duši od těla a umožnit obcování s bohy, které poslouží na barvení jeleních kůží

a ze kterých se vyrábějí válečné barvy, které se dají sušit a které nakládat, ze kterých se dají dělat obklady, které se musí seškrabovat zhora dolů a které zdola nahoru, které otevírají útroby a které je zavírají, které mohou odstranit horečku a které tupou bolest, které slouží k léčení a které mohou zabít.

Dvě Oblohy ho poslouchala. Když se čtyři roční období schýlila ke konci a Prorok ji zkoušel, mohl mít radost.

Pravil, že ji provedl prvním Stanem Vědění.

Než ji vzal do druhého Stanu Vědění, propuklo poprvé její ženství. Jedna z neteří Bílého Oblaku jí ukázala, jak má o sebe pečovat, a každý měsíc, když krvácela, odcházela bydlet do ženského wigwamu. Prorok jí vysvětlil, že nesmí provádět ceremonie ani léčit choroby nebo úrazy, dokud nenavštíví potný wigwam, aby se očistila po měsíčním výtoku.

Během následujících čtyř let se učila, jak přivolat bohy pomocí písní a bubnů, jak zabíjet psy různými rituálními způsoby a připravovat je na psí hostinu, jak učit zpěváky a broukaly účasti na posvátných tancích. Učila se číst budoucnost z orgánů zabitých zvířat. Učila se moci iluze - vysát nemoc z těla a vyplivnout ji z úst v podobě malého kamínku, takže oběť se jí může dotknout a vidět, jak je zapuzena. Když se bohové nedají přesvědčit, aby někoho nechali žít, učila se, jak zaříkáním dosáhnout, aby se duch umírajícího dostal na onen svět.

Bylo sedm Stanů Vědění. V pátém ji Prorok učil ovládat vlastní tělo, aby mohla pochopit, jak ovládat těla ostatních.

Naučila se bojovat s žízní a vydržet dlouho bez potravy. Často ji odvezl na koni někam daleko, vrátil se do Prophetstownu s oběma koni sám a nechával ji, aby se vrátila pěšky. Postupně ji učil, aby ovládala bolest odpoutáním mysli na místo tak vzdálené v jejím nitru, kde ji bolest nemůže dostihnout.

Koncem toho léta ji vzal opět na posvátnou mýtinu na pahorku. Založili oheň a vzývali bohy zpěvem, a opět kladli nástrahy. Tentokrát chytili vyzáblého hnědého králíka, a když otevřeli jeho břicho a četli z jeho útrob, Dvě Oblohy poznala, že znaky jsou příznivé.

Když se přiblížil soumrak, Bílý Oblak jí přikázal, aby si svlékla šaty i obuv. Když byla nahá, udělal jí britským nožem na každém rameni dva zářezy a potom jí opatrně vyřezal řemínky kůže, že připomínaly epolety, jaké nosí běloušti důstojníci.

Těmito krvavými řemínky provlékl provaz a uvázal smyčku.

Provaz hodil na větev stromu a vytáhl ji, až visela těsně nad zemí, zavěšená na svém krvácejícím mase.

Tenkými dubovými hůlkami, jejichž konce byly doběla rozžhavené, jí do obou prsů zboku vypálil znamení duchů Lidí a symboly manitou.

Když se setmělo, pokoušela se osvobodit. Půl noci sebou Dvě Oblohy házela a nakonec se řemínek na jejím levém rameni přetrhl. Brzy se oddělilo i maso na pravém rameni, a ona spadla na zem. Odsunula se do toho malého vzdáleného místa, aby unikla bolesti, a přece jen usnula.

Když přišlo slabé ranní světlo, vzbudila se. Na vzdálenější straně mýtinky slyšela funět medvěda. Nezavětřil ji, protože se pohyboval stejným směrem jako ranní vánek. Šoural se tak pomalu, že zřetelně viděla jeho šedobílý čumák. Rovněž si všimla, že to je samice. Za ní následoval druhý medvěd, mladý samec, dychtivý se pářit, přestože samice varovně mručela. Dvě Oblohy viděla jeho mohutný tuhý coska, obklopený tuhými drsnými šedivými chlupy, jak se na samici zezadu sápal. Samice vrčela a kroutila se, chňapala po něm, až samec utekl. Na okamžik se samice pohnula za ním, ale potom uchopila do čelistí zabitého králíka a odešla.

Nakonec se dostavila ukrutná bolest. Dvě Oblohy vstala.

Prorok jí vzal šaty. Na udusané půdě mýtiny neviděla žádné medvědí stopy, ale zato v jemném popelu z vyhaslého ohniště byla stopa lišky. Liška v noci asi zavětřila králíka; o medvědech se jí asi zdálo. Nebo to byli manitou.

Celý den byla na cestě. Jednou zaslechla koně a schovala se do křoví před dvěma mladými Siouxy, kteří jeli okolo. Bylo ještě světlo, když dorazila do Prophetstownu, provázena duchy.

Její nahé tělo bylo pokryto krví a špínou. Jak se blížila, tři muži překvapením ztratili řeč a nějaká žena přestala s drcením kukuřice. Poprvé spatřila v tvářích, které se na ni dívaly, strach.

Prorok ji osobně umyl. Když ošetřoval její zmučená ramena a popáleniny, zeptal se jí, co se jí zdálo. Když mu vyprávěla o medvědech, oči mu zářily. To je to nejsilnější znamení! zamručel. Řekl jí, že dokud nebude spát s mužem, bohové budou stát při ní.

Zatímco o tom dumala, řekl jí, že už nebude Dvě Oblohy, stejně jako přestala být Sarah Dvě. Té noci se v Prophetstownu stala Makwa-ikwou, Medvědí ženou.

Velký otec ve Washingtonu Sauky zas jednou obelhal. Armáda slíbila Koekukovým Saukům, že mohou na věky zůstat žít na půdě Iowů na západním břehu Masesibowi, ale bílí osadníci začali rychle pronikat i sem. Za řekou, díváme-li se od Rock Islandu, bylo vybudováno bělošské město. Bylo nazváno Davenport, na počest toho kupce, který poradil Saukům, aby opustili kosti svých předků a Sauk-e-nuk, a potom odkoupil jejich zemi od vlády pro své vlastní obohacení.

Teď armáda oznámila Keokukovým Saukům, že mají velký dluh v amerických penězích a že se jejich nová země v teritoriu Iowa musí prodat, a oni že musí přesídlit do rezervace, kterou pro ně Spojené státy zřídily daleko na jihozápadě, v teritoriu Kansas.

Prorok řekl Medvědí ženě, že pokud bude žít, nikdy nesmí věřit slovu bílého muže.

Toho roku Žlutého Ptáka kousl had, a než umřela, půlka těla jí napuchla a nalila se vodou. Měsíc si našla manžela, Sauka jménem Přichází Zpívající, a už se jí narodily i děti. Kouřová Žena se nevdala. Spala s tak mnohými muži a byla tak milá, že se lidé usmívali, když vyslovovali její jméno. Někdy Makwa-ikwě vadil sexuální půst, ale naučila se ovládat žádostivost jako každou jinou bolest. Litovala toho, že nemá děti. Vzpomínala si, jak byla schovaná s Majitelem Půdy během masakru u Bad Axe a jak cítila sevření bratrových rtíků na svých bradavkách. Ale smířila se s tím; žila už příliš blízko s manitou, aby zpochybňovala jejich rozhodnutí, že nikdy nebude matkou. Byla spokojená, že se stala medicinmankou.

Poslední dva Stany Vědění se týkaly magie ničení - jak kouzlem způsobit, aby zdravá osoba onemocněla, jak přivolat a usměrnit neštěstí. Makwa-ikwa se seznámila s drobnými skřítky hříšnosti zvanými watawinona, s duchy a čaroději, a s Pangukem, Duchem smrti. Tito duchové nebyli osloveni až do posledních Stanů, dokud medicinmanka nedosáhla mistrovství v sebeovládání, aby nepřivolávala watawinona v nenávisti. Černá magie je spojena s nejtěžší zodpovědností. Watawinona obrali Makwa-ikwu o schopnost se smát. Zbledla. Její svaly vkované do kostí působily dojmem mohutnosti a občas jí vynechávaly měsíčky. Všimla si, že watawinona vysávali život i z Wabokiešiekova těla. Chátral a zmenšoval se, ale slíbil, že ještě neumře.

Na konci dvou dalších let ji Prorok provedl závěrečným Stanem. Kdyby to bylo za dávných časů, povolali by vzdálené větve a rody Sauků, kouřili by kalumety a svolali by tajné zasedání Mide'wiwin, léčitelského společenství algonkinských kmenů. Ale dávné časy byly pryč. Kam se oko podívalo, byli rudoši pronásledováni a sužováni. To nejlepší, co mohl Prorok podniknout, bylo, že povolal jako soudce tři další starce, Ztracený Nůž od Mesquakiů, Jalového Koně od Odžibvejů a Malého Velkého Hada od Menominů. Ženy z Prophetstownu zhotovily Makwa-ikwě šaty a obuv z bílé laní kůže a ona si oblékla přehoz izze. Na rukou i na nohou měla náramky, které při pohybu chřestily. Škrtící tyčí zabila dva psy, a dohlížela při čištění a přípravě jejich masa. Po hostině seděla celou noc se starci u ohně.

Když se jí vyptávali, odpovídala s respektem, ale bez okolků. Při zpěvu vyluzovala z vodního bubnu zvuky pokory, přivolávala manitou a dobré duchy. Starci jí odhalili zvláštní tajemství mide'wiwin, podrželi si ale svá vlastní tajemství, stejně jako si ona podržela svá. K ránu se stala šamankou.

Najednou se stala osobou s velkou mocí. Wabokiešiek jí pomohl nasbírat bylinky, které by sama nenašla, ať by se sebevíc snažila. Strakatá mula, která ji vedla, vezla kromě bubnů a váčku s medicínou i byliny. Naposledy se rozloučila s Prorokem, a na šedém poníkovi, dalším z jeho darů, odjela do teritoria Kansas, kde teď žili Saukové.

Rezervace byla na ještě rovnější zemi než jsou illinoiské pláně.

Navíc byla suchá.

Bylo tam dost vody k pití, ale musela se nosit zdaleka.

Tentokrát dali běloši Saukům půdu, která byla dost úrodná, aby se v ní dalo pěstovat cokoliv. Zasazená semena na jaře bujně rašila, ale dříve než léto naplno vypuklo, všechno schlo a hynulo. Vítr unášel prach, za kterým slunce zářilo jako rudé kulaté oko.

Tak se živili potravou bílého muže, kterou přinášeli vojáci.

Zkažené hovězí, smradlavé vepřové sádlo, zvadlou zeleninu.

Drobečky z hostiny bledých tváří.

Nebyly tam žádné hedonoso-te. Lidé žili v chatrčích z čerstvých větví, které se bortily a scvrkávaly a vytvářely trhliny dost široké, aby v zimě mohl pronikat dovnitř sníh.

Dvakrát ročně přicházel zakrslý nervózní indiánský agent a zanechával na prérii spoustu zboží: laciná zrcátka, skleněné korálky, popraskané a otlučené kuchyňské nádobí pomalované zvonky, obnošené šaty, maso prolezlé červy.

Poprvé všichni Saukové zírali na tu kupu, až se někdo agenta zeptal, proč všechny ty věci donesl. Odpověděl, že to je platba za půdu Sauků, kterou vláda zkonfiskovala. Jen ti nejslabší a nejpohrdanější z kmene si z toho braku něco brali. Hora rostla každých šest měsíců, zanechána rozmarům počasí.

O Makwa-ikwě se už doslechli. Když přijela, přijali ji s úctou, ale kmen už šamana naléhavě nepotřeboval. Nejnadanější z nich odešli s Černým Jestřábem nebo byli zabiti bělochy nebo zemřeli strádáním nebo se utopili v Masesibowi nebo byli zavražděni Siouxy, ale i v rezervaci byli tací, v jejichž hrudích tlouklo srdce starých Sauků. Jejich odvaha byla neustále prověřována v bojích s kmeny, které byly v té oblasti domácí, protože lovné zvěře ubývalo, a Komančové, Kijovové, Čejenové a Osagové nelibě nesli konkurenci, kterou pro ně představovaly východní kmeny, přesunuté Američany. Běloši Saukům sebeobranu znesnadňovali, neboť jejich statečnost rozpouštěli ve spoustách mizerné whisky, za niž si výměnou brali většinu kožišin. Saukové stále častěji trávili dny v podnapilém stavu.

Makwa-ikwa žila v rezervaci přes rok. Toho jara táhlo prérii nevelké stádo bizonů. Měsícův manžel Přichází Zpívající vyjel s ostatními lovci a přinesl maso. Makwa-ikwa vyhlásila Buvolí tanec a zacvičila broukaly a zpěváky. Lidé tančili po starém způsobu a v očích některých z nich viděla světýlko, které už delší dobu postrádala, světýlko, které ji naplňovalo radostí.

I ostatní to cítili. Po Buvolím tanci ji vyhledal Přichází Zpívající a řekl jí, že někteří Lidé chtějí opustit rezervaci a žít jako žili jejich otcové. Jeho ústy se ptají, zda jejich šamanka půjde s nimi.

Zeptala se Přicházejícího Zpívajícího, kam chtějí jít.

"Domů," pravil.

Tak ti nejmladší a nejsilnější odešli z rezervace a ona s nimi. Na podzim byli v zemi, která pozdvihla jejich ducha a současně ranila jejich srdce. Cestou bylo obtížné vyhýbat se bělochům; obydlená místa obcházeli širokým obloukem. Lov nestál za nic. Zima je zastihla špatně připravené. Wabokiešiek toho léta zemřel a Prophetstown byl zpustlý. Nemohla žádat o pomoc bělochy, dobře si pamatovala, co ji učil Prorok.

Ale když se modlila, manitou jí seslali pomoc, znamenající přežití, ve formě bílého lékaře jménem Cole, a přes Prorokovo varování nabyla dojem, že mu může věřit.

Proto když přijel do sauckého tábora a řekl. jí, že by potřeboval její pomoc při provádění jeho medicíny, bez váhání souhlasila.

KAMENY

Rob J. se pokusil vysvětlit Makwa-ikwě, co jsou to močové kameny, ale vůbec si nebyl jist, zda uvěřila, že nemoc Sarah Bledsoeové je skutečně způsobena kameny. Zeptala se ho, zda kameny odsaje, a z její řeči vysvitlo, že očekává, že bude svědkem nějaké eskamotáže, šikovného triku, po kterém jeho pacientka uvěří, že odstranil příčinu jejich potíží.

Několikrát jí vysvětloval, že kameny jsou skutečné, že působí bolesti v měchýři té ženy, a on že vstoupí do jejího těla určitým nástrojem a kameny vytáhne.

Její zmatek nepominul, ani když vstoupili do jeho srubu a on se pustil do umývání stolu, který pro něj zhotovil Alden, a na kterém hodlal operovat. Společně zajeli s bryčkou pro Sarah Bledsoeovou. Sarah nechala chlapečka Alexe u Almy Schroederové, a sama s bledou tváří a pevně semknutýma očima čekala na lékaře. Na zpáteční cestě Makwa-ikwa mlčela a Sarah Bledsoeová úzkostí téměř oněměla. Pokoušel se konverzací náladu zlepšit, ale moc se mu to nedařilo.

Když dorazili k jeho srubu, Makwa-ikwa z bryčky svižně seskočila. S grácií, která ho překvapila, pomohla té bílé dívce slézt z vysokého sedadla, a poprvé promluvila. "Kdysi mi říkali Sarah Dvě," řekla Sarah Bledsoeové. Rob J. ale rozuměl "Sarah jako tobě."

Sarah nebyla zvyklá pít. Dusivě se rozkašlala, když se pokusila polknout na tři prsty whisky, a zvedl se jí žaludek, když jí do hrnku přidal další pořádný hlt. Chtěla se podrobit a otupit bolest, ale nebyla schopna spolupracovat. Zatímco čekali, až whisky začne účinkovat, rozestavěl okolo stolu svíčky, neboť přestože vrcholilo léto, v chatě bylo šero. Když Sarah svlékli, viděl, že má tělo do červena rozškrábané. Hýždě měla drobné jak děcko a její zamodralá stehna při své útlosti vypadala skoro klenutě. Zaťala zuby, když do ní zavedl katetr a naplnil jí měchýř vodou. Ukázal Makwa-ikwě, jak jí má držet kolena, potom natřel litotrit čistým sádlem. Dával pozor, aby se sádlo nedostalo na čelisti, aby neklouzaly, až do nich bude chytat kameny. Žena těžce vzdychla, když jí nástroj vsunul do močové trubice.

"Vím, že to bolí, Sarah. Bolí to, když nástroj vchází dovnitř, ale... táák, teď už to bude lepší."

Byla zvyklá na mnohem horší bolesti, a proto sténání ustalo, ale přesto zůstal ve střehu. Bylo to už pěkných pár let, co naposledy hledal močové kameny. A tehdy to bylo pod pečlivým dohledem muže, který bez pochyby patřil k nejlepším chirurgům na světě. Předcházejícího dne celé hodiny trénoval s litotritem. V malé nádobě naplněné vodou chytal hrozinky a oblázky a se zavřenýma očima louskal ořechy. Je však něco zcela jiného tápat v jemném měchýři živé bytosti a uvědomovat si, že neopatrný dotek nebo uchopení záhybu tkáně místo kamene může způsobit zranění, vedoucí k hrozné infekci a smrti v mukách.

Jelikož oči mu teď nebyly k ničemu, zavřel je, a pomalu a opatrně pohyboval litotritem, zcela soustředěn na jediný nerv, ovládající hrot nástroje. Na něco narazil. Otevřel oči a zkoumal té ženě tříselnou krajinu a podbřišek. Kdyby se mohl tak podívat dovnitř.

Makwa-ikwa sledovala jeho ruce, zkoumala jeho tvář. Nic jí neušlo. Ohnal se po dotírající mouše, ale potom přestal vnímat vše kromě pacientky a litotritu ve své ruce. Ten kámen...

Panebože, to je ale kus! Odhadoval, že je velký možná jako jeho palec, když stále stejně pomalu a opatrně manévroval litotritem.

Aby zjistil, zda se kámen hýbe, sevřel ho do čelistí litotritu, ale když na nástroj nepatrně přitlačil, žena na stole otevřela ústa a vykřikla.

"Ten největší mám, Sarah," řekl klidně. "Je příliš velký, aby vyšel naráz. Pokusím se ho rozbít." Ani když mluvil, jeho prsty nepřestaly pohybovat spirálou na konci nástroje. S každým otočením spirály jeho napětí rostlo, neboť kdyby se mu nepodařilo kámen rozbít, vyhlídky té ženy by byly nevalné. Ale naštěstí, když pokračoval v otáčení rukovětí, něco tupě křuplo, jako když se patou nohy šlápne na keramický střep.

Rozbil kámen na tři kusy. Třebaže pracoval s největší péčí, při vytahování prvního kusu ji poranil. Makwa-ikwa mokrým hadrem otřela Sarah zpocenou tvář. Rob se natáhl dolů a prst po prstu, jako okvětní lístky spícího květu, jí rozevřel zaťatou pěst levé ruky. Do bílé dlaně vložil nepěkný, hnědočerný kámen. Jeden kus byl oválný a hladký, ale ostatní dva byly nepravidelné, s ostrými hranami a drobnými jehlovitými hroty. Když držela v ruce všechny tři kusy, zavedl katetr a měchýř vypláchl. Vyšla z ní spousta krystalků, které se z kamene odlomily, když ho drtil.

Byla vyčerpaná. "Zatím stačí," rozhodl. "Máte v měchýři

ještě jeden kámen, ale ten je malý, a bude se dát snadno vytáhnout. Do toho se pustíme jindy."

Za necelou hodinu začala sálat horečkou, ke které dochází skoro po každém chirurgickém zákroku. Nutili ji pít tekutiny, včetně Indiánčina zázračného čaje z vrbové kůry. Ještě druhého dne ráno měla slabou teplotu, ale byla už schopna převozu do svého domu. Věděl, že je ještě citlivá a rozrušená, ale cestu snesla bez potíží. Horečka z očí ještě neustoupila, ale už v nich viděl jiné světlo. Bylo to světlo naděje.

Za pár dní, když ho Nick Holden pozval na další tah, Rob J. souhlasil jen neochotně. Tentokrát si najali člun, který je odvezl proti proudu do města Dexteru, kde na ně v jedné hospodě čekaly sestry LaSallovy. Třebaže je Nick popsal s chlapským zveličováním, obvyklým mezi kumpány, Rob J. na první pohled poznal, že to jsou utahané kurvy. Nick si vybral mladší a atraktivnější Polly a Robovi nechal Lydii, stárnoucí ženu s nevlídnýma očima a horním rtem, na kterém ani tlustá vrstva rýžového pudru nedokázala zakrýt tmavý knír. Lydia byla očividně podrážděna důrazem, který Rob J. kladl na mýdlo a vodu, jakož i tím, že si navlékl Roháče, ale své úlohy se zhostila s profesionální dokonalostí. Té noci ležel vedle ní v pokoji nasáklém puchem předcházejících radovánek, a přemýšlel, co tady vůbec dělá. Z vedlejšího pokoje sem doléhaly hněvivé hlasy, plesknutí, chraptivý ženský křik, nepochybné zvuky nelítostného zápasu.

"Kristepane." Rob J. zabouchal pěstí na tenkou příčku.

"Nicku, co se to tam děje"

"Neměj péči, kámo. Ještě si trochu dáchni, jo? Slyšíš?" odpověděl mu Holden hlasem zhrublým alkoholem a rozmrzelostí.

Ráno u snídaně měla Polly červenou opuchlinu na levé líci.

Nick jí jistě za výprask pořádně zaplatil, protože při loučení byla docela milá.

Na lodi cestou zpět to zavánělo roztržkou. Nick položil Robovi ruku na rameno. "Někdy se ženský líbej trochu drsnější manýry. Chápeš, kořene? Fakticky si o to koleduje, aby se jí rozproudily šťávy."

Rob na něj pohlédl mlčky, rozhodnut, že tentokrát byl na lovu laní naposledy. Nick vzápětí sundal ruku z Robova ramene a začal mluvit o nadcházejících volbách. Rozhodl se za jejich okrsek kandidovat do zákonodárného sboru. Moc by mu pomohlo, vysvětloval vážně, kdyby doktor Cole, kdekoliv bude na návštěvě u pacienta, přesvědčoval lidi, aby volili jeho dobrého kamaráda.

ZMĚNA

Dva týdny po uvolnění velkého kamene byl Rob J. připraven odstranit Sarah z měchýře menší kámen, ale ona se začala zdráhat. V prvních dnech po odstranění kamene jí s močí odcházelo množství drobných krystalků, někdy bolestivě.

Třebaže poslední úlomky rozdrceného kamene ještě zůstávaly v měchýři, neměla už žádné příznaky nemoci. Poprvé od vypuknutí nemoci netrpěla mučivými bolestmi, a když pominuly křeče, vrátila se jí opět i kontrola nad tělesnými funkcemi.

"Ještě máte v měchýři jeden kámen," připomínal jí.

"Nechci se ho zbavit, nebolí mě." Hleděla na něj vzdorovitě, ale potom sklopila oči. "Teď se bojím víc než poprvé."

Všiml si, že už vypadá lépe. Tvář měla ještě stále poznačenou utrpením a dlouhým soužením, ale už dost přibrala, aby nebyla kost a kůže. "Ten velký kámen, který jsme odstranili, byl kdysi malým kamínkem. Časem se zvětšují, Sarah," řekl laskavě.

Nakonec souhlasila. Když vytahoval menší kámen - asi čtvrtinové velikosti v porovnání s tím předešlým - opět byla u ní Makwa-ikwa. Byl to nevelký zásah, a když bylo po něm, všechny je naplnil pocit vítězství.

Ale tentokrát, když se dostavila pooperační horečka, tělo jí začalo sálat. Brzy rozeznal hrozící katastrofu a vyčítal si, že jí špatně poradil. Než nastala noc, její neblahá předtucha se

ukázala být oprávněnou; lehčí operace - odstranění menšího kamene - skončila paradoxně rozsáhlou infekcí. Makwa-ikwa a on se střídali u jejího lůžka po čtyři noci a pět dní, zatímco v jejím těle zuřil boj. Když ji uchopil za ruce, Rob cítil, jak z ní životní síla vyprchává. Makwa-ikwa chvílemi hleděla do prázdna a tiše zpívala něco ve své řeči. Řekla

Robovi, že prosí Panguka, boha mrtvých, aby tu ženu propustil ze své moci. Jinak se Sarah sotva dalo něčím pomoci, až na mokré obklady, nucení do pití a potírání popraskaných rtů mastí.

Postupně chřadla, ale pátého rána - byl to Panguk, nebo její vlastní chuť do života, a nebo snad všechen ten vrbový čaj?se začala potit. Její noční košile byly promočeny skoro okamžitě, jak jí je stihli vyměnit. Dopoledne upadla do hlubokého a úlevného spánku, a když se odpoledne dotkl jejího čela, bylo skoro studené. Jejich teploty se téměř vyrovnaly.

Ve tváři Makwa-ikwy se nepohnul ani sval, ale Rob už ji znal dost dobře na to, aby byl jist, že ji jeho návrh potěšil, i když ho ze začátku nebrala vážně.

"Pracovat s tebou? Nastálo?"

Přisvědčil. Měl to promyšleno. Přesvědčil se, že se umí postarat o pacienta, a bez zbytečných otázek. Řekl jí, že by to bylo vzájemně výhodné. "Ty se můžeš naučit něco z naší medicíny, a já se od tebe mám mnoho co učit o rostlinách a bylinách. Na co se používají, co léčí."

Poprvé o tom hovořili v bryčce, když odvezli Sarah domů.

Nenaléhal na ni. Změnil téma a nechal ji, aby si to promyslela.

O několik dní později se zastavil v táboře Sauků a hovořili spolu nad mísou dušeného králíka. Co se jí na tom nezamlouvalo nejvíc, bylo to, že by musela žít v jeho sousedství, aby v případě potřeby byla snadno dosažitelná.

"Musím být blízko svých."

Myslel i na ně. "Dříve nebo později si běloši vyžádají od vlády každý kousek půdy, který by tvoji lidé mohli používat na vesnici nebo zimní tábor. Nezůstane vám nic jiného než se vrátit do rezervace, ze které jste odešli." Řekl, že se Indiáni musí naučit dívat na situaci realisticky. "Já potřebuji pomoc na farmě, Alden Kimball na všechno nestačí. Měsíc a Přicházející Zpívající by se toho mohli chopit. Vybudujete si sruby na mém pozemku. Budu vám třem platit v amerických penězích, a stravovat se budete z toho, co farma poskytne. Když se to osvědčí, třeba by i jiní farmáři měli pro Sauky práci. A až vyděláte peníze a našetříte, dříve nebo později budete mít dost, abyste si koupili svoji půdu podle bělošských zvyků a zákonů, a nikdo nikdy by vás z ní už nemohl vyhnat."

Zdvihla k němu oči.

"Chápu, že tě to uráží, kupovat si zpět svoji vlastní půdu.

Běloši vám lhali, podvedli vás. A mnohé z vás pozabíjeli. Ale i rudí muži si navzájem lhali. Okrádali jeden druhého. A různé kmeny se mezi sebou vždy vraždily, to jsi mi sama vyprávěla.

Lidé všech národů jsou pěkná čeládka, ať mají barvu kůže takovou či makovou. Ale ne všichni jsou takoví."

O dva dni později přijela na jeho pozemek spolu s Měsícem a Přicházejícím Zpívajícím a jejich dvěma dětmi. Postavili si hedonoso-te se dvěma kouřovými otvory, společný pro šamanku a sauckou rodinu, dost velký i pro třetí dítě, které už nadouvalo matčino břicho. Jejich obydlí vyrostlo na břehu řeky, čtvrt míle po proudu od Robova srubu. V sousedství si vybudovali potírnu a přístřešek pro ženy pro období měsíčků.

Alden Kimball se mračil. "Je tady spousta bělochů, co nemá práci," řekl Robovi chladně. "Bělochů. Nikdy vás nenapadlo, že třeba s těma zasranejma Indiánama nebudu chtít dělat?"

"Ne," řekl Rob, "to mě nikdy nenapadlo. Řekl bych, že kdybys věděl o nějakém dobrém bílém dělníkovi, už dávno bys mě požádal, abych ho najal. Ujišťuji tě, že tyto lidi dobře znám.

Jsou to opravdu pořádní lidé. Vím, teď mě můžeš opustit, Aldene, protože když budeš volný, každý po tobě sáhne všemi deseti. Byl bych nešťastný, kdyby se to stalo, protože ty jsi ten nejlepší chlap, jakého bych pro vedení farmy mohl najít.

Proto doufám, že zůstaneš."

Alden se na něj díval zmatenýma očima. Pochvala mu lichotila, ale Robův nekompromisní postoj ho trápil. Nakonec se otočil a začal na káru nakládat sloupky k plotu.

Jazýček na vahách posunula úžasná velikost a síla Přicházejícího Zpívajícího, spolu s jeho mírnou povahou, která z něj dělala báječného čeledína. Měsíc se jako dívka naučila v křesťanské škole vařit bělošská jídla. Pro osamělé muže nebylo k zahození moci si dopřát teplé vdolky, koláče a jiné pochoutky. Do týdne bylo zřejmé, že Saukové se stali neoddělitelnou součástí farmy, třebaže Alden zůstal blazeovaný a nikdy by nepřipustil, že prohrál.

Podobné pobouření vycítil Rob J. i mezi svými pacienty. Nad číší nějakého moku ho Nick Holden varoval. "Někteří osadníci ti začali říkat Indoš Cole. Říkaj, že seš Indiánčin milenec.

Taky říkaj, že v tvejch žilách musí kolovat ňáká saucká krev."

Rob J. se usmál, nebyl by proti tomu. "Něco ti řeknu. Kdyby si ti někdo stěžoval na doktora, strč mu do ruky jeden z těch načinčaných letáků, které tak rád rozdáváš. Ano, z těch, ve kterých tvrdíš, jaké je to štěstí pro obec, mít lékaře s takovým vzděláním a praxí, jako má doktor Cole. Až budou příště krvácet, nebo až je sklátí nemoc, pochybuji, že se mnozí z nich budou starat o mé údajné předky. Nebo o to, jakou barvu má kůže mé asistentky."

Když vyjel ke srubu Sarah, aby se podíval, jak se zotavuje, všiml si, že chodník z cesty ke dveřím je vydupaný a nějak zřetelnější. Nejbližší okolí domku krášlily nové záhony lesních květin. Vevnitř byly stěny vybílené, a jediné, co bylo cítit ve vzduchu, byla vůně silného mýdla a příjemný nádech levandule, máty, šalvěje a čechřice, visící z trámů.

"Bylinky mi dala Alma Schroederová," řekla Sarah. "Letos už je pozdě se zahradou začínat, ale za rok už budu mít svoje."

Ukázala mu zeleninovou zahradu, kterou už částečně zbavila plevele a ostružiní.

Nápadnější než proměna prostředí však byla proměna té ženy.

Začala každý den vařit, místo aby se spoléhala na příležitostná teplá jídla, která dostávala od šlechetné Almy.

Pravidelná strava a zlepšená výživa způsobila, že se z kostnaté bledule stávala ženou. Sklonila se, aby zdvihla pár zelených cibulí, které samovolně vyrostly na zanedbané zahradě, a on si prohlížel její růžový zátylek. Tento pohled brzy pomine, až krk opět zakryje žlutá hříva.

Za ní se šmodrchalo malé blonďaté zvířátko, její chlapeček.

I on byl čistý, a Rob si všiml, jak je Sarah mrzutá, když se mu pokoušela utřít zablácená kolena.

"Klukovi nezabráníte, aby se zamazal," řekl jí vesele. Dítě se na něj dívalo plachýma a ustrašenýma očima. Rob s sebou vždy nosil v kabele pár sladkostí, aby navázal kontakt s dětskými pacienty. Teď jeden kousek vytáhl a rozbalil. Potichu ho přemlouval skoro půl hodiny, než si Alex bonbon vzal. Když se malá ruka po bonbonu konečně natáhla, Rob slyšel, jak si Sarah vydechla, a viděl, jak zkoumá jeho tvář. Měla nádherné oči, plné života.

"Udělala jsem závin plněný zvěřinou, kdybyste chtěl s námi posvačit."

Měl na jazyku odmítnutí, ale hleděly na něj ty dvě tváře, malý chlapec, blaženě cucající bonbon, a matka, vážná a napjatě očekávající. Jako by mu ty tváře kladly otázky, kterým nerozuměl.

"Závin se zvěřinou mám docela rád," řekl.

SARAH A JEJÍ NÁPADNÍCI

Poctivý smysl pro medicínu velel Robovi zastavit se v příštím týdnu několikrát u Sarah Bledsoeové, když se vracel z návštěv, aby dohlédl, jak probíhá její rekonvalescence. Nebyla to ostatně velká zacházka. Uzdravovala se ovšem báječně. Na zdraví si sotva mohla stěžovat. Barva kůže se měnila z mrtvolně bledé v broskvově růžovou a z bystrých očí vyzařovala bystrost a vnímavost. Jednoho odpoledne mu nabídla čaj a kukuřičný chléb. Příští týden se v jejím domku zastavil třikrát a dvakrát přijal pozvání k jídlu. Vařila lépe než Měsíc. Nemohl se nasytit jejích jídel, o kterých říkala, že pocházejí z Virginie. Chápal, že její zdroje jsou skromné, a proto jí nosil něco na přilepšenou: tu pytel brambor, tu malou šunku. Jednoho rána mu jeden osadník, který nebyl při penězích, dal jako splátku čtyři pořádně velké, čerstvě zastřelené tetřevy, a on s ptáky visícími u sedla zamířil k jejímu srubu.

Když tam dorazil, našel Sarah a Alexe, jak sedí na zemi na kraji zahrady, kterou překopával nějaký mohutný, zpocený chlap bez košile a s vypracovanými svaly a snědou pokožkou, svědčící o tom, že tráví život převážně venku. Sarah ho představila jako Samuela Merriama, farmáře z Hooppole. Merriam přivezl z Hooppole vůz prasečího hnoje a polovičku. z něj už v zahradě zakopal. "Pro rostliny je.to to nejlepší," řekl Robovi bodře.

Vedle takového knížecího daru připadli Robovi jeho nevelcí ptáci uboze. Přece však jí je odevzdal, což ji, jak se zdálo, upřímně potěšilo. Zdvořile odmítl její pozvání, aby jako její host poobědval společně se Samuelem Merriamem, a místo toho zaskočil k Almě Schroederové, která nešetřila nadšením, pokud jde o to, jak Sarah vyléčil. "Už tam má nápadník, viďte?" řekla se zářivým úsměvem. Merriam přišel o ženu loni na podzim a neodkladně potřeboval jinou ženu, aby se starala o jeho pět dětí a pomohla mu s prasaty. "Dobrý šanc pro Sarah," pravila moudře. "I když, na pomezí žena tak málo, ona bude mnoho šanc," dodala.

Cestou domů se Rob zastavil u srubu Bledsoeové ještě jednou.

Přijel až k ní a díval se na ni, ani nesesedl s koně. Její úsměv byl tentokrát zmatený a on si všiml, jak Merriam přerušil práci v zahradě a hloubavě ho pozoruje. Dokud neotevřel ústa, ani nevěděl, co by jí řekl.

"Co nejvíc práce byste si měla dělat sama," řekl upjatě, "protože abyste se dokonale uzdravila, musíte se dostat do kondice." Cvrkl prstem do klobouku a mrzutě odjel domů.

O tři dny později, když se znova zastavil u srubu, nebylo po nápadníkovi ani stopy. Sarah namáhavě dělila starý kořen rebarbory, aby ji mohla rozsadit, a on jí ho pomohl rozseknout sekyrou. Spolu v jílovité půdě vykopali jamky, zasadili kořeny a přikryli je prohřátou hlínou. Ta práce ho uspokojovala a vynesla mu pozvání k obědu. Měli sekanou z nasoleného hovězího a spláchli ji studenou pramenitou vodou.

Potom, zatímco Alex dřímal ve stínu stromu, seděli na břehu řeky, dávali pozor na udice, a on jí vyprávěl o Skotsku. Řekla mu, že by chtěla; aby byl v blízkosti kostel a její syn se mohl vzdělávat ve víře. "často ted myslím na boha," řekla.

"Když jsem si myslela, že umírám a Alex zůstane sám, modlila jsem se, a On mi poslal vás." Ne bez úzkosti se jí přiznal, že v boha nevěří. "Domnívám se, že bohové jsou výmyslem lidí, a že to tak bylo vždy," řekl. Viděl v jejích očích hrůzu, a bál se, že ji právě odsoudil ke zbožnému životu na prasečí farmě.

Ale ona přestala mluvit o náboženství a pustila se do vyprávění o svém mládí ve Virginii, kde její rodiče sedlačili.

Její velké modré oči byly tak tmavé, až byly skoro fialové; nebyla v nich nostalgie, ale viděl, že na snadný život v teplém podnebí ráda vzpomíná. "Koně," řekla s úsměvem, "od malička jsem milovala koně."

To mu umožnilo, aby ji požádal o doprovod, až pojede nazítří navštívit jednoho starce, umírajícího na souchotiny. Pozvání přijala, aniž by se pokusila skrývat svou dychtivost. Ráno přijel na Margaret Hollandové a Monicu Grenvillovou přivedl s sebou. Alexe nechali u Almy Schroederové, která zářila potěšením, že si Sarah s doktorem vyjede.

Počasí bylo pro vyjížďku ideální. Po dlouhé době nebylo moc horko, a tak nechali koně, aby šli svým tempem. Do svého sedlového vaku zabalila chléb se sýrem a ve stínu jednoho dubu pojedli. V domě toho nemocného zůstala stranou, poslouchala jeho chrčivý dech a sledovala Roba J., jak pacienta drží za ruce. Počkal, až se na ohništi ohřeje

voda, umyl si kostnaté ruce a po lžičkách podal nemocnému doušek utišujícího

prostředku, aby mu spánek zmírnil čekání na smrt. Sarah zaslechla, jak říká flegmatickému synovi a snaše, že starci zbývá už jen pár hodin. Když odjeli, byla dojatá a mluvila jen málo. Aby se obnovila dřívější pohoda, navrhl jí, aby si při zpáteční cestě vyměnili koně. Byla dobrá jezdkyně a Margaret Hollandovou by snadno zvládla. S radostí vychutnávala jízdu na skotačivějším koni. "Ty kobyly jsou pojmenovány po ženách, které jste znal?" zeptala se, a on přisvědčil.

Zamyšleně přikývla. Přes jeho úsilí obnovit konverzaci absolvovali zpáteční cestu mlčky.

O dva dni později, když přišel do jejího srubu, tam byl další muž, vysoký, vyzáblý podomní obchodník jménem Timothy Mead, jenž se díval na svět zasmušilýma hnědýma očima. Když byl doktorovi představen, hovořil s ním s úctou. Mead jí jako dar nechal čtyři klubka barevné příze.

Rob J. vytáhl Alexovi z bosé nohy trn a poznamenal, že léto se chýlí ke konci a kluk bude potřebovat pořádné boty.

Obkreslil mu nohu, a když byl příště v Rock Islandu, zastavil se u obuvníka a objednal pár dětských bot. Úloha, kterou na sebe vzal, mu přinášela uspokojení. Když příštího týdne maličké botičky odevzdával, všiml si, že to gesto přivedlo Sarah do rozpaků. Stále pro něj zůstávala hádankou; nedokázal by říct, zda je vděčná nebo rozmrzelá.

Nick Holden přijel den nato, co ho zvolili do zákonodárného sboru, na paseku před Robovým srubem. Za dva dny odjede do Springfieldu, aby dělal zákony, které přispějí k rozvoji Holdenova Přívozu. Holden si zamyšleně odplivl a stočil řeč na obecně známou skutečnost, že doktor jezdí s vdovou Bledsoeovou. "No jo. Jsou věci, který bys měl vědět, kámo."

Rob na něj pohlédl.

"No jo, to její děcko, ten kluk. Uvědomuješ si, že je to bastard? Narodil se skoro dva roky po smrti toho jejího."

Rob vstal. "Sbohem, Nicku. Šťastnou cestu do Springfieldu."

Tón, kterým to řekl, nedovoloval nesprávný výklad, a Holden se s námahou postavil. "Jen sem chtěl říct, že chlap jako ty nemá zapotřebí," začal, ale to, co spatřil v Robově tváři, ho přinutilo všechna ostatní slova spolknout. Vyšvihl se do sedla, rozpačitě se rozloučil a odjel svou cestou.

Rob J. rozeznával v její tváři matoucí směs pocitů: radost, že ho vidí a může být v jeho společnosti, něhu, pokud si ji připustila, a někdy i jistý druh úzkosti. Jednoho večera ji políbil. Zpočátku byla její otevřená ústa měkká a radostně se k němu přitiskla, ale potom se odtáhla. Krucinál, řekl si, nestojí o mě, tak je to. Ale přinutil se opatrně se jí zeptat, o co jde.

"Jak tě můžu přitahovat? Vždyť jsi mě viděl v bídě a zoufalství. Vypadala jsem jak zvíře. Cítil jsi... moji špínu," řekla a její tvář se zalila nachem.

"Sarah," řekl. Díval se jí do očí. "Když jsi byla nemocná, byl jsem tvůj lékař. Teď k tobě chodím jako k ženě, nádherné a bystré ženě, se kterou si rád vyměňuji názory a dělím se o sny. Přivádí mě k tobě touha. Myslím jen na tebe. Mám tě rád."

Držel ji za ruce, jinak se nedotýkali. Stiskla ho pevněji, ale nepromluvila.

"Třeba by ses naučila mít mě ráda?"

"Naučila? Jak bych tě mohla nemít ráda?" zeptala se plaše.

"Vždyť jsi mi vrátil život, jako bys byl pánbůh!"

"Ale kdepak, jsem obyčejný muž. A nic jiného nechci..."

Políbili se. Líbali se znovu a znovu a nemohli se toho nasytit. Byla to Sarah, kdo zabránil tomu, co by třeba následovalo. Drsně ho odstrčila, otočila se a upravila si šaty.

"Sarah, vezmi si mě."

Když neodpovídala, promluvil znovu. "Nejsi stvořena k tomu, abys celé dni roznášela na prasečí farmě pomyje nebo klopýtala po kraji s kramářskou nůší na zádech."

"A k čemu jsem tedy stvořena?" zeptala se tichým, nevlídným hlasem.

"Abys byla doktorovou ženou. To je přece jasné," řekl vážně.

Zvážněla. "Najdou se tací, kteří ti donesou, co je Alex zač.

Ráda bych ti o tom řekla sama."

"Chci být Alexovi otcem. Starám se o něj dnes, budu se starat zítra. A nechci vědět nic o tom, co bylo včera. I já mám všelicos za sebou. Vezmi si mě, Sarah."

Do očí jí vstoupily slzy, ale měla na srdci ještě něco.

"Říká se, že žiješ s Indiánkou. Musíš se jí zbavit."

"Říká se, a najdou se tací, kteří ti donesou... Dobrá, něco ti řeknu, Sarah Bledsoeová. Jestli si mě vezmeš, musíš se naučit posílat je ke všem čertům." Zhluboka se nadechl.

"Makwa-ikwa je dobrá a pracovitá žena. Žije ve svém domě na

mém pozemku. Kdybych se jí zbavil, bylo by to nespravedlivé jak k ní, tak i ke mně, a proto to neudělám. Pro

tebe a pro mě by to byl ten nejhorší začátek společného života.

Musíš dát na moje slovo, že není žádný důvod k žárlivosti," řekl. Pevně ji držel za ruce a nedovolil jí odejít. "Ještě nějaké podmínky?"

"Ano," řekla prudce. "Musíš změnit jména svých kobyl.

Jmenují se podle žen, se kterými jsi spával. Není to tak?"

Začal se smát, ale v očích měla opravdový hněv. "S jednou z nich. Ta druhá byla postarší kráska, kterou jsem znal jako chlapec. Byla to přítelkyně mé matky. Toužil jsem po ní, ale považovala mě za děcko."

Nezeptala se, který kůň je pojmenován po které ženě. "Je to krutý a nechutný chlapský žert. Ty přece nejsi krutý a nechutný, a tak musíš těm kobylám změnit jména."

"Přejmenuješ je sama," odpověděl bez rozmýšlení.

"A musíš mi slíbit, že ať se v budoucnosti stane cokoliv, nikdy nepojmenuješ žádného koně po mně."

"Přísahám. Samozřejmě," nedokázal dlouho vzdorovat. "Ale mám v úmyslu od Samuela Merriama koupit nějaké prase, a..."

Naštěstí ji stále držel za ruce a nedovolil jí se vytrhnout, dokud na jeho polibky nereagovala jaksepatří. Když přestali, viděl, že pláče.

"Copak?" řekl a dolehl na něj nejasný pocit, že manželství s touto ženou nebude žádná procházka.

Vlhké oči jí zaplály. "Dopisy posílané dostavníkem jsou hrozně drahé," řekla. "Ale konečně můžu poslat příznivou zprávu bratrovi a sestře do Virginie."

VELKÉ PROCITNUTÍ

Bylo snazší rozhodnout se pro manželství než najít nějakého kněze. Z toho důvodu se některé páry na pomezí nikdy nezajímaly o formální obřad, ale Sarah odmítala "být vdaná a nebýt vdaná." Uměla to říct na rovinu. "Vím, co to znamená, nosit pod srdcem a vychovávat dítě bez otce, a to se mi už nikdy nesmí stát," říkala.

Chápal to. Ale už přicházel podzim a on si uvědomoval, že jakmile prérii zakryje sníh, může to trvat pár měsíců, než se do Holdenova Přívozu zatoulá potulný kazatel nebo kněz.

Odpověď na jejich problém se jednoho dne objevila na ručně psaném letáku na stěně obchodu se smíšeným zbožím. Leták oznamoval týdenní obrodné shromáždění. "Jmenuje se to Velké Procitnutí a pořádá se v obci Belding Creek.

Zajdeme tam, Sarah, protože tam jistě nebude nouze o duchovní."

Když naléhal, aby Alexe vzali s sebou, Sarah horlivě souhlasila. Vzali si bryčku. Je-li terén průjezdný, cesta do Belding Creeku trvá jeden a půl dne. První noc se zastavili ve

stodole u jednoho pohostinného farmáře. Rozprostřeli si deky na voňavé letošní seno na patře. Ráno Rob J. strávil půl hodiny kastrováním dvou býků a odstraněním nádoru z boku jedné krávy, aby farmáři zaplatil za ubytování; přes to zdržení ještě před polednem dorazili do Belding Creeku. Byla to rovněž nová obec, sotva o pět let starší než Holdenův Přívoz, ale už mnohem větší. Jak vjížděli do městečka, oči se Sarah rozšířily. Přisedla si blíže k Robovi a Alexe držela za ruku, neboť nebyla zvyklá na tak mnoho lidí. Velké Procitnutí se pořádalo na prérii, nedaleko vrbového houští. Shromáždění přilákalo lidi zeširoka zdaleka. Kam oko pohlédlo, všude byly stany chránící před poledním sluncem a podzimním větrem, vozy všech druhů a popásající se koně a voli. Dav přilákal podnikavce a tři cestovatelé z Holdenova Přívozu projížděli okolo otevřených ohnišť, odkud se šířily vůně, ze

kterých se sbíhaly sliny. Prodavači nabízeli dušenou zvěřinu, vařené ryby, pečené vepřové, sladkou kukuřici, zajíce na roštu. Když Rob J. přivázal koně k jednomu keři - byla to dřívější Margaret Hollandová, teď přejmenovaná na Vicky podle královny Viktorie ("Přiznej se, co jsi měl s tou mladou královnou," řekla Sarah) - byli už všichni hladoví. Nebylo však třeba utrácet peníze za prodávané jídlo. Alma Schroederová

je vybavila tak velkým košem jídla, že by jejich svatební hostina mohla trvat celý týden. Pojedli studenou slípku a jablečné knedlíky.

Najedli se rychle, a rychle se zvedli, vzrušeně hleděli na spousty lidí a naslouchali jejich křiku a švitoření. Potom, držíce chlapečka za ruce, procházeli pomalu davem. Ve skutečnosti to byla dvě obrodná shromáždění v jednom. V neustálé náboženské bitvě spolu soupeřili metodističtí a baptističtí kazatelé. Na pasece v lesíku chvíli naslouchali baptistickému duchovnímu. Jmenoval se Charles Prentiss Willard a řval a kvílel, až se Sarah chvěla. Varoval, že bůh si píše jejich jména do notesu, komu z nich se má dostat života věčného, a komu věčného zatracení. Hříšníci, říkal, kteří si vedou nemorálně a nekřesťansky, smilní, zabíjejí bližní, perou se a klejí, pijí whisky a přivádějí na svět nelegitimní potomstvo, budou navždy zatraceni.

Když vycházeli do otevřené prérie, aby si vyslechli metodistického kazatele, Rob J. se kysele šklebil a Sarah se třásla a byla bledá. Metodista se jmenoval Arthur Johnson.

Zdaleka nebyl tak obratný řečník jako pan Willard, ale říkal, že spasení je možné pro každého, kdo dělá dobré skutky, zpovídá se ze svých hříchů a prosí boha o odpuštění. Když se Rob J. zeptal, zda by souhlasila s tím, aby je oddal pan Johnson, Sarah přikývla. Pan Johnson se zdál být potěšen, když k němu Rob po kázání přistoupil. Chtěl je oddat před celým shromážděním, ale ani Rob J., ani Sarah se nechtěli stát součástí představení. Rob mu dal tři dolary a kazatel souhlasil, že půjde s nimi za město. Zavedl je pod jeden strom na břehu Mississippi. Chlapeček seděl na zemi a díval se, a nějaká flegmatická tlustá ženská, kterou pan Johnson představil jen jako sestru Jane, šla za svědka. "Mám

prstýnek," řekl Rob J. a zalovil v kapse. Sarah překvapeně vyvalila oči, neboť Rob se nikdy o matčině svatebním prsteni nezmínil. Její dlouhé prsty byly štíhlé a prsten jí byl velký.

Zlaté vlasy měla svázány tmavomodrou stuhou, kterou jí dala Alma Schroederová. Sundala si stuhu a rozpustila si vlasy.

Řekla, že než dají prsten zmenšit, bude jej nosit na stuze kolem krku. Během obřadu, který pan Johnson vedl s lehkostí nabytou dlouholetou praxí, se pevně držela Roba. Ten opakoval slova obřadu s dojetím, které jej samotného překvapilo. Sarah se třásl hlas a tvářila se trochu nejistě, jako by nemohla uvěřit tomu, že to není sen.

Po obřadu se ještě stále líbali, když se je pan Johnson pokusil přesvědčit, aby se vrátili na shromáždění, neboť večer bude většina přítomných duší spasena.

Ale oni mu poděkovali, rozloučili se a obrátili Vicky k domovu. Chlapeček se brzy unavil a začal kňourat, ale Sarah zpívala veselé písničky a vyprávěla mu pohádky, a když Rob J. koně několikrát zastavil, sundala Alexe z bryčky a hrála si s ním, běhala a skákala.

Posvačili Alminy vdolky s hovězím a ledvinkou a obrovský koláč s cukrovou polevou, a zapili to vodou z potoka. Chvíli se přeli stran noclehu. Několik hodin jízdy odtud byl hostinec. Tato vyhlídka Sarah lákala, neboť na tento způsob ubytování dosud nikdy neměla peníze. Když se však Rob J. zmínil o štěnicích a celkové nečistotě, jaká v těchto zařízeních panuje, rychle souhlasila s jeho návrhem, aby zůstali na noc v téže stodole, kde spali předcházející noci.

Dorazili tam za soumraku. Dostali od farmáře dovolení a vyšplhali se do teplého přítmí patra, téměř s pocitem, že se vracejí domů.

Znaven celodenním skotačením Alex ihned zdravě usnul.

Zakryli jej a vedle si rozprostřeli deku. Než se docela svlékli, dlouho se mazlili. Líbilo se mu, že Sarah nepředstírá nezkušenost, a že po sobě touží vzájemně. Převalovali se ze strany na stranu a hlučně se milovali, potom chvíli tiše sledovali, jestli nevzbudili Alexe. Ale klučík spal, jako když ho do vody hodí.

Dokončil svlékání a chtěl si ji prohlédnout. Ve stodole už se zcela setmělo, ale doplazili se k malým dvířkám, kterými se na patro hází seno. Když dvířka otevřel, měsíc ve třetí čtvrti vrhal obdélníkovou výseč světla, ve kterém se dlouho vzájemně zkoumali. V měsíčním světle si prohlížel nazlátlá ramena a paže, lesknoucí se ňadra, ohanbí připomínající stříbrné hnízdo malého ptáka a bledé vyhublé hýždě. Chtěl se milovat na světle, ale bylo ještě brzy a někdo z domácích

ještě mohl být venku. Sarah se bála, že je někdo uvidí. Proto dveře zavřel. Tentokrát se milovali pomalu a velmi něžně a v okamžiku, když se přestal bránit uvolnění, vzrušeně vykřikl.

"Budeme mít bairna. Určitě!" Chraptivým sténáním své matky se spící chlapec vzbudil a pustil se do pláče.

Leželi s Alexem mezi sebou a Robovy ruce ji jemně hladily.

Smetal z ní kousky se na a vrýval si do paměti každičké místo jejího těla.

"Nikdy nesmíš umřít," zašeptala.

"Nikdo z nás nesmí ještě dlouho umřít."

"Bairn znamená dítě?"

"Ano."

"Myslíš; že jsme už počali dítě?"

"... možná."

Potom slyšel, jak polkla. "Abychom měli jistotu, nemělo by se to zkusit ještě jednou?"

Jako její manžel a její lékař to považoval za rozumný nápad.

Po čtyřech lezl potmě po vonícím senu dál od jejich syna, veden bledým leskem boků své nahé ženy.

část třetí

HOLDENŮV PŘÍVOZ 14. listopadu 1841

KLETBY A POŽEHNÁNÍ

Od poloviny listopadu přituhlo. Brzy napadla spousta sněhu a Královna Victoria se prodírala závějemi. Když byl Rob J. venku v největším nečase, někdy oslovoval kobylu Margaret. Když slyšela staré jméno, zastříhala krátkýma ušima. Kůň i jezdec znali svůj konečný cíl. Kobylka si razila cestu k ohřáté vodě a pytlíku ovsa, zatímco muž spěchal, aby se vrátil do své chaty, vyhřáté a osvětlené spíše přítomností jeho ženy a syna než krbem a petrolejkami. Neotěhotněla-li Sarah během svatební cesty, stalo se to nedlouho potom. Ranní nevolnosti ji nepřipravily o náruživost. Netrpělivě čekali, až chlapeček usne, a potom se jejich těla k sobě přilepila skoro stejně rychle jako ústa, s neochabující dychtivostí. S pokračujícím těhotenstvím však Rob začal být opatrným a pozorným milencem.

Jednou měsíčně se chápal tužky a náčrtníku a kreslil ji nahou vedle příjemně praskajícího ohně. Cit, který vkládal do těch kreseb, nijak nesnižoval vědeckou hodnotu záznamu vývoje těhotné ženy. Kreslil i stavební plány. Dohodli se na domě se třemi ložnicemi, velkou kuchyní a salonem. Nakreslil plány v měřítku, takže Alden mohl najmout

dva tesaře a na jaře začít se stavbou.

Sarah zazlívala Makwa-ikwě místo, které zaujímala v životě jejího muže, a které pro ni, zákonitou manželku, zůstávalo tabu. Když se na prérii vrátily teplé dny - nejprve se přeměnila v bažinu a potom se zazelenala - řekla Robovi, že až se objeví jarní horečky, bude s ním jezdit ošetřovat nemocné.

Ale koncem dubna jí břicho už značně ztěžklo. Trýzněna žárlivostí stejně jako těhotenstvím zůstávala doma, zatímco ta Indiánka jezdila s doktorem. Nevraceli se celé hodiny někdy i celé dni. Rob J., otupělý únavou, se najedl, když to šlo, vykoupal se, ukradl si pár hodin spánku a znovu vyrážel s Makwou.

V červnu, v posledním měsíci těhotenství, epidemie horečky náhle polevila, a tak Rob nechal Makwu doma. Jednoho rána, zatímco jel hustým deštěm k ženě jednoho farmáře, umírající v bolestech, přišla na Sarah její hodinka. Makwa dala Sarah mezi zuby kus dřeva, o dveře přivázala provaz se smyčkou, kterou vložila Sarah do ruky, a přikázala jí, aby tahala.

To se stalo celé hodiny předtím, než Rob J. prohrál svůj boj se snětivou červenkou -jak oznámil v dopise Oliverovi Wendellovi Hólmesovi, smrtelné onemocnění se vyvinulo ie zanedbaného pořezání prstu, když farmářova žena krájela sadbové brambory - ale když se vrátil domů, jeho dítě stále ještě nebylo na světě. Jeho žena měla v očích zuřivost.

"Načisto mě to roztrhne. Něco dělej, ty mizero," vztekala se, když vešel do dveří.

Než k ní přistoupil, důkladně si vydrhl ruce. Když ji vyšetřil, přistoupila k němu Makwa. "Dítě přichází pomalu," řekla.

"Jde nohama napřed."

Její oči se zamlžily, ale přisvědčila a vrátila se k Sarah.

Porodní bolesti neustávaly. O půlnoci se přinutil uchopit Sarah za ruce, s obavou, co se dozví. "Cos zjistil," zeptala se slabým hlasem.

Cítil její životní sílu, oslabenou, ale uklidňující.

Zamumlal něco o tom, jak ji miluje, ale příliš trpěla, než aby ocenila slova nebo polibky.

Nemělo to konce. Sténání a výkřiky. Nedokázal se ubránit primitivní modlitbě, s obavou, že nebude schopen se s Ním dohodnout. Cítil se jako nadutec a licoměrník. Jestliže se mýlím a ty existuješ, potrestej mě nějak jinak a neubližuj této ženě. Ani tomuto dítěti bojujícímu o osvobození, dodal nakvašeně. Kránu se objevily maličké červené končetiny, na dítě dost velké. Počet prstů seděl. Rob zašeptal něco na povzbuzení. Řekl zdráhajícímu se dítěti, že celý život je boj.

Kus po kuse se objevovaly nožičky. Rozechvívalo ho, že kopou.

Potom se objevil maličký hrot potomka mužského pohlaví.

Ruce, rovněž se správným počtem prstů. Dokonale vyvinuté děťátko, ale ramena se zasekla, a on musel Sarah nařízнout a způsobit jí další bolest. Malá tvářička byla vtlačená do poševní stěny. V obavě, že se chlapec v matčině těle udusí, vsunul dovnitř dva prsty a odtáhl stěnu průchodu, dokud ta rozhořčená tvářička nevyklouzla do tohoto slzavého údolí a nevydala ze sebe slabý výkřik.

S třesoucíma se rukama podvázal a přestřihl pupeční šňůru a svou sténající ženu zašil. Potom jí masíroval břicho, aby se děloha stáhla. Makwa omyla dítě a zavinula je do plen. Potom chlapečka přiložila k matčinu prsu. Těžký porod trval třiadvacet hodin; rodička na dtouhou dobu upadla do tvrdého spánku. Když otevřela oči, držel ji pevně za ruku. "Dobrá práce."

"Je velký jak buvol. Asi jako byl Alex," řekla ochraptěle.

Když Rob J. dítě vážil, váha ukázala osm liber a jedenáct uncí. "Je to dobrý bairn?" zeptala se a zkoumala Robovu tvář.

Zašklebila se, když řekl, že to je kluk jako buk. "Proklatě dobrý bairn."

Přiložil rty k jejímu uchu. "Pamatuješ si, jaks mě včera nazvala?" zašeptal.

"Jak?"

"Mizera."

"To nikdy!" řekla zlostně a skoro hodinu s ním nemluvila.

Pojmenovali ho Robert Jefferson Cole. V rodině Coleů se prvorozený potomek mužského pohlaví jmenoval vždy Robert a prostřední jméno začínalo vždy na J. Třetího amerického prezidenta Rob považoval za génia, a Sarah jméno "Jefferson" připomínalo Virginii. Dělala si starosti, že Alex bude žárlit, ale jediné, co starší dítě dalo na sobě znát, bylo okouzlení.

Nehnul se od bratříčka dál než na dva kroky, stále byl na stráži. Od začátku dal jasně najevo, že rodiče mohou o dítě pečovat, krmit ho, vyměňovat mu plenky, hrát si s ním, líbat ho a vzdávat mu čest. Ale střežení, to byla Alexova starost.

Ve většině ohledů byl rok 1842 pro rodinu příznivý. Jako pomoc při budování domu najal Alden mlynáře Otto Pfersicka a jednoho osadníka ze státu New York jménem Mort London. London byl šikovný a zkušený tesař. Pfersick se hodil jen na otesávání dřeva, ale zato se vyznal ve zdění. Tito tři muži strávili celé dni vybíráním nejvhodnějších říčních kamenů. S volským potahem vybrané kameny vláčeli na staveniště. Základy, komín a ohniště vypadaly docela pěkně. Se stavbou nespěchali.

Uvědomovali si, že v této zemi spěšně sroubených obydlí budují dům, který musí vydržet dlouhá léta. Když nastal podzim a Pfersick musel od rána do večera mlít mouku a ostatní dva se museli postarat o farmy, dům už stál.

Když do úplného dokončení scházelo ještě hodně, Sarah seděla před srubem s hrncem plným zelených

fazolových lusků a zbavovala je konců. Po stezce se blížil harampádím naložený krytý vůz tažený dvěma unaveně vypadajícími koni. Prohlížela si tělnatého muže sedícího na kozlíku. Zaujalo ji jeho neafektované vzezření a tmavý plnovous a vlasy, vybílené prachem, usazeným v nich během dlouhého cestování.

"Mohlo by tohle být místo, kde bydlí dr. Cole, paní?"

"Nejen že by mohlo být, ale je. Doktor ale jezdí po návštěvách. Je pacient raněný nebo nemocný?"

"Díky bohu nejde o žádného pacienta. Jsme doktorovi přátelé a stěhujeme se do této obce."

Z vozu teď vykoukla nějaká žena. Sarah viděla bledou, dychtivě vypadající tvář, lemovanou pomačkaným čepcem. "Nejste snad... mohli byste být Geigerovi?"

"Nejen že bychom mohli být, ale jsme." Ten muž měl hezké oči a jeho široký úsměv jako by k jeho výšce přidával ještě jednu stopu.

"Ó, už na vás tak čekáme, sousedé. Račte vystupovat, jste na místě." Celá znervóznělá rozsypala fazole, když vstávala z lavičky. Vzadu ve voze byly tři děti. Nemluvně, o kterém se později dozvěděli, že se jmenuje Herman, spalo, ale Rachel, které byly skoro čtyři roky, a dvouletý David se při vystupování rozplakali a vzápětí se k tomu koncertu připojilo i Coleovo děťátko.

Sarah si všimla, že paní Geigerová je o čtyři palce vyšší než její muž. Ani únava z dlouhé, strastiplné cesty nesmazala její jemné rysy. Dívka z Virginie umí rozeznat kvalitu: Bylo v ní cosi exotického, co Sarah dosud neviděla. Rychle však přestala s prohlížením příchozích a začala horečně uvažovat, co připravit k obědu, aby si neuřízla ostudu. Najednou se Lillian

pustila do pláče a Sarah si vzpomenula na tu nekonečnou dobu, kterou kdysi i ona sama strávila v takovém voze, otřásla se a vrhla se té druhé ženě do náručí a s úžasem se přistihla, že pláče i ona. Mezi plačícími ženami a dětmi stál jak solný sloup Geiger. Nakonec se Lillian od ní odtrhla a v rozpacích zamumlala, že celá její rodina by jako sůl potřebovala nějaký nepříliš hluboký potok, kde by se mohli pořádně vydrhnout.

"Hned," řekla Sarah a ožila, "tohle můžeme vyřešit hned."

Když se Rob J. vrátil domů, našel je už vykoupané v řece a ještě s mokrými hlavami. Po potřásání rukama a vzájemném objímání měl příležitost vidět svou farmu nezaujatým pohledem příchozích. Jay a Lillian měli posvátnou hrůzu z Indiánů. Aldenova šikovnost na ně udělala dojem. Jay dychtivě souhlasil, když Rob navrhl, že osedlá Vicky a Bess a zajedou si prohlédnout Geigerův majetek. Když se vrátili, byl čas oběda a Geigerovy oči zářily štěstím, když se své paní pokoušel popsat přednosti půdy, kterou pro ně Rob J. získal. ` "Však ji uvidíš, jen počkej, hnedle ji uvidíš!" říkal jí. Po jídle zašel do svého vozu a vrátil se s houslemi.

Klavír od Babcocka s sebou vzít nemohli, řekl, ale zaplatili si bezpečné a suché uskladnění, a snad si pro něj jednou pošlou. "Naučil

ses toho Chopina?" zeptal se a Rob J. místo odpovědi sevřel svou violu da gamba koleny a vyloudil první košaté tóny mazurky. Hudba, kterou provozoval s Jayem v Ohiu, byla díky Lillianinu klavíru slavnostnější, ale i housle s violou skvostně ladily. Když Sarah skončila se svými povinnostmi, přišla a poslouchala. Všimla si, že zatímco muži hráli, paní Geigerová chvílemi pohybovala prsty, jako by se dotýkala kláves.

Chtělo se jí uchopit Lillian za ruku a trochu ji utěšit, ale místo toho si sedla vedle ní na zem a nechala se unášet tóny hudby, která přinášela útěchu a naději jim všem.

Než Jason nakácel kmeny na stavbu srubu, utábořili se Geigerovi u pramene na svém pozemku. Přes naléhání Sarah a Roba se rozhodli nabízené pohostinství nevyužít. Rodiny

se však vzájemně hojně navštěvovaly. Když jedné mrazivé noci seděli kolem Geigerova ohniště, venku na prérii začali výt vlci a Jay zahrál na housle podobnou dlouhou kvílivou pasáž.

Dostalo se mu odpovědi a jistou chvíli se potom vznášel tmou dialog člověka s neviditelnými zvířaty. Potom Jason zpozoroval, že jeho paní se třese nejen chladem, a tak přestal s tím škádlením a přiložil na oheň další polínko.

Geiger nebyl žádný zdatný tesař. Dokončení Coleova domu se opět zdrželo, neboť jakmile se Alden mohl uvolnit z práce na farmě, pustil se do budování Geigerova srubu. Po několika dnech se k němu připojili i Otto Pfersick s Mortem Londonem.

Ve třech rychle postavili útulnou chatu a přistavěli i přístřešek na uložení krabic s léky a drogami, které zabíraly většinu prostoru v Jayově voze. Jay přibil na dveře malou plechovou trubičku obsahující pergamen s částí páté knihy Mojžíšovy. Vysvětlil, že to je židovský zvyk. Osmnáctého listopadu, pár dní předtím, než z Kanady dorazila tvrdá zima, se Geigerovi stěhovali.

Jason a Rob J. prosekali lesem pěšinku mezi Coleovým domem a Geigerovým srubem. Rychle vešla do povědomí jako Dlouhá stezka, aby se odlišila od Krátké stezky, kterou Rob J. vysekal mezi svým domem a řekou.

Potom budovatelé soustředili své úsilí na dům Coleů. Na zařizování měli celou zimu. Na ohništi pálili odřezky dřeva, aby udrželi teplo a s ním i tvůrčího ducha. Zdobili římsy, táflovali vnitřek a nešetřili časem, aby namíchali právě ten odstín krémové barvy, jaký si Sarah přála. Buvolí napajedlo nedaleko domu zamrzlo a Alden občas využil přestávku v obrábění dřeva, aby si řemínky přivázal k botám brusle a předvedl ostatním, co se jako chlapec naučil doma ve Vermontu.

Rob J. ve Skotsku bruslil každou zimu a rád by si Aldenovy brusle půjčil, ale byly mu malé.

Tři týdny před Vánocemi napadl první jemný sníh. Drobounké sněhové vločky, v dujícím větru připomínající kouř, při doteku s pokožkou ostře štípaly. Až potom svět zbělel skutečnými, těžšími vločkami a už to tak zůstalo. S

rostoucím vzrušením Sarah plánovala vánoční hostinu a s Lillian probírala spolehlivé virginské recepty. Až teď přišla na to, že Geigerovi jsou jiní, protože Lillian nesdílela její vzrušení z nadcházejících svátků. Sarah s hrůzou zjistila, že jejich sousedé neslaví Kristovo narození a místo toho si pálením uzoulinkých svíček a pečením bramborových koláčů podivínsky připomínají jakousi prastarou, bizarní bitvu o Svatou zemi!

Přesto dali Coleovým vánoční dárky - švestkovou zavařeninu, kterou vlekli celou tu cestu z Ohia, a teplé ponožky, které Lillian všem upletla. Coleovi dali Geigerovým těžkou litinovou smažicí pánev na trojnohém podstavci, kterou Rob koupil u obchodníka v Rock Islandu.

Požádali Geigerovy, aby se připojili k jejich vánoční večeři, a Geigerovi nakonec přišli, třebaže Lillian Geigerová nejedla mimo svůj dům žádné maso. Sarah podávala cibulačku, sumce chyceného v mrtvém rameně, houbovou omáčku, pečenou husu s drůbky, bramborové knedlíčky, švestkový pudink na anglický způsob, udělaný z Lillianiny zavařeniny, suchary, sýr a kávu.

Sarah přichystala pro svoji rodinu vlněné svetry. Rob jí daroval přikrývku na nohy z liščí kožišiny tak nádherné, až se jí zatajil dech. Všichni dárek chválili. Aldenovi daroval Rob novou dýmku a krabičku na tabák a čeledín ho překvapil ostře nabroušenými a dostatečně velkými bruslemi, které sám zhotovil v kovárně patřící k farmě. "Led je teď zakrytej sněhem, ale za rok se s nima potěšíte," řekl Alden a zašklebil se.

Když hosté odešli, zaklepala na dveře Makwa-ikwa a odevzdala rukavice z králičiny, pár pro Sarah, pár pro Roba, pár pro Alexe. Odešla dřív, než ji stihli pozvat dál.

"Je divná," řekla Sarah zamyšleně. "Měli jsme jí také něco dát."

"Myslel jsem na to," řekl Rob a sdělil své ženě, že dal Makwě stejnou pánev, jakou dostali Geigerovi.

"Snad nechceš říct, žes dal té Indiánce drahý kupovaný dárek?" Když neodpovídal, zvýšila hlas. "Ty na tu ženskou nějak moc myslíš!"

Rob na ni pohlédl. "Ano, myslím," pravil potichu.

V noci se oteplilo a místo sněžení začalo pršet. K ránu zabouchal na jejich dveře plačící a do nitky promočený patnáctiletý Freddy Grueber. Vůl, do kterého Hans Grueber

vrazil tolik peněz, převrátil petrolejku, a déšť nedéšť, chytil jim chlév. "Kristepane, v životě jsem neviděl nic podobnýho. Ani jsme to nemohli uhasit. Jakž takž jsme zachránili dobytek, až na mulu. Ale můj táta je škaredě popálenej, na ruce, na krku i na nohách. Měl byste se přijet na něj kouknout, doktore!" Chlapec jel v tom počasí čtrnáct mil na koni. Sarah se pokusila nabídnout mu jídlo a pití, ale jen potřásl hlavou a hned odcválal domů.

Zabalila do koše zbytky z hostiny, Rob J. si zatím nachystal čisté obvazy a masti, které bude potřebovat, a potom zaskočil do dlouhého domu, aby přivedl Makwa-ikwu. Pár minut nato Sarah viděla, jak oba navzdory mokrému větru mizejí v deštivé mlze.

Rob na Vicky, s kapucí nataženou na hlavu a velkým tělem schouleným v sedle, Indiánka na Bess, zamotaná do přikrývky.

Na mém koni a s mým manželem, řekla si Sarah pro sebe. Ale potom se pustila do pečení chleba. Už by stejně nedokázala usnout.

Celý den čekala, kdy se vrátí. Dlouho do noci seděla u ohně, poslouchala déšť a střídavě ohřívala jídlo, takže se změnilo v beztvarou masu, kterou asi Rob odmítne jíst. Když si šla lehnout, neusnula a říkala si, že jestli se zašili v nějakém teplém hnízdečku v tipi nebo v jeskyni, je to její chyba, neboť ho popudila svou žárlivostí.

Když ráno seděla u stolu a trápila se představami, přišla Lillian Geigerová, kterou stesk po městském životě a osamělost vyhnaly do deště. Sarah měla kruhy pod očima a vypadala mizerně, ale pozdravila se s Lillian a pustila se do srdečného štěbetání, než uprostřed debaty o květinových semínkách propukla v pláč. V Lillianině utěšujícím objetí se jí ke svému překvapení svěřila se svými nejhoršími obavami.

"Než jsem ho potkala, můj život nestál za nic. Teď se změnil

na nepoznání. Kdybych ho teď měla ztratit ..."

"Sarah," řekla Lillian jemně. "Jistě, nikdo nemůže vědět, co se děje v manželství někoho jiného, ale... Sama říkáš, že na tvých obavách možná nic není. Já jsem jista, že je tomu tak.

Rob J. nevypadá na chlapa, co by podváděl."

Sarah to povzbuzení a útěchu přijala. Když Lillian odešla, citové zmatky pominuly.

Rob J. se vrátil v poledne.

"Jak je Hansovi Grueberovi?" zeptala se.

"Má hrozné popáleniny," řekl unaveně. "A strašně trpí. Ale doufám, že bude v pořádku. Nechal jsem tam Makwu, aby ho ošetřovala."

"Tos udělal dobře," řekla.

Zatímco odpoledne a večer spal, přestalo pršet a teplota prudce klesla. Probudil se o půlnoci, oblékl se a vyšel ven, aby ulevil svým ledvinám. Venku bylo kluzko, neboť deštěm nasáklý sníh zmrzl na kámen. Když se vrátil z budky a lehl si na lůžko, nemohl usnout. Ráno by se měl vrátit ke Grueberovým, ale teď začal pochybovat, zda se koňská kopyta udrží na zledovatělém krunýři, který zakrýval půdu. Potmě se znova oblékl, vyšel ven a zjistil, že jeho obavy nebyly liché. Když na sníh vší silou dupnul, tvrdý bílý povrch neprorazil.

Ve stodole našel brusle, které pro něj udělal Alden, a obul si je. Pěšinka vedoucí k domu byla hrbolatá a šlo se po ní špatně. Ale na konci stezky byla otevřená prérie a větrem zametený povrch ztvrdlého sněhu byl hladký jak sklo.

Bruslil za svitu měsíce, nejprve opatrně, jak se mu vracela sebedůvěra, s přibývající odvahou. Pustil se daleko po pláni, připomínající nekonečné arktické moře. Široko daleko jedinými zvuky bylo vrzání bruslí a jeho zrychlený dech.

Nakonec se zastavil, otočil se a zkoumal podivný svět noční zmrzlé prérie. Docela blízko a děsivě nahlas se ozvalo vibrující vlčí zavytí a Robovi se na zátylku zježily vlasy.

Kdyby upadl nebo si třeba zlomil nohu, ve chvilce by ho obklopily zimou vyhladovělé šelmy. Tím si byl jist. Vlk se znovu ozval, nebo to snad byl jiný? V tom naříkání Rob rozeznával všechno, co neměl rád. Bylo to volání, ve kterém se mísila samota, hlad a nelidskost. Vydal se na cestu k domovu, opatrněji a nejistěji než předtím, ale utíkal, jako by ho honili.

Když se vrátil do srubu, zkontroloval Alexe a chlapečka, jestli se neodkopali. Spali tvrdě. Když vklouzl do postele, jeho žena se k němu otočila a svými ňadry mu rozehřála zmrzlou tvář. Slabě zavrněla, vzdychla na znamení lásky a pokání a přivinula se k němu celým tělem. Špatné počasí mi ráno nedovolí vyjít z domu; a pokud bude u Gruebera Makwa, bude v dobrých rukou, pomyslel si a odevzdal se teplu blízkých úst, těla a duše, oblíbené kratochvíli daleko tajemnější než je měsíční světlo a mnohem příjemnější než útěk po ledu s vlky v patách.

PŘEMĚNY

Kdyby se byl Robert Jefferson Cole narodil v severní Británii, od narození by mu říkali Rob J. a Robert Judson Cole by se stal Velkým Robem, nebo prostě Robem, bez iniciálky. Pro Coleovy ve Skotsku bylo J rezervováno jen pro prvního syna, a ještě jen do té doby, než se sám stal otcem prvního syna. Tam ve Skotsku vše probíhalo automaticky a bez jakýchkoliv námitek. Roba J. ani ve snu nenapadlo staletou rodinnou tradici rušit, ale toto byla pro Coleovy nová země a jeho blízcí neměli pro tuto tradici pochopení. Třebaže věnoval hodně úsilí tomu, aby jim to vysvětlil, z mladšího syna se nikdy nestal Rob J. Pro Alexe byl malý bratr zprvu Děťátko, pro Aldena to byl Kluk. Až Makwa-ikwa mu dala jméno, které se vžilo. Jednoho rána dítě, tehdy ještě batole, právě se pokoušející o první slova, sedělo na špinavé podlaze jejího hedonoso-te se dvěma ze tří dětí Měsíce a Přicházejícího Zpívajícího. Tříletý chlapec se jmenoval Anemoha, Malý Pes, a jeho o rok mladší sestra Cisaw-ikwa, Ptačí Žena. Hráli si s panenkami z kukuřičných palic, ale ten malý bílý chlapec se od nich odbatolil. V chabém světle, které dopadalo kouřovými otvory, spatřil medicinmančin vodní buben. Uhodil do něj ručičkou a vyloudil zvuk, při němž se zvedly všechny hlavy v dlouhém domě.

Chlapce zvuk polekal a odtáhl se od něj, ne však k ostatním dětem. Místo toho, jako správný průzkumník, odlezl k její zásobě léčivých rostlin a zmateně se zarazil u každé hromádky, prohlížeje si ji s hlubokým zájmem.

Makwa-ikwa se usmála. "Ty jsi takový ubenu migegee-ieh, takový malý šaman," řekla.

Od té doby mu říkala Šaman a ostatní to jméno rychle převzali, neboť se tak nějak zdálo přiléhavé a on na ně hned slyšel. Nepřevzali je však všichni. Alex mu rád říkal Bratr a on Alexovi říkal Velký, protože matka před nimi mluvila o tom druhém jako o Malém Bratru a Velkém Bratru. Jen Lillian Geigerová se snažila říkat dítěti Rob J., protože si pamatovala, co její přítel říkal o jejich rodinném zvyku, a Lillian rodinu a tradici ctila. Ale i Lillian se občas pozapomněla a řekla chlapci Šamane. Rob J. Cole starší se rychle vzdal dalšího boje a podržel si svoji iniciálku. Ale s iniciálkou či bez ní, stejně mu někteří pacienti, jak se doslechl, říkali Indoš Cole a někteří dokonce "ten zasranej felčar, co má rád Sauky". Ale ať už byli osvícení nebo zaslepení, všichni ho znali jako dobrého doktora. Když ho zavolali, vždy podal pomocnou ruku, bez ohledu na to, zda mu za zády říkají tak či onak.

Zatímco kdysi figuroval Holdenův Přívoz jen v tištěných letácích Nicka Holdena, teď tu byla Hlavní třída s obchody a domy, každému známá jako Městečko. Na Hlavní třídě byly honosné městské úřady, Haskinsův obchod se smíšeným zbožím s odděleními galanterie, lahůdek, farmářských potřeb a střižního zboží; obchod s krmivy a semeny N. B. Reimera; Spořitelní a hypoteční společnost města Holdenův Přívoz; penzion vedený paní Annou Willeyovou, který nabízel i teplá jídla; lékárna Jasona Geigera; Nelsonova nálevna (podle Nickových původních představ to měl být hostinec, ale vzhledem k penzionu paní Willeyové se nikdy nestala ničím víc než místností s nízkým stropem a dlouhým nálevním pultem); stáje a kovárna Paula Williamse, který fungoval současně i jako koňský veterinář. Ze svého hrázděného domu v Městečku si Roberta Williamsová, kovářova manželka, zřídila zakázkové krejčovství. Po několik let přicházel každou středu odpoledne do obchodu se smíšeným zbožím v Holdenově Přívozu Harold Ames, pojišťovák z Rock Islandu, aby tam úřadoval. Když byly vládní pozemky skoro rozprodané a když někteří nadějní farmáři zkrachovali a začali prodávat své majetky na prérii nově příchozím, začala být zřejmá potřeba realitní kanceláře. Tehdy přišel Carroll

Wilkenson a začal vystupovat jako realitní a pojišťovací agent. Charlie Anderson, který se o pár let později stal i prezidentem banky, byl v prvních volbách a potom ve všech dalších na celé roky volen starostou města. Anderson byl všeobecně oblíben, třebaže všichni chápali, že byl zvolen starostou z vůle Nicka Holdena a že Nick Holden ho má v kapse.

Totéž platilo o šerifovi. Mortovi Londonovi stačil jediný rok, aby pochopil, že se nehodí za farmáře. Ani tesařské práce nebylo v okolí tolik, aby se z ní dalo vyžít, protože osadníci, pokud to jen šlo, si tesařinu dělali sami. Proto když mu Nick nabídl, že bude podporovat jeho kandidaturu na šerifa, dychtivě souhlasil. Byl to umírněný muž; který řádně konal svoji práci, spočívající převážně v uklidňování opilců u Nelsonů. I pro Roba J. bylo důležité, kdo je šerifem. Každý venkovský lékař byl současně i zástupcem ohledavače mrtvol, a o tom, kdo provede ohledání při úmrtí v důsledku zločinu či nehody, rozhodoval šerif. Často byla pitva jedinou možností, jak si venkovský lékař mohl udržovat brilantní chirurgickou techniku. Rob J. se vždy, když pitval, přidržoval vědeckého standardu stejně přísně jako v Edinburghu. Všechny důležité tělesné orgány vážil a vedl si vlastní záznamy. Naštěstí byl s Mortem Londonem zadobře a pitev dělal spousty.

Nick Holden zůstal v zákonodárném sboru po tři volební období za sebou. Občas byli někteří občané města

znepokojeni Nickovým majetnickým chováním. To, že vlastní většinu banky, má podíl na mlýně, na obchodě se smíšeným zbožím a na hostinci, a že mu patří bůhvíkolik akrů půdy, to je jedna věc, ale oni sami a jejich půda mu přece nepatří. Ale většinou s pýchou a zadostiučiněním sledovali, jak si tam dole ve Springfieldu počíná jako opravdový politik, jak popíjí bourbon s guvernérem pocházejícím z Tennessee, jak zasedá v zákonodárných výborech a jak tahá za provázky tak obratně a bezohledně, že se nad tím dalo jedině odplivnout, skřípat zuby nebo kroutit hlavou.

Nick měl dvě dosud nenaplněné ambice. "Chci do Holdenovýho Přívozu přivést železnici, aby se z tohodle městečka jednou stalo město," řekl Robovi J. jednoho rána na verandě Haskinsova obchodu a tlustý doutník tiskl mezi zuby.

"A kromě toho strašně toužím, aby mě zvolili do Kongresu Spojenejch států. Kdybych zůstal trčet tam ve Springfieldu, tak se tady železnice nikdá nedočkáme."

Odkdy se ho Nick pokusil odradit od sňatku se Sarah, nepředstírali si žádnou srdečnost, ale když se potkali, chovali se k sobě přátelsky. Teď se však Rob zatvářil pochybovačně. "Dostat se do Sněmovny reprezentantů Spojených států bude obtížné, Nicku. Budeš potřebovat hlasy z mnohem většího volebního okrsku, nejen tady z okolí. A potom, je tu ještě starý Singleton." Úřadující kongresman, Samuel Turner Singleton, známý v Rock Islandském okresu jako "náš Sammit", seděl ve svém křesle neochvějně.

"Právě, že starej Singleton. Buď brzo natáhne bačkory, nebo vodejde na vodpočinek. Až ta chvíle nastane, přesvědčím každýho v okrsku, že volit mě znamená volit prosperitu." Nick se na něj zašklebil. "Pro tebe jsem toho udělal dost, co povíš, doktore?"

Rob J. musel připustit, že je tomu tak. Byl akcionářem jak mlýna, tak i banky. Nick měl rozhodující slovo i v obchodě se smíšeným zbožím i v hostinci, ale na těchto podnicích Robovi účast nenabídl. Robovi bylo všechno jasné: teď už v Holdenově Přívozu pevně zapustil kořeny a Nick nikdy neplýtvá přízní, když to není bezpodmínečně nutné.

Lékárna Jaye Geigera a neustálý příliv osadníků brzy přilákal do Holdenova Přívozu dalšího lékaře. Dr. Thomas Beckermann byl sinalý muž středních let, s páchnoucím dechem a zarudlýma očima. Přišel z Albany ve státě New York a tady se usadil v nevelkém srubu v Městečku, co by kamenem dohodil od lékárny. Nebyl absolventem lékařské fakulty a o své stáži, kterou údajně absolvoval u dr. Cantvella v Concordu, se vyjadřoval nanejvýš neurčitě. Rob J. zprvu jeho příchod vítal.

Bylo zde dost pacientů i pro dva lékaře, pokud by nebyli nenasytní, a přítomnost dalšího lékaře by ho mohla částečně zbavit břemene dlouhých a namáhavých výjezdů po návštěvách, často hluboko do prérie. Ale Beckermann byl mizerný lékař a kromě toho notorický piják. Obec obě tyto skutečnosti brzy odhalila. A tak

Rob J. i nadále jezdil příliš daleko a i nadále ošetřoval příliš mnohé.

Situace se stávala nezvládnutelnou jen na jaře, když vypukla každoroční epidemie, s horečkami okolo řeky, illinoiskou prašivinou na prérii a s nakažlivými nemocemi tam i onde.

Sarah si představovala, že bude po manželově boku sloužit trpícím a na jaře po narození mladšího syna měla v úmyslu Roba zpracovat, aby s ním mohla jezdit a pomáhat mu. Špatně si to ale načasovala. Toho jara řádila horečka a spalničky a v době, kdy vyrukovala se svým přáním, už onemocnělo mnoho lidí, z nichž někteří už umírali, a on by jí nemohl věnovat dostatečnou pozornost. A tak další jaro Sarah sledovala, jak s ním vyjíždí Makwa-ikwa, a její vnitřní trýzeň se vrátila.

V půli léta epidemie polevila a Robův život se vrátil do pravidelnějších kolejí. Jednoho večera, když spolu s Jayem Geigerem odpočíval při Mozartově Duetu G-dur pro housle a violu, se Jay opatrně zeptal, proč je Sarah nešťastná. V té době se už stali důvěrnými přáteli, ale Roba přece jen zarazilo, že si Geiger dovolil vkročit do světa, který on považoval za nedotknutelně soukromý.

"Co ty o tom víš?"

"Sarah se stýká s Lillian. Lillian se stýká se mnou," řekl Jay a potom čelil chvíli rozpačitého mlčení. "Myslím, že mi rozumíš. Říkám to z... opravdové náklonnosti... k vám oběma."

"Rozumím. A kromě té... opravdové náklonnosti... máš po ruce nějaké řešení?"

"V zájmu své ženy by ses měl zbavit té Indiánky."

"Mezi námi není nic jiného než přátelství," řekl, špatně zakrývaje rozmrzelost."

"Na tom nezáleží. Její přítomnost je příčinou Sářina neštěstí."

"Nemá kam jít. Nikdo z nich nemá kam jít. Bílí o nich tvrdí, že to jsou divoši, a nedovolí jim žít životem, na nějž jsou zvyklí. Přichází Zpívající a Měsíc jsou sakra nejlepší zemědělští dělníci, jaké můžeš najít, a přece nikdo v okolí si nechce najmout Sauka. Makwa, Měsíc a Přichází Zpívající podporují celý zbytek tlupy, a to z toho mála peněz, které u mě vydělají. Makwa těžce pracuje a je mi oddaná a já nemám to srdce ji vyhnat někam, kde by umřela hladem nebo dopadla ještě hůř."

Jay si povzdychl a přikývl, a už o tom nehovořil.

Dostat dopis, to byla událost. Takřka důvod k oslavě. Jeden přišel Robovi J. na poštu v Rock Islandu, kde ležel pět dní, než měl pojišťovací agent Harold Ames cestu do Holdenova Přívozu.

Rob obálku nedočkavě otevřel. Byl to dlouhý dopis od dr.

Harryho Loomise, jeho přítele z Bostonu. Když dočetl, vrátil se na začátek a četl znovu, tentokrát pomaleji. A potom ještě jednou.

Dopis byl datován 20. listopadu 1846, a trvalo to celou zimu, než mu došel. Harry byl nepochybně na dobré cestě ke skvělé kariéře, to jest skvělé kariéře v Bostonu. Oznamoval, že byl právě jmenován mimořádným profesorem anatomie na Harvardu a naznačoval, že mu hrozí sňatek s dámou jménem Julia Salmonová. Ale dopis byl spíše lékařskou přednáškou než osobním sdělením. Jistý objev teď učinil skutečností bezbolestnou chirurgii. Harry psal s nepochybným vzrušením.

Jde o plyn jménem éter, který se už celá léta používá jako rozpouštědlo při výrobě vosků a voňavek. Harry připomenul Robovi J. pokusy, které dělali v bostonských nemocnicích při ověřování anestetického účinku kysličníku dusného, mezi studenty známého jako "srandovní plyn". Šibalsky dodal, že si Rob určitě bude vzpomínat na zábavy, které se s kysličníkem dusným dělaly mimo nemocnici. Rob si vzpomínal, se smíšeným pocitem viny a rozkoše, co si s Meg Hollandovou užili s láhví se srandovním plynem, kterou dostal od Harryho. Snad čas a vzdálenost učinila tu vzpomínku příjemnější a veselejší, než byla ve skutečnosti.

"Právě teď nedávno, 5. října," psal Loomis, "byl ohlášen další pokus, tentokrát s éterem, který se měl uskutečnit v operačním sále Massachusettské všeobecné. Minulé pokusy tišit bolest kysličníkem dusným skončily naprostým nezdarem. Ochozy byly plné studentů a lékařů, kteří se tomu

vysmívali a vykřikovali ‚Švindl` a ‚Podvod`. Ty pokusy se staly zdrojem všeobecného veselí a vypadalo to, že ohlášená operace v Massachusettské všeobecné dopadne stejně. Operoval dr. John Collins Warren. Určitě si pamatuješ, že dr. Warren je nerudný a otrlý řezník, známý spíše svou chirurgickou obratností než trpělivostí s hlupáky. Proto jsme se toho dne v hojném počtu shromáždili v operačním sále a očekávali jsme zábavu.

Představ si to, Robe: ten chlap, co měl aplikovat éter, dentista jménem Morton, přišel pozdě. Warren, značně zlostný, využil zdržení k přednášce o tom, jak bude postupovat při operaci velkého tumoru z jazyku jednoho mladíka jménem Abbott, který už seděl v červeném operačním křesle, polomrtvý úzkostí.

Za patnáct minut byl Warren s výkladem hotov a vztekle se díval na hodinky. Na ochozech už to začínalo vřít, když se dostavil ten opožděný dentista. Dr. Morton podal éter a potom oznámil, že pacient je připraven. Dr. Warren přikývl, stále ještě zuřivý, vyhrnul si rukávy a vybral si skalpel. Pomocníci otevřeli Abbottovi čelisti a pevně mu uchopili jazyk. Další ruce ho přišpendlily k operačnímu křeslu, aby sebou nemohl házet. Warren se k němu naklonil a učinil první rychlý a hluboký řez, lehký pohyb, který způsobil, že z koutku úst mladého Abbotta vytryskla krev.

Pacient se ani nepohnul.

Na ochozu zavládlo naprosté ticho. Bylo by slyšet spadnout špendlík. Warren se opět sklonil ke své práci. Udělal druhý řez a potom třetí. Rychle a opatrně vyřízl nádor, seškrábl ho, zašil, přiložil tampon, aby omezil krvácení.

Pacient spal. Stále spal. Warren se vzpřímil. To bys nevěřil, Robe, ale ten surový despota měl v očích slzy!

"Pánové," řekl, "toto není žádný podvod."

Objev éteru jako chirurgického prostředku proti bolesti, hlásil Harry, byl publikován v bostonském lékařském tisku.

"Náš vždy tak pohotový Holmes už navrhl, aby byl tento proces nazván anestézie, z řeckého slova pro znecitlivění."

Geigerova lékárna éter na skladě neměla.

"Ale jsem slušný chemik," řekl Jay hloubavě. "Asi ho budu umět vyrobit. Musím destilovat obilný líh s kyselinou sírovou. Ale svůj kovový kotel nemůžu použít, kyselina by ho prožrala. Mám ale skleněnou spirálu a velkou baňku."

Když prohledával police, našel spousty alkoholu, ale žádnou kyselinu sírovou.

"Umíš vyrobit kyselinu sírovou?" zeptal se ho Rob.

Geiger, očividně ve svém živlu, se podrbal na bradě. "To musím sloučit síru s kyslíkem. Síry mám hromadu, ale chemicky je to kapku složité. Když oxiduji síru, dostanu kysličník siřičitý. Kysličník siřičitý musím oxidovat ještě jednou, abych dostal kysličník sírový. Ale vlastně... proč ne?"

Za pár dní měl Rob J. první dodávku éteru. Harry Loomis ho poučil, jak nanášet éter na kužel z drátu a hadrů. Poprvé vyzkoušel éter na kočec, která usnula na dvaadvacet minut.

Potom víc než na hodinu zbavil vědorzů psa. Přitom si uvědomil, že s dávkováním éteru musí být opatrný, aby znecitlivění nepřehnal. Potom podal plyn mladému beranovi před kastrací a odstranil žlázy bez jediného zabečení.

Nakonec o použití éteru poučil Geigera a Sarah a vyzkoušel ho na sobě. Byl v bezvědomí jen pár minut, protože kvůli nervozitě špatně odhadli dávku. Byla to však jedinečná zkušenost.

O několik dní později Gus Schroeder, mající už jen osm a půl prstu, zapomněl ukazovák své dosud zdravé pravé ruky pod smykem, který mu ho rozmačkal na maděru. Rob mu dal éter a Gus se probudil se sedmi a půl prsty a s otázkou, kdy už konečně začne ta operace.

Rob byl novými možnostmi uchvácen. Cítil se, jako by nahlédl do nekonečné studnice tajemství vesmíru, najednou si byl jist, že éter je mocnější zbraň než Dar Coleů. Daru se dostalo jen několika členům jeho rodiny, ale odteď každý lékař na světě bude schopen operovat, aniž by způsoboval bolestivé utrpení. O půlnoci sešla Sarah dolů do kuchyně a našla manžela, jak osaměle sedí.

"Není ti něco?"

Sledoval bezbarvou tekutinu v skleněné láhvi, jako by si ji chtěl vrýt do paměti.

"Kdybych býval měl tohle tenkrát, když jsem tě operoval, Sarah, nezpůsobil bych ti takovou bolest."

"Udělals to stejně dobře. Vím, žes mi zachránil život."

"Tahle věc." Držel láhev zdviženou. Zdálo se jí, že vypadá úplně jak voda. "Ta zachrání spoustu životů. Je to meč proti Černému Rytíři."

Sarah nesnášela, když mluví o smrti jako o nějaké osobě, která by mohla kdykoliv otevřít dveře a vejít do jejich příbytku. Sevřela si bělostnými pažemi ňadra a otřásla se nočním chladem. "Pojď do postele, Robe J.," řekla.

Druhého dne začal Rob navazovat kontakty s lékaři v oblasti a zval je na shromáždění. Konalo se o několik týdnů později v jedné místnosti nad skladem krmiv v Rock Islandu. V té době Rob J. použil éter při třech dalších příležitostech. Sešlo se sedm lékařů a Jason Geiger a vyslechli si Loomisovu zprávu i přednášku o Robových vlastních případech.

Reakce byla různá - od velkého zájmu až po otevřenou nedůvěru. Dva z přítomných si od Jaye objednali éter a éterové roušky. "Je to jen módní záležitost," pravil Thomas Beckermann, "stejně jako ta pitomost s umýváním rukou."

Někteří z lékařů se usmívali, protože všichni věděli o výstřední zálibě Roba Colea v mýdle a vodě. "Nemocnice ve velkých městech snad mohou na tyto věci plýtvat časem, ale nám na západní hranici nějaká hrstka doktorů z Bostonu nebude přikazovat, jak máme vést lékařskou praxi."

Ostatní lékaři měli více taktu než Beckermann. Tobias Barr řekl, že se mu líbí střetávání s ostatními kolegy a výměna nápadů, a navrhl, aby založili Lékařskou společnost okresu Rock Island, což taky udělali. Doktor Barr byl zvolen předsedou, Roba J. zvolili tajemníkem. Byla to čest, kterou nemohl odmítnout, protože každý z přítomných se stal předsedou nějakého výboru, což Tobias Barr označil za mimořádně významné.

Byl to špatný rok. Jednoho horkého, upoceného odpoledne koncem léta, když všechno dozrávalo, se obloha rychle zatáhla a ztmavla. Zaburácel hrom a vířící mraky rozčísl blesk. Sarah, která plela zahradu, viděla, jak se v dáli na prérii od masy mraků směrem k zemi šíří úzký trychtýř. Vířil jako obrovský had a vydával sykot, který se změnil v mohutné dunění, když se jeho ústí dotklo země. Pak začal nasávat prach a hlušinu.

Trychtýř se od ní vzdaloval, ale přesto Sarah vyběhla, aby sehnala děti a zavedla je do sklepa.

Osm mil odtud, rovněž zdálky, pozoroval tornádo Rob J. Za pár minut se ztratilo z dohledu, ale když dojel k farmě Hanse Buckmana, viděl, že čtyřicet akrů prvotřídní kukuřice bylo pováleno. "Jako kdyby se sám áábel oháněl nějakou obrovskou kosou," konstatoval Buckman trpce. Někteří farmáři přišli o kukuřici i o pšenici. Muellerova stará bílá kobyla byla vtažena do víru, který ji vyplivl mrtvou na sousední pastvinu, vzdálenou sto stop. Nikdo z lidí však o život nepřišel a všichni si uvědomovali, že Holdenův Přívoz měl štěstí.

Lidé se ještě nepřestali radovat, jak dobře dopadli, když na podzim vypukla epidemie. Bylo to období, kdy by se dalo očekávat, že chladný vzduch bude zárukou vitality a dobrého zdraví. V prvním týdnu v říjnu osm rodin onemocnělo chorobou, kterou Rob J. nedokázal pojmenovat. Byla to horečka doprovázená zvracením, připomínající tyfus, ale on se přesto domníval, že to tyfus není. Když se denně doslechl aspoň o jednom novém případu, pochopil, že je zle.

Vyrazil směrem k obydlí Makwa-ikwy, aby se připravila s ním vyjet, ale náhle změnil úmysl a vešel do kuchyně svého domu.

"Lidé uléhají s chorobou, která se patrně bude šířit. Možná budu pryč celé týdny."

Sarah vážně přikývla, aby naznačila, že chápe. Když se jí zeptal, jestli by chtěla jet s ním, její tvář ožila způsobem, který vylučoval jakýkoliv omyl.

"Budeš pryč od chlapců," varoval ji.

"Makwa se o ně postará, co tu nebudeme. Ona to s nimi opravdu umí," řekla.

Odpoledne vyrazili. Na začátku epidemie měl Rob ve zvyku zajet do každého domu, o němž se doslechl, že tam někdo onemocněl, ve snaze hasit jednotlivé ohně, než se spojí v požár. Přesvědčil se, že všechny případy začínaly stejně - vysokou horečkou nebo zaníceným hrdlem. Potom následovala zimnice. Obvykle byl na začátku i průjem, s množstvím žlutozelené stolice. Všichni pacienti měli ústa pokrytá drobnými puchýřky, bez ohledu na to, zda jazyk byl suchý či vlhký, černý či bělavý.

Do týdne Rob J. věděl, že jestliže se u pacienta neobjeví žádné další příznaky, blíží se smrt. Jestliže se po počátečních příznacích dostavilo mrazení a bolest v končetinách, pacient se pravděpodobně vyléčí. Nežity a hlízy, objevující se ke konci horečky, byly příznivým znamením. Rob neměl nejmenší představu, jak nemoc léčit. Jelikož průjem v počátečním stadiu horečku často srazil, pokoušel se ho občas vyvolat podáváním projímadla. Když se pacienti třásli zimou, dával jim Makwa-ikwino zelené ionikum, vylepšené trochou alkoholu, aby vyprovokoval pocení, a nanášel jim hořčicové obklady. Brzy po vypuknutí epidemie potkali se Sarah Toma Beckermanna, jak od obětí horečky odjíždí.

"Jsem si jist, že je to tyfus," řekl Beckermann. Rob si to nemyslel. Na břiše se neobjevovaly žádné červené skvrny a žádný z pacientů nekrvácel z konečníku. Ale nehádal se. Ať to, co lidi zabíjelo, nazveme tak či onak, nestane se to méně děsivým. Beckermann jim vyprávěl, že dva z jeho pacientů zemřeli předcházejícího dne po důkladném puštění žilou přikládáním baněk. Rob dělal co mohl, aby ho přesvědčil o nesmyslnosti pouštění žilou u pacientů s horečkou, ale Beckermann patřil k tomu druhu lékařů, který se sotva bude řídit doporučeními některého jiného lékaře ve městě. Proto než se s dr. Beckermannem rozloučili, strávili s ním sotva pár minut. Roba nic netrápilo víc než špatní lékaři.

Ze začátku mu to připadalo zvláštní, mít vedle sebe místo Makwa-ikwy Sarah. Sarah se nemohla více snažit. Spěchala mu vyhovět, ať požádal o cokoliv. Rozdíl byl v tom, že ji musel žádat a že ji musel učit, zatímco Makwa-ikwa sama věděla, co je třeba, aniž by jí musel říkat. Před pacienty nebo cestou z jedné ţnávštěvy na druhou setrvávali s Makwou v dlouhém mlčení; na rozdíl od ní Sarah ze začátku mluvila a mluvila, šťastná, že může být s ním. Až když ošetřili více pacientů a dostavila se únava, poněkud ztichla.

Nemoc se rychle šířila. Obvykle, když onemocněl jeden člen domácnosti, nakazili se i ostatní příslušníci. Třebaže Rob J. a Sarah chodili z domu do domu, podařilo se jim neonemocnět, jako kdyby měli na sobě neviditelné brnění. Každé tři či čtyři dni se snažili vracet se domů, aby se vykoupali, převlékli a pár hodin věnovali spánku. Dům byl teplý a čistý a voněl teplým jídlem, které jim Makwa připravila. Zatímco jim Makwa balila své zelené tonikum, které připravovala, když byli pryč, pomazlili se trochu se syny a opět vyráželi. Když jezdili po návštěvách, spali přituleni k sobě, kdekoliv je zastihla noc, většinou v senících nebo na zemi, u něčího ohně.

Jednoho rána jeden farmář, Benjamin Haskell, vešel do své stodoly a skoro mu vypadly oči, když viděl doktora, jak má ruku pod sukní své ženy. Za celých šest týdnů epidemie se tehdy nejvíc přiblížili milování. Když epidemie vypukla, začínalo žloutnout listí, když končila, byl na zemi už poprašek sněhu.

Toho dne, kdy se vrátili domů a uvědomili si, že už nebude nutno znovu vyjíždět, Sarah poslala Makwu s dětmi na bryčce na Muellerovu farmu, aby dovezli zimní jablka na kompot. Dlouho se koupala před krbem a potom ohřála další vodu a připravila lázeň pro Roba. Když se koupal v plechové vaně, vrátila se zpět a pomalu a jemně ho umývala. Umývala ho jako spolu umývali pacienty, a přece jinak - místo žínky rukou. Rozpařený a třesoucí se spěchal za ní chladným domem a nahoru po schodech pod teplé přikrývky, kde zůstali celé hodiny, než se vrátila Makwa a kluci.

O několik měsíců později Sarah nakrátko otěhotněla, ale brzy potratila. Roba to vyděsilo, neboť krev z ní stříkala doslova proudem, než krvácení konečně ustalo. Uvědomil si, že další početí by mohlo být nebezpečné, a proto byl od té doby opatrný. Pln úzkosti pátral po temných stínech na jejím těle, jaké se často objevují u potrativších žen, ale kromě toho, že se jí občas zmocňovala melancholie, která se projevovala tak, že nadlouho zavírala fialové oči a přemýšlela, se uzdravila podivuhodně rychle.

JARNÍ HUDBA

Od té doby byli Coleovi chlapci ponecháváni často a nadlouho v péči té saucké ženy. Šaman si zvykl na pach Makwa-ikwy, připomínající drcené bobule, stejně jako na sterilní vůni své rodné matky. Přivykl její snědosti stejně jako mléčné bledosti Sarah. A zvykal si čím dál tím víc. Jestliže se Sarah vyhýbala dalšímu mateřství, Makwa-ikwa se dychtivě chopila příležitosti přivinout k teplu své hrudi mužského potomka Cawso wabeskiou, Bílého Šamana. Dostalo se jí tak zadostiučinění, které nepoznala od té doby, co kojila svého malého bratříčka, Majitele Půdy. Zaříkávala toho malého bílého chlapce kouzlem lásky. Někdy mu zpívala:

Ni-na ne-gi-se ke-wi-to-se-me-ne ni-na, Ni-na ne-gi-se ke-wi-to-se-me-ne ni-na, Wi-a-ya-ni, Ni-na ne-gi-se ke-wi-to-se-me-ne ni-na. Kráčím s tebou, synu můj, Kráčím s tebou, synu můj, Kamkoliv ty kráčíš, Kráčím s tebou, synu můj.

Jindy mu zpívala, aby ho chránila: Tti-la-ye ke-wi-ta-mo-ne i-no-ki, Tti-la-ye ke-wi-ta-mo-ne i-no-ki-i-i.

Me-ma-ko-te-si-ta Ki-ma-ma-to-me-ga. Ke-te-ma-ga-yo-se. Duchu, dnes tě přivolávám, Duchu, teď se k tobě obracím Ten, kdo to moc potřebuje bude jednou uctívat Sešli mi své požehnání.

Šaman, batolící se za ní, si tyto písně brzy začal pobroukávat. Alex se však tvářil vážně a jako další dospělý, činící si nárok na svého bratra, byl neustále ve střehu. Makwu poslouchal, ale brzy poznala, že opovržení a nelibost, kterou někdy spatřovala v jeho mladých očích, pouze zrcadlí pocity, které vůči ní chová Sarah Coleová. Příliš ji to však netrápilo. Alex byl dítě a ona si cílevědomě získávala jeho důvěru. A pokud jde o Sarah - co svět světem stojí, Saukové vždy měli nepřátele.

Jay Geiger, plně vytížený prací v lékárně, si najal Morta Londona, aby zoral první díl jeho farmy. Byla to zdlouhavá a namáhavá práce. Trvalo to od dubna do konce července, než si Mort poradil s hlubokým a houževnatým drnem. Zúrodňování prérie bylo nákladným procesem, neboť obrácený drn se musel nechat dva až tři roky vyhnívat, než se mohl znovu zorat a osázet. Mort, jako většina mužů, kteří si podrobovali prérii, se nevyhnul illinoiské prašivině. Někteří se domnívali, že nákaza napadající farmáře přichází z hnijícího drnu, zatímco jiní zastávali názor, že nemoc způsobuje poštípání drobným hmyzem vyrušeným při orbě. Bylo to nepříjemné onemocnění. Na kůži vyrážely drobné svědivé boláky. Když se ošetřily sírou, zůstávaly jen nepříjemné, ale zanedbaly-li se, mohly vyústit v osudnou horečku, jaká zabila prvního manžela Sarah, Alexandra Bledsoea.

Jay trval na tom, aby i rohy jeho pole byly pečlivě zorány a osety. Podle starého židovského pravidla nechával při žních rohy nepokosené, aby na nich paběrkovali bezzemci. Když první část Jayova pozemku začala dávat dobrou úrodu kukuřice, byl čas připravit druhou část pro pšenici. V té době však Mort London už byl šerifem a nikdo z ostatních osadníků nebyl ochoten pracovat za plat. V té době se činští kuliové neodvažovali opustit party železničních dělníků, neboť by asi byli ukamenováni dříve, než by dorazili do nejbližšího města.

Občas do Holdenova Přívozu zabloudil nějaký Ir, nebo vzácněji Ital, kterému se podařilo uniknout nelidským podmínkám při stavbě kanálu spojujícího řeku Illinois s jezerem Michigan, ale papeženci byli většinou obyvatelstva přijímáni s nedůvěrou a jako vetřelci byli rychle hnáni dál. Jay se povrchně seznámil s několika Sauky, neboť to byli ti

chudí, kterým dovoloval paběrkovat na své kukuřici. Nakonec koupil čtyři voly a ocelový pluh a najal dva z bojovníků, Malého Roha a Kamenného Psa, aby pokračovali v rozorávání prérie.

Indiáni znali tajemství, jak zbavit pláně porostu a přinutit je vydat svoje maso i krev, černou půdu. Když pracovali, odprošovali zemi za to, že ji řežou, a zpívali písně, aby obměkčili ty správné duchy. Věděli, že běloši ořou příliš hluboko. Když radlici pluhu nastavili na mělkou orbu, kořenová hmota pod zoranou půdou ve skutečnosti vyhnívala rychleji, a oni tímto způsobem zorali za den místo jednoho akru dva a čtvrt. A navíc Malý Roh ani Kamenný Pes nikdy neonemocněli prašivinou. :

Jay obdivoval jejich techniku a pokoušel se podělit o ni se sousedy. Narážel však na naprostý nezájem.

"Ti zabednění parchanti mě považují za cizince, třebaže jsem se narodil v Jižní Karolině a třebaže některým z nich ještě čouhá z bot evropská sláma," postěžoval si trpce Robovi J.

"Nedůvěřují mi. Nenávidí Iry a Židy a Číňany a Italy a bůhví koho za to, že přišli do Ameriky příliš pozdě. Francouze a mormony nenávidí jako takové, a Indiány proto, že přišli do Ameriky příliš brzo. Koho, doprdele, vůbec mají rádi?"

Rob se na něj zašklebil. "No, Jayi.... přece sebe! Domnívají se, že právě oni jsou ti praví, že právě oni měli nos, aby sem přišli v tu pravou chvíli," řekl.

V Holdenově Přívozu byla jedna věc být oblíbeným a docela jiná věc být přijatelným. Rob, J. Cole a Jay Geiger si vybojovali zdráhavé přijetí, neboť jejich povolání byla potřebná. Jak stoupali mezi místní smetánku, jejich rodiny se nadále sbližovaly a hledaly jedna ve druhé oporu a povzbuzení.

Děti, ležící večer v posteli, si zvykaly naslouchat hudbě velkých mistrů, nádherně se linoucí ze strunných nástrojů, na které s láskou a vášní hráli jejich otcové.

Toho roku, kdy Šaman dovršil pět let, byly hlavní jarní nemocí spalničky. Neviditelné brnění, které Sarah a Roba chránilo, bylo najednou pryč, a s ním i štěstí, že je obcházely všechny nákazy. Sarah přinesla domů chorobu a mírně onemocněla, a s ní i Šaman. Rob J. se domníval, že ten, kdo onemocní lehkou formou nemoci, má štěstí, neboť podle jehó zkušeností se spalničky u jednoho pacienta nikdy neopakují.

Alex trpěl nemocí v celé její hrozné síle. Zatímco matka a bratr měli horečku, on doslova hořel. Zatímco matku a bratra všechno svrbělo, jeho tělo bylo krvavé od divokého škrábání.

Rob J. mu přikládal na tělo zvadlé zelné listy, aby ho ochránil před ním samým, svazoval mu ruce.

Následujícího jara se panství ujala spála. Nakazili se jí Saukové a od nich Makwa-ikwa, takže Sarah musela zůstat doma a plna odporu ošetřovat tu Indiánku místo toho aby vyjížděla se svjm mužem jako jeho pomocnice. Ulehli i oba chlapci.

Tentokrát onemocněl lehčí formou Alex. Šaman hořel, zvracel, naříkal si na bolest v uších a trpěl vyrážkami tak hroznými, že se s něj loupala kůže jako z hada.

Když nemoc ustoupila, Sarah otevřela dům vlahému májovému vzduchu a prohlásila, že by si rodina zasloužila trochu si odpočinout. upekla husu a vzkázala Geigerovým, že by je potěšila jejich přítomnost. Toho večera znovu zazněla domem hudba, kterou neslyšeli už celé týdny.

Geigerovy děti uložili k spánku na slamníky vedle lůžek Coleových chlapců. Lillian Geigerová vklouzla do pokoje a každé dítě objala a políbila. U dveří se zarazila a popřála dětem dobrou noc. Alex jí na pozdrav odpověděl a stejně tak i její děti, Rachel, Davey, Herm a Cubby, který byl ještě příliš malý na to, aby ho zvykali na jeho pravé jméno, Lionel.

Všimla si, že jedno z dětí neodpovědělo. "Dobrou noc, Robe J.," řekla. Nedostalo se jí odpovědi a Lillian viděla, že dítě se dívá s hlavou vykroucenou na stranu, jako by bylo ponořeno do myšlenek.

"Šamane, miláčku," Když ani teď nedostala odpověď prudce tleskla. Obrátilo se k ní pět tváří, ale jedna ne.

V druhém pokoji hráli muzţikanti Mozartovo dueto, skladbu, ve které byli nejlépe sehraní, která je povznášela. Robovi J. bylo divné, když Lillian přistoupila k jeho viole a rukou zastavila smyčec právě při pasáži, kterou měl obzvlášť rád.

"Tvůj syn," řekla, "ten menší. Neslyší."

TICHÉ DÍTĚ

Celý svůj život Rob J. bojoval za záchranu lidí před soužením, které jim přinášely tělesné a duševní neduhy, a byl překvapen, jak velmi ho zraňuje, když je pacientem někdo z jeho blízkých. S láskou ošetřoval všechny, které léčil, i ty, kteří se v důsledku své nemoci stali mrzutými, dokonce i ty, kteří byli mrzutí i bez ohledu na nemoc. Vždyť přece vyhledali jeho pomoc a tím se nějak stali jeho blízkými. Jako mladý lékař ve Skotsku viděl trpět svou matku a sledoval ji, jak kráčí vstříc smrti. Tehdy se mu dostalo zvláštního, hořkého poučení, které způsobilo, že se jako lékař cítil beznadějně bezmocný. Teď se znovu cítil být těžce raněn tím, co se přihodilo tomu silnému, na svůj věk velkému, podsaditému chlapečkovi, který pocházel z jeho semene a z jeho duše.

Šaman vypadal jako ve snách, když otec tleskal rukama, pouštěl na podlahu těžké knihy, stál před ním a vykřikoval.

"SLYŠÍŠ... VŮBEC NĚCO... SYNKU?" ječel Rob a ukazoval si na uši, ale chlapec na něj hleděl zcela zmaten. Šaman byl opravdu hluchý.

"Přejde ho to?" ptala se Sarah manžela.

"Možná," řekl Rob byl však více vyděšen než ona, protože o té věci víc věděl. Potkal se v životě s tragédiemi, které ona mohla jen tušit.

"Ty to jistě zařídíš, aby ho to přešlo." Dokonale mu důvěřovala. Jako kdysi zachránil ji, teď zachrání i její dítě.

Neměl nejmenší představu, jak by to měl udělat, ale aspoň se o to pokoušel. Lil Šamanovi do uší teplý olej. Koupal ho v horkých lázních. Dával mu obklady. Sarah se modlila k Ježíši, Geigerovi k Jehovovi, Makwa-ikwa zlehka bubnovala na svůj vodní buben a zpívala svým manitou a duchům. Žádný z bohů ani duchů se neobměkčil.

Ze začátku byl Šaman příliš zmaten na to, aby dostal strach.

Ale po pár hodinách začal kňourat a později i křičet.

Třásl hlavou a zarýval si nehty do uší. Sarah se domnívala, že se mu vrátila hrozná bolest v uších, ale Rob brzy přišel na to, že tomu tak není, neboť toho byl svědkem už dříve. "Slyší něco, co my ne. Vevnitř v hlavě."

Sarah zbledla. "Má něco v hlavě?"

Ach ne, ne." Nedokázal by jí vysvětlit, kde se berou ty zvuky, které Šamana tak znepokojují.

Šaman nepřestával plakat. Otec, matka a Makwa se střídali u něj v posteli a svírali ho v náručí. Později Rob přišel na to, že jeho syn slyší spoustu zvuků, hlomoz, praskot, zvonění, hřmění, syčení. Každý z těchto zvuků byl velmi hlasitý a Šamanovo zděšení neustávalo.

Po třech dnech hluk uvnitř zmizel. Šamanovi se značně ulevilo. Vrátivší se ticho bylo příjemné, ale dospělí, kteří ho milovali, se trápili ze zoufalství zračícího se v té malé bledé tváři.

Té noci napsal Rob Oliverovi Wendellovi Holmesovi do Bostonu a požádal ho o radu, jak léčit hluchotu. Rovněž se otázal Holmese, pro případ, že se s tímto stavem nic nebude dát udělat, aby mu sdělil, jak vychovávat hluchého syna.

Nikdo z nich nevěděl, jak Šamanovi pomoci. Zatímco Rob J. přemítal o medicínském řešení, praktické iniciativy se ujal Alex. Třebaže byl tím, co se jeho bratrovi přihodilo, omráčen a vylekán, rychle se přizpůsobil. Držel Šamana za ruku a nedovolil, aby někam chodil sám. Kam šel starší bratr, musel jít i mladší. Když je do rukou chytala křeč, Alex přešel na druhý bratrův bok a vyměnili si ruce. Šaman si brzy zvykl na bezpečí zpocené a často špinavé dlaně Velkého. "

Alex na něj dával pozor v každé situaci. "Ještě chce, poznamenal při jídle, bral Šamanův prázdný talíř a podával ho matce na doplnění.

Sarah sledovala své dva syny, pozorovala, jak oba trpí.

Šaman přestal mluvit a Alex se k němu přidal. Často sotva promluvil. Se Šamanem komunikoval řadou výstředních gest, pořád na sobě viseli očima.

Mučila se představami, ve kterých Šaman čelil řadě nebezpečných situací, do kterých se mohl dostat tím, že neu slyší její varovný výkřik. Nutila chlapce, aby zůstávali blízko domu. Začali se nudit. Sedávali na zemi, hráli hloupé hry s oříšky a kamínky, hůlkami kreslili do bláta. By lo k neuvěření, když občas zaslechla, jak se smějí. Jelikož $aman neslyšel svůj hlas, měl sklon mluvit příliš potichu.

Nerozuměli mu a žádali ho, aby zopakoval, co zamumlal, čemuž zase nerozuměl on. Místo mluvení chrochtal. Alex, když byl podrážděný, zapomínal na skutečnost. "Cože?" vykřikoval. "Co to říkáš, Šamane?" Potom se rozpomínal na jeho hluchotu a znovu se uchyloval ke gestikulaci. Osvojil si nešťastný zvyk mumlat jako Šaman, chtěl-li zdůraznit něco, co se snažil vysvětlit rukama. Sarah nesnášela ty zvířecí huhňavé a chrochtavé zvuky, které vydávali její synové.

Osvojila si ţ jeden nešťastný zlozvyk. Zkoušela jeho hluchotu tím, že k němu přistoupila zezadu, tleskla rukama, luskla prsty nebo ho oslovila jménem. Když dupla nohou na podlahu, Šaman vibrace ucítil a otočil hlavu. Ve všech ostatních případech však jedinou odpovědí na její obtěžování bylo Alexovo mračení.

Opět byla stále na cestách, opět se málo věnovala mateřským povinnostem. Opět dávala přednost tomu, aby při každé příležitosti vyjížděla s Robem, místo aby se starala o děti.

Posedla ji myšlenka, že to nejdůležitější v jejím životě je její manžel, stejně jako se nevzpírala poznání, že první věcí v životě jejího muže, ještě před láskou k ní, je medicína; tak už to na světě chodí. K Alexandru Bledsoeovi ani k žádnému jinému muži nikdy necítila to, co k Robu J. Coleovi. Teď, když jeden z jejich synů byl postižen, vrátila se jí láska k dětem v plné síle. Bylo však už pozdě. Alex se odmítal vzdát péče o bratra a Šaman se stal závislým na Makwa-ikwě.

Makwa mu v té závislosti nebránila; na dlouhá období brala Šamana do svého hedonoso-te a sledovala každý jeho pohyb.

Jednou ji Sarah přistihla, jak spěchá k místu, kde se chlapec vymočil a s posvátnou úctou nabírá trţchu mokré hlíny do malé misky. Sarah si myslela, že ta žena je démon, který obtěžuje spící muže, a pokusila se získat tu část jejího muže, které si sám nejvíc cení. Teď si navíc dělá nároky i na její dítě.

Věděla, že Makwa zaříkává, zpívá a provozuje divoké rituály. Užjen pomyšlení na tojí způsobovalo mrazení, ale protestovat se neodvážila. Sice si zoufale přála najít někoho nebo něco, co by jejímu dítěti pomohlo, přece však se nedokázala ubránit pocitu licoměrného sebeuspokojení, pocitu potvrzení své pravé víry, když plynul den za dnem a ta pohanská šaškárna nepřinášela jejímu synovi žádné zlepšení.

Za bezesných nocí trápily Sarah myšlenky na hluchoněmé, které kdysi znala. Zvláště si vzpomínala na jednu slaboduchou a ušmudlanou ženu, za kterou se svými kamarádkami běhala po ulicích rodného městečka ve Virginii a vysmívala se té ubožačce pro její tloušťku a hluchotu. Bessie, tak se jmenovala, Bessie Turnerová. Házely po ní klacky a kamení a rozpustile sledovaly, jak reaguje teprve na útoky, když musela ignorovat všechny ty hrozné věci, které na ni vykřikovaly, Představovala si, že i za Šamanem třeba budou běhat takové kruté děti.

Pomalu jí začalo svítat, že Rob - dokonce ani Rob - neumí Šamanovi pomoci. Odcházel každého rána a vyjížděl na návštěvy, zcela pohlcen nemocemi jiných lidí. Ne že by se rodině vyhýbal. Jen jí to občas tak připadalo, protože ona zůstávala se svými syny a den za dnem sledovala jejich zápas.

Geigerovi, ve snaze projevit účast, je začali znovu zvát na rodinné dýchánky, kterým dříve tak často holdovali. Rob J. však odmítal. Už nehrával na svou violu da gamba; Sarah tušila, že se mu příčí hrát hudbu, kterou Šaman neslyší.

Vrhla se do práce na farmě. Alden Kimball jí zryl nový záhon a ona se s vervou pustila do zelinářství. Z celých mil říčních břehů vyhrabala žluté denivky a přesadila je do záhonku před domem. Pomohla Aldenovi a Měsíci odvézt na prámu bečící ovce po malých skupinkách do středu řeky, odkud je nechali plavat ke břehu, aby se jejich vlna před střiží vyprala. Po kastrování jarních jehňat se na ni Alden díval spatra, když ho požádala o plné vědro odřezaných žláz, jeho oblíbené pochoutky. Sarah je zbavila šlachovitého pouzdra a byla překvapena, že právě tak jako mužská varlata jsou chráněna vrásčitou pokožkou. Nařezala ty jemné drobné kuličky na půlky a osmažila je na sádle s divokou cibulí a s plát ky pýchavek.

Alex lačně spořádal svůj díl. Zdálo se, že ho deprese už opouští.

Mohla být skoro spokojená. Skoro.

Rob J. jednoho dne přišel domů a řekl jí, že se radil o Šamanovi s Tobiasem Barrem. "V Jacksonville byla nedávno zřízena škola pro hluché, ale Barr o tom moc neví. Zajel bych tam a přeptal se. Ale Šaman je ještě tak malý."

"Jacksonville je odtud sto padesát mil. Viděli bychom se s ním jen zřídka."

Řekl jí, že rockislandský lékař se přiznal, že neví, jak ošetřovat hluché děti. Před pár lety si nevěděl rady v případě osmiletého děvčátka a jejího šestiletého bratra. Nakonec byly děti dány do státní péče do Illinoiského útulku ve Springfieldu.

"Robe," řekla. Otevřeným oknem doléhaly hrdelní skřeky jejích synů, které ji přiváděly k šílenství a jí se najednou vybavil obraz prázdných očí Bessie Turnerové. "Poslat hluché dítě, aby bylo zavřeno mezi šílenci... to je bezbožnost."

Představa bezbožnosti jí jako obvykle způsobila husí kůži.

"Myslíš," zašeptala, "že Šaman trpí za moje hříchy?"

Vzal ji do náručí a silně ji stiskl, jak to vždy dělal.

"Kdepak," řekl. Držel ji tak dlouho. "Ach, ty moje Sáro, nesmíš na to nikdy myslet." Ale neřekl jí, co by měli dělat.

Jednoho rána, zatímco oba chlapci seděli před hedonosote spolu s Malým Psem a Ptačí Ženou a loupali kůru z vrbových prutů, ze které Makwa vařila svůj lék, od pobřežních lesů přijel na vychrtlém koni nějaký podivný Indián. Vypadal jako Sioux, nebyl už mladý a byl stejně vychrtlý jako jeho kůň, sešlý a otrhaný. Nohy měl bosé a špinavé. Měl na sobě náholenice a bederní zástěrku z jelenice. Přes horní část těla měl přehozen kus roztrhané buvolí kůže, přichycený pásem ze svázaných hadrů. Jeho dlouhé šedivějící vlasy byly zanedbané, měl krátký cop na zátylku a dva delší copy na spáncích, opásané kousky vydří kůže.

Před několika málo lety by Sauk přivítal Siouxe se zbraní v ruce, ale teď byli oba obklopeni společným nepřítelem. Proto když jezdec pozdravil Makwu posunkovou řečí kmenů z Velkých Plání, jejichž jazyk byl značně rozdílný, opětovala mu pozdrav rovněž rukama.

Odhadovala, že projel lesy lemujícími Masesibowi až z Wisconsinu. Jeho posunky říkaly, že přichází v míru a směřuje na západ k Sedmi národům. Požádal ji o trochu jídla.

Všechny čtyři děti byly u vytržení. Hihňaly se a prstíky parodovaly znak znamenající jíst.

Byl to Sioux a tak mu nemohla dát něco jen tak. Za pečenou veverku a velkou kukuřičnou placku a malý pytlík suchých fazolí na cestu jí dal pletený provaz. Veverka byla studená, ale on sestoupil s koně a pustil se do ní se špatně skrývanou lačností.

Všiml si vodního bubnu a zeptal se jí, zda je zaklínačkou duší. Když naznačila, že ano, očividně ztratil klid. Vzájemný odstup si projevili tím, že se nepředstavila. Když dojedl, varovala ho, aby cestou nelovil ovce, neboť jinak ho běloši zabijí. Poté znovu nasedl na svého vyhublého koně a odjel.

Děti si dosud hrály s prsty a bavily se posunky, které nic neznamenají; pouze Alex dělal znak pro jíst. Makwa odlomila kus kukuřičné placky a ukázala ostatním, jak ten znak správně dělat. Když se jim to podařilo, odměňovala je drobečky placky.

Mezikmenový jazyk je něco, co se i saucké děti musí naučit, a tak jim ukázala ještě znak pro vrbu. Bílé děti byly přitom a ona si záhy všimla, že Šaman znaky snadno pochytil. Posedla ji vzrušující myšlenka, která způsobila, že se zaměřila více na něj než na ostatní.

Kromě jíst a vrba je naučila znaky pro děvče a chlapec, pro umývat a obléct. Pomyslela si, že pro začátek to stačí, ale nutila je, aby děti znaky neustále cvičily, dokud je dokonale nezvládnou.

Odpoledne, když se Rob J. vrátil domů, přivedla k němu děti a předvedla mu, co se naučily.

Rob J. zamyšleně sledoval svého hluchého syna. Všiml si, že Makwiny oči září pýchou. Všechny je pochválil. Makwě poděkoval a ona slíbila, že bude s výukou posunkové řeči pokračovat.

"K čemu je to vlastně dobré?" zeptala se drsně Sarah, když osaměli. "Proč bychom měli chtít, aby náš syn uměl posunkovou řeč, kterou se dorozumí jen s hrstkou Indiánů?"

"Existuje posunková řeč, kterou se dorozumívají hlucho němí," řekl Rob J. zadumaně. "Vymyslel to, myslím, jeden Francouz. Když jsem byl na fakultě, sám jsem viděl dva hluchoněmé, jak spolu bez těžkostí konverzovali a místo hlasů jim k tomu sloužily ruce. Kdybych objednal knihu o těch znacích, naučili bychom je Šamana a naučili bychom se je i sami, mohli bychom se Šamanem mluvit a on by mohl mluvit s námi."

Neochotně souhlasila, že by stálo za to se o to pokusit.

Zatím se Rob J. rozhodl, že zvládnutí indiánských posunků chlapci nijak neuškodí.

Od Olivera Wendella Holmese přišel dlouhý dopis. Se sobě vlastní důkladností vyhledal v knihovně Harvardské lékařské fakulty příslušnou literaturu a poradil se s řadou lékařských kapacit. Popsal Robovi všechny podrobnosti týkající se Šamanova případu.

Choval jen nepatrnou naději, že by se Šamanův stav mohl zlepšit. "Někdy," psal, "se sluch vrátí pacientovi u kterého celková hluchota nastala jako následek po nemocích, ke kterým patří spalničky, spála nebo zánět mozkových blan. Ale častěji rozsáhlá nákaza během nemoci zjizví a poškodí tkáně a naruší citlivé a jemné pochody do té míry, že procesy, ke kterým došlo, je nemožné léčbou zvrátit.

Píšeš, žes vizuálně vyšetřil oba vnější zvukovody pomocí spekula. Chválím tvoji vynalézavost, že jsi soustředil světlo svíčky do uší kapesním zrcátkem. Skoro jistě však došlo k poškození hlouběji, než bys byl schopen dohlédnout. Jelikož oba pravidelně pitváme, je nám známa jemnost a složitost středního a vnitřního ucha. Bezpochyby se nikdy nedovíme, zda obtíže malého Roberta spočívají v ušních bubínčích, sluchových kostičkách, kladívcích, kovadlinkách, třmínčích nebo snad v hlemýždích. Co však víme, můj drahý příteli, je, že až budeš číst tyto řádky bude tvůj syn ještě hluchý a s největší pravděpodobností bude hluchý po celý zbytek života.

Problém se tedy zužuje na to, jak ho co nejlépe vychovávat."

Holmes se radil s dr. Samuelem G. Howem v Bostonu, který pracoval se dvěma hluchými, němými a navíc slepými žáky a učil je komunikovat s ostatními pomocí prstové abecedy. Před třemi léty dr. Howe dělal turné po Evropě a viděl hluché děti, které se naučily zřetelně a srozumitelně mluvit."

Ale v Americe žádná škola pro hluché neučí děti mluvit, psal Holmes. "IVlísto toho učí všechny žáky posunkovou řeč.

Jestliže se tvůj syn naučí posunkovou řeč, bude schopen se domluvit jen s jinými hluchými. Kdyby se mohl naučit mluvit a odezírat ze rtů, co mu jiní říkají, není důvod, proč by nemohl žít mezi normálními lidmi.

Proto dr. Howe doporučuje, abyste vašeho syna nechali doma a vychovávali ho sami. A já se s ním v tomto směru plně ztotožňuji."

Konzultanti se shodli v tom, že pokud Šaman nebude mluvit, nedostatečné užívání řečových orgánů způsobí, že i oněmí.

Holmes však varoval, že pokud má být výuka řeči úspěšná, Coleova rodina nesmí před malým Robertem udělat jediný posunek a nesmí od něj ani jediný posunek pochopit.

SVAZOVÁNÍ

Makwa-ikwa hned nepochopila, co má Cawso wabeskiou na mysli, když ji žádá, aby děti přestala učit posunkovou řeč svého lidu. Ale Rob J. jí vysvětlil, proč jsou posunky pro Šamana špatným lékem. Chlapec už zvládl devatenáct posunků. Uměl posunkem dát najevo hlad, požádat o vodu, uměl naznačit chlad, teplo, nemoc, zdraví, dokázal vyjádřit vděk i nelibost, uměl pozdravit i rozloučit se, popsat velikost, komentovat moudrost či hloupost. Pro ostatní děti indiánské posunky představovaly novou hru, nové rozptýlení. Avšak pro Šamana, který byl záhadným způsobem zbaven komunikace, obnovovaly kontakt se světem.

Jeho prsty mluvily i nadále.

Rob J. zakázal ostatním zúčastňovat se na tomto počínání,

ale byly to jen děti a když Šaman zagestikuloval, nutkání odpovědět mu bylo někdy neodolatelné.

Když byl svědkem řady pokusů o gestikulaci, Rob J. utrhl kus měkkého hadru, který Sarah používala místo obvazu. Svázal Šamanovi zápěstí a potom mu ruce přivázal k pasu.

Šaman naříkal a plakal.

"Zacháziš s ním... jako se zvířetem," šeptala Sarah.

"Možná je pro něj už příliš pozdě. Třeba je to poslední možnost." Rob uchopil svou ženu za ruce, aby ji utěšil. Žádná obžaloba však nemohla změnit jeho rozhodnutí a ruce jeho syna zůstaly svázané, jako kdyby to dítě bylo vězněm.

Alex si vzpomínal, jak se cítil, když ho při spalničkách všechno svrbělo a Rob J. mu svázal ruce, aby se nemohl škrábat. Už zapomněl, jak mu tělo krvácelo, ale pamatoval si jen neutišitelné svrbění a hrůzu z toho, že je svázán. Jakmile se naskytla první příležitost, našel ve stodole srp a pouta bratrovi přeřezal.

Když ho Rob J. zavřel v domě, Alex odmítl poslušnost. Vzal kuchyňský nůž, vyšel ven a znovu Šamana osvobodil. Potom uchopil bratra za ruku a odvedl ho pryč.

Bylo poledne, když zpozorovali jejich nepřítomnost. Všichni na farmě přestali pracovat a pustili se do hledání. Rozešli se po lese, po pastvinách na prérii a podél břehů řeky a volali jejich jména, třebaže jen jeden z chlapců je mohl slyšet.

Nikdo si nahlas nepřipustil myšlenku na dva Francouze z Nauvoo, kteří se toho jara převrátili s kanoí, právě když řeka kulminovala, ale v duchu všechny představa hrozivé řeky znepokojovala.

Až do soumraku nebylo po klucích ani stopy. Až když světlo začínalo blednout, vjel na Coleův pozemek Jay Geiger a před sebou vezl Šamana a za sebou Alexe. Řekl Robovi J., že je našel ve své kukuřici. Seděli na zemi mezi řádky a plačky se drželi za ruce.

"Kdybych tam nešel okopávat, sedělí by tam doteď," řekl Jay.

Rob J. počkal, až si umyjí ubrečené tváře, a potom dal chlapcům najíst. Potom vzal Alexe na procházku po stezce podél řeky. Voda se pěnila, když narážela do balvanů podél břehu, čeřila se a zurčela a protože byla tmavší než vzduch, zrcadlila nadcházející noc. Vysoko nad hlavami se majestátně jako plachetnice vznášel jeřáb.

"Víš, proč jsem tě sem vzal?"
"Dostanu vejprask."
"Nikdy tě přece nebiju, nebo snad ano? Ne, nezačnu s tím ani teď. Ale chci se s tebou poradit."
Chlapcovy oči ho sledovaly ostražitě, s obavou, zda porada nebude horší než výprask. "O čem?"
"Víš, co je to výměna?"
Alex přisvědčil. "Samo. Často vyměňuju různý věci."
"Správně. Chtěl bych si s tebou vyměnit nápady. O tvém bráškovi. Šaman je šťastný, že má velkého bratra, jako jsi ty, někoho, kdo se o něj stará. Maminka i já... jsme na tebe hrdí.
Děkujeme ti."
"...chováš se k němu hanebně, taťko. Svazuješ mu ruce a to všechno."
"Alexi, když se budete domlouvat posunky, nebude potřebovat mluvit. Hezky rychle zapomene mluvit, a ty už nikdy neuslyšíš jeho hlas. Už nikdy. Věříš mi?"
Chlapcovy oči byly veliké, naplněné břemenem odpovědnosti.
Přikývl.
"Přeji si, abys mu nechal ruce svázané. Žádám tě, abys už nikdy před ním nepoužíval posunky. Když s ním budeš mluvit, napřed ukaž na svoje ústa. Aby se na ně díval. Potom mlúv pomalu a zřetelně. Opakuj, co jsi mu řekl, a on ti začne odezírat ze rtů." Rob J. na něj pohlédl. "Rozumíš mi, synku?
Pomůžeš nám naučit ho mluvit?"
Alex přisvědčil. Rob J. si ho přivinul ke hrudi a objal ho.
Ucítil, jak páchne desetiletý chlapec, který po celý den seděl ve vyhnojené kukuřici, potil se a plakal. Jakmile se vrátili domů, Rob J. mu pomohl nanosit vodu do koupele.
"Vždyť já tě mám rád, Alexi."
"Já tebe taky, taťko," zašeptal Alex.

Všichni dostali stejný pokyn. Přilákat Šamanovu pozornost.
Ukazovat si na rty. Hovořit

k němu pomalu a zřetelně. Místo k jeho uším hovořit k jeho očím.
Ráno, když se vzbudili, svazoval Rob J. synovi ruce. V době jídla ho Alex rozvazoval. Potom bratrovy ruce znovu svázal.
Alex dbal na to, aby žádné z ostatních dětí nedělalo posunky.
Ale oči v Šamanově ztrhané tváři byly den ze dne utrápenější. Přede všemi se uzavíral. Nebyl schopen to pochopit. A vůbec nemluvil.
Kdyby Rob J. byl slyšel o někom jiném, kdo by svému dítěti svazoval ruce, udělal by všechno, co by bylo v jeho moci, aby to dítě zachránil. Krutost nepatřila mezi jeho povahové rysy.
Viděl, jak se Šamanovo utrpení odráží na ostatních členech domácnosti. Bylo pro něj úlevou vzít lékařskou kabelu a vyjet po návštěvách.
Život za hranicemi jeho farmy pokračoval ve vyjetých kolejích, neovlivněn neštěstím Coleovy rodiny. Toho léta si tři rodiny v Holdenově Přívozu budovaly nové hrázděné domy místo starých drnových chaloupek. Lidé se živě začali zajímat o zřízení školy a najmutí učitele. Jak Rob J., tak i Jason Geiger tu myšlenku silně podporovali. Všichni své děti učili doma, v naléhavých případech za sebe vzájemně zaskakovali, ale chápali, že pro děti by bylo lepší, kdyby chodily do školy pravidelně.
Když se Rob J. zastavil v lékárně, bylo vidět, že Jay je vzrušen nějakou převratnou novinkou. Nakonec z něj vyhrklo, že Lillianin klavír od Babcocka konečně dorazil. V Columbusu ho zabalili do bedny a víc než tisíc mil ho vezli na vorech a říčních člunech. "Po řece Scioto k Ohiu, po řece Ohio k Mississippi a vzhůru po zlatonosné Mississippi až na molo Velké jižní přepravní společnosti v Rock Islandu. Už tam čeká na můj valník a na mé volky!"

Alden Kimball požádal Roba, aby ošetřil jednoho z jeho přátel, který onemocněl v opuštěném mormonském městě Nauvoo.
Alden jel s ním jako průvodce. Koupili pro sebe i pro koně lístky na pramici a po proudu řeky se dostali rychle na místo.
Nauvoo bylo strašidelné, z větší části opuštěné městečko se sítí širokých ulic vybudovaných v malebné zátočině řeky, s hezkými, důkladnými domy. Ve středu městečka byly rozvaliny velikého chrámu, který vypadal jako by ho stavěl král Šalamoun. Žije tady už jen hrstka mormonů, řekl mu Alden, starci a rebelové, kteří se nepohodli s vedením, když Svatí posledního dne přesídlili do Utahu. Bylo to místo, které přitahovalo nezávislé myslitele; jednu čtvrť pronajali malé kolonii Francouzů, kteří si říkali ikariáni a žili v komunitě.
Alden vedl Roba J. právě francouzskou čtvrtí, seděl pohrdavě vzpřímený v sedle a potom jej dovedl k domu ze zvětralých červených cihel na konci malebné uličky.

Na zaklepání jim otevřela zachmuřená žena středního věku a kývla jim na pozdrav. Pokynula i Robovi J., když ji Alden představil jako paní Bidamonovou. V salonku sedělo či stálo asi tucet lidí, ale paní Bidamonová vedla Roba po schodech nahoru, kde ležel v posteli se spalničkami asi šestnáctiletý, špatně naladěný hoch. Rob přikázal matce, aby namlela hořčičná semínka, a poradil jí, jak je vmíchat do vody, ve které se bude chlapec koupat. Navíc přidal sáček sušených bezových květů na čaj. "Nemyslím, že byste mě ještě potřebovali," řekl.

"Ale chtěl bych, abyste mě zavolali, kdyby se mu snad zaněcovaly uši."

Na schodech ho předběhla a lidem shromážděným v salonku oznámila tu povzbudivou zprávu. Když Rob J. vstoupil do pokoje, čekaly ho dárky - hrnec medu, tři hrnce džemu, láhev vína. A o překot brebtaná slova díků. Před domem se zastavil a s plnýma rukama zaraženě hleděl na Aldena.

"Jsou tak vděčný, že jste ošetřil toho kluka," řekl Alden.

"Paní Bidamonová je vdova po Josephovi Smithovi, Prorokovi Svatejch posledního dne, kterej tu církev založil. Ten kluk je jeho syn a jmenuje se taky Joseph Smith. Věřej, že z mladýho bude taky prorok."

Jak odjížděli, Alden si pozorně prohlížel Nauvoo a vzdychl.

"Tohle bylo to pravý místo pro život. Všechno se to zkazilo, protože Joseph Smith nedokázal udržet ptáka v gatích. On a to jeho mnohoženství. Říkal jim duchovní manželky. Nic duchovního na tom nebylo, akorát rád šoustal."

Rob J. věděl, že Svatí byli postupně vyhnáni z Ohia, z Missouri a nakonec i z Illinois, protože pověsti o jejich mnohoženství kazily místní obyvatelstvo. Nikdy neobtěžoval Aldena otázkami o jeho předcházejícím životě, ale tentokrát neodolat. "Měl jsi víc než jednu ženu?"

"Tři. Když jsem se rozešel s církví, byly přidělený jinejm Svatejm, i s potomkama."

Rob se neodvážil zeptat, kolik jich bylo. Ale čert mu přivedl na jazyk ještě jednu otázku. "To ti vadilo?"

Alden chvíli uvažoval a potom si odplivl. "Ta pestrost byla docela prima, to nepopírám. Ale sem rád, že to skončilo. Teď mám božskej klid," řekl.

Od léčení mladého proroka přešel Rob rovnou k léčení starého kongresmana. Byl povolán do Rock Islandu, aby vyšetřil poslance Spojených států Samuela T. Singletona, kterého, když se vracel z Washingtonu do Illinois, postihl záchvat.

Když vcházel do Singletonova domu, právě vycházel Thomas Beckermann; Beckermann mu řekl, že kongresmana Singletona vyšetřoval i Tobias Barr. "Potřebuje celý konzorcium, co říkáš?" řekl Beckermann zatrpkle.

To znamenalo, že Sammil Singleton má strach, a když Rob J. kongresmana vyšetřil, uvědomil si, že to není strach pro nic za nic. Singletonovi bylo devětasedmdesát let, byl malý, téměř zcela plešatý, s ochablým svalstvem a silně napadeným žaludkem. Rob J. poslouchal, jak těžce dýchá a jak jeho srdce supí, skřípe a hvízdá, jak se usilovně snaží bít.

Vzal starce za ruce a pohlédl do očí Černému Rytíři.

Singletonův pomocník, muž jménem Stephen Hume, a jeho tajemník Billy Rogers seděli u nohou postele. "Byli jsme ve Washingtonu celý rok. Musel chystat projevy, bojovat proti intrikám. Měl se na to všechno snad vysrat, doktore?" řekl Hume útočně, jako by to byl Rob J., kdo způsobil, že Singleton onemocněl. Hume je skotské jméno, ale Robovi J. to náladu nespravilo.

"Musíte zůstat v posteli," řekl Singletonovi otupeně.

"Zapomenout na projevy i na intriky. Přejít na lehkou stravu a opatrně s alkoholem."

Rogers ho probodl pohledem. "Ti ostatní lékaři nám řekli něco jiného. Dr. Barr tvrdil, že taková cesta z Washingtonu by unavila i mladíka. Ten druhý chlapík z vašeho města, dr.

Beckermann, s dr. Barrem souhlasil a řekl, že domácí strava a prérijní vzduch kongresmana postaví na nohy."

"Mysleli jsme si, že to je dobrý nápad, když vás doktůrků zavoláme víc," řekl Hume, "pro případ, že by se názory rozcházely. K čemuž došlo, není-liž pravda? A ti ostatní felčaři s vámi nesouhlasí. Je to dva proti jednomu."

"To je sice demokratické, ale toto nejsou volby." Rob J. se otočil k Singletonovi. "Ve vašem vlastním zájmu doufám, že uděláte, co jsem vám poradil."

Ty staré, vychladlé oči prozrazovaly jisté pobavení. "Jste starý přítel senátora Holdena. A jeho obchodní partner v několika záležitostech, jestli se nemýlím."

Hume se vítězoslavně zasmál. "Nick je poněkud netrpělivý, kdy kongresman odejde na odpočinek."

"Jsem lékař a o politiku se nestarám ani za mák. To vy jste pro mne, poslal, kongresmane."

Singleton přikývl a významně pohlédl na ostatní dva. Billy Rogers vyprovodil Roba z pokoje. Když se snažil zdůraznit vážnost Singletonova stavu, dostalo se mu tajemníkova přikývnutí a úlisných díků. Rogers mu vyplácel honorář, jako kdyby dával zpropitné podkonímu. Rob rychle vyklouzl z předních dveří.

O pár hodin později, když jel na Vicky po Hlavní třídě v Holdenově Přívozu, viděl, že zpravodajský systém Nicka Holdena už funguje. Nick čekal na verandě Haskinsova krámu, s opěradlem židle opřeným o stěnu a s nohama vyloženýma na zábradlí verandy. Když spatřil Roba J., zamáváním ho přivolal.

Nick ho rychle odvedl do zadní místnosti obchodu a nesnažil se skrývat vzrušení.

"Tak co?"

"Co co?"

"Vím, že jdeš právě od Sammila Singletona."

"O svých pacientech se bavím se svými pacienty. A někdy i s jejich bližními. Jsi snad Singletonův bližní?"

Holden se usmál. "Mám ho docela rád."

"Mít rád, to nestačí, Nicku."
"Nedělej ze sebe vola, Robe J. Chci vědět jen jednu věc.
Bude muset odstoupit?"
"Jestli to chceš vědět, zeptej se jeho."
"Ježíšikriste," řekl Holden nakvašeně.
Když Rob J. opouštěl sklad, opatrně překročil nastraženou past na myši. Nickova zuřivost se za ním nesla vzduchem spolu s pachem kožených postrojů a hnijících sadbových brambor.
"Tvoje škoda, Cole, že seš moc blbej, než abys pochopil, kdo jsou tvý sakra opravdový přátelé!"
Haskins by asi měl lépe schovávat sýr, zakrývat suchary a podobné věci. Myši na potravinách v noci jistě bezuzdně hodují, napadlo ho, když vycházel z obchodu. Ale když žiješ tak blízko prérie, myším se nevyhneš.

O čtyři dny později seděl Samuel T. Singleton u stolu se dvěma radními z Rock Islandu a se třemi radními z Davenportu v Iowě a vysvětloval jim finanční situaci Chicagské a Rock Islandské dráhy, chystající se vybudovat železniční most přes Mississippi, který obě jejich města spojí. Řečnil právě o právních otázkách, když se mu z prsou ozvalo slabé povzdechnutí, jakoby podrážděním, a na místě se skácel. Než se do hostince dostavil doktor Tobias Barr, pro kterého poslal, v sousedství už kdekdo věděl, že Sammil Singleton zemřel.
Guvernérovi to trvalo celý týden, než jmenoval jeho nástupce. Okamžitě po pohřbu se Nick Holden vypravil do Springfieldu ve snaze strhnout jmenování na sebe. Rob si dokázal představit tu tlačenici, která tam vypukla, a nepochyboval, že se do ní zapojil i Nickův kamarád z mokré čtvrti, v Kentucky narozený viceguvernér. Ale zřejmě i Singletonův klan měl své kamarády z mokré čtvrti a guvernér nakonec na zbývajících osmnáct měsíců volebního období jmenoval Singletonova poradce Stephena Humea.
"Nick si sní, co si navařil," konstatoval JayGeiger. "Do konce volebního období se tam Hume pěkně usalaší a do voleb půjde z pozice úřadujícího kongresmana a Nick nebude mít šanci nad ním vyhrát."
Robovi J. to bylo jedno. Plně ho zaměstnávalo to, co se dělo v jeho vlastním domě.
Po dvou týdnech přestal synovi svazovat ruce. Šaman už se nepokoušel gestikulovat, ale ani mluvit. V malých chlapcových očích jako by cosi umřelo. Často se s ním mazlili, ale chlapce to uklidnilo vždy jen na chvíli. Kdykoliv se Rob na své dítě podíval, pociťoval malomyslnost a bezmoc.
Zatím všichni okolo něj plnili jeho příkazy, jako by b l neomylnou autoritou v léčbě hluchoty. Když mluvili na ţamana, hovořili pomalu a zřetelně artikulovali. Vždy si nejdříve ukázali na ústa, když předtím vzbudili jeho pozornost, a povzbuzovali ho, aby jim odezíral ze rtů.
Byla to Makwa-ikwa, kterou napadl nový přístup. Vyprávěla Robovi, jak se ona a ostatní saucké dívky v Evangelické škole pro indiánské dívky naučily rychle a účinně mluvit anglicky: nedostaly nic jíst, pokud anglicky o jídlo nepožádaly.
Sarah vybuchla zlostí, když s ní o tom Rob hovořil. "Už jsi ho svazoval jak otroka. Teď ho chceš ještě trápit hladem?"
Ale Rob J. už neměl moc možností, ze kterých by mohl vybírat, a pomalu se stával zoufalým. Dlouho a vážně promlouval k Alexovi, který slíbil, že bude spolupracovat, a potom požádal svou ženu, aby připravila nějaké zvláštní jídlo.
Šaman měl slabost pro sladkokyselé, a tak Sarah připravila dušené kuře s knedlíky a jako dezert rebarborový koláč.
Toho večera, když celá rodina seděla okolo stolu a Sarah přinesla první chod, bylo všechno jako celé týdny předtím. Rob zdvihl pokličku z kouřící mísy a nechal lákavou vůni kuřete, knedlíků a zeleniny vznášet se nad stolem.
Nejprve nabral Sarah, potom Alexovi. Zamával rukou, aby přilákal Šamanovu pozornost, a potom si ukázal na ústa.
"Kuře," řekl. Potom zdvihl servírovací mísu. "Knedlíky."
Šaman na něj zíral mlčky.
Rob J. si naložil na svůj talíř a posadil se.
Šaman sledoval rodiče a Alexe, jak čile jedí, a zdvihl svůj prázdný talíř a mrzutě zamrmlal.
Rob J. si ukázal na ústa a zdvihl servírovací mísu. "Kuře."
Šaman držel svůj talíř.

"Kuře," opakoval Rob J. Když byl jeho syn i nadále zticha, posadil se a pokračoval v jídle.
Šaman začal fňukat. Díval se na matku, která nutíc se do jídla právě skončila se svou dávkou. Ukázala si na ústa a podala svůj talíř Robovi. "Kuře, prosím," řekla a on ji obsloužil.
Alex rovněž požádal o přídavek a dostal ho. Šaman seděl a třásl se zármutkem, tvář se mu křivila tímto novým příkořím.
Kuře i knedlíky byly snědeny, talíře odneseny. Potom Sarah přinesla horký dezert, přímo z pece, a džbán mléka. Sarah byla pyšná na svůj rebarborový koláč podle starého virginského předpisu, se spoustou javorového cukru, zkaramelizovaného nahoře s kyselou šťávou rebarbory a slibujícího pochoutku ukrytou pod tou kůrkou.
"Koláč," řekl Rob a Sarah i Alex to slovo opakovali.
"Koláč," řekl Šamanovi.
Nezabralo to. Pukalo mu srdce. Nemůže přece syna přes to přese všechno týrat hladem, říkal si; lepší němé děcko, než mrtvé.
Mrzutě si kus uřízl.

"Koláč!"

Bylo to zakvílení, které vyjadřovalo rozhořčení proti všem příkořím tohoto světa. Ten hlas byl známý a patřil někomu milovanému, hlas, který už jistý čas nebylo slyšet. Ještě chvíli přihlouple seděl, snaže se ujistit, zda to nebyl Alex, kdo vykřikl.

"Koláč! Koláč! Koláč!" křičel Šaman. "Koláč!"

Malé tělíčko se třáslo hněvem a křivdou. Šamanova tvář byla mokrá od slz. Vyškubl se matce, která se pokusila mu utřít nos.

Na jemnostech v této chvíli nezáleží, pomyslel si Rob J.;

"prosím" a "děkuji", to přijde později. Ukázal si na ústa.

"Ano," řekl synovi, přikyvoval a krájel mu veliký kus. "Ano, Šamane! Koláč."

POLITIKA

Rovinatý pozemek porostlý vysokou travou jižně od farmy Jaye Geigera koupil od vlády jeden švédský přistěhovalec jménem August Lund. Lund strávil tři roky bojem s tlustým drnem, ale na jaře čtvrtého roku jeho mladá žena onemocněla cholerou a rychle zemřela. Její smrt mu to místo znechutila a pomátl se na rozumu. Jay koupil jeho krávu a Rob J. jeho postroje a nějaké nářadí. Oba ty věci přeplatili, neboť tušili, jak zoufale si Lund přeje odejít. Vrátil se do Švédska a po dva roky jeho sotva zoraná pole zůstala pustá jako osamělá žena a postupně znovu obrůstala travou. Potom byl majetek prodán jednomu makléři s realitami ze Springfieldu a o několik měsíců později přijeli na dvou vozech jeden muž a pět žen, aby se na tom pozemku usadili.

Kdyby to byl pasák a jeho kurvy, nezpůsobilo by to v Holdenově Přívozu větší pozdvižení. Byl to totiž kněz a jeptišky římskokatolického řádu svatého Františka z Assisi a rockislandským okresem se rozšířila zvěst, že přišli, aby otevřeli církevní školu a lákali malé děti na papeženství.

Holdenův Přívoz potřeboval školu i kostel. Třebaže po celá léta zůstávalo jen při slovech, příchod františkánů vyvolal horečnou činnost. Po několika "společenských večírcích" v saloncích farmářských domů byl sestaven výbor pro opatření prostředků na výstavbu kostela. Sarah se však zlobila.

"Vůbec se nedokážou dohodnout, jsou jak malé děti. Někteří chtějí jen srub, aby to nebylo drahé, jiní dům pobitý dřevěnými deskami, ještě jiní cihlový nebo kamenný." Sama dávala přednost kamenné stavbě se zvonicí a barevnými sklíčky v oknech - prostě opravdový kostel. Po celé léto, podzim i zimu se vedly oduševnělé spory, ale v březnu, tváří v tvář poznání, že lidé z města taky musejí za školu platit, rozhodl stavební výbor o prostém dřevěném kostele z jednoduchých, nepřekládaných prken, natřeném na bílo. Spory o architektuře neznamenaly nic v porovnání s věcnými a věčnými debatami o tom, které církvi má kostel patřit. V Holdenově

Přívozu však bylo nejvíc baptistů, a tak rozhodla většina.

Výbor navázal kontakt s První baptistickou církví v Rock Islandu, která pomohla radou a trochou peněz nové farnosti do začátku.

Vypsali sbírku a největším darem, pěti sty dolary, všechny oslnil Nick Holden. "Samotná dobročinnost mu nepomůže dostat se do Kongresu," řekl Rob J. Jayovi. "Hume horlivě pracoval a má nominaci za Demokratickou stranu v kapse."

Holden si to nepochybně myslel rovněž, neboť brzy vešlo ve známost, že se s demokraty rozešel. Někteří očekávali, že bude hledat oporu u liberálů, ale on se místo toho prohlásil členem Americké strany.

"Americká strana, to je mi nějaká novinka," řekl Jay.

Rob ho poučil o protiirských kázáních a článcích, o které na každém kroku zakopával v Bostonu. "Je to strana, která velebí rozené bílé Američany a potlačuje katolíky a osoby narozené jinde."

"Nick si pohrává s vášněmi a strachem," řekl Jay, Onehdy večer na verandě koloniálu brojil proti Saukům, kteří zbyli okolo Makwy, jako bţy patřili k bandě Černého Jestřába. Pár lidí docela vyplašil. říkal, že nebudeme-li opatrní, dojde ke krveprolití a farmáři budou mít podřezaná hrdla." Kysele se zašklebil. "Jó, náš Nick. To je vskutku pěkný intrikář."

Jednoho dne dostal Rob J. dopis ze Skotska, od svého bratra Herberta. Byla to odpověď na dopis odeslaný před osmi měsíci, ve kterém psal o své rodině, praxi, farmě. Robův dopis byl vyzdoben realistickou kresbou života v Holdenově Přívozu a Herbert v něm byl na oplátku žádán, aby napsal novinky o těch, které měl Rob J. rád ve staré vlasti. Nyní bratrův dopis přinesl hrozné novinky, které nebyly docela neočekávané, neboť když Rob prchal ze Skotska, bylo mu známo, že život z jejich matky pomalu vyprchává. Zemřela tři měsíce po jeho odjezdu, psal Herbert, a byla pochována vedle otce v mechem obrostlém "novém hřbitově" kostela v Kilmarnocku. Otcův bratr Ranald zemřel další rok.

Herbert psal, že rozšířil stádo a z kvádrů nalámaných z útesu postavil novou stodolu. Psal o těchto věcech obezřetně. Byl očividně rád, že může Robovi oznámit, že dobře hospodaří, ale úzkostlivě se vyhýbal jakékoliv zmínce o prosperitě. Herbert se jistě obává, že se vrátím do Skotska, pomyslel si Rob. Půda patřila Robovi, jako staršímu synovi.

Večer předtím, než opustil Skotsko, oslnil Herberta, který vášnivě tíhl k chovu ovcí, tím, že na mladšího bratra ,přepsal celý majetek.

Dále Herbert psal, že se oženil s Alicí Broomeovou, dcerou Johna Broomea, který býval v porotě Kilmarnocké přehlídky jehňat, a jeho ženy Elsy, rozené McLarkinové. Rob si matně na Alici Broomovou vzpomínal. Bylo to hubené

děvče s vlasy jako myš a příliš dlouhými zuby, které si nejistě zakrývala rukou vždy, když se pokusila o úsměv. Měla s Herbertem tři děti, samé dcery, ale je teď znovu těhotná a Herbert doufá, že tentokrát to bude syn, neboť stádo se rozrůstá a on bude potřebovat pomoc. Politická situace se uklidnila. Uvažuješ o tom, že se vrátíš domů?

Rob v Herbertově kostrbatém rukopisu vycítil celou naléhavost té otázky, stud a obavu. Hned se posadil a napsal bratrovi dopis, aby vyvrátil jeho obavy. Nemíní se vrátit do Skotska, psal, leda, dožije-li se ve zdraví a prosperitě stáří, třeba by někdy přijel na návštěvu. Posílá pozdrav švagrové a neteřím a chválí Herberta za úspěchy, které dosáhl; je nepochybné, psal, že Coleova farma je v dobrých rukou.

Když dopis dopsal, šel se projít podél řeky, až k hromadě kamení označující konec jeho pozemku a začátek Jayova. Věděl, že odtud neodejde. Illinois ho uchvátil, přes všechny sněhové bouře a ničivá tornáda, přes všechny výkyvy teploty. Možná, že právě proto a pro mnoho dalších věcí.

Na této Coleově farmě byla lepšípůda než měli v Kilmarnocku, hlubší ornice, víc vody, šťavnatější tráva. Cítil, že je za ni zodpovědný. Vrýval si do paměti její vůni a zvuky, miloval ji za horkých, po citronech vonících letních rán, když vítr ševelil ve vysoké trávě, i za krutých, hluboko pod kůží mrazících zim. Byla to jeho země.

O několik dní později, když byl v Rock Islandu na schůzi Lékařské společnosti, zastavil se u soudu a vyplnil si žádost o udělení státního občanství.

Roger Murray, úředník soudu, jeho žádost důkladně studoval.

"Jistě víte, doktore, že to bude trvat tři roky, než se budete moci stát občanem."

Rob J. přikývl. "Počkám. Nikam se nechystám," pravil.

Čím víc Tom Beckermann pil, tím nahnutější to bylo s lékařskou praxí v Holdenově Přívozu. Všechna její tíha padala na Roba J., který Beckermannův alkoholismus proklínal a přál si, aby do městečka přišel nějaký třetí lékař. Starostí mu neubralo ani to, že Steve Hume a Billy Rogers všude roztroubili, že doktor Cole byl široko daleko jediný felčar, který dokázal poznat, že Sammil Singleton je vážně nemocen.

Kdyby byl Sammil Colea poslechl, říkali, mohl tady ještě být.

Jeho věhlas rostl a začali ho vyhledávat další a další pacienti.

Těžce pracoval, aby zbývající čas mohl trávit se Sarah a s chlapci. Šaman ho přiváděl v úžas; bylo to jako kdyby se z půdy vytrhla rostlina, na opětovné zasazení reagovala překotným růstem a vyrážela množství nových výhonků. Vyvíjel se jim před očima. Sarah, Alex, Saukové, Alden - každý, kdo žil na Coleovském pozemku, s ním vytrvale a neúnavně cvičil odezírání z úst. Když nastal konec jeho dlouhého mlčení, přinesl jim úlevu, ze které se radovali takřka hystericky. A jakmile chlapec jednou začal mluvit, byl už k neumlčení. Rok předtím, než ho omráčila hluchota, se naučil číst, a teď měli všichni starosti, jak hó udržet u knih.

Sarah učila své syny všechno, co uměla, ale absolvovala jen vesnickou šestitřídku a uvědomovala si svoje meze. Rob J. je cvičil v latině a aritmetice. Alexovi to šlo; byl bystrý a ctižádostivý. Ale byl to kupodivu Šaman, kdo otce omráčil svou chápavostí. Někdy Roba J. až píchlo u srdce, když pozoroval chlapcovu přirozenou inteligenci.

"Škoda, mohl z něj být parádní lékař, je mi to úplně jasné," řekl s lítostí v hlase Jayovi jednoho horkého odpoledne, když seděli na stinné straně Geigerova domu a pili zázvorovou limonádu. Svěřil se Jayovi, že je vrozenou touhou Coleů aspoň z jednoho mužského potomka vychovat lékaře.

Jay s porozuměním přikývl. "Je tady přece ještě Alex. Je to chytrý kluk."

Rob J. zavrtěl hlavou. "To je na tom to nejhorší - Šamana, ze kterého nikdy nemůže být lékař, protože neslyší, baví jezdit se mnou k pacientům. Ale Alex, který, až vyroste, může být čímkoliv, chodí raději za Aldenem Kimballem, kam se hne.

Dává přednost tomu, že sleduje čeledína, jak staví plot nebo jak vyřezává mladým beranům kulky, před čímkoliv, co dělám já."

Jay se zašklebil. "A co se líbilo tobě v jejich věku? Třeba budou bratři farmařit společně. Jsou to hodní chlapci."

Vevnitř v domě Lillian cvičila Mozartův 23. koncert pro klavír. Na svůj prstoklad kladla vysoké nároky a bylo takřka nesnesitelné poslouchat, jak hraje tutéž pasáž, dokud neměla to pravé zabarvení a ten pravý výraz; teprve potom, když už byla sama se sebou spokojená a odložila noty, to byla opravdová hudba. Klavír od Babcocka dorazil v dokonalém stavu, pokud jde o funkci, ale s dlouhým, mělkým škrábancem neznámého původu, který kazil dokonalý vzhled jedné z leštěných ořechových nožiček. Lillian plakala, když to viděla, ale její manžel pravil, že škrábanec nedá nikdy opravit, "aby naši vnuci viděli, že dostat se sem nebyla žádná procházka."

Kostel První církve v Holdenově Přívozu byl vysvěcen koncem června, takže se oslavy protáhly až do Dne nezávislosti. Při vysvěcení promluvil jak senátor Steven Hume, tak Nick Holden, kandidát na Humeův úřad. Rob J. si pomyslel, že Hume vypadá odpočatě a dobře naladěn, zatímco Nick působil dojmem zoufalce, který si je vědom, že nemá šanci.

V neděli po oslavách vedl sváteční pobožnost potulný kazatel, jak se později ukázalo, první z dlouhé řady. Sarah se přiznala Robovi J., že je nervózní, a on pochopil, že si vzpomenula na toho baptistického kazatele, který na svátek Velkého procitnutí svolával oheň pekelný na ženy, které porodily mimo svátost manželství. Bývala by dala přednost nějakému kultivovanějšímu pastýři, jako byl pan Arthur Johnson, metodistický kněz, který je s Robem J. oddával. Volba duchovního však byla věcí celé církevní obce. Po celé léto přicházeli do Holdenova Přívozu kazatelé nejrůznějšího ražení.

Rob J. několikrát manželku na bohoslužby doprovodil, ale většinou se držel stranou.

V srpnu se na vnější stěně obchodu se smíšeným zbožím objevil leták, ohlašující příchod jakéhosi Ellwooda R. Pattersona, který v sobotu 2. září v 7 hodin večer vystoupí ve zdejším kostele s přednáškou nazvanou "Příval, který ohrožuje křesťanství" a poté, v neděli ráno, odslouží mši a přednese kázání.

V sobotu ráno se v Robově ordinaci objevil jakýsi muž. Seděl trpělivě v malém salonku, sloužícím jako čekárna, zatímco se Rob J. zabýval prostředníkem pravé ruky Charleyho Haskinse, který si ho přicvikl mezi dvě břevna. Obchodníkův syn, jednadvacetiletý Charley, byl povoláním dřevorubec. Svíjel se bolestí a proklínal se za neopatrnost, která měla za následek nehodu. Jeho dobře prořízntý jazyk a znamenitá nálada však úrazem neutrpěla.

"Tak co, doktore, myslíte, že mi to nezabrání se oženit?"

"Zakrátko se ti zahojí, jako by sis ho nikdy neporanil," řekl Rob J. suše. "Přijdeš sice o nehet, ale i ten ti opět naroste. Tak, teď můžeš jít. Za tři dni přijď na převaz."

Ještě se šklebil, když pouštěl z čekárny muže, který se představil jako Ellwood Patterson. To je ten potulný kazatel, vzpomenul si na jméno z letáků. Prohlížel si muže asi čtyřicetiletého, otylého, ale vzpřímeného, s odulou arogantní tváří, dlouhými černými vlasy, růžolícího, s drobnými, ale nápadnými modrými žilkami na nose a na tvářích. Pan Patterson si postěžoval, že ho trápí boláky. Když se svlékl do půl těla, Rob J. viděl, že jeho kůže je poseta tmavšími zahojenými plochami, mezi kterými byl roztroušen asi tucet otevřených vředů, uhrovitých puchýřků, strupů a zaschlých boláků a měkkých lepkavých zduřenin.

Pohlédl na toho muže se soucitem. "Víte, jakou máte nemoc?"

"Říkají, že tó je syfilis. Kdosi v hospodě říkal, že jste odborník, tak jsem si řek, že byste s tím třeba moh něco udělat."

Před třemi lety mu to jedna kurva ve Springfieldu dělala francouzským způsobem a potom se mu objevil tvrdý a rostoucí vřed pod kulkami, řekl Robovi J. "Potom jsem se tam ještě jednou vrátil. Už nikoho nenakazí."

O několik měsíců později ho postihla horečka a na těle se mu objevily boláky barvy mědi a trpěl nesnesitelnými bolestmi kloubů a hlavy. Všechny příznaky zmizely tak, jak se objevily, a on si myslel, že je z toho venku, ale potom přišly tyto boláky a boule.

Rob si na kartičku poznamenal jeho jméno a vedle něho poznámku "třetí stadium syfilidy".

"Odkud pocházíte, pane?"

"Ehm... z Chicaga." Pacientovi trvalo dlouho, než odpověděl, takže ho Rob J. podezíral, že lže. Na věci to však nic nemění.

"Na to není léku, pane Pattersone."

"Nojo... a co teď se mnou bude?"

Pacientovi by neprospělo, kdyby něco předstíral. "Až vám nákaza zachvátí srdce, umřete. Jestliže se dostane do mozku, zešílíte. Jestliže napadne kosti nebo klouby, stanete se mrzákem. Ale stává se, že nenapadne nic z toho. Někdy příznaky ustoupí a už se nikdy nevrátí. Jediné, co můžete dělat, je doufat a věřit, že právě vy budete jedním z těchto šťastlivců."

Patterson se ušklíbl. "Zatím není nic vidět, pokud jsem oblečen. Můžete mi dát něco, aby se mi to nerozlézalo na krk a na tváře? Jsem veřejný činitel!"

"Mohu vám prodat nějakou mast. Nejsem si ale jist, zda bude účinkovat na tento druh vyrážek," řekl Rob zdvořile. Pan Patterson přikývl a natáhl se pro košili.

Příštího dne, hned po rozednění, přijel na mezkovi nějaký chlapec, bosý a v roztrhaných kalhotách: Sím, pane, mamce se udělalo moc zle a dává se ptát, esli by pan dochtor moh laskavě přijít? Byl to Malcolm Howard, nejstarší syn rodiny, která se jen před pár měsíci přistěhovala z Louisiany a usídlila se šest mil níže na řece. Rob osedlal Vicky a následoval mezka po hrbolaté stezce, až přijeli ke srubu, který byl jen o málo lepším obydlím než kurník naproti.

Vevnitř našel Mollie Howardovou a jejího manžela Juliana.

Okolo postele se batolil jejich potěr. Ta žena měla záchvat malárie. Viděl však, že na tom není tak špatně - pár hřejivých slov a pořádná dávka chininu ulevila pacientce i rodině.

Julian Howard se nijak neměl k placení a ani Rob J., vida, jak je na tom rodina bledě, se o placení nezmínil. Howard s ním vyšel ven a zavedl řeč na poslední počin jejich senátora, Stephena A. Douglase, který právě úspěšně protlačil Kongresem Spojených států zákon o Nebrasce a Kansasu, kterým se na západě zřizovala dvě nová teritoria. Douglasův návrh dovoloval zákonodárcům na nových teritoriich, aby sami rozhodli o uzákonění či neuzákonění otroctví. Z tohoto důvodu bylo veřejné mínění na Severu ostře proti tomuto zákonu.

"Ty zasraný seveřani, co ty vůbec věděj vo negrech? Dali sme dohromady pár farmářu a založili sme vorganizaci, aby se v Illinois udělal pořádek a člověk si moh držet votroky. Třeba byste se chtěl s náma scuknout? Vosudem těch černejch přece nejni nic jinýho, než dělat na bělošskejch polich. Slyšel sem, že taky zaměstnáváte pár červenejch negru."

"To nejsou žádní otroci, jsou to svobodní Saukové. Pracují u mě za mzdu. Já osobně rozhodně nejsem zastáncem otroctví."

Dívali se jeden na druhého. Howard zrudl. Neříkal nic, nepochybně mu bylo nepříjemné pustit se s Robem do hádky, vždyť ten domýšlivý felčar mu neúčtoval za svoje služby. Rob se těšil, až to bude mít za sebou.

Nechal tam ještě trochu chininu a vydal se na cestu domů, doufaje, že se moc nezdrží. Když tam dorazil, čekal ho Gus Schroeder s Jobovou zvěstí: když Alma uklízela ve chlévě, dostala se hloupě mezi stěnu a velkého strakatého býka, který byl jejich chloubou. Když Gus vstoupil, býk na ni dorážel a kopal ji. "Ten prokletý věc ani za svět nechtěl

pohnout! Jen stál nad ona, skláněl rohy, nežjá vzal vidle a zahnal pryč.

Ona říká není těžce raněný, ale vy znáte Alma."

Tak se, stále ještě bez snídaně, vydal ke Schroederovým.

Alma byla v pořádku, pomineme-li to, že byla bledá a v šoku.

Škubla sebou, když jí stlačil páté a šesté žebro na levé straně. Neodvážil se ji obvázat. Věděl, že se bude stydět před ním svléknout, a tak požádal Guse, aby se postaral o jeho koně a nebyl tak svědkem jejího ponížení. Nadzdvihl jí velká schlíplá prsa s vystouplými modrými žilami a když ji ošetřoval, dotýkal se jejího tučného bílého masa jak nejméně to šlo.

Celou dobu konverzoval o ovcích a o pšenici a o své ženě a dětech. Když bylo po všem, přinutila se usmát se na něj a odběhla do kuchyně postavit na kávu.

Když všichni tři seděli u šálku voňavého moku, Gus mu vyprávěl o sobotní "přednášce" Ellwooda Pattersona, která nebyla než špatně maskovanou kampaní pro Nicka Holdena a Americkou stranu. "Lidi říkaj Nick zařídil on přišel."

"Přívalem, který ohrožuje křesťanství" bylo podle Pattersona přistěhovalectví katolíků do Spojených států. Schroederovi toho rána poprvé vynechali kostel; jak Alma, tak Gus byli vychováni jako evangelíci, ale Pattersonova přednáška je nanejvýš znechutila; říkal, že cizáci - a Schroederovi to vztáhli na sebe - kradou chleba americkým pracujícím. Vyzýval k tomu, aby se čekací doba na udělení amerického občanství prodloužila ze tří let na jednadvacet roků.

Rob J. se ušklíbl. "Tak dlouho bych nechtěl čekat," řekl.

Ale všichni tři měli té neděle co dělat, a tak poděkoval Almě za kávu a šel po svých. Jel pět mil směrem proti proudu řeky, kde bydlel John Ashe Gilbert, jehož starý tchán Fletcher White ležel s těžkým nachlazením. Whiteovi bylo třiaosmdesát a měl tuhý kořínek; už dříve měl těžkosti s průduškami a Rob J. byl přesvědčen, že je tomu tak i tentokrát. Řekl Fletcherově dceři Suzy, aby starci dávala pít horké nápoje a aby neustále vařila v hrncích vodu, a Fletcher musel dýchat páru. Rob J. ho chodil kontrolovat častěji než bylo nutno, snad proto, že si velmi vážil starých pacientů. Bylo jich přece tak málo. Pionýři byli obyčejně silní mladí lidé, kteří opouštěli svůj domácí krb, aby se vydali na západ. Starci, kteří se vydávali na cestu, byli vzácní.

Fletchera našel značně pookřálého. Suzy Gilbertová mu nabídla k obědu smaženou křepelku a bramborové placky a poprosila ho, aby se zastavil u jejich sousedů, Bakerových.

Jeden z jejich synů má zhnisaný prst na noze a asi bude potřeba mu ho otevřít. Devatenáctiletý Donny Baker byl na tom velmi špatně. Měl horečku a trpěl silnými bolestmi. Polovina chodidla chlapcovy pravé nohy už byla zčernalá. Rob amputoval dva prsty, otevřel mu nohu a vložil mu do ní tampon, ale měl vážné pochybnosti, zda se mu podaří nohu zachránit. Byl svědkem už mnoha případů, kdy tento druh infekce bylo možno zastavit jen totální amputací.

Bylo pozdě odpoledne, když zamířil domů. Byl v půli cesty, když slyšel, jak na něj někdo haleká. Zarazil Vicky, aby ho mohl dojet Mort London na svém velkém kaštanovém valachovi.

"Co se děje, šerife?"

"Doktore," á. Mort si sundal klobouk a nedůtklivě se ohnal po bzučící mouše. Potom si vzdychl. "Doprdele. Obávám se, že potřebujeme ohledače mrtvol."

I Rob J. byl nedůtklivý. Bramborové placky Suzy Gilbertové ho tlačily v břiše. Kdyby dal Calvin Baker vědět o týden dříve, mohl bez těžkostí Donnyho prst ošetřit. A takhle se teď místo toho schyluje k pořádné polízanici, nebo dokonce tragédii. Divil se, kolik jeho pacientů trpí, aniž on o tom ví. Ještě aspoň tři z nich by rád zkontroloval, ještě než se setmí.

"Zavolejte raději Beckermanna," řekl. "Já toho mám dnes až až."

Šerif nervózně mačkal lem klobouku. "No jo. Třeba byste to raděj udělal sám, doktore Cole."

"Je to snad někdo z mých pacientů?" V duchu se rychle probíral jejich seznamem.

"Je to ta saucká ženská."

Rob J. na něj pohleděl.

"Ta Indiánka, co u vás dělá," řekl London.

ZATČENÍ

Namlouval si, že to je Měsíc. Ne proto, že byla nahraditelná, nebo proto, že by ji neměl rád, nebo si jí nevážil. To ne. Pracovaly u něj však jen dvě indiánské ženy, a nebyla-li to Měsíc, jediná zbývající možnost ho přiváděla k šílenství.

"Ta, co vám pomáhala ošetřovat nemocný," upřesnil Mort London. "Byla probodena," řekl, "a ne jednou. Ať to udělal kdokoliv, napřed ji pořádně zmlátil. Šaty měla úplně rozervaný. Myslím, že byla i znásilněna."

Po několik minut jeli mlčky. "Možná těch frajerů bylo víc.

Na tý pasece, kde ji našli, bylo otisků koňskejch kopyt jak nasráno," řekl šerif. Potom ztichl a opět jeli beze slova.

Když dojeli na farmu, Makwu už odnesli do kůlny. Venku, mezi ordinací a stodolou, se shromáždila nevelká skupina lidí -

Sarah, Alex, Šaman, Jay Geiger, Měsíc a Přichází Zpívající s dětmi. Indiáni netruchlili nahlas, ale v očích se jim zračil zármutek a prázdnota, poznání, že život je těžký. Sarah tiše plakala. Rob J. k ní přistoupil a políbil ji.

Od skupinky se oddělil Jay Geiger a přistoupil k němu. "Já jsem ji našel." Potřásl hlavou, jako by odháněl nějaký hmyz.

"Lillian mě poslala, abych Sarah odvezl pár sklenic broskvového kompotu. První, čeho jsem si všiml, byl Šaman, jak spí pod stromem."

To Robem J. otřáslo. "Šaman byl u toho? Viděl Makwu?"

"Ne, neviděl. Sarah řekla Makwě, aby ho vzala s sebou, až půjde ráno do lesa u řeky sbírat bylinky, jak to někdy dělávala. Když se unavil, dovolila mu, aby si v chládku zdřímL A ty dobře víš, že Šamana žádný hluk, křik ani jiný kravál nevyruší. Uvědomil jsem si, že tam asi nebyl sám, a tak jsem ho nechal spát. Popojel jsem kousek, na paseku, a tam jsem našel ji...

Byl na ni hrozný pohled, Robe. Trvalo mi to pár minut, než jsem se posbíral. Vrátil jsem se zpět a vzbudil jsem chlapce.

Ale neviděl nic. Přivedl jsem ho sem a potom jsem zajel pro Londona."

"Zdá se, že tvým údělem je vodit domů mé syny."

Jay na něj upřeně pohlédl. "Není ti nic?"

Rob zavrtěl hlavou.

Jay byl naopak bledý a vypadal zuboženě. Zašklebil se.

"Předpokládám, že máš práci. Saukové se chystají ji umýt a pochovat."

"Postarej se, ať mě chvíli nikdo neruší," řekl Rob J. Vešel do kůlny a zavřel za sebou dveře.

Byla přikryta plachtou. Nebyl to Jay, ani nikdo ze Sauků,

kdo ji sem přinesl. Nejspíš to byli oba Londonovi zástupci, neboť byla nedbale hozena na pitevní stůl, jako nějaký předmět bez ceny a bez duše. Není to snad jedno, kláda nebo mrtvá Indiánka? Ležela na boku, a tak první, co spatřil, když plachtu odkryl, byl týl hlavy a nahá záda, hýždě a nohy.

Podle proleženin poznal, že v době smrti ležela na zádech; záda a ploché hýždě měla podlité kapilární krví. V poraněných záhybech konečníku viděl červený škraloup a zaschlou bílou skvrnu, na některých místech doruda zbarvenou krví.

Opatrně ji převrátil na záda.

Na tvářích měla škrábance od toho, jak jí tlačili obličej k lesní půdě.

Rob J. měl silnou slabost pro ženské zadky. Jeho žena na to brzy přišla. Ráda se mu tak nabízela, oči zaryté do polštáře, ňadra přitlačená k prostěradlu, štíhlé, elegantně klenuté nohy rozevřené, štěrbina oddělující hruškovité půlměsíce přecházející z bílé do růžové a zakončená nazlátlým rounem.

Nepohodlná poloha, ale občas ji zaujímala, neboť jeho pohlavní vzrušení činilo potěšení i jí. Rob J. chápal soulož jako akt lásky, ne jako pouhý prostředek plození. Proto žádný otvor, který mohl sloužit k pohlavnímu spojení, nepovažoval za posvátný. Jako lékař však zpozoroval, že svěrač konečníku, jestliže se nadměrně používá, může ztratit pružnost, a proto, když se se Sarah miloval, postupoval tak, aby jí neublížil.

Kdosi jiný vůči Makwě neměl tolik ohleduplnosti.

Podle jejího vypracovaného těla by soudil na ženu aspoň o tucet let mladší, než kolik jí ve skutečnosti muselo být.

Dohodu, kterou před lety s Makwou uzavřel, pokud jde o jejich vzájemnou tělesnou přitažlivost, měl vždy svědomitě na paměti.

Přicházely však chvíle, kdy myslel na její tělo, kdy si představoval, jaké by to bylo pomilovat se s ní. Teď už na ní začaly zanechávat stopy posmrtné procesy. Břicho měla napuchlé, prsa ochablá rozkladem tkání. Svalstvo už bylo značně ztuhlé. Narovnal jí nohy v kolenou, dokud to ještě šlo.

Podbřišek, porostlý něčím, co připomínalo zmačkané černé dráty, byl celý krvavý; snad bylo lepší, že už nežila. Její léčitelská schopnost by byla docela ztracená.

"Par-chan-ti! Vy zasraný parchanti!"

Utřel si oči a náhle si uvědomil, že by ho ti venku mohli slyšet, jak naříká. Horní část jejího těla byla poseta modřinami a ranami, dolní ret ţ-c,ţiatý, pravděpodobně úderem pěstí.

Na podlaze vedle vyšetřovacího stolu byly důkazy shromážděné šerifem: její roztrhané a zakrvavené šaty (staré bavlněné šaty, které jí darovala Sarah); košík, víc než do poloviny plný máty, řeřichy a různých druhů stromových listůrozeznal mezi nimi divokou třešeň; jeden střevíc z jelenice. Jeden střevíc? Rozhlížel se po druhém, ale nenašel ho. Její hranaté hnědé nohy byly bosé; byly to svalnaté, uchozené nohy, druhý prst levé nohy byl špatně srostlý po staré zlomenině. Vídal ji často bosou a lámal si hlavu, jak si ten prst asi zlomila, ale nikdy se jí na to nezeptal.

Podíval se jí do tváře a spatřil svou dobrou kamarádku. Oči měla otevřené, ale rohovka už ztratila pružnost a vyschla a stala se nejmrtvější částí jejího i jinak docela mrtvého těla.

Rychle jí oči zavřel a zatížil víčka mincemi, ale zdálo se mu, jako by se na něj stále dívala. Po smrti se její nos sta,l ještě výraznějším a ošklivějším. Jak stárla, nebyla hezká, ale její tvář vzbuzovala respekt. Otřásl se a pevně sevřel ruce, jako dítě, když se modlí.

"Je mi to moc líto, Makwa-ikwo." Nedělal si iluzi, že by ho snad slyšela, ale mluvil k ní, aby rozptýlil svůj vlastní neklid. Perem si obkreslil runovitý reliéf na jejích ňadrech, měl nejasný pocit, že by mohl být důležitý. Nevěděl, zda mu někdo porozumí, protože Makwa-ikwa, v domnění, že má před sebou ještě dlouhé roky, si ještě nevychovala následovníka, který bude zaříkávat duše Sauků. Podezíral ji, že jako o vhodném tovaryši uvažovala o některém z dětí Měsíce a Přicházejícího Zpívajícího.

Rychle načrtl její tvář, jak si ji pamatoval, dokud nebyla poznamenána smrtí.

I s ním se stalo něco hrozného, nejen s ní. Jako se mu dosud ve snech zjevoval bizarní kat s podobou studenta medicíny, držící ve výšce znetvořenou hlavu jeho přítele Andrewa Geroulda z Lanarku, měla ho napříště

pronásledovat i tato smrt. Nechápal docela, proč se spřátelili, ani co způsobilo jejich vzájemnou náklonnost. Přece však smrt této Indiánky bude považovat za velkou ztrátu. Na okamžik zapomněl na to, že se zasvětil nenásilí; kdyby se mu dostal do rukou ten, kdo jí to udělal, roztrhl by ho jako hada.

Potom se vzpamatoval. Na nos a ústa si uvázal roušku, aby se ochránil před přibývajícím zápachem. Uchopil skalpel a otevřel ji rychlým řezem ve tvaru velkého U, od ramene po rameno.

Potom udělal ještě jeden rovný řez mezi ňadry, až po pupek, který spolu s prvním řezem připomínal. písmeno Y. V prstech neměl cit a pracoval spíš po paměti; bylo štěstí, že neoperoval živého pacienta. Dokud neodklopil ty tři laloky, které si oběma prvními řezy připravil, to hrůzu nahánějící tělo byla stále Makwa. Ale když se natáhl pro žebrové kleště, aby uvolnil hrudní kost, přinutil se oprostit svou mysl od všeho, co nesouviselo s jeho posláním, a vklouzl do tisíckrát nacvičené rutiny. Dělal, co se muselo udělat.

ZPRÁVA O NÁSILNÉ SMRTI

O koho jde: Makwa-ikwa Adresa: Coleova ovčí farma, Holdenův Přívoz, Illinois Zaměstnání: pomocnice v ordinaci dr. Roberta J. Colea Věk: asi 29 let Výška: 1,75 metru Váha: asi 63

kilogramů Okolnosti: Tělo mrtvé, ženy z kmene Sauků, objevil jeden kolemjdoucí v lesní části Coleovy ovčí farmy v půli odpoledne, dne 3. září 1851. Bylo na něm jedenáct bodných ran, tvořících klikatou čáru, vedoucí od krční jamky směrem k hrudní kosti a končící asi 2 cm pod mečovitým výběžkem. Rány byly široké

0,94 až

0,95 cm. Byly způsobeny hrotitým nástrojem, pravděpodobně kovovou čepelí trojúhelníkového tvaru, jejíž všechny tři hroty byly ostré.

Mrtvá byla panna a byla znásilněna. Zbytky panenské blány dokazují, že byla nedotknutá. Blána tuhá, sekundárně nepružná.

Pachatel nebo pachatelé znásilnění pravděpodobně nebyli schopni perforovat ji penisem; deflorace byla provedena tupým nástrojem s drsnými nebo zoubkovitými výčnělky, který způsobil rozsáhlé poškození rodidel, kromě jiného hluboké šrámy na hrázi a velkých stydkých pyscích a roztržení a rozdrásání malých stydkých pysků a poševní předsíně. Před touto krvavou deflorací nebo po ní byla oběť obrácena dolů tváří. Podlitiny na jejích stehnech nasvědčují tomu, že při znásilňování byla držena v této poloze, což by znamenalo, že útočníci byli nejméně dva. Došlo i k rozšíření a roztržení řitního otvoru. V konečníku se nacházelo množství spermatu a na tlustém střevu došlo k významnému krvácení. Další pohmožděniny po celém těle a na tváři svědčí o tom, že oběť byla silně zbita, pravděpodobně mužskými pěstmi. Jsou důkazy že se oběť útočníkům bránila. Pod nehty ukazováku, prostředníku a prsteníku pravé ruky se našly kousky kůže a dva černé vousy, pravděpodobně z bradky. Bodné rány byly vedeny značnou silou, takže rozštěpily třetí žebro a opakovaně vnikly do hrudní kosti. Levá plíce byla probodnuta dvakrát, pravá plíce třikrát, pohrudnice byla roztržena. Obě plíce okamžitě poklesly. Tři zásahy pronikly do srdce, dva z nich zanechaly rány v oblasti pravé předsíně, široké 0,9, respektive 0,8 cm.

Třetí zásah, široký 0,8 cm, směřoval do pravé srdeční komory.

Krev z rozdrásaného srdce intenzívně proudila do břišní dutiny.

Na orgánech nejsou kromě poranění žádné patologické změny. Vážením se zjistilo, že srdce má 263 g, mozek 1,43 kg, játra 1,62 kg, slezina 199 g. Závěry: Vražda po sexuálním napadení neznámou

osobou nebo osobami.

(podepsán) Dr. Robert Judson Cole zástupce ohledače mrtvol okresu Rock Island stát Illinois

Toho večera Rob J. zůstal dlouho vzhůru. Přepisoval zprávu pro okresního tajemníka a potom ještě pro Morta Londona. Ráno přišli Saukové a pochovali Makwa-ikwu na strmém srázu nedaleko hedonoso-te, s výhledem na řeku. Rob nabídl místo pro její hrob, aniž by se poradil se Sarah.

Když se to dozvěděla, zuřila. "Na našem pozemku? Co si vůbec myslíš? Hrob, to je navždy, zůstane tady na věčné časy. Nikdy se jí nezbavíme!" ječela divoce.

"Laskavě drž zobák, ženská," řekl Rob J. potichu a ona se otočila a odešla pryč.

Měsíc umyla Makwu a oblékla ji do šamanských šatů z jelenice. Alden se nabídl, že zhotoví rakev z borovicového dřeva, ale ona řekla, že podle jejich zvyků se mrtví pochovávají jen v nejlepší dece. Tak Alden aspoň pomáhal Přicházejícímu Zpívajícímu kopat hrob. Měsíc je poslala kopat už brzy ráno. Tak se to vždycky dělávalo, řekla: vykopat brzy ráno, pochovat brzy odpoledne. Přikázala, že Makwiny nohy musí směřovat k západu, a poslala do tábora Sauků pro ocas bizoní samice, který se musí položit do hrobu. To pomůže Makwa-ikwě dostat se bezpečně přes zpěněnou řeku, která odděluje zemi živých od Západní země, vysvětlila Robovi J.

Pohřební obřad byl skromný. Okolo hrobu se shromáždili Indiáni, Coleovi a Jay Geiger. Rob J. očekával, že někdo začne, ale nikdo se k tomu neměl. Neměli šamana. Naplnilo ho hrůzou, když si všiml, že se Saukové dívají na něj. Kdyby byla křesťanka, třeba by se donutil říct pár slov, kterým sám nevěřil. Ale za těchto okolností? Ne, ne, to by bylo docela zcestné. Z paměti se mu vynořila slova:

Bárka, na niž se nalodila, září na vodě jak naleštěný trcin; záď jakoby pozlacená, a rudé plachty, do nichž se roztouženě opiraji větry přilákané jejich neodolatelnou vůní stříbrná vesla, tančici v rytmu flétny, láskyplně hladi vodu

n pobizi ji téci rychleji. A ona sama, k nepopsáni.

Jay Geiger na něj hleděl, jako by byl šílený. Kleopatra? Ale uvědomil si, že Makwa pro něj znamenala jakousi šedou eminenci, jakýsi posvátný lesk, jakýsi zvláštní druh nepopsatelné krásy. Ona byla přece lepší než Kleopatra; vždyť Kleopatra by se nedokázala tak cele obětovat, neuměla by být tak oddaná, ani by nedovedla navracet ztracené zdraví. A on se s ní už nikdy neuvidí. Další slova si vypůjčil od Johna Donnea a vmetl je do tváře tomu Černému Rytíři:

Nebuď pyšná, smrti, třebaže ti mnozi říkaji tiděsná a mocná, i když taková nejsi, neboť ti, o nichž si myslíš, žes nad nimi zvitězila, neumiraji, a ani mě, ty ubohá Srnrti, nedokážeš přemoci.

Když už bylo zřejmé, že to je vše, co se Rob J. chystá říct, Jay si odkašlal a pronesl několik vět, o nichž Rob předpokládal, že jsou hebrejsky. Na okamžik se obával, že Sarah vyrukuje s Ježíšem, ale ukázalo se, že má v sobě ještě trochu studu. Makwa naučila Sauky některé zpívané modlitby, a jedna z nich teď zazněla. Zpívali neškolenými hlasy, ale celým srdcem.

Tti-la-ye ke-wi-ta-mo-ne i-no-ki, tti-la-ye ke-wi-ta-mo-ne i-no-ki-i-i. Me-ma-ko-te-si-ta Ke-te-ma-ga-yo-se.

Byla to píseň, kterou Makwa často zpívala Šamanovi, a Rob J. si všiml, že Šaman, třebaže nezpíval, pohyboval rty a přeříkával si slova. Když píseň dozněla, bylo po pohřbu.

Když bylo po všem, zašel na mýtinu v lese, kde se to stalo.

Byla tam spousta otisků koňských kopyt. Zeptal se Měsíce, zda někdo ze Sauků není stopař, ale odpověděla mu, že všichni dobří stopaři jsou už mrtví. V této době tam stejně pátrala už řada Londonových lidí a půda byla křížem krážem pošlapaná zvířaty i lidmi. Rob J. však věděl, co hledá. V houští našel odhozený klacek. Vypadal jako jakýkoliv jiný klacek, až na to, že jeden konec měl barvu, připomínající rez. Někdo se silnóu paží odhodil její druhý střevíc až do lesa na druhém konci paseky. Nic dalšího, co by upoutalo jeho pozornost, tam nebylo, a tak obě věci zabalil do kusu plátna, sedl na koně a zamířil k šerifově úřadovně.

Mort London přijal písemnou zprávu i důkazy bez komentáře.

Byl chladný a poněkud rozmrzelý, snad proto, že jeho chlapi při průzkumu terénu klacek i střevíc přehlédli. Rob J. zbytečně neotálel a šel svou cestou.

V sousedství šerifovy úřadovny ho z verandy obchodu zdravil Julian Howard. "Něco pro vás mám," řekl Howard. Sáhl rukou do kapsy a Rob J. slyšel tlumený cinkot velkých mincí. Howard mu podával stříbrný dolar.

"To nespěchá, pane Howarde."

Ale Howard rukou, držící dolar, divoce gestikuloval. "Já svý dluhy platím," křičel zlověstně, a tak si Rob minci vzal, aniž připomenul, že dluh, započítají-li se léky, které tam nechal, byl ještě o padesát centů větší. Howard se k němu otočil zády.

"Jak se má vaše paní?" zeptal se Rob.

"Už vo hodně líp. Už vás nepotřebuje."

To byla dobrá zpráva, Rob si aspoň ušetří dlouhou a namáhavou jízdu. Místo toho zajel ke Schroederům, kde Alma právě, dost brzy, začínala s podzimním úklidem; bylo nepochybné, že neměla zlomené žádné z žeber. Další zastávku udělal u Donnyho Bakera a viděl, že chlapec stále trpí horečkou a že zapálená tkáň na jeho noze vypadá, že se bude dál šířit. Rob nemohl udělat nic jiného než vyměnit obvaz a dát mu proti bolesti trochu opiové tinktury.

Potom to začalo jít z kopce. Poslední návštěva směřovala do usedlosti Gilbertových, kde našel Fletchera Whitea v těžké krizi. Oči měl zakalené a nepřítomné, jeho starým tělem lomcoval kašel, každé nadechnutí mu působilo námahu a bolest.

"Už mu bylo líp," zašeptala Suzy Gilbertová.

Rob J. věděl, že Suzy má dům plný dětí a že je plně vytížená nikdy nekončícími domácími pracemi; příliš brzy přestala s pařením a s horkými nápoji. Rob by jí byl rád dal za vyučenou.

Ale když uchopil Fletchera za ruce, pochopil, že starci už zbývá málo času, a to poslední, co měl v úmyslu, bylo vnuknout Suzy nápad, že svým zanedbáním otce zabila. Nechal jim trochu Makwina silného tonika, aby se Fletcherovi ulevilo. Napadlo ho, že už má jejího tonika málo. Mnohokrát ji viděl, jak ho připravuje, a myslel si, že těch pár bylinek, ze kterých se skládá, zná. Teď se bude muset pokusit vyrábět ho sám.

Odpoledne měl mít ordinační hodiny, ale když se vrátil na farmu, bylo tam boží dopuštění. Sarah byla bledá jako stěna.

Měsíc, která Makwinu smrt přežila bez jediné slzy, teď hořce plakala, a všechny děti se třásly úzkostí. Když byl Rob J. pryč, přijel Mort London se svým zákonným zástupcem Fritzem Grahamem a Otto Pfersickem, který byl zástupcem menován pro tento konkrétní případ. Mířili puškami na Přicházejícího Zpívajícího. Přišli ho zatknout. Svázali mu ruce za zády a odvlekli ho za sebou na provaze, jak dobytek:

POSLEDNÍ INDIÁNI V ILLINOIS

"Udělals chybu, Morte," řekl Rob J.

Mort London se cítil trapně, ale potřásl hlavou. "Ne. My si myslíme, že ten velkej zkurvysyn ji nejspíš zabil."

Když byl Rob J. v šerifově úřadovně před pár hodinami, London neříkal nic o tom, že by chtěl navštívit jeho farmu

a zatknout jednoho z jeho zaměstnanců. Cosi nebylo v pořádku.

Těžkosti, do kterých se dostal Přichází Zpívající, připomínaly nemoc nejasného původu. Rob si všiml, že šerif řekl "my".

Dobře věděl, kdo je to "my", a chápal, že Nick Holden doufá, že z Makwiny smrti vytříská politický kapitál. Rob se snažil ovládat svůj hněv.

"Velkou chybu, Morte."

"Máme svědka, kterej viděl toho velkýho Indiána chvíli předtím, než se to stalo na tý pasece, kde ji našli." Rob J. mu řekl, že na tom není nic překvapivého, neboť Přichází Zpívající, jako jeden z jeho čeledínů, je součástí jeho farmy právě tak jako pobřežní lesy. "Složím za něj kauci."

"Nemám právo stanovit její výšku. Musíme počkat, až přijede obvodní soudce z Rock Islandu."

"Jak dlouho to potrvá?"

London pokrčil rameny.

"Jednou z dobrých věcí, které zavedli Angličané, je řádné vedení procesu. Věřil jsem, že se s tím potkám i tady."

"Nemůžeme spěchat na obvodního soudce kvůli jednomu Indiánovi. Pět, šest dní. Možná tejden, nebo tak."

"Chci ho vidět."

London vstal a vedl ho do šatlavy, která se skládala ze dvou cel v sousedství šerifovy úřadovny. Šerifovi zástupci seděli ve špatně osvětlené chodbě mezi celami a na klíně drželi pušky. Fritz Graham vypadal, že se dobře baví. Otto Pfersick naopak vypadal, že by raději byl ve svém mlýně a mlel mouku.

Jedna z cel byla prázdná. Druhá byla plná Přicházejícího Zpívajícího.

"Rozvažte ho," řekl Rob J. potichu.

London zaváhal. Báli se k vězni přiblížit. Rob J. si toho všiml. Přichází Zpívající někde přišel k ošklivé pohmožděnině (že by mu to udělali hlavní?). Jeho rozměry byly odstrašující.

"Pusťte mě dovnitř. Rozvážu ho sám."

London odemkl celu a Rob J. vešel dovnitř sám.

"Pyawanegawa," oslovil ho jménem a položil mu ruku na rameno.

Postavil se za něj a začal rozvazovat uzly, byly však příliš stažené. "Musím to rozřezat," řekl Londonovi. "Podej mi nůž."

"Jo, nasrat."

"V doktorské kabele mám nůžky."

"To je taky sotva míň než zbraň," zavrčel London, ale dovolil Grahamovi, aby vytáhl nůžky, a Rob J. jimi provaz přestřihl. Třel oběma rukama Přicházejícímu Zpívajícímu zápěstí, díval se mu do očí a mluvil s ním jako se svým hluchým synem. "Cawso wabeskiou Pyawanegawovi pomůže. Jsme bratři z téže Půlky, Dlouhé vlasy, Keeso-qui."

Nevšímal si pobaveného překvapení a opovržení v očích naslouchajících bělochů na druhé straně mříže. Nevěděl, do jaké míry mu Přichází Zpívající rozumí. Saukovy oči byly temné a zatvrzelé, ale když se ho Rob J. vyptával, spatřil v nich jistou změnu, náznak čehosi, o čemž si nebyl jist, zda je to zuřivost nebo jen znovuzrození křehké naděje.

Toho odpoledne přivedl k manželovi Měsíc. Když ho London vyšetřoval, tlumočila.

Přicházejícího Zpívajícího výslech zmátl.

Hned na začátku připustil, že byl toho rána na pasece. Je čas chystat dříví na zimu, řekl, dívaje se na muže, který ho za to platil. A hledal cukrové javory - vrýval si do paměti jejich polohu, aby je mohl nařezat, až přijde jaro.

Žil v tomtéž dlouhém domě jako ta mrtvá, konstatoval London.

Ano.

Měl s ní někdy pohlavní styk?

Měsíc zaváhala. Rob J. se na Londona zamračil, ale dotkl se ženiny paže a přikývl a ona manželovi otázku položila.

Přichází Zpívající odpověděl ihned a bez zjevného hněvu.

Ne, nikdy.

Když byl výslech skončen, Rob J. následoval Morta Londona do jeho kanceláře. "Můžeš mi říct, proč jsi toho člověka zatkl?"

"Řeknu ti to. Jeden svědek ho viděl na tý pasece těsně předtím, než byla ta ženská zabitá."

"Kdo je ten svědek"

"Ehm... Julian Howard."

Rob se ptal sám sebe, co Julian Howard dělal na jeho pozemku. Vzpomněl si na zvonění dolarových mincí, když se

s ním Howard vyrovnával za návštěvu. "Tys mu za to svědectví zaplatil," řekl, jako kdyby to věděl najisto.

"Já ne. Ne," řekl London a zrudl. Byl v podvádění nezkušený a jen nemotorně předstíral oprávněné rozhořčení.

Byl to jistě Nick, kdo financoval odměnu a kdo k tomu přidal štědrou porci žvástů a ujištění, že Julian je správný chlapík a že konal jen svou povinnost.

"Přichází Zpívající byl tam, kde měl být: pracoval na mém majetku. To byste mohli zatknout rovnou mě, za to, že vlastním pozemek, na kterém byla Makwa zabita, nebo Jaye Geigera za to, že ji našel."

"Jestli to ten Indián neudělal, při řádným soudu se to dokáže. Žil s tou ženskou."

"Byla to šamanka. To je něco jako farář. Třebaže žili v jednom domě, sex mezi nimi byl docela vyloučený, stejně jako by byli bratr a sestra."

"Už se stalo, že lidi zabili i svý vlastní faráře, a že ošoustali svý vlastní sestry. Takže to není žádnej důvod."

Rob J. se znechuceně měl k odchodu, ale potom se vrátil.

"Ještě není pozdě na nápravu té křivdy, Morte. Být šerifem je zpropadená práce. Jistě by ses dokázal uživit i jinak. Věřím, že jsi slušný člověk. Ale když člověk udělá něco takového jednou, bude to dělat už pořád."

To byla chyba. Mort by si docela zvykl na vědomí, že celé město ví, že je poskokem Nicka Holdena, pokud mu to nikdo nebude předhazovat.

"Přečet jsem si tu sračku, který říkáš zpráva o pitvě, doktore Cole. Pořádně se zapotíš, než přesvědčíš soudce a porotu složenou ze šesti úctyhodnejch bělochů, že ta ženská byla panna. Ta Indiánka na svůj věk dobře vypadala a každej tady v okrese ví, že to byla tvoje majdalénka. A ty máš tu drzost kázat o slušnosti. A teď laskavě vodprejskni. A neopovaž se vrátit, dokud pro mě nebudeš mít něco doopravdy závažnýho."

Měsíc říkala, že Přichází Zpívající má strach. "Nevěřím, že by mu ublížili," řekl Rob J. Řekla, že nemá strach, že by mu ublížili. "Ví, že běloši někdy lidi věší. Když je Sauk oběšen, nemůže přejít přes zpěněnou řeku a nikdy se nedostane do Západní země."

"Nikdo se nechystá Přicházejícího Zpívajícího oběsit," řekl Rob J. nedůtklivě. "Nemají žádný důkaz, že by něco udělal. To celé je politická záležitost a za pár dní ho budou muset pustit."

Její strach byl však nakažlivý. Jediným právníkem v Holdenově Přívozu byl Nick Holden. V Rock Islandu bylo sice pár právníků, ale Rob J. žádného z nich neznal osobně. Druhého dne ráno ošetřil naléhavé případy a potom se vydal do okresního města. V čekárně kongresmana Stephena Humea bylo ještě více lidí než vídal ve své čekárně. Čekal skoro devadesát minut, než na něj přišla řada.

Hume ho pozorně vyslechl. "Proč jdete za mnou?" zeptal se nakonec.

"Protože vám jde o znovuzvolení a vaším protivníkem je Nick Holden. Z jistých důvodů, o kterých bych nerad mluvil, se Nick snaží přivést do těžkostí Sauky jako takové, a Přicházejícího Zpívajícího zvláště."

Hume si povzdychl. "Nick se obklopil partou ostrých hochů a já jeho kandidaturu nemohu brát na lehkou míru. Americká strana očkuje rodilé Američany nenávistí a strachem z přistěhovalců a katolíků. V každém městě mají tajnou rezidenci se špehýrkou na dveřích, takže si nezvané hosty s úspěchem mohou držet od těla. Říká se jim Strana nicnevědoucích, protože ať se zeptáte kteréhokoliv člena na jejich činnost, je vycvičen, aby vám řekl, že o tom nic neví. Podporují a uplatňují násilí proti cizincům a musím říci, že zemi politicky vydírají. Přistěhovalci houfně přicházejí ale v této chvíli sedmdesát procent obyvatel Illinois jsou rodilí Američané a většina z toho zbytku nemá občanství a nemůže volit. Loni Nicnevědoucí skoro zvolili guvernéra ve státě New York a v zákonodárném sboru mají devětačtyřicet poslanců.

Koalice Nicnevědoucích s liberály s přehledem zvítězila ve volbách v Pennsylvánii a v Delaware, a v Cincinnati byli Nicnevědoucí poraženi až po těžkém boji."

"Ale proč je Nick proti Saukům? To přece nejsou žádní cizinci!"

Hume se zašklebil. "Nepochybně mu to politicky dobře

myslí. Je to teprve devatenáct let, co byli běloši tady v okolí zmasakrováni Indiány a vzápětí zmasakrovali je. V době války Černého Jestřába zahynula spousta lidí. Devatenáct let je úžasně krátká doba. Hoši, kteří přežili nájezdy Indiánů a ty hrůzy, které byly s Indiány spojeny, se teď stali voliči a ještě stále se Indiánů bojí a nenávidí je. A tak teď můj ctěný protivník fouká do plamínků. Onehdy večer se v Rock Islandu opil do němoty a znovu omílal indiánské války a nezapomněl ani na jediné skalpování, ani na jedinou údajnou zvrhlost. Svoje vyprávění završil historkou o tom, jak jsou poslední krvežízniví Indiáni v Illinois ve vašem městě chováni ve vatičce, a zavázal se, že bude-li zvolen poslancem Spojených států, dohlédne na to, aby se vrátili do své rezervace v Kansasu, kam patří."

"Můžete něco podniknout na pomoc Saukům?"

"Něco podniknout?" Hume si povzdychl. "Doktore Cole, já jsem politik. Indiáni nemají volební právo, a proto se nechystám veřejně vystoupit v jejich prospěch, ať už individuální nebo kolektivní. Ale z politického hlediska mi pomůže, když tu věc rozmázneme, neboť můj protivník se chystá využít ji k tomu, aby získal moje křeslo.

Na obvodním soudu tohoto obvodu pracují dva soudci, ctihodný Daniel P. Allan a ctihodný Edwin Jordan. Reputace soudce Jordana je průměrná, a kromě toho je to liberál. Ale Dan Allan je opravdu dobrý soudce a dokonce ještě lepší demokrat. Dobře ho znám a dlouho jsem s ním pracoval. Jestli dostane ten případ, nedovolí Nickovým lidem, aby z toho udělali frašku a odsouzením vašeho sauckého přítele na základě chatrných důkazů-nedůkazů pomohli Nickovi ke zvolení. Není ovšem žádná možnost, jak zjistit, zda případ dostane on, nebo Jordan.

Bude-li soudit Allan, nebude moci být víc než korektní, ale že bude korektní, za to ručím.

Nikdo z právníků v tomto městě nebude chtít obhajovat Indiána, to je pravda. Nejlepším obhájcem je jeden mladý chlapík jménem John Kurland. Jistě mi dovolíte, abych s ním promluvil. Uvidíme, jestli se búde dát zmáčknout."

"Jsem vám vděčen, kongresmane."

"Nuže, to byste nejlíp dokázal ve volbách."

"Patřím k těm třiceti procentům. Požádal jsem si o občanství, ale čekací doba je tři roky..."

"To vám umožní, abyste mě volil, až se budu ucházet o zvolení na další období," řekl Hume prakticky. Když si

tiskli ruce, zašklebil se. "Zatím můžete agitovat mezi přáteli."

Městečko se kvůli jedné mrtvé Indiánce nehodlalo dlouho vzrušovat. Mnohem zajímavější byly úvahy o tom, zda a kde v Holdenově Přívozu otevřít školu. Každý ochotně nabízel kousek svého pozemku, aby právě jeho děti měly do školy nejblíž.

Nakonec se však dohodlo, že by tato instituce měla být v centru, a městské shromáždění přijalo tři akry od Nicka Holdena. To Nickovi zalichotilo, neboť pozemek byl přesně na tom místě, o kterém uvažoval při svých prapůvodních urbanistických plánech.

Jednotřídku z dřevěných klád vybudovali společně. Když práce zača ly, události dostaly rychlý spád. Zamítli podlahu z dřevěných špalíků a místo toho chlapi vozili klády šest mil na nejbližší pilu, aby mohla být podlaha z prken. Podél jedné ze stěn postavili dlouhou polici, která měla sloužit jako společný stůl. Před stolem byla dlouhá lavice, takže žáci byli při psaní čelem ke stěně, zatímco při ústních odpovědích se obraceli k učiteli. Ve středu místnosti byla hranatá železná kamna na dřevo. Bylo dohodnuto, že školní rok bude začínat každoročně po žních a bude trvat třikrát dvanáct týdnů. Plat učitele měl činit devatenáct dolarů za trimestr, plus byt a stravu. Zákon státu požadoval, aby učitel ovládal čtení, psaní a počty a byl aspoň obeznámen se zeměpisem, gramatikou nebo dějepisem. Kvůli malému platu a těžkým podmínkám nebylo na tuto práci příliš mnoho kandidátů. Nakonec město najalo Marshalla Byerse, bratrance kováře Paula Williamse.

Pan Byers byl štíhlý, jedenadvacetiletý mládenec s vyjevenýma očima. Než přišel do Illinois, učil v Indianě a tak věděl, že "byt a strava" znamená, že vždy jeden týden bude žít v rodině některého z žáků. Když přišli na řadu Coleovi, pan Byers řekl Sarah, že se mu líbí bydlet na ovčí farmě, neboť má raději jehněčí a mrkev než vepřové a brambory. "Všude jinde, když podávají maso, je to vepřové a brambory. Stále jen

vepřové a brambory." Rob J. se na něj usmál. "To se vám bude líbit u Geigérů. Tam se vepřového nedočkáte," pravil.

Rob J. nebyl učitelem nijak nadšen. Na tom, jak se potměšile díval na Měsíc a na Sarah, bylo něco slizkého, a na Šamana hleděl, jako by chlapec byl nějaká pouťová atrakce.

"Jsem rád, že budu mít ve škole Alexandra," řekl pan Byers.

"I Šaman se do školy těší," řekl Rob J potichu.

"Oj, to jistě nebude možné. Ten kluk nemluví normálně. A jak se může ve škole něco naučit děcko, které neslyší?"

"Umí odezírat ze rtů. Učí se snadno, pane Byersi."

Pan Byers se zakabonil. Vypadal, že se chystá protestovat, ale když letmo spatřil výraz Robovy tváře, raději od toho upustil. "Ovšem, dr. Cole," pravil škrobeně. "Ovšem."

Druhého dne, ještě před snídaní, zaklepal na zadní dveře Alden Kimball. Byl brzy ráno v obchodě s krmivy a přinesl z městečka horké novinky.

"Ty zasraný indiáni! Ty se zase vycajchnovali," řekl. "Večer se ožrali a podpálili těm papeženeckejm jeptiškám sýpku."

Měsíc to odmítla, hned jak jí to Rob řekl. "Byla jsem večer v sauckém táboře a mluvila jsem s přáteli o Přicházejícím Zpívajícím. Je to lež, co Alden říká."

"Třeba začali pít, když jsi odešla."

"Ne, je to lež." Její hlas zněl chladně, ale její třesoucí se prsty už rozvazovaly zástěru. "Jdu ke svým."

Rob si povzdychl. Rozhodl se, že půjde raději navštívit ty katoličky.

Doslechl se, že se o nich mluví jako o "těch zatracených hnědých broucích". Když je uviděl, pochopil proč. Chodily oblečené v hnědých vlněných hábitech, které i na podzim vypadaly příliš teplé, nosit je však v létě muselo být vyslovené utrpení. Čtyři z nich pracovaly na spáleništi hezké malé sýpky, kterou postavil August Lund se svou ženou, když se ho ještě drželo mladické nadšení. Jeptišky vypadaly, že mezi ohořelými zbytky v jednom koutě, kde se ještě kouřilo, hledají něco, co by se ještě dalo zachránit.

"Dobré jitro," pozdravil.

Nevšimly si, že přichází. Lemy dlouhých šatů měly vyhrnuté až k pasu, aby jim nepřekážely při práci, a teď spěšně sukně spustily, aby schovaly čtyři páry ušpiněných pevných nohou v bílých ponožkách.

"Jsem doktor Cole," pravil seskakuje s koně. , Váš vzdálený soused." Bez řeči ho sledovaly, a tak ho napadlo, že třeba nerozumějí anglicky. "Mohu mluvit s někým, kdo to tady má na povel?"

"To bude asi matka představená," řekla jedna z nich. Její hlas byl sotva víc než šepot.

Téměř neznatelně mu pokynula a zamířila k domu. Rob jí šel v patách. U nového přístavku na boční straně domu nějaký starý muž v černém ryl mrazem poničenou zeleninovou zahradu. Stařec nedal najevo, že by Roba viděl. Jeptiška dvakrát zaklepala, stejně potichu jako mluvila.

"Vstupte."

Hnědá kutna ho předešla a obřadně se uklonila. "Tento pán vás chce vidět, velebnosti. Doktor a soused," řekla jeptiška šeptavým hlasem, a než zmizela, znovu se uklonila.

Matka představená seděla na dřevěné židli za malým stolem.

Tvář za závojem byla velká, měla široký a šlechetný nos, bystré, modré oči, světlejší než Sarah, ale místo něžnosti z nich čišela autorita.

Představil se a řekl, jak ho mrzí ten požár. "Můžeme vám nějak pomoci?"

"Věřím, že nám pomůže Pán." Její angličtina prozrazovala dobré školy. Přízvuk měla německý, ale jiný než Schroederovi.

Třeba přišli z jiné části Německa.

"Posaďte se, prosím," pravila a ukázala na jediné pohodlné křeslo v místnosti, velké jak trůn a čalouněné koží.

"To jste vezly celou tu cestu na voze?"

"Ano. Až nás přijde navštívit biskup, budeme ho mít kam posadit," řekla s vážnou tváří. Ti muži přišli během nočních zpívaných modliteb, vysvětlila. Shromáždění bylo zaneprázdněno pobožností a ctihodné sestry přeslechly první drsné hlasy a praskání ohně. Brzy však ucítily kouř.

"Bylo mi řečeno, že to byli Indiáni."

"Byli to asi takoví Indiáni, co chodí v Bostonu na čajové večírky," pravila suše.

"Jste si jista?"

Nevesele se usmála. "Byli to opilí běloši. Bílá, opilá a pozvracená chátra."

"Je tady buňka Americké strany."

Přikývla. "Nicnevědoucí. Před desíti lety jsem byla u františkánů ve Filadelfii. Právě jsem dorazila z rodného Wiirttemberska. Nicnevědoucí mi na uvítanou připravili celotýdenní peklo. Při té příležitosti zdemolovali dva kostely, dvanáct katolíků utloukli k smrti a podpálili několik tuctů domů katolických majitelů. Hezkou chvíli mi trvalo, než jsem pochopila, že ne všichni Američané jsou takoví."

Přisvědčil. Povšiml si, že jednu z obou místností drnové chaloupky Augusta Lunda předělaly na spartánskou ložnici. Ta místnost Lundovým dříve sloužila jako spižírna. Teď byly v rohu postaveny poschoďové palandy. Kromě jejího pracovního stolu a židle a kromě biskupského křesla byl jediným nábytkem velký a pěkný jídelní stůl a nové dřevěné lavice. Pochválil solidní stolařinu. "To vám dělal váš kněz?"

Usmála se a zapýřila. "Otec Russell je náš kaplan. Naším tesařem je sestra Mary Peter Celestine. Nechcete se podívat do naší kaple?"

Následoval ji do místnosti, ve které Lundovi jedli, spali a milovali se a ve které Greta Lundová nakonec umřela. Teď byla doběla vydrhnutá. U stěny stál dřevěný oltář a před ním klekátko. Před krucifixem na oltáři stál svícen z červeného skla, osazený malými svíčkami. Čtyři sádrové sošky působily dojmem, že je rozesadili podle pohlaví. Vpravo rozeznal Pannu Marii. Matka představená mu řekla, že soška vedle bohorodičky je svatá Klára, která založila jejich ženský řád. Na druhé straně oltáře stál svatý František a svatý Josef.

"Slyšel jsem,tže se chystáte otevřít školu."

"To jste slyšel špatně."

Usmál se. "A ještě jsem slyšel, že se chystáte verbovat děti na papeženectví."

"Tak to není zase taková nepravda," pravila vážně. "Neustále doufáme, že se nám podaří přivést nějakou duši ke Kristu, ať je dětská, ženská nebo mužská. Neustále se snažíme získávat nové přívržence a vychovat nové katolíky. Ale především jsme ošetřovatelský řád."

"Ošetřovatelský řád? A kde budete ošetřovat? Chystáte se tady postavit nemocnici?"

"Ach," pravila s lítostí. "Bohužel nemáme peníze. Svatá matka církev zakoupila tento pozemek a vyslala nás sem. A teď už se musíme starat samy. Jsem si jista, že nám Pán pomůže."

Rob J. si tak jist nebyl. "Mohl bych se obrátit na vaše sestry, kdyby je nemocní potřebovali?"

"Chodit do jejich domů? Ne, to by nešlo," řekla upjatě.

Cítil se v kapli stísněně a chystal se vycouvat.

"Řekla bych, že vy sám asi nejste katolík, viďte dr. Cole."

Zavrtěl hlavou. Náhle ho něco napadlo. "Kdyby bylo třeba Saukům pomoci, byla byste ochotna dosvědčit, že ti muži, co podpálili vaši sýpku, byli běloši?"

"Ovšem," řekla chladně. "Vždyť je to pravda, nemyslíte?"

Uvědomil si, že její novicky jistě žijí v neustálém strachu.

"Děkuji vám..." Zaváhal, neschopen ponížit se před touto domýšlivou ženou a oslovit ji "velebnosti". "Jak se jmenujete, matko?"

"Jmenuji se Miriam Ferocia."

Ve škole platil za dobrého latiníka. Dřel se pi-i překladech

Cicera a Caesara provázel jeho válkami galskými. Zapamatoval si toho dost, aby věděl, že to jméno znamená Marie Odvážná.

Ale pro sebe, a jen pro sebe, jí napříště říkal Zuřivá Miriam.

Podstoupil dlouhou cestu do Rock Islandu a dostalo se mu okamžité odměny, neboť kongresman měl dobré zprávy.

Pojednávání má předsedat Daniel P Allan. Vzhledem k nedostatku důkazů soudce Allan nevidí důvod, proč by Přichází Zpívající nemohl být propuštěn na kauci. "Avšak jelikož jde o hrdelní zločin, nemůže prý kauci stanovit níže než na dvě stě dolarů.

Ručitele můžete najít v Rockfordu nebo v Springfieldu.

"Já ty peníze zaplatím. Přichází Zpívající se nechystá mi utéct."

"Dobrá. Mladý Kurland souhlasí s obhajobou. Za těchto okolností bude pro vás nejlepší, když se moc nebudete přibližovat k šatlavě. Advokát Kurland vás bude čekat ve dvě hodiny ve vaší bance. To jest asi v Holdenově Přívozu, neníliž pravda?"

"Ano."

"Vystavte šek ve prospěch okresu Rock Island, podepište ho a dejte Kurlandovi. On už se postará o ostatní." Hume vycenil zuby. "Případ může trvat celé týdny. Dan Allan a John Kurland dohlédnou na to, aby Nick vypadal jako hlupák, kdyby se pokusil z toho případu něco vytřískat." Stisk jeho ruky byl pevný a vítězoslavný.

Když se Rob J. vrátil, zapřáhl do bryčky, protože cítil, že Měsíc asi bude chtít být při tom, až manžela propustí. Seděla na kozlíku vzpřímeně, oblečena ve svých obyčejných domácích šatech a s čelenkou, kterou zdědila po Makwě. Třebaže toho nikdy moc nenamluvila, tentokrát byla ještě mlčenlivější. Měl pocit, že je velmi nervózní. Zastavil koně před bankou a zatímco vystavoval směnku a odevzdával ji Johnovi Kurlandovi, čekala na voze. Kurland byl vážně vypadající mladík, který na seznámení s Měsícem reagoval zdvořile, ale bez kouska srdečnosti.

Když se advokát vzdálil, Rob J. znovu usedl na kozlík bryčky vedle Měsíce. Nepohnutě seděli a civěli k dolnímu konci ulice, směrem k úřadovně Morta Londona. Na to, že bylo září, slunce zlověstně pálilo.

Dlouho se nic nedělo. Potom se Měsíc dotkla jeho paže, neboť dveře šerifovy úřadovny se otevřely a vynořil se Přichází Zpívající. Musel se sehnout, aby mohl projít. Těsně za ním kráčel Kurland.

Všimli si Měsíce a Roba J. a hned k nim zamířili. Těžko říci, zda Přichází Zpívající pocítil radost ze znovunabyté svobody a nemohl odolat tomu, aby se rozběhl, nebo ho nějaký instinkt hnal pryč z tohoto místa. Stačil však udělat jen několik plavných skoků, když z pravé strany a potom ještě z jiné střechy přes ulici cosi zaštěkalo.

Pyawanegawa - lovec, vůdce a hrdina hry s míčem a pálkou - by snad měl padat majestátně, jako obrovský strom. Padl však neohrabaně jako kdokoliv jiný a tváří se zaryl do bláta.

Rob J. bleskově vyskočil z bryčky a řítil se k němu, ale Měsíc nebyla s to se pohnout. Když dorazil k Přicházejícímu Zpívajícímu a obrátil ho, spatřil to, co Měsíc už věděla.

Jedna kulka ho zasáhla do vazu a dvě další se zaryly do hrudníku. Byly od sebe vzdáleny sotva jeden palec a obě našly cestu k srdci.

Kurland k nim došel a zůstal stát v bezmocném úžasu. Trvalo další minutu, než se ze šerifovy úřadovny dostavil London a Holden. Morl poslouchal Kurlandovo vysvětlení, co se přihodilo, a potom začal vydávat příkazy k prohledání střech po obou stranách ulice. Nikdo nebyl příliš překvapen, když se zjistilo, že střechy jsou prázdné.

Rob J. klečel u Přicházejícího Zpívajícího, ale teď se postavil a podíval se Nickovi do očí. Holden byl bledý, ale uvolněný, jako by byl odhodlán k čemukoliv. Docela nesmyslně ho znovu zaujalo, jaký je Holden ješák. V pouzdře u pasu měl revolver, všiml si Rob J. Věděl, že to, co mu chce říci, by ho mohlo přivést do neštěstí, nebude-li volit slova s největší péčí.

"Už nikdy s tebou nechci mít nic společného. Co budu živ," řekl nakonec. '

Přicházejícího Zpívajícího dopravili do kůlny na ovčácké farmě a Rob J. ho ponechal s jeho rodinou. Za soumraku vyšel ven, aby přivedl Měsíc s dětmi do domu a dal jim najíst.

Zjistil však, že jsou pryč, i s tělem Přicházejícího Zpívajícího. Pozdě večer Jay Geiger našel Coleovic bryčku i s koněm přivázanou za svou stodolou a dopravil Robův majetek na jeho farmu. Řekl, že Malý Roh a Kamenný Pes odešli z Geigerovy farmy. Měsíc ani děti se nevrátili. Té noci Rob J. ani oka nezamhouřil a myslel na to, jak Přichází Zpívající pravděpodobně leží v neoznačeném hrobě někde v pobřežních lesích. Jak leží v cizí půdě, která kdysi patřila Saukům.

Dopoledne příštího dne přijel Jay a oznámil Robovi, že obrovský chlév Nicka Holdena v noci lehl popelem. "Není pochyby, že tentokrát to opravdu byli Saukové. Všichni jsou pryč. Nick většinu noci strávil tím, že se snažil zabránit ohni, aby přeskočil i na dům, a že vyhrožoval, že povolá domobranu a armádu Spojených států. Už vyrazil po jejich stopě a vzal si s sebou skoro čtyřicet mužů - ty nejnelítostnější indiánobijce, jaké si můžeš představit - Morta Londona, dr.

Beckermanna, Juliana Howarda, Fritze Grahama, prostě většinu štamgastů Nelsonova baru, polovinu mazavků z této části okresu. Všichni mají pocit, že jdou po Černém Jestřábovi. Bude štěstí, když se navzájem nepostřílejí.

To odpoledne Rob J. vyjel do sauckého tábora. Nebylo pochyby o tom, že odjeli nadobro. Přikrývky z bizoních kůží byly z vchodů do hedonoso-te strženy a domy vypadaly jako bezzubá ústa. Půda byla pokryta pozůstatky života v táboře. Zdvihl pocínovanou plechovku. Roztřepené víčko svědčilo o tom, že ji někdo pižlal nožem nebo bodákem. Etiketa konzervy prozrazovala, že obsahovala půlené broskve ze státu Georgia. Nikdy se mu nepodařilo přesvědčit Sauky o výhodách kopaných latrín. Omráčen mdlým pachem lidských výkalů, který k němu přival vítr z humen tábora, nedokázal plně procítit smutek z jejih zmizení. Poslední stopou, že toto místo opustilo něco hodnotného, co se nevrátí zpět ani kouzly, ani politikou, byly právě hnijící pozůstatky procesu trávení.

Nick Holden a jeho smečka pronásledovali Sauky ještě čtyři dni. Vlastně se k nim nikdy ani nepřiblížili. Indiáni se zdržovali v lesích okolo Mississippi a směřovali neustále na sever. Zdaleka se nevyznali v divočině tak jako mnozí jejich předkové, ale i nejhorší z nich značně převyšoval nejlepšího z bělochů. Postupovali ve dvou sledech, točili se dokola a vyráběli falešné stopy, na které běloši bez nejmenšího podezření naletěli.

Běloši zastavili pronásledování, až když se dostali až hluboko do Wisconsinu. Bylo by lépe, kdyby se vrátili s trofejemi, s pár skalpy a uřezanýma ušima, ale měli aspoň co vyprávět. V Prairie du Chien si udělali přestávku a

spořádali pořádné množství whisky. Fritzie Graham se popral s jedním jízdním policistou a skončil ve vězení, ale Nick ho z toho vysekal. Přesvědčil šerifa, že by neškodilo trochu profesionální zdvořilosti, když je přijde navštívit poslanec.

Když se vrátili, těch osmatřicet apoštolů se rozešlo všemi směry a všude hlásali, že Nick Holden zachránil stát před rudou hrozbou a že to je chlapík k pohledání.

Podzim byl toho roku mírný, dokonce příjemnější než léto, neboť dotěrnou havěť zahubily časné mrazy. Listí v lesích podél řeky za chladných nocí zlátlo, ale dni byly mírné a příjemné. V říjnu se na kazatelně kostela objevil reverend Joseph Hills Perkins. Požadoval plat a nádavkem k němu i faru, takže jemu a jeho ženě Elizabeth postavili po žních nevelký srub. Děti neměli. Sarah se angažovala jako členka uvítacího výboru. ' Rob J. nasbíral u řeky denivky a zasadil jejich kořeny k nohám Makwina hrobu. Třebaže Saukové neměli ve zvyku označovat hroby svých mrtvých náhrobními deskami, požádal Aldena, aby ohobloval desku z akátového dřeva, které nehnije. Nezdálo se vhodné připomínat její památku anglickými slovy, a tak Alden do dřeva vyryl ty runovité znaky, které nosila na těle. Rob J. měl za sebou duchaprázdný rozhovor s Mortem Londonem, když se pokoušel přimět šerifa k vyšetření smrti Makwy i Přicházejícího Zpívajícího, ale London pravil, že vrahovi se dostalo spravedlivé odplaty, když ho zabili jeho vlastní soukmenovci.

V listopadu všichni dospělí mužští občané Spojených států přistoupili k volebním urnám. Dělný lid v celé zemi vyjádřil svou nespokojenost s přílivem přistěhovalců a s tím související velkou konkurencí na trhu práce. V Rhode Islandu, Connecticutu, New Hampshire, Massachusettsu a v Kentucky zvolili Nicnevědoucí guvernéry. Nicnevědoucí parlamenty byly zvoleny v osmi státech. Ve Wisconsinu pomohli Nicnevědoucí zvolit republikánské právníky, kteří horovali za zrušení přistěhovaleckých úřadů. Nicnevědoucí ovládli Texas, Tennessec, Kalifornii i Maryland a ve většině jižních států byli na vzestupu.

V Illinois získali většinu hlasů v Chicagu a v jižní části státu. V okrese Rock Island úřadující kongresman Spojených států Stephen Hume přišel o svoje křeslo kvůli 183 hlasům navíc ve prospěch indiánobijce Nicholase Holdena, který se takřka ihned po volbách odebral zastupovat svůj okrsek do Washingtonu.

část čtvrtá

HLUCHÝ CHLAPEC 12.října 1851

HODINY

Železnice začínala v Chicagu. Poslední příchozí z Německa, Irska a Skandinávie nacházeli zaměstnání při přísunu a kladení kolejí napříč tou převážně plochou zemí, až nakonec u Rock Islandu dorazili k východnímu břehu Mississippi. Současně na druhé straně řeky budovala Mississippi and Missouri Railroad Company železnici napříč Iowou z Davenportu do Council Bluffs, a Mississippi River Bridge Company se chystala spojit obě dráhy mostem přes velkou řeku.

Za teplých večerů, těsně po setmění, se v hlubokých tůních tekoucích vod miliony kroutících se vodních larev měnily v dospělé jepice. Každý z těchto tvorů, trochu připomínajících vážky, vylétal z řeky, třepetaje čtyřmi stříbrnými křídly.

Jepice se spojovaly v hejno, které se jako vánice mihotavých sněhových vloček vrhalo na Davenport, kde pokrývalo okna, vnikalo do očí, do uší i do úst lidem i zvířatům a způsobovalo nesnesitelná muka každému, kdo se tou dobou odvážil být venku.

Jepice žijí jen jednu noc. Tento krátký nájezd se opakuje nanejvýš dvakrát ročně a lidé okolo Mississippi mu nevěnují žádnou pozornost. Na úsvitu invaze končí, jepice hynou. V osm hodin ráno po jedné z těchto invazí seděli na lavičce na nábřeží za slabého podzimního světla čtyři muži, kouřili a pozorovali skupinu dělníků, kteří zametali těla uhynuvšího hmyzu, lopatou je nakládali na vozy, ze kterých je potom vyklápěli nazpět do řeky. Brzy se objevil jezdec, který za sebou vedl čtyři další koně. Muži se zdvihli z lavičky a nasedli.

Bylo čtvrteční ráno, den výplaty. Na Druhé ulici, v kanceláři Chicagské a Rockislandské dráhy, vyplácel pokladník a dva úředníci pracovní čety, budující nový most.

V osm hodin a devatenáct minut ti muži přijeli ke kanceláři.

Čtyři z nich sestoupili z koní a vešli dovnitř, pátého nechali u koní. Nebyli maskovaní, a až na to, že všichni byli ozbrojeni, vypadali jako obyčejní farmáři. Když potichu a zdvořile oznámili, proč přišli, jeden z úředníků byl tak hloupý, že se pokusil sáhnout po pistoli, kterou měl vedle na polici. Jediná kulka do hlavy způsobila, že byl stejně mrtvý jako ty jepice venku. Žádný další odpor se neobjevil a ti čtyři lupiči, než se vzdálili, sebrali do zamazaného plátěného pytle celou výplatu, 1106 dolarů a sedmatřicet centů.

Pokladník později při vyšetřování uvedl, že ten bandita, který přepadu velel, byl zcela určitě chlap jménem Frank Mosby, který pár let farmařil na druhé straně řeky, jižně od Holdenova Přívozu.

Sarah byla jako na trní. V neděli ráno čekala v kostele, než reverend Perkins vyzve věřící, aby přistoupili ke zpovědi.

Potom nabrala odvahy, vstala a vykročila vpřed. Slabým hlasem řekla svému knězi i církevnímu shromáždění, že po tom, co jako mladá žena ovdověla, měla poměr nepožehnaný svátostí manželství a v jeho důsledku porodila dítě.

Teď, řekla jim, se veřejnou zpovědí touží zbavit hříchu a požádat o očistnou milost Ježíše Krista.

Když to měla za sebou, zdvihla svou bledou tvář a upřeně pohlédla do lesknoucích se očí reverenda Perkinse. "Velebme boha," zašeptal. Uchopil ji dlouhými, úzkými prsty za hlavu a přinutil ji pokleknout. "Bože!" zvolal pevným hlasem. "Zbav tuto dobrou ženu viny za její poklesek, neboť se v tento den, v tvém domě, zbavila svého břemene a smyla skvrnu ze své duše, kteráž jest nyní bílá jak růže a čistá jak padlý sníh."

Mumlání shromáždění přerostlo v povzdechy a výkřiky.

"Velebme boha!"

"Amen!"

"Aleluja!"

"Amen, amen."

Sarah doslova cítila, jak se její duši ulevuje. Myslela, že by se okamžitě mohla vznést do ráje, jak do ní prostřednictvím pěti zarytých prstů pana Perkinse proudila síla boží.

Shromáždění slzelo dojetím. Všichni věděli o loupeži v kanceláři železniční společnosti, a věděli i to, že vůdcem té sebranky byl Frank Mosby, o jehož zvěčnělém bratrovi Willovi se šuškalo, že je otcem staršího syna Sarah Coleové. Proto byli lidé v kostele uchváceni dramatem zpovědi, zkoumali tvář Sarah Coleové i její tělo, představujíce si celou paletu košilatých scén, jejichž popisy se šeptem šířily od souseda k sousedu a byly přijímány jako pravda pravdoucí. Když nakonec pan Perkins dovolil Sarah vrátit se do lavice, ze všech stran k ní doléhaly mumlavé hlasy a natahovaly se ruce, nedočkavé vyjádřit jí účast. Bylo to hřejivé osvobození od snu, který ji pronásledoval po celé roky. Byl to důkaz, že bůh je milostivý, že křesťanské odpuštění vrací naději a že ona byla právě přijata do světa, kde panuje láska a shovívavost. Prožívala nejšťastnější chvíle svého života. Příštího dne se otevírala škola. Šaman se radoval ze společnosti osmnácti dětí různé velikostí a různého věku, ze školy a nábytku, vonícího novostí, ze své břidlicové tabulky a olůvka, ze svého zle zřízeného výtisku McGuffyho čtvrté výběrové čítanky, jednoho z těch, které škola koupila od bohatší a zavedenější školy v Rock Islandu. Jeho radost však neměla trvat dlouho. Pan Byers posadil žáky podle abecedy, takže Šaman seděl na konci oné dlouhé police, která plnila úlohu pracovního stolu, zatímco Alex seděl od něj příliš daleko než aby mu mohl s čímkoliv pomoci. Učitel mluvil s nervózní horlivostí a Šaman měl problémy odezírat z jeho úst. Nařídil dětem, aby na břidlicové tabulky nakreslily, jak to vypadá u nich doma a potom aby se podepsaly, napsaly svů j věk a jméno a povolání svého otce. S nadšením, jaké sJsebou může nést jen první den ve škole, se žáčci otočili k polici a brzy byli v plné práci. Že cosi není v pořádku, pochopil Šaman, až když mu na rameno poklepalo dřevěné ukazovátko. Pan Byers nařídil žákům ve třídě, aby přestali pracovat, a opět se otočili tvářemi k němu. Všichni poslechli, kromě toho hluchého chlapce, který neslyšel. Když se Šaman v rozpacích otočil, viděl, že se mu ostatní děti smějí. "Každý teď přečte, co napsal na tabulku, a ukáže svůj obrázek třídě. Začneš ty," a ukazovátko opět dopadlo na Šamanovo rameno. Šaman četl a u některých slov se zakoktal.

Když ukázal svůj obrázek a skončil, pan Byers vyvolal Rachel Geigerovou, která seděla na druhém konci místnosti. Třebaže se Šaman vykláněl ze svého místa, seč byl, neviděl jí na tvář ani na rty. Zvedl ruku. "Prosím?" "Odtud, prosím, nevidím na jejich tváře," řekl, obraceje se k učiteli, jak mu přikázala matka. "Nemohl bych sedět před ostatními?" Na svém předchozím místě měl pan Byers problémy s udržením disciplíny, občas tak vážné, že se děsil toho, že bude muset vstoupit do třídy.

1-ato nová škola pro něj znamenala novou příležitost, a on byl rozhodnut udržet ty malé divochy na uzdě. Domníval se, že jedním ze způsobů, jak toho dosáhnout, je trvat na zasedacím pořádku, to jest podle abecedy a ve čtyřech nevelkých skupinkách podle věku. Každý na svém místě. Věděl, že nemůže dovolit, aby tento hoch seděl před ostatními a sledoval je, jak odpovídají, díval se na jejich ústa a možná za jeho zády dělal grimasy a provokoval ostatní ke smíchu a neslušným gestům. "Ne, to bys nemohl." Většinu toho dopoledne Šaman jen tak seděl a nebyl schopen pochopit, o čem je řeč. O polední přestávce děti vyběhly ven a hrály si na honěnou. Šaman dováděl s nimi, dokud největší chlapec ze školy, Lucas Stebbins, nedohonil Alexe a nedal mu babu tak prudce, až se Alex natáhl na zem. Když Alex s námahou vstal a zaťal pěsti, Stebbins k němu přistoupil. "Chceš po čuni, smrade`? Neměli jsme ti ani dovolit, aby sis s náma hrál. Seš vobyčejnej parchant. Říkal to muj fotr." "Co to je parchant'?" zeptal se Davey Geiger. "Nevíš'?" opáčil Luke Stebbins. "To znamená, že ještě někdo jinej, kromě jeho fotra, a sice jistej votrhanej psanec, jménem Will Mosby, strkal svýho pidižlíka do tý ďoury, kterou paní Coleová čůrá."

Když se Alex na většího chlapce vrhl, dostal prudkou ránu na nos, ze kterého mu začala kapat krev, a poroučel se na zem.

Šaman přiběhl k bratrovu mučiteli a i on dostal pěstí takovou ránu na ucho, že se některé z ostatních dětí ze strachu před Lukem, obrátily na útěk.

"Přestaň, vždyť mu ublížíš," vykřikla Rachel Geigerová zlostně.

Obvykle na ni Luke dal, okouzlen skutečností, že už ve dvanácti letech má prsa, ale tentokrát se jen zazubil. "Stejně je už hluchej. Jeho uším už se nedá ublížit. Mluví srandovně jak blbeček," řekl rozjařeně, a než se vzdálil, uštědřil Šamanovi poslední úder na rozloučenou. Kdyby to Šaman dovolil, Rachel by ho objala a konejšila. Šaman s Alexem seděli na zemi a plakali, zatímco spolužáci zevlovali okolo.

Odpoledne byla hudební výchova. Tato spočívala v tom, že se žáci učili nápěvy a slova hymnických písní. Předmět byl oblíbený, neboť znamenal odpočinek od učení z knih. Při hudební výchově pan Byers přikázal hluchému chlapci, aby vynesl nádobu s včerejším popelem, která stála vedle kamen, a aby naplnil bednu na dřevo čerstvými špalky. Šaman začal školu nenávidět.

Alma Schroederová s obdivem vylíčila Robovi J. onu zpověď v kostele, v domnění, že Rob J. o tom ví. Jakmile se seznámil s podrobnostmi, následovala hádka se Sarah. Měl soucit s jejím utrpením a cítil, jak se jí teď ulevilo, ale byl

ohromen a raněn na těle i na duchu tím, že nabídla cizím lidem intimní podrobnosti ze svého života.

"To nejsou žádní cizí lidé, opravila ho. "Byli to bratři v modlitbě a sestry v Kristu, kdož se podíleli na mé očistě."

Pan Perkins jim řekl, že kdo se během nastávajícího jara bude chtít dát pokřtít, musí se očistit, vysvětlovala. Mátlo ji, že Rob J. to všechno těžce chápe; jí bylo všechno jasné.

Když se chlapci začali vracet ze školy se šrámy, utrženými v boji, Rob J. začal mít podezření, že aspoň část jejích bratří v modlitbě a sester v Kristu pochopila očistu v kostele jinak než byla zamýšlena. Jeho synové o svých modřinách mlčeli.

Nepodařilo se mu přimět jejich matku, aby si s nimi promluvila. Při každé příležitosti mluvila jen o tom, jak je obdivuje a miluje. Rob J. s nimi hovořil o rvačkách. "Nemá žádnou cenu někoho uhodit ve zlosti. V takovém případě se věci mohou vymknout z ruky a může to vést i ke smrti. A zabití nic neomlouvá."

Chlapci byli zmateni. Řeč byla o pěstních soubojích na školním dvoře, nikoliv o zabíjení. "Jak se dá ubránit, když tě někdo uhodí první, taťko?" zeptal se Šaman.

Rob J. s porozuměním přikývl. "Já vím, to je problém. Musíš používat spíš mozek než pěsti."

Poslouchal je Alden Kimball. O nějaký čas později, když byl s chlapci sám, si s odporem odplivl. "Čert aby to vzal. Váš táta je jeden z nejchytřejších lidí, jaký kdy svět nosil, ale vsadím se, že může bejt i docela vedle. Já vám říkám, že když vás někdo uhodí, musíte toho zkurvysyna přitlačit ke zdi, jinak vás bude třískat pořád."

"Ale Luke je příšerně velký, Aldene," řekl Šaman. Jeho starší bratr si myslel totéž.

"Cože, Luke? To je ten Stebbinsův bejk, co vás mlátí? Luke Stebbins?" zeptal se Alden, a když s hrůzou v očích přikývli, znovu si odplivl.

"Když jsem byl mladej frajer, byl jsem trhovej rváč. Víte co to znamená?"

"To je rváč, co soupeři trhá šaty?"

"Tsss! Kdepak šaty. To je rváč, co boxuje na trzích, na jarmarcích, na poutích, na karnevalech a tak, rozumíte? To se bojuje tři minuty s každým, kdo zaplatí čtyři šesfáky. Když nade mnou zvítězí, dostane tři doláče. A umíte si představit těch silnejch chlápků, co mělo zálusk na tři dolary."

"Vydělal sis hodně peněz, Aldene?" zeptal se Alex.

Aldenova tvář potemněla. "Néé. Můj principál vydělal hodně peněz. Dělal jsem to dvě sezóny, vždycky v létě a na podzim.

Potom mě někdo vyklepl. Můj principál zaplatil tomu chlápkovi tři dolary a přijal ho na mý místo." Udělal na ně grimasu.

"Ale říkám to vlastně proto, že bych vás naučil se rvát, jestli máte zájem."

Hleděly na něj dvě mladé tváře. Potom obě hlavy přikývly.

"Kurva, copak neumíte mluvit " řekl Alden nedůtklivě.

"Vypadáte jako párek posranejch ovcí."

"Trochu strachu není nic špatnýho," řekl jim. "Udržuje to krev v pohybu. Ale když dovolíte, aby vás strach ovládl, můžete jen prohrát. Ale nesmíte se taky prát s velkým vztekem.

Rváč, kterej začíná se vztekem, začne zuřit, a potom zapomíná na obranu."

Šaman s Alexem se chápavě zašklebili, ale Alden neměl pochopení pro humor, když jim ukazoval, jak mají držet ruce - levou ve výši oka, aby si chránili hlavu, pravou o něco níže, aby si chránili trup. Znepokojovalo ho, jak zatínají pěsti, a trval na tom, aby svinuté prsty drželi pevně zaryté do dlaně.

Prstní klouby tak ztvrdnou, a když se takovou pěstí uhodí, je to jako by protivník dostal kamenem.

"Rvačka, to jsou jenom čtyři údery," vysvětloval Alden.

"Krátkej levej úder, levej hák, pravej hák a pravej direkt.

Krátkej úder kousne jak had. Trochu štípne, ale moc toho druhýho chlápka neporaní, jenom ho vyvede z rovnováhy a soupeř se otevře, aby inkasoval něco nebezpečnějšího. Levým hákem daleko nedosáhneš, ale kam dosáhneš, tam to sedne - otočíš se doleva, přeneseš váhu na pravou nohu a švihem ho zasáhneš do hlavy. Při pravým háku přenášíš váhu na druhou nohu a švunk získáš bleskovým otočením v pase, asi takhle. A můj oblibenej úder, to je pravej direkt, rovnou do těla. Já mu říkám štangle. To dolní část těla natočíš doleva, přeneseš váhu na levou nohu a pravou pěst mu zapíchneš rovnou do břicha, jako kdyby celá tvoje pravačka byl oštěp."

Učil je každý úder zvlášť, aby se jim to nepletlo. První den je nutil dvě hodiny sekat do vzduchu, aby se naučili, jak vést

úder, a aby jejich svaly získaly správný rytmus. Příštího odpoledne byli zase všichni tři na malé mýtince za Aldenovým srubem, kde nebylo pravděpodobné, že by je někdo vyrušil.

Tak tomu bylo i každé další odpoledne. Než jim dovolil spolu boxovat, každý úder znovu a znovu nacvičovali. Alex byl o tři a půl roku starší, ale vzhledem k Šamanově výšce byl reálný rozdil asi rok. Byli k sobě ohleduplní. Nakonec Alden nastoupil proti každému z nich a nařídil jim, aby tloukli plnou silou, jako kdyby to byl skutečný boj. K jejich pobavení se kroutil a uhýbal, zastavoval údery předloktím nebo je odrážel pěstí. "Koukněte, co vás učím, není žádný velký tajemství. Jiný uměj rozdávat rány, vy se musíte naučit bránit." Nutil je, aby bradu tlačili dolů, až k samotné hrudní kosti. Ukázal jim, jak protivníka sevřít, ale varoval Alexe, aby se vyhýbal tomu, že Lukea za každou cenu sevře do kleští.

"Ten cápek je mnohem větší než ty, tak od něj udržuj dyštanc a nedovol mu, aby tě svalil na zem."

Bylo málo pravděpodobné, že by Alex mohl nad tím velkým klukem zvítězit. Ale Alden nevylučoval, že by ho

mohl aspoň odradit od dalších pokusů. Nesnažil se z Coleových chlapců vychovat rváče. Chtěl jen, aby byli schopni se ubránit. Učil je jen základy, protože sám neuměl víc než se ohánět pěstmi.

Nepokusil se jim říct, co dělat s nohama. Až po letech se svěřil Šamanovi, že kdyby býval věděl jen docela málo o tom, co se dá dělat nohama, pravděpodobně by ho nikdy žádný třídolarový pouťový amatér neporazil.

Nejednou měl Alex pocit, že už toho umí dost, aby se pustil do Lukea. Alden však trval na tom, aby počkal, až bude dost připraven. A tak Šaman s Alexem denně chodili do školy se strachem, co bude o přestávce. Luke si zvykl bratry Coleovy považovat za lovnou zvěř. Úmyslně do nich šťouchal a vrážel a přezdíval jim Blbeček a Parchant. Při honěné je zlostně tloukl, a když s nimi zápasil, tlačil jim tváře do bláta.

Pro Šamana nebyl Luke jediným problémem, kterému musel ve škole čelit. Viděl jen malou část toho, co se ve škole během dne říkalo, a od samého začátku byl beznadějně pozadu.

Marshallovi Byersovi to, co se dělo, vyhovovalo; už dávno se snažil chlapcovu otci vysvětlit, že hluchý chlapec do školy pro normální děti nepatří. Ale hrál tu hru ostražitě, věděl, že až se věc znovu dostane na přetřes, bude nejlepší mít po ruce důkazy. Pečlivě si vedl seznam špatných známek Roberta J.

Colea a pravidelně nechával chlapce po škole dělat mimořádné úlohy, které se však na jeho známkách nijak neprojevovaly.

Někdy pan Byers nechával k Šamanovu překvapení po škole i Rachel Geigerovou. Vždyť Rachel byla považována za nejschopnější žačku ve škole. Když se to stalo, loudali se domů spolu. Jednoho šedivého dne; právě když začal padat první sníh, ho polekala tím, že cestou propukla v pláč.

Zmohl se jen na to, že na ni bezmocně civěl.

Zastavila se a dívala se na něj, aby jí viděl na ústa. "Ten pan Byers! Kdykoliv může, tak... se ke mně přibližuje. A pořád se mě dotýká."

"Dotýká?"

"Tady," řekla a položila si ruku na předek svého modrého kabátu. Šaman nevěděl, jak má na takové odhalení reagovat, neboť to daleko přesahovalo jeho chápání a zkušenosti. "Co můžeme dělat?" zeptal se spíš sebe než jí.

"Nevím, vůbec nevím." K jeho hrůze začala znovu vzlykat.

"Já ho zabiju," rozhodl se potichu.

To ji zaujalo do té míry, že přestala plakat. "Neblázni."

"Ne, rozhodně to udělám."

Sníh se teď sypal hustěji. Hromadil se jí na čepici a na vlasech. Její hnědé oči a husté černé řasy, dosud se lesknoucí slzami, byly úchvatné. Na hladké tváři, která byla o něco tmavší než jeho, ne však tak snědá jako měla Makwa-ikwa, jí tála velká bílá vločka. "Tý bys to pro mě udělal?"

Snažil se uvažovat reálně. Bylo by dobré zbavit se pana Byerse, kvůli tomu, jak se choval k Šamanovi, ale nepříjemnosti, které měla s učitelem ona, byly poslední kapkou do přeplněné číše. Proto bez váhání přikývl. Její úsměv ho naplnil pocitem nepoznaného štěstí.

Teatrálně se dotkla jeho hrudníku, právě na tom místě, které na svém těle vyhlásila za zakázané pro pana Byerse. "Tý jsi můj nejvěrnější přítel a já tvoje nejvěrnější přítelkyně," řekla a on si uvědomil, že je tomu tak. Když pokračovali v chůzi, ohromilo ho, když si dívčina ruka v rukavici bez prstů našla cestu do jeho dlaně. Její modré rukavice, stejně jako jeho červené, byly dílem její matky, která je od nepaměti dávala všem Coleům k narozeninám. Skrz vlnu vysílala její ruka teplo až do půli jeho paže. Potom se však znovu zastavila a zahleděla se mu do tváře.

"Jak to... chceš provést?"

Chvíli zaváhal, než si v tom chladném vzduchu vybavil větu, kterou při mnoha příležitostech pronášel jeho otec. "To si budu muset důkladně promyslet," řekl.

VE ŠKOLE

Rob J. chodíval na shromáždění Lékařské společnosti rád.

Někdy byla zaměřena na doplňování vzdělání. Častěji však nabízela večer ve společnosti lidí s podobnými zkušenostmi, se kterými se dalo mluvit společnou řečí. Na listopadovém shromáždění přednášel Julius Barton, mladý praktikant ze severní části okresu, o kousnutích hadem, a potom uvedl několik prapodivných případů kousnutí zvířaty, které ošetřoval. Mezi nimi byl případ ženy, která měla do krve pokousaný boubelatý zadek. "Její manžel tvrdil, že to byl pes, ale určitě musel patřit k nějaké vzácné rase, neboť z kousnutí bylo zřejmé, že jejich pes měl lidské zuby."

Aby nezůstal pozadu, vyprávěl Tom Beckermann o jednom milovníkovi koček s poškrábanými varlaty, která mohla a nemusela být dílem koček. Tobias Barr řekl, že tento druh případů není neobvyklý. Před pár měsíci ošetřoval jistého muže se znetvořenou tváří. "Rovněž tvrdil, že ho poškrábala kočka, ale bylo-li tomu tak, musela ta kočka mít jen tři drápy, ještě k tomu široké. Dost lidská číča," řekl dr. Barr a vyvolal tím salvu smíchu.

Hned začal s další historkou a zlobil se, když ho Rob Cole přerušil otázkou, zda by si nevzpomenul přesně, kdy ošetřoval pacienta s podrápanou tváří. .

"Ani nápad," řekl a vrátil se ke svému příběhu.

Rob J. po schůzi dr. Barra zastavil. "Tobiasi, jde o toho pacienta s rozdrásanou tváří. Je možné, že jsi ho ošetřoval v neděli 3. září?"

"Nepamatuji si to. Nezapsal jsem si to." Dr.Barr se zastyděl, že si nevede záznamy, a uvědomil si, že dr. Cole

asi praktikuje vědečtější medicínu. "Není nutný si přece zapisovat kdejakou sračku. Zvlášť u takovejch pacientů, jako byl tenhle - potulnej kazatel z jinýho okresu, kterej tudy jen projížděl.

Třeba už ho nikdá neuvidím, natož abych ho ještě někdy ošetřoval."

"Kazatel? Nevzpomínáš si na jeho jméno?"

Dr. Barr svraštil čelo a přemýšlel, ale potom zavrtěl hlavou.

"Co třeba Patterson," napověděl Rob J. "Nebyl to snad Ellwood R. Patterson?"

Dr. Barr vytřeštil oči. Pokud si dr. Barr vzpomíná, pacient nenechal přesnou adresu. "Myslím, že říkal, že je ze Springfieldu."

"Mně řekl, že je z Chicaga."

"Nepřišel k tobě se syfilidou?"

"Ano, se třetím stadiem."

"No jo, to je vono. Třetí stadium syfilidy," řekl dr. Barr.

"Když jsem mu ovázal tvář, tak se mě na to optal. Byl to jeden z těch chlápků, kteří toho za dolar chtěj dostat co nejvíc.

Kdyby měl kuří oko, chtěl by, abych mu ošetřil i to, dokud je v ordinaci. Prodal jsem mu ňákou mast na syfilis."

"Já taky," řekl Rob J. a oba se usmáli.

Dr. Barr vypadal zmateně. "Zdrhl ti bez placení, že jo?

Proto se na něj ptáš?"

"Kdepak. Pitval jsem jednu ženu, která byla zavražděna téhož dne, kdy jsem ho vyšetřoval. Znásilnilo ji několik mužů. Pod třemi z nehtů na prstech měla kůži. Pravděpodobně některého z nich poškrábala."

Dr. Barr zavrčel.

"Vzpomínám si, že na něj před ordinací čekali dva chlápci.

Slezli s koní a seděli na mejch předních schodech. Jeden z nich byl pořádnej chlap. Připomínal medvěda, když se s pořádnou vrstvou tuku ukládá k zimnímu spánku. Ten druhej byl vyzáblej a mladší. Na tváři pod okem měl skvrnu barvy portskýho vína. Myslím, že pod pravým okem. Jak se jmenovali, fakt nevím. Nic moc dalšího bych o nich neuměl říct."

Prezident Lékařské společnosti měl sklony k profesionální žárlivosti a občas se tvářil poněkud důležitě, ale Rob J. ho přesto měl rád. Poděkoval Tobiasu Barrovi a rozloučil se s ním.

Mort London se od jejich posleďního setkání odmlčel. Snad se necítil jistý, když neměl za zády Nicka Holdena, snad si uvědomil, že volení zástupci nejsou placeni za to, aby si pouštěli jazyk na procházku. Šerif poslouchal Roba J, poznamenal si popis Ellwooda R. Pattersona a ostatních dvou chlapů a úlisně slibil, že bude pokračovat ve vyšetřování. Rob měl nejasné tušení, že poznámky skončily v koši, jakmile Londonovu kancelář opustil. Kdyby měl možnost si vybrat mezi Mortem zuřivým a uhlazeně diplomatickým, dal by přednost tomu zuřivému.

Pustil se proto do pátrání sám. Carroll Wilkenson, realitní a pojišťovací agent, byl předsedou církevního pastorálního výboru a než byl na svůj stolec povolán pan Perkins, organizoval dohody s hostujícími kazateli. Jako správný obchodník si Wilkenson vedl záznamy o všem. "Tady je to," řekl, rozkládaje složený arch papíru. "Natrefil jsem na něj na schůzi pojišťováků v Galesburgu." V letáku se křesťanským kostelům nabízela návštěva kazatele, který by přednesl kázání o plánech božích s údolím Mississippi. V nabídce se neuváděla cena a veškeré náklady s pobytem kazatele měl nést Náboženský ústav Hvězdy a Pruhy, 282 Palmer Avenue, Chicago.

"Napsal jsem jim dopis a uvedl tři volný neděle. Poslali mně zprávu, že Ellwood Patterson bude kázat 3. září. Ţ O všechno se postarali." Vypověděl, že Pattersonova mise se nesetkala s přílišným ohlasem. "Většinou nás varoval před katolíky." Usmál se. "Jestli chcete slyšet pravdu, tak to žádnýho moc netrápilo. Potom ale začal o lidech, který přišli do mississippskýho údolí z jinejch zemí. Že prej kradou pracovní příležitosti starousedlíkům. Že lidi, který se tady nenarodili, jsou vředy, který je třeba vypálit." Pattersonovu adresu neměl. "Nikoho ani nenapadlo to od něj chtít. To poslední, co novej kostel, jako je náš, potřebuje, je kazatel, kterej štve jednu církev proti druhý."

I Ike Nelson, majitel hostince, si na Ellwooda Pattersona vzpomněl. "Dorazili v sobotu pozdě večír. Byl škaredě sťatej, totiž ten Patterson, a ty druhý dva cápci jakbysmet. Měli spoustu prachů, ale bylo s nima víc trablů, než za co stála jejich útrata. Ten velkej, Hank, na mě ječel, abych prej koukal mazat a doved ňáký štětky, ale potom se tak zhulákal, že na ženský neměl ani pomyšlení."

"Jak se jmenoval druhým jménem, ten Hank."

"No, měl takový srandovní méno, kejchat... né, kašlat. No jo, Hank Cough. Ten druhej maník, ten malej vyzáblej mladík, tomu říkali Len. Někdy taky Lenny. Jeho příjmení jsem neslyšel, to bych si pamatoval. Měl na ksichtě fialovej flek. Trochu kulhal, jako kdyby měl jednu nohu kratší."

Tobby Barr kulhání neuváděl; třeba toho muže neviděl chodit, vzpomněl si Rob. "Na kterou nohu kulhal?" zeptal se, ale jedinou odpovědí hostinského byl zmatený pohled.

"Chodil asi takhle?" řekl Rob a napadal na pravou nohu. "A nebo takhle?" a napadal na levou.

"Kulhal míň, skoro to ani nebylo vidět. Nevzpomínám si na kterou stranu. Jediný, co si pamatuju, že všichni tři měli takovej tah, jako by ani nebyli zašpuntovaný. Patterson vyvalil na pult pěknou hromádku peněz a nakázal mi, abych nalejval, co hrdlo ráčí, a abych nezapomněl ani na sebe.

Nakonec jsem poslal pro Morta Londona a Fritzieho Grahama a strčil jsem jim pár dolarů z tý hromádky, aby je zavedli do penzionu Anny Wileyový a šoupli je do postele. Ale řekli mně, že druhej den v kostele byl Patterson

střízlivej a zbožnej, jak se od takovýho kazatele čeká." Ike se rozzářil. "To je kazatel, jak má bejt."

Osm dní před Vánocemi Alden dovolil Alexovi Coleovi se prát.

O přestávce Šaman sledoval bratra, jak kráčí přes školní dvůr. Ke své hrůze si všiml, že se Velkému třesou nohy.

Alex kráčel přímo k místu, kde stál Luke Stebbins s hloučkem chlapců, kteří se bavili tím, že se váleli v čerstvém sněhu v neodmetené části dvora. Na Alexe se usmálo štěstí, neboť Luke mu už nemotorně vyběhl vstříc a blížil se neuvěřitelnými skoky. Aby byl pohyblivější, svlékl si kabát z těžké hovězí kůže.

Luke si myslel, že se Alex chce přidat ke klukům dovádějícím ve sněhu, a už se chystal ke své obvyklé tyranské zábavě. Ale Alex vyrazil a pravačkou ho zasáhl do úsměvu.

To byla chyba. Podle Aldenových pokynů měl první překvapivý úder směřovat na žaludek a vyrazit Lukeovi dech. Strach však připravil Alexe o rozum. Rána rozsekla Lukeovi dolní ret a vyprovokovala ho k zuřivé odvetě. Před dvěma měsíci by Lukeovy útoky Alexe uzemnily, ale teď byl už zvyklý na Aldenovo dorážení a věděl si rady. Jak ho Luke míjel, levičkou ho prudce udeřil do už poraněných úst. Než se větší kluk dokázal pohnout, Alex ho zasáhl ještě dvakrát na stejné místo.

Po první ráně Šaman začal bratra povzbuzovat a ze všech koutů dvora se na bojiště seběhly i ostatní děti.

Alexovou druhou velkou chybou bylo, že se ohlédl po Šamanově hlasu. Lukeova mohutná pěst ho zasáhla těsně pod pravým okem a Alex ztratil rovnováhu a upadl. Ale Alden odvedl dobrou práci.

Alex se rychle dostal opět na nohy, aby čelil dalšímu Lukeovu bezhlavému výpadu.

Alex cítil tupou bolest ve tváři a jeho pravé oko začalo puchnout a zužovat se, ale kupodivu stál pevně na nohách.

Posbíral všechen svůj důvtip a soustředil se na to, co se v poslední době stalo jeho rutinou. Levé oko měl v pořádku, takže dobře viděl Lukeův hrudník a mohl odhadnout, kterou rukou soupeř zaútočí, jak ho to Alden učil. Pokusil se odblokovat jen jeden dělový úder, čímž si ochromil celou ruku.

Luke byl příliš silný. Alex byl už unaven, ale pohupoval se na nohách a uhýbal tělem a nedbal na zranění, které by mu Luke mohl způsobit, kdyby ho opět poslal k zemi. Jeho levačka vyletěla a zranila Lukeovi ústa a tvář. Silný úder, kterým rvačku zahájili, Lukeovi uvolnil jeden z předních zubů, a další údery do téhož místa dílo zkázy dokonaly. K Šamanově hrůze Luke zuřivě zatřásl hlavou a vyplivl zub do sněhu.

Alex to oslavil další ranou levačkou a potom zaútočil nemotorným pravým hákem, který s mlasknutím přistal na Lukeově nosu a způsobil mu další krvácení. Luke si s hrůzou zdvihl ruce k obličeji.

"Do něj, Velkej!" křičel Šaman, "dej mu!" Alex bratra poslechl a největší silou, jaké byl schopen, vrazil pravou ruku do Lukeova žaludku. Luke se předklonil a namáhavě dýchal.

To byl konec boje, neboť děti, které rvačku sledovaly, se už rozprchly, aby unikly spravedlivému hněvu učitele. Alexovým uchem zakroutily ocelové prsty a pan Byers zlostně vyhlásil konec přestávky.

Ve třídě byli Luke i s Alexem postaveni na hanbu - pod velký plakát s nápisem "Mír na zemi".

"Nechci mít ve své škole žádné rvačky," pravil pan Byers chladně. Uchopil prut, který používal jako ukazovátko, a potrestal oba rváče pěti nemilosrdnými ranami na dlaně. Luke se. pustil do breku. Když Alex dostával trest, chvěl se mu dolní ret. Jeho napuchlé oko už mělo barvu zralého lilku, pravá ruka ho bolela z obou stran, klouby na prstech měl odřené, dlaně červené a napuchlé výpraskem od pana Byerse. Ale když pohleděl na Šamana, oba bratry zaplavila vlna vnitřního porozumění.

Když škola skončila a děti opouštěly budovu, Alexe obklopil smějící se a švitořící hlouček. Luke Stebbins kráčel sám, zachmuřeně a dosud omráčen. Když k němu přiběhl Šaman Cole, Luke se ulekl, že teďje na řadě ten mladší bráška, a instinktivně zdvihl ruce na svou obranu - levou zaťatou v pěst, pravou otevřenou, skoro jako by chtěl soupeře zastavit.

Šaman k němu promluvil laskavě, ale bez zaváhání. "Odteď budeš mého bratra oslovovat Alexander. A mně budeš říkat Roberte," řekl.

Rob J. napsal Náboženskému institutu Hvězdy a Pruhy a projevil přání, že by rád v otázkách víry vešel v kontakt s reverendem Ellwoodem Pattersonem, a že by tudíž rád získal reverendovu adresu.

I kdyby mu odpověděli, trvalo by to celé týdny, než by dostal odpověď. Mezitím nikomu neřekl o tom, co zjistil, ani

o svých podezřeních. Až jednou večer, když s Geigerovými dohráli Malou noční hudbu. Sarah a Lillian tlachaly v kuchyni, chystaly čaj a krájely dort. Rob J. odhodil zábrany a svěřil se Jayovi. "Co bych měl udělat, kdybych toho kazatele s poškrábanou tváří našel. Chápu, že Mort London se bude spíš zdráhat předhodit ho spravedlnosti."

"Potom musíš udělat kravál a smrad, který bude cítit až ve Springfieldu," řekl Jay "A když ti státní úřady nepomohou, tak se obrátit přímo do Washingtonu."

"Nikdo, kdo je u moci, se nebude angažovat kvůli nějaké mrtvé Indiánce."

"V takovém případě," pravil Jay, "je-li důkaz viny, musíme sehnat pár pořádných chlapů, kteří umějí zacházet se zbraněmi."

"Tý bys to udělal?"

Jay se na něj užasle podíval. "Toseví.Tý ne?"

Rob řekl Jayovi o své přísaze nenásilí.

"Já takové skrupule nemám, kamaráde. Když mě ohrožují zlí lidé, jsem vždy připraven se jim postavit."

"Ale tvo e bible říká Nezabi eš. ` "No jo, Ale říkáji ‚Oko za oko, zub za zub a ‚Kdož k smrti ublíží člověku, zaplatí smrtí` ."

"Udeří-li tě někdo na pravou tvář, nastav mu i druhou."

"Tak tohle už z mé bible není," řekl Geiger.

"Ach jo, Jayi, v tom je právě ten problém, že je proklatě hodně biblí a každá o sobě prohlašuje, že právě ona je ta pravá."

Jay se usmál s porozuměním. "Robe J., nikdy jsem se nepokoušel zrazovat tě od tvého neznabožství, ale ještě něco ti řeknu, abys měl o čem přemýšlet. "Počátkem moudrosti je bázeň před Pánem."` Když ženy přinesly čaj, změnili předmět rozhovoru.

V dobách příštích Rob J. často přemýšlel o svém příteli.

Nejednou se vztekem. Pro Jaye je to snadné. Několikrát denně se zahalí do modlitebního šálu s třásněmi a ten mu poskytne jistotu o včerejšku a důvěru v zítřek. Všechno stojí psáno: co je dovoleno, co je zakázáno. Směry jsou jasně vyznačeny. Jay věří v zákony Jehovy a člověka, musí dodržovat jen prastará nařízení a příkazy Illinoiského generálního shromáždění. Robovým zjevením je věda, víra méně pohodlná a méně utěšující. Jejím božstvem je pravda, jejím požehnáním je důkaz, její liturgii je pochybnost. Má stejně tolik tajemství jako kterékoliv jiné náboženství, vede temnými stezkami lemovanými nebezpečím, zrádnými útesy a hlubokými jámami.

Žádná vyšší moc nešíří světlo, aby osvítila tu temnou a mlhavou cestu, a ón, aby po ní mohl bezpečně kráčet, se musí dát vést jen svým křehkým úsudkem.

Čtvrtého mrazivého rána nového roku 1852 do školní budovy opět vstoupilo násilí.

Toho mimořádně chladného rána přišla Rachel do školy pozdě.

Když dorazila, potichu vklouzla na své. místo v lavici, ani se proti svému zvyku neusmála na Šamana a nezakývala mu na pozdrav. Šaman si s překvapením všiml, že tentokrát s ní přišel do školy její otec. Jason Geiger přistoupil k tabuli a ostře pohlédl na pana Byerse.

"Hleďme, pan Geiger. Velice mě těší, pane. Co vás k nám přivádí?"

Na stole leželo ukazovátko pana Byerse. Jay Geiger ho uchopil a švihl učitele přes obličej.

Pan Byers vyskočil tak prudce, až převrhl židli. Byl o hlavu větší než Jay, ale postavu měl chatrnou. Každému by to připadlo komické. Malý tlouštík se ohání po vysokém mladíkovi jeho vlastním prutem, jeho ruka kmitá nahoru dolů, úžas ve tváři pana Byerse se stupňuje. Ale toho rána se Jayi Geigerovi nikdo nesmál. Žáci seděli bez hnutí, sotva dýchali. Nemohli uvěřit té události o nic víc než sám pan Byers; bylo to dokonce ještě neuvěřitelnější než Alexova rvačka s Lukem.

Šaman se díval na Rachel. Její tvář byla rudá rozpaky, ale potom zbledla. Měl pocit, že Rachel touží, aby byla hluchá jako on, a aby kromě toho i oslepla a nemusela být svědkem toho, co se kolem ní děje.

"Co to do vás k sakru vjelo?" Pan Byers si rukama chránil tvář a ječel bolestí, jak ukazovátko dopadalo na jeho žebra.

Útočně vykročil Jayovi vstříc. "Vy zatracenej blázne! Vy šílenej Židáku!"

Jay pokračoval v mlácení učitele a tlačil ho směrem ke dveřím. Pan Byers jako blesk vyletěl ven a práskl za sebou dveřmi. Jay uchopil Byersův kabát a vyhodil ho do sněhu. Potom se vrátil zpět, popadaje dech. Klesl na učitelovu židli.

"Škola pro dnešek končí," řekl nakonec. Potom vzal Rachel za ruku a odvezl ji na koni domů a své syny Davida a Hermana nechal jít pěšky s Coleovými hochy.

Venku byla opravdu pořádná zima. Šaman měl na sobě dvě šály, jednu okolo hlavy a pod bradou, druhou okolo úst a nosu, ale přesto se mu mrazem slepovaly nosní dírky vždy, když se nadechl.

Když přišli domů, Aléx hned běžel dovnitř oznámit matce, co se dnes ve škole přihodilo. Šaman ale dům minul a sešel dolů k řece, kde chladem pukal led, což jistě muselo vydávat parádní kravál. Mráz rozčísl i mohutný topol nedaleko Makwina zasněženého hedonoso-te. Vypadalo to, jako by byl zasažen bleskem.

Byl rád, že to Rachel řekla Jayovi. Ulevilo se mu, že nebude muset pana Byerse zabít a že se tedy nedostane na šibenici.

Ale cosi mu neodbytně vrtalo hlavou: jestliže si Alden myslí, že je správné prát se, když tě někdo napadne, a jestliže si Jay myslí, že je správné bojovat, aby ochránil svou dceru, není otec nějaký vadný?

NOČNÍ PRAXE

Pár hodin nato, co Marshall Byers prchl z Holdenova Přívozu, byl sestaven výbor, aby najal nového učitele. Ve výboru zasedl Paul Williams, aby se dalo najevo, že kováři nikdo nedává vinu za to, co provedl jeho bratranec, pan Byers, který se ukázal být shnilým jablkem. Dalším členem se stal Jason Geiger, aby nebylo pochyb o tom, že lidé považují za správné, že pana Byerse vyhnal. Do výboru jmenovali i Carrolla Wilkensona, což se ukázalo být šťastným nápadem, neboť právě on věděl o vhodném kandidátu na uprázdněné učitelské místo. Právě totiž vyplatil nevelkou životní pojistku po otci Johnu Meredithovi, majiteli obchodu nahoře v Rock Islandu. Meredith vyprávěl Carrollovi, že se o jeho otce, když

měl na kahánku, starala jeho neteř Dorothy Burnhamovpá, která kvůli tomu obětavě zanechala učitelování, a že teď o otcově smrti je Dorothy volná. Když si výbor pozval Dorothy Burnhamovou k pohovoru, Wilkensonovi se zalíbila, neboť měla vlídnou tvář a kromě toho to byla stará panna na, prahu třicítky, takže nebylo pravděpodobné, že by kvůli sňatku odešla ze školy. I Paul Williams byl pro, protože čím

dříve najmou nového učitele, tím rychleji se zapomene na jeho vykutáleného bratrance Marshalla. Jay za ni zdvihl ruku proto, že o učitelství hovořila s tichým zaujetím a s vroucností, která svědčila o tom, že je považuje za poslání.

Najali ji za 17 dolarů a 50 centů na půl roku, o dolar padesát méně, než měl pan Byers. Byla to přece žena.

Slečna Burnhamová začala učit osm dní po tom, co pan Byers ze školy utekl. Zachovala rozesazení, které zavedl pan

Byers, neboť děti si tak už zvykly. Učila už na dvou školách, ve vesnické škole v Bloomu, ještě menší než byla tato, a na největší škole v Chicagu. Jediné postižení jakým se dosud setkala, bylo kulhání, a proto informace, že bude mít ve třídě hluchého chlapce, vzbudila její zájem.

Při svém prvním rozhovoru s mladým Robertem Colem ji zaujalo, že umí odečítat ze rtů. Rozmrzelo ji, že jí trvalo skoro půl dne, než pochopila, že ze svého místa nemůže vidět, co říká většina dětí. Ve škole byla jedna židle, určená pro dospělé, kteří přicházeli na hospitaci, a slečna Burnhamová ji

teď postavila před ostatní lavice a trochu stranou, a posadila do ní Šamana, aby viděl jak na její rty, tak i na rty svých spolužáků.

Další velká změna pro Šamana nastala, když měli hodinu hudební výchovy. Jak byl dosud zvyklý, pustil se do vymetání popela z kamen a do nošení dříví, ale tentokrát ho slečna Burnhamová zarazila a přikázala mu, aby zůstal na místě.

Dorothy Burnhamová udala žákům fouknutím do malé kulaté píšťalky tón a potom je učila vzestupnou stupnici na

slova "Naše-škola-je-převzácný-přístav" a potom sestupnou na slova "a-my-se-v-ní-učíme-myslet-a-růst." Už v půli první hodiny bylo zřejmé, že tomu hluchému chlapci tím, že ho nechala na hodině, udělala medvědí službu, neboť mladý Cole jen seděl a hleděl a jeho oči brzy otupěly nesnesitelnou lhostejností. Musí mu dát nějaký nástroj, pomocí jehož vibrací bude moci "slyšet" rytmus hudby, rozhodla se. Že by buben? Ale hluk bubnu by rušil hudbu provozovanou slyšícími dětmi.

Když si věc promyslela, zašla do Haskinsova obchodu se smíšeným zbožím, vyžebrala si krabičku od doutníků a vložila do ní šest kuliček, do jakých na jaře cvrkají kluci. Když se s krabičkou zatřáslo, kuličky dělaly příšerný hluk, ale když krabičku vystlala měkkou látkou z roztrhané košile, byla docela spokojená.

Příští ráno při hodině hudební výchovy Šaman držel krabičku v ruce a ona s ní třásla do rytmu, když děti zpívaly "Ameriku". Zaujalo ho to a brzy se naučil odezírat z učitelčiných úst, kdy má zatřást svou krabičkou. Nebyl schopen zpívat, ale pochopil, co je to rytmus a tempo, a přeříkával si text každé písně, jako by zpíval se svými spolužáky, kteří si brzy zvykli na tlumené dunění "Robertovy škatulky". Šaman si tu krabičku od doutníků oblíbil. Na víčku byla namalovaná tmavovlasá královna s hrotitými ňadry, zahalenými šifónem, nápis Panatellas de la Jardines de la Reina a značka Gottliebovy tabákové dovozní společnosti, New York City. Když si krabičku přiložil k nosu, cítil aromatický pach cedrového dřeva a mdlou vůni kubánského listového tabáku.

Slečna Burnhamová brzy naučila chlapce, aby se při vyhrabávání popela a zatápění střídali. Třebaže na to Šaman nikdy nepomyslel v této souvislosti, jeho život se dramaticky změnil díky skutečnosti, že si Marshall Byers nedokázal odepřít osahávání pučících ňader.

Začátkem března, kdy prérie byla dosud na kámen zmrzlá, se každé ráno v Robově čekárně tlačila spousta pacientů a když měl po ordinačních hodinách, přinutil se udělat ještě co nejvíc návštěv, neboť za pár týdnů budou cesty kvůli blátu takřka neprůjezdné. Když Šaman nebyl ve škole, otec mu dovolil chodit na návštěvy s ním, protože chlapec hlídal koně a doktor se nemusel zdržovat.

Jednoho pozdního pošmourného odpoledne se cestou podél řeky vraceli od Freddyho Walla, který trpěl zánětem pohrudnice. Rob J. přemítal o tom, zda má navštívit ještě Anne Frazierovou, která na tom byla celou zimu bídně, nebo to nechat na příští den, když se ze stínu stromů vynořili tři jezdci. Vzhledem k chladnému počasí byli, podobně jako oba Coleové; zachumláni v teplém oblečení. Robovi J. ale neušlo, že jsou všichni ozbrojeni. Dva z nich měli zbraně zavěšené na opascích, oblečených přes hrubé kabáty, třetí ji měl v pouzdře upevněném k přední části sedla.

" JSte doktor, jesli se nemýlím."

Rob J. přisvědčil. "S kým mám tu čest?"

"Máme jednoho kámoše, kerej nutně potřebuje felčara. Měl menší nehodu."

"Jaký druh nehody? Má něco zlomené?"

"Ne. No, vlastně ani nevím. Možná že jo. Je postřelenej.

Tadyhle," řekl, a přejel si rukou po levé paži, směrem k rameni.

"Ztratil hodně krve?"

"Ne."

"Dobrá, přijedu, ale nejdřív musím chlapce zavést domů."

"To ne," řekl opět mluvčí a Rob J. na něj pohlédl. "My víme, kde bydlíte. To je až na druhý straně městečka. Máme před sebou dlouhou cestu, tímhle směrem."

"Co myslíte dlouhou cestou."

"Víc než hodinu."

Rob J. si povzdychl. "Veďte nás," řekl.

Vyjednávač vyrazil. Ostatní dva chlapi počkali, až se Rob J. zařadí, a potom jeli za ním a bránili mu v útěku.

Nejprve jeli k severozápadu. Rob J. si tím byl jist.

Uvědomoval si, že se kroutí sem a tam a kličkují okolo trasy jako liška štvaná psy. Ukázalo se, že vsadili na správnou kartu, neboť Rob J. brzy nevěděl, kde jsou. Asi za půl hodiny dorazi li do pásma zalesněných pahorků, které se táhly mezi řekou a prérii. Mezi kopečky byly bažiny, teď zamrzlé, a proto schůdné. Po oblevě se změní v neprůchodné strouhy naplněné řídkým bahnem.

Vůdce zastavil. "Musíme vám zavázat voči."

Rob J věděl, že protest by byl málo platný. "Okamžik," řekl a otočil se k Šamanovi. "Teď ti zakryjí oči, ale nemusíš se ničeho bát," pravil, a ulevilo se mu, když Šaman přikývl.

Bavlněný šátek, kterým oslepili Roba J, nebyl moc čistý a on jen doufal, že Šaman měl větší štěstí. Hnusilo se mu pomyšlení, že jeho syn se bude muset dotýkat látky nasáklé potem a hleny.

Robova koně vedli za uzdu. Cesta mezi pahorky se mu zdála dlouhá, ale možná, že se zavázanýma očima plyne čas pomaleji.

Konečně pocítil, že kůň pod ním stoupá po svahu. Na vrcholu stoupání zastavili. Když mu sňali šátek, viděl, že jsou před malou stavbou, spíš boudou než srubem, pod vysokými stromy.

Denní světlo rychle bledlo a jejich oči si rychle přivykly Všiml si, že jeho syn mrká. "Není ti nic, Šamane?"

"Jsem docela v pořádku, taťko."

Tento výraz jeho tváře dobře znal. Šaman byl jistě docela vyděšený. Přešlapovali z nohy na nohu, aby si obnovili krevní oběh, a potom vstoupili do chatky. Roba J trochu pobavilo, když v Šamanových zářících očích kromě strachu uviděl i zájem, a zlobil se na sebe, že nedokázal najít způsob, jak chlapce ušetřit těchto peripetii.

Vevnitř na ohništi žhnuly rudé uhlíky. Vzduch byl teplý, ale zasmrádlý. V místnosti nebyl žádný nábytek. Na zemi seděl opřený o sedlo nějaký tlusťoch a ve světle ohně Šaman viděl, že hlavu má lysou, zato tvář má porostlou stejně bujně, jako ostatní chlapi hlavu. Zmuchlané deky na podlaze naznačovaly, kde jsou lůžka ostatních.

"Ale vám to trvalo," pravil tlusťoch. Držel v ruce černý džbánek. Napil se z něj a zakašlal.

"Nikde sme se nezdržovali," řekl mrzutě ten muž, co jel vpředu. Když si sňal šátek, který mu zakrýval tvář, Šaman viděl, že má krátkou, bilou bradku a že je starší než ostatní.

Starší muž položil Šamanovi ruku na rameno a přitlačil.

"Sedni," poručil mu jako psovi. Šaman si dřepl nedaleko od ohně. Bylo to výhodné místo, protože odtud dobře viděl na ústa zraněného muže i na otce.

Ten starší muž vytáhl z pouzdra pistoli a namířil ji na Šamana. "Doktore, radím vám, abyste našeho kámu dal vopravdu do rychtyku, ve vlastním zájmu." Šaman měl plné kalhoty. Díra na konci hlavně vypadala jako kulaté oko, které se na něj dívá bez jediného mrknutí.

"Ani prstem nepohnu, dokud tady někdo bude mávat zbraní," řekl Šamanův otec tomu muži na podlaze.

Jistě by toho byl schopen, pomyslel si tlusťoch.

"Vypadněte," přikázal svým lidem.

"Než odejdete," řekl jim Šamanův otec "přineste nějaké dřevo a přiložte na oheň. Dejte vařit vodu. Máte ještě jednu

lampu?"

"Jo," lucernu, řekl ten starší muž.

"Přineste ji." Šamanův otec položil ruku na tlusťochovo čelo. Rozepnul mu košili a odhrnul ji na stranu. "Kdy se vám

to stalo?"

"Včera ráno." Muž se přivřenýma očima díval na Šamana.

"To je váš kluk?"

"Můj mladší syn."

"Ten hluchej."

"Zdá se, že toho o mé rodině víte dost."

Muž přisvědčil. "Říká se, že ten starší je vod mýho bráchy Willyho. Jistě je to už pěknej grázl, stejně jako můj brácha

Willy. Víte, kdo sem?"

"Domyslel jsem si." Šaman teď viděl otce, jak se nepatrně naklonil. "Jsou to oba moji synové. Pokud mluvíte o tom starším - je to náš starší syn. A radím vám, abyste ho nechal na pokoji, jako tomu bylo dosud."

Muž na podlaze se usmál. "Proč bych se k němu nemoh přihlásit?"

"Hlavní důvod je v tom, že to je jemný a vychovaný chlapec, který má šanci prožít slušný život. A i kdyby byl synem vašeho bratra, v tomto postavení, ve kterém jste, raněný a postřelený jako zvíře, v smradlavé špíně zapadlého

chléva, sotva byste mu byl schopen zajistit byť jen trochu slušnou budoucnost."

Dlouhou chvíli na sebe hleděli bez slova. Potom se ten muž pohnul a zašklebil se, a Šamanův otec přikročil k jeho ošetření. Odložil džbán a svlékl mužovi košili.

"Nemáte ránu, kterou střela vyšla ven."

"No jo, ta mrcha tam zůstala. Myslel sem, že vám to řekli.

Řek bych, že to bude svinsky bolet, až ji budete dávat ven.

Můžu do sebe kopnout eště jeden dva loky?"

"Ne, dám vám něco, co vás uspí."

Muž se zatvářil nepřístupně. "To ne, spát nebudu. To byste se mnou moh dělat ňáký podrazy a já bych se nemoh bránit."

"Jak myslíte," pravil Šamanův otec. Vrátil mu džbánek, a zatímco čekal, než se ohřeje voda, nechal ho popíjet. Potom hnědým mýdlem a čistým hadříkem ze své lékařské kabely omyl místo okolo rány, na kterou Šaman ze svého místa neviděl. Po začištění rány dr. Cole uchopil tenkou ocelovou trubičku a vsunul ji do otvoru po kulce. Tlusťoch ztuhl, bolestí otevřel ústa dokořán a vyplázl velký, červený jazyk.

"Je až skoro u kosti, ale zlomenina tam není. Kulka už jistě neměla žádnou sílu, když narazila do kosti."

"Naštěstí," řekl ten muž. "Ten zkurvysyn byl naštěstí dost daleko." Brada se mu leskla potem a kůži měl popelavou.

Šamanův otec vyndal z kabely kleštičky na vytahování cizích těles. "Toto použiji na vytahování. Ta věc je silnější než trubička a tak to bude víc bolet."

"Musíte mi důvěřovat," dodal.

Pacient zvrátil hlavu dozadu a Šaman neviděl, co říká, ale nepochybně požádal o něco silnějšího než whisky. Jeho otec vytáhl z kabely éterovou masku a kývl na Šamana, který už několikrát sledoval, jak se éter podává, ale ještě nikdy při tom nepomáhal. Teď opatrně držel masku na mužově tváři a nose, zatímco otec do ní kapal éter. Teď Šaman konečně spatřil i otvor po kulce. Byl širší než čekal a jeho okraj byl zarudlý.

Když éter zabral, jeho otec opatrně, kousek po kousku, vsouval kleštičky do otvoru. Na okraji otvoru se objevil pramének světlečervené krve a začal stékat k mužově paži. Když se kleště znovu vynořily, vězela v nich olověná střela.

Šamanův otec ji opláchl a položil na přikrývku, aby ji muž našel, až přijde k sobě.

Když doktor zavolal ostatní, aby se vrátili z té zimy venku, donesli dovnitř hrnec na kost zmrzlých fazolí. Když je na ohni ohřáli, nabídli z nich i Šamanovi a jeho otci. Plavaly v nich kousky něčeho, co by snad mohl být králík. Šaman si pomyslel, že by neuškodilo trochu melasy, ale najedl se s chutí.

Po večeři doktor ohřál ještě další vodu a umyl pacientovi celé tělo, což jeho kumpáni sledovali zprvu s podezřením a později znuděně. Lehli si na zem a jeden po druhém usnuli.

Šaman ale zůstával vzhůru. Chvíli na to začal pacient silně dávit.

"Whisky a éter nejdou k sobě," řekl jeho otec. "Trochu si pospi. Já to už zvládnu."

Šaman ho poslechl. Když ho otec budil a přikázal mu, aby si oblékl svrchní šaty, štěrbinami ve stěnách chatky už probleskovalo bledé světlo. Tlusťoch se na ně díval.

"Dva tři týdny to bude dost bolet," řekl doktor. "Nechám vám trochu morfia. Není to moc, ale víc u sebe nemám.

Nejdůležitější je udržovat to v čistotě. Kdyby se to zhoršilo, dejte mi vědět a já se tady zase zastavím."

Chlap zasupěl. "Do tý doby už budem dávno v prdeli."

"Přesto mi dejte vědět. Přijedu, ať budete, kde budete."

Muž přikývl. "Dobře mu zaplaťte," přikázal tomu muži s bílou bradou, který vytáhl z kapsy hrst bankovek a podal je doktorovi. Šamanův otec z nich oddělil dvě a ostatní položil na přikrývku. "Dolar padesát za noční návštěvu, padesát centů za éter." Měl se k odchodu, ale potom se ještě otočil.

"Neslyšel někdo z vás o muži jménem Ellwood Patterson? Občas cestuje s jistým Hankem Coughem a jedním mladíkem, kterému říkají Lenny."

'llipě na něj zírali. Muž na podlaze zavrtěl hlavou. Šamanův otec přikývl a vyšli ven, na vzduch nasycený vůní lesa.

Tentokrát jel s nimi jen jeden z nich. Počkal, až nasednou na koně, a potom jim opět zavázal oči šátkem. Rob J. slyšel zrychlený dech svého syna. Vyčítal si, že s ním nepromluvil, dokud mohl vidět na jeho ústa.

Celou cestu byl ve střehu. Průvodce vedl jejich koně za uzdu. Za nimi nejel nikdo. Bylo by tak snadné zbavit se nepohodlných svědků. Stačilo nechat je přejet, naklonit se dopředu, namířit zbraň mezi jejich oslepené oči a stisknout spoušť.

Byla to dlouhá jízda. Když konečně zastavili, Rob J. věděl, že má-li přijít kulka, přijde teď. Místo toho jim však jejich průvodce sundal šátky.

"Pojedete furt touhle cestou, rozumíte? Potom už přídete na místa, kerý znáte."

Rob J., oslepený náhlým světlem, přisvědčil. Nepřiznal se, že už teď ví, kde jsou. Vydali se jedním směrem a ten pistolník opačným.

Potom Rob J. zastavil, aby si v mlází ulevili a protáhli si končetiny.

"Šamane," řekl, "sledoval jsi můj hovor s tím postřeleným chlapem?"

Chlapec přikývl.

"Synku, víš, o co šlo."

Opět přikývl.

Rob J mu věřil. "A jak se stavíš k takovým řečem? Už ti někdo něco říkal o..." Nedokázal přenést přes rty "o tvé matce." "... o tvém bratru?"

"Někteří kluci ve škole..."

Rob J. si povzdychl. Najednou spatřil v té mladé tváři oči starce. "Něco ti řeknu, Šamane. To, co se stalo, myslím, jak jsme byli u těch lidí, jak jsme léčili toho postřeleného, a hlavně to, o čem jsem s ním mluvil, to se musí stát naším malým tajemstvím. Tvým a mým. Protože kdybys o tom řekl Alexovi a mamince, to by je moc bolelo. Moc by jim to ublížilo."

"Ano, taťko."

Opět nasedli na koně. Začal foukat vlahý větřík. Obleva konečně přichází. Během jednoho nebo dvou dnů se potoky vylijí z břehů. Z myšlenek ho probral Šamanův přiškrcený hlas.

"Já chci být jako ty, taťko. Chci být dobrým lékařem."

Robovi J. se zatmělo před očima. Nebyla vhodná chvíle, aby promrzlému, hladovému a unavenému Šamanovi, sedícímu v sedle za jeho zády, vysvětloval, že jisté sny jsou pro hluchého chlapce neuskutečnitelné. Omezil se jen na to, že natáhl dlouhé paže za sebe a přitáhl si syna blíže. Když pocítil, jak se Šamanovo čelo lepí k jeho zádům, pustil obavy z hlavy a zatímco je koník kolébavým krokem unášel k domovu, na chvilku si opatrně dopřál trochu spánku.

ODPOVĚDI A OTÁZKY

Náboženský ústav Hvězdy a Pruhy 282 Palmer Avenue Chicago, Illinois

18. května 1852

MUDr. Robert J Cole Holdenův Přívoz, Illinois

Vážený doktore Cole, obdrželi jsme Váš dotaz ohledně pobytu a adresy reverenda Ellwooda Pattersona. S politováním Vám oznamujeme, že v této věci nemůžeme sloužit.

Jak si možná uvědomujete, náš Ústav slouží jak církvím, tak i Svazu amerických pracujících státu Illinois, a přináší boží křesťanské poselství i počestným obyvatelům tohoto státu.

Loňského roku se pan Pattterson s námi spojil a nabídl svoji pomoc při šíření našeho poslání, v jejímž rámci navštívil Vaši farnost a její skvělý kostel. Od té doby se však pan Patterson z Chicaga odstěhoval a my už nemáme žádnou informaci o jeho pobytu.

Ujišťujeme Vás, že pokud se taková informace vynoří, neodkladně Vám ji sdělíme. Pokud by Vám mohli mezitím nějak pomoci naši ostatní služebníci boží nebo snad já sám, neváhejte a spojte se se mnou.

- Váš navždy v Kristu doktor teologie Oliver G. Prescott, ředitel Náboženský ústav Hvězdy a Pruhy

Odpověď se nijak nevymykala z Robova očekávání. Posadil se a sepsal dopis s věcnou zprávou o vraždě Makwa-ikwy V dopisu oznámil přítomnost tří cizinců v Holdenově Přívozu. Napsal, že při ohledání zavražděné našel kousky lidské kůže pod třemi z jejích nehtů a že dr. Barr toho odpoledne po vraždě ošetřoval reverenda Ellwooda R. Pattersona, který měl na tváři tři hluboké škrábance.

Dopisy stejného znění odeslal guvernérovi Illinois do Springfieldu a oběma senátorům do Washingtonu. Potom se přinutil poslat třetí kopii, bez stopy srdečnosti, svému kongresmanovi, Nickovi Holdenovi. Požádal tyto představitele, aby z moci svých úřadů dali vyhledat Pattersona a oba jeho kumpány a vyšetřit jakoukoliv souvislost mezi nimi a smrtí Medvědí Ženy.

Hostem červnové schůze Lékařské společnosti byl doktor

Naismith z Hannibalu v Missouri. V družném veselí před začátkem oficiální části schůze vyprávěl o soudním sporu, který v Missouri vedl jeden otrok, aby se mohl stát svobodným občanem.

"Před válkou Černého Jestřába byl sem do Illinois, do Fort Armstrong, poslán jako lékař dr. John Emerson. Měl jednoho černocha, který se jmenoval Dred Scott. Když vláda uvolnila pro osídlování bývalá indiánská území, doktor si vykolíkoval parcelu tam, kde se to dřív jmenovalo Stephenson, v nynějším Rock Islandu. Ten otrok si na tom pozemku postavil chatrč a žil tam několik let, aby svému pánovi pomohl získat postavení osídlence.

Když lékaře přeložili, Dred Scott odešel s Emersonem do Wisconsinu, a potom se s ním vrátil do Missouri, kde doktor zemřel. Černoch se pokusil si od vdovy vykoupit svobodu pro sebe, manželku a dvě dcery. Z nějakých důvodů to paní Emersonová odmítla. A potom se ten drzý černý lump soudil o svou svobodu, přičemž argumentoval tím, že celá léta v Illinois a ve Wisconsinu žil jako svobodný muž.

"Tom Beckermann se rozchechtal. "Negr a troufá si žalovat."

"Tedy," řekl Julius Barton, "mně se zdá, že jeho požadavek má cosi do sebe. Otroctví je jak v Illinois, tak i ve Wisconsinu mimo zákon."

Dr. Naismith se stále usmíval. "Ovšem, ale byl prodán a koupen v Missouri, kde otroctví existuje, a tam se taky vrátil."

Tobias Barr vypadal zamyšleně. "Doktore Cole, co vy si myslíte o otroctví?"

"Já si myslím," řekl Rob J. rozvážně, "že je správné, aby člověk vlastnil zvíře, pokud se o něj stará a dává mu dost potravy a vody. Ale nemyslím si, že by bylo správné, aby jedna lidská bytost vlastnila jinou lidskou bytost."

Dr. Naismith se ze všech sil snažil zůstat na koni. "Pánové, jsem šťasten, že jste lékaři a ne advokáti, ani soudci."

Doktor Barr přikývl s výrazem člověka, který není ochoten dát se zavléci do choulostivé polemiky. "Měli jste v Missouri letos hodně lidí nemocných na choleru, doktore Naismithi?"

"Cholery moc nebylo, ale zato byla spousta toho, čemu někteří říkají studený mor," řekl dr. Naismith. Přistoupil k popisu příznaků tohoto onemocnění a po celý zbytek večera se už držel lékařských záležitostí.

Jednoho odpoledne, o několik dní později, projížděl Rob J. okolo kláštera Sester svatého Františka z Assisi a veden náhlým vnuknutím stočil koně na stezku vedoucí ke klášteru.

Tentokrát včas zpozorovali, že se blíží. Jedna mladá jeptiška odcupitala ze zahrady a spěchala dovnitř. Matka Miriam Ferocia mu nabídla biskupské křeslo a tichý úsměv. "Máme kávu," pravila tónem, který naznačoval, že tomu tak vždy nebylo. "Nedáte si šálek?"

Neměl v úmyslu je připravit o tak vzácné a těžce nabyté zboží, ale cosi v její tváři ho přinutilo nabídku s díky přijmout. Káva, kterou přinesli, byla černá a horká.

"Bohužel zatím bez mléka," řekla matka Miriam Ferocia rozjařeně. "Bůh nám dosud neseslal krávu."

Když se zeptal, jak se klášteru daří, odpověděla poněkud škrobeně, že díkybohu dobře.

"Byla by tady možnost, jak do vašeho kláštera přivést peníze."

"Je vždy užitečné naslouchat, hovoří-li se o penězích," odpověděla chladně.

"Jste ošetřovatelský řád, a nemáte kde ošetřovat. A já léčím pacienty, kteří ošetřování potřebují. Někteří z nich jsou schopni platit."

Její reakce nebyla o nic lepší než tehdy, když s tou otázkou vyrukoval poprvé. Matka představená nasadila grimasu. "My jsme dobročinné sestry."

"Někteří z pacientů platit nemohou. Budete-li je ošetřovat, učiníte zadost dobročinnosti. Jiní platit mohou. Budeteli ošetřovat tyto, podpoříte klášter."

"Když nám Pán sešle nemocnici, budeme ošetřovat."

To ho otrávilo. "Můžete mi vysvětlit, proč nechcete dovolit vašim jeptiškám, aby ošetřovaly lidi u nich doma?"

"Nikoliv Stejně byste to nepochopil."

"Zkuste to."

Ale ona se jen nepřístupně kabonila. Zuřivá Mary.

Rob J. vzdychl a usrkával její hořkou břečku. "Měl bych ještě jednu věc." Řekl jí několik skutečností, které se dosud dozvěděl a o svém úsilí vystopovat Elwooda Pattersona.

"Zajímalo by mě, zda víte něco o tom muži."

"O panu Pattersonovi ne. Ale doslechla jsem se něco o Náboženském ústavu Hvězdy a Pruhy. Je to tajná protikatolická organizace, která podporuje Americkou stranu. Říkají si Nejvyšší bratrstvo hvězdnatého praporu."

"Jak jste se dozvěděla o tom... Nejvišším...?"

"Bratrstvu hvězdnatého praporu. Říkají si NBHP" Pohlédla na něj nelítostně. "Lůno matky Církve je široké. Má svoje způsoby, jak se dostat k informacím. Nastavujeme sice druhou tvář, ale bylo by hloupé nevědět, odkud asi další facka přiletí."

"Snad by mi církev pomohla toho Pattersona najít."

"Zdá se, že je to pro vás důležité."

"Myslím, že zabil moji přítelkyni. Nesmíme mu dovolit, aby vraždil dál."

"Neponecháte to Bohu?" zeptala se potichu.

"Ne, neponechám."

Vzdychla. "Je málo pravděpodobné, že ho najdete právěmým prostřednictvím. Někdy se stává, že se dotaz dostane jen do jednoho či dvou článků z nekonečného řetězu církve. Často položíme otázku a odpovědi se nedočkáme. Ale rozhodně to rozběhneme."

Když opustil klášter, zajel na farmu Daniela Raynera. Bez úspěchu se pokusil vrátit na místo vyskočené plotýnky Raynerovy ženy Lydie-Belle. Potom pokračoval v cestě na kozí farmu Lestera Shedda. Shedd skoro umřel na zápal plic a byl prvním případem toho, jak cenná může být pomoc klášterních sester. Ale přesto Rob J. po celou zimu a po celé jaro jezdil k Lesterovi tak často, jak se dalo, a s pomocí paní Sheddové ho postavil na nohy.

Když Rob J. ohlásil, že už další návštěvy nejsou potřebné, Sheddovi se ulevilo, ale jen s nevolí přistoupil k otázce doktorova honoráře.

"Nemáte náhodou kozu, která dává mléko?" zeptal se Rob J Sám se své otázce podivil.

"Ne takovou, která dává mléko teď. Ale mám jednu malou krasavici, akorát, že je ještě trochu mladá na připuštění. Až za pár měsíců jí dopřeju potěšení s některým z mejch kozlů. Za pět měsíců bude fůra mlíka!"

Rob J. vedl to protestující zvíře na provázku za svým koněm rovnou do kláštera.

Matka Miriam mu dost srdečně poděkovala, ale neodpustila si kousavou poznámku, že jim dává dar ze

sobeckých pohnutek, aby za sedm měsíců mohl dostávat do kávy smetanu.

Neušlo mu však, jak jí šibalsky září oči. Když se usmála, do její tvrdé a nepřístupné tváře se vloudilo teplo a nenucenost; takže odjížděl domů v pevné víře, že den strávil užitečně.

Dorothy Burnhamová vždy viděla v mladém Robertu Coleovi inteligentního žáka, lačného po vědění. Zpočátku byla na rozpacích, když narazila na špatné známky, které se u jeho jména nacházely v zápisníku pana Byerse. Potom se rozzlobila, protože chlapci to mimořádně dobře myslelo a byl tudíž nepochybně špatně veden.

Neměla absolutně žádné zkušenosti s hluchotou, alé patřila mezi učitele, kteří jsou vděčni za každou příležitost dokázat, co v nich je.

Když příště přišla na Coleovy řada, aby jí po dva týdny poskytovali stravu, počkala si na vhodný okamžik, aby s doktorem Colem mohla promluvit o samotě. "Chtěla bych s vámi hovořit o Robertovi," začala, a z toho, jak přisvědčil, viděla, že jí věnuje veškerou pozornost. "Máme štěstí, že zřetelně vyslovuje, ale jak víte, jsou tady další problémy."

Rob J. znovu přisvědčil. "Jeho řeč je těžkopádná a nevýrazná. Pokoušel jsem se ho vést k tomu, aby střídal tóny, ale..." Zavrtěl hlavou.

"Jsem si jista, že mluví tak monotónně proto, že čím dál víc zapomíná, jak lidská řeč zní, jak stoupá a klesá. Myslím ale, že bychom mu to dokázali připomenout," řekla.

O dva dny později, po skončení vyučování, přivedla učitelka s dovolením Lillian Geigerové Šamana ke Geigerům. Postavila ho vedle piana a položila mu ruku dlaní dolů na kryt ozvučné desky. Co nejsilněji udeřila do první basové klávesy a držela ji, takže vibrace se přenášely až do chlapcovy ruky. Sledovala ho a řekla. "Naše!" Pravou ruku měla položenu dlaní vzhůru na desce piana.

Udeřila do následující klávesy. "Škola!" Teď její pravá ruka mírně povyskočila.

Další klávesa a "Je!" A její ruka byla opět o kousek výše.

Notu za notou prošli celou stupnicí, přičemž každá nota byla provázena částí říkánky, na kterou byl Šaman zvyklý ze školy.

"Naše-škola-je-pře-vzác-ný-pří-stav!" Potom procházela krok za krokem stupnicí dolů. "A-my-se-tam-učímemys-let-a růst!"

Hrála stupnice stále dokola a nechala ho, aby si zvykal na rozdíly ve vibracích, které doléhaly k jeho ruce, a dávala pozor, aby viděl postupné stoupání a klesání její ruky s každou notou.

Potom mu přikázala, aby zazpíval slova říkánky, místo toho, aby si je neslyšně přeříkával, jak tomu byl naučen ze školy.

Výsledek nebyl příliš muzikální, ale slečně Burnhamové přece nešlo o hudbu. Chtěla, aby Šaman aspoň trochu opanoval základní ladění svého hlasu, a po jistém počtu pokusů jeho hlas začal stoupat jako odezva na její horečné šermování rukou do vzduchu. Stoupal však víc než o jednu notu a Šaman hleděl jak přimrazený, když před jeho očima stoupající učitelčin palec a ukazováček zachovával neustále tentýž rozestup.

Znovu a znovu stláčela klávesy, znovu a znovu přehrávala stupnici, až se to Šamanovi přestalo líbit. Levá ruka slečny Burnhamové tančila po pianě, třískala do kláves, zarputile procházela stupnicí zdola nahoru a zase zpět. Pravá ruka stoupala vždy o jednu notu a potom stejnou cestou klesala.

Šaman stále dokola skřehotal chvalozpěv na svou školu. Jeho tvář byla někdy vzpurná a dvakrát se jeho oči dokonce naplnily slzami, ale nezdálo se, že by si toho slečna Burnhamová všimla.

Konečně učitelka přestala hrát. Rozevřela náruč a objala mladého Roberta Colea, hezkou chvíli ho tam držela a dvakrát ho pohladila po hustých vlasech na týle, než stisk povolila.

"Teď jdi domů," řekla, ale vrátila ho zpět, když viděla, že se otáčí. "A zítra po škole pokračujeme."

Zachmuřil se. "Ano, slečno Burnhamová," řekl. Hlas měl opět plochý, ale ona nezoufala. Když odešel, zůstala sedět u klaviru a ještě jednou zahrála obě stupnice.

"Ano," řekla.

Toho roku bylo jaro krátké - po velmi krátkém období příjemného tepla ochromil život na pláních zdrcující příval horka. Jednoho sálavého pátečního rána v půli června zastavil Roba J na Hlavní třídě v Rock Islandu George Cliburn.

Kvakerský farmář se mezitím stal spekulantem s obilím. "Měl bys na okamžik čas, doktore?" pravil Cliburne zdvořile a po obvyklém nevysloveném souhlasu se z žáru na slunci přesunuli do takřka snesitelného chládku ve stínu hikorového stromu.

"Bylo mi řečeno, že sympatizuješ s těmi, kdož úpí pod jhem otroctví."

Rob J. byl tím konstatováním zaskočen. Znal obchodníka s obilím jen od vidění. George Cliburne měl pověst dobrého obchodníka. Říkalo se o něm, žé je mazaný, ale čestný.

"Do mých osobních názorů nikomu nic není. Kdopak vám to řekl?"

"Dr. Barr."

Vzpomenul si na svůj rozhovor s dr. Naismithem na schůzi Lékařské společnosti. Viděl, jak Cliburne po očku zkoumá, zda je nikdo nemůže poslouchat.

"Třebaže náš stát otroctví zakázal, illinoiští právníci uznávají právo osob v jiných státech otroky vlastnit. Proto otroci, prchající z jižních států, jsou zde zatýkáni a vraceni pánům. Zachází se s nimi krutě. Viděl jsem na vlastní

oči velký dům ve Springfieldu, rozdělený na spoustu mrňavých cel, z nichž v každé jsou těžká pouta a ve zdi okovy.

Někteří z nás... lidí spřízněného ducha, kteří považujeme otroctví za zlo, se snažíme pomáhat těm, kteří hledají svobodu a jsou na útěku. Zveme tě, aby ses k nám připojil a dělal spolu s námi tuto práci, ke slávě boží."

Rob J. čekal, co ještě Cliburn řekne, a potom si uvědomil, že dostal určitý druh nabídky.

"Pomáhat... jak?"

"Nevíme, odkud sem přicházejí, nevíme, kam odcházejí od nás.

Přivážejí nám je a odvážejí výhradně za bezměsíčných nocí.

Tvojí povinností bude vybudovat bezpečný úkryt, do kterého se vejde jeden muž. Sklep na brambory, skalní rozsedlina, díra v zemi. A dostatek jídla na tři až čtyři dny."

Rob J si nevyžádal čas na rozmyšlenou. Rozhodl se hned. "Je mi líto."

Cliburneova tvář nevyjadřovala ani překvapení, ani zklamání, její výraz mu však byl povědomý. "Udržíš náš rozhovor v tajnosti?"

"Ano. Ovšemže ano."

Cliburne se nadechl a přisvědčil. "Ať s tebou kráčí Bůh," pravil, obrnil se proti teplu a vystoupil ze stínu.

O dva dni později přišli Geigerovi ke Coleům na nedělní oběd. Coleovi chlapci byli rádi, když měli hosty, neboť oběd byl tehdy zvlášť bohatý. Zpočátku bylo Sarah proti mysli, že kdykoliv u nich Geigerovi obědvali, odmítali její pečené maso, dodržujíce knšrut. Ale časem to pochopila a přizpůsobila se. Když přicházeli na oběd, nabízela různé speciality, bezmasou polévku, pudinky, zeleninu, několik druhů moučníků.

Jay s sebou přinesl výtisk rockislandského Weekly Gccardianic, ve kterém bylo popsáno soudní přelíčení s Dredem Scottem, a komentoval případ slovy, že otrok má při procesu malou nebo žádnou naději na úspěch.

"Malcolm Howard říká, že dole v Louisianě má otroky každý," řekl Alex a jeho matka se usmála.

"Ne každý," řekla potichu. "Pochybuji, že by Malcolmův tatík kdy v životě vlastnil otroky, nebo cokoliv jiného."

"A tvůj táta ve Virginii měl otroky?" zeptal se Šaman.

"Můj táta měl jen malou pilu," řekla Sarah. "Měl tři otroky, ale potom přišly špatné časy a musel prodat otroky i pilu a nastoupit do práce ke svému tátovi, kterému patřila velká farma, na které pracovalo přes čtyřicet otroků."

"A co rodina mého táty ve Virginii?" zeptal se Alex.

"Rodina mého prvního manžela, to byli obchodníci," odvětila Sarah. "Ti žádné otroky nedrželi."

"Proč vůbec někdo chce být otrokem?" zeptal se Šaman.

"Nechtějí být," řekl Rob J svému synovi. "Jsou to jenom chudí a nešťastní lidé, kteří se dostali do špatného postavení."

Jay se napil pramenité vody a našpulil rty. "Koukni, Šamane.

Otroci žijí na jihu už dvě stě let. Existují tam radikálové, kteří píší, že černoši by měli být svobodní. Ale kdyby je ňějaký stát, jako je třeba Jižní Karolina, je všechny propustil, jak by potom žili? Podívej, teď černoši pracují pro bělochy a běloši se o ně starají. Před několika lety měl Lillianin bratranec Judah Benjamin na své třtinové plantáži v Louisianě sto čtyřicet otroků. A staral se o ně opravdu dobře.

Můj otec měl v Charlestonu dva domácí negry. Byli u nás většinu mého života. Choval se k nim tak laskavě, že by od něj neodešli, ani kdyby je vyháněli."

"To je přesné," podotkla Sarah. Rob J otevřel ústa a potom je zase zavřel a podal Rachel mísu s hráškem a mrkví. Sarah odešla do kuchyně a vrátila se s obrovským bramborovým pudinkem, který upekla podle receptu Lillian Geigerové. Jay zaúpěl, že už má dost, ale přece jí podal svůj talíř.

Když Geigerovi vedli děti domů, Jay nabádal Roba J., aby

se připojil, že si zahrají ve třech. Ten se ale vymluvil, že je už unaven.

Pravdou však bylo, že se cítil osamělý a uražený. Aby tu náladu ze sebe střásl, odplížil se k řece nadýchat se čistého vzduchu. Na Makwině hrobě si všiml plevele a vylil si na něm zlost.

Uvědomil si, co povědomého mu bylo na výrazu tváře George Cliburnea. Byl to tentýž výraz, který viděl na tváři Andrewa Geroulda, když poprvé žádal Roba, aby na sal pamflet proti anglickému panství a když byl odmítnut. ţrty obou mužů vyjadřovaly pestrou paletu pocitů - fatalismus, neoblomnou sílu, ale i nepříjemný pocit z vědomí, že se 5tali rukojmími jeho charakteru a diskrétnosti.

NÁVRAT

Jednoho rána, když nad řekou ztěžka visel ranní opar a převaloval se směrem k pobřežnímu pásu lesa, vyšel Šaman z domu, minul budku na zápraží a zašel k řece, aby se loudavě vymočil do jejího mohutného toku. Oranžový disk slunce se už prodral horní vrstvou mlhy a její dolní vrstvy proměnil v bledý třpyt. Svět byl jako proměněný, chladivý a hezky voněl.

To, co bylo vidět z řeky a z lesa, v něm probouzelo trvalý mír. Dneska by určitě braly ryby, pomyslel si.

Chlapec se odvrátil od řeky. Mezi ním a domem byl hrob a když mezi cáry mlhy spatřil postavu, nepocítil strach, jen v jeho mysli proběhl krátký boj mezi nedůvěrou a pocitem nejsladšího štěstí a vděčnosti. Dccchic, přivolávám tě dnes.

Dccchcc, teďk tobě hovořim. "Makwa!" vykřikl radostně a vykročil vpřed.

"Šamane?"

Když k ní dorazil, zdrtilo ho poznání, že to není Makwa.

"Měsíci?" oslovil ji otázkou. Byla zle zřízená.

Za ní spatřil další dvě postavy. Mužské. Jednou z nich byl Indián, jehož neznal, a druhou Kamenný Pes, který kdysi pracoval u Jaye Geigera. Kamenný Pes byl do pasu nahý a na nohou měl jelenicové kalhoty. Neznámý měl na sobě kalhoty z doma tkané látky a potrhanou košili. Oba měli mokasíny, ale Měsíc byla obutá v mužských bagančích a na sobě měla staré a špinavé modré šaty, roztrhané na pravém rameni. Muži nesli věci, které Šaman znal. Sýr zabalený v kusu látky, uzenou šunku, syrové ovčí stehno. Uvědomil si, že se museli vloupat do jejich chladírny.

"Je whisky?" řekl Kamenný Pes a ukázal na dům. Měsíc mu řekla něco ostrého saucky a sesunula se k zemi.

"Je ti něco?" zeptal se Šaman.

"Šamane ty tak velký." Pohlédla na něj s obdivem.

Přiklekl k ní. "Kde jste byli? Přišli i ostatní?"

"Ne... ostatní v Kansasu. Rezervace. Děti nechali tam, ale..." Zavřela oči.

"Skočím pro otce," řekl a oči se opět otevřely.

"Tak nám ublížili, Šamane," zašeptala. Uchopila ho rukama a celou vahou se na něj zavěsila.

Šaman cítil, že cosi se z jejího těla přelévá do jeho mysli.

Jako kdyby opět slyšel, jako kdyby někde zahřmělo, a on věděl - nevěděl proč, ale věděl - co se s ní stane. Ruce se mu roztřásly. Otevřel ústa, ale nebyl schopen vykřiknout. Byl celý ztuhlý strachem, který byl pro něj zcela nový, mnohem hroznější než ta úzkost, když ztratil sluch, daleko horší než cokoliv, s čím se v životě dosud setkal.

Nakonec se mu podařilo vymanit se ze stisku jejích rukou.

Utíkal k domu, jako by mu šlo o život.

"Taťko!" vykřikl.

Rob J. byl zvyklý, že ho často budí kvůli ošetření naléhavých případů, ne však kvůli hysterii svého syna. Šaman brebtal cosi o tom, že se vrátila Měsíc a že umírá. Trvalo to pár minut, než Rob Šamana přesvědčil, aby se soustředil na jejich ústa, a mohli mu klást otázky, a než pochopil, o co jde. Když si vyjasnili, že se Měsíc skutečně vrátila a že je velmi nemocná a leží na zemi dole u řeky, spěšně vyběhli z domu.

Mlha se rychle trhala. Viditelnost se zlepšila a zřetelně viděli, že tam nikdo není. Rodiče znovu a znovu Šamana zpovídali. Trval na tom, že tady byla Měsíc, Kamenný Pes a ještě jeden Sauk. Opakoval, co měli na sobě, co říkali a jak vypadali.

Sarah odběhla, když slyšela, co Indiáni nesli, a vrátila se rozzlobená, neboť dveře chladírny byly vylomené a některé potraviny zmizely. "Roberte Cole," pravila rozmrzele, "žes ty věci z nějaké lumpárny vzal, a abys to zakryl, vymyslel sis historku, že Saukové se vrátili?"

Rob J. šel ke břehu a potom podél řeky a volal na Měsíc jménem, ale nikdo se neozýval.

Šaman byl k neutišení. "Ona umírá, taťko."

"Jak to víš?"

"Držela mě za ruce, a..." Chlapec se zachvěl.

Rob J. hleděl na syna a povzdechl si. Přikývl. Přistoupil k Šamanovi, objal ho rukama a pevně stiskl. "Neboj se. Co se přihodilo Měsíci, to není tvoje vina. Promluvím si s tebou o tom a pokusím se ti to vysvětlit. Ale nejdřív musím zkusit ji najít."

Hledal ji na koni. Celé dopoledne pročesával široký pás lesa kolem řeky, protože kdyby on byl na útěku a potřeboval se schovat, učinil by tak právě v lese. Nejprve jel na sever, směrem k Wisconsinu, potom se vrátil a jel na jih. Každou chvíli volal její jméno, ale nikdo se neozýval.

Je možné, že je jen těsně minul. Ti tři Saukové mohli vyčkávat v nedalekém křoví a nechat Roba J. projet, snad i několikrát. Časně odpoledne si byl nucen přiznat, že neví, jak Saukové na útěku uvažují, protože není Saukem na útěku. Třeba řeku hned opustili. Koncem léta byla prérie bujně zarostlá a vysoká tráva dokázala maskovat pochod tří lidí. Rovněž kukuřičná pole, s porostem o stopu vyšším než dospělý muž, poskytovala dokonalý úkryt.

Když se nakonec vzdal, vrátil se domů a vyhledal Šamana, který neskrýval zklamání, když se dozvěděl, že otcovo hledání bylo bezvýsledné.

Seděli s chlapcem sami na břehu řeky a Rob J. mu vyprávěl o Daru, kterého se odnepaměti dostává některým z Coleů.

"Ne všem. Občas je některá generace přeskočena. Můj otec ho měl, ne však můj bratr, ani můj strýc. Objevuje se u některých Coleů už v časném mládí."

"Tý ho máš, taťko?"

"Ano, mám."

"Jak jsi byl starý, když ... ?"

"Byl jsem o pět let starší než ty teď."

"Co to vlastně je?" zeptal se chlapec omámeně.

"Víš, Šamane... vlastně nevím. Jsem si jist, že v tom není žádné kouzlo. Myslím, že to je nějaký druh smyslu, podobně jako zrak, sluch, nebo čich. Někteří z nás, když drží někoho za ruku, dokáží poznat, zda ta osoba umírá. Není to asi nic jiného, než mimořádná citlivost, jako když se sleduje pulz dotykem na různých částech těla. Někdy..." V rozpacích pokrčil rameny. "Někdy se to hodí, jsi-li lékař."

Šaman váhavě přisvědčil. "Také myslím, že se to hodí, až budu lékařem."

Je-li chlapec dost starý, aby se seznámil s Darem, pomyslel si Rob J, je dost dospělý i na to, aby pochopil to ostatní.

"Ty lékařem nikdy nebudeš, Šamane," pravil jemně. "Lékař musí mít sluch. Já při vyšetřování pacientů denně používám svůj sluch. Poslouchám zvuky jejich hrudníků, poslouchám jejich dech, poslouchám, jak zní jejich hlasy. Lékař musí mít sluch, aby mohl pomáhat. Lékař prostě musí mít všech pět smyslů."

Nesnesl ten způsob, jakým se teď na něj jeho syn díval.

"Co tedy budu dělat, až budu dospělý?"

"Máme tady dobrou farmu. Můžeš na ní farmařit s Velkým," řekl Rob J, ale chlapec potřásl hlavou.

"Dobrá, jestli se ti nelíbí farmaření, můžeš se stát třeba obchodníkem. Slečna Burnhamová říká, že jsi ten nejbystřejší žák, jakého kdy učila. Třeba bys chtěl i sám učit."

"Ne, nechci být učitelem."

"Šamane, jsi ještě chlapec. Na to, aby ses rozhodl, máš ještě několik let čas. Mezitím se ti třeba otevřou oči. Poznáš různé lidi a jejich povolání. Jsou stovky způsobů, jak si vydělávat na živobytí. Můžeš si vybrat cokoliv."

"S jednou výjimkou," dodal Šaman.

Rob J. nechtěl chlapce zbytečně ranit tím, že by mu ponechal sen, o němž byl upřímně přesvědčen, že je neuskutečnitelný.

"Ano, s jednou výjimkou," řekl neochvějně.

Byl to mizerný den a zanechal v Robovi J. zlobu na nespravedlnost života. Nerad zabíjel ve svém dítěti ten skvělý sen ano. Bylo to totéž, jako když musel říkat někomu, kdo nadevšechno miluje život, že už nemá smysl dělat si dlouhodobé plány.

Bezcílně bloudil farmou. U řeky zle doráželi komáři.

Ustupoval před nimi do stínu stromů, ale našli si ho i tam.

Pochopil, že Měsíc už nikdy neuvidí. Býval by si přál, aby se s ní mohl aspoň rozloučit. Býval by se jí chtěl zeptat, kde je pochován Přichází Zpívající, aby je oba mohl řádně pochovat. Teď, zdá se, i Měsíc spočívá někde v neoznačeném hrobě. Jako když se zahrabe psí hovínko.

Rozběsňovalo ho, když na to myslel, a cítil se vinen, neboť byl součástí jejich života a tak to bylo i s touto farmou.

Kdysi měli Saukové bohaté farmy a Osadu mrtvých, kde všechny hroby bývaly označené.

Tak nám ubližili, říkávala Makwa-ikwa Šamanovi.

Ústava Spojených států byl vynikající dokument a Rob J. se s ním důkladně seznámil. Poskytovala svobodu rozhodování, ale on si uvědomoval, že to platí jen pro lidi, jejichž pleť je růžová nebo snědá. Lidé s tmavší pletí na tom nebyli o nic líp než kdyby místo ní měli kožešinu či peří.

Stále ještě chodil sem a tam po farmě, ještě stále něco hledal. Ze začátku nevěděl co, ale když si uvědomil, co dělá, poněkud se mu ulevilo, i když ne příliš. To místo, které hledal, by nemělo být ani na polích, ani v lese, kde by o ně mohl zakopnout Alden nebo některý z chlapců, nebo dokonce nějaký pytlák. Dům sám byl nevhodný, protože Rob J. musel to místo udržet v tajnosti před ostatními z rodiny, což ho velmi trápilo. Jeho ordinace sice někdy bývala prázdná, ale když se používala, byla nabita pacienty. I stodola byla příliš na očích. Ale...

V zadní části stodoly byla úzká kůlna, oddělená od dojírny stěnou. Robova kůlna. Bylo to místo, kde měl uskladněny léky a jiné pomůcky. Okolo stěn byly rozvěšeny byliny, police byly plné lahviček a kelímků. Měl tam dřevěný stůl a sadu rezervních drenážních misek. Když ho požádali o soudní pitvu, prováděl ji tady v kůlně, neboť měla pevné dřevěné dveře a silný zámek.

Úzká severní stěna kůlny, stejně jako severní stěna celé stodoly, byla zapuštěna do svahu. Část stěny komory byla tedy dřevěná a část hliněná.

Příštího dne byl plně zaneprázdněn plnou čekárnou pacientů a mnoha návštěvami, ale dalšího rána se mu podařilo uvolnit se od povinností. Ukázalo se, že si vybral dobře, protože Alden se Šamanem opravovali ohradu a stavěli krmník ve vzdálené části farmy, a Sarah byla zaměstnána nějakou prací v kostele.

V domě byla jedině Kate Strykerová, kterou Sarah, od té doby, co odešla Měsíc, najala na domácí práce. Kate ho určitě nebude rušit.

Když se ostatní rozešli za svými povinnostmi, přinesl si dovnitř krumpáč a lopatu a hned se pustil do práce. Bylo to už dost dávno, co naposledy těžce fyzicky pracoval, ale nasadil slušné tempo. Kamenitá hlína byla stejně těžká jako půda kdekoliv na farmě, ale držela dobře pohromadě a dala se bez těžkostí kopat. Nakládal hlínu na káru, kterou vyvážel pořádně daleko od stodoly, do nevelké rokle. Předpokládal, že mu kopání zabere několik dní, ale už brzy odpoledne narazil na skalní podklad. Skála se svažovala k jihu, takže výkop byl hluboký na jedné straně jen tři stopy, na druhé straně pět stop, a méně než pět stop široký. Celý prostor byl velký sotva na to, aby se v něm dalo ležet, zvláště uloží-li se tam potraviny a ostatní potřeby. Rob J však věděl, že pro zamýšlený účel dobře poslouží. Zakryl otvor palec tlustými svislými deskami, které byly více než rok uloženy venku, takže byly k nerozeznání od ostatního materiálu, z něhož byla stodola vybudována. Nebozezem vyvrtal otvory o něco širší než průměr hřebíků a vložil do nich naolejované hřebíky, takže se jednotlivá prkna dala snadno a nehlučně vysazovat a vracet na místo.

Myslel na všechno. Vzal káru do lesa, naložil ji hnijícím listím, které rozházel v rokli, aby zamaskoval čerstvou hlínu.

Příštího rána potom zajel do Rock Islandu a měl krátký, ale obsažný rozhovor s Georgem Cliburnem.

TŘINÁCTÁ KOMNATA

Toho podzimu nastaly pro Šamana změny. Ne tak neočekávané a hrozivé změny, které provázely ztrátu sluchu, ale celkový posun hodnot, který svou postupností nebyl o nic méně burcující. Alex se spřátelil s Malem Howardem a v jejich hlučném, veselém kumpánství většinou nebylo pro Šamana místo.

Rob J. a Sarah nesli toto přátelství nelibě; věděli, že Mollie Howardová je ufňukaná špindíra a její manžel Julian je nekňuba a budižkničemu. Zlobili se na svého syna, že tráví tolik času v přeplněné a zaneřáděné Howardově chýši, do které chodila značná část místního obyvatelstva nakupovat domácí břečku, kterou Julian pálil z kukuřičné zápary v zasmoleném hrnci s rezavým víkem.

Jejich pocit znepokojení nabyl nového rozměru toho roku na Všech svatých. Alex a Mal si přihnuli z whisky, kterou Mal předvídavě štípl, když pomáhal otci se stáčením. Takto inspirováni se vydali na tah a nechávali za sebou cestu lemovanou zpřevracenými záchodky. Podařilo se jim obejít půl obce, než jejich alkoholickou bujarost zastavil Gus Schroeder, který se jim postavil do cesty s puškou na buvoly. Přiměl ho k tomu Almin zoufalý křik, když se soukala z převržené latríny.

Tato událost vyvolala řadu hněvivých hádek mezi Alexem a rodiči. Šaman nemohl udělat nic lepšího než se jim ztratit z očí, protože po prvních replikách se nemohl přinutit odezírat jim ze rtů. Pohovor chlapců a jejich otců se šerifem Londonem byl ještě nepříjemnější.

Julian Howard si odplivl a řekl, že "se dělá moc velkej poprask kvůli dvěma malejm smradům, který se na Všech svatejch drobátko povyrazili".

Rob J se snažil zapomenout na antipatii, kterou vůči Howardovi choval - vsadil by krk, že kdyby v Haldenově Přívozu byla pobočka Bratrstva hvězdnatého praporu, Howard by byl určitě jejím členem - a vzal větší část ošemetné situace na svá bedra. Připustil, že kluci nejsou žádní vrazi ani hrdlořezi, ale protože se ve svém povolání zabývá lidským trávením, nesdílí názor, že by cokoliv, co s lidskými výkaly souvisí, bylo zábavné, ničení záchodových budek nevyjímaje. Věděl, že šerif London přišel vyzbrojen půltuctem stížností na ty kluky a že nebude váhat proti nim zakročit, protože žádný z jejich otců mu nepřirostl k srdci. Rob J. navrhl, aby Alex a Mal dostali za úlohu všechno uvést do pořádku. Tři ze záchodků se rozbily nebo rozpadly. Dva další se nebudou moci postavit na tytéž jámy, neboť byly plné. Aby věc napravili, kluci musí vykopat jámy a budky opravit. Bude-li třeba nové dřevo, Rob J. ho zaplatí a Alex a Mal si jeho cenu odpracují u něj na farmě. A kdyby se snad dohodou neřídili, potom ať se šerif London ujme svých povinností.

Mort London neochotně připustil, že na tom řešení nenachází žádnou chybu. Julian Howard byl proti, ale když se dozvěděl, že jeho syn a ten Coleův hoch by se museli zodpovídat i za své ostatní vylomeniny, přikývl. Alexovi ani Malovi nedali možnost odmítnout, a tak se během následujícího měsíce stali odborníky na opravu záchodů. Než půda zmrzla, vykopali jámy, a když se pustili do tesařiny, ruce jim křehly chladem. Stavěli s fortelem; všechny jejich záchody vydržely " celá léta, až na ten u domu Humphreyových, který v létě v třiašedesátém spolu s domem a stodolou roztřískala větrná smršť a nádavkem zabila Irvinga a Letty Humphreyovy.

Alex byl však nezkrotný. Jednou pozdě v noci přišel s petrolejkou do pokóje, o kterýţse dělil se Šamanem, a s hlubokým uspokojením mu oznámil, že to už dělal.

"Dělal co?" řekl Šaman a mžoural očima oslepenýma spánkem, aby bratra viděl.

"Však víš. Dělal jsem to. S Pattie Druckerovou."

Šaman procitl. "Kecáš. Jsi mizernej lhář, Velkej."

"Nekecám. Dělal jsem to s Pattie Druckerovou. Přímo v domě jejího otce, když jejich odjeli ke strýci."

Šaman na něj zíral s křečovitým úsměvem, nebyl schopen uvěřit a přece maně toužil, aby to byla pravda. "Hele, jestlis fakt dělal, jaký to je?"

Alex se na něj domýšlivě usmál a otočil se směrem, ze kterého zazněla otázka. "Když tam strkáš tu věc, mezi chlupy a to ostatní, je tam teplo a útulno. Sakra teplo a útulno. Ale potom tě to nějak celého vzruší a ty se od samýho štěstí začneš hýbat sem a tam. Sem a tam, přesně jak to dělá beran s ovcí."

"I to děvče se hýbe sem a tam?"

"Ne," řekl Alex. "To děvče tam leží jako smyslů zbavený a nechá tě, aby ses hýbal ty."

"A co potom?"

"Zatmí se ti v očích a z frantíka ti to vystříkne jak kulka."

"Žjó, jak kulka! Vždyť ji to musí bolet."

"Nebolí, ty blbče. Měl jsem na mysli, že je to rychlý jak kulka, ne tvrdý jak kulka. Je to měkčí než pudink, zrovna jak když si to děláš sám. Ale potom je vlastně už po všem."

Šamana ta záplava detailních znalostí docela přesvědčila.

"Znamená to, že Patty Druckerová je teď tvoje holka?"

"Kdepak," řekl Alex.

"Určitě?" zeptal se Šaman znepokojeně. Patty Druckerová byla už skoro stejně široká jako její matka, měla těstovitou tvář a její smích připomínal hýkání osla.

"Jsi moc malej, než abys to pochopil," zamumlal Alex znepokojen a rozladěn. Aby debatu ukončil, sfoukl rázně lampu.

Šaman ležel ve tmě a přemýšlel o tom, co mu Alex řekl. Byl stejně vzrušen jako vyveden z míry. To se mu nelíbilo, že se při tom zatmívá v očích. Luke Stebbins mu vyprávěl, že když si hraješ sám se sebou, můžeš oslepnout.

Stačí, že je hluchý, nerad by přišel ještě o některý další ze svých smyslů.

Slepnutí už mohlo začít, pomyslel si, a příštího rána s úzkostí chodil sem a tam a na blízkých i vzdálených předmětech si kontroloval ostrost vidění.

Čím méně času mu věnoval Velký, tím více času věnoval Šaman knihám. Nenasytně knihy hltal a beze studu o ně žebral. Geigerovi měli bohatou knihovnu a dovolili mu, aby si od nich půjčoval. Knihy dostával k narozeninám i na Vánoce.

Knihy byly palivem, které živilo oheň chránící před chladem osamělosti. Slečna Burnhamová řekla, že takového čtenáře nikdy neviděla.

Neúnavně se snažila přispět ke zlepšení jeho řeči.

O prázdninách byla opět u Coleů na stravu a Rob J. dbal na to, aby úsilí, které věnovala jeho synovi, nezůstalo bez odměny. Ale učitelka nepracovala se Šamanem kvůli vlastnímu prospěchu. Jeho zřetelná výslovnost se stala otázkou její cti.

Do úmoru opakovali cvičení s rukou na klavíru. Vzrušovalo ji, že od samého začátku správně reagoval na rozdílezi různými vibracemi. Už dávno byl schopen rozeznávat tóny.

Šamanův slovník se díky četbě rozšiřoval, ale měl problémy s výslovností. Nebyl schopen se naučit správnou melodiku řeči.

Například katedrálu vyslovoval jako kat-e-drála a ona si uvědomila, že část jeho těžkostí je způsobena skutečností, že neví, která slabika je přízvučná. Aby mu přiblížila problematiku přízvuku, driblovala gumovým míčkem. Jemné odražení znamenalo nepřízvučnou slabiku, prudké přízvučnou.

Bylo to náročné, neboť Šamanovi dělalo těžkosti samotné chytání odraženého míčku. Slečna Burnhamová si uvědomila, že ona se připravuje na chycení míčku podle jeho klepnutí o podlahu. Šaman takovou možnost neměl, a tak se musel naučit odhadovat čas, za který míček dopadne na zem a vrátí se mu do ruky, vrhne-li ho určitou silou.

Jakmile se naučil rozeznávat, že odražený míček znamená přízvuk, pustila se do řady cviků s břidlicovou tabulkou a křídou. Kreslila křídou slova a malými kolečky označovala nepřízvučné slabiky a většími přízvučné. Kaoteodráolao.

Doobréo jiotroo. Oobrazo. Schůzokao. Hoorao.

Rob J. se k jejím snahám připojil tím, že učil Šamana žonglovat. Tohoto vyučování se často zúčastňoval i Alex a Mal Howard. Rob je někdy bavil žonglováním. Měli z toho legraci, ale obratnost se dostavovala jen zvolna. Přesto je

povzbuzoval, aby vydrželi. "V Kilmarnocku se všechny Coleovy děti učily žonglovat. Je to starý rodinný zvyk. Když se to ony dokázaly naučit, naučíte se i vy," říkal. K jeho nevůli se nejlepším žonglérem z nich tří stal ten Howardův kluk. Brzy zvládl žonglování se čtyřmi míčky. V těsném závěsu za ním byl Šaman, zatímco Alex musel houževnatě cvičit, než se naučil s jistotou udržet ve vzduchu aspoň tři míčky. Účelem těchto lekcí nebylo vychovat profesionální žongléry, ale vypěstovat v Šamanovi cit pro měnící se rytmus. To se podařilo.

Jednoho odpoledne, když slečna Burnhamová seděla s chlapcem u piana Lillian Geigerové, sundala mu ruku z nástroje a položila si ji na krk. "Když mluvím," řekla, "hlasivky v mém hrdle se rozechvívají stejně jako kovové struny piana. Cítíš, jak vibrují a jaký je to rozdíl při různých slovech?"

Omámeně přisvědčil a jeden na druhého se usmáli. "Ach, Šamane," řekla Dorothy Burnhamová a pohladila ho po ruce, kterou měl na jejím hrdle, "děláš báječné pokroky! Ale nesmíš přestat cvičit. Až začne škola, už se ti nebudu moci tak věnovat. Máš někoho, kdo by ti mohl pomáhat?"

Šaman chápal, že otec je zcela zaneprázdněn svým povoláním.

Matku zaměstnávala práce v církvi a kromě toho cítil, že se jí jeho hluchota kdoví proč protiví. A Alex, ten jakmile se uvolnil od povinností, lítal někde s Malem.

Dorothy si povzdychla. "Kde bychom našli někoho, kdo by byl schopen s tebou pravidelně pracovat?"

"Já ráda pomůžu," ozval se jakýsi hlas. Vycházel z velkého houpacího křesla vycpaného koňskými žíněmi, otočeného zády k pianu. K Dorothyinu překvapení z něj vstala Rachel Geigerová a rychle k nim přistoupila.

Kolikrát už tam'asi to děvče nepozorovaně sedělo a poslouchalo je, jak cvičí, uvažovala.

"Jsem si jista, že to dokážu, slečno Burnhamová," řekla Rachel a trochu jí přeskočil hlas.

Zdálo se, že to Šamana potěšilo.

Dorothy se na Rachel usmála a stiskla jí ruku. "Taky věřím, že to dokážeš, moje milá," řekla jí.

Rob J. nedostal ani řádek odpovědi na dopisy, které rozeslal ohledně Makwiny smrti. Jedné noci se posadil a své rozhořčení přenesl na papír. Výsledkem byl další dopis, tentokrát v ostřejším tónu, kterým se pokusil píchnout do vosího hnízda.

"...Zločiny znásilněni n vraždy představitelé vlády a zákona lehkomyslně ignorovali. Tato skutečnost vyvolává otázku, zda stát Illinois, a Spojené státy anaerické vůbec, jsou vlasti opravdové civilizace, nebo spíše místem, kde je lidem dovolene beztrestně se chovat jako nejhorši zvířata." Poslal dopisy stejným osobám, na které se už jednou obrátil, a utěšoval se tím, že ostřejší ladění snad vyvolá nějakou odezvu.

Nikdo mi nic neoznámí, pomySlel si rozladěně. Vykopal úkryt, skoro při tom přišel o rozum, a teď, když je připraven, George Cliburn se neozývá. Ze začátku, jak se dni měnily v týdny, trávil čas přemítáním, jak mu dají vědět, a potom se začal divit, proč asi na něj kašlou. Pustil tajný úkryt z mysli a věnoval se oblíbené kratochvili tohoto ročního obdobípozorování, jak hejna hus sešikovaných do obrovských V prorážejí blankytný vzduch směrem k jihu, nebo naslouchání hukotu řeky, jejíž voda se s klesající teplotou stávala průzračnější. Jednoho rána zajel do městečka a když seskakoval z nízkého grošáka se skloněnou šíjí, zvedl se z křesla na verandě koloniálu Carroll Wilkenson a loudavě k

němu přistoupil.

"Máš snad nového koně, doktore?"

"Zatím na zkoušku. Naše Vicky je už skoro slepá. Ještě se hodí tak k tomu, aby na ní jezdily děti na pastvu, ale...

Tahle slečna patří Tomovi Beckermannovi." Potřásl hlavou. Dr.

Beckermann mu řekl, že té strakaté kobylce je pět let, ale podle toho, jak měla obroušené spodní řezáky, věděl, že to bude víc než dvakrát tolik. Lekala se, chudák, každého stínu, každé mouchy.

"Zdá se, že seš zatíženej na kobyly, co?"

"Ani ne. I když, jsou vytrvalejší než hřebci. A tedy vhodnější pro mou peněženku."

"Řek bych, že máš naprostou pravdu. Naprostou pravdu... Jo, abych nezapomněl. Včera jsem zajel k Georgeovi Cliburnovi.

Říkal, abych ti řek, že mu přišly ňáký nový knihy, že by sis je třeba rád prohlíd."

To bylo znamení. Překvapením skoro ztratil řeč. "Děkuji ti, Carrolle. George má baječnou knihovnu," řekl, doufaje, že se mu netřese hlas.

"Jo, to jo." Wilkenson mu na rozloučenou pokynul rukou. "Tak jo, rozšířím zprávu, že se ohlížíš po novým koni."

"To bych ti byl vděčen," řekl Rob J.

Po večeři studoval oblohu, dokud se neujistil, že dnes nebude svítit měsíc. Po celé odpoledne vítr před sebou valil mohutné mraky nevěštící nic dobrého. Vzduch byl cítit jako prádelna po dvoudenním praní a do rána sliboval déšť.

Šel brzy na kutě a dopřál si pár hodin spánku. Jako všem lékařům mu stačilo jen trochu si zdřímnout a tak byl v jednu hodinu vzhůru a v pohotovosti. Měl ještě chvíli rezervu a proto se od ženina teplého těla odtáhl až těsně před druhou.

Potichu si v tmavé ložnici posbíral šatstvo a odnesl si je po schodech dolů. Sarah byla zvyklá, že k pacientům vstává v kteroukoliv hodinu, a nerušeně pokračovala v spánku.

Boty měl v síni na podlaze pod kabátem. Ve stodole osedlal Královnu Viktorii, protože jel jen na křižovatku stezky od Coleova domu s veřejnou cestou, a Vicky znala tu cestu tak dobře, že na ni ani nemusela vidět. Byl tak nervózní, že se vydal na cestu příliš brzy. Když dorazil na křižovatku, začalo slabě pršet a on ještě dobrých deset minut hladil koně po šíji. Měl nastražené uši, aby zachytil zvuky existující jen v jeho obrazotvornosti. Nakonec se však dostavil zvuk skutečný, skřípění a cinkot postrojů a údery kopyt s námahou kráčejícího tažného koně. Po chvíli se ze tmy vynořily obrysy vozu plně naloženého senem. "Jsi to ty?" zeptal se potichu George Cliburne.

Rob J. potlačil okamžitý nápad, že se zapře. Cliburne se chvíli šťoural v seně a vzápětí se vynořila druhá lidská postava. Cliburne nepochybně bývalého otroka předem poučil, neboť ten se beze slova vyšvihl za Roba J. do Vickyina sedla.

"Jdi s pánembohem," řekl Cliburne vesele švihl opratěmi a vyjel s vozem svou cestou. Někdy v minulosti – možná víc než jednou - musel černoch ztratit kontrolu nad svým měchýřem. Robův zkušený nos ho informoval o možná dávno zaschlé moči a kousek se od čpavého zápachu za sebou odtáhl. Když míjeli dům, všechno bylo ponořeno v temnotě. Měl v úmyslu toho muže rychle zavést do vyhrabané jámy, odsedlat koně a vrátit se do svého teplého lože. Ale když byli uvnitř doupěte, poněkud se to zkomplikovalo.

Když rozsvítil lampu, spatřil černocha mezi třicítkou a čtyřicítkou. Měl ustrašené, ostražité oči zvířete zahnaného do

kouta, velký zahnutý nos, neučesané vlasy připomínající rouno černého berana. Na nohou měl hrubé boty, na těle jakž takž vyhovující košili a kalhoty tak roztrhané a děravé, že více látky chybělo než zůstalo.

Rob J se ho chtěl zeptat na jméno a odkud přichází, ale Cliburne ho varoval: žádné otázky, je to proti pravidlům.

Zdvihl desky a vysvětlil, co je v doupěti: zakrytá mísa na konání potřeby, noviny na utření, džbán pitné vody, pytlík sucharů. Černoch neřekl nic; sklonil se a vešel dovnitř a Rob vrátil desky na místo.

Na studených kamnech stál kastrol s vodou. Rob J. zapálil oheň. Na hřebíku ve stodole byly zavěšeny staré pracovní kalhoty, příliš dlouhé a příliš široké. A kdysi červené, teď

prachem zešedlé kšandy. Srolované kalhoty by mohly být nebezpečné, kdyby se v nich muselo prchat, proto na obou nohavicích amputoval osm palců chirurgickými nůžkami. Než opatřil koně, voda na kamnech byla teplá. Znovu odstranil desky a přenesl do jámy vodu, hadry, mýdlo a kalhoty, vrátil

desky na místo, udusil oheň a sfoukl lampu.

Než kůlnu opustil, zaváhal. "Dobrou noc," řekl deskám.

Zevnitř něco zašustilo, jako když se medvěd v brlohu převrací na druhý bok. Muž se umýval. Nakonec se ozval chraplavý šepot, jako by někdo mluvil v kostele. "Díkypane." "

První host v mém hotelu, pomyslel si Rob J. Zůstal tam třiasedmdesát hodin. V půli další noci ho s veselým a uvolněným pozdravem, zdvořilým, ne-li formálním, vyzdvihl George Cliburne. Třebaže bylo tak tma, že Rob J. nemohl vidět podrobnosti, byl si jist, že kvaker má vlasy stejně pečlivě učesané z jedné strany lysé lebky na druhou a růžový podbradek stejně hladce oholený, jako kdyby bylo poledne.

Asi o týden později se Rob J obával, že on, Cliburne, dr.

Barr a Carroll ţVilkenson se dostanou do vězení za napomáhání krádeži osobniho majetku, neboť se doslechl, že Mort London zadržel uprchlého otroka. Ale ukázalo se, že zatčený člověk nebyl "jeho" černoch, ale nějaký otrok, který uprchl z Louisiany a schoval se do jednoho člunu na řece, aniž by o něm někdo věděl a aniž by mu někdo pomáhal.

Pro Morta Londona to byl dobrý týden. Pár dní potom dostal za vráceného otroka odměnu v hotovosti a Nick Holden odměnil jeho dlouholetou loajalitu povýšením na zástupce okresního šerifa v Rock Islandu. London okamžitě rezignoval na svou zdejší funkci a na jeho doporučení jmenoval starosta Anderson jeho jediného zástupce Fritzieho Grahama, aby obsadil úřad šerifa do nejbližších voleb. Rob J nebyl Grahamovi nakloněn, ale když na sebe poprvé narazili, nový úřadující šerif neztrácel čas a naznačil, že nemá zájem na tom, aby pokračoval v malicherném handrkování Morta Londona.

"Každopádně počítám s tím, že zas budete dělat vohledače mrtvol, doktore. Vopravdu dělat."

"To bych byl rád," řekl Rob J. Nelhal, protože těžce nesl skutečnost, že ztratil příležitost trénovat chirurgickou techniku.

Po tom povzbuzení neodolal nutkání, aby Grahama nepožádal o opětovné otevření případu Makwiny vraždy, ale dostalo se mu takového ostražitě nedůvěřivého pohledu, že předem věděl, jak věc dopadne, třebaže Fritzie zamumlal: "udělám všechno, co se bude dát, pane."

Oči Královny Viktorie zaplnil tlustý mléčný zákal a stará dobrá kobyla už docela přestala vidět. Kdyby byla mladší, zákal by jí odoperoval, ale její schopnost pracovat už byla minulostí a on neviděl žádný důvod způsobovat jí bolest.

Nechtěl ji ale ani utratit, protože na pastvě vypadala docela spokojeně a kdykoliv šel okolo ní někdo z farmy, zastavil se, aby ji pohladil a nabídl jí kus mrkve nebo jablko.

Ale rodina potřebovala koně, kterého by mohla používat, když on bude pryč. Druhá kobyla, Bess, byla ještě starší než Vicky a i ona měla být brzy vyměněna. Tak se Rob J. i nadále ohlížel po pěkném koni. Byl už usedlý člověk a nerad si zvykal na něco nového, ale nakonec v listopadu přece koupil od Schroederů všestranného koně, nevysokou kaštanově hnědou kobylu, ani mladou, ani starou. Cena byla přiměřená a tak by nepovažoval za velkou ztrátu, kdyby se příliš neosvědčila. Schroederovi jí říkali Trude a oni se Sarah nepovažovali za nutné jméno měnit.

Jezdil na ní na krátké trasy, aby se seznámil s jejími případnými vrtochy, ale jak znal Almu a Guse, jistě by mu neprodali špatného koně.

Jednoho mrazivého odpoledne na ní vyjel na návštěvy po celé obci, i mimo její hranice. Kobylka byla nižší než Vicky

i Bess a pod sedlem se zdála být kostnatější, ale správně reagovala a nebyla nervózní. Když se za časného soumraku vrátili domů, Rob J. už věděl, že s ní bude spokojen. Důkladně ji vyhřebelcoval, napojil ji a nakrmil. Schroederovi s ní mluvili výhradně německy. Rob J na ni mluvil celý den anglicky, ale teď ji poplácal po boku a usmál se na ni. "Gicte Nacht, nreine gniidige Liebchen, " vychrlil na ni celou svou německou slovní zásobu.

Uchopil lucernu a měl v úmyslu stáj opustit, ale u dveří se zarazil, neboť zaslechl nějaký hlasitý zvuk. Zaváhal, snažil se identifikóvat, o co jde, a pokoušel se sám sebe přesvědčit, že to muselo být něco jiného než výstřel z pušky. Avšak okamžitě po explozi střelného prachu se ani ne osm palců od jeho hlavy ozval tříštivý zvuk, jak se od zárubně dveří odloupla hikorová tříska.

Když se vzpamatoval, rychle ustoupil o krok zpět a sfoukl lucernu.

Slyšel, jak se otevřely zadní dveře, jak vzápětí práskly, jak někdo k němu běží. "Taťko! Není ti nic?" volal Alex.

"Nic. Vrať se zpátky."

"Co..."

"Neslyšiš, co ti říkám?"

Kroky slábly, dveře se znovu otevřely a znovu přibouchly.

Jak zíral do šera, všiml si, že se třese. Všichni tři koně neklidně přešlapovali ve svých stáních, Vicky zaržála. Čas se zastavil.

"Doktore Cole?" přibližoval se Aldenův hlas. "Vy jste střílel?"

"Ne, někdo střílel a zasáhl stodolu. Skoro mě ten mizera trefil."

"Zůstaňte, kde jste," křikl Alden energicky.

Rob J. věděl, jak funguje čeledínovo myšlení. Trvalo by mu příliš dlouho, než by ze svého srubu přinesl brokovnici; místo toho přinesl z Coleova domu loveckou pušku. Rob slyšel jeho kroky a upozornění: "To jsem jen já," otevírání a zavírání dveří.

Znovu bylo slyšet otvírání dveří. Slyšel, jak Alden odchází, a potom nic. Připadalo mu, že uplynulo skoro celé století, než se asi za sedm minut kroky vrátily.

"Nikoho jsem tam venku neviděl, doktore, a díval jsem se sakra dobře. Kam to trefilo?" Když Rob J. ukázal na roztříštěnou zárubeň, Alden si musel stoupnout na špičky, aby se zasaženého místa mohl dotknout. Nikdo z nich nerozsvítil lampu, aby lépe viděli. "Co to mohlo bejt za smrada?" řekl Alden roztřeseným hlasem. Do houstnoucí tmy svítila jeho bledá tvář. "To, že pytlačil na vašem pozemku, to by tak nevadilo.

Ale to, že potmě loví tak blízko baráku. Jestli toho tupce někdy načapám, tu čarostřelbu mu pěkně osladím!"

"Vlastně se nic nestalo. Dobře, žes byl po ruce," řekl Rob J. a poklepal Aldena po rameni. Potom šli společně do domu, aby uklidnili rodinu a význam nehody zlehčili. Rob J. nalil Aldenovi brandy a i sám si s ním přiťukl, což se

stávalo jen zřídka.

Sarah chystala večeři, kterou miloval - zelenou papriku a mladé tykve, plněné kořeněným mletým masem, a dušené s brambory a mrkví. Jedli s chutí, pochválili domácí paní za skvělou kuchyni, ale potom Rob J. vyhledal samotu v křesle na verandě. ' Věděl, že to nebyl žádný lovec, který by za špatné viditelnosti koncem dne lovil v blízkosti domu.

Uvažoval o možné souvislosti mezi nehodou a vykopanou skrýší, a rozhodl se ji vyloučit; kdokoliv by ho chtěl dostat do nepříjemností v souvislosti s tím, že pomáhá uprchlým otrokům, by počkal, až dorazí další černoch, a až by přihlouplý dr. Cole byl zatčen, shrábl by tučnou odměnu za otroka.

Přesto si Rob J. s rostoucí jistotou uvědomoval, že výstřel byl varováním od někoho, kdo chtěl, aby o tom přemýšlel.

Měsíc stál vysoko na obloze. Za takových jasných nocí se hledaní černoši nepřesunují. Stíny větrem zmítaných stromů se náhle daly do pohybu, a to mu vnuklo přesvědčení, že dnes večer konečně dostal odpověď na své dopisy.

PRVNÍ ŽID

Rachel se bála Dne smíření, ale milovala paschu, neboť osm dní pesachu více než nahrazovalo Vánoce ostatních. Na paschu Geigerovi zůstávali doma a dům jako by se naplnil hřejivým světlem. Byly to svátky hudby, zpěvu a her, děsivých biblických příběhů se šťastným koncem, svátky podivných jídel na seder. Z Chicaga si dávali posílat maces a matka pekla spousty kynutých koláčků, tak vysokých a tak lehkých, že jako děcko věřila otci, když tvrdil, že když se bude soustředěně dívat, uvidí, jak se vznášejí.

Naproti tomu na podzim, na Roš hašana a na Jom kipur, se rodina po celých týdnech plánování a příprav vydávala na cestu: skoro celý den na voze do Galesburgu, potom vlakem do jednoho přístavu na řece Illinois, parníkem po proudu do Peorie, kde byla židovská komunita a synagoga. Třebaže přicházeli do Peorie z celého roku pouze na dva svaté týdny, byli platícími členy kongregace a v chrámě měli rezervovaná místa na svá jména. Během Velkých svátků se Geigerovi vždy ubytovali v domě Morrise Goldwassera, obchodníka s textilem, který byl popředním členem šuhc. U pana Goldwassera bylo všechno velké a velkolepé, včetně jeho těla, jeho rodiny i jeho domu. Od Jasona nebral peníze, poukazuje

na to, že umožnit jinému Židovi uctívat boha je naicva, přikázání, a že kdyby od Geigerových přijal platbu za své pohostinství, přišel by o boží požehnání. Proto se Lillian s Jasonem každoročně dlouho trápili výběrem vhodného daru, kterým by projevili svou vděčnost.

Rachel nenáviděla celé to představení, které jim každý rok zkazilo celý podzim - přípravami, starostmi o výběr daru; namáhavým cestováním, mukami dvoutýdenního pobytu v cizím domě, bolestí a závratěmi ze čtyřiadvacetihodinového půstu na Jom kipur.

Pro její rodiče však byla každá návštěva Peorie příležitostí obnovit své židovství. Byli společensky v popředí zájmu, neboť Lillianin bratranec, Judah Benjamin, byl jako první Žid zvolen senátorem Spojených států za stát Louisiana, a prostřednictvím Geigerových se každý chtěl vetřít do jeho přízně. Využívali každou příležitost, aby zašli do synagogy. Lillian si vyměňovala recepty a chodila na klevety, Jason s muži debatoval o politice, v dobré náladě vypil jednu či dvě skleničky, nabízel a nechal si nabízet doutníky. V superlativech jim vyprávěl o Holdenově Přívozu a připustil, že se pokouší tam přitáhnout další Židy, takže jednou tam možná bude minjan, deset mužů, což by jim umožnilo přistoupit ke skupinovým bohoslužbám. Ostatní muži se k němu chovali vřele a s pochopením. Z nich všech pouze Jay a Ralph Seixas, narozený v Newportu ve státě Rhode Island, byli rodilí Američané.

Ostatní přišli z ciziny a poznali co to je být průkopníkem.

Souhlasili, že je těžké být prvním Židem, který se někde usadí.

Goldwasserovi měli dvě baculaté dcery. Rose, o rok starší než Rachel, a Claru, která byla o tři roky starší. Když byla Rachel malé děvče, ráda si s Goldwasserovými děvčaty hrála na domácnost, na školu a na dospělé, ale když bylo Rachel dvanáct let, Clara se vdala za kloboučníka Harolda Greena. ` Novomanželé žili u Goldwasserů, a když toho roku Geigerovi přijeli na Velké svátky, Rachel zjistila, že se udály velké změny. Clara už si nehrála na dospělé, protože byla doopravdy dospělá, vdaná paní. Se ţsestrou a s Rachel mluvila s blahosklonnou přezíravostí, zamilovaně čekávala na manžela a měla dovoleno modlit se nad šábesovými svíčkami, což je čest vyhrazená nejstarší ženě v domě. Ale jednou večer, když tři dívky byly samy v tom velkém domě, opily se vínem a patnáctiletá Clara Goldwasserová Greenová zapomněla, že je hlavou rodiny Řekla sestře i Rachel všechny podrobnosti o tom, co to znamená být vdaná. Prozradila jim nejposvátnější tajemství klubu dospělých a do posledního delikátního detailu se rozhovořila o fyziologii a zvycích židovského muže.

Rose i Rachel sice mužský úd už viděly, ale vždy to bylo při

koupání malých bratříčků nebo bratránků - maličký, měkký a růžový přívěsek zakončený obřezanou hlavičkou z hladkého masa a opatřený malou dírečkou, aby měly kudy odcházet čůránky.

Ale Clara, když si cucla vína, jim se zavřenýma očima nestydatě popsala rozdil mezi židovským chlapečkem a židovským mužem. A když jazykem vylízala z číše poslední kapky vína, popsala proměnu toho sladkého a bezbranného přívěsku, když židovský muž leží se svou ženou, jakož i to, co se děje potom.

Nikdo sice nekřičel hrůzou, ale Rose uchopila polštář a oběma rukama si ho přitiskla na tvář. "To se děje často?" zeptala se přidušeným hlasem.

Velmi často, potvrdila Clara, a pokud se to nedělá na sabat a na náboženské svátky, je to pravé požehnání, jak židovským mužům pravil Hospodin. "A samozřejmě ani během krvácení," dodala.

Rachel věděla, co je to krvácení. Bylo to jediné tajemství, které jí matka svěřila; zatím se jí to netýkalo, k tomu se však sestrám nepřiznala. Trápilo ji však něco jiného. Jak se asi může taková velká věc dostat do tak malého otvoru. V mysli se jí promítaly znepokojivé obrazy. Maně si rukou přikryla klín. "To přece není možné," řekla s bledou tváří.

Někdy, informovala je Clara povzneseně, na to její Harold používá košer máslo.

Rose Goldwasserová si sundala polštář z tváře a tvář jí osvítilo náhlé poznání. "Tak proto jsme stále bez másla?" vykřikla.

Dni, které následovaly, byly pro Rachel dost těžké. Spolu s Rose měla na vybranou, zda informace, které jim odhalila Clara, budou považovat za děsivé, nebo jen za legrační. V sebeobraně se přikláněly spíše k té druhé možnosti. Během snídaně a oběda, kdy se obvykle podávala mléčná jidla, stačilo, aby na sebe vzájemně pohlédly, a vzápětí podléhaly záchvatům veselí tak bujarého, že nejednou musely být s hanbou vykázány od stolu. U večeře, když s nimi seděli i muži, to bylo pro ni ještě horší, neboť nebyla schopna sedět u stolu, jen dvě místa od Harolda Greena, dívat se na něj a hovořit s ním, aniž by myslela na to, jak je pomazaný máslem.

Příští rok, když byli Geigerovi na návštěvě v Peorii, byla Rachel zklamaná, že ani Clara ani Rose už nebydlí v rodičovském domě. Clare a Haroldovi se narodil chlapeček a přestěhovali se do malého vlastního domu na stráni nad řekou; když přišli na návštěvu ke Goldwasserovým, Clara byla zaměstnána malým a Rachel věnovala pramalou pozornost. Minulý rok v červenci se vdala i Rose; vzala si muže jménem Samuel Bielfield, který si ji odvezl do St. Louis.

Když stáli před synagogou na Jom kippur, k Rachel a jejím rodičům přistoupil jeden starší muž jménem Benjamin Schoenberg. Pan Schoenberg měl cylindr z bobří plsti, naškrobenou bílou bavlněnou košili a úzkou černou vázanku.

Brebentil s Jayem o stavu lékárnického podnikání a potom se začal vlídně Rachel vyptávat na školu a jestli pomáhá mamince v domácnosti.

Lillian Geigerová se na toho starce usmála a nevysvětlitelně zavrtěla hlavou. "Na to má dost času," pravila. I pan Schoenberg se usmál a přisvědčil a po několika dalších zdvořilostech se vzdálil.

Toho večera Rachel zaslechla útržky rozhovoru mezi matkou a paní Goldwasserovou, ze kterých vysvitlo, že Benjamin Schoenberg je šadchen, sňatkový zprostředkovatel. To pan Schoenberg se postaral o svazky jak Clary, tak Rosy. Rachel cítila hrozný strach, ale trochu se jí ulevilo, když si vzpomenula na to, co matka tomu dohazovači odpověděla. Je přece na sňatek příliš mladá, jak si její rodiče plně uvědomují, říkala si, nepřipouštějíc si, že Rosa Goldwasserová Bielfieldová je starší jen o osm měsíců.

Celý podzim, včetně těch dvou týdnů, které strávila v Peorii, probihaly v Rachelině těle podivné změny Když se jí vyvíjela prsa, od samého začátku vypadala žensky Její hubené tělíčko se najednou převažovalo na jednu stranu. Musela si zvykat na korzet, svalovou únavu a na bolesti v zádech. Bylo to toho roku, kdy ji osahával pan Byers a učinil jí ze života peklo, nežjejí otec uvedl věci na pravou míru. Když se Rachel prohlížela v matčině zrcadle, utěšovala se tím, že takovou dívku s rovnými černými vlasy, úzkými rameny, příliš dlouhou šíjí, příliš těžkými prsy, nezdravě nažloutlou pletí a bezvýraznýma hnědýma kravskýma očima by stejně žádný muž nechtěl.

Potom ji napadlo, že muž, který by chtěl takové děvče, by musel být škarEdý, hloupý a velmi chudý. Pochopila, že se den za dnem blíží neradostné budoucnosti. Hanba pomyslet. Cítila odpor ke svým bratrům a chovala se k nim zlomyslně, neboť neměli rozum z toho, jakého daru a jakých privilegii se jim dostalo tím, že jsou mužského pohlaví, že mají právo žít v teple a bezpečí rodičovského domu jak dlouho se jim zachce, že mají právo chodit do školy a vzdělávat se bez jakéhokoliv omezení.

Menstruace se u ní objevila dost pozdě. Matka ji občas zpovídala a dávala najevo jisté obavy; jednoho odpoledne, když byla Rachel v kuchyni a pomáhala s vařením marmelády z lesních jahod, se bez jakéhokoliv předběžného varování zkroutila křečí. Když se na matčinu radu podívala na břicho, našla tam krev. Třebaže to nepřišlo neočekávaně a třebaže byla v kruhu nejbližších, srdce jí prudce bušilo. Matka byla stále u ní, konejšila ji a radila, co má dělat. Všechno bylo v pořádku, dokud ji matka nepolíbila na tvář a neřekla jí, že teď je z ní opravdová žena.

Rachel se dala do pláče. Nebyla k utišení. Plakala celé hodiny. Jay Geiger přišel do dceřina pokoje a lehl si k ní do postele. To nedělal ani když byla malá.

Hladil ji po hlavě a ptal se jí, co jí je. Její ramena sebou škubala, až mu to trhalo srdce. Vyptával se jí znovu a znovu.

Nakonec zašeptala. "Tatínku, já se nechci vdávat. Já tě nechci opustit. Já nechci odejít z domu."

Jay ji políbil na tvář a promluvil se svou ženou. Lillian byla velmi znepokojena. Mnohé dívky se vdávaly ve třinácti letech a ona si myslela, že pro její dceru bude lepší, jestliže jí zorganizují život v dobrém židovském svazku, než kdyby byli shovívaví k jejím nezralým vrtochům. Ale její manžel jí připomněl, že když on vstupoval do svazku manželského, měla už po šestnáctých narozeninách a nebyla tak mladá. Co bylo dobré pro matku, musí být dobré i pro dceru, která musí v první řadě dospět a myšlence na sňatek přivyknout.

Tak Rachel dosáhla dalšího odkladu. Její život se náhle zlepšil. Slečna Burnhamová hlásila jejímu otci, že je to rozená studentka a že to, že se rozhodla pokračovat ve vzdělávání, jí jde znamenitě k duhu. Její rodiče rozhodli, že zůstane ve škole, místo aby ji na plný úvazek zaměstnávali doma a na farmě. Byla šťastná a do očí se jí vrátil život.

Upřímně se z toho radovali.

Byla od přírody laskavá a její vlastní neštěstí ji činilo mimořádně citlivou k těm, které osud zaskočil. Vždy jí byli blízcí Coleovi, jako kdyby to byli pokrevní příbuzní. Když byl Šaman malý, jednou ho položili do její postele, kde se počural. Rachel se o něj postarala, utišila ho a ochránila před posměchem ostatních dětí. Nemoc, která mu vzala sluch, ji traumatizovala, neboť to byla první událost, v jejím životě, která jí naznačila, že na každém kroku číhají neznámá a nečekaná nebezpečí. Sledovala Šamanův boj s pocitem někoho, kdo by chtěl napravovat křivdy, ale nemá k tomu dostatek síly a moci. Když se Šamanovi podařilo dosáhnout sebemenšího zlepšení, radovala se, jako kdyby to byl její vlastní bratr. V období, kdy se sama vyvíjela, sledovala jak Šaman roste z malého chlapce ve velkého jinocha, a jak rychle přerůstá svého bratra Alexe. Jelikož jeho tělo dospívalo rychle, ze začátku byl často nemotorný a nešikovný, jako čerstvě narozené štěně.

Chovala se k němu se zvláštní něhou.

Několikrát seděla nepozorována v houpacím křesle a obdivovala Šamanovu odvahu a neústupnost, vzrušeně naslouchala zkušenému počínání Dorothy Burnhamové. Když slečna Burnhamová nahlas uvažovala, kdo by mu mohl pomoci, Rachel zareagovala instinktivně, celá žhavá chopit se příležitosti.

Dr. Cole a jeho žena byli vděčni za její ochotu věnovat se Šamanovi a i její blízcí ocenili to, co považovali za šlechetné gesto. Ale ona chápala, že mu chtěla pomáhat přinejmenším proto, že to byl její nejvěrnější přítel, neboť kdysi, ještě jako malý chlapec, se naprosto vážně nabídl, že zabije muže, který ji obtěžoval.

Základem Šamanovy léčby byly nekonečné hodiny, kdy se nedbalo na únavu a kdy Šaman nutil Rachel, aby čelila jeho vrtochům, které by si na slečnu Burnhamovou nedovolil.

"Dnes už dost. Jsem už unavený," řekl, když se podruhé sešli sami, už bez slečny Burnhamové.

"Ne, Šamane," pravila Rachel neoblomně. "Ještě jsme neskončili." Ale on přesto utekl.

Když se to stalo podruhé, dostala záchvat hněvu, který mu byl spíše k smíchu a připomenul mu období dětských her, kdy si vzájemně nadávali různými jmény. Když se to však příštího dne opakovalo, vytryskly jí slzy a on byl rázem na kolenou.

"Dobrá, tak to tedy zkusíme ještě jednou," řekl jí zdráhavě.

Rachel byla ráda, ale nikdy nepodlehla pokušení ovládat ho slzami. Cítila, že větší prospěch bude mít z tvrdšího přístupu. Po čase se pro oba dlouhé hodiny jednotvárného drilu staly běžnou rutinou. Jak míjely měsíce, Šamanův projev se zlepšoval. Rachel přizpůsobila metody slečny Burnhamové a dokonce je vylepšila.

Mnoho času strávili cvičením toho, jak akcentování různých slov může měnit význam jinak nezměněné věty:

Dítě je nemocné. Dítě je nemocné. Dítě je nemocné.

Někdy ho Rachel držela za ruku a tiskla mu ji, aby naznačila, kam patří přízvuk. To se mu líbilo. Nebála se mu ale cvičení u klavíru, kdy měl podle vibrací v její ruce identifikovat

tóny, neboť jeho matka to považovala za zábavný salonní trik a někdy ho žádala, aby se ve společnosti předváděl. Ale Rachel pokračovala v práci u klavíru a její sebevědomí rostlo, když hrála stupnice v různých tóninách a Šaman byl schopen rozlišit i tuto jemnou změnu.

Pomalu postupoval od rozeznávání tónů piana k rozeznávání i dalších vibrací okolo sebe. Brzy dokázal poznat, když někdo zaklepal na dveře, třebaže klepání neslyšel. Byl schopen poznat, když někdo stoupal po schodech, i když to nepoznal nikdo ze slyšících.

Jednoho dne, podobně jako to dělávala Dorothy Burnhamová, uchopila jeho velkou ruku a položila si ji na krk. Nejprve na něj promluvila nahlas. Potom postupně přecházela do šepotu.

"Cítíš ten rozdíl?"

Její pleť byla teplá a velmi hladká, jemná, ale pevná. Šaman rozeznával jednotlivé svaly a hlasivkové vazy. Jak tep jejího srdce vstupoval do jeho dlaně, myslel nejprve na labuť a potom na nějakého menšího ptáka, což se mu nestávalo, když držel silnější a kratší krk slečny Burnhamové.

Usmál se na ni. "Cítím," řekl.

ZÁPLAVA

Nikdo jiný už na Roba J. nestřílel. Byl-li incident u stodoly varováním, aby se přestal šťourat v Makwině smrti, ten, kdo stiskl spoušť, měl jistě důvod věřit, že varování zabralo. Nedělal nic, protože nevěděl, co by ještě měl udělat.

Po jisté době přišly zdvořilé dopisy od kongresmana Nicka Holdena a od guvernéra Illinois. Byli to jediní oficiální představitelé, kteří mu odpověděli, a jejich odpovědi byly neslaná nemastná odmítnutí. Věc mu nescházela z mysli, ale soustředil se na aktuálnější problémy.

Zpočátku ho žádali jen zřídka; aby poskytoval pohostinství ve své vykopané skrýši, ale když pomáhal otrokům prchat už několik let, z kapek se stal déšť a byly doby, kdy noví obyvatelé přicházeli do tajné komnaty často a pravidelně.

O černochy se zajímal kdekdo, ale názory se rozcházely. Dred Scott vyhrál svoji při o svobodu u nižšího soudu v Missouri, ale nejvyšší soud státu ho znovu prohlásil otrokem. Jeho liberální obhájce se odvolal k Nejvyššímu

soudu Spojených států. Mezitím spisovatelé a kněží spustili hromy blesky a novináři a politici hřímali po obou stranách barikády jménem otroctví. První, co Fritz Graham udělal poté, co byl zvolen na řádné pětileté období šerifem, bylo, že koupil smečku "negerskejch čoklů", neboť odměny za dopadení uprchlých otroků se staly příjemným vedlejším příjmem. Spolu s odměnami za dopadení rostly i tresty za pomoc při útěku a Rob J se stále více obával, co by se stalo, kdyby ho chytili. Většinou si však zakazoval o tom přemýšlet.

George Cliburne ho zdravil s lhostejnou zdvořilostí, když se potkávali při jakékoliv jiné příležitosti, jako kdyby se ani nesetkávali za docela jiných okolností pod pláštíkem noci.

Vedlejším produktem tohoto svazku bylo, že Rob J. získal přístup ke Cliburnově rozsáhlé knihovně. Využíval této příležitosti a pravidelně si půjčoval knihy pro Šamana, a někdy je četl i sám. Sbírka knih toho spekulanta s obilím byla bohatá ve filozofii a náboženství, ale chudá v oboru přírodních věd, což ladilo s povahou jejího vlastníka, jak ho Rob J. poznal.

Když se zabýval pašováním černochů asi rok, Cliburne ho pozval na shromáždění kvakerů. Jeho odmítnutí přijal rezervovaně. "Myslel jsem, že by ti to mohlo pomoci. Vždyť tvoje činnost je v prospěch Pána."

Rob J. ho už už chtěl poopravit, že nepracuje pro boha, ale pro člověka; napadlo ho však, že ta myšlenka je dost rouhavá, i když zůstane nevyslovená, a tak se jen usmál a skromně zavrtěl hlavou.

Uvědomil si, že jeho skrýš je jen pouhým článkem nepochybně mohutného řetězu, ale o ostatních článcích neměl ani potuchy.

Ani on, ani doktor Barr se nikdy nezmínili o tom, že jeho doporučení ho přivedlo k porušování zákona. Jediné tajné kontakty udržoval s Cliburnem a s Carrollem Wilkensonem, který mu oznamoval, když ten kvaker "získal něja kou novou zajímavou knihu". Rob J. si byl jist, že když uprchlíci odcházeli od něj, směřovali na sever, do Wisconsinu a do Kanady. Asi na loďce přes Hořejší jezero. I on sám by utíkal touto cestou, kdyby se octl v takovém postavení.

Občas Cliburne přivedl nějakou ženu, ale většina uprchlíků byli muži. Lidé, kteří přicházeli, si byli značně nepodobni.

Společným jmenovatelem bylo jen to, že všichni byli oblečeni do roztrhaných hadrů z česané příze. Někteří měli kůži připomínající samu esenci černosti, lesklý purpur zralých švestek, turmalínovou čerň spálených kostí, sytou temnost havraních křídel. Jiní měli barvu pleti zředěnou krví bílých předků, kolísající od barvy bilé kávy až po barvu opečeného chleba. Většina z nich byli urostlí muži s houževnatým, svalnatým tělem, jeden z nich však byl útlý mladíček, skoro bílý, který nosil brýle s kovovým rámem. Říkal, že je synem černé posluhovačky a majitele plantáže v místě zvaném Shreveis Landing v Louisianě. Uměl číst a byl Robovi J. vděčný, když mu dal svíčky a zápalky a pár starých čísel Rockislandských novin.

Jako lékař se Rob J. cítil nevyužitý, neboť skrýval uprchlíky příliš krátkou dobu na to, aby mohl ošetřit jejich tělesné neduhy. Všiml si, že čočky brýlí toho černocha se světlou kůží jsou mu příliš silné. Několik týdnů po jeho odchodu našel brýle, které by mu asi vyhovovaly lépe. Když byl příště v Rock Islandu, zastavil se u Cliburna a zeptal se ho, zda by se nedalo zařídit, aby mu mohl brýle poslat. Cliburne však na něj nechápavě zíral a vrtěl hlavou. "Měl bys být opatrnější, doktore Cole," řekl a odešel bez rozloučení.

Jindy jeden mohutný chlap s velmi tmavou kůží zůstal ve třináctém komnatě tři dny, déle než Rob J. potřeboval ke zjištění, že to je nervózní člověk, trpící bolestmi v břišní krajině. Někdy měl popelavou, chorobně vypadající tvář a trpěl nechutenstvím. Rob si byl jist, že má tasemnici. Dal mu láhev medicíny, ale upozornil ho, aby s kúrou začal, až dorazí, kam má namířeno. "Jinak byste byl příliš sláb na to, abyste mohl cestovat, a kromě toho byste za sebou nechával stopu řídké stolice, kterou by každý šerif mohl pohodlně sledovat."

Až do smrti si vzpomínal na každého z nich. Cítil bezprostřední sympatii k jejich obavám i pocitům, a to nejen proto, že i on sám byl kdysi na útěku; uvědomoval si, že důležitou složkou jeho péče je znalost jejich postavení, neboť byl svědkem utrpení Sauků.

Už delší dobu ignoroval Cliburneův příkaz, že se jich nesnii na nic ptát. Někteří z nich byli povídaví, ale jiní měli ústa na zámek. Přinejmenším se snažil zjistit jejich jména. Mladík s brýlemi se jmenoval Nero, ale jména většiny ostatních bţla židovská nebo křesťanská: Mojžíš, Abrahám, Izák, Aron, Petr, Pavel, Josef. Znovu a znovu slyšel stejná jména.

Připomínalo mu to Makwino vyprávění o tom, jak indiánským dívkám v křesťanské škole dávali biblická jména.

Pokud to bezpečnostní situace dovolovala, trávil mnoho času s těmi sdílnějšími z nich. Jeden muž z Kentucky utekl už jednou, ale byl chycen. Ukázal Robovi J zahojené jizvy na zádech. Jiný, původem z Tennessee, říkal, že jeho pán s ním nezacházel špatně. Rob J se ho zeptal, proč tedy utekl. Ten muž našpulil rty a převrátil oči, jako kdyby hledal odpověď.

"Nemoh sem čekat na Jubileum," řekl posléze.

Rob se zeptal Jaye, co je to Jubileum. Ve staré Palestině se zemědělská půda každý sedmý rok podle příkazů Písma nechávala ležet ladem, aby si odpočinula. Po sedmém oddechovém roce byl padesátý rok vyhlášen za jubilejní a otroci byli obdarováni a propuštěni na svobodu.

Rob J podotkl, že systém jubileí byl lidštější než nechávat lidi v neustálé porobě, ale že to sotva byla přílišná laskavost, neboť ve většině případů padesát let otroctví bylo více než jeden lidský život.

Opatrně s Jayem kroužili okolo této věci, neboť už delší dobu věděli, jak se jejich názory liší.

"Víš, kolik otroků je v jižních státech? Čtyři miliony. To je jeden černoch na každé dva bělochy. Kdyby byli osvobozeni, všechny farmy a plantáže, které živí ty spousty odpůrců otroctví na Severu, by se mohly zavřít. A potom, co s těmi čtyřmi miliony černoušků? Jak by žili? Co by se z nich stalo?"

"Žili by potom jako každý jiný. Kdyby se jim dostalo vzdělání, mohli by dělat cokoliv. Mohli by být například lékárníky," řekl Rob J., který si to popíchnutí nedovedl odepřít.

Jay zavrtěl hlavou. "Tý tomu prostě nerozumíš. Samotná

existence Jihu závisí na otroctví. Proto dokonce i neotrokářské státy považují pomoc uprchlým otrokům za těžký zločin."

Jay se dotkl citlivé struny. "Nevykládej mi nic o zločinu!

Obchod s africkými otroky je nezákonný už od roku 1808 a Afričany stále ještě pod namířenými puškami nakládají na lodě a dopravují je do jižních států a prodávají je jako nějaké věci."

"No jo, ale to mluvíš o federálních zákonech. Ale každý stát má své vlastní zákony. A právě tyto zákony platí."

Rob J. si pohrdavě odfrkl a tím rozhovor pro tentokrát skončil.

Ve všech ostatních-věcech si s Jayem zůstali blízcí a vzájemně se všemožně podporovali. Otázka otroctví však mezi nimi vztyčila hráz, čehož oba litovali. Rob patřil k lidem, kteří znali cenu klidné debaty s blízkou duší, a proto, kdykoli byl na dosah, zamířil s Trude ke klášteru svatého Františka.

Nedokázal přesně stanovit ten okamžik, kdy se s matkou Miriam Ferocii spřátelil. Sarah mu bez jakýchkoliv výkyvů poskytovala tělesnou rozkoš, která pro něj byla stejně důležitá jako jídlo a pití, ale více času věnovala rozhovorům se svým pastýřem než se svým manželem. Na svém vztahu s Makwou si Rob ověřil, že je schopen sblížit se se ženou, aniž myslí na tělesné věci. Znovu se mu to stalo s touto sestrou Řádu svatého Františka, osobou o patnáct let starší, s nepřívětivýma očima lemovanýma mnišskou kápí.

Do toho jara se s ní vídal jen zřídka. Zima byla tentokrát mírná a podivná. Často silně pršelo. Hladina vody nepozorovaně stoupala, až najednou se potoky a říčky nedaly přebrodit a v březnu se Holdenův Přívoz stal ostrůvkem pevniny mezi dvěma řekami. Došlo k tomu, co bylo později známo jako potopa v sedmapadesátém. Rob sledoval, jak řeka na jeho pozemku vystupuje z břehů. Její jazyky olizovaly souš, odplavily Makwinu potírnu a ženský útulek. Hedonoso-te zůstalo ušetřeno, neboť bylo předvídavě vybudováno na malé vyvýšenině. Coleův dům stál výše, než kam řeka dosáhla. Brzy po tom, co voda opadla, byl Rob zavolán k prvnímu případu zhoubné horečky.

Potom onemocněla další osoba. A další, a další.

Sarah byla nucena sloužit jako ošetřovatelka, a podobně jako Rob a Tom Beckermann byla často na pokraji sil.

Potom jednoho rána Rob přišel na Haskellovu farmu a našel horečkou trpícího Bena Haskella už omytého houbou a obslouženého dvěma sestrami od sv. Františka. Všichni "hnědí brouci" byli v terénu a ošetřovali. Rob na první pohled a s obrovskou vděčností poznal, že to jsou vynikající ošetřovatelky. Vždy, když se s nimi potkal, pracovaly ve dvojicích. Dokonce ani jejich představená neošetřovala sama.

Když se Rob podivil nad touto zvláštností jejich chování, Miriam Ferocia mu odpověděla s chladnou naléhavostí a vysvětlila mu, že jeho námitky nejsou na místě.

Připadalo mu, že pracují ve dvojicích, aby dávaly pozor jedna na druhou, pokud jde o poklesky víry a těla. O několik večerů později, když v klášteře končil namáhavý den douškem kávy, jí předhodil, že se bojí nechat sestry o samotě v protestantském domě. Přiznal se, že to pro něj bylo záhadou.

"Copak je vaše víra tak slabá?"

"Naše víra je silná! Ale milujeme teplo a pohodlí, stejně jako všechno ostatní. Život, který jsme zvolily, je neradostný. A dost krutý i bez kletby svodů a pokušení."

To chápal. Byl rád, že má sestry pod vedením Miriam Ferocie okolo sebe. Jejich ošetřovatelská práce vyvážila všechny názorové rozdíly.

Přípomínky matky představené byly jako obvykle samý výsměch.

"To už nemáte jinou lékařskou kabelu, doktore Cole, než ten rozedřený kožený krám, ozdobený prasečími štětinami?"

"Je to moje m.i-šome, moje saucká medicína. Dokud ji nosím, nezraní mě žádná kulka."

Pohlédla na něj s doširoka rozevřenýma očima. "Vy nevěříte v našeho Spasitele, ale spoléháte se na pohanské pověry Indiánů?"

"Přesvědčil jsem se, že to funguje." Řekl jí o té střele, kterou na něj vypálili za jeho stodolou.

"Musíte být mimořádně opatrný," napomenula ho a dolila mu kávu..Koza, kterou jim věnoval, už měla dvakrát mladé, z toho dva samce. Miriam Ferocii se nějak podařilo vyměnit jednoho samce za tři samice a začala snít o výrobě sýrů. Ale když Rob J. přicházel do kláštera, stále ještě pro něj neměla mléko do kávy, protože všechny kozy byly neustále buď březi nebo měly mladé. Nic si z toho nedělal a po vzoru sester si černou kávu zamiloval.

Změnili směr hovoru. Byl znepokojen, že její dotazy po církevní linii nevedly k zjištění pobytu Ellwooda Pattersona.

Svěřil se jí s plánem, který mu tanul na mysli. "Co kdybychom někoho nasadili do Bratrstva hvězdnatého praporu. Třeba bychom se dozvěděli o jejich taškařicích dřív, než by je mohli uskutečnit."

"Jak byste to chtěl udělat?"

Už se o tom něco napřemýšlel. Chtělo by to rodilého Američana, který by měl Robóvu plnou důvěru a byl by nakloněn jeho názorům. Jaye Geigera vyloučil, neboť bratrstvo Židy pravděpodobně odmítalo. "Mohl by to být Alden

Kimball. Narodil se ve Vermontu a je plně spolehlivý."

S pochybnostmi zavrtěla hlavou. "Ta věc by mohla ohrozit jeho i vás. Jsou to mimořádně nebezpeční lidé."

V tom, co řekla, bylo zrnko moudrosti. A kromě toho, Alden má už roky. Ještě je při síle, ale roky už má.

A hodně pije.

"Musíte být trpělivý," řekla jemně. "Ještě jednou rozešlu dotazy. Zatím musíte čekat."

Uklidila jeho šálek a on pochopil, že je čas, aby se zdvihl z biskupského křesla a rozloučil se, aby se mohla připravit na večerní zpívanou pobožnost. Vzal si svůj štětinatý štít proti kulkám a usmál se opovržlivému pohledu, který upírala na mi-šome. "Děkuji vám, matko představená," pravil.

POSLOUCHÁNÍ HUDBY

Bylo zvykem, že rodiny v Holdenově Přívozu poslaly děti na půl roku nebo na rok do internátní školy, aby se naučily trochu číst, jednoduché počty a krasopis. Tím vzdělávání skončilo a děti vstupovaly do života jako plně kvalifikovaní zemědělští dělníci. Když bylo Alexovi šestnáct, řekl, že už má školy dost. Přes nabídku Roba J., že bude financovat jeho další vzdělávání, nastoupil k Aldenovi na ovčí farmu a nejstaršími žáky ve škole se stali Šaman a Rachel.

Šaman chtěl ve vzdělávání pokračovat a Rachel by se ráda nechala pasivně unášet monotónním proudem všedních dní třebas i celý život. Dorothy Burnhamová si uvědomovala, že je pro učitele štěstí narazit v životě byť jen na jednoho takového žáka. Zacházela s tou dvojicí jako s pokladem, zahrnovala je vším, co sama věděla, a snažila se udržovat je neustále v napětí. Dívka byla o tři roky starší než Šaman a chodila do školy déle, ale brzy je slečna Burnhamová učila jako jeden ročník. Bylo pro ně přirozené, že se z větší části učili spolu.

Vždy, když školní úlohy byly udělány, Rachel hned přistoupila ke cvičení řeči. Dvakrát měsíčně se ti dva mladí lidé setkávali se slečnou Burnhamovou a Šaman učitelce předváděl, co se naučil. Občas slečna Burnhamová navrhla nějakou změnu nebo nové cvičení. Pokrok, který dělal, ji těšil a měla radost, že Rachel Geigerové to s ním tak dobře jde.

Jak jejich přátelství dozrávalo, někdy si Rachel nebo Šaman dovolili poodhalit tomu druhému kousek svého já. Rachel mu vyprávěla, jak se děsí každoročních cest do Peorie na židovské Velké svátky. On vzbudil její náklonnost, když se jí bez velkého patosu svěřil, jak ho trápí, že se matka k němu chová tak chladně. ("Makwa pro mě byla víc než matka a ona to ví.

Drásá jí to srdce, ale je to čistá pravda.") Rachel si všimla, že paní Coleová na rozdil od ostatních nikdy o svém synovi nemluví jako o Šamanovi; Sarah ho oslovovala Robertetakřka formálně, jako to ve škole dělala slečna Burnhamová. Rachel uvažovala, jestli to není kvůli tomu, že paní Coleová nemá ráda indiánská slova. Zaslechla, jak Sarah říká její matce, jak je šťastná, že Saukové navždy odtáhli.

Šaman a Rachel pokračovali v hlasových cvičeních kamkoliv přišli: na Aldenově prámu, při chytání ryb na břehu řeky, při sklizni řeřichy, při vycházkách na prérii, při loupání ovoce a zeleniny na Geigerově verandě postavené v jižanském stylu.

Několikrát do týdne si našli cestu k Lillianinu

klavíru. Rozeznával tóny s rukou na její hlavě nebo na zádech, ale nejraději měl, když se mohl dotýkat měkké kůže na jejím hrdle, když mluvila. Uvědomoval si, že Rachel jistě cítí, jak se mu chvějí prsty.

"Tak rád bych si vzpomenul na zvuk tvého hlasu."

"Pamatuješ si ještě na hudbu?"

"Vlastně ani ne... ale loni, den po Vánocích, jsem hudbu slyšel."

Nedůvěřivě na něj pohlédla.

"Ve snu."

"A ve snu jsi hudbu slyšel?"

Přikývl. "Viděl jsem jen nohy a stehna nějakého muže.

Myslím, že to byl otec. Pamatuješ si, jak nás rodiče někdy uložili spát na zem, když hráli? Tvou matku ani otce jsem neviděl, ale slyšel jsem jejich housle a klavír. Nevzpomínám si, co hráli, jen vím, že to byla... hudba!"

Hrdlo se jí sevřelo. "Mají rádi Mozarta, třeba to bylo tohle," řekla a něco zahrála.

Ale po chvíli se chytil za hlavu. "Jsou to pro mě jenom vibrace. Tamto byla opravdová hudba. Pokoušel jsem se, aby se mi to zdálo znovu, ale už to nešlo."

Povšiml si, že se jí lesknou oči, a k jeho podivu se naklonila dopředu a políbila ho přímo na rty. Polibek opětoval. Bylo to něco nového, něco jako jiný druh hudby, napadlo ho. Jeho ruka nějak zabloudila na její prsa, a když se přestali líbat, zůstala tam. Asi by se bývalo nic nestalo, kdyby ji hned odtáhl. Avšak stejně jako byl schopen hmatem vnímat vibrující tón, pocítil teď, jak tvrdne a vztyčuje se její bradavka. Přitlačil, ale ona se odtáhla a udeřila ho rukou po ústech.

Druhá rána zaťatou pěstí přistála pod jeho pravým okem.

Seděl jako omráčený a nepodnikl nic na svou obranu. Kdyby chtěla, mohla by ho zabít, ale udeřila ho už jen jednou. Od malička pracovala na farmě a měla sílu jak chlap. Šamanův horní ret byl rozseknutý a z nosu se mu řinula krev. Rachel celá rozcuchaná vyskočila a pustila se do pláče.

Loudal se za ní do předsíně; naštěstí nikdo nebyl doma.

"Rachel," volal za ní, ale nevěděl, zda odpověděla. A vyjít za ní po schodech se neodvážil.

Vyšel ze dveří a zamířil k ovčí farmě. Potahoval nosem, aby se mu do kapesníku nedostala krev. Jak se blížil k domu, potkal Aldena, který vycházel ze stodoly.

"Dobrotivý bože. Co se ti stalo?"

"Ale... trošku jsem se popral."

"No jo, to vidím. Fujtajfl, to se mi ale ulevilo. Už jsem si začínal myslet, že Alex je jedinej Cole, kterej má trochu kuráže. Ten druhej mizera taky tak vypadá?"

"Ano. Mnohem hůř."

"Tak potom je všechno v pořádku," zazubil se Alden a šel po svých.

Při večeři musel Šaman snést delší přednášku o tom, jak nesprávné je řešit problémy rvačkami.

Ráno si menší děti s respektem prohlížely stopy, které rvačka zanechala na jeho obličeji, zatímco slečna Burnhamová je okázale ignorovala. Během dne s Rachel sotva promluvil, ale po vyučování ho, k jeho překvapení, čekala venku jako obvykle a kráčeli spolu k jejímu domu v zasmušilém mlčení.

"Řekla jsi otci že jsem se tě dotýkal."

"Ne," odpověděla zostra.

"To je dobře. Nerad bych, aby na mě vytáhl bič," řekl a myslel to právě tak. Když s ní mluvil, musel se na ni dívat, a tak si všiml, jak jí do tváře stoupá červeň, ale kupodivu viděl i smích.

"Ach, Šamane. Tý ale vypadáš. Je mi to skutečně líto," řekla a stiskla mu ruku.

"Mě taky," řekl, třebaže si nebyl docela jist, za co se vlastně omlouvá.

U ní doma jim její matka nabídla zázvorový koláč. Když dojedli, seděli proti sobě u stolu a dělali si úkoly. Potom opět zašli do salonku. Seděl s ní na lavici u klavíru, ale dával si pozor, aby si nesedl příliš blízko. Tím, co se stalo předcházejícího dne, nabyly věci nového rozměru, ale k jeho překvapení to nebyl nejhorší pocit. Zůstalo mezi nimi něco příjemného a stejně tajného pro oba, jako kdyby se spolu dělili o jeden talíř.

Roba J oficiálně obeslali k soudu v Rock Islandu na "jedenadvacátého června roku Páně jeden tisíc osm set padesát sedm, ve věci naturalizace".

Toho dne bylo jasno a dusno, ale okna v soudní místnosti zůstala zavřená, protože soudu předsedal jeho Ctihodnost Daniel P Allan, který neměl velké porozumění pro mouchy. Po právní stránce byla věc jasná a Rob J. měl všechny důvody předpokládat, že bude rychle opět na čerstvém vzduchu, dokud ho soudce Allan nevzal pod přísahu.

"Nuže, slibujete, že se tímto vzdáváte všech nároků a slibů věrnosti vůči jiné zemi?"

"Slibuji," řekl Rob J "A slibujete, že budete podporovat a bránit Ústavu a Spojené státy americké, a to i se zbraní v ruce?"

"Tedy, pane, Ctihodnosti, toto neslibuji," pravil Rob J. pevným hlasem.

Vyburcován ze své strnulosti, soudce Allan na něj tupě civěl.

"Odmítám zabíjení, Ctihodnosti, a nikdy se nemíním zaplést do žádné války."

Zavládla trapná pauza. U stolku zapisovatele, vedle soudního stolce, si Roger Murray odkašlal. "Zákon říká, pane sudí, že v případech jako je tento musí žadatel uvést, že je odpůrcem z mravních důvodů a jeho víra mu brání nosit zbraň. Tím se míní, že patří k nějaké skupině, jako jsou kvakeři, o nichž je všeobecně známo, že odmítají bojovat."

"Mě nemusíte poučovat, co říká zákon a co se tím míní," pravil soudce nakvašeně, vzteklý z toho, že Murray nedokázal najít nějaký méně okatý způsob, jak mu napovědět. Posunul si brýle nízko na nose a pravil: "Jste kvaker, doktore Cole?"

"Nikoliv, Ctihodnosti."

"Tak, k sakru, co jste?"

"Nejsem vázán žádným náboženstvím," řekl Rob J. a viděl, že soudce se tváří, jako kdyby mu ubližovali.

"Ctihodnosti, smím předstoupit před soudní stolec?" ozval se kdosi ze zadních řad. Rob J. si všiml, že to je Stephen Hume, který se vrátil ke své práci právníka u železnice, od té doby, co Nick Holden zasedl v jeho křesle v Kongresu. Soudce Allan mu dal pokyn, aby předstoupil. "Prosím, kongresmane."

"Pane sudí," pravil Hume s úsměvem. "Smím se za doktora Colea osobně zaručit? Je to jeden z nejznamenitějších gentlemanů v Illinois, který ve dne v noci slouží lidem.

Každý ví, že jeho slovo lze vážit zlatem. Řekne-li, že nemůže bojovat pro své přesvědčení, rozumně uvažující muž už žádný další důkaz nepotřebuje."

Soudce Allan se zaškaredil, nebyl si jistý, zda ho právník s politickou minulostí právě neoznačil za hlupáka, a rozhodl

se, že nejjistější bude tázavě se obrátit na Rogera Murraye.

"Pokračujme," pravil potom a Rob J. se bez dalších komplikací stal občanem Spojených států.

Cestou zpět do Holdenova Přívozu se mu vybavilo několik sentimentálních vzpomínek na skotskou vlast, které se právě vzdal, ale cítil, že je dobré, že se stal Američanem.

A to i přesto, že země měla na hřbetě více starostí než mohla unést. Nejvyšší soud Spojených států právě rozhodl s konečnou platností, že Dred Scott je otrok, neboť Kongres není

oprávněn rozhodovat o otroctví na jednotlivých územích.

Jižané se nejdříve radovali, ale teď už opět zuřili, protože činitelé Republikánské strany vyhlašovali, že nepovažují rozhodnutí soudu za závazné.

Ani Rob J a dokonce ani jeho žena a starší syn se nestali přívrženci horkokrevných Jižanů. Přes třináctou

komnatu poslal do Kanady celé tucty uprchlých otroků a nejednou jen o chlup unikl prozrazení. Alex mu jednoho dne vyprávěl, že minulé noci potkal George Cliburnea s vozem asi míli od ovčí farmy. "Ve tři hodiny v noci seděl na voze naloženém senem. Co tam asi dělal?"

"Chápu, že vstáváš dřív než nějaký přičinlivý kvaker, ale nechápu, odkuds to šel, když ses vracel ve tři hodiny ráno," řekl Rob J. Alex měl dost starostí, než odvedl pozornost od své noční pijácké a proutnické výpravy s Malem Howardem, takže na podivné chování George Cliburnea se pozapomnělo.

Jiný den o půlnoci Rob J. zamykal kůlnu, když šel kolem Alden. "Nemoh jsem usnout. Došel mně životabudič a potom jsem si vzpomněl, že mám ve stodole ulitý todle." Zdvihl džbánek s truňkem a zdvořile svému zaměstnavateli nabídl.

Třebaže Rob J jen zřídka pil alkohol, neboť věděl, že se v něm

rozplývá jeho Dar, ale tentokrát si s Aldenem trochu dal.

Odkryl víčko, napil se a pustil se do kašle. Alden se jen šklebil.

Rob by byl rád dostal čeledína od kůlny. V díře na druhé straně dveří seděl černoch středních let s mírně astmatickým dýcháním. Rob J. si byl jist, že černoch právě teď dostane záchvat, a obával se, že zvuky by mohly dolehnout až na místo, kde mluvil s Aldenem. Ale Alden se nikam nechystal; seděl na bobku a ukazoval, jak pijí whisky opravdoví přeborníci: prst prostrčený ouškem, džbánek opřený o předloktí, švihnutí rukou, ne víc a ne méně než kolik je nutno, aby správné množství silného moku šplouchlo do úst.

"Máš teď problémy se spaním?"

Alden pokrčil rameny. "Většinou, když jsem unavenej z práce, tak spím jak dřevo. A když nejsem, tak mi pomůže pár hltů."

Alden vypadal mnohem udřenější, než když zahynul Přichází Zpívající. "Měli bychom najmout ještě jednoho chlapa, aby ti pomáhal s prací na farmě," řekl Rob J., snad už po dvacáté.

"Těžko najdete slušnýho bělocha, kterej by byl ochotnej se dát najmout. A s negrem dělat nebudu," řekl Alden. Rob J. uvažoval, jak se asi šíří zvuk v opačném směru, do kůlny.

"Mimochodem, teď u mě dělá Alex a dělá to vopravdu dobře."

"Skutečně?"

Alden se postavil, trochu při tom zavrávoral; než šel ven, jistě si životabudiče už pořádně přihnul. "Do prdele," ulevil si. "Doktore, vy se těch chudáků kluků v životě nezastanete."

Opatrně držel džbánek a zamířil zpět do svého srubu.

Jednoho dne koncem léta se do Holdenova Přívozu připlavil jeden Číňan středních let. Nikdo nevěděl, jak se jmenuje.

Odmítl služby Nelsonova hostince, požádal prostitutku Penny Davisovou, aby koupila láhev a pozvala ho do své chatrče.

Druhého dne v její posteli umřel. Šerif Graham prohlásil, že si nepřeje, aby nějaká kurva v jeho městě šoustala s šikmookými a potom totéž zboží nabízela bělochům. Osobně se postaral, aby Penny Davisová opustila Holdenův Přívoz. Až potom naložil mrtvolu na vůz a odvezl ji k nejbližšímu ohledači mrtvol.

Toho odpoledne, když se Rob J. blížil ke kůlně, Šaman na něj čekal.

"Ještě nikdy jsem neviděl žádného Orientálce."

"A první, kterého uvidíš, je mrtvý. Víš o tom, Šamane?"

"Ano, taťko."

Rob J. přisvědčil a odemkl kůlnu.

Vevnitř bylo tělo zakryté prostěradlem. Rob J. prostěradlo složil a položil na starou dřevěnou židli. Jeho syn byl bledý, ale vyrovnaný, napjatě sledoval tělo na stole. Číňan byl drobné postavy, ale svalnatý. Oči měl zavřené. Barva jeho těla byla kdesi mezi bledostí bělochů a snědostí Indiánů. Nehty na prstech měl žluté a špičaté. Potřebovaly už ostříhat. Když se na něj díval synovýma očima, byl dojat.

"Musím teď dělat svou práci, Šamane."

"Můžu se dívat?"

"Víš jistě, že se chceš dívat?"

"Ano, taťko."

Rob uchopil skalpel a otevřel hrudník. Oliver Wendell Holmes měl okázalý způsob, jak přistupovat ke smrti; Robův způsob byl jednodušší. Varoval syna, že vnitřnosti člověka zapáchají mnohem hůře než vnitřnosti lovné zvěře, kterou chlapec už kuchal. Poradil Šamanovi, aby dýchal ústy. Potom poznamenal, že studená tkáň už není člověk. "Všechno, co dělalo toto tělo člověkem - někteří to nazývají duše - tělo už opustilo."

Šamanova tvář byla bledá, ale oči měl bdělé. "To je to, co odchází do nebe?"

"To já nevím, kam to odchází," řekl Rob J. ohleduplně. Když vážil orgány, dovolil Šamanovi, aby váhy zaznamenával.

"William Fergusson, který byl mým učitelem, často říkal, že když duše opustí tělo, je tělo jako vystěhovaný dům. Musíme s ním zacházet opatrně a s důstojností, ale bez jakéhokoliv respektu k člověku, který v něm dříve žil."

"Toto je srdce, a tady je to, co ho zabilo." Vytáhl orgán a položil ho Šamanovi do rukou, takže si mohl důkladně prohlédnout ztmavlý kruhový kousek tkáně vyduté ze stěny srdečního svalu.

"Proč se mu to stalo, taťko?"

"To nevím, Šamane."
Doktor vrátil orgány na místo a zašil řez. Když se společně umývali, Šamanovi se do tváře vrátila barva.

Rob J. byl dojat, jak dobře to chlapec snesl. "Tak mě nať padlo," řekl, "jestli bys tady se mnou občas nechtěl studovat."
"Chtěl, taťko," řekl Šaman a jeho tvář se rozzářila.
"Myslím si totiž, že bys třeba mohl studovat přírodní vědy.
Mohl by ses živit jako učitel, možná dokonce na střední škole.
Líbilo by se ti to, synu?"
Šaman se na něj díval odměřeně, jeho tvář zrudla, jako kdyby dumal nad odpovědí. Potom pokrčil rameny.
"Možná," řekl.

UČITELÉ

Toho roku v lednu Rob J. přidal do vykopané skrýše další deky, neboť uprchlíci z hlubokého Jihu trpěli chladem. Sněhu bylo méně než obvykle, ale dost na to, aby se obdělaná pole zakryla sněhovou pokrývkou, takže se nelišila od prérie.
Někdy, když se uprostřed noci vracel z návštěv, měl pocit, že kdyby zdvihl zrak, viděl by dlouhou řadu rudochů cválajících na dobrých koních napříč bílým třpytem panenských plání, jak následují svého šamana a náčelníky; nebo hrbaté tvory, nořící se ze tmy za ním, s jinovatkou zvonící o chlupatou hnědou kůži, a Měsíc svítící na jejich zakřivené rohy s ošklivými postříbřenými hroty. Ale nikdy z toho nic neviděl, neboť na duchy věřil ještě méně než v boha.

Když nastalo jaro, vodní toky stouply jen mírně a nevystoupily z břehů. Možná proto ošetřoval toho roku méně horeček než jindy; ale z jakéhosi důvodu tentokrát na horečku víc lidí umřelo. Jedním z pacientů, kteří podlehli, byla Matilda Cowanová, jejíž muž Simeon na půlce svého dílu na severu obce, dobré, i když trochu suché půdě, pěstoval kukuřici.
Měli tři malé dcerky. Když zemře nějaká mladá žena a zanechá po sobě děti, předpokládá se, že muž nezůstane dlouho sám.
Když však Cowan požádal o ruku učitelku Dorothy Burnhamovou, mnoho lidí to překvapilo. Dorothy jeho nabídku bez váhání přijala.
Jednou při snídani v sobě Rob J. dusil smích, když vyprávěl Sarah, jak to školní radu vyvedlo z rovnováhy. "Mysleli jsme, že se můžeme spolehnout na to, že Dorothy zůstane starou pannou navždy. Ten Cowan je ale sekáč. A z ní bude dobrá manželka."
"Vyšlo jí to," řekla Sarah suše. "Je o dost starší než on."
"No co, Simeon Cowan je o tři nebo o čtyři roky mladší," řekl Rob J., zatímco si mazal suchar máslem. "To není tak strašný rozdíl." Udiveně se zasmál, když viděl, že jeho syn Šaman přikývl na souhlas a zapojil se tak do tlachání o své učitelce.

Když byla slečna Burnhamová ve škole poslední den, Šaman se loudal dokud ostatní neodešli a potom se zašel rozloučit.
"Doufám, že se ještě budeme vídat. Jsem rád, že jste se nerozhodli přestěhovat se po svatbě jinam."
"Jsem také ráda, že budu žít v Holdenově Přívozu, Roberte."
"Chtěl bych vám poděkovat," řekl neohrabaně. Uvědomoval si, co tato milá a srdečná žena znamenala pro jeho život.
"Rádo se stalo, můj milý." Informovala jeho rodiče, že už nebude moci pokračovat v zušlechťování jeho hlasu, neboť se bude muset starat o farmu, manžela a jeho tři děti. "Jsem si jista, že to s Rachel zvládnete i beze mne. Mimochodem, už jsi dosáhl takovou úroveň, že se docela dobře obejdeš bez hlasového cvičení."
"Myslíte, že už můj hlas zní tak jako u ostatních lidí?"
"No...," snažila se k věci přistoupit se vší vážností. "Ne tak docela. Když jsi unaven, hlas máš ještě hrdelní. Ale už jsi získal zkušenosti, jak jednotlivá slova mají znít, a neodbýváš řeč, jako někteří lidé. Takže malý rozdíl v tom je."
Všimla si,

že ho tím ranila. Uchopila ho za ruku a stiskla mu ji. "Je to velmi roztomilý rozdil," řekla a potěšilo ji, že se jeho tvář opět rozjasnila.
Koupil jí v Rock Islandu za svoje vlastní peníze malý dárek, kapesníčky lemované bleděmodrou krajkou. "I já pro tebe něco mám," řekla a dala mu svazeček Shakespearových sonetů. "Až je budeš číst, vždycky si na mě vzpomeň," přikázala mu.
"Samozřejmě ne u těch o lásce!" dodala odvážně a potom se spolu bezstarostně zasmáli. Věděli, že paní Cowanová může dělat a říkat věci, o nichž se ubohé slečně učitelce Burnhamové nesmělo ani zdát.

V době jarních záplav se při provozu na Mississippi tu a tam někdo utopil. Nějaký mladý lodník jménem Billy spadl z vlečného člunu, uchvátil ho spodní proud a vyvrhl až v obvodu Holdenova Přívozu. Šerif Graham jeho tělo

odevzdal Robovi J.

Šaman byl podruhé přítomen pitvě. Opět zapisoval do otcova zápisníku váhy orgánů a naučil se, co se stane s plícemi, když se někdo utopí. Tentokrát bylo pro něj sledování pitvy náročnější. Číňan mu byl vzdálený jak věkem, tak i exotickým původem, ale tento mladík byl jen o pár let starší než jeho bratr Velký a jeho smrt naznačila Šamanovi možnost jeho vlastní smrtelnosti. Přesto se mu však podařilo oprostit se od těchto myšlenek a soustředit se na pozorování a učení.

Když byli hotovi s ohledáním příčiny smrti, Rob J. se pustil do řezání Billyho pravého zápěstí. "Většina chirurgů má hrůzu z ruky," svěřil se Šamanovi. "Je to tím, že nikdy nevěnovali dost času tomu, aby se s ní pořádně seznámili. Kdyby ses někdy stal učitelem anatomie nebo fyziologie, musíš dokonale znát ruku."

Šaman pochopil, proč mají strach řezat ruku. Ruka totiž obsahuje množství svalů, šlach a kloubů. Zhrozil se, když ho

po ukončení preparace pravé ruky otec vyzval, aby se pokusil rozpitvat levou.

Otec se na něj usmál a zdálo se, že přesně ví, co cítí.

"Ničeho se neboj. Nic, co uděláš, mu už nemůže nijak ublížit."

Tak Šaman strávil většinu toho dne řezáním, zkoumáním, zapisováním a memorováním názvů všech těch mrňavých kůstek.

Učil se, jak klouby umožňují pohyby živé ruky.

O několik týdnů později dovezl šerif Robovi J. mrtvolu staré ženy, která zemřela na jedné chudé farmě na periferii. Šaman toužil pokračovat ve studiu, ale otec ho do kůlny nepustil.

"Šamane, viděl jsi už někdy nahou ženu?"

"... jednou, Makwu. Vzala'mě s sebou do potírny. Zpívala mi, aby se mi vrátil sluch."

Otec se na něj překvapeně podíval a pocítil, že svou otázku musí doplnit. "Měl jsem na mysli normální ženské tělo.

Nemyslel jsem starou, ošklivou ani mrtvou."

Šaman přikývl a cítil jak mu do tváře stoupá teplo. "Ale taťko, Makwa přece nebyla ani stará, ani škaredá."

"No, to máš pravdu," řekl otec. Poklepal Šamana po rameni, vešli spolu do kůlny a zavřeli za sebou dveře.

V červenci školní výbor nabídl Rachel Geigerové místo učitelky. Nebylo neobvyklé, že někdo ze starších žáků dostal příležitost učit, když se uvolnilo místo. Dorothy Burnhamová ve svém dopise na rozloučenou dívku vřele doporučila. Kromě toho, jak zdůraznil Carroll Wilkenson, Rachel mohli zaměstnat za začátečnický plat, a vzhledem k tomu, že má kde bydlet, odpadnou i tyto výdaje.

Nabídka vyvolala u Geigerů mučivé váhání. Lillian a Jay spolu dlouho tlumeně hovořili. "Už jsme to odsouvali dost dlouho," říkal Jay.

"Ale pracovat rok jako učitelka, to jí může jen prospět.

Pomůže jí to vybrousit chování. Učitel, to je přece něco tak typicky amerického!"

Jason vzdychl. Miloval své tři syny, Daveyho, Herma a Cubbyho. Jsou to hodní, milí chlapci. Stejně jako jejich matka hráli všichni tři na klavír, pravda, s různou zručností, a Dave a Herm se chtěli naučit hrát na dechové nástroje, kdyby se našel nějaký učitel. Rachel byla jeho prvorozená a jediná dcera k tomu. Jako dítě ji naučil hrát na housle. Věděl, že přijde den, kdy odejde z jeho domu a zůstane mu jen prostřednictvím spíše vzácných dopisů a návštěv u nich nebo u ní.

Nechá-li ji ještě chvíli v lůně rodiny, vyjde tím vstříc svým sobeckým zájmům. "Tedy dobrá, ať je z ní učitelka," řekl nakonec.

Bylo to už několik let, co záplava spláchla Makwinu potírnu.

Zbyly jen dvě kamenné stěny šest stop dlouhé, tři stopy vysoké a vzdálené od sebe dvě a půl stopy. V srpnu Šaman začal nad stěnami budovat klenutou střechu z mladých stromků. Pracoval pomalu a neobratně, proplétal stromky vrbovými pruty. Když jeho otec viděl, co dělá, zeptal se ho, zda mu může pomoci, a potom pracovali oba spolu skoro dva týdny ve volném čase.

Podařilo se jim nakonec, že potírna vypadala přibližně tak, jako když ji kdysi Makwa s pomocí Měsíce a Přicházejícího Zpívajícího postavila za pár hodin.

Z dalších stromků a prutů postavil košovitý kumbál, do kterého se vešel dospělý muž, a zavěsil ho dovnitř potírny, napříč mezi horní části kamenných stěn.

Rob J. měl roztrhanou přikrývku z buvolí kůže a jednu kůži z jelena. Když natáhli kůže přes kostru ze stromků a z prutů, ještě velká část zůstala nezakrytá.

"Co kdybychom zkusili deku?" navrhl Šaman.

"Raději dvě, ve dvou vrstvách, aby pára neunikala."

Vyzkoušeli potírnu prvního mrazivého dne v září. Makwiny potící kameny zůstaly tam, kde je zanechala, a oni vybudovali dřevěné ohniště a do něj položili kameny, aby se rozpálily.

Šaman přišel k potírně zahalen jen dekou, kterou shodil venku; roztřeseně si lehl do koše. Rob J. rozpálil kameny a pomocí vidlicovitých tyčí je umístil pod koš. Potom je polil studenou vodou z džberu a potírnu utěsnil. Šaman ležel v stoupající páře, dýchal vlhkou vůni a vzpomínal si, jak se bál; když tam byl poprvé, jak se v Makwině

náručí chránil před spalujícím žárem a hustou tmou. Vybavil si ty podivné značky na jejích prsou a jak ty jizvy cítil na tváři. Od Makwy přešel v myšlenkách k Rachel, která byla štíhlejší a vyšší než Makwa a její ňadra byla plnější. Myšlenky na Rachel ho vzrušily a dostal strach, že se otec vrátí a vzrušení si všimne. Přinutil se vrátit myšlenkami k Makwě. Vzpomínal na tichou laskavost, která z ní vyzařovala, uklidňující jako první vlna teplé páry. Jak podivné bylo být znovu v potírně, kde ona byla tolikrát. Jeho vzpomínky byly rok od roku kusejší a nedokázal si už vybavit, proč ji někdo zabil. Nedokázal si vysvětlit, proč vůbec jsou zlí lidé. "Wi-a-ya-ni. Ni-na ne-gi-seke-wito-sem.e-ne ni-na..." Kamkoliv půjdeš, půjdu i já, můj synu.

Za chvíli otec dopravil pod koš další horké kameny a poléval je studenou vodou. Pára vyplnila každý kout potírny. Snášel ji jak dlouho se dalo, dokud nezačal těžce dýchat a hojně se potit. Potom seskočil z koše a vyběhl ven do chladného vzduchu a vrhl se do studené řeky. Na okamžik měl pocit, že umřel, že rituálním způsobem obětoval svůj život, ale když se celý namočil a začal plavat, cítil, jak mu krev víří v žilách. Když vodu opustil a utíkal do stodoly, halekal jako Sauk. Ve stodole se rychle vydrhl do sucha a oblékl do teplých šatů.

Zřejmě na něm byla prožitá rozkoš poznat, neboť když vyšel ze stodoly, otec se rozhodl, že potírnu vyzkouší i on.

Tentokrát to byl Šaman, kdo rozpálil a přenesl kameny a poléval je vodou.

Když se konečně zářící a smějící se vrátili do domu, ukázalo se, že se opozdili k večeři. Podrážděná Šamanova matka nechala jejich talíře na stole a jídlo jim vychladlo. Šaman s otcem vynechali polévku a ze skopového museli seškrábat lůj, ale shodli se na tom, že to stálo za to. Makwa se skutečně uměla koupat.

Když začala škola, Rachel zjistila, že vůbec není obtížné stát se učitelkou. Každodenní rutina jí byla důvěrně známá; výuka, samostatná práce dětí, zpěv, domácí úlohy. Šaman ji předčil v matematice a tak ho požádala, aby počty učil on.

Plat sice nedostával, ale jelikož se o něm pochvalně zmínila před rodiči i před školní radou, ochotně jí pomáhal při sestavování učebního plánu.

Názor slečny Burnhamové, že hlasová cvičení třeba už nebudou nutná, upadl v zapomnění. Když teď Rachel byla učitelkou, po odchodu dětí cvičili ve škole, s výjimkou případů, kdy k tomu potřebovali klavír její matky. Šaman zbožňoval, když mohl vedle ní sedět u piána, ale měl rád i ty intimní chvíle, když spolu byli sami ve škole.

Jako žáci se vždy smáli tomu, že slečna Burnhamová se zdánlivě nikdy nemusí jít vyčurat, ale teď se Rachel pokusila zavést stejnou praxi. Když však ostatní odešli, nemohla se dočkat, až si bude moci odskočit. Zatímco na ni čekal, většinu času strávil úvahami, co asi nosí pod sukní. Velký Šamanovi vyprávěl, že když to dělal s Pattie Druckerovou, svlékal ji ze starých, proděravělých spodků po otci, ale Šaman věděl, že ženy obvykle nosí krinolíny z velrybí kostice nebo spodničky s koňskými žíněmi, které sice škrábaly na těle, ale zato byly teplejší. Rachel nebyla citlivá na chlad. Když se vrátila, pověsila si kabát na věšák a potom spěchala ke kamnům, ohřát se nejprve zepředu a potom i zezadu.

Byla učitelkou jen měsíc, když musela odjet s rodiči do Peorie na židovské svátky. Půlku října za ni Šaman suploval, za což dostal plat. Děti už byly zvyklé na to, že je učí počty. Věděly, že umí odezírat z jejich úst a že jim rozumí.

Hned první ráno Randy Williams, kovářův nejmladší, když byl otočen k učiteli zády, řekl nějakou sprosťačinu, a děti se rozesmály. Šaman nenuceně kývl hlavou a zeptal se Randyho, jestli chce, aby se mu trochu podíval na zoubek. Šaman byl větší než většina mužů, které znali, a když Randy roztřeseně řekl, že ne, to že by nechtěl, úsměvy zmizely. Po celý zbytek suplování neměl Šaman s disciplínou už žádné potíže.

První den, když se Rachel vrátila do školy, byla jak omámená. Odpoledne, když vyprovodila děti ze školy, se vrátila dovnitř roztřesená a s pláčem.

Šaman k ní přistoupil a objal ji. Neprotestovala, jen stála u kamen se zavřenýma očima. "Peoria se mi hnusí ," řekla potichu. "Je to odporné, stýkat se s tolika lidmi. Matka a otec... mě tam vozí vystavovat jako zboží."

Nezdálo se mu nepřirozené, že rodiče jsou na ni hrdi. A kromě toho, teď celý rok do Peorie nepojede. Neříkal ale nic.

Nepřišlo mu ani na mysl, že by ji políbil, byl šťastný, že se může dotýkat jejího měkkého těla, myslel si, že nic, co spolu muž a žena dělají, nemůže být lepší než toto. Za kratičký okamžik se odtáhla a skrz slzy se na něj vážně zadívala. "Ty jsi můj nejvěrnější přítel."

"To jsem," odvětil.

Dvě události přivedly Roba J. na stopu, jak se věci mají.

Jednoho mrazivého listopadového jitra Šaman zastavil otce, když kráčel ke stodole.

"Včera jsem navštívil slečnu Burnhamovou, vlastně paní Cowanovou. Požádala mě, abych tebe i maminku co nejsrdečněji pozdravoval.

Rob J. se usmál. "Tak To je od ní hezké. Doufám, že už přivykla životu na Cowanově farmě."

"Ano. Děvčátka ji mají ráda. Pro dva lidi je tam ovšem spousta práce." Podíval se úkosem na otce. "Taťko? Je hodně takových manželství'? Myslím takových, kdy žena je starší než muž?"

"No, Šamane, obvykle to bývá opačně, ale ne vždy. Řekl bych, že je dost i takových." Čekal, kam se bude rozhovor ubírat dál, ale jeho syn jen přikývl a zamířil do školy. Rob J. vešel do stodoly a osedlal si koně.

O pár dní později pracoval se synem v domě. Sarah v několika domech v Rock Islandu viděla podlahové krytiny a uprosila Roba J." aby si i ona mohla nějaké obstarat. Byly vyrobeny z pogumovaného hrubého plátna a opatřeny pěti vrstvami nátěrů.

Nepropouštěly prach ani vodu a působily velmi dekorativně.

Alexe a Aldena zaměstnala pokládáním těchto krytin a prvními čtyřmi nátěry, ale k poslednímu nátěru přiměla manžela.

Rob J. namíchal barvy na všech pět nátěrů z podmáslí, oleje z obchodu a jemně mletých vaječných skořápek, čímž dosáhl odstínu zralé pšenice. Spolu se Šamanem naná."seli poslední vrstvu nátěru, a teď, jednoho slunného nedělního rána, horlivě kreslili černý lem okolo stěn, aby byli hotovi, než se Sarah vrátí z kostela.

Šaman byl trpělivý. Rob J. věděl, že Rachel na něj čeká v kuchyni, ale viděl, že se chlapec nesnaží práci odbýt.

"Taťko?" řekl Šaman. "Vyjde to moc draze, být ženatý?"

"No, dost." Setřel z koberce drobnou čmouhu. "Ovšem, jak kdy. Některé páry, než se osamostatní, žijí u rodičů, buď jejích nebo jeho." Z tenkého prkýnka si udělal pravítko, aby si práci usnadnil, a Šaman je teď posouval podél stěny a Rob J. natíral černou barvou. Pomalu končili.

Vyprali štětky a nářadí uložili do stodoly. Když se vrátili zpět do domu, Šaman pokýval hlavou. "To je mi jasné, že jak kdy."

"Co, jak kdy?" zeptal se Rob J. nepřítomně. Mezitím už začal přemýšlet o tom, jak dostane vodu z ošklivě opuchlého kolena Harolda Heyseho.

"No ty peníze, které jsou zapotřebí na to, aby se člověk mohl oženit. Záleží to na tom, kolik vyděláváš, jak rychle se rodinka rozroste a na takových věcech."

"Jistě," řekl Rob J. Byl poněkud rozladěn z toho, že mu ušel stěžejní bod jejich rozhovoru.

O několik minut později už Šaman a Rachel Geigerová míjeli stodolu směrem k silničce. Šaman visel očima na Rachel, aby viděl, co říká, ale když Rob J. sledoval tvář svého syna, hned věděl, o co jde.

Když si jednotlivé útržky událostí z poslední doby poskládal, musel se usmát.

Než se vydal ošetřit koleno Harolda Heyseho, zastavil se na Geigerově farmě. Jeho přítel byl v kůlně na nářadí a brousil kosu. Usmál se a přivítal ho, aniž přestal jezdit brouskem po čepeli.

"Vítám tě, Robe J."

"Nazdar, Jasone."

V kůlně byl ještě jeden brousek. Rob J. ho popadl a pustil se do druhé kosy.

"Přišel jsem si s tebou popovídat o jedné věci," pravil.

DOSPÍVÁNÍ

Ztvrdlá poslední zimní vrstva sněhu dosud ležela na polích jako tenká ledová poleva, když se Rob J. dal do jarních prací na ovčí farmě. Šaman se vylekal a současně potěšil, že poprvé počítali i s ním. Předtím vždy plnil jen příležitostné úkoly a jinak se měl věnovat hlavně svému studiu a hlasovým cvičením.

"Letos nutně potřebujeme tvoji pomoc," řekl mu otec. "Alden s Alexem to nechtěli dovolit, ale ani tři chlapi nezvládnou práci, kterou Měsíc dělala sama." Kromě toho, řekl ještě, každoročně se stádo rozrůstá a je potřeba stále víc a víc pastvin. "Mluvil jsem s Dorothy Cowanovou a s Rachel. Obě mají pocit, že se ve škole nemůžeš už nic víc naučit. Řekly mi, že už nemáš zapotřebí ani hlasová cvičení, a" - zazubil se na Šamana"musím říct, že s nimi souhlasím. Tvůj hlas už nemá chybu."

Rob J. si dal záležet, aby dal Šamanovi najevo, že toto uspořádání není natrvalo. "Vím, že se farmaření nechceš věnovat. Ale teď nám pomůžeš, a my budeme přemýšlet o tom, co budeš chtít dělat dál."

Alden s Alexem se starali o porážení jehňat. Šaman dostal za úkol, jakmile půda trochu změkne, vysázet živé ploty. Tyčové ohrady nebyly pro ovce vhodné, neboť zvířata mezi tyčkami snadno proklouzla, což platilo i pro šelmy. Šaman po obvodu vyoral jednu brázdu a potom do ní jednu vedle druhé, aby vytvořily hustou bariéru, vyséval semena maklury. Pracoval opatrně, libra semen stála pět dolarů. Maklury rostou bujně a vytvářejí hustý porost s dlouhými nebezpečnými trny a starají se jak o to, aby ovce zůstávaly uvnitř, tak i o to, aby kojoti a vlci zůstávali venku. Trvá to tři roky, než maklury vytvoří plot, který chrání pole, ale Rob J. pěstoval trnité ohrady už od té doby, co se pustil do zemědělství, a tak když Šaman dokončil výsev nových plotů, strávil celé dny na žebříku ořezáváním starých. Když byl hotov i s tím, bylo nutno vyhrabat kameny z polí, nadělat dříví na topení, zasadit sloupky, vykopat pařezy na kraji lesa...

Ruce a paže měl poškrábané trny, dlaně samý mozol, svaly ho bolely a potom tvrdly. Tělo podléhalo vývojovým změnám, hlas se mu prohluboval. V noci míval erotické sny. Někdy se na sny nedokázal rozpomenout nebo nedokázal identifikovat ženy, které v nich vystupovaly, ale občas si zřetelně pamatoval na Rachel.

Nejméně jednou tou ženou byla Makwa, což ho mátlo a znepokojovalo. Marně se snažil odstranit z prostěradla důkazy, než ho dají do prádla.

Celá léta se s Rachel vídal denně a teď najednou skoro nic.

Jednu neděli odpoledne šel k jejich domu a na zaklepání mu otevřela její matka. "Rachel má práci a teď se s tebou nemůže vidět. Vyřídím jí od tebe pozdrav, Robe J.," řekla Lillian laskavě. Při občasných nedělních večerech, když se jejich rodiny setkávaly, aby pěstovaly hudbu a přátelství, zařídil to tak, aby seděl vedle Rachel a hovořil s ní o škole. Chybělo mu, že už děti neučí počty, ptal se jí na děti a pomáhal jí sestavit plán dalších hodin. Ale zdála se mu jakási podivně nesvá. To, co na ní miloval, její teplo a světlo, bylo poněkud tlumené, asi jako když se na oheň přiloží příliš mnoho dřeva.

Když navrhl, aby se šli projít, zdálo se, že všichni dospělí v místnosti čekají na to, co mu odpoví, a jejich napětí nepovolilo, dokud mu neřekla ne, teď nemohu jít ven, ale jsi hodný Šamane, děkuji ti.

Otec a matka Rachel vysvětlili o co jde, že mladí chlapci bývají potřeštění, a nedvojsmyslně naznačili, že se musí vyhýbat tomu, aby je jakkoliv povzbudila. Bylo to velmi těžké.

Šaman byl její kamarád a jeho společnost jí chyběla. Starala se o jeho budoucnost, ale držela na uzdě své vnitřní zoufalství, snažila se dohlédnout do temných hloubek své osobnosti, ve kterých tušila úzkost a strach.

Měla si uvědomit, že Šamanovo poblouznění rychle pomine, ale její strach z budoucnosti byl tak silný, že když přišel Johann C. Regensberg, aby strávil konec týdne v domě jejích rodičů, bez váhání ho přijala jako otcova přítele. Byl to vlídný, trochu kyprý muž na prahu čtyřicítky, který svého hostitele oslovoval uctivě pane Geigere, ale Jasona požádal, aby mu říkal Joe. Byl středně vysoký, měl živé, trochu šilhavé modré oči, které zadumaně hleděly na svět zpoza brýlí s kovovým rámem. Jeho příjemná tvář byla posazena mezi krátkou bradkou a hnědými vlasy, postupně ustupujícími směrem k vrcholu lebky.

Později, když o něm Lillian hovořila s přáteli, říkala, že má vysoké čelo.

Joe Regensberg se objevil na farmě v pátek, právě včas k večeři. Ten večer a příští den strávil celé s Geigerovými. V sobotu večer spolu s Jasonem předčítali z Písma a meditovali nad třetí knihou tóry. Po studeném obědě si prohlédl sýpku a lékárnu a potom, dobře oblečen, si vyšel prohlédnout pole, připravená na jarní setí.

Na konci šabatu měli Geigerovi k večeři .ţsoulet, jídlo sestávající z fazolí, masa, ječmenných krup a švestek, které se pomalu vařilo na horkém uhlí od předcházejícího odpoledne, protože Židé měli během šabatu zakázáno zapalovat oheň. Potom se muzicírovalo. Jason hrál část Beethovenovy sonáty pro housle a potom dal přiležitost Rachel, která ji s radostí dokončila. Host je sledoval s neskrývaným potěšením.

Na konci večera přistoupil Joe Regensburg ke svému obrovskému vyšívanému kufru a vytáhl z něj dary - pro Lillian sadu chlebových forem, vyrobených v jeho chicagské továrně na plechové zboží, pro Jaye láhev staré brandy a pro Rachel knihu - Kronikic Pickivickovn klicbic.

Všimla si, že pro její bratry žádné dá rky nezbyly. Najednou pochopila význam té návštěvy a přepadla ji úzkost a rozpaky.

Poděkovala mu - strnule a toporně. S námahou dodala, že knihy pana Dickense má ráda, ale dosud četla jen Nicholase Nieklebyho.

"Kroniku Pickwickovn klicbic mám ve zvláštní oblibě," řekl.

"Až si knihu přečtete, rád bych si s vámi o ní pohovořil."

Bylo by nepřesné označit ho jako hezkého muže, ale tvář měl inteligentní. Kniha, pomyslela si s nadějí, jako první dar ženě za těchto okolností, svědčí o tom, že to je mimořádný muž.

"Myslel jsem, že by to mohl být vhodný dárek pro učitelku," řekl, jako kdyby jí četl myšlenky. Šaty mu padly lépe než ostatním mužům, které znala; asi byly lépe ušité. Když se usmíval, v koutcích úst se mu dělaly dolíčky.

Jason napsal Benjaminovi Schoenbergovi, šndchenovi v Peorii, a pro jistotu poslal ještě jeden dopis dohazovači jménem Solomon Rosen do Chicaga, kde byla rozrůstající se židovská komunita. Schoenberg odpověděl květnatým dopisem, ve kterém vyjmenovával přednosti řady mladých mužů, ze kterých by byli báječní ženiši a se kterými by se Geigerovi mohli vidět, až přijedou na Velké svátky do Peorie. Solomon Rosen se však neomezil jen na slova, přikročil i k činu. Jedním z jeho potenciálních ženichů je jistý Johann Regensberg. Když Regensberg mezi řečí uvedl, že se chystá jet do západního Illinois zkontrolovat, jak se prodává jeho plecho=

vé zboží, mezi jiným i do několika obchodů v Rock Islandu a Davenportu, Solomon Rosen sjednal seznámení.

Několik týdnů po návštěvě přišel od pana Rosena další dopis.

Rachel na Johanna Regensberga udělala velmi příznivý dojem.

Pan Rosen je informoval, že Regensbergova rodina má jiches, neklamný znak, že mnoho generací žilo v židovských komunitách.

V dopise se uvádělo, že mezi předky pana Regensberga byli učitelé a vykladači písma a že jeho. rodokmen je znám až do čtrnáctého století.

Ale jak Jay pokračoval ve čtení, jeho tvář brunátněla urážkou. Johannovi rodiče, Leon a Golda Regensbergovi, jsou už po smrti, ale v této věci je zastupuje paní Harriet Ferberová, sestra nebohého Leona Regensberga. Ve snaze učinit zadost rodinné tradici požaduje paní Ferberová svědectví nebo jiné důkazy stran panenství nastávající nevěsty.

"Tady nejsme v Evropě," rozhořčil se Jason. "A kromě toho nekupují krávu."

Na své chladné odmítnutí dostal obratem smířlivou odpověď od pana Rosena, který žádost paní Ferberové odvolal a místo toho požádal, zda by Geigerovi nemohli pozvat Johannovu tetu na návštěvu. Tak tedy za několik týdnů přijela do Holdenova Přívozu paní Ferberová, drobná, vzpřímená žena s lesklými, bílými vlasy, spletenými do drdolu. Přivezla s sebou koš plný kandovaného ovoce a rumových koláčků a tucet lahví košer vína, neboť dorazila právě na šabat. Potěšila ji Lillianina kuchyně i rodinné muzicírování, ale všímala si hlavně Rachel. Hovořila s ní o výchově a o dětech a na první pohled se do ní bláznivě zamilovala.

Nebyla tak hrozná, jak se obávali. Pozdě večer, zatímco Ráchel uklízela kuchyni, paní Ferberová seděla s Jayem a Lillian a vzájemně se seznamovali se svými rodinami.

Lillianini předkové byli španělští Židé, kteří uprchli před inkvizicí, nejprve do Nizozemí, později do Anglie. Nakonec našli politický azyl v Americe. Z otcovy strany byla příbuzná s Francisem Salvadorem, kterého jeho křesťanští sousedé zvolili do Provinčního kongresu v Jižní Karolíně, a který, když sloužil ve vlastenecké domobraně, se několik týdnů před přijetím Prohlášení nezávislosti stal prvním Židem, který položil život za Spojené státy, když byl

napaden ze zálohy a oskalpován toryi za pomoci Indiánů. Z matčiny strany byla Mendesová, sestřenice Judaha Benjamina, senátora Spojených států za stát Louisiana. Jasonovi předkové, zavedení výrobci léků v Německu, přišli do Charlestonu v roce 1819, když o vlas unikli pogromům, za kterých se na ulicích srocovaly davy lidí pátrajících po Židech a fanaticky vykřikující "Hep! Hep! Hep", bojový pokřik dochovaný z dob křižáků a vzniklý ze začátečních

písmen hesla Hierosolvnt.n est perdita, Jeruzalém padl.

Regensbergovi opustili Německo deset let před pogromy hepistů, prozradila paní Ferberová. Mívali vinice v Porýní.

Nejsou příliš bohatí, ale jsou finančně nezávislí. Joeova firma s plechovým zbožím prosperuje. Patří ke kmeni Kohanů a v jejich žilách koluje krev nejvyšších kněží Chrámu krále Šalamouna. Kdyby došlo k sňatku, naznačila decentně Lillian a Jayovi, jejich vnuci by se stali potomky dvou jeruzalémských hlavních rabínů. Ti tři seděli, s potěšením o sobě navzájem přemítali a popíjeli výborný anglický čaj z bezedného koše paní Ferberové."I sestra mé matky se jmenovala Harriet," řekla Lillian."Říkali jsme jí Hattie." Ji nikdy neřekli jinak než Harriet, pravila paní Ferberová, ale řekla to tak okouzlujícím způsobem, že pro Geigerovy nebylo obtížné přijmout její pozvání do Chicaga.

O několik týdnů později, ve středu, všech šest členů Geigerovy rodiny nastoupilo v Rock Islandu do vlaku a vydali se na pětihodinovou cestu železnicí, bez přestupování. Chicago bylo velké, rozlezlé, špinavé, přelidněné, ošumělé, hlučné a pro Rachel velmi vzrušující. Její rodina dostala pokoje ve čtvrtém poschodí hotelu Palmeris Illinois House. Ve čtvrtek a v pátek, během dvou obědů v Harrietině domě na South Wabash Avenue, se setkali s ostatními členy rodiny a v sobotu ráno se zúčastnili bohoslužby v rodinné synagoze Regensbergů, Kehilath

Ansbe Maarib, kde se Jasonovi dostalo té cti, aby předčítal z tóry a zazpíval požehnání. Večer šli do jedné koncertní síně, kde kočovná operní společnost dávala Weberova Čarostřelce.

Rachel nikdy předtím nebyla na opeře a vzletné, romantické árie ji dojaly.O první přestávce ji Joe Regensburg odvedl na vzduch

a požádal ji, aby se stala jeho ženou, a Rachel jeho nabídku přijala. Poněkud ji to šokovalo, neboť na skutečné nabídce a přijetí se přece dohodly jejich rodiny. Joe z kapsy vytáhl prsten s diamantem, který patříval jeho matce. Diamant, první, který Rachel kdy viděla, byl drobný, ale překrásně zasazený.

Prsten jí byl trochu velký a Rachel držela pěst zaťatou, aby jí nespadl z prstu a neztratila ho. Když vklouzli zpět na svá místa, opera pokračovala. Rachel seděla ve tmě vedle Lillian, uchopila matku za ruku a položila ji na svůj prsten. Šťastně se usmála a bezděčně si povzdychla. Když dovolila patetické hudbě, abyji přenesla někam do německého lesa, uvědomila si, že tato událost, která jí dlouho působila zlé sny, by ve skutečnosti mohla být branou k její svobodě a k velmi příjemnému životu.

V jedno horké májové ráno přišla na ovčí farmu. Šaman, silně zpocený, už několik hodin kosil a potom se dal do hrabání.

Celý byl pokryt prachem a pylem. Rachel měla na sobě svoje oblíbené šedé šaty, široký, černý čepec, který na ní dosud neviděl, a bílé bavlněné rukavičky. V podpaždí se jí už začínaly objevovat velké vlhké skvrny. Když ho požádala, aby ji doprovodil domů, ochotně hrábě položil.

Chvíli mluvili o škole, pak téměř bez přechodu začala mluvit o sobě, o tom, jaký obrat nastal v jejím životě.

Usmívala se na něj, stáhla si levou rukavičku a ukázala mu prsten, a on pochopil, že se bude vdávat.

"To odtud odjedeš?"

Uchopila ho za ruku. Léta, která následovala, když si Šaman znovu a znovu přehrával tuto scénu, si vyčítal, že s ní tehdy nepromluvil. Že jí nepopřál šťastný život, neřekl jí, co pro něj znamenala, nepoděkoval jí.

Nerozloučil se s ní.

Ale nemohl se na ni ani podívat, takže neviděl, co říká.

Ztvrdl jako kámen a její slova po něm klouzala jako déšť.

Když došli na stezku, vedoucí k jejímu domu, a on se otočil, aby vyrazil na zpáteční cestu, bolela ho ruka, jak pevně mu ji tiskla.

Toho dne, kdy Geigerovi odjeli do Chicaga, kde Rachel pod baldachýnem vstoupila do stavu manželského, Roba J. doma přivítal Alex. Nabídl otci, že se za něj postará o koně.

"Ty jdi raději hned dovnitř. Se Šamanem něco je."

Rob J. stál u dveří do Šamanova pokoje a naslouchal drsnému, hrdelnímu vzlykání. Když on byl v Šamanově věku, právě tak usedavě plakal, když jeho fena zvlčila a začala kousat a jeho matka ji dala jednomu domkáři, který bydlel na samotě za kopcem. Věděl ale, že zármutek jeho syna nezpůsobilo zvíře, ale lidská bytost.

Vešel a přisedl si k němu na postel. "Je pár věcí, které bys měl vědět. Židů je velmi málo a jsou většinou obklopeni velkou přesilou nás jinověrců. Proto cítí, že pokud se nebudou ženit a vdávat mezi sebou, nepřežijí.

Ty mezi ně nepatříš, a proto jsi nikdy neměl ani tu nejmenší šanci." Natáhl se a pohladil syna po zpocených vlasech. Potom spočinul rukou na jeho hlavě. "A navíc, ona je už žena," pravil, "a ty jsi ještě chlapec."

V průběhu léta školní výbor hledal dobrého učitele, kterému by pro mládí a nezkušenost musel vyplácet jen malou mzdu, a nabídl práci Šamanovi. On však odmítl.

"Co tedy chceš dělat?" zeptal se ho otec.

"To nevím."

"Nahoře v Galesburgu je střední škola. Knox College," řekl Rob J. "Považují ji za velmi dobrou. Nechceš pokračovat ve vzdělávání? A změnit přitom prostředí?"

Syn přisvědčil. "Myslím, že bych chtěl."

A tak dva měsíce po svých patnáctých narozeninách Šaman odešel z domu.

VÍTĚZOVÉ A PORAŽENÍ

V září 1858 byl reverend Joseph Hills Perkins povolán, aby se stal kazatelem největšího baptistického chrámu ve Springfieldu. Mezi jeho nové ovečky patřil guvernér a řada

poslanců a pan Perkins byl svým úspěchem oslněn jen o maličko více než jeho-bývalí farníci v Holdenově Přívozu, kteří v jeho postupu viděli zřetelný důkaz své vlastní jasnozřivosti, když si kdysi vybrali právě jeho. Nějaký čas byla Sarah zaměstnána řadou večírků na rozloučenou a přátelských posezení; potom, když se Perkinsovi odstěhovali, znovu začalo hledání nového duchovního, znovu se střídali potulní kazatelé, které bylo nutno nakrmit a ubytovat, znovu začaly tahanice a spory o tom, který z kandidátů je jakž takž nejvhodnější.

Zpočátku podporovali jednoho muže ze severního Illinois, který byl ohnivým odpůrcem hříchu. Když se ukázalo, že má šest dětí a další na cestě, vypadl ze hry, neboť fara byla malá.

Mnohým z těch, kterým nevyhovoval jeho styl, a Sarah k nim patřila, se jeho odmítnutím ulevilo. Nakonec se rozhodli pro pana Luciana Blackmera, rudolícího muže s klenutou hrudí, který právě dorazil na Západ. "Ze státu Rhode Island do stavu boží milosti," tak Carroll Wilkenson představil nového sluhu božího Robovi J. Pan Blackmer se zdál být příjemný muž, ale skličujícím dojmem na Roba J. působila jeho žena. Julia Blackmerová byla hubená, úzkostlivá a její sinavost a kašel svědčily o pokročilé plicní nemoci. Zatímco ji vítal, cítil na sobě pátravý pohled jejího manžela, jako by Blackmer očekával, že dr. Cole ho povzbudí novou nadějí na vyléčení.

Holdenův Přívoz, Illinois

12. října 1858 Můj drahý Šamane,

s potěšením jsem se z Tvého dopisu dozvěděl, že ses už v Galesburgu zabydlel, studuješ a jsi zdravý. I my jsme všichni zdrávi. Alden a Alex skončili se zabijačkou a už si pochutnáváme na nové slanině, žebírkách, šunce (vařené, uzené i nakládané), na nožičkách i na sádle.

Zdá se, že z nového kaplana se vyklubal zajímavý chlapík. Je odvážný, hned jak se poprvé vyškrábal na kazatelnu, vy 306

307

rukoval s některými morálními problémy otroctví. Třebaže se zdálo, že se setkal se souhlasem většiny přítomných, silná a hlasitá menšina (včetně Tvé matky!) dala najevo nesouhlas, jakmile kostel opustila.

Vzrušilo mě, když jsem se doslechl, že Abraham Lincoln ze Springfieldu a senátor Douglas ohlásili na 7. října besedu v Knox College. Doufám, žes měl příležitost se zúčastnit. Do jejich souboje o senátorské křeslo poprvé zasáhnu jako volič a těžko říci, který z nich je horší. Dóuglas brojí proti primitivní úzkoprsosti Nicnevědoucích, ale smiřuje se s vlastníky otroků. Lincoln hřímá proti otroctví, ale nadbíhá ovšem Nicnevědoucím, aby získal jejich podporu. Oba mi jdou na nervy Politikáři! Předměty, které sis vybral, vypadají nadějně. Měj však na mysli, že kromě botaniky, astronomie a fyziologie jsou jistá tajemství, o kterých tě poučí literatura.

Snad Ti to, co k dopisu přikládám, usnadní nákup vánočních dárků. Těším se, až tě na svátky uvidím!

Tvůj milující otec

Šaman mu chyběl. Jeho vztah k Alexovi byl spíš opatrný než vřelý. Sarah byla stále zaměstnána prací v církvi. Měl rád občasné hudební večírky s Geigerovými, ale jen co dohráli, dělila je hráz protichůdných politických názorů. Stále častěji pozdě odpoledne, když měl po návštěvách, otáčel koně ke klášteru svatého Františka z Assisi. S každým uplynulým rokem jasněji chápal, že matka Miriam je spíše odvážná než odstrašující, spíše úctyhodná než nahánějící hrůzu.

"Něco pro vás mám," řekla mu jednoho odpoledne a vložila mu do ruky svazek zahnědlých papírů pokrytých drobným, špatně čitelným rukopisem, napsaným řídkým černým inkoustem. Když usedl do koženého křesla a vypil si kávu, pustil se do jejich čtení a pochopil, že to jsou stanovy Bratrstva hvězdnatého praporu a že je mohl napsat jen někdo, kdo je členem tohoto spolku.

Text začínal schématem celostátní struktury této tajné politické organizace. Na nejnižším stupni byly obvodní rady, které si volily své funkcionáře, sestavovaly si vlastní pravi dla a zasvěcovaly své členy. Nad obvodními radami byly okresní rady, ve kterých byl jeden člen z každé obvodní rady. Okresní rady dohlížely na politickou činnost obvodních rad a vybíraly místní politické kandidáty, hodné podpory bratrstva.

Nad všemi buňkami v jednom státě stála velká rada, do které byli delegováni tři členové z každé okresní rady. V čele velké rady byl prezident a další volení představitelé. Na samém vrcholu dobře promyšlené organizace byla celostátní rada, která rozhodovala o všech celostátních politických záležitostech včetně výběru kandidátů bratrstva na funkci prezidenta a viceprezidenta Spojených států. Celostátní rada nařizovala i tresty za porušení povinností členů a

stanovovala četné rituály bratrstva. členství bylo dvou druhů. Pro udělení prvního stupně členství bylo nutno, aby kandidát byl dospělý muž narozený ve Spojených státech z protestantských rodičů, který nemá za ženu katolickou manželku.

Každému nadějnému členovi kladli neomalenou otázku. "Jste ochoten využít svůj vliv a hlasovat jen za rozené Američany do všech čestných, svěřeneckých a hospodářských úřadů ve prospěch národa, a pro vyloučení všech cizinců a zejména římských katolíků, bez ohledu na jejich stranickou příslušnost?"

Od muže, který takto přísahal, se očekávalo, že se vzdá všech závazků k jiným stranám, že bude podporovat politickou vůli bratrstva a pracovat na tom, aby byly změněny naturalizační zákony. Až potom mu byla svěřena tajemství, pečlivě popsaná v zápiscích - poznávací znamení, způsob podávání ruky, hesla a výstrahy.

Pro udělení druhého stupně členství musel být kandidát důvěryhodný veterán. Jen členové druhého stupně byli vhodní pro funkce v rámci bratrstva, pro vedení tajných činností a pro zastávání úřadů v místní i federální politice. Když byli zvoleni nebo jmenováni, měli nařízeno odvolat všechny podřízené cizince a katolíky a v žádném případě takové "nejmenovat do žádného úřadu ve své působnosti".

Rob J. hleděl na Miriam Ferocii. "Kolik jich je?"

Pokrčila rameny. "Nevěříme, že by v tajném bratrstvu mohlo být mnoho lidí. Snad tisíc. Ale představují ocelovou páteř Americké strany."

"Daruji vám tyto dokumenty, protože jste protivníkem této skupiny, která se snaží ublížit mé matce Církvi, a protože musíte znát povahu těch, kdo nám škodí a za jejichž duše se my modlíme k bohu." Soustředěně ho pozorovala. "Ale musíte slíbit, že nepoužijete žádné z těchto informací k tomu, abyste se přiblížil k nějakému podezřelému členu Bratrstva v Illinois, neboť kdybyste to udělal, přivedl byste toho muže, který tento dokument napsal, do smrtelného nebezpečí."

Rob J. přikývl na souhlas. Poskládal dokument a podával jí ho zpět, ale ona potřásla hlavou. "Je váš," pravila. "Spolu s mými modlitbami."

"Za mě se nemusíte modlit!" Bylo mu nepříjemné hovořit s ní o věcech víry.

"V tom mi nemůžete bránit. Vy si modlitby zasloužíte a já o vás s Pánem často hovořím."

"Stejně tak, jako se modlíte za naše nepřátele," zaryl nerudně, ale s ní to nepohnulo.

Doma si později dokument přečetl znovu, přičemž zkoumal pavučinovitý rukopis. Musel to napsat někdo (snad kněz?), kdo hraje na obě strany a vydává se za někoho jiného, riskuje svoji bezpečnost a snad i život. Rob J. by si přál, aby si mohl s tím mužem pohovořit.

Nick Holden byl vzhledem ke své reputaci udatného bojovníka proti Indiánům hladce zvolen třikrát za sebou, ale teď se ucházel o své čtvrté období a jeho protivníkem byl John Kurland, rockislandský advokát. Kurland byl dobře zapsán u demokratů i u jiných a podpora Nicnevědoucích Holdenovi asi už ochabovala. Někteří říkali, že kongresman by mohl o úřad přijít. Rob J. očekával, že Nick udělá nějaké spektakulární gesto, aby získal hlasy. Proto ho jen málo překvapilo, když se jednoho odpoledne vrátil domů a slyšel, že kongresman Holden a šerif Graham verbují do dalšího dobrovolného policejního oddílu.

"Šerif říká, že ten psanec Frank Mosby se ukrejvá na severu okresu," řekl Alden. "Nick lidi tak vyhecoval, že jsou spíš naladěný ho lynčovat než zatknout, to si teda pište. Graham na potkání menuje svý zástupce. Alex odešel celej rozčilenej.

Vzal si brokovnici a odjel na Vicky do města." Omluvně se zazubil. "Pokoušel jsem se mu to vymluvit, ale..." Pokrčil rameny.

Trude neměla ani kdy vychladnout. Rob J. ji znovu osedlal a vyrazil do městečka sám.

Chlapi se na ulici shlukovali do nevelkých skupin. Z verandy obchodu bylo slyšet hlučný smích. Nick a šerif na něj mávali, ale on si jich nevšímal. Alex stál s Malem Howardem a dvěma dalšími mladíky. Všichni drželi pušky a nafukovali se důležitostí. Když Alex spatřil otce, sklopil zrak.

"Rád bych s tebou mluvil, Alexi," řekl Rob J. a odváděl si ho stranou.

"Chci, abys šel domů," řekl mu, když byli z doslechu.

"Ne, taťko."

Alexovi bylo osmnáct let a měl prchlivou povahu. Kdyby mu něco přeletělo přes nos, dokázal by všechny poslat k čertu a odejít z domu nadobro. "Nechci, abys tam chodil. Mám pro to dobrý důvod."

"Tvé dobré důvody poslouchám celý život," řekl Alex nakvašeně. "Jednou jsem se mamky zeptal, aby mi řekla na rovinu, jestli je Frank Mosby můj strýc. A ona mi řekla, že není."

"Jsi hlupák, když do toho taháš matku. Nebude mít žádný význam, když pojedeš tam nahoru a osobně zastřelíš Mosbyho, copak to nevíš? Někteří lidé mají moc řečí, a to, co říkají, nemá ani hlavu, ani patu.

Mohl bych ti říct, abys jel domů, protože tohle je moje puška a protože tohle je můj ubohý slepý kůň. Ale skutečný důvod, proč tam nemůžeţš jet, je, že jsi můj kluk, a já ti nechci dovolit, aby ses namţţčil do něčeho, za co by ses celý život styděl."

Alex vrhl zoufalý pohled k Malovi a ostatním, kteří ho zvědavě sledovali.

"Řekneš jim, že tě čeká na farmě spousta práce. A potom si půjdeš vyzdvihnout Vicky, kde jsi ji uvázal, a pojedeš pěkně domů."

Odvrátil se, naskočil na Trude, a jel vzhůru Hlavní ulicí.

Před kostelem byl pěkný virvál a Rob J. viděl, že někteří muži jsou už podnapilí.

Když měl za sebou půl míle, ohlédl se a spatřil za sebou koně kráčejícího opatrným, nejistým krokem,

způsobeným jeho špatným viděním, postavu skloněnou nad šíjí koně, připomínající jezdce, jedoucího proti silnému větru, a krátkou ručnici na ptáky, hlavní vzhůru, jak to vždycky své syny učil.

Příštích několik týdnů Alex zůstával dlouho venku. Ani ne tak proto, že by se na otce zlobil, jako spíše proto, aby se vyhýbal jeho autoritě. Dobrovolný policejní oddíl zůstal pryč dva dny. Našli svoji kořist v polorozpadlé chatrči z drnů. Než se k ní přiblížili, udělali důmyslná bezpečnostní opatření, která se ukázala zbytečnými. Oběť totiž spala a nebránila se.

A navíc to nebyl Frank Mosby. Byl to muž jménem Buren Harrison, který přepadl obchodníka v Genescu a obral ho o čtrnáct dolarů. Nick Holden a muži zákona ho triumfálně a opile odevzdali spravedlnosti. Potom se přišlo na to, že Frank Mosby se před dvěma lety utopil v Iowě, když se během povodně pokoušel na koni překročit Cedar River.

V listopadu Rob J. hlasoval ve volbách do Kongresu za Johna Kurlanda a ve volbách do Senátu za Stevena A. Douglase.

Příštího večera se připojil k hloučku mužů, kteří v Haskinsově obchodě čekali na výsledky voleb. Ve vitríně si všiml dvou skvostných kapesních nožů. Měly dlouhou čepel, dvě menší čepele, malé nůžky, to všechno z kalené oceli, střenku z leštěné želvoviny a na obou stranách kloboučky z lesknoucího se stříbra. Byly to nože pro chlapy, kteří se nebojí užívat života plnými doušky. Koupil je chlapcům na Vánoce.

Těsně po setmění přijel z Rock Islandu Harold Ames a zvěstoval výsledky voleb. Byl to velký den pro dosavadní držitele úřadů. Nick Holden, bojovník proti Indiánům a zastánce zákona, těsně zvítězil nad Johnem Kurlandem. Do Washingtonu se vrátí i senátor Douglas.

"To naučí Abrahama Lincolna zakazovat lidu držet si votroky," vítězoslavně se zasmál Julian Howard a na znak vítězství zaťal pěst. "To bude naposledy, co sme vo tom zkurvysynovi slyšeli!"

STUDENT

Jelikož do Holdenova Přívozu nevedla železnice, otec vozil Šamana bryčkou dvaatřicet mil do Galesburgu, a zavazadlo nakládal dozadu. Město a trať navrhli před čtvrtstoletím presbyteriáni a kongregacionalisté ve státě New York, kteří přišli budovat domy na ulicích uspořádaných do šachovnice okolo městského náměstí. V koleji řekl Charles Hammond, děkan, který měl na starosti studenty, že jelikož je Šaman mladší než většina ostatních zapsaných studentů, nemusí bydlet v koleji.

Děkan a jeho manželka vždy brali na byt pár studentů do svého hrázděného domu na Cherry Street, a právě tam, v jednom z pokojů v zadní části patra, se ubytoval i Šaman. ţ Od jeho pokoje vedly schody dolů, ke dveřím na dvůr, kudy se chodilo ke studni a na záchod. V pokoji vpravo bydleli dva pobledlí koňgregacionalističtí studenti teologie, kteří se nejraději bavili jen mezi sebou. Ve dvou pokojích přes chodbu bydlel nevysoký knihovník teologické fakulty a jeden student vyššího ročníku jménem Ralph Brooke, hoch s veselou tváří posetou pihami a stále trochu udivenýma očima. Brooke studoval latinu. První den při snídani si Šaman všiml, že si nese svazek Cicera. Otec dal Šamanovi z latiny docela slušné základy. "hicundi acti labores, " řekl. Dokončená práce těší.

Brookeova tvář se rozzářila jako lampa. "Ita vivam., ict scio. " Dokud žiji, chápu. Brooke se stal jedinou osobou v domě, se kterou Šaman pravidelně hovořil, s výjimkou děkana a jeho vyzáblé bělovlasé paní, která si považovala za povinnost každý den zamumlat pár slov.

"Ave!" zdravil ho Brooke každý den. "Qccomodo te habes hodie, i:cvenis?" Jak se dnes ráno cítíš, mladíku?

" Tana bene qicani fieri possit talibtcs in rebccs, Cnesar.

" Nad očekávání dobře, za těchto okolností, Caesare, odpovídal mu vždycky Šaman. Každé ráno. Byl to jejich způsob žertování.

U snídaně Brooke kradl piškoty a neustále zíval. Jen Šaman věděl proč. Měl totiž ve městě nějakou ženu a velmi často u ní zůstával dlouho do noci. Dva dni po tom, co se Šaman přistěhoval, ho ten latiník navedl, aby se večer, až už ostatní budou v posteli, přikradl po schodech dolů a odemkl zadní dveře a Brooke se tak mohl nepozorovaně připlížit. Této služby se dožadoval často.

Přednášky začínaly každé ráno v osm hodin. Šaman si zapsal fyziologii, anglickou literaturu a sloh a astronomii. Přes Brookeovu obavu při zkoušce z latiny nepropadl. Aniž sám věděl proč, dal přednost hebrejštině před řečtinou, když byl vyzván, aby se pustil do dalšího jazyka. První neděli v Galesburgu ho děkan a paní Hammondová vzali do presbyteriánského kostela, ale když řekl Hammondovým, že je kongregacionalista, a studentům teologie namluvil, že je presbyterián, měl každou neděli ráno volno, které využíval k toulkám po městě.

Železnice dorazila do Galesburgu šest let před Šamanem, přinesla s sebou prosperitu a konjunkturu a přilákala pestrou směsici různých lidí. Kromě toho se v nedalekém Mission Hill rozpadla kolonie společně hospodařících Švédů a celá řada jejích členů přišla žít do Galesburgu. Šaman rád sledoval švédské ženy a děvčata, jejich světle žluté vlasy a hebkou pleť. Vždy, když se mu zdálo o nějaké Švédce, musel ráno kontrolovat, zda paní Hammondové neznečistil prostěradla.

Jednou se na Jižní ulici ohlédl za tmavší ženskou hlavou, která se mu zdála být povědomá, a na okamžik se mu zastavil dech. Ale ukázalo se, že to není nikdo známý. Žena se na něj letmo usmála, když viděla, jak na ni civí, ale on sklonil hlavu a spěchal svou cestou. Vypadala aspoň na dvacet let.

Nemá přece zapotřebí seznamovat se se staršími ženami.

Stýskalo se mu po domově a byl nadržený, ale časem obě vášně ochably a staly se snesitelnými, stejně jako se dá zvyknout na bolení zubů, pokud se drží v jistých hranicích. Neměl žádné přátele; asi kvůli svému mládí a kvůli

hluchotě, a proto měl dobré studijní výsledky. Jeho oblíbenými předměty byla astronomie a fyziologie, i když ta ho poněkud zklamala.

Omezovala se spíše na výpočet jednotlivých orgánů a částí těla. Oblíbeným tématem učitele, pana Rowellse, bylo zažívání a důležitost pravidelné stolice. Ale v učebně fyziologie byla za skobu zasazenou do lebky zavěšena sdrátovaná lidská kostra, u které Šaman trávil o samotě celé hodiny, vrývaje si do paměti jména, tvary a funkce každé z těch dávno vybledlých kostí.

Galesburg bylo hezké město s ulicemi lemovanými jilmy, javory a ořešáky, které vysadili první osadníci. Obyvatelé města byli hrdi na tři věci. Harvey Henry May tady vynalezl ocelový samočistící pluh, místní rodák Olmsted Ferris vyšlechtil vynikající odrůdu kukuřice na pražení; dostal se až do Anglie a pražil ji i před královnou Viktorii. Třetí místní pamětihodností bylo, že na místní střední škole 7. října 1858

rokoval senátor Douglas se svým soupeřem Lincolnem.

Šaman šel toho večera na volební shromáždění, ale když dorazil do sálu, bylo tam už množství lidí. Uvědomil si, že ani z nejlepšího místa, které dosud zůstalo volné, nebude vidět na ústa kandidátů. Proto opustil sál a vystoupil po schodech ke dveřím na půdu, kde profesor Gardner, jeho učitel astronomie, vedl malou observatoř, ve které každý student jeho předmětu měl několik hodin do měsíce studovat nebe. Tentokrát se do okuláru pětipalcového refrakčního dalekohledu Alvana Clarka, chlouby a lásky profesora Gardnera, Šaman díval sám.

Zaostřovacím kolečkem zkracoval vzdálenost mezi okulárem a přední spojnou čočkou a hvězdy mu rázem skákaly na dosah, dvěstěkrát větší než před malým okamžikem. Byl chladný večer, dostatečně jasný, aby byly vidět dva ze Saturnových prstenců.

Studoval mlhoviny Orionu a Andromedy a potom přemístil dalekohled na stativ a pročesával oblohu. Profesor Gardner tomu říkal "zametání oblohy". Vyprávěl o ženě jménem Maria Mitchellová, která při takovém zametání oblohy objevila kometu a dostalo se jí trvalé slávy.

Šaman žádné komety neobjevil. Sledoval hvězdy tak dlouho, až mu začaly mžikat před očima. Co je asi tam nahoře stvořilo. A co je asi za nimi? A ještě dál?

Tušil, že každá hvězda a planeta je součástí složitého systému, stejně jako kost v kostře nebo kapka krve v těle.

Příroda je tak organizovaná, a přesto nepochopitelná. Jak asi vznikla? Pan Gardner řekl Šamanovi, že jediné, co je třeba k tomu, aby se někdo stal astronomem, jsou dobré oči a matematické nadání. Po několik dní považoval astronomii za své životní poslání, ale potom změnil názor. Hvězdy jsou okouzlující, ale jediné, co se s nimi dá dělat, je pozorovat je. Kdyby se v nebeském organismu něco porouchalo, člověk nemá šanci to uvést do pořádku.

Když se na Vánoce vrátil domů, Holdenův Přívoz se jaksi změnil, byl bezútěšnější než jeho pokoj v děkanově domě. Když bylo po prázdninách, vracel se do koleje skoro rád. Nůž, který dostal od otce, ho potěšil. Koupil si malý brousek a maličkou lahvičku oleje a nabrousil všechny čepele tak, že by mohly přeříznout padající vlas.

V druhém půlroce si místo astronomie zapsal chemii. Ukázalo se, že má potíže se slohem. Měl jste mi říci DŘÍVE, čmáral nečitelně jeho profesor angličtiny, že Beethoven složil většinu svých skladeb po tom, co ohluchl. Profesor Gardner mu dovolil v kteroukoliv dobu používat dalekohled, ale před únorovou zkouškou z chemie, místo aby se učil Berzeliovu tabulku atomových vah, seděl na střeše a zametal oblohu.

Zkouška dopadla podle toho. Potom se přinutil hledět pánubohu do oken méně a z chemie se zlepšil. Když byl na Velikonoce opět v Holdenově Přívozu, Geigerovi pozvali Coleovy na večeři.

Jason s ním zasvěceně hovořil o chemii, takže tento předmět přestal být pro Šamana tak hrozivým.

Jeho odpovědi Geigera asi uspokojily. "Co se chystáš dělat, starý brachu," zeptal se Jason žoviálně.

"Ještě nevím, snad... bych se mohl věnovat některým přírodním vědám."

"Kdyby se ti líbila farmacie, bylo by pro mě ctí vzít tě do učení."

Na tvářích rodičů viděl, že je ta nabídka potěšila. Proto Jayovi neobratně poděkoval a slíbil, že o tom bude přemýšlet; ale věděl už teď, že lékárníkem být nechce. Delší dobu si hleděl talíře, takže mu ušla část konverzace, a když opět vzhlédl, viděl, že Lillianina tvář potemněla zármutkem. Právě vyprávěla jeho matce, že Rachel porodila dítě v pátém měsíci.

Celou věčnost byla potom na přetřesu kojenecká úmrtnost.

V létě Šaman pracoval u ovcí a četl filozofická díla, která si vypůjčil od George Cliburnea. Když se vrátil do koleje, děkan Hammond mu dovolil vyvléct se z hebrejštiny a místo toho si zvolil rozbor Shakespearových her, vyšší matematiku, botaniku a zoologii. Ke Knoxovi se v dalším roce vrátil jen jeden ze studentů teologie, ale Šaman pokračoval v konverzaci s Brookem, aby si udržoval znalosti latiny. Zoologii učil jeho oblíbený profesor Gardner, ale ukázalo se, že je mnohem lepším astronomem než biologem. Pitvali jen žáby, myši a drobné rybky, ale zato kreslili množství schémat. Šaman nezdědil po otci jeho kreslířský talent, ale jako dítě se motal okolo Makwy, která mu dala dobré základy botaniky; svou první ročníkovou práci napsal o anatomii květů.

Toho roku se na škole rozproudily vzrušené polemiky o otroctví. Spolu s jinými studenty a některými pracovníky školy vstoupil do Společnosti pro potírání otroctví, ale v Galesburgu i na koleji samotné bylo mnoho takových, kteří se ztotožňovali s jižními státy a debaty se časem vystupňovaly na ostří nože.

Většinou se ho stranili. Lidé ve městě a studenti si na něj zvykli, ale pro hlupáky a zabedněnce se stal tajuplnou místní atrakcí. Jeho hluchotu nechápali a nevěděli nic o tom, že u hluchých lidí se časem vyvine mimořádná citlivost, která ztracený sluch kompenzuje. Rychle dospěli k názoru, že je hluchý jako pařez, ale někteří u něho

předpokládali jistou nadpřirozenou moc, neboť když někdo potichu vstoupil do studovny, ve které seděl sám, vždy jeho přítomnost zjistil.

Říkali o něm, že "má vzadu na hlavě oči." Nedokázali pochopit, že reaguje na vibrace kroků příchozího, že cítí chlad z otevřených dveří a vidí chvění papíru ve své ruce. Byl rád, že nikdo z nich neví o jeho schopnosti rozeznávat tóny hrané na klavíru.

Věděl, že se mu občas říká "ten divný hluch kluk."

Jednoho vlahého májového odpoledne se procházel městem a pozoroval, jak se na dvorcích nalévají květy. Na roh Jižní a Cedrové ulice se příliš rychle přiblížil železniční vagon tahaný čtyřmi koňmi. Třebaže byl ušetřen zvuků, které vydávaly údery kopyt a vytí psa, viděl malý uzlíček chlupů, který těsně unikl neštěstí valícímu se na něj v podobě před= ních kol, aby byl vzápětí zachycen pravým zadním kolem, které ho ve vzduchu otočilo a odhodilo stranou. Vagon odrachotil a pes zůstal ležet v prachu ulice. Šaman k němu přispěchal.

Byla to nažloutlá fenka nedefinovatelné rasy, s krátkýma, zavalitýma nohama a s bilou skvrnou na konci ocasu. Šamanovi se zdálo, že má v sobě cosi z teriéra. Fenka se svíjela na zádech a z koutku tlamy jí prýštil tenký červený pramínek.

Párek okolojdoucích se zastavil a přihlížel tomu divadlu.

"To je ostuda," řekl muž. "Ti kočí jsou šílení. Na místě toho psa mohl být kdokoliv z nás." Varovně vztáhl ruku, když viděl, že si Šaman kleká. "Já bych to nedělal. Jistě vás kousne."

"Víte, komu patří"

"Ne," řekla žena.

"Je to jenom pouliční voříšek," pravil muž a spolu s partnerkou odkráčel.

Šaman klečel a opatrně psa hladil. Zvíře mu lízalo ruku.

"Chudáčku," řekl. Zkontroloval mu všechny končetiny. Žádná se nezdála být zlomená, ale to krvácení bylo špatné znamení.

Přesto si po chvili svlékl kabát a psa do něj zabalil. Držel ho v náručí jako děcko nebo balík prádla a odnesl si ho domů.

Nikdo se nedíval z oken a nikdo nezpozoroval, jak nese svůj náklad do zadního dvora. Nikoho nepotkal ani na zadním schodišti. Ve svém pokoji položil psa na podlahu a potom z dolní zásuvky skříně vyňal prádlo a ponožky. Z komory na chodbě vytáhl nějaké hadry, které paní Hammondová používala na uklízení. V zásuvce z nich udělal něco jako hnízdo a psa do něj položil. Když si prohlížel kabát, viděl, že je od krve, ale jen trochu a ještě k tomu na vnitřní straně.

Pes ležel v zásuvce, těžce dýchal a pozoroval ho.

Když byl čas večeře, Šaman vyšel ven. Na chodbě Brooke s úžasem sledoval, jak Šaman za sebou zamyká dveře, což nedělal nikdo, kdo odcházel jen někam po domě. "Qccid vis?" zeptal se Brooke.

"Condo parvanz catcclam in naeo cccbiccclo. "

Brooke překvapeně zdvihl obočí. "'Ijr máš ..." Nevěřil své latině. "tý ji opravdu máš schovanou ve svém pokoji?"

"Sic est."

"Jůj!" pravil Brooke nevěřícně a poplácal Šamana po zádech.

Bylo pondělí a v jídelně se podávaly zbytky pečeně od neděle.

Šaman si vzal do kapsy ze svého talíře několik menších kousků.

Brooke ho se zájmem pozoroval. Když paní Hammondová šla do komory, aby se poohlédla po nějakém moučníku, vzal půl sklenice mléka a odešel od stolu, zatímco děkan byl zaujat rozhovorem s knihovníkem ohledně rozpočtu na knihy.

Pes neprojevil o maso nejmenší zájem a nedotkl se ani mléka.

Šaman namočil do mléka prst a dal ho fence olíznout, aby do ní dostal aspoň nějakou výživu. Bylo to jako kdyby krmil osiřelé jehně.

Několik hodin se učil. Než šel spát, pohladil psa a pomazlil se s ním. Čumák byl horký a suchý "Trochu si pospi, holka," řekl a sfoukl lampu. Byl to divný pocit, mít v pokoji ještě jednu živou bytost. Ale líbilo se mu to.

Ráno jeho první cesta mířila k psovi. Zjistil, že fenčin čumák je teď studený. Vlastně bylo studené celé její tělo.

Studené a tuhé.

"Sakra," řekl Šaman nešťastně.

Teď by měl myslet na to, jak se fenky zbavit. Zatím se umyl, oblékl a odešel na snídani. Opět za sebou zamkl. Brooke na něj čekal ve vestibulu.

"Myslel jsem, že jsi žertoval," řekl mu zlostně. "Ale skoro celou noc jsem ji slyšel, jak naříká a kňourá."

"Promiň," řekl Šaman. "Už tě nebude rušit."

Po snídani vyšel nahoru, sedl si na postel a díval se na psa. Na okraji zásuvky byla blecha. Pokusil se ji zamáčknout, ale odskočila stranou. Počkám, než všichni odejdou za dopoledními povinnostmi, a potom psa vynesu ven, pomyslel si.

Ve sklepě je jistě nějaká lopata. Vypadá to tak, že poprvé vynechám vyučování.

Potom ho napadlo, že to je příležitost provést posmrtné ohledání.

Ta možnost ho fascinovala, ale byla spojena s jistými problémy. Za prvé krev. Z dob, kdy otci pomáhal při pitvách, věděl, že po smrti se krev poněkud srazí, ale tělo přesto nadále krvácí...

Počkal, až skoro všichni opustili dům, a potom zašel pro velkou plechovou koupací vanu, která byla zavěšena na stěně v zadní hale. Odnesl ji do svého pokoje a položil ji k oknu, kde bylo dost světla. Když položil psa do vany, packami vzhůru, vypadal, jako kdyby očekával, že mu někdo poškrabe bříško:

Fenka měla dlouhé drápy, jako člověk, který nepečuje o nehty.

Jeden z nich byl zlomený. Na zadních nohou měla čtyři drápky a na obou předních nohou měla po jednom dalším, menším drápku, který připomínal palec, zahnutý trochu vzhůru. Chtěl vědět, jak vypadají klouby končetin v porovnání s lidskými klouby.

Nechal vyskočit malou čepel kapesního nože, který mu daroval otec. Pes měl dlouhou, rozcuchanou srst a mezi ní husté, kratší chlupy, ale kůže na spodní straně těla vůbec nebyla porostlá. Tkáň se snadno otevřela, když do ní ponořil nůž.

Nešel na vyučování, ani na oběd. Celý den pitval, zapisoval si poznámky a kreslil schematické obrázky. Pozdě odpoledne skončil s vnitřními orgány a s některými klouby. Ještě chtěl prozkoumat a nakreslit páteř, ale pro nedostatek času už musel psa vrátit do zásuvky a skříňku zavřít. Potom nalil vodu do umyvadla, dlouho a poctivě se drhl spoustou hnědého mýdla a umyvadlo vyprázdnil do vany. Než sešel na večeři, převlékl se do čistého prádla.

Přesto už při polévce děkan Hammond svraštil svůj mohutný nos.

"Co se děje?" zeptala se jeho žena.

"Něco tady smrdí," řekl děkan. "Že by zelí?"

"Kde by se ţtady vzalo zelí" odpověděla.

Šaman byl rád, že se mu po jídle podařilo uniknout. Seděl v pokoji celý zpocený a děsil se, že se někomu zachce vykoupat.

Naštěstí po koupeli nikdo nezatoužil. Byl příliš nervózní, než aby mohl spát. Velmi dlouho čekal, dokud nebylo tak pozdě, že už všichni by měli být v posteli: Potom vynesl vanu z pokoje, po schodech dolů a ven na dvůr, na čerstvý vzduch, a krvavou bryndu vylil na trávník. Když vanu vyplachoval, zdálo se mu, že pumpa je tentokrát mimořádně hlučná, a bál se, že někdo bude potřebovat jít na záchod. I v tom mu přálo štěstí.

Několikrát vydrhl vanu mýdlem a důkladně ji opláchl, potom ji odnesl dovnitř a zavěsil na stěnu.

Ráno musel čelit skutečnosti, že pitvy páteře se bude muset vzdát, protože v místnosti se oteplilo a zápach se stal nesnesitelným. Zavřel zásuvku a okolo ní navršil ložní prádlo a polštáře v naději, že tak šíření zápachu zabrání. Ale když sešel na snídani, tváře'okolo stolu byly zachmuřené.

"Někde ve stěně jistě musí být nějaká mrtvá myš, řekl bych," pravil knihovník. "Nebo dokonce krysa."

"Ne," řekl pan Hammond. "Dnes ráno jsme zjistili, odkud se ten puch šíří. Zdá se, že přichází z půdy okolo pumpy."

Děkan si povzdychl. "Doufám, že nebudeme muset kopat novou studnu."

Brooke vypadal, jako by celou noc nespal. Nervózně se rozhlížel.

Šaman odkvačil na hodinu chemie. Když bylo po chemii, místo aby šel na hodinu Shakespeara, spěchal domů, aby dal věci do pořádku. Ale když vystoupil zadním schodištěm do poschodí, u jeho dveří stál Brooke, paní Hammondová a jeden ze dvou městských policajtů. Děkanova žena měla v ruce klíč.

Dívali se na Šamana. "Je vevnitř nějaká mrtvola`.'" zeptal se policajt.

Šamanovi se slova zasekla v hrdle.

"Řekl mi, že tam má schovanou nějakou ženu," řekl Brooke.

Šamanovi se vrátil hlas, "Ne," řekl, ale policajt si už vzal od paní Hammondové klíč a dveře otevřel.

Vevnitř se Brooke díval pod postel, ale policajt si všiml polštáře a lůžkovin a šel rovnou k zásuvce. "Pes," řekl. "Celý rozřezaný, zdá se."

"Ne žena?" ptal se Brooke. "Vždyť jsi říkal, že tam máš ženskou."

"Já jsem řekl cat:clccm," pravil Šaman. "Ženský rod od pes."

"Nepředpokládám, pane," řekl policista, "že by tady byla schována nějaká další mrtvola. Přísaháte?" obrátil se k Šamanovi.

"Přísahám," řekl Šaman. Paní Hammondová na ně pohlédla, ale neřekla ani slovo. Spěšně seběhla ze schodů a vzápětí bylo slyšet prásknutí předními dveřmi.

Policista si povzdychl. "Jde rovnou do kanceláře svého manžela. Obávám se, že tam budeme muset zajít i my."

Šaman přisvědčil a šel za ním.

"Vale," řekl Brookeovi, který zůstal stát na chodbě se smutnýma očima a kapesník si tiskl k ústům a k nosu.

Z koleje ho vystěhovali. Do konce semestru zůstávaly tři týdny. Profesor Gardner mu dovolil přespávat na polním lůžku v zahradní boudě. Šaman mu z vděčnosti zryl zahradu a zasadil dvaatřicet kopečků brambor. Vylekal ho had, který žil pod hromadou pytlů, ale když se ujistil, že je to jen neškodná užovka, zvykli si na sebe.

Vysvědčení měl výborné, ale s ním dostal i zalepený dopis, který měl odevzdat otci. Když se vrátil domů, seděl v otcově pracovně a čekal, až otec dočte. Šaman moc dobře věděl, co mu otec řekne. Děkan Hammond psal, že Šaman s úspěchem absolvoval dva ročníky, ale teď je na jeden rok vyloučen, aby zatím dospěl do té míry, aby byl schopen přizpůsobit se životu na akademické půdě. Až se vrátí, bude si muset najít jiné ubytování.

Otec dokončil čtení a zahleděl se na něj. "Použil ses z toho všeho nějak?"

"Ano, taťko," řekl. "Pes je vevnitř pozoruhodně podobný lidskému tvoru. Srdce je samozřejmě menší, víc než

o polo vinu, ale vypadá velmi podobně lidskému srdci, které jsem viděl, když jsi je preparoval a vážil. Má stejnou mahagonovou barvu."

"No, ne docela mahagonovou."

"Dobrá, tedy ... načervenalou."

"To už je lepší."

"I plíce a střevní trakt jsou podobné. Ale slezina ne. Není kulatá a hutná, ale má tvar dlouhého jazyka, stopu dlouhého dva palce širokého, palec tlustého.

Fenka měla prasklou aortu a právě to ji zabilo. Řekl bych, že ztratila většinu krve. Břišní dutina byla celá zalitá."

Otec si ho zkoumavě prohlížel.

"Dělal jsem si poznámky. Jestli tě to zajímá, dám ti je přečíst."

"Velmi mě to zajímá," řekl otec zadumaně.

ŽADATEL

V noci Šaman ležel v posteli, jejíž provazové pérování by potřebovalo vyspravit, a hleděl do těch tak důvěrně známých stěn, u nichž by podle odstínu ranního světla byl schopen říci, jaké je roční období. Otec mu navrhl, aby dobu dočasného vyloučení strávil doma. "Teď, když jsi trochu přičichl k fyziologii, mi budeš při pitvách užitečnější. A další pár rukou se při návštěvách vždycky hodí. A mezitím," řekl Rob J., "můžeš pomáhat na farmě."

Brzy mu připadlo, jako by to všechno nikdy ani neopustil.

Ale poprvé v jeho životě ho ticho, jež ho obklopovalo, činilo nesnesitelně osamělým.

Za ten rok, kdy mu učebnice nahrazovala těla sebevrahů, vyděděnců a domorodců, jichž se jejich kmeny zřekly, se přiučil umění pitvy. V domácnostech nemocných a raněných chystal nástroje a obvazy a sledoval, jak otec s každou novou situací roste. Věděl, že i otec sleduje jeho, a proto se snažil být neustále po ruce, naučil se, k čemu slouží jednotlivé nástroje, dlahy a obvazy, takže je měl připraveny často dříve než o ně otec požádal.

Jednoho rána, když zarazili bryčku u pobřežních lesů, aby ulevili měchýřům, řekl otci, že až mu trest vyprší, nemá v úmyslu vrátit se na Knox College, ale věnovat se studiu medicíny.

"Jsi blázen," řekl Rob J. a Šaman pocítil trpký záchvěv zklamání, neboť v té tváři před sebou viděl, že otcův názor se nezměnil.

"Copak to nechápeš, chlapče? Snažím se tě uchránit před blamáží. Je nepochybné, že máš talent k vědecké práci. Dokonči kolej a já ti zaplatím nejlepší'univerzitu, jakou si vybereš, kdekoliv na světě. Můžeš učit, můžeš bádat. Nepochybuţi o tom, že dokážeš velké věci."

Šaman zakroutil hlavou. "Já se potíží nebojím. Kdysi jsi mi svazoval ruce a nedávals mi jíst, dokud jsem se nenaučil mluvit. Vždy ses snažil, aby ze mě něco bylo, ale před potížemi jsi mě nechránil."

Rob J. si povzdechl a přisvědčil. "Tedy dobrá. Když sis vzal do hlavy zkusit to s medicínou, můžeš se učit u mě."

Šaman znovu zavrtěl hlavou. "To by byla almužna tvému hluchému synovi. Pokus o zhodnocení podřadného materiálu, a to je proti tvému přesvědčení."

"Šamane," řekl otec hlasitě i než míval ve zvyku.

"Mám v úmyslu studovat tak, jak jsi studoval ty. Na lékařské fakultě."

"To je mimořádně špatný nápad: Neumím si představit žádnou dobrou školu, která by se tě ujala. Pravda, je spousta potratářských fakult, které by tě přijaly. Ty přijmou každého, kdo má peníze. Ale byla by to osudná chyba, učit se medicínu na takových školách."

"To ani nemám v úmyslu." Šaman požádal otce o seznam nejlepších lékařských fakult v rozumné vzdálenosti od Mississippi.

Jakmile se vrátili domů, Rob J. zašel do své pracovny a ještě před večeří odevzdal sestavený seznam, jako by se chtěl co nejrychleji zbavit nepříjemné povinnosti. Šaman přilil do lampy petrolej, sedl si k malému stolku ve svém pokoji

a dlouho do noci psal dopisy. Aby se vyhnul nepříjemným překvapením, dal si záležet na tom, aby z nich bylo zřejmé, že žadatel je hluchý.

Kobyla jménem Bess, dříve Monica Grenvillová, byla vychrtlá a kulhala, když dopravila Roba J. přes půl kontinentu, ale teď ve stáří, když neměla nic na práci, kvetla blahobytem. Ale pro chudáka slepou Vicky, která měla Bess nahradit, se svět změnil v tmavou skvrnu. Koncem podzimu přijel Rob J jednoho odpoledne domů a viděl, že Vicky se na pastvě celá třese. Se skloněnou hlavou a vratkýma vyzáblýma nohama připomínala lidského starce, slabého a nemocného, zcela lhostejného ke svému okolí.

Druhého dne ráno zašel Rob J. ke Geigerovým a požádal Jaye, aby mu prodal trochu morfinu.

"Kolik ho chceš?"

"Dost, aby to zabilo koně" řekl Rob J.

Odvedl Vicky do prérie a nakrmil ji jablkem a mrkví. Drogu jí vstříkl do pravé krční žily, zatímco k ní tiše hovořil a hladil ji po šíji, dokud nedožvýkala své poslední sladké jídlo. Téměř okamžitě klesla na kolena a svalila se na zem.

Rob J. u ní chvíli postál, potom si povzdychl a požádal syny, aby se o ni postarali. Potom vyrazil na pochůzky.

Šaman s Alexem se pustili do kopání jámy vpravo od jejího hřbetu. Zabralo jim to spoustu času, neboť jáma musela být široká a hluboká. Když byli hotovi, vzpřímili se a pohlédli na koně. "To je divné, jak má zkřivené řezáky," řekl Šaman.

"Koně v tomto věku už to tak mívají," odpověděl Alex.

"Vzpomínám si, že měla zuby stejně rovné jako já. Musí to být už pořádně stará dáma."

"Ta už se něco naprděla," řekl Alex a oba se zasmáli. Potom mršinu shodili do díry a rychle ji zaházeli hlínou. Byli z toho celí naměkko. Přesto, že bylo dost chladno, byli oba zpocení. Alex zavedl Šamana do stodoly a ukázal mu, kde Alden pod prázdnými pytli schovává whisky. Alex si pořádně přihnul a i Šaman se trochu napil.

"Musím odsud vypadnout," řekl Alex.

"Myslel jsem, že se ti práce na farmě líbí."

"... s taťkou se neshodnu."

Šaman zaváhal. "Stará se o nás, Alexi."

"Jistě, stará. Byl na mě vždycky hodný. Ale... myslívám na svého pravého otce. Nikdo mi nechce odpovědět na moje otázky a tak chci vypadnout a zpúsobit tady trochu pozdvižení, protože si připadám jako obyčejný parchant."

To šamana ranilo. "Máš přece mamku a taťku. A brášku, řekl příkře. "Každému, kdo není mizernej nevděčník, by to mělo stačit."

"Ach, Šamane, stále zpíváš tu starou písničku." Ušklíbl se na něj. "Něco ti řeknu, co kdybysme... vypadli spolu. Třeba do Kalifornie. Přece tam nějaké zlato ještě muselo zůstat. Mohli bysme přičichnout k těm starým dobrým časům, zbohatnout a potom od Nicka Holdena koupit celé tohle prokleté město."

Pro lehkomyslného člověka, jakým byl Alex, byl ten plán určitě přitažlivý. Nabídku myslel jistě více než napůl vážně.

"Já mám jiné plány, Velký. Ani ty bys neměl odcházet, protože když tady nebudeš, kdo bude kydat ovčí sračky?"

Alex ho mlaskavě plácl a srazil k zemi. Supěli a chrochtali a každý z nich se snažil o nějaký zápasnický hmat. Aldenova láhev se převrátila, a jak se kutálela po podlaze špinavé od se na, její obsah bez povšimnutí vytékal s hlasitým bubláním.

Alex zmužněl pravidelnou tělesnou prací a byl silný, ale Šaman byl vyšší a silnější a brzy se dostal bratrovi na kobylku a zezadu mu stiskl krk. Když se mu zdálo, že chce Alex něco říci, přidržel si ho levou rukou okolo krku a pravou rukou si otočil jeho hlavu k sobě.

"Vzdej se a pustím tě," podařilo se zachrčet Alexovi. Šaman se se smíchem svalil do se na.

Alex se připlazil k převrácené láhvi a zatvářil se žalostně.

"Aldena asi trefí šlak."

"Řeknu mu, že jsem to vypil já."

"Tss, kdo by ti to uvěřil?" řekl Alex a přiložil si láhev ke rtům a vysál poslední kapky.

Podzim byl upršený. Pršelo i tehdy, když jindy už obvykle býval sníh. Déšť padal v těžkých stříbřitých vějířích, ale s přestávkami. Mezi bouřkami bylo pár dní hezky. Řeky se naplnily burácejícími vodami, ale držely se v březích. Hlína, navršená na hrobě Vicky na pastvině, se slehla, takže brzy nebylo poznat, kde hrob je.

Rob J. koupil pro Sarah vyzáblého šedivého valacha. Říkali mu Boss, třebaže když byla Sarah v sedle, byla to ona, kdo byl na koni.

Rob J. pravil, že by se měl poohlédnout po vhodném koni pro Alexe. Alex byl přiměřeně vděčný, neboť se nedokázal přinutit šetřit a kromě toho potřeboval peníze na loveckou zadovku, po které toužil.

"Vypadá to tak, že stále sháním nějakého koně," řekl Rob J, ale nezmínil se, že by měl shánět koně i pro Šamana.

Pytel s poštou chodil do Holdenova Přívozu každé úterý a pátek dopoledne. Od Vánoc začal Šaman vyhlížet poštu, ale první dopisy začaly chodit až koncem února. V úterý ve třetím týdnu února dostal dvě krátká, až příliš strohá odmítnutí.

Jedno bylo z Wisconsinské lékařské fakulty, druhé z Lékařského oddělení Louisianské univerzity. V pátek přišel další dopis, který jeho vzdělání a praxi shledával vynikající, nicméně "Rushova lékařská kolej v Chicagu není zařízena na výchovu hluchých osob".

Zařízena? Snad si, proboha, nemyslí, že by ho měli držet v kleci?

Jeho otec věděl, že dopisy přišly, a třebaže se Šaman ovládal, vytušil, že jsou odmítavé. Šaman by nesnesl, kdyby s ním Rob J. zacházel v rukavičkách nebo se soucitem. K tomu však nedošlo. Odmítnutí ho trápila. Po dalších sedm týdnů nepřišel ani jediný dopis, ale to už se mu jeho rozviklané sebevědomí vrátilo.

Rob J. četl poznámky, které si Šaman dělal, když pitval psa, a připadaly mu slibné, i když ne bez chyb. Nabídl mu své protokoly, aby se Šaman naučil, jak se dělají anatomické záznamy. Šaman je studoval, kdykoliv měl volnou chvilku.

Náhodně se mu dostala do rukou zpráva o pitvě Makwa-ikwy Když ji četl, měl podivné pocity, třebaže věděl, že když se popisované události seběhly, byl ještě malý chlapec, spící v lese nedaleko místa činu.

"Tak ona byla znásilněna! Věděl jsem, že ji zabili, ale..."

"Znásilněna a ponížena. To není nic, co by se dalo říct dětem," řekl mu otec.

S tím se dalo souhlasit.

Fascinovaně četl tu zprávu znovu a znovu.

Jedenáct bodných ran, tvořících nepravidelnou čáru od jamky klíční kosti až ke hrudní kosti, po místo asi dva centimetry pod mečový výběžek.

Trojúhelníkové rány široké 0,94 až 0,95 centimetru. Tři z nich zasáhly srdce.

"Proč měly ty rány různou šířku?"

"To znamená, že se zbraň zužovala. Čím větší silou byl úder veden, tím byla rána širší."

"Myslíš, že někdy chytí ty, kdo to udělali?"

"Ne, nemyslím," odvětil otec. "Nejspíš byli tři. Po dlouhou dobu jsem se tvrdošíjně vyptával lidí a pátral po Ellwoodu R.

Pattersonovi. Ale jako by se po něm zem slehla. Asi se ve skutečnosti jmenuje jinak. Potom tam byl nějaký chlapík, který si říká Cough. Nikdy jsem nenarazil na nikoho, kdo by kdy slyšel o muži toho jména. Třetím z nich byl mladík se skvrnou barvy portského vína na tváři a pajdavou nohou. Vždy to se mnou škublo, když jsem viděl někoho s těmito znaky. Ale vždy měl buď skvrnu, nebo kulhal. Nikdy oboje. Úřady se nikdy nesnažily je najít, a teď..." Pokrčil rameny. "Uteklo mnoho času. Příliš mnoho času." Šaman rozeznával v otcově hlasu smutek, ale teď viděl, že většina hněvu a vášní za ta léta už vyprchala.

Jednoho dne v dubnu jel Šaman s otcem okolo katolického kláštera, Rob J. s Trude zabočil na cestičku a Šaman ho následoval na Bossovi.

V budově kláštera si Šaman všiml, že nejedna z jeptišek otce oslovuje křestním jménem, ale nezdálo se, že by ho to překvapovalo. Otec ho představil matce Miriam Ferocii, která, jak se zdálo, to tady měla na povel. Usadila je, otce do velkého koženého křesla připomínajícího trůn, Šamana do obyčejné dřevěné židle pod křížem, na němž visel Ježíš se smutnýma očima. Jedna z jeptišek jim nabídla dobrou kávu a teplý chléb.

"Budu sem muset syna vodit častěji," řekl otec matce představené. "Já obvykle ke kávě chleba nedostávám." Šaman si uvědomil, že Rob J. je muž mnoha tváří a že svého otce pravděpodobně nikdy nepochopí.

Šaman občas vídával, jak sestřičky ošetřují otcovy pacienty, nejčastěji ve dvojicích. Rob J. teď mluvil s tou jeptiškou o několika aktuálních případech. Brzy se však hovor zvrtl na

politiku a ukázalo se, že se jedná o společenskou návštěvu.

Rob J. se podíval na krucifix. "Chicagská Tribune cituje Ralpha Waldo Emersona, který napsal, že stejně jako Krista kříž, Johna Browna proslavila šibenice," řekl.

Miriam Ferocia poznamenala, že Brown, horlivec bojující za zrušení otroctví, který byl oběšen za přepadení státní zbrojnice v západní Virginii, se rychle stává v očích odpůrců otroctví mučedníkem. "Avšak otroctví není pravou příčinou nepokojů mezi jednotlivými oblastmi. Pravou příčinou je hospodářství. Jih prodává bavlnu a cukr do Anglie a do Evropy a nakupuje hotové výrobky odtud, místo z průmyslového Severu.

Jih se rozhodl, že zbytek Spojených států amerických nepotřebuje. Přestože pan Lincoln brojí proti otroctví, tím hnisavým bolákem je ekonomika."

"V ekonomice se nevyznám," řekl Šaman. "Měl jsem ji studovat až letos, kdybych se byl vrátil do školy."

Když se ho jeptiška zeptala, proč se nevrátil, jeho otec jí prozradil, že byl vyloučen za to, že pitval psa.

"Ó, dobrý bože! A byl už v té době mrtev?" zeptala se.

Když ji ujistil, že ano, kývla hlavou. "Ja, potom je to v pořádku. Ani já jsem nestudovala ekonomiku, ale mám ji v krvi.

Můj otec začínal jako tesař, opravoval vozy na seno. Teď má ve Frankfurtu továrnu na vozy a v Mnichově továrnu na kočáry."

Usmála se. "Můj otec se jmenuje Brotknecht. To znamená pekař.

V naší rodině totiž ve středověku byli pekaři. V Badenu, když jsem byla novickou, byl naopak jeden pekař, který se jmenoval Wagenknecht!"

"Jak jste se jmenovala, než jste se stala jeptiškou?" zeptal se Šaman. Když viděl, že zaváhala, a že se otec zamračil, uvědomil si, že jeho otázka je nevhodná. Miriam Ferocia mu však odpověděla. "Když jsem byla světskou osobou, jmenovala jsem se Andrea." Vstala ze své židle, přistoupila k polici a vytáhla jednu knihu. "Třeba by sis rád vypůjčil tuto knihu," pravila. "Napsal ji anglicky ekonom David Ricardo."

Šaman zůstal toho večera dlouho vzhůru a četl tu knihu.

Některé věci chápal obtížně, ale bylo mu jasné, že se Ricardo zastává svobodného obchodu mezi národy, což bylo to, na čem trval Jih.

Když konečně usnul, zdálo se mu o Kristovi na Kříži. Ve snu sledoval, jak se jeho dlouhý orlí nos zkracuje a rozšiřuje.

Pokožka tmavla a rudla, vlasy černaly. Na hrudi se vyvinula temně zbrázděná ženská ňadra, ozdobená runovitými znaky.

Objevila se stigmata. Ve spánku je nepočítal, ale věděl, že jich je jedenáct. Prýštila z nich krev, stékala po těle a kapala z Makwiných nohou.

DOPISY A POZNÁMKY

Na jaře 1860 měly Coleovy ovce devětačtyřicet jehňat a při jejich přivádění na svět a kastrování pomáhala celá

rodina.

"Stádo se každý jaro zvětšuje," řekl Alden Robovi J. se smíšenými pocity znepokojení a pýchy. "Jistě mi řeknete, co s takovou spoustou zvířat hodláte dělat."

Rob J. neměl příliš na vybranou. Zařezat jich mohli jen pár.

Mezi sousedy byl jen nepatrný zájem o koupi masa, neboť tady každý měl své vlastní hospodářství, a než by maso dovezli do města, jistě by zatím podlehlo zkáze. Mohli sice vozit a prodávat živá zvířata, to však bylo složité a náročné na čas, práci i peníze. "Nejcennější na ovci je rouno," řekl Rob J.

"Nejlepší bude zvětšovat stádo i nadále a vydělávat na prodeji vlny, jak to po staletí dělala naše rodina ve Skotsku."

"No jo, ale to znamená rok od roku víc práce. To by chtělo najmout novej pár rukou," řekl Alden upjatě a Šamana

napadlo, jestli se Alex nezmínil čeledínovi o svém úmyslu vzít nohy na ramena. "Doug Penfield by chtěl u vás na částečnej úvazek dělat. Aspoň mi o tom říkal.""Myslíš si, že to je slušný chlap?"

"Toseví, že jo. Pochází z New Hampshiru. To je skoro stejný, jako kdyby byl z Vermontu."

Rob J. připustil, že to skutečně není velký rozdil, a Doug Penfield jako by už byl najatý.

Toho jara Šaman navázal poměr s Lucille Williamsovou, dcerou koňského ranhojiče Paula Williamse. Lucille chodila několik let do školy, kde ji Šaman učil matematiku. Teď byla z Lucille mladá žena. Třebaže její vlasy, které nosila svázané do velkého drdolu, byly ještě popelavější než žluté hřívy švédských děvčat z jeho snů, měla čiperný úsměv a sladkou tvářičku. Kdykoliv ji potkal v městečku, zastavil se a jako starý kamarád se přeptal, co dělá. Dělila svůj čas mezi otcovy stáje a Robertino dámské krejčovství, obchod její matky na Hlavní třídě. Toto uspořádání jí umožňovalo jistou volnost, neboť její rodiče nikdy nezpochybňovali její nepřítomnost a předpokládali, že má nějaké povinnosti u toho druhého. Proto když Lucille požádala Šamana, zda by jí na druhý den ve dvě hodiny odpoledne nemohl donést nějaké domácí máslo, byl příjemně překvapen.

Dala si tu práci a vysvětlila mu, že musí koně uvázat na Hlavní třídě před obchody a potom obejít blok na Illinoiskou třídu a křížem přes Reimerův pozemek za řadou vysokých šeříkových keřů, a když bude mimo dohled, přelézt přes tyčkový plot na Williámsův dvůr a zaklepat na její zadní dveře.

"Aby to nevypadalo... no, víš, abysme spletli sousedy," řekla a sklopila oči. Nepřekvapilo ho to, neboť Alex jí údajně nosil máslo celý rok. Šaman však byl ve střehu. On přece není Alex.

Druhý den byly Reimerovy šeříky v plném květu. Zdolání plotu nebylo těžké a zadní vrátka se na zaklepání hned otevřela.

Lucille přemrštěně chválila, jak je máslo hezky zabaleno do utěrek. Poskládala je a i s mísou je nechala na kuchyňském stole. Máslo odnesla do chladného sklepa. Když se vrátila, uchopila ho za ruku a odvedla do pokoje za kuchyní, který očividně sloužil jako Robertina zkušebna. V koutě se o stěnu opíral načatý balík pruhované bavlněné látky a na dlouhé polici byly pečlivě uloženy zbytky hedvábí, saténu, kepru a bavlny. Vedle pohovky vycpané koňskými žíněmi byla krejčovská panna z drátů a textilu, která k Šamanovu úžasu měla zadek ze slonoviny.

Nastavila mu tvář k dlouhému políbení a potom se oba rychle a věcně svlékli a šaty uložili na dvě úhledné hromádky.

Ponožky vložili do bot. Prohlédl si její tělo okem lékaře.

Nebylo příliš souměrné. Ramena měla úzká a jedno z nich bylo níž než druhé. Prsa jako špatně vykynuté vdolky, z kterých každý měl uprostřed malou loužičku sirupu ozdobenou nahnědlou bobulkou. Dolní část těla měla robustnější - široká stehna a silné nohy. Když se otočila, aby přes pohovku přehodila režné prostěradlo ("Ty žíně strašně píchaj!"), všiml si, že její zadek by se asi nevešel do sukně ušité na míru krejčovské panny.

Vlasy si nerozpustila. "Je s tím příšerná práce, než se zas učešou," řekla na omluvu a on ji takřka obřadně ujistil, že má docela pravdu.

Potom to s ní šlo hladce. Nekladla žádný odpor a on tak dlouho naslouchal vychloubání Alexe i ostatních, že třebaže to sám nikdy nevyzkoušel, věděl přesně, co má dělat. Den předtím se mu ani nezdálo, že by se mohl dotknout slonovinového zadku krejčovské panny, a teď se může podle libosti dotýkat teplého, živého těla, lízat smetanu a sbírat plody. Velmi rychle a s velkou úlevou se zbavil břemene panictví a zažil bouřlivý orgasmus. Nebyl schopen slyšet její vzdychání, a tak využíval do nejkrajnější míry své ostatní smysly. Lucille ochotně zaujímala nejrůznější pozice, aby mohl podrobně studovat její tělo, dokud nebyl schopen se s ní opět milovat. Tentokrát to trvalo o něco déle. Byl připraven v této bohulibé činnosti pokračovat, ale Lucille se podívala na hodiny, ustlala pohovku a řekla, že až se matka s otcem vrátí, musí být hotová večeře.

Zatímco se oblékali, kuli plány do

budoucnosti. Ona i tento prázdný dům jsou přes den kdykoli k dispozici. To jest v době, kdy Šaman musel pracovat. Dohodli se, že se Lucille pokusí být doma každé úterý a pátek ve dvě hodiny odpoledne, v případě, že se mu podaří dostat se do městečka. Může to navléct tak, navrhl prakticky, že bude chodit vyzdvihovat poštu.

Ona projevila stejnou věcnost a když ho líbala na rozloučenou, prozradila mu, že má ráda cukrkandl, ne ten zelený, s mátovou příchutí, ale růžový. Ujistil ji, že dokáže ten rozdil rozeznat. Na druhé straně plotu, kráčeje s nezvyklou lehkostí, prošel opět okolo dlouhé řady šeříkových keřů v plném květu, jejichž těžká vůně pro něj do konce života nepřestala mít silný erotický nádech.

Lucille se líbila hladkost jeho rukou. Nevěděla, že jsou hladké proto, že jsou většinou pokryté vrstvou lanolinu, který se uvolňuje z ovčího rouna. Stříhání vlny se protáhlo dlouho do května. Většinu práce udělali Šaman, Alex a Alden, zatímco Doug Penfield se s nůžkami sice dychtivě, ale zatím nemotorně jen seznamoval. Většinou mu svěřovali jen praní rouna. Když přicházel, přinášel jim zprávy zvenku, například že republikáni si vybrali Abrahama Lincolna za svého prezidentského kandidáta. Když byla všechna rouna srolovaná, svázaná a zabalená do balíků, přišla zpráva, že demokraté se sešli v Baltimoru a po bouřlivé rozpravě zvolili Douglase. V průběhu několika týdnů svolali demokraté z jižních států truc-sněm do téhož města, nominovali za prezidentského kandidáta dosavadního viceprezidenta Johna C. Breckinridge a dovolávali se ochrany svých práv vlastnit otroky.

Místní demokraté byli jednotnější. Znovu vybrali rockislandského advokáta Johna Kurlanda, aby bojoval s Nickem Holdenem o jeho křeslo v Kongresu. Nick byl kandidátem jak Americké strany, tak i republikánů a nadšeně horoval pro Lincolna v naději, že se s ním sveze. Lincoln vítal podporu Nicnevědoucích a proto se Rob J. rozhodl, že toho člověka volit nebude.

Šaman zjišťoval, že je pro něj obtížné se v politice orientovat. V červenci se ozvala Lékařská fakulta z Clevelandu, opět s odmítnutím, a do konce léta přišla ještě odmítnutí z Ohijské lékařské fakulty a z Louisvillské univerzity.

Namlouval si, že mu stačí jediná kladná odpověď. První týden v září, v úterý, kdy na něj Lucille marně čekala, přijel otec domů a odevzdal mu velkou hnědou obálku. Jako odesílatel byla uvedena Lékařská fakulta státu Kentucky. Zašel ji otevřít do stodoly. Byl rád, že je při tom sám, neboť to bylo další odmítnutí. Natáhl se do se na a snažil se nepodlehnout panice.

Byl už čas, aby se vrátil do Galesburgu a zapsal se na Knox College do třetího ročníku. Bylo by to bezpečné, vrátit se ke každodenní rutině, na kterou už byl zvyklý a ve které se mu dařilo. Kdyby získal bakalářskou hodnost, opět by stálo za to žít, neboť by mohl odejít na východ studovat přírodní vědy.

Možná dokonce do Evropy.

Když se však do Knoxu nevrátí a nepřijmou ho ani na lékařskou fakultu, co z něj bude?

Ale nezašel za otcem a nepožádal ho, aby se mohl vrátit na kolej. Ležel na seně dlouhou dobu a když konečně vstal, vzal lopatu a kolečko a pustil se do vyvážení hnoje ze stáje. I to bylo, konečně, jistou odpovědí na jeho dilema.

Avšak politice nebylo možno se vyhnout. V listopadu Šamanův otec připustil, že když přistupoval k urnám, hlasoval pro Douglase, ale přesto to byl Lincolnův rok, protože demokraté tím, že měli dva kandidáty, stranu rozštěpili a Lincoln snadno zvítězil. Jen slabou náplastí bylo, že Nick Holden byl konečně zbaven úřadu. "Kurland bude přinejmenším dobrým kongresmanem," řekl Rob J. V obchodě sousedé spekulovali, zda se teď Nick vrátí do Holdenova Přívozu a k právnické praxi.

Odpověď na tuto otázku dostali až za několik týdnů, kdy Abraham Lincoln začal zveřejňovat jména osob, se kterými počítá do své nové vlády. Čestný kongresman Nicholas Holden, hrdina válek proti Saukům a horlivý přívrženec kandidatury pana Lincolna, byl jmenován Komisařem Spojených států pro otázky Indiánů. Byl pověřen úkolem uzavřít smlouvy se západními kmeny a poskytnout jim vhodné rezervace výměnou za mírové odevzdání všech ostatních indiánských území.

Robovi J. z toho bylo celé týdny nanic.

Pro Šamana osobně to bylo nervózní a nešťastné období, stejně jako to bylo nervózní a nešťastné období pro celou zemi. Později se však Šaman díval na tu zimu s jistou nostalgii a vzpomínal na ty překrásné krajinky, jakoby vymodelované zkušenýma a trpělivýma rukama a pokryté průzračným ledem: jejich dům, stodolu, zamrzlou řeku, zasněžená pole. Na ovce, na koně, na krávy. Na každou jednotlivou osobu. Na všechno to bezpečí a sounáležitost u nich doma.

Ale idylka se začínala hroutit.

Několik dní po volbách prezidenta, který trval na tom, že vlastnění otroků je nezákonné, jižní státy začaly směřovat k odštěpení. První byla Jižní Karolina a Armáda Spojených států, která měla v Charlestonském přístavu dvě pevnosti, obsadila větší z nich, Fort Sumter, a okamžitě se octla v obklíčení.

Potom v rychlém sledu domobrany v Georgii, Alabamě, Floridě, Louisianě a v Mississippi obsadily, někdy po boji, vojenská zařízení Spojených států, vybavená chatrnými mírovými posádkami.

Drahá mamko a taťko, odcházím s Malem Howardem na Jih. Ještě nevíme přesně, ve kterém státě se dáme naverbovat. Mal uvažuje o Tennessee, aby sloužil se svými příbuznými. Mně je to v podstatě jedno, pokud se budu moci dostat do Virginie a pozdravit své příbuzné.

Pan Howard říká, že pro Jih je důležité postavit silnou armádu, aby ukázali Lincolnovi, že s nimi nejsou žádné žerty.

Ještě říká, že to nebude žádná válka, jen rodinná pře. Takže než začnou práce s jarními jehňatama, budu dávno zpátky.

Mezitím, taťko, možná dostanu svýho koně a pušku!

Váš milující syn Alexander Bledsoe Cole

Šaman ve svém pokoji našel dovětek, načmáraný na pomačkaném kusu hnědého balicího papíru a zatížený na

polštáři kapesním nožem, který Alex dostal od otce:

Malý, pohlídej mi to. Nerad bych o to přišel. Opatruj se.
Velký

Rob J. ihned odjel k Julianovi Howardovi, který neochotně připustil, že předcházejícího večera, hned po skončení práce, kluky odvezl bryčkou do Rock Islandu. "Není potřeba se hnedka vztekat, propánajána. Jsou to už velký frajeři a tohle je jenom malý dobrodružství."

Rob J se zeptal, ke kterému molu je vzal. Howard viděl před sebou Roba J Cole v celé jeho hrozivé výšce a v doktorově sebevědomém hlase pocítil chlad a opovržení a koktavě odpověděl, že je nechal na molu nákladní dopravní společnosti Tři hvězdy.

Rob J. zamířil přímo tam, třebaže možnost, že by je přivedl zpět, byla nepatrná. Kdyby byla taková zima jako jiné roky, třeba by měl více štěstí ale letos řeka nebyla zamrzlá a provoz na ní byl nerušený. Šéf přepravní firmy vypadal pobaveně, když se ho zeptal, zda si nevšiml dvou mladíků, kteří sé chtěli nechat najmout na některý z člunů nebo prámů směřujících po proudu.

"Milej pane, na tomhle molu jsme včera naložili nebo vyložili dvaasedumdesát lodí, a to je teďka mizerná sezóna. A kromě toho jsme jenom jedna z fůry přepravních společností, který se plavěj po Mississippi. A většina z těch společností v jednom kuse najímá mladíky, který utekli někde z ňákejch rodin, takže jistě chápete, že si nemůžu každýho všímat," řekllaskavě.

Šaman si pomyslel, že jižní státy se odštěpují jako pukavá kukuřice na rozpálené pánvi. Jeho matka se zarudlýma očima trávila čas v modlitbách a otec chodil zamračeně po návštěvách. V Rock Islandu v jednom skladu krmiv přestěhovali co se dalo do zadní místnosti a polovinu prostoru pronajali jednomu armádnímu verbíři. I Šaman tam jednou zabloudil.

Napadlo ho, že kdyby mu všechno ostatní v životě selhalo, mohl by být aspoň u sanity, protože je veliký a silný: Ale desátník, který chlapy zapisoval, jen pobaveně zdvihl obočí, jakmile se dozvěděl, že je Šaman hluchý, a poslal ho domů.

Chápal, že když se celý svět mění v peklo, nemá právo se trápit zmatky ve svém životě. Druhé úterý v lednu přinesl otec domů nějaký dopis a v pátek další. Překvapilo ho, že otec vede v evidenci odpovědi na jeho devět žádostí. "Tahle byla poslední, že?" zeptal se otec toho dne po večeři.

"Ano. Z Lékařské fakulty v Missouri. Odmítnutí," řekl Šaman.

Otec bez překvapení přikývl.

"Ale tohle je dopis, který přišel v úterý," řekl Šaman a vytáhl ho z kapsy a rozložil. Byl od doktora Lestera Nashe Berwyna, děkana Lékařské fakulty polikliniky v Cincinnati.

Přijímají ho za studenta pod podmínkou, že s úspěchem ukončí zkušební období studia. Škola, přidružená k cincinnatské Nemocnici jihozápadního Ohia, nabízela dvouletý studijní program, vedoucí k titulu doktora medicíny. Každý rok byl rozdělen do čtyř studijních období. Nejbližší studijní období začíná 24. ledna.

Šaman by měl pocítit radost z vítězství, ale věděl, že otec si všiml slov "pod podmínkou" a "zkušební", a připravil se na jeho argumentaci. Když je teď Alex pryč, budou ho potřebovat na farmě, ale on byl připraven třeba utéct, aby se chopil nabízené příležitosti. Z mnoha důvodů, z nichž některé byly sobecké, se zlobil, že otec dovolil Alexovi utéci. Pokud se toho týče, zlobil se na otce i proto, že si je tak proklatě jist, že bůh neexistuje, a že si neuvědomuje, že lidé většinou nejsou tak silní, aby byli pacifisty.

Ale když Rob J. zdvihl zrak od dopisu, Šaman si všiml jeho očí a úst. Poznání, že ani dr. Rob J. Cole není nezranitelný, ho zasáhlo jako šíp.

"Alexovi se nic nestane. V pořádku se vrátí!" křičel Šaman, ale chápal, že zodpovědný mužský by nic takového neřekl.

Přes existenci pokoje s figurínou se slonovinovou prdelí a přes příchod dopisu z Cincinnati pochopil, že to, co řekl, je pouze bezcenný slib zoufalého hocha.

část pátá

RODINNÁ PŘE 24.ledna 1861

NA POLIKLINICE

Cincinnati bylo rozlehlejší než Šaman čekal. V ulicích pa-. noval čilý dopravní ruch a na nezamrzlé řece Ohio se hemžila spousta lodí. Z vysokých komínů továren se valil hrozivě vypadající kouř. Všude bylo plno lidí. Uměl si představit ten hluk.

Koňská tramvaj ho odvezla z nádraží na břehu řeky přímo do země zaslíbené, na Devátou ulici. Nemocnici pro jihozápadní Ohio tvořilo pár třípatrových budov z červených cihel a dvoupatrová dřevěná budova infekčního oddělení. Přes ulici, v další cihlové budově, ukončené zasklenou kupolí, se nacházela Lékařská fakulta Cincinnatské

polikliniky.

Uvnitř školní budovy spatřil Šaman ošuntělé posluchárny a auly. Zeptal se jednoho studenta na kancelář děkana. Dozvěděl se, že má po dubovém schodišti vystoupit do druhého poschodí.

Dr. Berwyn byl žoviální muž středních let s bílými kníry a holou lebkou, která se leskla v měkkém světle dopadajícím z vysokých špinavých oken.

"Ach, tak vy jste Cole."

Pokynul Šamanovi, aby se posadil. Následovala krátká přednáška o dějinách lékařské fakulty, o zodpovědnosti kvalitních lékařů a o potřebě přísných návyků při studiu.

Šaman instinktivně cítil, že toto přivítání se přednáší každému novému studentovi, ale tentokrát bylo završeno něčím, co bylo určeno jen jemu. "Nesmíte se dát odradit svým postižením," řekl dr. Berwyn starostlivě. "V jistém smyslu je tady každý student jen na zkoušku a musí dokázat, co v něm je."

V jistém smyslu. Šaman by se vsadil, že zdaleka ne každému studentovi říkají, že jeho postavení je podmíněné. Přece

však děkanovi zdvořile poděkoval. Doktor Berwyn mu vysvětlil, jak se dostane na kolej. Ukázalo se, že to je dřevěná třípatrová budova, skrytá za budovou vlastní fakulty. Ze seznamu připíchnutého na stěně ve vestibulu koleje se dozvěděl, že Robert J. Cole má přidělený pokoj 2-B, spolu s Paulem P Cookem, Ruelem Torringtonem a Williamem Henriedem.

2-B byl maličký pokoj zcela zaplněný dvěma patrovými postelemi, dvěma skříněmi na prádlo a jedním stolem se čtyřmi židlemi, na jedné z nichž seděl jakýsi zavalitý mladík. Když Šaman vstoupil, přestal psát a představil se. "Zdravíčko! Já jsem P P Cooke ze Xenie. Billy Henried si šel pro knihy. Takže ty musíš být buď Torrington z Kentucky, nebo ten hluchej kámoš."

Šaman se zasmál. Najednou se mu ulevilo. "Ano, jsem ten hluchej kámoš," řekl. "Nebude ti vadit když ti budu říkat Paule?"

Večer se vzájemně pozorovali a dělali závěry z prvních dojmů. Cooke byl synem obchodníka s krmivy, a asi ne ledajakého, soudě podle jeho oblečení a ostatního majetku.

Šaman si všiml, že má ve zvyku hrát si na hlupáka, asi kvůli své zavalitosti, ale v jeho hnědých, trochu šilhavých očích se zračila vychytralá inteligence. Billy Henried byl útlý a tichý. Vyprávěl, že vyrostl na farmě na předměstí Columbusu a chodil dva roky do semináře, než přišel na to, že není uhněten z farářského těsta. Ruel Torrington, který dorazil až po večeři, byl překvapením. Byl dvakrát tak starý jako jeho spolubydlící. Mělletitou zdravotnickou praxi, v mládí se stal lékařským učedníkem a ve zralém věku se rozhodl pro studium na lékařské fakultě, aby se za doktora nemusel jen vydávat.

Ostatní tři studenty na 2-B jeho minulost potěšila a doufali, že bude výhodné studovat se zkušeným medikem, ale Torrington dorazil ve špatné náladě, která se za celou dobu, co ho znali, nikdy nezlepšila. Jediné lůžko, které bylo ještě volné, když přijel, bylo nahoře u stěny, což se mu nelíbilo.

Dával najevo, že pohrdá Cookem, že je tlustý, Šamanem, že je hluchý, a Henriedem proto, že je katolík. Jeho nevole ostatní rychle stmelila a víc s ním neztráceli čas.

Cooke tam byl už několik dní a podělil se s ostatními o získané poznatky. Fakulta měla všeobecně dobrou pověst, ale dvě hvězdy zářily mezi ostatními zvláště jasně. Jednou byl profesor chirurgie dr. Berwyn, který měl i funkci děkana.

Druhou byl dr. Barnett A. McGowan, patolog, který přednášel obávaný předmět, známý jako A & F - anatomie a fyziologie. "Za zády mu přezdívají Barney," prozradil Cooke. "Říká se, že vyhodil víc mediků než všichni ostatní profesoři dohromady."

Příštího rána Šaman zašel do spořitelny a uložil si většinu peněz, které si přivezl. Spolu s otcem naplánoval. svoje finanční potřeby velmi podrobně. Školné bylo šedesát dolarů ročně, padesát, platilo-li se předem. K tomu se připočítaly peníze na ubytování a stravu, knihy, dopravu a ostatní náklady. Rob J. by byl rád zaplatil všechno, co bude potřeba, ale Šaman tvrdohlavě trval na tom, že studium medicíny byl jeho nápad, za který musí zaplatit sám. Nakonec se dohodli, že podepíše otci směnku, a slíbil, že po absolutoriu splatí každičký dolar.

Když vyšel ze spořitelny, jeho příštím úkolem bylo vyhledat pokladníka fakulty a zaplatit školné. Jeho náladu příliš nevylepšilo sdělení toho úředníka, že bude-li ze studia vyloučen, ať už kvůli prospěchu, nebo ze zdravotních důvodů, dostane zpět jen část zaplacené sumy.

První přednáškou, kterou navštívil jako posluchač medicíny, byla jednohodinovka ženských nemocí. Už na střední škole se Šaman naučil, jak je důležité přijít na každou přednášku co nejdřív, aby seděl co nejblíže a mohl odezírat s dostatečnou přesností. Naštěstí přišel dost brzy a podařilo se mu obsadit místo v první řadě. Profesor Harold Meigs totiž přednášel rychle. Šaman se naučil dělat si poznámky, aniž se díval na papír. Zapisoval si vše svědomitě, neboť si uvědomoval, že Rob J. by ho mohl požádat o půjčení sešitu, aby se poučil, jak výuka mediků za ta léta pokročila.

Další přednáška byla z chemie a při ní si uvědomil, že na

medika nemá nejhorší laboratorní techniku; to ho rozveselilo a podpořilo jeho chuť, jak k jídlu, tak i k práci. Zaskočil do nemocniční jídelny a hltavě snědl oběd skládající se ze sucharů a masové polévky, která měla daleko k dokonalosti.

Potom spěchal do Cruikshankova knihkupectví, které zásobovalo lékařskou fakultu, a vypůjčil si mikroskop a

nakoupil knihy podle seznamu: Všeobecnou farmakologii a léčiva od Dunglinsona, Fyziologii člověka od McGowana, Anatomický atlas, Operativní chirurgii od Berwyna, Chemii od Fownea a dvě knihy od Meigse, Žena, její nemoci a jejich ošetření a Dětské nemoci.

Když mu starší prodavač vystavoval účet, Šaman se díval stranou a sledoval rozhovor dr. Berwyna s malým zamračeným mužem, jehož úhledná bradka, stejně jako mohutná hříva, byla pokropena šedí. Byl právě tak zarostlý jako dr. Berwyn holohlavý. Nepochybně se prudce hádali, i když, soudě podle toho, že jejich hovoru nikdo nevěnoval pozornost, patrně krotili své hlasy. Dr. Berwyn byl od Šamana napůl odvrácen, ale ten druhý muž měl tvář otočenou přímo k němu, takže Šaman dobře viděl, co říká, třebaže vlastně vůbec neměl v úmyslu špehovat.

... pochopte, že tato zenně se řítí do války. Dobře si uvědomuji, milý pane, že v tomto prvnim ročniku je dvaačtyřicet studentů misto obvyklých šedesáti, a moc dobře vim, že dalši z nich utečou do války, až je studium mediciny příliš přitlači. Zvláště v této době se však musime střežit toho, abychom. snižili viuku. Hnrold Meigs říká, že jste přijal některé studenty, které jste loni odmitl. Bylo mi řečeno, že mezi nimi je dokonce jeden hluchoněmý...

Naštěstí se v této chvili prodavač dotkl Šamanovy paže a ukázal mu sumu, kterou bude platit.

"Kdo je ten pán, který hovoří s dr. Berwynem?" zeptal se Šaman, ten němý, kterému se vrátil hlas.

"To je doktor McGowan, pane," odvětil prodavač. Šaman přikývl, sbalil si knihy a šel svou cestou.

O několik hodin později seděl profesor Barnett Alan McGowan u svého stolu v pitevně lékařské fakulty a přepisoval si poznámky. Všechny jeho záznamy se týkaly smrti, protože dr.

McGowan jen zřídka přicházel do styku se živými pacienty.

Jelikož někteří lidé považovali smrt za něco, čemuž je třeba se raději vyhnout, dr. McGowan si zvykl, že jeho pracoviště se právě návštěvníky nehemží. Byl hlavním patologem a pitevna byla v suterénu hlavní budovy. Třebaže přiléhala k rušnému, cihlami obloženému tunelu, který pod ulicí spojoval nemocnici s fakultou, bylo to ponuré místo s potrubím, které se křižovalo pod nízkým stropem.

Anatomická laboratoř lékařské fakulty byla v zadní části budovy, ve druhém poschodí. Dalo se do ní vstoupit jak z chodby, tak i ze samostatného schodiště. Zimní světlo. do dlouhé úzké místnosti vstupovalo jediným velkým oknem bez záclon. Na jednom konci prošlapané podlahy, čelem k profesorovu stolu, byla malá posluchárna. Stupňovitě uspořádaná sedadla neposkytovala příliš pohodlí, ale zato z nich bylo dobře vidět. Na druhém konci sálu byly tři řady studentských pitevních stolů. Ve středu místnosti byla velká nádrž, kde ve slané vodě plavaly různé části lidského těla, a stůl, na kterém byly vyloženy řady pitvacích nástrojů. Na desce položené na kozlíku spočívalo tělo mladé ženy, zcela zakryté čistou bílou plachtou. Poznámky, které si profesor před chvílí zapisoval, se týkaly právě tohoto těla.

Dvacet minut před začátkem hodiny vstoupil do laboratoře nějaký osamělý student. Profesor McGowan se na urostlého mladíka nepodíval, ani ho nepozdravil. Namočil pero do inkoustu a pokračoval v psaní, když student přistoupil k střednímu sedadlu v první řadě a položil si na ně sešit.

Nesedl si, místo toho se vydal na obhlídku laboratoře.

Zastavil se u nádrže se solankou a k úžasu dr. McGowana uchopil dřevěnou násadu se železným hákem na konci a začal lovit části těla v slaném roztoku, jako malý chlapec, který si hraje u rybníka. Za devatenáct let, co dr. McGowan přednášel anatomii, se nikdo takhle nechoval. Nováčci přistupovali k anatomii s posvátnou úctou, hraničící se strachem. Obvykle se sotva vlekli, často se třásli hrůzou.

"Hej, vy tam. Hned s tím přestaňte. Položte ten hák," přikázal McGowan.

Mladík nejevil známky, že by něco slyšel, ani když profesor hlasitě tleskl rukama. Až potom McGowan pochopil, koho má před sebou. Začal vstávat, ale potom se opět posadil. Byl zvědavý, co bude dál.

Mladík se hákem přehraboval v nádrži. Většina částí těla v ní byla už stará a mnohé z nich už byly rozřezané jinými studenty. Jejich celkové zohavení a pokročilý stupeň rozkladu byl hlavní příčinou šoku z první hodiny anatomie. McGowan sledoval, jak ten mladík vylovil nad hladinu ruku od zápěstí a zmrzačenou nohu. Potom se však rozhodl pro ruku od předloktí, která byla nepochybně v lepším stavu než většina anatomických vzorků. McGowan pozoroval, jak mladík manipuluje hákem, aby vybraný vzorek dostal do pravého horního rohu nádrže, a potom ho zakryl několika dalšími kusy, nacházejícími se v žalostném stavu. Vždyť on si ho schovává!

Potom student položil tyč s hákem, odkud si ji vzal, a přistoupil ke stolu, kde se pustil do zkoumání ostrosti skalpelů. Když našel jeden, který se mu zamlouval, vysunul ho trochu z řady a vrátil se ke svému místu v posluchárně.

Dr. McGowan mu nevěnoval pozornost a ještě asi deset minut pokračoval v práci na svých písemnostech. Pomalu se začínali do laboratoře trousit studenti. Hned se rozesadili po posluchárně. Mnozí už byli bledí, neboť v místnosti byl zápach, který dával křídla jejich fantazii a obavám.

Přesně v celou hodinu dr. McGowan odložil pero a přistoupil ke katedře. "Pánové," pravil.

Když se utišili, představil se. "V tomto předmětu budeme studovat mrtvé, abychom pochopili živé a naučili se jim pomáhat. Prvé zmínky o těchto studiich pocházejí od starých Egypťanů, kteří pitvali těla mrtvých ubožáků, které obětovali bohům. Pravými otci fyziologických vyšetřování byli staří Řekové. Významná lékařská škola byla v Alexandrii, kde Herophilus Chalcedonský studoval lidské orgány a vnitřnosti.

Jako první pojmenoval cnlnna:is scriprorius a dvanáctník."

Dr. McGowan si byl jist, že ten mladík ve středu první řady nespustil oči z jeho úst. Doslova visel na každém jeho slově.

S politováním konstatoval, že v době temna v raném středověku byla anatomie potlačena jako nástroj ďáblův a začala vzkvétat opět až po roce 1300.

V závěru přednášky se soustředil na skutečnost, že jakmile duše tělo opustí, musí učenci k tělu přistupovat s důstojností, ale beze strachu. "Za mých studentských dní ve Skotsku přirovnával můj profesor tělo zemřelého k domu, jehož majitel se odstěhoval. říkal, že s tělem je nutno zacházet s úctou, ale bez ohledu na duši, která v něm žila." Dr. McGowan skončil a se znepokojením si povšiml, že ten mladík v první řadě se usmál.

Řekl jim, aby si vybrali z nádrže se solankou nějaký vzorek a ze stolu skalpel, a aby svůj vzorek rozpitvali, nakreslili, co viděli, a náčrtek před odchodem odevzdali. Vždy na první přednášce v této chvíli následovalo váhání, rozpaky a zdráhání. Zatímco ostatní otáleli, ten mladík, který přišel první, vyrazil k nádrži, vytáhl si vzorek, který si ulil, a ten ostrý skalpel. Když se ostatní začali motat okolo nádrže, on už si nakláněl pult pitevního stolu tak, aby na práci co nejlépe viděl.

Dr. McGowan si moc dobře uvědomoval, jakou zátěž pro studenta první hodina anatomie představuje. On byl zvyklý na nasládlý pach, který stoupal z nádrže, ale chápal, jak působí na nezasvěceného. S některými studenty vlastně hrál nepoctivou hru, když od nich požadoval, aby rozpitvali a přesně nakreslili vzorky, které byly v chatrném stavu. Při hodnocení to ale bral v úvahu. Účelem této hodiny bylo, aby se nováčci otrkali, aby si vyzkoušeli svoje schopnosti čelit nepříjemným a někdy i odporným situacím. V neposlední řadě to byla i tvrdá, leč přepotřebná lekce, že lékařská praxe obsahuje i něco jiného než inkasování honorářů a život na výsluní společnosti.

Už v prvních minutách několik studentů místnost opustilo a jeden z nich měl dost naspěch. K radosti dr. McGowana se

všichni nakonec vrátili. Téměř hodinu se procházel mezi pitevními stoly a sledoval, jak si vedou. Ve skupině bylo několik zralých mužů, kteří už měli za sebou zdravotnickou praxi. Ti zůstali na rozdíl od ostatních studentů ušetřeni nevolnosti. Dr. McGowan ze zkušenosti věděl, že z některých budou vynikající lékaři. Všiml si ále jednoho z nich, muže jménem Ruel Torrington, který se nechutně pižlal v rameni.

Povzdychl si, a napadlo ho, jaké příšerné chirurgické zákroky má asi ten chlapík za sebou.

O cosi déle se zdržel u posledního stolu, kde jakýsi obtloustlý mladík v potu tváře pracoval na hlavě, ze které nezůstalo skoro nic než lebka.

Proti tlouštíkovi pracoval ten hluchý hoch. Počínal si zkušeně a správně používal skalpel k preparaci paže v jednotlivých vrstvách. McGowan byl současně potěšen i překvapen skutečností, že to ten chlapec umí i bez předchozího studia anatomie. Na náčrtku měl čistě znázorněné a označené šlachy, svaly, nervy a cévy. Zatímco ho pozoroval, mladík se na výkres podepsal tiskacími písmeny a odevzdal mu ho. Cole, Robert J "Dobrá. Ach, ano, Cole, příště laskavě pište trochu většími písmeny."

"Ano, pane," řekl Cole docela zřetelně. "Ještě máte nějaké připomínky?"

"Ne. Můžete vzorek vrátit do nádrže a uklidit po sobě. Potom můžete jít."

Když skončil s Colem, přineslo profesorovi své kresby půl tuctu dalších studentů, ale všem je musel vrátit s připomínkami k dopracování.

Zatímco hovořil se studenty, pozoroval Colea, jak vrací vzorek do nádrže. Všiml si, že než vrátil skalpel na stůl, umyl ho a utřel. Sledoval, jak si Cole donesl ke stolu vodu a vydrhl svou stranu, a než si sroloval zpět vyhrnuté rukávy, jak si hnědým mýdlem a čistou vodou pečlivě umyl ruce a předloktí.

Cestou ven se Cole zastavil u toho baculatého mládence a prohlížel si jeho kresbu. Dr. McGowan viděl, jak se k němu naklonil a něco mu šeptal. Když Cole chlapce poklepal po rameni, hochovo napětí se poněkud zmírnilo. Potom se tlustý vrátil ke své práci a hluchý opustil místnost.

ZVUKY SRDCE

Lékařská fakulta připomínala vzdálenou cizí zemi, ve které k Šamanovi jen příležitostně dolehly hrůzu nahánějící zvěsti o válce hrozící Spojeným státům. Dozvěděl se o Mírové konferenci ve Washingtonu, které se zúčastnilo sto jedenatřicet delegátů z jednadvaceti států. Ale toho dne, kdy byla v hlavním městě zahájena Mírová konference, se v Montgomery v Alabamě sešel Prozatímní kongres Konfederovaných států amerických. O několik dní později se Konfederace rozhodla odtrhnout se od Spojených států a všichni měli nepříjemné tušení, že z míru nebude nic.

Přesto však byl Šaman schopen věnovat se celostátním problémům jen povrchně. Bojoval svůj vlastní boj o přežití.

Naštěstí byl dobrý student. Byl zahloubán do svých knih dlouho do noci, dokud se mu nezklížily oči, a po většinu rán ještě před snídaní věnoval studiu několik hodin. Přednášky byly od pondělka do soboty, od desíti do jedné a od dvou do pěti.

Často se přednášky odehrávaly před nebo během některého z šesti klinických cvičení, po kterých škola dostala svoje jméno: v úterý odpoledne nemoci plicní, v úterý večer nemoci pohlavní, ve čtvrtek odpoledne nemoci dětské, ve čtvrtek večer nemoci ženské, v sobotu ráno chirurgie, v sobotu odpoledne všeobecné lékařství. V neděli odpoledne studenti sledovali práci lékařů v nemocnicích.

Šestou Šamanovu sobotu na poliklinice přednášel dr. Meigs o stetoskopu. Meigs studoval ve Francii u lékařů, kteří se učili přímo u vynálezce této pomůcky. Vyprávěl studentům, že jednoho dne roku 1816 lékař jménem René Laennec, který odmítal přiložit své ucho na hrudník prsaté a stydlivé pacientky, sroloval kus papíru a vzniklou

trubičku svázal provázkem. Když Laennec.přiložil jeden konec trubičky k hrudníku pacientky a naslouchal druhým koncem, s překvapením si všiml, že místo toho, aby slyšel hůře, tento způsob prsní zvuky zesílil.

Meigs pravil, že donedávna byl stetoskop jednoduchou dřevěnou trubicí, kterou lékaři naslouchali jedním uchem.

On měl k dispozici modernější verzi přístroje, v němž trubice byla z tkaného hedvábí a vedla do slonovinových ušnic upevněných v obou uších. Při klinickém cvičení z všeobecného lékařství, které po přednášce následovalo, používal dr. Meigs ebenový stetoskop s druhým vývodem, takže pacientovy hrudní zvuky mohl současně poslouchat profesor i student. Každý student dostal příležitost si to vyzkoušet, ale když přišel na řadu Šanian, řekl profesorovi, že by to nemělo smysl. "Nic bych totiž neslyšel."

Dr. Meigs sešpulil rty. "Musíte to aspoň zkusit." Pečlivě ukázal Šamanovi, jak si přístroj přidržovat v uchu. Ale Šaman jen zakroutil hlavou.

"Je mi líto," řekl profesor Meigs

Na klinickém cvičení je čekala zkouška. Každý ze studentů měl vyšetřit pacienta pomocí stetoskopu a podat zprávu.

Šamanovi bylo jasné, že tentokrát zkouškou neprojde.

Jednoho studeného rána se zachumlal do kabátu a rukavic, okolo krku si ovázal šálu a vydal se směrem od školy. Nějaký chlapec na rohu prodával noviny a vyvolával o Lincolnově inauguraci. Šaman hluboko ponořen v myšlenkách kráčel podél nábřeží a doků.

Když se vrátil, vstoupil do nemocnice a procházel odděleními a sledoval práci uklizečů a ošetřovatelů. Většinou to byli muži a navíc pijáci. Šaman pozoroval ty, kteří vypadali jakžtakž střízlivě a inteligentně, a nakonec se rozhodl, že jeho účelům by mohl posloužit muž jménem Jim Halleck. Počkal, než zřízenec přinese náruč dřeva a položí je vedle sudovitých kamen, a potom k němu přistoupil.

"Měl bych pro vás návrh, pane Hallecku."

Toho odpoledne, kdy se měla uskutečnit zkouška, se na klinice objevil dr. McGowan a dr. Berwyn, což zvýšilo Šamanovu nervozitu. Dr. Meigs zkoušel skupinu podle abecedy. Šaman byl třetí, po Allardovi a Bronsonovi. Israel Allard to měl snadné; jeho pacientkou byla mladá žena s namoženými zády. Její ozvy byly silné, pravidelné a bez jakýchkoli komplikací. Clarkovi Bronsonovi přidělili už nemladého astmatického muže. Koktavě popsal šelesty na plících. Meigs mu položil několik pomocných otázek, aby se dopídil informací, které chtěl slyšet, ale nakonec byl očividně spokojen.

"Pan Cole?"

Zřejmě se očekávalo, že Šaman to vzdá. Ale Šaman předstoupil a vyzdvihl si dřevěný stetoskop pro jedno ucho. Když pohlédl směrem, kde seděl Jim Halleck, ten způsobně vstal a přistoupil k němu. Pacientem byl dobře rostlý šestnáctiletý mladík, který si v truhlářské dílně pořezal ruku. Halleck přiložil jeden konec stetoskopu k chlapcovu hrudníku a druhý konec si vložil do ucha. Šaman uchopil pacienta za zápěstí a prsty nahmatal chlapcův puls.

"Ozvy pacientova srdce jsou normální a pravidelné. Sedmdesát osm za minutu," pravil po chvíli. Zkoumavě se podíval na ošetřovatele, který lehce pokývl hlavou. "Na srdci nejsou žádné šelesty," řekl Šaman.

"Co má znamenat toto... ehm, divadlo?" zeptal se doktor Meigs "Co tady dělá Jim Halleck?"

"Pan Halleck je tady jako náhrada mých uší, pane," pravil Šaman. Velmi ho znepokojilo, že po tvářích několika studentů přelétl škodolibý úsměv.

Dr. Meigs se nesmál. "To vidím. Ve funkci vašich uší.

Oženíte se snad s panem Halleckem, pane Cole? A budete ho vodit všude, kde budete provádět lékařskou praxi? Po celý zbytek života?"

"Ne, pane."

"Potom budete žádat jiné lidi, aby zastupovali vaše uši?"

"Snad, někdy."

"A co když jako lékař přijdete k někomu, kdo bude potřebovat vaši pomoc, a vy budete sám. Totiž jen se svým pacientem?"

"Z pulzu mohu stanovit srdeční frekvenci." Šaman se dvěma prsty dotkl krkavicové tepny na pacientově krku. "A cítím, zda činnost srdce je normální, nepravidelná nebo dokonce slabá."

Roztáhl prsty a položil dlaň na chlapcův hrudník. "Cítím rytmus dýchání. A vidím kůži a dotýkám se jí, což mi umožní zjistit, zda je horečnatá nebo chladná, vlhká nebo suchá. Mám možnost podívat se do očí. Je-li pacient při vědomí, mohu s ním promluvit, a ať je při vědomí nebo ne, mohu sledovat stav jeho hlenu, prohlédnout si barvu jeho moči a přivonět k ní, dokonce ji i ochutnat, když to budu považovat za nutné."

Sledoval profesorovu tvář a předvídal jeho námitky, dříve než je dr. Meigs stačil vyslovit.

"Ale nikdy neuslyším šelesty v hrudníku."

"No to neuslyšíte."

"Podle mě se tím nic nezanedbá. Když vidím časné stadium dusivého dýchání, vím, že kdybych slyšel, bezpochyby uslyším praskavé šelesty. Když moji pacienti budou značně dýchaviční, bude mi jasné, že mají na prsou bublavé šelesty. Když půjde o astma nebo infekci na průduškách, nemohou chýbět sykavé šelesty. Tento poznatek však nebudu moci potvrdit." Odmlčel se a díval se zpříma na dr. Meigse. "S mou hluchotou se nedá nic dělat. Příroda mě obrala o cenný diagnostický nástroj, ale já mám k dispozici jiné nástroje. Budeli to nutné, použiji k vyšetření

pacienta oči, nos, ústa, prsty, a v neposlední řadě mozek."

To nebyla žádná ustrašená odpověď, jakou by doktor Meigs očekával od posluchače prvního ročníku. Ve tváři se mu objevila rozmrzelost. Doktor McGowan se k němu nahnul a něco mu zašeptal do ucha.

Potom se dr. Meigs očima vrátil k Šamanovi. "Je tady návrh, abychom vás vzali za slovo. Bez stetoskopu stanovíte diagnózu jednoho pacienta. Jestli souhlasíte, můžeme k tomu přistoupit hned."

Šaman přisvědčil, třebaže z břišní krajiny se vzhůru šířily zlověstné signály.

Profesor ho zavedl do nejbližšího pokoje a zastavil se před jedním pacientem jménem Arthur Herrenshaw, jak hlásal štítek v nohách jeho postele. "Vyšetřete toho pacienta, pane Cole."

Šaman z očí Arthura Herrenshawa na první pohled viděl, že ten muž je vážně nemocen.

Odtáhl prostěradlo a přikrývku a zdvihl pacientovi noční košili. Zdálo se, že pacient je mimořádně obézní, ale když mu Šaman položil ruku na tělo, bylo to jako kdyby se dotkl nakynutého těsta. Od krku, kde prudce pulzovaly naběhlé žily, až po beztvaré kotníky, byla opuchlá tkáň nalitá tekutinou.

Pacienta vysilovalo namáhavé dýchání.

"Jak se dnes cítíte, pane Herrenshawe?"

Musel se zeptat znovu, hlasitěji, než pacient odpověděl chabým zavrtěním hlavou.

"Kolik je vám let, pane?"

"Já, tedy jaksi... dvaa...pade...sát." Mezi jednotlivými slabikami hojně lapal po dechu jako člověk, který běží dlouhou trať.

"Bolí vás něco, pane Herrenshawe? ... Slyšíte, pane, bolí vás něco?"

"Ach...," zasípěl pacient a dotkl se rukou hrudní kosti.

Šaman si všiml, že se pokouší posadit.

"Chcete si sednout?" Dal mu pod záda polštáře. Pan Herrenshaw se intenzívně potil a třásl se po celém těle.

Jediné teplo do místnosti přiváděla od kamen v hořejším patře široká černá roura. Šaman přetáhl panu Herrenshawovi deku až po ramena. Vytáhl hodinky. Když kontroloval pacientovi pulz, měl pocit, že vteřinová ručička náhle zpomalila. Pulz byl lehký a nitkovitý a neuvěřitelně rychlý, jako zoufalé cupkavé kroky drobného živočicha, prchajícího před šelmou. Šaman měl co dělat, aby stačil počítat. Zvířátko zpomalilo, zastavilo se, udělalo pár pomalých skoků a znovu začalo cupitat.

Byl si jist, že v tomto okamžiku by dr. Meigs použil stetoskop. Uměl si živě představit ty tragické zvuky, které by ohlásil, zlověstné zvuky člověka topícího se ve vlastních šťavách.

Uchopil pana Herrenshawa za obě ruce. Jejich poselství ho zarazilo a zkormoutilo. Když od pacienta odcházel, maně ho poklepal po rameni.

Vrátili se do vyšetřovny, aby Šaman mohl přednést zprávu.

"Nevím, co je příčinou toho množství kapaliny, která se mu nahromadila v tkáních. Nemám v tomto směru dost zkušeností:

Ale pacientův pulz je slabý a nitkovitý, nepravidelný. Srdce mu selhává a pokud je v chodu, bije stodvaatřicetkrát za minutu." Podíval se na dr. Meigse. "V posledních letech jsem pomáhal otci při pitvě dvou mužů a jedné ženy, kteří zemřeli na selhání srdce. Ve všech případech byla odumřelá část srdeční stěny. Tkáň vypadala, jako by byla spálená. Jako by se dotýkala nějakého žhavého uhlí."

"Co byste pro něj mohl udělat?"

"Udržoval bych ho v teple. Podával bych mu uspávací prostředky. Za pár hodin umře, tak bych se mu snažil utišit bolest." Najednou si uvědomil, že řekl příliš mnoho, ale slova už se nedala vzít zpět.

Meigs vyskočil jak sršeň. "Jak víte, že umře?"

"Cítil jsem to," řekl Šaman potichu.

"Cože, Mluvte hlasitě, pane Cole ať to slyší celá třída."

"Cítil jsem to, pane."

"Takže vy nemáte dost zkušeností, abyste věděl cosi o tělesných šťavách, ale jste schopen cítit hrozící smrt," pravil profesor sarkasticky. Rozhlédl se po své třídě.

"Zapamatujte si jednou provždy, pánové. Dokud je v pacientově těle život, nikdy - rozumíte nikdy! - ho neodsuzujeme k smrti.

Bojujeme o záchranu života až do úplného konce. Rozuměl jste, pane Cole?"

"Ano, pane," řekl Šaman nešťastně.

"Tak si můžete sednout."

Šaman vzal Jima Hallecka na večeři do hostince na břehu řeky, kde byla podlaha vysypána pilinami. Dali si vařené hovězí se zelím a každý tři velké sklenky hořkého černého piva. Nebylo to zrovna jídlo na oslavu vítězství. Nikdo z nich neměl z toho, co se stalo, dobrý pocit. Kromě toho, že se shodli na tom, že Meigs je pěkný hajzlík, si neměli vzájemně co říci. Proto, když dojedli, Šaman Halleckovi poděkoval, zaplatil mu za pomoc a propustil ho k ženě a čtyřem dětem.

Snad jim těch pár dolarů pomůže poněkud zmírnit jejich chudobu.

Šaman zůstal sedět a pokračoval v pití. Nepřipustil si starosti o to, jaký by alkohol mohl mít účinek na jeho Dar.

Nedokázal si představit, že by mu ta věc někdy mohla být něco platná.

Na kolej se vracel opatrně, soustředil se jen na to, aby neupadl. Oblečený se s námahou vyškrábal na kavalec

a usnul, tak jak byl.

Ráno si uvědomil, že je i další důvod, proč se vyhýbat silným nápojům. Hlava mu třeštila, byl celý jak rozlámaný.

Důkladně se vytrestal. Dlouho se umýval a když si vyměnil prádlo, odšoural se na snídani. Náhle vtrhl do nemocniční jídelny Šamanův kolega z prvního ročníku, student jménem Rogers. "Dr. McGowan ti vzkazuje, že máš ihned přijít do jeho laboratoře v nemocnici."

Když dorazil do sklepní pitevny s nízkým stropem, u dr. McGowana byl právě dr. Berwyn. Na stole leželo tělo Arthura Herrenshawa.

"Čekali jsme na vás," pravil dr. McGowan nedůtklivě, jako kdyby se Šaman opozdil na předem dojednanou schůzku.

"Ano, pane, přinutil se říci poněkud nemístně.

"Nechcete si ho vzít na starost?" zeptal se dr. McGowan a ukázal na mrtvolu.

Šaman to dosud nikdy samostatně nedělal. Ale často to viděl dělat otce. Přikývl a vzal si od dr. McGowana nabízený skalpel. Když řezal hrudník, uvědomil si, že ti dva lékaři ho bedlivě pozorují. Dr. McGowan sám rozřezal žebra a když Šaman odpreparoval hrudní kost, patolog se nahnul nad srdce, natáhl k němu ruku a trochu ho nadzdvihl, aby dr. Berwyn a Šaman viděli kulaté zranění na stěně srdečního svalu pana Herrenshawa, připomínající popáleninu.

"Jistě je vám jasné," oslovil dr. Berwyn Šamana, "že někdy je poškození vevnitř srdce, takže na srdeční stěně není vidět."

Šaman přikývl na znamení, že pochopil.

McGowan se obrátil k dr. Berwynovi a něco mu řekl. Dr.

Berwyn se zasmál. Dr. McGowan se podíval na Šamana. Míval vždycky škrobenou tvář a Šaman v ní teď poprvé zahlédl záblesk úsměvu.

"Říkal jsem mu: "Mohl bys mi sehnat ještě pár hluchých?` !" pravil dr. McGowan.

ŽIVOT V CINCINNATI

Každého dne toho jak břidlice šedého jara, poznamenaného soužením celého národa, se před redakcí cincinnatského Com.nr.ercialu shromažďoval znepokojený dav, aby se seznámil s novinkami z fronty, načmáranými křídou na školní

tabuli. Prezident Lincoln nařídil, aby federální ministerstvo námořních sil zablokovalo všechny přístavy Konfederace, a požádal muže ve všech státech Severu, aby se přihlásili do zbraně. Všude se mluvilo o válce, hojně se spekulovalo.

Generál Winfield Scott, hlavní velitel armády Unie, byl Jižan, který byl na straně Spojených států, ale byl to unavený stařec; jeden pacient, který přišel na pohotovost, sdělil Šamanovi novinu, že Lincoln se sešel s plukovníkem Robertem E.

Leem a požádal ho, aby velel armádě Unie. Ale pár dní na to přinesly noviny zprávu, že Lee se vzdal svého federálního postavení a dal přednost boji na straně Jihu.

Než na Lékařské fakultě při cincinnatské poliklinice skončil semestr, více než tucet studentů se dal naverbovat k té či oné armádě. Většinou to byli takoví, kteří měli potíže se studiem.

Mezi nimi byl i Ruel Torrington, který po sobě zanechal dvě prázdné přihrádky, páchnoucí nepraným šatstvem. Další studenti uvažovali o tom, že semestr dokončí a až potom odejdou k vojsku. V květnu dr. Berwyn svolal schůzi studentské samosprávy a oznámil, že fakulta měla v úmyslu po dobu válečné pohotovosti přerušit činnost, ale po důkladné analýze bylo rozhodnuto pokračovat ve výuce. "Brzy bude zapotřebí lékařů jako nikdy předtím, jak v armádě, tak i k ošetřování civilistů."

Dr. Berwyn však měl i špatné zprávy. Jelikož byla fakulta financována ze školného, a jelikož počet zapsaných studentů poklesl, je nutno školné prudce zvýšit. Pro Šamana to znamenalo výdaje, se kterými nepočítal. Když však nedovolil, aby ho na jeho cestě zastavila hluchota, taková drobnost, jako jsou peníze, mu v úmyslu stát se lékařem rozhodně nezabrání.

S Paulem Cookem se spřátelili. Šaman byl vůdcem a rádcem ve věcech studia a medicíny, v ostatních věcech měl poslední slovo Cooke. Paul ho naučil večeřet v restauracích a chodit do divadla. S obavou šli i do Pikeovy opery, podívat se na Edwina Thomase Bootha v roli Richarda III. V opeře byly tři řady balkonů se třemi tisíci sedadel a dalších tisíc míst k stání.

Dokonce ani místa v osmé řadě, která Cooke ne zcela počestně sehnal, nedovolovala Šamanovi plně pochopit děj, ale na střední škole přečetl celého Shakespeara a těsně před představením si hru znovu osvěžil. Byl tedy obeznámen s dějem a narážkami, mohl se soustředit na herecké výkony a báječně se bavil.

Jednu sobotu ho Cooke vzal do bordelu, kde Šaman šel do pokoje s jednou nemluvnou ženou a byl rychle obsloužen. Ta žena se neustále mdle usmívala a téměř vůbec nemluvila. Šamana nikdy podobné podniky nepřitahovaly, ale jelikož byl normální a zdravý, pohlavní touha někdy byla k nevydržení.

Jednou, když měl službu v ambulanci nemocnice, ho zavolali do Trentovy svíčkárny. Továrna zaměstnávala hlavně ženy a děti a jeden třináctiletý hoch si tam popálil nohu vařícím voskem.

Když vezl chlapce do nemocnice k ošetření, doprovázela ho mladá černovláska s broskvově hebkou pletí, jak se ukázalo později, pacientova teta. Šaman ji viděl opět ve čtvrtek večer, v době návštěvních hodin na lůžkovém

oddělení dobročinné nemocnice. I ostatní příbuzní chtěli popáleného chlapce vidět, a tak její návštěva byla krátká. Měl proto příležitost s ní promluvit. Jmenovala se Hazel Melvillová. I když to bylo nad jeho poměry, na příští neděli ji pozval na večeři; snažila se vypadat zhrzeně, ale nedokázala skrýt uspokojení a nakonec přikývla. žila co by kamenem dohodil od nemocnice, ve třetím patře činžovního domu, který jako by z oka vypadl fakultní koleji.

Matku už neměla. Šaman si znovu uvědomil svou huhňavou výslovnost, když si ho její rudolící otec, zřízenec městského soudu v Cincinnati, s podezřením prohlížel a nedokázal se rozhodnout, co mu na tom Hazelině nápadníkovi vlastně vadí.

Kdyby bylo tepleji, vzal by ji na projížďku loďkou po řece.

Od vody vál vítr, ale měli kabáty a procházka byla příjemná. V blednoucím světle okouněli okolo výkladů obchodů. Je velmi hezká, uvažoval, až na ty rty, které měla příliš úzké a popraskané a v koutcích úst měla tenké čáry vyvolané neustálou rozmrzelostí. Překvapilo ji, když se dozvěděla, že je hluchý.

Když jí vysvětloval princip odezírání ze rtů, nasadila nejistý úsměv.

Přece však bylo příjemné mluvit se ženou, která nebyla nemocná ani zraněná. Řekla mu, že ve svíčkárně pracuje už rok.

Nenávidí tu práci, ale pracovních příležitostí pro ženy je tak málo. Lítostivě si postěžovala, že má dva starší bratrance, kteří odešli pracovat za docela slušnou mzdu k firmě Wells & Company. "Ta firma dostala od Indianské státní domobrany velkou objednávku na odlití desíti tisíc sudů třištivých kulek do mušket. Tak bych si přála, kdyby zaměstnávali i ženy!"

Navečeřeli se v malé restauraci, kterou mu pomohl vybrat Cooke. Rozhodli se pro ni nejen proto, že byla levná, ale hlavně proto, že byla dobře osvětlená a on mohl vidět, co mu dívka říká. Zdálo se, že má dobrou náladu, třebaže vynadala číšníkovi, že masové závitky nejsou dost teplé. Když se vrátili do jejího bytu, její tatík nebyl doma. Nejen že dovolila Šamanovi, aby ji políbil, ale reagovala tak spontánně, že se osmělil hladit ji přes šaty a nakonec se s ní pomiloval na nepohodlné otřepané pohovce. Pro případ, že se otec nečekaně vrátí, nechala zapálenou lampu a ani se nesvlékla. Jen si vyhrnula sukni a spodničku k pasu. Její přirozený ženský pach byl přehlušen pachem voskovníku, do jehož parafínovitého výměšku šest dní v týdnu namáčela knoty.

Šaman se jí zmocnil tvrdě a bezohledně a bez jakéhokoliv náznaku potěšení. Byl si vědom, že ten zuřivý soudní zřízenec by je mohl vyrušit. Nebylo v tom o nic víc lidského hřejivého kontaktu než tehdy s tou ženskou v bordelu.

Sedm týdnů na ni ani nepomyslel.

Ale jednoho odpoledne, zmítán steskem po domově, zašel do Trentovy svíčkárny a vyhledal ji. Vzduch v továrně byl horký a přesycený koncentrovanou vůní voskovníku. Hazel Melvillová se zlobila, když ho viděla. "Nesmí za námi nikdo chodit, chceš, aby mě vyhodili?" Ale než odešel, ve spěchu mu oznámila, že za ty týdny, co ji zanedbával, začala chodit s jiným mužem, se kterým se zná už delší dobu. Je to úředník, účetní naší firmy, řekla Šamanovi, a ani se nepokusila zamaskovat svoje uspokojení.

Pravdou bylo, že Šamana tělesné potřeby sužovaly méně než očekával. Všechno - celou svou touhu a žádostivost, všechnu svou naději a očekávání rozkoše, všechnu svou energii a představivost - podřídil jedinému cíli, studiu medicíny. Cooke s upřímnou závistí prohlásil, že studium medicíny je životním posláním Roberta J. Colea, a i sám Šaman to tak cítil;, celý život čekal na něco takového, co teď našel v Cincinnati.

V půli semestru si zvykl zaskočit do pitevny, kdykoliv měl volnou hodinku, někdy sám, ale častěji s Cookem nebo s Billym Henriedem. Pomáhal jim rozvíjet pitevní techniku a utvrdit si poznatky získané z učebnic a z přednášek. Hned na začátku kurzu z anatomie a fyziologie ho dr. McGowan požádal, aby pómáhal studentům, kteří mají těžkosti. Šaman výborně prospíval i v ostatních předmětech a dokonce i dr. Meigs mu laskavě pokynul vždy, když se potkali na chodbě. Většina lidí už si zvykla na to, že je jiný. Někdy, když se na přednášce nebo v laboratoři silně soustředil, upadal do svého starého, špatného návyku a aniž by si to uvědomoval, vydával monotónní bzučivý zvuk. Jednou dr. Berwyn musel přerušit přednášku a napomenout ho. "Přestaňte bzučet, pane Cole." Ze začátku se ostatní studenti chichotali, ale později se naučili, že stačí se dotknout jeho paže a říct mu, že má být potichu. Vůbec ho to nevzrušovalo. Byl si sám sebou jist.

Dělalo mu potěšení osamoceně procházet pokoji nemocnice.

Jednou si mu jedna pacientka postěžovala, že nevšímavě minul její postel, třebaže na něj opakovaně volala jménem. Potom, když si ověřil, že jeho hluchota pacienty neuráží, si navykl krátce postát u každé postele, každého pacienta chytit za ruku a krátce a tiše s každým pohovořit.

Přízrak podmínečného setrvání na studiu ztratil na svém ostříjednoho dne, když mu dr. McGowan nabídl na červenec a srpen, během fakultních prázdnin, práci v nemocnici. McGowan mu upřímně řekl, že se s dr. Berwynem pohádali, u koho z nich bude Šaman pracovat, ale nakonec se dohodli, že se o něj podělí. "Musíte v létě pracovat pro nás oba. Každé ráno budete pro Berwyna dělat špinavou práci v operačním amfiteátru a každé odpoledne budete mně pomáhat pitvat jeho omyly."

Je to jedinečná příležitost, uvědomil si Šaman, a ten nevelký plat mi pomůže lépe snášet školné. "To bych opravdu rád," řekl doktorovi McGowanovi, "ale můj otec očekává, že

v létě pomohu s prací na farmě. Musím mu napsat a požádat ho o dovolení zůstat zde."

Barney McGowan se usmál. "No ba, farma," řekl s despektem.

"Řekl bych, že s farmařením jste skončil, mladý muži. Váš otec je venkovským lékařem v Illinois, není to tak?

Rád bych se vás na něco zeptal. Pár let přede mnou pracoval v univerzitní nemocnici v Edinburghu jistý chlapík stejného jména, jako máte vy."

"Ano. To byl můj otec. S oblibou vypráví stejnou historku o sirovi Williamovi Fergussonovi, kterou jste nám na přednášce z anatomie říkal vy. Tu o tom, že mrtvola připomíná dům, jehož majitel odešel."

"Ano, vzpomínám si, jak jste se usmíval, když jsem tu historku vyprávěl. Tak teď už vím proč." McGowan přivřel oči a pátravě na něj pohlédl. "Víte, proč váš otec... ehm... odešel ze Skotska?"

Šaman viděl, že se McGowan snaží být diskrétní. "Ano.

Vyprávěl mi o tom. Dostal se do politického průšvihu. Málo chybělo, a deportovali ho do Austrálie."

"Ano, už si vzpomínám." McGowan zavrtěl hlavou. "Měl být pro nás odstrašujícím příkladem. V univerzitní nemocnici ho všichni znali. Byl to chráněnec sira Williama Fergussona a měl před sebou neomezenou budoucnost. A teď je z něj venkovský felčar. Jaká smůla."

"Není žádný důvod ho litovat." Šamanem cloumal hněv a přestal se usmívat. "Můj otec je velký muž," řekl impulzívně, třebaže na něj z tohoto zorného úhlu dosud nepomyslel. Začal vyprávět Barneymu McGowanavi o Robovi J, o tom, jak pracoval u Olivera Wendella Holmese v Bostonu, o jeho putování přes půl kontinentu, o tom, jak cestou léčil dřevorubce a budovatele železnice. Vyprávěl, jak otec musel s koněm přebrodit dvě řeky a jeden potok, aby se dostal do chaloupky z drnů, kde jisté ženě pomohl porodit dvojčata. Popisoval světničky obydlí na prérii, kde otec operoval, a vyprávěl o dobách, kdy Rob J. dělal chirurgické zákroky na stole, který ze zaneřáděné chaloupky vyvlekl na sluneční světlo. Vyprávěl, jak otce unesli desperáti a se zbraní v ruce mu nařídili vytáhnout kulku z těla jednoho postřeleného chlápka.

Vzpomenul si, jak se otec jednou v noci vracel při třicetistupňovém mrazu a jak si zachránil život tím, že seskočil z koně a běžel za ním, drže se ho za ocas, aby se mu znovu rozproudila krev.

Barne McGowan se usmál, "Máte pravdu," řekl. "Váš otec je velký muž. Ale je i šťastný otec."

"Děkuji, pane." Šaman se měl k odchodu, ale ještě se zarazil. "Doktore McGowane, otec kdysi pitval jednu ženu, která byla zabita jedenácti bodnými ranami do hrudníku. Byly učiněny hrotitým nástrojem trojúhelníkového tvaru, širokým asi

0,95 cm. Všechny tři hrany byly ostré. Nemáte představu, co by to mohlo být za nástroj?"

Patolog se zamyslel, očividně zaujat. "Snad by to mohl být lékařský nástroj. Existuje Beerův nůž. Je to trojstranný skalpel, který se používá k operacím zákalu a k odstraňování vad rohovky. Ale ráný, které popisujete, jsou příliš velké, než aby byly způsobeny Beerovým nožem. Třeba by to mohl být nějaký druh bisturie. Měly okraje řezu jednotnou šířku?"

"Nikoliv. Ten nástroj, ať už to bylo cokoliv, byl sbíhavý."

"Žádnou takovou bisturii neznám. Dost možná, že to ani nebyl lékařský nástroj."

Šaman zaváhal. "Nemohly být ty rány způsobeny něčím, co běžně používají ženy?"

"Máte na mysli jehlice na pletení, či něco podobného? Nuž, možné to je, ale osobně si neumím představit nástroj z domácnosti, který by způsobil takové rány." McGowan se usmál.

"Víte co, dejte mi čas na rozmyšlenou. Někdy se k tomu vrátíme.

Až budete psát vašemu otci," dodal, "vyřiďte mu nejupřímnější pozdravy od kohosi, kdo pár let po něm přišel k Williamu Fergussonovi."

Šaman mu to rád slíbil.

Otcova odpověď přišla až osm dní před koncem semestru, což bylo právě včas, aby Šaman mohl přijmout nabídku letní práce v nemocnici.

Otec si na dr. McGowana nepamatoval, ale vyjádřil uspokojení, že Šaman studuje patologii u dalšího Skota, který se

svému umění a vědě naučil u Williama Fergussona. Požádal syna, aby profesorovi vyřídil jeho pozdrav, a dovolil Šamanovi pracovat v nemocnici.

Dopis byl srdečný, ale stručný. Nedostatek sdílnosti Šaman připsal otcově melancholické náladě. Nebylo tam ani slovo o tom, jak se má Alex, ani kde se nachází. Otec jen naznačil, že s každou novou vlnou bojů roste matčin strach.

PLAVBA NA LODI

Robovi J. neušló, že jak Jefferson Davis, tak i Abraham Lincoln si vysloužili politické ostruhy tím, že pomáhali zničit kmen Sauků ve válce Černého Jestřába. Davis jako mladý poručík osobně eskortoval Černého Jestřába a medicinmana Bílého Oblaka dolů po Mississippi z Fort Crawfordu do Jeffersonových kasáren, kde je uvěznili s okovy a řetězy.

Lincoln bojoval proti Saukům v domobraně, nejdříve jako vojín, později jako kapitán. Teď oba slyšeli na oslovení "pane prezidente" a každý z nich vedl jednu půlku Američanů proti té druhé.

Rob J. toužil, aby ho tento nesmyslný svět nechal na pokoji, ale to chtěl příliš. Bylo šest týdnů od začátku války, když ho přijel do Holdenova Přívozu navštívit Stephen Hume. Bývalý kongresman se otevřeně přiznal, že využil svého vlivu, aby v armádě Spojených států získal hodnost plukovníka. Opustil své místo právního rady u železnice v Rock Islandu, aby organizoval 102. illinoiský pluk dobrovolníků. Teď je zde, aby dr. Coleovi nabídl místo plukovního

lékaře.

"To není nic pro mě, Stephene."

"Doktore, protestovat proti válce jako takové je správné.

Ale teď se to týká nás a pro tuto válku jsou pádné důvody."

"Nemyslím, že se číkoliv názory na otroctví nebo na svobodný obchod změní, když bude pozabíjena spousta lidí. Kromě toho byste potřebovali někoho mladšího a protřelejšího. Mně je čtyřiačtyřicet let a mám velké břicho." Přibral totiž na váze. Kdysi, když otroci na útěku přicházeli do jeho třinácté komnaty, si Rob J. zvykl brát v kuchyni do kapsy jídlo - tu pečený sladký brambor, tu kus smaženého kuřete, tu pár sladkých trubiček - aby pomohl uprchlíky nakrmit. Potom v braní jídla pokračoval a dával si ho do sedlového vaku na přilepšenou.

"Ale jdi. Já tě chci, ať jsi tlustý nebo tenký, práskaný nebo zelenáč,' řekl Hume. "A co víc, v celé té zasrané armádě teď máme ve zdravotní službě jenom devadesát důstojníků. Je to velká příležitost. Začneš jako kapitán a než se rozkoukáš, jsi major. Doktor, jako jsi ty, má cestu vzhůru otevřenou."

Rob J. zavrtěl hlavou. Ale měl Stephena Huma rád a stiskl mu ruku. "Přeji ti šťastný návrat, plukovníku."

Hume se ušklíbl a zavrtěl hlavou. O několik dní později se Rob J. v obchodě se smíšeným zbožím doslechl, že lékařem 102. pluku byl jmenován Tom Beckermann.

Tři měsíce si obě strany hrály na válku, ale v červenci bylo zřejmé, že se schyluje k velké bitvě. Mnozí byli stále přesvědčeni, že bude rychle po všem, ale už první bitva znamenala pro národ vystřízlivění. Rob J. četl novinové zprávy stejně dychtivě, jako kterýkoliv příznivec války.

Víc než třicet tisíc vojáků Unie pod vedením generála Itvina McDowella se postavilo dvaceti tisícům konfederátů pod generálem Pierrem G. T. Beauregardem u Manassasu ve Virginii, pětadvacet mil jižně od Washingtonu. Asi jedenáct tisíc dalších ozbrojenců Konfederace v čele s generálem Josephem E.

Johnstonem stálo v údolí Shenandoah proti jiné formaci Unie, v počtu čtrnácti tisíc, vedené generálem Robertem Pattersonem. V očekávání, že Patterson Johnstona zdrží, vyrazil 21. července McDowell proti Jižanům u Sudley Ford na Býčím potoku.

Sotva to byl překvapující útok.

Těsně předtím, než McDowell udeřil, se Johnston odpoutal od Pattersona a připojil své síly k Beauregardovým. Bojový plán Severanů byl tak notoricky znám, že kongresmani a civilní úředníci houfně opouštěli Washington a doprovázeni ženami a dětmi směřovali v bryčkách a koleskách k Manassasu, kde piknikovali a chystali se na tu podívanou, jako kdyby šlo o dostihy. Armáda najala tucty civilních kočí, aby byli po ruce s kočáry a otevřenými čtyřkoláky, kdyby bylo potřeba odvážet raněné. Mnozí z vozků sanitních vozů přivezli na piknik vlastní whisky.

Zatímco obecenstvo příhlíželo s nefalšovaným zájmem, McDowellovi vojáci zaútočili na spojené síly Konfederace.

Většina z mužů na obou stranách byli nevycvičení nováčci a jejich válčení charakterizovala spíše horlivost než umění.

Konfederační civilové převlečení do uniforem ustoupili o několik mil, tam se opevnili a nechali Severany, aby se vyčerpávali početnými zoufalými nájezdy. Potom Beauregard nařídil odvetu. Vyčerpané jednotky Unie jim uvolnily cestu a daly se na ústup, který se nakonec změnil v bezhlavý úprk.

Tato bitva očekávání obecenstva nesplnila; směsice zvuků střelby z pušek a z děl a lidského ryku byla hrozná a pohled na to všechno ještě hroznější. Místo příjemné sportovní podívané se stali svědky toho, jak se živí muži mění v rozkuchané, bezhlavé, bezruké, beznohé... Při pohledu na hromady mrtvých někteří civilové omdlévali, jiní naříkali.

Všichni se snažili prchnout, ale zbloudilý šrapnel vyhodil do vzduchu jeden vůz a zabil koně, čímž se zablokovala hlavní ústupová cesta. Většina vystrašených civilních vozků, ať už byli opilí nebo střízliví, se dala na útěk i s prázdnými bryčkami. Těch pár, kteří se snažili sbírat raněné, se najednou ocitlo bez pomoci v záplavě civilních vozů a vzpínajících se koní. Těžce ranění zůstali ležet na bojišti, křičeli bolestí, dokud jim stačily síly, a nakonec bez pomoci umírali. Někteří z lehce raněných se až po několika dnech dostali s vypětím všech sil do Washingtonu.

V Holdenově Přívozu vítězství konfederátů povzbudilo přívržence Jihu. Roba J. víc než porážka deprimovala zločinná lhostejnost vůči raněným. Začátkem podzimu se rozneslo, že na Býčím potoku bylo na pět tisíc mrtvých, raněných či nezvěstných a že mnozí přišli o život právě vinou nedostatečné péče.

Jednoho večera seděli u Coleů v kuchyni s Jayem Geigerem a vyhýbali se řeči o válce. Neobratně zavedli řeč na to, že Lillianin bratranec Judah P Benjamin byl jmenován konfederačním ministrem války. Docela se však shodli na kruté hlouposti armád, které se ani nedokázaly postarat o své raněné.

"Ať je to jakkoliv obtížné," pravil Jay, "nikdy nesmíme připustit, aby tato válka učţnila konec našemu přátelství."

"To rozhodně ne!" Učinit mu konec jistě nemůže, pomyslel si Rob J., ale nahlodat ho, to se jí už podařilo. Byl překvapen, když ho Geiger na odchodu objal jako milenec. "Chápu tvoje bližní, jako by to byli moji bližní," řekl Jay. "Není nic, co bych neudělal, abych zaručil jejich štěstí."

Příštího dne Rob J. pochopil Jayovo podivné loučení, když jim Lillian, sedíc bez dojetí u Coleů v kuchyni, řekla, že její manžel za úsvitu odešel na Jih, aby se dal naverbovat jako dobrovolník do armády Konfederace.

Robovi J se zdálo, že celý svět je tak ponurý jako šedé uniformy Konfederace. Přestože udělal všechno, co se dalo, Julia Blackmerová, farářova žena, se ukašlala k smrti ještě než přituhlo. Když kněz na hřbitůvku za kostelem recitoval pohřební modlitby, plakal, a když se zaduněním dopadla na Juliinu sosnovou rakev první lopata kamenité

hlíny, Sarah stiskla Robovi J. ruku tak silně, až ho to zabolelo. Členové Blackmerova stádečka v následujících dnech udělali na svého kazatele sbírku a Sarah zorganizovala ženy, aby panu Blackmerovi nikdy nechyběla ani soucítící společnost, ani teplé jídlo. Robovi J. se zdálo, že kněz má ve svém zármutku jen málo soukromí, ale pan Blackmer se zdál být za všechny dobré skutky vděčný.

Před Vánocemi se matka Miriam Ferocia svěřila Robovi J., že dostala dopis od frankfurtské advokátské firmy, která jí oznámila smrt Ernsta Brotknechta, jejího otce. Ve své poslední vůli nařídil prodej továren na kočáry ve Frankfurtu i v Mnichově. V dopise stálo, že na jeho dceru, která kdysi užívala jméno Andrea Brotknechtová, čeká pěkná sumička peněz.

Rob J. jí k ,úmrtí otce, kterého neviděla už celé roky, vyjádřil svou soustrast. Potom řekl: "Ale každý rub má svůj líc. Jste teď bohatá."

"Nikoliv," pravila potichu. Když na sebe vzala hábit, slavnostně před svatou matkou církví slíbila, že se vzdá všech světských statků. Už podepsala dokumenty, kterými dědictví převedla na svého arcibiskupa.

Rob J. pocítil nával zlosti. Po celé roky se nemohl dívat na to, jak jeptišky trpí, a podporoval jejich společenstvo řadou drobných darů. Sledoval střídmost jejich života, přísné hospodaření a dokonalý nedostatek čehokoliv, co by se mohlo považovat za luxus. "Trochu peněz by zapůsobilo na sestry vašeho společenství jako balzám. Když už je nemůžete přijmout sama, mohla jste myslet aspoň na vaše jeptišky."

Ale ona mu nedovolila, aby i ji vtáhl do svého hněvu.

"Chudoba je podstatnou součástí jejich života," pravila a přikývla s křesťanským sebeovládáním, když se poněkud spěšně rozloučil a odjel.

Jasonovým odchodem ztratil Robův život značnou část půvabu.

Mohl sice pokračovat v muzicírování s Lillian, ale klavír a viola da gamba zněly bez melodického pojiva Jayových houslí podivně prázdně, a tak hledali výmluvy, aby se muzicírování vyhnuli.

V prvním týdnu roku 1862, v době, kdy se Rob J. cítil zvláště neklidný, ho potěšil dopis od Harryho Loomise z Bostonu s přiloženým překladem práce maďarského lékaře Ignáce Semmelweise, vydané před několika lety ve Vídni. Semmelweisova práce, nazvaná Etiologie, pojeti a prevence horečky om.ladnic, významně podepřela práci, kterou v Americe provedl Oliver Wendell Holmes. Ve vídeňské Všeobecné nemocnici došel Semmelweis k závěru, že horečka omladnic, která zabíjela dvanáct rodiček ze sta, je přenosná. Právě Holmes dospěl k témuž závěru o několik desetiletí dříve, když konstatoval, že sami lékaři šíří nemoc tím, že si neumývají ruce.

Harry Loomis psal, že se ve zvýšené míře zajímá o způsoby zabránění infekce ran a chirurgických řezů. Chtěl vědět, zda Rob J. zná výzkum dr. Miltona Akersona, který se zabýval těmito otázkami v Nemocnici v údolí Mississippi v Cairu v Illinois, o níž se Harry domníval, že od Holdenova Přívozu není příliš vzdálena.

Rob J. o práci dr. Akersona neslyšel, ale hned zatoužil Cairo navštívit a obeznámit se s Akersonovými výsledky.

Příležitost se po několik měsíců nenaskytla. Brodil se sněhem a navštěvoval pacienty, ale když nastaly jarní deště, situace se uklidnila. Matka Miriam ho ujistila, že spolu se sestřičkami na jeho pacienty dohlédnou, a tak Rob J. ohlásil, že odjíždí na krátkou dovolenou do Caira. Ve středu 9. dubna se na Bossovi prodíral lepkavým blátem do Rock Islandu, kde koně ustájil; potom se za soumraku nalodil na vor plující po proudu Mississippi. Noc na řece strávil poměrně příjemně pod chatrným přístřeškem vorařů. Pospal si na kládách vedle kuchařových kamen. Když příštího rána opouštěl vor v Cairu, stále ještě pršelo a on byl celý ztuhlý.

Cairo bylo v hrozném stavu, pole byla zatopená, stejně jako mnohé z ulic. Rob J. se dal do pořádku v jednom hostinci, kde mu nabídli ubohou snídani, a potom se vypravil hledat nemocnici. Dr. Akerson byl nízký, brýlatý, snědý muž, mohutné kníry se mu rozlézaly po celé tváři a na uších plynule přecházely ve vlasový porost. Tato nevkusná móda se stala populární díky Ambroseovi Burnsideovi, jehož brigáda jako první napadla Jižany u Bull Runu.

Dr. Akerson Roba zdvořile přivítal. Byl viditelně potěšen zjištěním, že věhlas jeho práce dosáhl až do vzdáleného Bostonu.

Vzduch v jeho oddělení čpěl kyselinou chlorovodíkovou, o níž věřil, že by mohla odpomoci infekci, která raněné tak často zabíjí. Rob J. si povšiml, že pach, který Akerson považuje za "dezinfekční", sice maskuje některé nepříjemné pachy v oddělení, ale dráždí nos a oči.

Brzy pochopil, že cáirský chirurg nemá žádný zázračný lék.

"Někdy se rozhodně zdá, že ošetření ran kyselinou chlorovodíkovou má příznivý účinek. A jindy..." Dr. Akerson pokrčil rameny. "Jindy se zdá, že vůbec nezabírá."

Experimentoval s rozprašováním kyseliny chlorovodíkové do vzduchu ná operačním sále a na oddělení, ale přestal s tím, protože kvůli těm parám nebylo vidět a nedalo se dýchat. Teď se omezoval na to, že do kyseliny máčel obvazy a přikládal je přímo na rány. Věřil, že gangrénu a ostatní infekce způsobují částice hnisu, vznášející se ve vzduchu jako prach, a že kyselinou napojené obvazy zabrání tomu, aby se tyto částice dostávaly do ran.

Šel okolo jeden zřízenec s podnosem plným obvazů, z kterých jeden spadl na zem. Dr. Akerson se pro něj shýbl, oprášil ho rukou a ukázal Robovi. Byl to obyčejný obvaz z bavlněné látky, nasáklý chlorovodíkem. Když ho Rob vrátil dr. Akersonovi, chirurg povzdychl a vrátil ho mezi ostatní obvazy. "Škoda, že nedokážeme zjistit, proč to někdy funguje a jindy ne," řekl Akerson.

Jejich vizitu přerušil mladý lékař, který informoval dr.

Akersona, že s ním chce "v mimořádně naléhavé záležitosti " hovořit pan Robert Francis, představitel Zdravotnické komise Spojených států.

Když Akerson vedl Roba J ke dveřím, viděli, že pan Francis netrpělivě čeká na chodbě. Rob J. znal a uznával Zdravotnickou komisi, občanskou organizaci zřízenou za účelem zlepšení financování a náboru personálu na ošetřování raněných. Teď jim pan Francis spěšně řekl, že u Pittsburgh Landingu v Tennessee, třicet mil severně od Corinthu v Mississippi, se odehrála krvavá dvoudenní bitva. "Utrpěli jsme těžké ztráty, mnohem horší než u Bull Runu. Sehnali jsme dobrovolníky, kteří pomáhají jako ošetřovatelé, ale máme zoufalý nedostatek lékařů." , Dr. Akerson vypadal utrápeně. "Válka nás už připravila o většinu doktorů. Nemáme ani jednoho, kterého bychom mohli postrádat."

Vzápětí promluvil Rob J. "I já jsem lékař, pane Francisi.

Půjdu."

Spolu se třemi dálšími lékaři naverbovanými v okolních městech a s patnácti civilisty různého ražení, kteří předtím nikdy nikoho neošetřovali, se Rob J. v poledne nalodil na říční poštovní parník City of Loicisiana a plavil se vlhkým šerem, které zahalovalo řeku Ohio. V pět hodin odpoledne dorazili do Paducah v Kentucky, kde odbočili na řeku Tennessee, proti jejímuž proudu se plavili 230 mil. Za temné noci, neviditelní a nevidění, minuli Fort Henry, který jen před měsícem obsadil Ulysses S. Grant. Po celý příští den se vlekli okolo měst podél řeky, nákladních mol a zatopených poli. Už byla opět skoro tma, když v pět hodin odpoledne dorazili do Pittsburgh Landingu.

Rob J tam napočítal čtyřiadvacet parníků, včetně dvou dělových člunů. Když se společnost zdravotníků vylodila, ukázalo se, že nábřeží a pobřežní srázy v neděli proměňili ustupující Jankejové v husté bahno, do kterého se do půl lýtek bořili. Rob J. dostal pokyn, aby se dostavil na Válečného jestřába, loď, jejíž náklad se skládal z 406 raněných vojáků.

Když se nalodil, nakládání raněných už bylo skoro u konce.

Vzápětí se výdali na cestu. Zachmuřený první důstojník tiše pravil Robovi J., že mimořádně vysoký počet obětí bitvy zablokoval všechny nemocniční kapacity v Tennessee. Válečný jestřáb odveze své pasažéry po proudu řeky Tennessee k řece Ohio a po ní potom vzhůru.do Cincinnati. Celkem 658 mil.

Každé volné místo bylo obsazeno raněnými - v podpalubí, v důstojnických i pasažérských kajutách, a přes neustávající déšť i celá horní paluba. Rob J a jeden důstojnik zdravotní služby z Pennsylvánie, Jim Sprague, byli jediní lékaři.

Všechny zásoby byly nacpány v jednom ze salonů Nebyli na cestě ještě ani dvě hodiny, když si Rob J. všiml, jak se krade brandy určená pro lékařské účely. Vojenským velitelem lodi byl mladý nadporučík jménem Crittendon. Ještě byl celý vyplašený z boje. Rob ho přesvědčil, že zásoby musí hlídat ozbrojená stráž.

Rob J. si z Holdenova Přívozu nevzal svou .lékařskou kabelu.

Na lodi byla sada chirurgických nástrojů a on požádal technického důstojníka, aby zařídil jejich nabroušení. Použít je však nechtěl. "Transport působí raněným značný stres," řekl Spragueovi. "Myslím, že pokud je to možné, měli bychom odložit chirurgické zásahy, dokud ty lidi nedostaneme do nemocnic."

Sprague souhlasil. "Já se v řezání moc nevyznám," řekl.

Držel se zpátky a ve všem nechal rozhodovat Roba J. Rob si pomyslel, že se moc nevyzná ani v medicíně jako takové, ale svěřil mu převazování ran a dozor, aby pacienti dostávali polévku a chléb.

Rob téměř hned zjistil, že mnozí z mužů jsou k nepoznání znetvořeni a že jsou nutné neodkladné amputace. .

Dobrovolní ošetřovatelé byli horliví, ale nezkušení. Byli to účetní, učitelé, majitelé půjčoven, a najednou byli postaveni tváří v tvář krvi, bolesti a utrpení nejrůznějšího druhu, jaké si dosud ani nedokázali představit. Rob okolo sebe shromáždil několik z nich, aby mu pomáhali při amputacích. Všechno ostatní nechal na dr. Spragua - bandážování ran, převazy, podávání vody žíznivým, zakrývání těch, kteří na palubě trpěli chladným deštěm:

Rob J by se byl rád postupně věnoval každému raněnému, ale nebyla k tomu příležitost. Místo toho chodil k pacientům, když mu nějaký ošetřovatel oznámil, že "jSou na tom zle".

Teoreticky nikdo z těch, co se vezli na Válečném jestřábu, na tom neměl být "zle", ale ve skutečnosti bylo obtižné namáhavou cestu přežít. Někteří z nich brzy zemřeli.

Rob J nařídil, aby se vystěhovali všichni z kajuty druhého důstojníka a ve světle čtyř luceren tam začal s amputacemi. Té noci uřizl čtrnáct končetin. Mnozi na palubě už v době, kdy přišli na loď, měli nějakou amputaci za sebou. Některé z nich vyšetřoval, zkormoucen ubohou úrovní některých chirurgických zákroků. Jeden devatenáctiletý mladík jménem Peters přišel o pravou nohu v koleně, o levou nohu ve stehně a o celou pravou paži. Uprostřed noci mu začal pahýl letvé nohy krvácet, nebo snad krvácel celou tu dobu, co byl na palubě. Byl prvním z těch, co nepřežili.

"Táto já jsem se tak snažil," blouznil jeden voják s dlouhými světlými vlasy a s dírou v zádech, kterop prosvítala páteř, bílá jako kosti truha. "Strašně jsem se snažil.

"Jistě, snažil ses. Jsi hodný chlapec," řekl mu Rob J a pohladil ho po vlasech.

Někteří křičeli, jiní se uzavírali do sebe a obrňovali se tichem, další plakali a blouznili. Pomalu si Rob J poskládal tu bitvu z malých kousků jejich bolesti. Grant byl u Pittsburg Landingu s dvaačtyřiceti tisíci vojáků a čekal tam na síly generála Dona Carlose Buella, které se k němu měly připojit.

Beauregard a Albert Johnston přišli na to, že než tam Buell dorazí, mohli by Granta porazit, a čtyřicet tisíc konfederátů přepadlo vojska Unie v jejich ležení. Grantova vojska byla zatlačena na levém i na pravém křídle, ale na střed, který drželi vojáci z Iowy a z Illinois, se sneslo pravé peklo.

V neděli povstalci mnoho vojáků zajali. Většina jednotek Unie byla zatlačena až k řece, až k samému břehu, jehož přikrý sráz jim zabránil v dalším ústupu. Ale v pondělí ráno když chtěli Jižané vyčistit dobyté území, se z ranní mlhy vynořily lodě vezoucí dvacet tisíc posil pod Buellovým velením. Karta se obrátila. Po zuřivých bojích Jižané ustoupili kc Corinthu.

Když se snesla noc, kam oko dohlédlo od kostela v Shiloh bylo bojiště'pokryto mrtvými těly. Některé z raněných posbírali a nalodili je na čluny.

Ráno Válečný jestřáb projížděl oblastí lesy zelenajících se mladým listím a obalených jmelím, mezi zelenými poli a mezi broskvovými sady v plném květu. Rob J se však krajinou kochat nemohl.

Kapitán lodi měl v úmyslu každé ráno a večer přistát v nějakém městě, aby naložil dřevo na topení. Zatímco se nakládalo dřevo, dobrovolníci vyráželi na břeh, aby obstarali vodu a potraviny pro pacienty Ale Rob J a dr. Sprague naléhali na kapitána, aby zastavoval i v poledne a někdy i během odpoledne, protože zjistili, že voda rychle dochází a ranění trpí žízní.

K Robovu zděšení dobrovolníci nedokázali dodržovat hygienu.

Mnozí z vojáků, než byli raněni, trpěli úplavicí. Muži močili a vyprazdňovali se, kde leželi, a nebylo možné je umývat.

Prádlo se nevyměňovalo a výkaly se jim v chladném dešti lepily na tělo. Ošetřovatelé trávili většinu času podáváním horké polévky. Druhého odpoledne, když déšť ustal a vykouklo horké slunce, Rob J přivítal oteplení se značnou úlevou. Ale s parami, které stoupaly z paluby a z lidí, se šířil odporný zápach a Válečný jestřáb se brzy octl v páchnoucím oparu.

Zápach se postupně stával takřka nesnesitelným. Někdy při zastávkách přicházeli na palubu vlastenečtí civilisté a přinášeli přikrývky, vodu a potraviny Už po krátkém pobytu jim slzely oči a proto rychle spěchali zpět na břeh. Rob J se přistihl, že touží po tom, aby měl po ruce zásobu kyseli-, ny chlorovodíkové dr. Akersona.

Muži umírali, zašívali je do špinavých plachet. Udělal dalších šest amputací, samé těžké případy. Než dorazili na místo určení, z osmatřiceti mrtvých bylo osm s čerstvě amputovanými končetinami. Do Cincinnati dorazili v úterý ráno.

Tři a půl dne byl bez spánku a téměř bez jídla. Najednou se už necítil za nic zodpovědný. Stál na molu a poněkud hloupě se díval, jak jiní dělí pacienty do skupin přidělovaných různým nemocnicím. Když nakládali jedea valník, určený pro Nemocnici jihozápadního Ohia, i Rob J vylezl nahoru a přisedl si mezi dva ošetřovatele.

Když pacienty vyložili, procházel nemocnicí. Šel velmi pomalu, vzduch v Cincinnati byl hustý jak pudink a těžce se mu dýchalo. Zaměstnanci nemocnice si s nedůvěrou prohlíželi páchnoucího, neoholeného obra středního věku. Když se ho jeden zřízenec ostře zeptal, co si přeje, vyslovil Šamanovo jméno.

Poslali ho na nevelkou galerii nacházející se nad chirurgickým sálem. Právě začínali operovat pacienty z Válečného jestřába. Okolo stolu stáli čtyři muži a v jednom z nich poznal Šamana. Chvili je pozoroval, jak operují, ale potom se jeho hlavou převalila teplá vlna ospalosti a on se jí přestal bránit.

Nevzpomínal si, kdo ho odvedl z nemocnice do Šamanova pokoje, ani kdo mu pomohl se svléknout. Zbytek dne a celou následující noc tvrdě prospal v synově posteli. Když se probudil, byla středa ráno, venku svítilo zářivé slunce.

Zatímco se holil a koupal, Šamanův přítel, ochotný mladík jménem Cooke, vyzdvihl šaty Roba J z nemocniční prádelny, kde mu je vyvařili a vyžehlili. A přivedl Šamana.

Šaman trochu zhubl, ale vypadal zdravě. "Víš něco o Alexovi?" zeptal se okamžitě.

"Ne."

Šaman zavedl Roba J do restaurace, daleko od nemocnice, aby měli soukromí. Dali si syté jídlo skládající se z vajíček, brambor a bůčku a zapili to slabou kávou, nejspíš z pražené cikorky Šaman otce nechal, aby se napil horké, nakyslé břečky, a teprve pak se začal vyptávat. S velkou pozorností vyslechl příběh o Válečném jestřábovi.

Rob J se vyptával, jak to Šamanovi jde na fakultě, a potom prohlásil, že je na Šamana hrdý.

"Víš o tom starém skalpelu z modré oceli, co máme doma?" zeptal se.

"Máš na mysli tu starožitnost, které se říká skalpel Roba J ? Co se o něm traduje, že je v naší rodině už celá staletí?"

"Právě ten. A netraduje se to, je v naší rodině už celá staletí. Vždy přechází na prvního syna, který se stane lékařem. Je tvůj."

Šaman se usmál. "Neměl bys snad počkat do prosince, až budu promovat?"

"Nevím, jestli budu moci na tvoji promoci přijet. Chystám se odejít do armády, ovšemže jako lékař."

Šaman vyvalil oči. "Ale vždyť ty jsi pacifista! Ty přece válku nenávidíš."

"Jsem pacifista a nenávidím," řekl hlasem ještě trpčím než ten nápoj, co měli před sebou. "Ale sám vidíš, co si jeden druhému dělají."

Dlouho spolu seděli a usrkávali další a další šálky kávy, po které ani netoužili. Dva velcí muži, upřeně si vzájemně hledící do očí, hovořící pomalu a potichu, jako by měli na sebe spoustu času.

Ale v jedenáct hodin už byli opět v operačním sále. Nápor raněných z Válečného jestřába podrobil zatěžkávací zkoušce jak nemocniční zařízení, tak zdravotnický personál. Někteří chirurgové pracovali celou noc až do rána, a teď i Robert Jefferson Cole operoval jednoho mladíka z Ohia, jehož lebka, ramena, záda, hýždě i nohy zasáhla sprcha střepin konfederačního šrapnelu. Operace byla dlouhá a bolestivá, protože každý kousek kovu se musel vydolovat z těla s minimálním poškozením tkáně a sešívání muselo být stejně opatrné, aby svaly mohly spolehlivě srůst. Malý ochoz byl zaplněn studenty medicíny a některými pracovníky fakulty, kteří sledovali, jaké různé a hrůzné případy přináší lékařům válka. Dr. Harold Meigs, sedící v první řadě, šťouchl do svého souseda, dr. Barneyho McGowana,

a kývnutím bradou ukázal na jednoho muže, který stál v operačním sále, dost daleko od stolu, aby nepřekážel, ale dost blízko, aby všechno viděl. Byl to vysoký muž s bříškem a se šedivějícimi vlasy. Stál se složenýma rukama a očima upřenýma na stůl, lhostejný ke všemu ostatnímu. Když pozoroval fortel a sebedůvěru operujícího chirurga, občas maně souhlasně přikyvoval. Oba profesoři si vyměnili pohled a usmáli se.

Rob J se vracel vlakem a na nádraží v Rock Islandu dorazil devět dní po tom, co opustil Holdenův Přívoz. V ulici za nádražím potkal Paula a Robertu Williamsovy. Byli v Rock Islandu nakupovat.

"Zdravíčko, doktore. Jdete z vlaku?" zeptal se Will.iams.

"Slyšel jsem, že jste si udělal menší dovolenou."

"To jste slyšel dobře," odpověděl Rob J.

"No jo, a vydařila se vám?"

Rob J otevřel ústa a potom je zas zavřel, "Velmi se vydařila, Paule," řekl potichu. Potom zašel do stáje, vyzdvihl si Bosse a odjel domů.

SMLUVNÍ LÉKAŘ

Ten plán pronásledoval Roba J. skoro celé léto. První, co ho napadlo, bylo přilákat do Holdenova Přívozu jiného lékaře finančně výhodnou nabídkou.; Po čase však pochopil, že to není možné, neboť válka způsobila zoufalý nedostatek lékařů.

Jediné, co dokázal zařídit, bylo, že Tobias Barr bude docházet každou středu a na pohotovost do Coleovy ordinace: Při méně závažných případech budou lidé z Holdenova Přívozu cestovat do ordinace dr. Barra v Rock Islandu nebo požádají o pomoc řádové sestřičky.

Sarah zuřila - jednak proto, že se Rob J. dal "k nesprávné straně", jednak proto, že odchází. Modlila se a radila s Lucianem Blackmerem: Bez něj bude docela bezbranná, naléhala.

"Než odejdeš musiš napsat armádě Unie," říkala, "a požádat je, zda nemají záznamy o tom, jestli je Alex jejich zajatcem nebo na seznamu padlých." Rob J. to udělal už před několika měsíci, ale souhlasil, že je nutno napsat znovu, a že se o to postará.

Sarah a Lillian se sblížily jak nikdy předtím. Jay si. vypracoval úspěšný systém, jak Lillian posílat přes írontu dopisy a zprávy z Koníederace, pravděpodobně prostřednictvím říčních pašeráků. Ještě než ten příběh publikovaly illinoiské noviny, vyprávěla jim Lillian, že Judah P Benjamin povýšil z koníederačního ministra války na ministra zahraničí. Jednou, když Lillianin bratranecpřišel do Rock Islandu rokovat s Humem ve věci jistého železničního sporu, Sarah a Rob J spolu s Geigerovými s Benjaminem povečeřeli. Benjamin se zdál být inteligentní a umírněný, ne jako člověk toužící postavit se do čela nového státu. pokud jde o Jaye, Lillian říkala, že její muž je v bezpečí.

Měl hodnost praporčíka a byl jmenován správcem jedné vojenské nemocnice kdesi ve Virginii.

Když slyšelá, že se Rob J chystá do armády Severu, opatrně přikývla "Budu se modlit, aby, dokud jsme ve válce, jste se s Jayem nikdy nesetkali."

"Myslím, že to je nanejvýš nepravděpodobné," řekl a pohladil ji po ruce.

S co nejmenší pompou se rozloučil s lidmi. Matka Miriam Ferocia ho vyslechla s takřka kamennou odevzdaností. Patří to k výchově jeptišek, pomyslel si, loučit se s těmi, kteří se stali součástí jejich životů. Odcházejí, kam jim jejich Pán nařídí; v tomto ohledu jsou jako vojáci.

Měl na krku mi-šome a v ruce malý kuířík, když ho Sarah 12. srpna 1862 vyprovázela do přístaviště parníků v Rock Islandu.

Plakala a znovu a znovu ho líbala na rty, takřka divoce, nevšímajíc si pohledů ostatních lidí na molu.

"Tý jsi moje drahá holčička," říkal jí něžně."

Nerad ji opouštěl tímto způsobem, ale přesto se mu ulevilo, když se plavidlo po dvnu krátkých a jednom dlouhém zatroubení odrazilo do proudu a vyplulo.

Téměř celou cestu po proudu řeky zůstal na palubě. Miloval Mississippi a v nejrušnější sezóně rád sledoval provoz na řece. Až dosud měl Jih neohroženější a odhodlanější vojáky a daleko lepší generály než Sever. Ale když letos na jaře íederální armáda obsadila New Orleans, obnovila se hegemonie Unie nad dolním i horním tokem Mississippi. Po Tennessee a ostatních menších tocích vedly splavné trasy, po kterých se íederální síly dopravovaly rovnou do zranitelného břicha Koníederace.

Jedním z dynamicky se rozvíjejicích armádních center podél vodní cesty bylo Cairo, kde Rob J začal svou pouť na Válečném jestřábu, a právě tady se teď vylodil. Koncem srpna v Cairu nebyly záplavy, ale jen málo se toho zlepšilo. V okolí totiž tábořily tisíce vojáků a celé město bylo zavaleno výkaly této nezvyklé koncentrace lidí, smetím, mrtvými psy a jiným hnijícím odpadem, který se vršil v zablácených ulicích před elegantnimi domy` Rob J se dal nést hustým armádním provozem směrem k táboru, kde ho zastavil strážný. Představil se a požádal, aby byl předveden k velicimu důstojníkovi. Brzy nato stanul před .plukovnikem Sibieym od 176. Pennsylvánského pluku dobrovolníků. 176. Pennsylvánský už má ve stavu dva lékaře, jak mu to umožňují armádní organizační tabulky, sdělil mu plukovník Sibley. Poradil mu ale, že v táboře jsou tři další pluky, a sice 42.

Kansaský;106.

Kansaský a 201. Ohijský. Poradil mu, že v 106. Kansaském pluku chybi pomocný lékař, a proto Rob J. zamířii právě tam.

Velícim důstojnikem Sto šestého byl plukovník Frederick Hilton, kterého Rob J. zastihl před stanem, jak žvýká tabák a něco píše na nevelkém stolku. Hilton vypadal, že na někoho

takového už dlouho čeká. Slibil mu hodnost nadporučíka ("kapitán, jak nejdřív to půjde") a jednoroční zaí do funkce pomocného důstojníka zdravotní služby. Rob J. však před odchodem z domu o věci mnoho přemýšlel a podrobně se informoval. Kdyby se rozhodl, že složí zkoušku ze všeobecného lékařství, měl by kvalifikaci pro hodnost majora a k tomu velkorysý čtvrtletní plat a postavení důstojníka zdravotnického štábu ve všeobecné nemocnici. On však věděl přesně, co chce. "Nechci žádnou vojenskou službu, žádnou důstojnickou hodnost. Armáda přece zaměstnává dočasné civilní léka. ře a já chci u vás pracovat na základě tříměsíční smlouvy"

Hilton pokrčil rameny. "Vypíšu papíry na funkci pomoc. ného lékaře. Přijťte je sem po večeři podepsat. Osmdesát dolarů měsíčně, ale seženete si vlastního koně. Můžu vám poradit ve městě krejčího uniforem."

"Nebudu nosit uniformu."

Plukovník ho v duchu hodnotil. "Ale to byste měl. Tihle chlapi jsou vojáci. Nebudou se chtít dát sekýrovat od nějakého civila."

"Ani tak ne."

Plukovník Hilton dobromyslně přikývl a vyplivl tabákoţ vou slinu. Dal zavolat seržanta a přikázal mu, aby dr.

Coleoţ vi ukázal stan důstojníka zdravotnické služby.

Sotva vyrazili uličkou mezi stany, zazněla polnice, svolţ. vající k čepobití, rituálu snímání vlajky při západu slunceţ

Ustaly všechny zvuky, zastavil se všechen pohyb a muži se otočili čelem k vlajce, aby jí vzdali čest.

Bylo to jeho první čepobití a když stál mezi všemi těmi muži, salutujícími až do poslednfho chvějícího se tónu, povšiml si Rob J jeho podivuhodné podoby s náboženskými obřady Potom tábor opět ožil.

Většina příbytků byly turistické stany, ale seržant ho vedl do uličky kuželových stanů, které Robovi J připomínaly týpi.

Konečně zastavili před jedním z nich. "Jste doma, pane."

"Děkuji vám."

Vevnitř, na zemi, zakryté celtou, bylo místo právě pro dvě lůžka. Na jednom z nich spal nepokojným spánkem nějaký muž, bezpochyby plukovní lékař. Od jeho těla se vznášel kyselý pach potu a těžký zápach rumu.

Rob J si položil svůj vak na zem a posadil se k němu. Udělal

v životě spoustu chyb a tváříl se jako hlupák častěji než mnozí, třebaže ne tak často, jako jiní, pomyslel si. Nebyl si však jist, zda právě teď nedělá jednu z největších hloupostí svého života.

Lékař se jmenoval major G. H. Woffenden. Rob J. se brzy dozvěděl, že nikdy nenavštěvoval žádnou lékařskou fakultu, ale nějaký čas praktikoval "u starýho doktora Cowana" a po tom se osamostatnil. V Topece ho plukovnik Hilton naverboval do armády. Majorský žold byl jediný pravidelný příjem, který kdy měl. Byl tak spokojen, že se se vší seriózností věnoval pití a všechnu každodenní doktořinu nechal svému asistentovi.

Ošetřování nemocných Robovi zabralo skoro celý den, a tak tomu bylo i v dalších dnech. ţdálo se, že nemocných neubývá.

Pluk se skládal ze dvou praporů. První prapor byl v plné síle, měl pět rot. V druhém praporu byly jen tři roty Pluk byl založen před necelými čtyřmi měsíci, a sice tehdy, když všichni muži, schopní služby v armádě, už sloužili.106. pluk byl sestaven z toho, co zbylo, a druhý prapor tvořila ta nejspodnější spodina z celého Kansasu. Mnozí z těch, kteří čekali na to, až je Rob J. prohlédne, byli tak staří, že už ani neměli být v armádě, a mnozí naopak velmi mladí. Mnozí dokonce tak mladí, že jim do dvacítky chyběla ještě spousta pátků. Všichni byli v mimořádně špatném zdravotním stavu.

Nejčastějšími nemocemi byly průjmy a úplavice, ale Rob J narazil i na nejrůznější typy horeček, těžká napadení průdušek a plic způsobené nachlazením, syfilis a kapavku, delirium tremens a jiné příznaky alkoholismu, kýly a množství případů kurději.

Měli tam ambulantní stan, ve kterém byl uložen zdravotnický proutěný koš armády Spojených států, velká bedna z proutí a plátna, obsahující širokou škálu zdravotnických pomůcek. Podle inventárního seznamu tam měl být i černý čaj, rafinovaný cukr, kávový extrakt, hovězí bujon, kondenzované mléko a lih. Když Rob J požádal Woţendena o tyto věci, lékař se vyjadřoval docela otevřeně. "Ukradeno, předpokládám," zavrčel, až příliš defenzívně.

Po několika prvních jídlech přišel Rob J. na příčinu tak mnohých žaludečních těžkostí. Vyhledal proviantniho důstojníka, ušťvaného podporučíka jménem Zearing, a dozvěděl se, že armáda dává pluku na potraviny osmnáct centů na osobu a den. To vedlo k tomu, že denní stravná dávka se skládala z dvanácti uncí mastného nasoleného vepřového, dvou a půl unce námořnických fazolí nebo hrachu, osmnácti uncí mouky nebo dvanácti uncí lodních sucharů. Maso mělo na povrchu sklon k černání a když se rozřezalo, žloutlo a kaziló se. Sucharům vojáci říkali "červí hrady", protože byly velké; tlusté a často plesnivé a prolezlé červy a obilními moly.

Každý voják dostal svou dávku neuvařenou a stravu si připravoval sám na ohni malého polního ohniště. Obvykle si vařily nebo smažily fazole spolu s masem a nadrobeným su. charem, nebo se pražila mouka ve vepřovém

sádle. Ruku v ruce s nemocemi způsobovala tato dieta bouřky v tisících žaludků. Přitom nebyly k dispozici latríny. Muži se vyprazd.

ňovali, kde to na ně přišlo, obvykle za svými stany. Okolo tá. bora se vznášel zápach připomínající ovzduší na Válečném jestřábu, a tak se Rob J utvrdil v názoru, že fekáliemi pách. ne celá armáda.

Uvědomil si, že se stravou nic nenadělá, aspoň zatím, ale byl odhodlán podminky v táboře zlepšit, Příštího odpoledne, po ordinačních hodinách, šel okolo místa, kde seržant roty C prvního praporu cvičil púl tuctu vojáků v používání bodáku.

"Seržante, nevíte, kde jsou nějaké lopaty?"

"Lopaty? No toseví, že vím," řekl seržant ostražitě.

"Dobrá. Chci, abyste vydal po jedné každému z těchto mužů a aby vykopali zákop," řekl Rob J "Zákop, pane," Seržant udiveně hleděl na podivnou postavu v špatně padnoucím obleku, pomačkané košili, uzoučké vázance a černém civilním klobouku se širokou střechou.

"Ano, zákop," řekl Rob J "A sice právě na tomto místě. Deset stop dlouhý, tři stopy široký, šest stop hluboký "

Civilní lékař byl vysoký muž. Vypadal velmi rozhodně. A seržant věděl, že je na úrovni nadporučika, Těch šest mužů zakrátko už pilně kopalo a zatímco Rob J je spolu se seržantem sledoval, uličkou oddělující roty přišli plukovník Hilton a kapitán Irvine z roty C prvního praporu.

"Co to má, do prdele, znamenat?" oslovil plukovník Hilton seržanta, který otevřel ústa a podíval se na Roba J.

"Kopou žumpu, plukovníku," odvětil Rob J "Žumpu?"

"Ano, pane, žumpu pro latrínu."

"Nemusíte mě poučovat, na co slouží žumpa. Kdyby cvičili s bodáky, využili by čas líp. Ti chlapi budou co nevidět v boji.

Učime je, jak zabíjet povstalce. Tenhle pluk se chystá střílet konfederáty, píchat je bajonety, a bude-ti třeba, usereme je a uchčijeme k smrti. Ale rozhodně nebudeme kopat žádný latríny."

Jeden z mužů s lopatami se zachechtal. Seržant se šklebil a sledoval, jak se Rob J zachová.

"Je vám to jasné, pane pomocný lékaři?"

Rob J. se nesmál. "Ano, plukovníku."

To bylo jeho šestého dne u 106. pluku. Zbývalo ještě šestaosmdesát dní, které utíkaly velmi pomalu některé velmi pečlivě počítal.

SYNŮV DOPIS

Cinctnnati, Ohio
12. ledna 1863

Drahý taťko, tak už nastal čas, abych uplatnil sváj nárok na skalpel Roba J.!

Plukovník Peter Brandon, pravá ruka hlavního lékaře Williama A. Haramonda, přednesl proslóv t abeolventţIm. Některým se to líbilo, ale já jsem byl zklamán. Doktor Brandon nám vyprávěl o tom, jak lékaři v dějinách zajišťovali zdravotnické potřeby svých armád. Uvedl spoustu příkladů - biblické Židy, Řeky, Římany atd. Potom mluvil o všech těch skvělých příležitostech, které ve válečné době lékaři nabízí armáda Spojených států, o platech, o uznání za službu vlasti. Toužili jsme, aby si vzpomenul na slavná jména našeho nového povolání - Platona a Galéna, Hippokrata a Andrease Vesalia - a on nás misto toho verboval do armády. Sedmnáct z nás šestatřiceti nových lékařů se už přihlásilo do zdravotní služby Určitě mě pochopíš, když Ti řeknu, že se mi ulevilo, když se mamka rozhodla, že do Cincinnati nepojede, třebaže bych ji byl moc rád viděl. Vlaky, hotely a vůbec všechno je teď tak nacpané a špinavé, že osamocená žena by trpěla značným nepohodlím, ne-li ještě něčím horším. Zvláště mi chyběla tvoje přítomnost, což mi poskytlo další důvod, abych nenáviděl válku. Otec Paula Cookea, který v Xenii prodává krmivo a zrní, přijel na promoci a potom nás oba vzal na pořádnou žranici s vínem, chlebíčky a halasnými blahopřáními. Paul je jeden z těch, co nastupují rovnou do armády Třebaže se tváří bezstarostně, cítí se podveden. Byl totiž z celého ročníku nejlepší a dostal hodnocení suncnxa c:cm la:cde. Pomáhal jsem mu s prací v laboratoři a on mi pomohl získat hodnocení magna cum laicde, neboí když jsme se připravovali na zkoušky, dával mi otázky mnohem rafinovanější než kterýkoliv z profesorů.

Po večeři odešel s otcem do Pikeovy opery vyslechnout si koncert Adeliny Pattiové a já jsem se vrátil na polikliniku.

Věděl jsem přesně, co musím udělat. Pod Devátou ulicí je cihlami obložený podchod spojující fakultu s hlavní budovou nemocnice. Je vyhrazen pouze lékařům. Aby se zaručilo, že v případě naléhavých případů bude podchod volný, je zakázán vstup medikům, kteří musí přecházet ulici po povrchu, ať je počasí jak chce nevlídné. Sešel jsem do suterénu Lékařské fakulty, stále spíše jako student, a vstoupil do podchodu osvětleného lucernami. Když jsem přešel na druhou stranu do nemocnice, poprvé jsem se cítil jako lékař!

Taťko, přijal jsem dvouletou stáž jako sekundář Nemocnice jihozápadního Ohia. Plat je sice jen tři sta dolarů ročně, ale dr. Berwyn řekl, že to je odrazový můstek k dobrým příjmům na chirurgii. "Nikdy nepodceňujte význam příjmů," řekl mi.

"Musíte mít na paměti, že osoba, která hořce naříká nad příjmy lékaře, obvykle není lékař."

Napodiv, a k mé nevýslovné pýše, se Berwyn a McGowan handrkují, který z nich si mě vezme pod svá křídla. Onehdy Barney McGowan načrtl plán mé budoucnosti: pár let budu u něj pracovat jako mladší asistent a potom mi zařídí jmenování mimořádným profesorem anatomie. Až on půjde do penze, říká, budu připraven obléci kaftan profesora patologie.

Bylo toho na mě trochu moc. Řádně mi zamotali hlavu, protože já sám jsem nikdy nesnil o ničem jiném než stát se prostě lékařem. Koneckonců je však jejich plán pro mě výhodný. Stejně jako během letní praxe budu dopoledne trávit v operačním sále s Berwynem a odpoledne s McGowanem na patologii. Jen místo špinavé studentské práce budu mít postavení doktora. Přes jejich laskavost vlastně nevím, jestli se vůbec chci usadit v Cincinnati. Chybí mi život v maloměstě, kde každého znám.

Cincinnati je náladou a cítěním víc jižanské než Holdenův Přívoz. Billy Henried se svěřil několika důvěryhodným přátelům, že se chce dát k armádě Konfederace jako pomocný lékař. Před dvěma dny jsem byl na večeři na rozloučenou, kterou pořádali Henried a Cooke. Bylo to podivné a smutné.

Každý z nich si uvědomoval, kam ten druhý odchází.

Zpráva, že prezident Lincoln podepsal prohlášení poskytující svobodu otrokům, způsobila značnou nevoli. Chápu, že pro jeho podíl na likvidaci Sauků nejsi prezidentovi nakloněn, ale já ho za to, že otroky osvobodil, ať už byly jeho důvody jakékoliv, obdivuji. Severané tady v okolí se zdají být schopni přinést jakoukoliv oběť, aby zachránili Unii, jak říkají, ale nechtějí, aby se cílem války stalo zrušení otroctví. Většina z nich není ochotná splatit krvavou daň, je-li účelem bojů osvobození negrů. Ztráty v druhé bitvě u Bull Runu a v bitvě u Antietamu byly hrozné. Teď dorazily zprávy o jatkách u Fredericksburgu, kde přišlo o život skoro třináct tisíc vojáků Unie, když se pokoušeli o průlom na Jih.

U mnoha lidí, se kterými jsem hovořil, to vyvolalo zoufalství a beznaději.

Stále mám starosti o tebe i o Alexe. Snad tě nerozzlobí, když ti řeknu, že jsem se začal modlit, i když mi není jasno, ke komu či k čemu, a prosit, abyste se oba vrátili domů.

Dbej na svoje zdraví tak, jako dbáš na zdraví ostatních, a nezapomeň, že jsou tací, jejichž životy závisí na tvé síle a kondici.

Tvůj milující syn Šaman (Dr.! Robert Jefferson Cole)

HRÁČ NA ROH

Bydlet ve stanu a znovu spát na zemi nebylo tak zlé, jak se Rob J bál. Těžší bylo vyrovnat se s otázkami, jež ho pronásledovaly: proč tady vůbec je a co z té hrozné občanské vál. ky vyplyne. Události se pro Sever vyvíjely neradostně.

"Nemůžeme si namlouvat, že vítězíme, když prohráváme," komentoval to major G. H. Woffenden v jedné ze svých střízlivějších chvil.

Většina mužstva, mezi kterým Rob J. žil, se mimo službu do němoty opíjela, hlavně po braní žoldu. Pili, aby zapomněli, aby se upamatovali, aby oslavovali, aby se vzájemně litovali.

Špinaví a často opilí mladíci byli jak buldoci uvázaní na řemeni, očividně přehlížející hrozbu smrti, dychtiví dostat svého přirozeného nepřítele, jiné Američany, kteří bez pochyby byli právě tak špinaví a právě tak často opilí.

Proč tak prahli po zabíjení konfederátů? To z nich věděli jen nemnozí. Rob J. viděl, že podstata a smysl války byl na hony vzdálen jejich chápání příčin a souvislostí. Žíznili po boji, protože byla válka a protože se oficiálně proklamovalo, jak obdivuhodné a vlastenecké je zabíjet. To stačilo.

Chtělo se mu na ně křičet a řvát, generály a politiky zavřít jako zbloudilé, pošetilé děti do černé kobky, kolektivně je chytnout za zátylky, zatřást s nimi a zeptat se: O co vám jde?

O co vám vůbec jdeţ Místo toho každý den chodil k nemocným, rozděloval ipekakuanhu a chinin a léky na utišení bolesti a dával si pozor,.kam šlape, jako člověk, který si zřídil domov v obrovské stoce.

Svého posledního dne u 106. Kansaského pluku Rob J vyhledal pokladníka, vyinkasoval svých osmdesát dolarů a potom odešel do kuželovitého stanu, přehodil si přes rameno své mi-šome a posbíral si věci. Major G. H. Woffenden, zamotaný do kaučukového ponča, ani neotevřel oči, aby zamumlal něco na rozloučenou.

Pět dní předtím mužstvo 176. Pennsylvánského pluku vyčerpaně nastupovalo na parníky, aby se dalo odvézt na jih, prý do bitvy na Mississippi. Jiné lodi teď ze svých útrob vychrlily

131. Indianský pluk, který si postavil stany na místech, kde předtím tábořili pennsylvánští. Když Rob J vyhledţl jejich velícího důstojníka, zjistil, že to je plukovníček s dětskou tváří, kterému není ještě ani třicet. Plukovník Symonds, Alonzo Symonds, připustil, že se rozhlíží po lékaři. Jeho plukovní lékař skončil svůj tříměsíční závazek a vrátil se nazpět do Indiany. Bývalý lékař nikdy neměl žádného pomocníka.

Podrobně dr. Colea zpovídal a zdálo se, že to, co se dozvěděl, na něj učinilo dojem. Když pak Rob J začal vypočítávat, jaké podmínky musí být splněny, než podepíše, na tváři plukovníka Symondse se objevily pochybnosti.

Rob J si pečlivě vedl záznamy o své práci u 106. pluku.

"Skoro denně bylo šestatřicet procent nemocných nebo hlásících se jako nemocní. Někdy i víc. A co vaše seznamy nemocných?"

"I my míváme spoustu nemocných," připustil Symonds.

"Zařídím vám více zdravého mužstva, plukovníku, když mi při tom pomdžete."

Symonds byl plukovníkem jen čtyři měsíce. Jeho rodina vlastnila továrnu ve Fort Wayne, kde se vyráběly skleněné cylindry do lamp, a on chápal, jakou pohromou jsou nemocní dělníci.131. Indianský pluk se vytvořil před čtyřmi měsíci z nezkušených jednotek a už za pár dní byl nasazen do strážní služby v Tennessee. Plukovnik mohl považovat za štěstí, že se připletli jen do dvou šarvátek, které jen s trochou nadsázky bylo lze označit za kontakt s nepřítelem. Pluk měl na kontě dva mrtvé a jednoho raněného, ale denně měli tolik nemocných s horečkou, že konfederáti by bez problémů mohli jejich plukem projít valčíkovým krokem, kdyby to věděli.

"Co mám udělat?"

"Vaše jednotky si stavějí stany na hromadách hoven Pennsylvánského stošestasedmdesátého. A voda je tady špatná, pijí vodu z řeky, znečištěnou jejich vlastními výkaly.

Ani ne míli daleko, na druhé straně tábořiště, je jedno neposkvrněné místo s čistými prameny, které po celou zimu budou poskytovat dobrou vodu, když do nich položíte potrubí."

"Všemohoucí bože. Míle je kus cesty, když chcete být v kontaktu s ostatními pluky. A co když jejich důstojníci budou chtít se mnou rokovat?"

Zkoumavě na sebe hleděli, až se plukovnik Symonds rozhodl.

Zašel ke svému seržantovi. "Přikažte strhnout stany, Douglassi. Pluk se stěhuje."

Potom se vrátil zpět a s tím dotěrným doktorem dojednal obchod.

Rob J. znovu odmítl možnost dát se odvést. Žádal, aby byl najat jako činný pomocný lékař, a sice na dobu tří měsíců.

"To znamená, že nedosáhnete-li toho co chcete, můžete odejít," konstatoval mladý plukovník bystře. Lékař ve středním věku to nepopřel a plukovník Symonds to ocenil. "A co chceteještě?"

"Latríny," pravil Rob J

Půda byla tvrdá, ještě však nebyla zmrzlá. Žumpy byly vykopány za jediný den a na okraji jámy byla umístěna jednu stopu široká sedátka. Když byl čten rozkaz všem rotám, že vyprazdňování měchýřů a střev mimo žumpy bude mít za následek rychlé a přísné potrestání, setkalo se to s odporem. Vojáci museli stále něco nenávidět a něčemu se vysmívat, a Rob J si uvědomil, že jim pomohl tuto potřebu naplnit. Když přišel mezi ně, šťouchali do sebe, uhýbali před ním očima a nelidsky se ušklíbali nad jeho směšnou postavou v čím dál víc uválených civilních šatech.

Plukovník Symonds jim nedal příležitost příliš dlouho se rozptylovat. Investoval čtyři dny pilné práce do vybudování řady úsporných, napůl do země zapuštěných chatrčí z klád a drnů. Byly vlhké a mizerně větrané, ale přece poskytovaly mnohem lepší útulek než stany Malý ohýnek umožňoval, aby chlapi za zimních nocí aspoň usnuli.

Symonds byl dobrý velitel a přitahoval solidní důstojníky.

Proviantním důstojníkem pluku byl kapitán Mason, který byl přístupný Robově přednášce o stravě způsobující kurděje, neboť věděl o případech této nemoci mezi mužstvem. Poslal dva vojáky s bryčkou do Caira nakoupit sudy se zelím a s mrkví a zařadil tuto zeleninu na jídelní lístek. U jiných jednotek v táboře řádily kurděje ještě více, ale když se Rob J. snažil působit na lékaře ostatních pluků, narazil na nepatrný zájem. Zdálo se, že se považují spíše za důstojníky než za lékaře. Všichni byli uniformovaní, na výložkách měli dva zkřížené meče jako důstojníci od zbraní, lékař Ohijského pluku nosil dokonce nárameníky s třásněmi, jaké Rob J. kdysi viděl na obrázku nabubřelého francouzského generála.

Na rozdíl od nich chodil Rob J. v civilu. Když mu rotmistr od výstrojní služby, vděčný za to, že mu pomohl od žaludečních křečí, dal modrý vlněný plášť, Rob J. poděkoval, ale vzal ho do města, nechal přebarvit na černo a naleštěné mosazné knoflíky dal vyměnit za obyčejné kostěné. Předstíral si, že je i nadále venkovským lékařem, který se dočasně přestěhoval do jiného města.

V mnohých ohledech vojenské ležení bylo skutečným městem, třebaže obyvatelé byli výlučně mužského pohlaví. Pluk měl svoji vlastní poštu a desátník Amasa Decker zastával funkci poštmistra i listonoše. Každou středu večer se na cvičišti pořádaly koncerty a někdy, když se hrály oblíbené písně, jako "Poslouchej drozda" nebo "Jdu tam, kde spí moje milá" nebo "Dívka, kterou jsem opustil", chlapi se zpěvem přidávali k produkci. Markytáni nabízeli v ležení široký výběr zboží. Při třinácti dolarech za měsíc si průměrný voják nemohl často dovolit sýr po padesáti centech za libru nebo kondenzované mléko po pětasedmdesáti centech za plechovku. O to více se nakupovala kořalka. Rob J si několikrát týdně dopřával melasové koláče, které byly k mání šest kusů za čtvrťák. Ve velkém stanu s podsadou si otevřel ateliér jeden fotograf, u kterého Rob jednoho dne zaplatil dolar za ferotypii, na které vypadal vážně a strnule, a poslal ji Sarah, aby měla důkaz, že její muž je dosud živ a zdráv a nadevšechno ji miluje.

Plukovník Symonds byl rozhodnut, že až jednou vytáh s mužstvem na bojiště, už nikdy nepřipustí, aby se pustili do boje nepřipraveni. Během zimy s vojáky tvrdě cvičil. Podnikali až třicetimílová pochodová cvičení, čímž Robovi J. přibyli další pacienti: někteří muži měli natažené svaly z nošení těžké plné polní a pušky s těžkou hlavní. Jiní přišli ke kýle z toho, že na opascích nosili těžká pouzdra s náboji. Čety neustále cvičily útoky na bodák a Symonds je nutil znovu a znovu cvičit namáhavé nabíjení zbraní. "Ukousněte papírové víčko náboje, jako kdybyste na ně měli vztek. Vsypte prach do hlavně, vložte tříštivou kulku, zmuchlejte obalový papír a všechen ten zasranej krám nacpěte dovnitř. Z kapsy vytáhněte úderník a zasuňte ho do otvoru v závěru hlavně. Potom s tou krasavicí zamiřte a palte!"

Dělali to stále dokola, znovu a znovu. Nemělo to konce.

Symonds řekl Robovi J., že chce, aby uměli nabíjet a střílet i když je o půlnoci vzbudí, když budou otupělí hrůzou, i když se budou třást vzrušením nebo strachem.

Stejně tak aby se naučili bez váhání, bez odmlouvání a bez proklínání svých důstojníků plnit rozkazy, je Symonds nechal neustále pochodovat v sevřených útvarech. Po několik dní, když byla krajina pokryta sněhem,

Symonds vypůjčil od cestářů v Cairu masivní dřevěné válce a skupiny armádních koní je tahaly po cvičišti, aby bylo rovné a tvrdé, aby jednotky mohly pokračovat ve výcviku. Plukovní kutálka jim k tomu vyhrávala pochody a jiné řízné skladby.

Jednoho jasného zimního dne, když míjel nastoupené jednotky a cvičící vojáky na cvičišti, se Rob J. díval na sedící muzikanty a povšiml si, že jeden z hráčů na roh měl na tváři skvrnu barvy portského vína. Těžký dechový nástroj spočíval na jeho levém rameni, dlouhé hrdlo a zvonovité rozšíření nástroje se na zimním slunci třpytilo jak zlato, když foukal do náustku - hráli právě "Sláva Kolumbii"a jeho tváře se nadměrně nadouvaly a splaskávaly, stále dokola. Vždy, když se mužovy tváře naplnily vzduchem, purpurová značka pod jeho pravým okem ztmavla a svítila jako signál.

Po dlouhých devět let Rob J. ustrnul vždy, když potkal někoho se znamínkem na tváři, ale když teď nevzrušeně přikročil k ošetřování marodů, kráčel bezděčně v rytmu udávaném hudbou k ordinačnímu stanu.

Příštího rána, když viděl, jak hudba pochoduje po cvičišti a hraje k nástupu prvního praporu, díval se po tom hráči na roh s poznačenou tváří, ale tentokrát tam nebyl.

Rob J zašel k chatkám, kde byli muzikanti ubytováni, a našel ho tam, jak sbírá ze šňůry zmrzlé prádlo. "Tvrdší než pták mrtvýho," řekl s odporem. "V takový zimě nemá cenu dělat kontroly."

Rob J. kupodivu souhlasil, třebaže kontroly byly jeho nápad, aby mužstvo přinutil vyprat si aspoň část šatstva. "Dnes "máte volno?"

Muž po něm hodil pohledem. "Já nepochoduju. Mám nemocnou pazouru."

Jak odcházel s náručí zmrzlého šatstva, Rob J si toho všiml.

Ten člověk by rušil bezvadnou symetrii formace vojenské kapely. Jeho pravá noha vypadala o něco kratší než levá a při chůzi znatelně kulhal.

Rob J. se vrátil do své chatky a s dekou přehozenou přes ramena seděl v chladném přítmí.

Jedenáct let. Ten den se mu vybavoval se všemi podrobnostmi.

Pamatoval si všechny návštěvy v domech, které absolvoval, zatímco Makwu znásilňovali a vraždili.

Myslel na ty tři chlapy, kteří přišli do Holdenova Přívozu těsně před vraždou a kteří potom zmizeli. Za celých jedenáct let se mu nepodařilo o nich zjistit nic, až na to, že byli "pořádně namazaný".

Nepravý kazatel, reverend Ellwood Patterson, kterého ošetřoval na syfilis.

Tělesně zdatný tlusťoch Hank Cough.

Vychrtlý mladíček, kterému říkali Len. Někdy Lenny. Se skvrnou barvy portského vína pod pravým okem. A s kulhavou nohou.

Teď už není vychrtlý, je-li to on. Ale potom už ani není tak mladý.

Asi to není ten chlapík, říkal si. Amerika je přece dost velká, aby kulhajících mužů se skvrnou na tváři bylo víc než jen jeden.

Vlastně ani nechtěl, aby to byl tento muž. Uvědomil si překvapivou skutečnost, že už ho nechce najít. Co by asi udělal, kdyby se ten hráč na roh jmenoval Lenny? Podřezal by mu snad krk?

Zmocnila se ho beznaděj.

Makwina smrt bylo něco, co se snažil umrtvit na vzdáleném místě svého mozku. Teď to místo opět ožilo, otevřelo se jako Pandořina skřínka a Rob J. cítil, jak jeho nitro zaplavuje takřka zapomenuté mrazení, chlad, který nemá nic společného s teplotou v té malé chýši.

Vyšel ven a zamířil ke stanu, který sloužil jako plukovní úřadovna. Seržant, který měl na starosti dokumentaci, se jmenoval Stephen Douglass, o jedno S víc než ten senátor, říkával. Byl zvyklý na to, že doktor občas nahlíží do personální kartotéky. Řekl Robovi J., že ještě neviděl vojenského lékaře, který by měl zdravotní záznamy v takovém pořádku. "Zas potřebujete nějaký papíry, doktore?"

"Jen pár."

"Poslužte si. Služba skočila pro džbánek horký kávy. Až se vrátí, můžete si dát i vy. Jenom žádnej z těch zasranejch papírů neztrať te."

Rob J. slíbil, že nic neztratí.

Kapela byla zařazena do velitelské roty. Seržant Douglass měl pro každou rotu zřízenu samostatnou, úhledně uspořádanou šedivou krabici. Rob J. našel krabici velitelské roty a uvnitř ní byla skupina záznamů převázaná provázkem a označená "Kapela

131. indianského pluku".

Listoval záznamy po jednom. V kapele nebyl nikdo, kdo by se křestním jménem jmenoval Leonard, ale když Rob J. našel tu kartičku, hned a bez jakékoliv nejistoty věděl, že to je ten pravý muž, stejně jako dokázal bezpečně poznat, zda někdo bude žít nebo umře.

ORDWAY, LANNING A., vojín. Bydliště Vincennes, Indiana.

Jednoroční úvazek, 28. července 1862. Naverbován ve Fort Wayne. Narozen Vincennes, Indiana, 11. listopadu 1836. Výška 5

stop 8 palců. Barva pleti bílá. Oči šedé. Vlasy hnědé. Kvůli omezené zdravotní způsobilosti přijat jako hudebník (basový Es kornet) a na pomocné práce.

POHYBY VOJSK

Celé týdny předtím, než Robova smlouva vypršela, se dostavil plukovník Symonds, aby si promluvil o jejím obnovení. V té době mezi ostatními pluky začínala zuřit jarni horečka, ne však u Indianského stojednatřicátého. Stojedenatřicátníci byli nachlazeni od spaní na vlhké zemi a bouřily jim vnitřnosti od špatné stravy, ale od té doby, co k nim nastoupil Rob J., se podstatně méně vojáků hlásilo jako nemocní. Plukovník Symonds věděl, že tři pluky byly zdecimovány horečkou a zimnicí, zatímco jeho vlastní pluk se těšil poměrně dobrému zdraví.

Někteří z nejstarších, kteří tam vlastně vůbec nemuseli být, byli posláni domů. Ostatní většinou měli vši, špinavé nohy a krky a opruzené zadky a nadměrně holdovali whisky. Byli ale štíhlí a zocelení dlouhými pochody, neustálým výcvikem, bystří a horliví, neboť zastupující pomocný lékař Cole je po celou zimu udržel schopné služby, přesně, jak slíbil. Ze šesti set mužů pluku jich v zimě sedm zemřelo, což představuje úmrtnost dvanáct promile. U ostatních tří pluků byla úmrtnost osmapadesát promile, a teď, když vypukla horečka, toto procento jistě ještě stoupne.

Proto plukovník přišel ke svému lékaři připraven přistoupit na jeho požadavky a Rob J. bez váhání podepsal zaměstnaneckou smlouvu na další tři měsíce. Byl si vědom své ceny

Co teď musíme udělat, řekl Symondsovi, je zřízení pojízdné ambulance, která by pluku sloužila v boji.

Civilní Zdravotnická komise tak dlouho intervenovala u ministra války, dokud Potomacká armáda nebyla vybavena pojízdnými ambulancemi a nosítkáři. Tím se však pokrok zastavil a raněným u jednotek operujících v západní oblasti se taková pozornost nevěnovala. "Musíme se o sebe postarat sami," řekl Rob J.

Seděli se Symondsem pohodlně před zdravotnickým stanem a kouřili doutníky, vyfukovali kouř do vlahého jarního vzduchu a Rob J vyprávěl plukovníkovi o své cestě do Cincinnati na Válečném jestřábu. "Mluvil jsém s muži, kteří ještě dva dni po zranění leželi bez pomoci na bojišti. Ještě štěstí, že pršelo, protože jinak by zůstali bez vody. Jeden muž mi vyprávěl, že v noci je chodila ožírat divoká prasata. Někteří ještě nebyli mrtví."

Symonds přisvědčil. Všechny tyto hrozné podrobnosti znal.

"Co potřebujete?"

"Po čtyřech mužích z každé roty."

"Vždyť vy chcete celý pěchotní oddíl na mizerné nošení nosítek," zhrozil se Symonds. "Tento pluk je hluboko pod normálním stavem. Abych vyhrával bitvy, potřebuju bojovníky a ne nosiče." Soustředil se na špičku svého doutníku. "Spousta chlapů je přestárlých a neschopných. Ani je neměli odvést.

Vezměte si některé z nich."

"Kdepak. Potřebujeme silné chlapy, kteří se odváží odnést raněné z válečné vřavy do bezpečí. To není práce pro nemocné starce." Rob J. sledoval utrápenou tvář toho mladíka, kterého začal obdivovat i litovat. Symonds na jedné straně svoje jednotky miloval a rád by je byl ochránil, ale na druhé straně měl nevděčnou povinnost přistupovat k lidským životům stejně jako k munici, proviantu nebo dřevu na topení. "Co kdybychom použili chlapce z plukovní hudby," řekl Rob J "Celou dobu by mohli vytrubovat a po boji by mohli nosit nosítka."

Plukovník Symonds přikývl s viditelnou úlevou. "Velmi správně. Skočím ke kapelníkovi, jestli by vám mohl nějaké chlapy dát."

Když kapelníka Warrena Fittse naverbovali do Fort Wayne, měl za sebou šestnáct let ševcování. Měl důkladnou hudební průpravu a už jako mladík se několik let snažil založit v South Bendu hudební školu. Když s dluhy na krku opouštěl to město, s trpkou úlevou se vrátil k ševcovství, řemeslu svého otce. Otec ho vyučil jaksepatří, takže byl dobrým obuvníkem.

Vydělal si na skromné, ale pohodlné živobytí a jako vedlejší zaměstnání dával hodiny hudby - učil klavír i dechové nástroje. Válka vytáhla na světlo boží jeho sny, o kterých se už domníval, že zarostly pavučinami. Ve čtyři cítce se mu naskytla příležitost dát se naverbovat k vojenské kapele a dát do ní celé své já, jak si to vždycky přál. Musel oprášit hudební talenty z celé oblasti Fort Wayne, aby našel do kapely dost hudebníků, a ted s úžasem poslouchal toho felčara, který mu navrhoval, aby několik svých mužů uvolnil jako nosítkáře. .

"Nikdy!"

"Budou u mě jen na částečný úvazek," řekl Rob J. "Celý zbytek času budou pracovat u vás."

Fitts se snažil zakrýt své opovržení. "Každý hudebník musí celou svou pozornost věnovat kapele a nesmí se o ni s nikým dělit. Když nehraje, musí cvičit a zkoušet."

Ze své vlastní zkušenosti s violou da gamba Rob J. věděl, že to je čistá pravda. "Nemáte v orchestru žádné nástroje, na které je víc hráčů?" zeptal se trpělivě.

Ta otázka uhodila na Fittsovu citlivou strunu. V postavení kapelníka se dostal na dosah tomu, co chtěl celý život dělat - dirigování. Dával si pozor, aby jeho vzhled i vzhled každého člena kapely byl důstojný umělce. Hustá hříva mu začínala šedivět. Tvář, až na pečlivě zastřižený, voskem vyztužený a vzhůru vykroucený knír, měl hladce vyholenou. Uniformu měl v dokonalém pořádku a jeho hudebníci museli mít dechové nástroje bezvadně vyleštěné, boty načerněné a vyglancované. Museli předpisově pochodovat, protože když si kapelník hrdě vykračuje a pohazuje si taktovkou, ostatní nesmí za ním zaostávat. Ale přece se našlo pár takových, kteří tento obraz kazí...

"Wilcox, Abner," řekl. "Trubač." Wilcox trpěl leukomem rohovky. Fitts dával přednost hudebníkům, kteří nejen že byli talentovaní, ale i fyzicky dokonalí. Nerad viděl jakoukoliv vadu, která kazila pronikavou dokonalost jeho souboru. Proto určil Wilcoxe, aby vykonával povinnosti plukovního trubače, kde jeho vada nebyla tak na očích.

"Lawrence, Oscar. Bubeník. Nemotorný šestnáctiletý hoch s nedostatečnou koordinací pohybů, kvůli které

byl nejen mizerným bubeníkem, ale při pochodu často ztrácel krok, takže kýval hlavou v jiném rytmu než ostatní pochodující."

"Ordway, Lanning," řekl Fitts a lékař pobaveně přikývl.

"Basový Es kornet." Průměrný hráč a kočí jednoho z vozů kapely, občas pracoval jako pomocný dělník. Slušně hrál na basový lesní roh, když hráli jednotkám při středečním nástupu, nebo když vsedě zkoušeli na cvičišti, ale jeho kulhání mu bránilo pochodovat vojenským krokem.

"Perry, Addison. Pikola a píšťala." Špatný hudebník a kromě toho lajdácky přistupuje ke svému tělu i výstroji. Fitts bude šťasten, že se takového dřeva zbaví.

"Robinson, Lewis. Sopránový Es kornet." Schopný hudebník, musel sám pro sebe připustit Fitts. Je však zdrojem neustálých rozbrojů, marnivý a přehnaně ambiciózní frajer. Párkrát Robinson předvedl pár skladeb, o kterých tvrdil, že to jsou jeho původní skladby, a nabídl je kapele. Chvástal se, že dirigoval městskou filharmonii v Columbusu v Ohiu. Fitts nemohl potřebovat někoho, kdo se mu díval pod pokličky a dýchal mu na krk.

"... a ještě kdo?" zeptal se lékař, když se kapelník odmlčel.

"Už nikdo," pravil Fitts se zadostiučiněním.

Celou zimu Rob J. zpovzdálí sledoval Ordwaye. Byl netrpělivý, neboť třebaže měl Ordway dlouhodobý úvazek, pro takového muže nebylo těžké dezertovat a zmizet. Ale to, co většinu z nich drželo v armádě, platilo i pro Ordwaye, který

byl jedním z těch pěti chlapů, co byli převeleni k Robovi J Na podezřelého z vraždy to byl dost hezký muž, až na vodnaté, těkavé oči.

Nikdo z těch pěti nebyl nadšen novým zařazením. Lewis Robinson reagoval zděšeně. "Jsem přece muzikant a ne lékař, musím hrát."

Rob J ho poopravil. "Ne lékař, nosítkář. Prozatím jste nosítkář," řekl, a ostatní věděli, že to platí i pro ně.

Ze špatné situace se mu podařilo vybruslit pozoruhodně dobře, když s podezřelou lehkostí získal kapelníkův souhlas, aby se vzdal jakýchkoliv nároků na čas vybraných hudebníků.

Když přistoupil k jejich výcviku, začal od samého začátku.

Učil je rolovat obinadla a připravovat obvazy, ošetřovat pomyslná zranění a přikládat obvazy. Učil je, j ak přenášet raněné, a vybavil každého muže malou brašnou obsahující obvazy, obinadla, láhev s pitnou vodou a opium a morfium v prášku a v tabletách.

V proutěném koši zdravotní služby bylo několik dlah, ale Rob J. je neměl v oblibě. Požádal o dřevo, které by umožnilo nosítkářům pod jeho puntičkářským vedením zhotovit vlastní dlahy. Z Abnera Wilcoxe se vyklubal docela šikovný a vynalézavý stolař. Z plachtoviny napnuté mezi dvě tyče vyrobil několik báječných lehkých a skladných nosítek. Intendanční důstojník nabídl jako ambulantní vozidlo dvoukolovou bryčku, ale Rob J., mající dlouholeté zkušenosti s návštěvami u nemocných, věděl, že přeprava zraněného muže v nerovném terénu vyžaduje bezpečí, jaké poskytují jen čtyřkolá vozidla.

Vypátral zachovalý otevřený čtyřkolák a Wilcox k němu přidělal sedadla a střechu. Natřeli ho načerno a Ordway z lékařského koše velmi šikovně okopíroval Aeskulapovu tyč stříbrné barvy.

Na každou stranu ambulančního vozu jednu. Od důstojníka, který měl na starosti koně, vydyndal Rob J. pár ošklivých, ale silných tažných koní. S lidským materiálem zdravotnického družstva tvořili harmonické společenství.

Těch pět chlapů začalo bezděčně pociťovat j istou hrdost na svou příslušnost k družstvu, ale Robinson se otevřeně trápil zvýšeným rizikem, které jejich nové zařazení s sebou nese.

"Jistě, je tu určité nebezpečí," připouštěl Rob J. "Kdybyl pěchota v první linii a jízda nemuseli čelit nebezpečí, ani by: chom nepotřebovali žádné nosítkáře."

Vždy věděl, že válka kazí charakter, ale teď viděl, že jeho. kazí stejně jako kohokoliv jiného. Zmanipuloval životy těch pěti mladých lidí, takže se od nich očekává, že zas a znova budou chodit pro raněné do válečné vřavy, jako by se snad mohli ukrýt před hlavněmi pušek a uniknout před palbou děl.

Pokusil se bagatelizovat jejich vrozený strach tvrzením, že stejně jednou umřou. Šálivými slovy se pokusil zbavit se vlastní zodpovědnosti, když se snažil vnuknout jim víru, že na tom teď nebudou o nic hůř než když museli čelit jen Fittsovu vrtošivému temperamentu a usilovat o správný výraz při hraní valčíků, šotyšů a různých pochodů.

Rozdělil je po dvojicích: Perry a Lawrence, Wilcox a Robinson:

"A co já?" zeptal se Ordway.

"Vy se budete držet u mně," řekl Rob J.

Desátník Amasa Decker, listonoš, se seznámil s Robem J, když mu doručoval nevysychající proud zásilek od Sarah, která mu psala dlouhé a vášnivé dopisy. Její tělesnost patřila vždy mezi vlastnosti, které Rob J. obdivoval. Někdy ležel ve ţ své boudě a četl dopis za dopisem, tak unesen svou touhou, že všude kolem sebe cítil její vůni. V Cairu byla spousta žen, od kuběn až po vlastenky, ale on se ani nepokusil s žádnou z nich se sblížit. Byl očarován kouzlem věrnosti.

Značnou část volného času trávil psaním křehkých, povzbudivých dopisů, tak nepodobných jejím, nabitým mučivým žárem. Občas psal Šamanovi a pravidelně doplňoval svůj deník.

Jindy jen tak ležel na dece a uvažoval, jak by mohl z Ordwaye vypáčit, co se stalo toho dne, kdy byla Makwa zabita. Cítil, že se mu podařilo získat Ordwayovu důvěru.

Myslel na zprávu, kterou mu o Nicnevědoucích a o Bratrstvu hvězdnatého praporu poskytla Miriam Ferocia. Ať tu zprávu psal kdokoliv - vždy si představoval, že to byl špion z řad kněží - musel se vydávat za protestanta a nepřítele katolíků. Mohla by podobná taktika zabrat i teď? Zpráva zůstala v Holdenově Přívozu i s jeho ostatními papíry. Ale četl ji tolikrát a tak soustředěně, že si pamatoval všechny poznávací znaky, signály, kódová slova a hesla a celou tu šaškárnu tajné komunikace, kterou mohl vymyslet jen nějaký ctižádostivec s přebujelou představivostí.

Rob J. pokračoval ve výcviku nosítkářů. Jeden z nich vždy představoval raněnou oběť. Rob J zjistil, že zatímco dva muži snadno dokázali naložit muže na nosítka a vyzdvihnout ho na sanitní vůz, titíž muži se rychle unavili nebo docela selhali, měli-li nosítka nést na větší vzdálenost. "Potřebujem nosiče v každým rohu," řekl Perry a Rob J chápal, že má pravdu. Ale to by znaménalo, že měli jen jedna obsazená nosítka, což zdaleka nestačí pokrýt potřeby pluku, kdyby se dostal do potíží.

Přednesl problém plukovníkovi. "Co s tím chcete dělat?" zeptal se Symonds.

"Je nutno nasadit celou kapelu. Povýšit mých pět zaškolených nosítkářů na desátníky. Každého z nich jmenovat velitelem nosítek za situací, kdy bude hodně raněných, a ke každému desátníkovi přidělit tři hudebníky. Jestli se vojáci budou moci rozhodnout mezi hudebníky, kteří při bitvě krásně hrají, a hudebníky, kteří budou zachraňovat jejich životy, když budou postřeleni, vím předem, jak se rozhodnou."

Nic nebudou rozhodovat," řekl Symonds suše. "Tady o všem rozhoduju já." Ale rozhodl korektně. Pět nosítkářů si na své rukávy přišilo desátnické pásky. A Fitts, kdykoliv Roba J. napříště potkal, se nenamáhal pozdravit.

V půli května udeřila horka. Tábor se nacházel na soutoku Ohia a Mississippi. Obě řeky byly znečištěny výkaly a ostatním odpadem z tábora. Rob J. vydal po půl tyčince hnědého mýdla každému muži u pluku a nařídil jim, aby se po jednotlivých rotách odebrali nad tábor, k řece Ohio, svlékli se a vykoupali. Zpočátku vcházeli do vody s klením a funěním, ale většinou vyrostli na venkově a po chvíli neodolali, aby si nezaplavali. Nakonec se koupání zvrhlo v bláznivé dovádění a skotačení. Když se vrátili na břeh, seržanti je zkontrolovali. Zvláštní důraz kladli na hlavu a nohy a k všeobecnému veselí byli někteří posláni znovu se umýt.

Některé z uniforem byly roztrhané a nestejnorodé, spodní prádlo záplatované. Plukovník Symonds obstaral jistý počet nových uniforem a když je rozdělil mezi mužstvo, předpokládalo se, že se co nevidět vyrazí do pole. Oba kansaské pluky už odjely parníkem dolů po Mississippi. Všeobecně se vědělo, že jejich úlohou bylo pomoci Grantově armádě dobýt zpět Vicksburg. Rovněž se soudilo, že za nimi bude následovat stojedenatřicátý indianský.

Ale odpoledne sedmadvacátého května, za veselého, a nervózního doprovodu kapely Warrena Fittse, plného kiksů, pluk místo k řece odpochodoval na nádraží. Muže i koně naložili do krytých vagonů a když po dvou hodinách na ploché vagony naložili i vozy, 131. pluk se s Cairem ve státě Illinoia rozloučil.

Doktor a nosítkáři jeli v nemocničním vagonu. Když opustili Cairo, vagon byl jinak prázdný, ale už za hodinu se jednomu z vojínů v jednom krytém vagonu udělalo mdlo a převedli ho do nemocničního vozu. Rob J. zjistil, že má vysokou teplotu a blouzní. Umyl mladíka hubkou namočenou v lihu a rozhodl se ho při nejbližší příležitosti odevzdat do péče nějaké civilní nemocnice.

Rob J. byl nemocničním vagonem nadšen. Takový vagon by byl neocenitelný při návratu z boje. Na každé straně uličky a po celé délce vozu byla ve třech vrstvách nad sebou instalována nosítka. Každé nosidlo bylo zavěšeno v indiánském gumovém závěsu, který spojoval všechny čtyři rohy nosidla s hákem zabudovaným ve stěně, takže natahování a stahování gumy tlumilo většinu házení a pohupování vlaku. Když nebyli žádní pacienti, každý z novopečených desátníků si vybral jedno nosidlo, a uvelebil se v něm. Všichni se shodli na tom, že ani generálové necestují s větším pohodlím. Addison Perry, který byl znám tím, že dokáže spát kdekoliv a kdykoliv, už dřímal, a totéž platilo i pro mladíčka Lawrence. Lewis Robinson si vybral nosidlo dále od ostatních, pod

lampou, a malou černou tužkou kreslil na papír drobné značky.

Komponoval.

Neměli nejmenší představu, kamje vezou. Když Rob J. došel na konec vozu a otevřel dveře, dovnitř pronikal nesnesitelný hluk, ale mezi drkotajícími vagony prosvítala světýlka nočního nebe. Našel Velký vůz, v prodloužení sledoval jeho zadní osu a lokalizoval Polárku.

"Jedeme na východ," řekl, když se vrátil do vozu.

"Do prdele," řekl Abner Wilcox. "Posílají nás k Potomacké armádě."

Lew Robinson přestal kreslit noty. "Co je na tom špatného?"

"Potomacká armáda nikdy neudělala nic, co by za něco stálo.

Jediný, na co se zmohli, je vyčkávání. A když jednou za čas přičichli k boji, ty práolové to vždycky s těma povstalcema projeli. Chtěl bych, aby nás poslali ke Grantovi. Tak si představuju generála."

"Když čekáš, aspoň tě nezabijou," řekl Robinson.

"Vůbec se mně nechce jet na východ," řekl Ordway. "Východ je plnej těch zasranejch Irů a jiný katolický spodiny Jsou to hnusný štěnice."

"U Fredericksburgu náhodou nikdo nebojoval udatněj než Irská brigáda. A skoro všichni padli," řekl Robinson potichu.

Přišlo to docela náhle, bez velkého přemýšlení. Rob J. si položil špičku prstu pod pravé oko a pomalu sjížděl k nosu, jak to dělá člen Bratrstva, když chce jinému členu naznačit, aby si dával pozor na jazyk.

Zabralo to, nebo to byla náhoda? Lanning Ordway na něj chvíli zíral a potom přestal mluvit a šel spát.

Ve tři hodiny ráno zastavili na delší dobu v Louisville, kde se k ešalonu připojila dělostřelecká baterie. V noci bylo ještě dusněji než v Illinois a ještě tepleji. Ti, kdo byli vzhůru, vystoupili z vlaku, aby si protáhli nohy. Rob J. zařídil, aby nemocného desátníka vzali do místní nemocnice.

Když se vracel, míjel dva močící muže. "Na latríny není dost času, pane," řekl jeden z nich a oba se zasmáli. Civilní lékař byl stále pro smích.

Šel okolo místa, kde těžkými řetězy připevňovali k pl novým vagonům mohutná desetiliberní a dvanáctiliberní děla. Kanony se nakládaly v žlutém světle velkých lamp, které prskaly, třepotaly se a vrhaly stíny, které jako by žily svým vlastním životem.

"Doktore," oslovil ho kdosi potichu.

Muž vystoupil ze tmy, uchopil ho za ruku a udělal poznávací gesto. Rob J. byl příliš nervózní, než aby mu připadalo absurdní. Přinutil se odpovědět správným protigestem, aby to vypadalo tak, jako by to už mnohokrát dělal.

Ordway na něj pohlédl. "Tak jo," řekl.

DLOUHÁ ŠEDÁ ČÁRA

Začali ten ešalon nenávidět. Pomalu se plazil přes celé Kentucky a jako had se unaveně vinul mezi kopci. Otravné vězení na kolečkách. Když vlak dorazil do Virginie, ta zpráva putovala z vagonu do vagonu. Vojáci se nakláněli z oken, očekávajíce, že hned uvidí, jak vypadá nepřítel. Místo nepřítele však viděli jen zalesněnou a hornatou krajinu. Když zastavovali v malých obcích, aby nabrali palivo a vodu, lidé

byli stejně přátelští jako v Kentucky, neboť západní část Virginie podporovala Unii. Když se dostali do té druhé části Virginie, okamžitě poznali změnu. Na nádražích ženy už neroznášely studenou horskou vodu ani limonádu a muži měli bledé a zachmuřené tváře a ostražité oči s těžkými víčky.

Stojedenatřicátý indianský vyložili z vlaku v místě zvaném Winchester, živém městečku modrajícím se uniformami. Zatímco vykládali koně a techniku, plukovník Symonds zmizel v budově velitelství nedaleko nádraží. Když se vynořil, jednotky i vozy už byly seřazeny v pochodovém tvaru a vyrážely na jih.

Když se Rob J. dal zverbovat, řekli mu, že si musí koupit vlastního koně. Dokud však byli v Cairu, nebyla akutní potřeba mít koně, protože nenosil uniformu ani se nezúčastňoval přehlídek. Kromě toho tam, kde ležela posádkou armáda, byli koně vzácní, neboť jízda si dělala nároky na každé zvíře, ať jezdilo dostihy nebo tahalo pluh. Tak teá, když byl bez koně, se vezl v sanitním voze na sedadle vedle desátníka Ordwaye, velitele zdravotního družstva. Rob J. byl v přítomnosti Lanninga Ordwaye neustále v napětí, ale Ordwayova jediná otázka se týkala toho, jak Rob jako člen Bratrstva hvězdnatého praporu může "mluvit jazykem cizinců". Narážel tím na stopy skotského přízvuku, které se občas vloudily do Robova ústního projevu. Rob mu řekl, že se narodil v Bostonu a jako malého chlapce ho odvezli na vychování do Edinburghu. Zdálo se, že to Ordwaye uspokojilo. Byl teď přátelský a žoviální, nepochybně potěšen, že může pracovat u muže, který má politický důvod se k němu chovat slušně.

Na prašné cestě minuli milník, ze kterého se dozvěděli, že cesta vede do Fredericksburgu. "Všemohoucí bože," řekl Ordway "Doufám, že nikoho nenapadne poslat další partu Jankejů proti kanonům těch rebelů na kopcích okolo Fredericksburgu."

Robovi J. nezbylo než souhlasit.

Několik hodin před soumrakem se Stojedenatřicátý dostal na břeh řeky Rappahannock. Symonds dal příkaz zastavit a rozbít tábor. Svolal před svůj stan poradu důstojníků a Rob J stál mezi těmi uniformami a poslouchal.

"Pánové, dnes ráno jsme se stali součástí Potomacké federální armády pod velením generála Josepha Hookera," řekl Symonds.

Oznámil jim, že Hooker shromáždil asi 122 000 mužů, rozvinutých v širokém voji. Robert E. Lee stojí s asi 90 000 konfederáty u Fredericksburgu. Hookerova jízda dlouho sledovala Leeho armádu a dospěla k přesvědčení, že je připraven vtrhnout na Sever s úmyslem prorazit obklíčením u Vicksburgu, ale nikdo nevěděl, kterým směrem zaútočí. "Lidé ve Washingtonu jsou pochopitelně nervózní, když mají armádu Konfederace jen pár hodin cesty od vrat Bílého domu.

Stoţjedenatřicátý vyráží na pochod, aby se připojil k ostatním jednotkám u Fredericksburgu."

Důstojníci přijali tyto zprávy střízlivě. Rozestavěli hlídky v několika úrovních, na bližších i vzdálenějších postech, a na noc rozbili tábor. Když Rob J. snědl svou porci vepřového s fazolemi, lehl si a pozoroval jiskřivé letní hvězdy. Bylo nad jeho síly uvažovat o těch nepředstavitelných nepřátelských silách. Asi 90 000 mužů Konfederace! Asi 122 000 mužů Unie! A všichni se budou ze všech sil snažit ty druhé pozabíjet.

Křišťálově průzračná noc. 614 vojáků Indianského stojedenatřicátého leželo na holé vyhřáté zemi, ani se nenamáhali postavit stany. Většina z nich ještě trpěla severní rýmou a kašel by mohl blízkého nepřítele upozornit na jejich přftomnost. Roba J. nakrátko polil mrazivý pot, když si představil zvuk, jaký vydá současné zakašlání 122 000 mužů.

Zaţ stupující pomocný lékař si ovinul paže okolo těla, aby zahnal chlad. Chápal, že až se dvě tak obrovské armády střetnou a chytí do křížku, na odnášení raněných bude třeba mnohem víc než chlapy z plukovní kutálky.

Trvalo dva a půl dne, než dorazili do Fredericksburgu. ţ Cestou skoro podlehli virginské tajné zbrani, písečné bleše.

Tento nepatrný červený roztoč na ně padal, když procháze- ţ li pod stromy, lepil se na ně, když se brodili travou. Když se roztoči zachytili na šatech, putovali látkou, dokud nedora- ' zili k pokožce, kde se celí zavrtali a krmili lidskou tkání.

Br- ţ zy potom písečné blechy způsobovaly mužům vyrážky mezi ţ prsty na rukou i na nohou, na zadku i na přirození. Tělo roztoče se skládalo ze dvou částí. Když ho voják viděl, jak se'; mu zavrtává do kůže, a pokusil se ho vytáhnout, parazit se v nejužší části přetrhl a zavrtaná část nadělala stejnou ško- ' du jako celý roztoč. Třetího dne se většina vojáků škrabala a bohapustě klela a některým se rány začaly zapalovat a mokvat. Rob J. nemohl dělat nic víc než posypávat zavrtané živočichy sírou. Někteří vojáci však měli s písečnými blechami zkušenosti a naučili se, že jediným prostředkem, který na obtižné příživníky platí, je přidržet žhavý konec zapáleného dřívka nebo doutníku těsně u kůže, dokud bleše nezačne horko vadit a nevyleze ven. Potom se dala uchopit a pomalu a opatrně vytáhnout, aniž by hrozilo nebezpečí přetržení. V celém táboře si chlapi jeden druhému vytahovali písečné blechy, což Robovi J. připomínalo opice, které v edinburghské zoologické zahradě nejednou sledoval při vzájemném hledání vší.

Potíže s písečnými blechami je nezbavily válečné úzkosti.

Jak se blížili k Fredericksburgu, který byl v předcházející bitvě svědkem těžké porážky Severanů, jejich obavy rostly. Ale když tam konečně dorazili, viděli všude kolem jen modř uniforem Unie, protože Robert E. Lee před pár dny obratně a potichu, pod pláštíkem noci se svými odtáhl a jeho Severovirginská armáda směřovala na sever. Jízda Unie sledovala postup Leeho, ale z důvodů, které znal jen generál Hooker, se Potomacká armáda nevydala ho pronásledovat.

Tábořili u Fredericksburgu šest dní, odpočívali, kurýrovali si puchýře na nohách, vytahovali si písečné blechy, čistili a mazali zbraně. Když měli po službě, v malých skupinách stoupali na hřeben kopce, kde jen před šesti měsíci bylo zabito nebo zraněno téměř třináct tisíc mužů Unie. Když se dívali dolů na ty snadné cíle, jaké představovali jejich kamarádi, stoupající za nimi, byli šťastni, že generál Lee odtáhl, než sem dorazili.

Když Symonds dostal nové rozkazy, vyrazili znovu k severu.

Pochodovali po zaprášené silnici, když se doslechli, že Winchester, městečko, kde vystoupili ze svého ešalonu, těžce utrpěl po útoku jednotek Konfederace vedených generálem Richardem S. Ewellem. Bylo to další vítězství povstalců - pětadevadesát vojáků Unie bylo zabito, 348 zraněno a více než čtyři tisíce mužů bylo pohřešováno nebo upadlo do zajetí.

Rob J se nepohodlně vezl v sanitním voze po bezpečně vypadající venkovské silničce a nepřipouštěl si myšlenky na bitvu, stejně jako si dítě nepřipouští myšlenky na smrt. Proč vlastně musí lidé umírat? Nedává to žádný smysl, vždyť přece mnohem příjemnější je žít. A proč vlastně musí lidé bojovat ve válce. Vždyť je přece mnohem příjemnější ospale sledovat tuto klikatou, sluncem rozpálenou silnici, než se zabývat zabíjením.

Ale právě tak, jako Robovo dětství, strávené v nevíře ve smrtelnost, bylo ukončeno smrtí jeho otce, tak i teď nastalo nepříjemné vystřízlivění: když vstoupili do Fairfax House, pochopil, co to znamená, když se v bibli mluví o nesmírném srocení vojsk.

Utábořili se na šesti polích jedné farmy mezi jedním dělostřeleckým, jedním jízdním a jedním dalším pěším plukem.

Kam Rob J. dohlédl, všude byli vojáci Unie. Armáda byla v neustálém pohybu. Jedny jednotky odcházely, jiné přicházely.

Den po tom, co stojedenatřicátí přibyli, se dozvěděli, že Leeho Severovirginská armáda už překročila řeku Potomac do Marylandu a vtrhla tak na Sever. Jakmile se dal do pohybu Lee, učinil tak i Hooker a opožděně vyslal první jednotky své armády na sever a pokusil se rozmístit je mezi Leem a Washingtonem. Bylo to víc než čtyřicet hodin předtím, než, se

131. pluk sešikoval a vyrazil na sever.

Každá armáda byla příliš velká a rozptýlená, než aby se mohla rychle a dokonale rozvinout. Část Leeho sil byla ještě ve Virginii a postupně překračovala řeku, aby se připojila ke svému veliteli. Obě armády byla beztvará, pulzující monstra, roztahující se a stahující, neustále v pohybu, občas jedna podél druhé. Často se stávalo, že na styčných plochách vypukaly šarvátky - u Uppervillu, u Haymarketu, u Aldie a na tuctu dalších míst.131. indianský do bojů nezasáhl, až na jeden případ, kdy se o půlnoci přední hlídka dostala do krátké a neúčinné přestřelky s oddílem jízdy, který se dal vzápětí na útěk.

Jednotky 131. pluku překročily Potomac v malých člunech v noci na sedmadvacátého června. Ráno pokračovaly v pochodu na sever a Fittova kapela vyhrávala "Maryland, můj Maryland".

Někdy, když narazili na lidi, jim někdo zamával, ale marylandští občané se tím nezdáli být dojati, protože v těch dnech potkávali množství procházejících jednotek. Rob J. i ostatní vojáci si na marylandskou hymnu brzy vypěstovali alergii, ale kapela ji vyhrávala i toho rána, kdy jejich cesta vedla zvlněnou úrodnou zemědělskou krajinou do úhledného městečka.

"V který části Marylandu sme?" zeptal se Ordway Roba J.

"Nevím." Procházeli okolo jednoho stařika, který seděl na lavičce a sledoval vojáky, "Pane," oslovil ho Rob J. "Jak říkají tomuto hezkému místu?"

Zdálo se, že lichotka vyvedla starého muže z rovnováhy.

"Našemu městu? To je Gettysburg, stát Pennsylvania."

Třebaže to muži ze 131. indianského pluku nevěděli, toho dne, kdy vkročili do Pennsylvanie, měli už čtyřiadvacet hodin nového velitele. Generál George Meade byl jmenován, aby nahradil generála Joea Hookera, který

byl potrestán za to, že při pronásledování konfederátů zaváhal.

Prošli nevelkým městečkem a postupovali směrem na Taneytown.

Vojska Unie se tísnila jižně od Gettysburgu a Symonds přikázal zastavit na obrovské zvlněné louce, kde by se dalo tábořit.

Vzduch byl těžký a rozpálený, nasycený vlhkostí a strachem tvářícím se jako odvaha. Vojáci se bavili o bojovém pokřiku povstalců. Neměli příležitost ho slyšet, když byli v Tennessee, ale povídaly se o něm hrůzostrašné historky. Často se válečný pokřik při různých příležitostech imitoval. S obavami uvažovali o tom, že ho možná v nejbližších dnech uslyší doopravdy.

Plukovník Symonds dobře věděl, že nejlepším balzámem na nervy je práce. Proto sestavil pracovní čety a přikázal jim kopat mělká palebná postavení za hromadami balvanů, které by se daly použít jako předprseň. Té noci uléhali k spánku za zpěvu ptáků a za vrzání sarančí. Ráno se vzbudili do vzduchu, který byl ještě rozpálenější a ještě těžší. Od severozápadu, z oblasti Chambersburg Pike, sem doléhaly zvuky časté střelby.

V jedenáct hodin dostal plukovník Symonds nové rozkazy a stojedenatřicátí pochodovali půl mile zalesněným hřebenem na louku na vysokém návrší východně od silnice na Emmitsburg.

Neradostného důkazu, že jejich nové postavení je blíže nepříteli, se dostalo šesti vojákům Unie, které smrt skosila v spánku. Všichni zabití zvědové byli bosi. Mizerně obutí Jižané jim ukradli boty.

Symonds nařídil vykopání nových zákopů a rozmístil pohyblivé stráže. Na Robovo přání postavili na kraji lesa úzkou dlouhou stavbu z klád a zakrylí ji stříškou z větviček. Stavba měla sloužit jako přístřešek pro raněné a vedle ní Rob J umístil svůj operační stůl.

Od hlídkujících jezdců se dozvěděli, že při srážce znepřátelených jízd došlo k prvním přestřelkám. S postupujícím dnem se severně od 131. pluku začaly ozývat zvuky bitvy, neustálé střílení z pušek, jako kdyby současně štěkalo tisíc vzteklých psů, a přerývané dunění děl. Každý nepatrný pohyb dusného vzduchu jim osvěžoval tváře.

Brzy odpoledne se 131. pluk už potřetí toho dne dal do pohybu. Směřovali k městu a ke zvukům bitvy. Směrem k plamenům vyšlehujícím z hlavní děl, směrem k oblakům šedobílého kouře.

Rob J. postupně došel k poznání, že většina vojáků touží po drobném zranění, jen po malém škrábnutí, které by se brzy zahojilo a zanechalo jizvu, aby jejich blízcí doma viděli, jak trpěli pro kýžené vítězství. Teď však postupovali k místu, kde se umírá. Prošli městem a potom, jak stoupali na nevysoký kopec, byli najednou obklopeni zvuky, které už předtím zdálky slyšeli. Několikrát jim nad hlavami zasvištěly střely z děl.

Cestou minuli zakopanou pěchotu a čtyři baterie pálící artilerie. Na vrcholu kopce, kde se měli rozmístit, zjistili, že se nacházejí uprostřed pohřebiště, po kterém bylo to místo pojmenováno. Hřbitovní vrch.

Rob J. rozložil své zdravotnické postavení za mohutnou hrobkou, která mu poskytovala jednak trochu stínu, jednak úkryt. Vtom přišel nějaký zadýchaný plukovník a ptal se po důstojníkovi zdravotní služby. Představil se jako plukovník Martin Nichols z velitelství zdravotní služby a řekl, že má na starosti organizační záležitosti. "Máte nějaké zkušenosti s chirurgii?" zeptal se.

Nezdálo se, že by byl vhodný čas na takovou otázku. "Ano, myslím, že jsem docela zkušený," řekl Rob J.

"Potom vás potřebuji v nemocnici, kam se na chirurgické ošetření posilají vážné případy."

"Jestli nemáte nic proti tomu, plukovníku, rád bych zůstal u tohoto pluku."

"To víte, že proti tomu něco mám, doktore. Mám pár dobrých chirurgů, ale i spoustu mladých a nezkušených lékařů, kteří operují vážné případy a zpackají, co se dá. Amputují končetiny, aniž nechají lalok na založení, a někteří z nich nechávají pahýly s několika palci holé kosti. Pokoušejí se dělat podivné experimentální operace, na které si netroufnou ani staří kozáci - resekci kloubu pažní kosti, vykloubení stehenního kloubu a podobně. Vyrábějí zbytečné mrzáky a pacienty, kteří se do konce života budou ráno budit s nesnesitelnou bolestí. Jednoho z těchto tak zvaných chirurgů vystřídáte, a já ho pošlu sem nahoru, aby ovazoval raněné."

Rob J přikývl. Řekl Ordwayovi, aby si zdravotnickou stanici vzal na povel, než se dostaví jiný lékař, a sám následoval plukovníka Nicholse.

Nemocnice byla ve městě, v katolickém kostele, shodou okolností zasvěceném sv. Františkovi. Až se vrátí domů, nesmí to zapomenout říct Zuřivé Miriam. Operační stůl byl umístěn u vchodu, vrata kostela byla dokořán otevřená, aby chirurg měl co nejvíce světla. Přes lavice byly položeny desky vystlané slamou a dekami, čímž vznikla lůžka pro raněné. V malé, dusné místnosti ve sklepě, osvětlené lampami poskytujícími žluté světlo, byly další dva chirurgické stoly, z nichž jeden přidělili Robovi J. Sundal si kabát a vyhrnul si rukávy, co nejvíc se dalo, zatímco jeden desátník od První jízdní divize podával chloroform vojákovi, jemuž dělová koule utrhla ruku.

Jakmile byl chlapec pod narkózou, Rob J mu amputoval ruku nad zápěstím, přičemž nezapomněl ani na pořádný lalok kůže na záložku.

"Další!" zavolal. Donesli dalšího pacienta a Rob J. se znovu dal do práce.

Sklep byl velký asi 20 x 40 stop. U stolu na druhém konci místnosti byl ještě jeden chirurg, ale dívali se na sebe jen zřídka a skoro vůbec nemluvili. Během odpoledne Rob J. poznamenal, že ten druhý chlapík odvádí dobrou práci. I je mu se dostalo stejného hodnocení od jeho protějšku, a po= tom se hned zase oba věnovali svým stolům. Rob J. odstraňoval z těla kulky a kovové střepiny, vracel na místo vyhřezlá střeva, zašíval rány a amputoval. A znovu amputoval a amputoval. Trhavé střely jako pomalu letící tělesa dělaly mimořádnou škodu, narazily-li na kost. Když střely vyrazily kus kosti nebo ji roztříštily, chirurgovi nezbývalo než končetinu amputovat. Na špinavé podlaze mezi Robem J. a tím druhým chirurgem rostla hromada odřezaných paží a nohou. Čas od času přicházela služba a údy odnášela.

Po čtyřech nebo pěti hodinách přišel do sklepa další plukovník, tentokrát v šedé uniformě, a řekl oběma lékařům, že jsou zajati. "My jsme lepší vojáci než vy, obsadili jsme celé město. Vaše jednotky jsme zatlačili k severu a čtyři tisíce vašich jsme zajali." Nebylo k tomu co říct. Ten druhý chirurg letmo pohlédl na Roba J. a pokrčil rameny. Rob J. operoval dál a řekl plukovníkovi, že mu zaclání.

Kdykoliv měli krátkou přestávku, pokoušel se na chvíli vestoje zdřímnout. Ale přestávek bylo málo. Válčící armády v noci spaly, ale lékaři museli pracovat stále, snažit se zachraňovat muže, které válka roztrhala na kusy. Ve sklepě nebyla okna a lampy stále hořely. Rob J. brzy ztratil pojem o čase.

"Další," křičel.

Další! Další! Další.

Bylo to totéž jako pokoušet se vyčistit Augiášův chlév, protože jakmile skončili s jedním pacientem, donesli dalšího.

Někteří měli na sobě zakrvavené a roztrhané šedé uniformy, jiní zakrvavené a roztrhané modré uniformy, ale jejich proud se zdál být nevyčerpatelný.

Jiné věci vyčerpatelné byly. V kostelní nemocnici brzy došly obvazy došly potraviny. Ten plukovník, který tvrdil, že Jih má lepší vojáky, mu teď řekl, že Jih nemá ani chloroform, ani éter.

"Nemáte je ani čím obout, ani jim nemáte čím utišit bolest.

Proto nakonec prohrajete," řekl Rob J. bez zadostiučinění.

Požádal důstojníka, aby sehnal aspoň líh. Plukovník odešel, ale kdosi na jeho pokyn přinesl whisky pro pacienty a horkou holubí polévku pro lékaře, kterou Rob J. bez ochutnávání jedním lokem vypil.

Když nebyla narkóza, dostal k ruce několik silných mužů, aby pacienty drželi, a on operoval jako zamlada, řezal, piloval, sešíval; rychle a zkušeně, jak ho to naučil William Fergusson.

Jeho oběti křičely a házely sebou. Třebaže se mu klížily oči, nezíval a udržoval se při smyslech. Cítil, jak mu bolestivě puchnou nohy a kotníky, a někdy, zatímco jednoho pacienta vynášeli a jiného přinášeli, si levou rukou třel ruku, kterou operoval. Každý případ byl jiný, ale způsobů, jak zničit lidskou bytost, nebylo zas až tak moc a jednotlivé případy se brzy začaly vzájemně podobat. Ani rozbitá ústa, ustřelené genitálie nebo vystřelené oči nebyly ojedinělé. ţ Hodiny ubíhaly jedna za druhou.

Měl pocit, že strávil v té malé, dusné místnosti většinu života a řezal lidské bytosti, a že je mu souzeno, aby tady zůstal navždy. Lidé v kostele si zvykli na sténání a křik, na zvuky děl a pušek, na hřmění hmoždířů a dokonce i na otřesy základů, způsobené dělostřeleckými zásahy. Ale palba a ostřelování nabývalo znovu na intenzitě a po několik hodin museli snášet šílené burácení. Potom zavládlo poměrné ticho, ve kterém v kostele najednou bylo slyšet, co si navzájem říkají. Potom se objevil nový zvuk. Burácení, které se blížilo a opět ustupovalo jako oceán. Rob J. poslal konfederačního ordonance, aby zjistil, co to je, a když se vrátil, přerývaně mumlal, že se vrátili ty zasraný, svinský, vošoustaný Jankejové a radujou se z vítězství.

O několik hodin později se dostavil Lanning Ordway a našel ho, jak ještě stále stojí v malé místnosti.

"Doktore, můj bože musíte ít se mnou."

Ordway ho upozornil, že už tady vězí skoro dva dny, a vysvětlil mu, kde je utábořen 131. pluk. Rob J. tedy dovolil svému dobrému příteli a svému životnímu nepříteli v jedné osobě, aby ho odvedl do bezpečného, nepoužívaného skladu, kde se ze se na dalo přichystat měkké lůžko. Tam si lehl a usnul.

Pozdě odpoledne ho probudilo sténání a výkřiky raněných, kteří byli rozmístěni v okolních prostorách. Ostatní chirurgové byli u svých stolů a vesele operovali bez něj.

Nemělo cenu pokoušet se použít kostelní latrínu, která byla už delší dobu přetížená. Proto vyšel ven, do prudkého, šlehajícího deště, a vyprázdnil si měchýř za šeříkovými keři, které opět patřily Unii.

Unii opět patřil i celý Gettysburg. Rob J kráčel deštěm a rozhlížel se kolem sebe. Mezitím zapomněl, kde Ordway říkal, že jeho pluk leží, a ptal se každého na potkání. Nakonec je našel na několika polích jižně od města. Byli zalezlí ve stanech.

Wilcox a Ordway ho přivítali s vřelostí, která ho dojala.

Sehnali někde vajíčka. Zatímco Lanning Ordway nalámal lodní suchary a smažil takto vzniklé drobečky spolu s vejci na vepřovém sádle, aby měl doktor snídani, ostatní ho informovali o novinkách. Začali těmi špatnými. Nejlepší hornista kapely, Thad Bushman, padl. "Měl jenom docela malou dírečku na prsou, doktore," hlásil Wilcox. "Kulka ho musela trefit na to správný místo."

Z nosítkářů byl jako první zasažen Lew Robinson. "Hned, jak ste nás opustil, to dostal do nohy," řekl Ordway. "A Oscara Lawrence včera kanón skoro roztrh vejpůl."

Ordway skončil se smažením vajíček a postavil pánev před Roba J, který s nefalšovaným smutkem myslel na toho neohrabaného mladého bubeníka.

"Oscar byl ještě moc mladej. Ten měl ještě sedět u svý mámy," řekl Wilcox trpce.

Rob J. si popálil ústa černou kávou, která byla příšerná, ale přesto mu šla k duhu. "My všichni bychom měli sedět doma se svými mámami," řekl a říhnul. Pomalu dorazili zbytek vajíček a dali si ještě jeden šálek kávy. Zatím mu vyprávěli, co se stalo, když pracoval v kostelním sklepě.

"První den nás zatlačili zpátky, až k tomu návrší severně od města," řekl Ordway. "To bylo největší štěstí, který se nám mohlo stát."

"Příštího dne jsme byli na Hřbitovním hřebenu. Potom mezi Hřbitovním vrchem a Šibeničním vrchem na severu

a Kulatým vrškem a Malým kulatým vrškem na jižní straně města vypuklo pravý peklo. Boje byly příšerný. Spousta lidu zahynula. Vláčili jsme jednoho raněnýho za druhým."

"Dělali jsme to jaksepatří," přidal se Wilcox. "Jak jste nám to vždycky ukazoval."

"To bych se vsadil."

"Příštího dne se stojedenatřicátý přestěhovali na Hřbitovní hřeben, aby posílili Howardovy jednotky. Okolo poledne jsme se octli pod sviňskou palbou jižanskejch kanonů," pokračoval Ordway. "Naši zvědové zjistili, že zatímco tó do nás pálej, blíží se k nám celá spousta dalších jednotek Konfederace, do lesa na druhý straně emmitsburgský silnice. Viděli jsme, jak se mezi stromama leskne něco kovovýho. Zasypávali nás palbou hodinu nebo ještě víc a nejednou trefili. Celou dobu jsme ale byli ve střehu, poněvadž jsme věděli, že se nás chystaj napadnout."

"V půli odpoledne jejich kanonáda přestala, a tak jsme přestali střílet i my. A vtom někdo zaječel ‚Už jdou!` a z lesa se vyvalilo patnáct tisíc těch zkurvenejch povstalců v šedivejch uniformách. Tý kluci od Leeho postupovali na nás jeden těsně vedle druhýho, řada za řadou. Jejich bodáky vypadaly jako dlouhej křivej ocelovej plot nad jejich hlavama, do kterýho se opíralo slunce. Nehulákali, ani nic neříkali, jenom se na nás valili rychlým, pravidelným krokem."

"To vám řeknu, doktore," vyprávěl Ordway, "Robert E. Lee nám už párkrát natrh prdel a vím, že to je obyčejnej mazanej zkurvysyn, ale tady v Gettysburgu moc chytrosti neukázal.

Nemohli jsme tomu věřit, jak se ty povstalci na nás ženou přes otevřený pole, zatímco my jsme na vyvýšeným, chráněným postavení. Věděli jsme, že na nás pochodujou mrtvoly, a oni to museli vědět taky. Sledovali jsme je víc jak mili. Plukovník Symonds a ostatní důstojníci podél čáry řvali. "Nestřílejte, ať přilezou ještě blíž. Nestřílejte!` Byli tak blízko, že to museli taky slyšet."

"Když byli tak blízko, že jsme jim rozeznávali ksichty, naše dělostřelectvo na Malým kulatým vrchu a na Hřbitovním hřebeni zahájilo palbu a spousta nepřátel se rozprchla.tý, který zůstali, se k nám blížili kouřovou clonou a Symonds konečně zařval ‚Pal!` a každej z nás střelil do některýho z těch parchantů. Kdosi zaječel ‚Fredericksburg!` a potom všichni začali hulákat ‚Fredericksburg! Fredericksburg!

Fredericksburg!` a stříleli a nabíjeli, a stříleli a nabíjeli, a stříleli..."

"Dorazili ke kamennýmu valu pod hřebenem jenom v jediným místě. Musí se jim nechat, že bojovali statečně, ale stejně byli všichni pozabíjený nebo zajatý," řekl Ordway a Rob J. přikývl. To se událo tehdy, když ve sklepě pod kostelem slyšel ten výbuch radosti, pomyslel si.

Wilcox a Ordway celou noc nosili raněné a teď se vraceli zpět. Rob J. s nimi vyšel do toho lijáku. Jak se blížili k bojišti, viděl, že déšť je pravým požehnáním, neboť splachoval pach smrti, který byl přesto nesnesitelný. Kam člověk pohlédl, všude se povalovala napuchlá těla. Mezi troskami a válečným krveprolitím hledali záchranci ty, co přežili.

Po celý zbytek dopoledne pracoval Rob J. v dešti, ovazoval raněné a nosil jeden roh nosítek. Když nosili raněné do nemocnic, pochopil, proč jeho chlapci měli ke snídani vajíčka.

Všude se vykládaly vozy, všude bylo plno léků a utišujících prostředků, plno obvazů a jídla. Nad každým operačním stolem se skláněli tři chirurgové. Spojené státy, vděčné za to, že konečně dosáhly výrazného vítězství, třebaže za nepřiměřenou cenu, se rozhodly nešetřit na těch, co přežili.

Nedaleko železničního nádraží k němu přistoupil nějaký civil asi jeho věku a zdvořile se zeptal, kde je možné zabalzamovat nějakého vojáka. Znělo to jako kdyby se ptal, kolik je hodin, nebo kudy se jde k radnici. Ten muž se představil, že je Winfield S. Walker mladší, farmář z Havre de Grace v Marylandu. Když se doslechl o bitvě, měl neodolatelné nutkání, aby přišel a vyhledal svého syna Petra. Našel ho mezi mrtvými.

"Teď bych chtěl jeho tělo zabalzamovat a vzít ho domů, jestli rozumíte."

Rob J. rozuměl. "Slyšel jsem, že se balzamuje v hotelu Washington House, pane."

"Ano, ale tam mi řekli, že mnoho zájemců je přede mnou.

Myslel jsem si, že se poohlédnu jinde." Tělo jeho syna bylo na Haroldově farmě u emmitsburgské silnice, přebudované na polní lazaret.

"Jsem lékař," řekl Rob J. "Mohu to pro vás udělat."

Ve zdravotnickém koši u 131. pluku k tomuto účelu byly všechny potřebné náležitosti. Zašel pro ně a potom se na farmě setkal s panem Walkerem. Rob J mu co nejopatrněji řekl, aby sehnal pozinkovanou armádní rakev, protože z těla bude něco vytékat. Zatímco otec plnil tuto politováníhodnou úlohu, on se věnoval synovi. Peter Walker, kterého našel v pokoji, kde kromě něj bylo uloženo dalších šest mrtvých, byl hezký, asi dvacetiletý mladík s otcovými rysy a hustými tmavými vlasy. Až na to, že mu granát odtrhl levou nohu ve stehně, nebyl zraněn.

Vykrvácel k smrti a jeho tělo bylo bílé jak alabastrová socha.

Rob J. rozmíchal jednu unci chloridu zinečnatého ve dvou čtvrtkách alkoholu a vody. Podvázal tepnu na postižené noze, aby balzamovací tekutina nevytékala, potom nařízl stehenní tepnu nezraněné nohy a vstříkl připravenou tekutinu injekční stříkačkou.

Pan Walker bez potíží získal od armády rakev s ornamenty.

Pokusil se za balzamování zaplatit, ale Rob J. zavrtěl hlavou.

"My otcové si musíme vzájemně pomáhat," řekl.

ţ Nepřestávalo pršet. Byl to ohavný liják. Několik potoků vystoupilo z břehů a někteří těžce ranění se utopili. Když se déšť zmírnil, Rob J. se vrátil na bojiště a až do setmění se staral o raněné. Potom přestal, protože nastoupili mladší a silnější muži s lucernami a pochodněmi, kteří pročesávali bojiště, a protože on sám byl k smrti unaven.

Ve skladu v centru Gettysburgu zřídila Zdravotnická komise polní kuchyni. Rob J. tam zašel a dal si polévku, ve které poprvé po několika měsících plavalo hovězí maso. Snědl tři talíře a šest krajíců bílého chleba.

Když se najedl, vrátil se do presbyteriánského kostela a chodil mezi lůžky, u každého z nich se zastavil a poskytoval pacientům drobné, ale milé služby - tu dal napít, tu utřel zpocenou tvář. Když byl pacient Jižan, kladl mu vždy tutéž otázku. "Chlapče, nepotkals někde nějakého třiadvacetiletého blonďáka z Holdenova Přívozu v Illinois, kterému říkají Alexander Cole?"

Ale odpověď byla vždy záporná.

ŠARVÁTKY

Když znovu začalo lít, generál Robert E. Lee posbíral svou krvácející armádu a pomalu se odbelhal nazpět do Marylandu:

Meade mu nechtěl dovolit odejít. I armáda na Potomaku dostala pořádně pustit žilou. Ztráty dosáhly třiadvacet tisíc mužů, včetně asi osmi tisíc nezvěstných, ale Severané byli naplněni vítězstvím a byli daleko silnější než Leeovi muži, kterým překážela v pohybu kolona vozů s raněnými, táhnoucí se za nimi na celých sedmnáct mil. Ale stejně jako se Hookerovi nepodařilo zasáhnout ve Virginii, nezasáhl teď ani Meade v Pennsylvánii a k pronásledování nedošlo.

"Kde pan Lincoln ty generály bere?" zamručel Symonds zhnuseně. Avšak jestliže zdržení znechucovalo důstojníky, mužstvo přivítalo možnost si odpočinout, pookřát a třeba i napsat domů tu mimořádnou zvěst, že jsou dosud naživu.

Ordway našel Lewise Robinsona v jednom z těch statků přeměněných v lazarety. Pravou nohu měl amputovanou čtyři palce nad kotníkem. Byl vychrtlý a bledý, ale jinak se těšil dobrému zdraví. Rob J. mu vyšetřil pahýl a řekl Robinsonovi, že se dobře hojí a že ten člověk, co mu nohu uřízl, se ve své věci vyznal. Robinson byl přirozeně šťastný, že se dostane z fronty; v očích se mu zračil takřka hmatatelný pocit úlevy.

Rob J. cítil, že Robinson byl předurčen k tomu, aby byl zasažen, neboť se této možnosti tak bál. Přinesl Robinsonovi jeho sopránový kornet; pár tužek a papír a pochopil, že se dá do pořádku, protože na to, abys mohl komponovat a foukat na lesní roh, dvě nohy nepotřebuješ.

Jak Ordway, tak Wilcox byli povýšeni na seržanty. Byla povýšena spousta chlapů. Symonds doplnil organizační schéma pluku těmi, co přežili, a přidělil jim hodnost a zařazení po těch, co padli. Stojedenatřicátý indianský pluk měl osmnáct procent ztrát, což v porovnání s ostatními pluky nebylo tak zlé. Jeden pluk z Minnesoty ztratil osmašedesát procent mužstva. Tento pluk a pár dalších prakticky přestalo existovat. Symonds se svým štábem strávil řadu dní náborem přeživších ze zničených pluků. Dařilo se mu, neboť dostal Stojedenatřicátý na stav 771 mužů. S jistými rozpaky řekl plukovník Robovi J., že našel plukovního lékaře. Dr. Gardner Coppersmith byl kapitánem u jedné z rozprášených pennsylvánských jednotek a Symonds ho navnadil slibem povýšení. Jako absolvent lékařské fakulty ve Filadelfii měl dva roky zkušeností z bojů. "Kdybyste nebyl civil, doktore Cole, v okamžiku bych z vás udělal plukovního lékaře," řekl Symonds. "Ale tu funkci musí zastávat důstojník. Chápete, že major Coppersmith bude vaším nadřízeným? Že bude mít poslední slovo?"

Rob J. ho ujistil, že chápe.

Pro Roba J to byla nepochopitelná válka vedená nepochopitelným národem. V novinách se dočetl, že v New Yorku byly rasové výtržnosti kvůli odporu proti prvnímu seznamu odvedenců. Padesátitisícová lůza, složená převážně z pracujících irských katolíků, podpálila odvodní úřad, redakci newyorské Tribune a černošský sirotčinec, ve kterém naštěstí v té chvíli nebyly žádné děti. Zřejmě dávali černochům vinu za válku. Rojili se v ulicích, napadli a oloupili každého černocha, kterého potkali, po několik dní zabíjeli a lynčovali černochy, než byly nepokoje potlačeny federálními jednotkami, které se právě vrátily z bitvy s Jižany u Gettysburgu.

Ten příběh ranil Robova ducha. Rodilí protestanti nenávidí a utlačují katolíky a přistěhovalce, katolíci a přistěhovalci pohrdají černochy a zabíjejí je, jako by každá skupina živila svou nenávist a toužila po skalpu někoho slabšího.

Když se Rob J. připravoval na udělení občanství, studoval Ústavu Spojených států a divil se složitosti jejích ustanovení. Teď viděl, že genialita těch, co Ústavu psali, byla v tom, že dokázali předvídat slabost lidských charakterů a pokračují existenci zla ve světě, a že se snažili povýšit svobodu jednotlivce na právní hodnotu, ke které se země musí znovu a znovu vracet.

Děsilo ho to, co způsobovalo, že lidé se vzájemně nenávidí.

Lenninga Ordwaye studoval s důkladností zaníceného přírodovědce. Kdyby z Ordwaye čas od času nevykypěla nenávist jako z přetékajícího kotle, a kdyby Rob J. nevěděl, že před desetiletím došlo v jeho vlastním illinoiském lese k hroznému nepotrestanému zločinu, byl by považoval Ordwaye za jednoho z nejpříjemnějších lidí u pluku. Teď sledoval, jak nosítkář roste a prokvétá, pravděpodobně proto, že zkušenosti, které Ordway získal v armádě, znamenaly daleko větší úspěch než jakého se mu kdy podařilo dosáhnout.

Ten duch úspěšnosti zdomácněl u celého pluku. Kapela stojedenatřicátníků projevila temperament a elán, když chodila od nemocnice k nemocnici a vyhrávala raněným. Nový hráč na tubu nebyl sice tak zkušený jako Thad Bushman, ale muzikanti hráli s hrdostí, neboť dokázali, že mají svou cenu i v boji.

"To nejhorší jsme zažili spolu," prohlásil Wilcox slavnostně jedné noci, kdy se poněkud déle díval na dno

džbánku, upíraje na Roba J. své vystouplé, šilhající a hrůzu nahánějící oči.

"Dostali jsme se do čelistí smrti a zase jsme z nich vyklouzli, procházeli jsme se údolím stínů. Dívali jsme se zubaté rovnou do těch jejích zasranejch očí. Slyšeli jsme tu kurvu ječet a ona slyšela řvát nás."

Chlapi se k sobě chovali se značnou ohleduplností. Seržant Ordway a seržant Wilcox a dokonce i ten lajdácký desátník Perry byli středem pozornosti ostatního mužstva, neboť vedli svoje kumpány z kapely na bojiště, aby posbírali raněné, a pod palbou je přivedli opět nazpět. Přióéh o Robově dvoudenním operačním maratonu se vyprávěl ve všech stanech. Všichni dobře věděli, že právě on prosadil

u jejich pluku zřízení ambulanční služby. Když ho teď potkávali, upřímně se usmívali a nikdo ani slůvkem nepřipomenul latríny.

Jeho nová popularita ho nesmírně těšila. Jeden z vojáků druhé čety roty B, nějaký Lyon, mu dokonce sehnal koně. "Právě sem ho našel, jak se bez jezdce toulá u silnice. Tak sem si vzpomenul rovnou na vás, doktore," řekl Lyon a předával mu otěže.

Rob J. byl v rozpacích, ale tento důkaz náklonnosti ho potěšil. Ve skutečnosti šedivý kůň nebyl nic moc - vychrtlý valach s nakloněným hřbetem. Pravděpodobně předtím patřil některému zabitému nebo zraněnému vojákovi povstalců, protože jak na zvířeti, tak na zakrvaveném sedle byla vyražena značka konfederační armády. Kůň měl pokleslou hlavu i ocas, tupý pohled a hříva i ocas nesly znaky toho, že už dlouho neviděl kartáč. Vypadal, že má škrkavky. Ale přesto Rob J. řekl: "Je parádní, vojáku. Ani nevím, jak bych vám poděkoval."

"Myslím, že by to spravilo takovejch dvaačtyřicet babek," řekl Lyon.

Rob J. se zasmál, pobaven spíše svou bláhovou představou o tom, jak je oblíben, než komičností situace. Když bylo smlouvání u konce, kůň byl jeho za čtyři dolary pětaosmdesát centů a za slib, že Lyona neudá za plenění.

Dobře zvíře nakrmil, vyhřebelcoval mu hřívu i ocas, smyl krev ze sedla a potřel koni odřeniny, vykartáčoval mu srst.

Když to všechno udělal, kůň byl stále ještě hoden politování.

Proto mu dal jméno Hezký Hoch. Snad je aspoň maličká šance, že takové jméno poskytne ošklivému zvířeti špetku radosti a pozdvihne mu sebevědomí.

Když 17. srpna 131. indianský pluk vypochodoval z Pennsylvánie, Rob J. jel koňmo. Hlavu a ocas měl Hezký hoch dosud pokleslé, ale pohyboval se vpřed lehkým, nenuceným krokem zvířete, které bylo zvyklé na dlouhé jízdy. Nevěděl-li snad někdo v pluku, kterým směrem se dali na pochod, všechny pochybnosti se rozptýlily, když kapelník Warren Fitts foukl do své píšťalky, zdvihl bradu a taktovku a kapela spustila "Maryland, můj Maryland".

Stojedenatřicátý překročil Potomac šest týdnů po Leeho ţ jednotkách a plný měsíc po prvních jednotkách své vlastní armády. Koncem léta postupovali na jih a když je dostihl mírný a lákavý podzim, byli už hluboko ve Virginii. Byli už staří mazáci, křtění bojem, uměli si poradit s písečnými blechami, ale většina válečného divadla se v těchto chvílích odehrávala na západních bojištích a 131. indianský byl teď poněkud v závětří. Leeho armáda táhla údolím Shenandoah, kde ji sledovali zvědové Unie. Podle jejich zpráv byla v dobrém stavu, až na nepochybné zkraty v zásobování, zejména obuví.

Virginské nebe potemnělo podzimními dešti, když dorazili k Rappahannocku. Našli stopy, že v ne příliš dávné minulosti tam tábořili konfederáti. Přes Robovy protesty si postavili stany přesně na místě bývalého tábořiště povstalců. Major Coppersmith byl vzdělaný a zkušený lékař, ale lidské výkaly ho netrápily a nikdy na nikoho nenaléhal, aby se kopaly latríny.

Nedával si před ústa servítky, když poučoval Roba J., že ty tam jsou doby, kdy činný pomocný lékař mohl tvořit zdravotní politiku pluku. Major byl zvyklý sám a bez asistenta dělat ordinaci, kromě dní, kdy se špatně cítil, což nebylo často. A říkal, že pokud nedojde k novému Gettysburgu, vystačí si na zdravotnickém stanovišti sám s jednočlennou službou z řad mužstva.

Rob se na něj usmál. "A co zůstane pro mě?"

Major Coppersmith se zaškaredil a ukazováčkem si pohladil kníry. "No jo, mohl byste si vzít na starost nosítkáře, doktore Cole," řekl.

Tak byl Rob J. lapen příšerou, kterou sám stvořil, chytil se do sítě, kterou sám spletl. Neměl žádnou chuť dát se k nosítkářům, ale když už se stali jeho náplní, bylo mu hloupé pouze posílat jednotlivé osádky na bojiště a sledovat, co se s nimi stane. Sestavil si svoje vlastní družstvo: dva hudebníky - nového hráče na basový roh Alana Johnsona a píšťalkáře jménem Lucius Wagner. Jako čtvrtého muže ulovil plukovního poštmistra, desátníka Amasu Deckera.

Když nastal čas, aby se družstvo nosítkářů ujalo svých povinností, řekl jim totéž, co těm předcházejícím pěti (z nichž

jeden byl po smrti a jeden přišel o nohu), a sice že sbírání raněných neznamená o nic větší nebezpečí než jakákoliv jiná činnost spojená s válkou. Sám sebe ujistil, že všechno bude dobré, a začlenil svoje družstvo nosítkářů do rozpisu služeb.

Stojedenatřicátý pluk spolu s celou řadou dalších jednotek Potomacké armády táhl Jižanům v patách podél řeky Rappahannock směrem k jejímu hlavnímu přítoku, Rapidanu. Den za dnem se v hladině vody neměnně zrcadlila šeď nebe. Oproti Leeovi, který si před federální armádou udržoval náskok, měli početní i materiální převahu. Ve Virginii byl klid, dokud válka na západním bojišti nezačala pro Unii vypadat špatně. Jižané pod vedením generála Braxtona Bragga zasadili silám Unie vedeným generálem Williamem S. Rosenkransem těžkou ránu na říčce Chicamauga, nedaleko Chattanoogy. Federální vojska měla šestnáct tisíc obětí. Lincoln a jeho kabinet se na nouzovém zasedání rozhodli

oddělit od Hookerovy Potomacké armády dva sbory a poslat je železnicí na pomoc Rosenkransovi do Alabamy.

Když byla Meadeova armáda oslabena o dva sbory, Lee přestal prchat. Rozdělil své jednotky na dva proudy a pokusil se Meadea obklíčit, postupuje na západ a na sever, směrem k Manassasu a k Washingtonu. Tak začaly další šarvátky.

Meade si dával pozor, aby mu Lee neodřízl cestu k Washingtonu, a armáda Unie tu a tam ustoupila o míli nebo dvě, až nakonec, s občasnými výpady, uvolnila Jižanům čtyřicet mil.

Rob J. pozoroval, že každý z nosítkářů přistupuje ke svým úlohám rozdílně. Wilcox šel pro raněného s houževnatým odhodláním, zatímco Ordway předváděl bezstarostnou odvahu.

Vyrážel svým pajdavým krokem jako krab a odnášel oběť opatrně, drže svůj konec nosítek vysoko a pevně a napínaje svoje svalnaté paže, aby vyrovnal kulhání. Rob J. myslel na první zásah svého družstva už několik týdnů předtím, než k němu došlo. Jeho chybou bylo, že měl stejně tolik představivosti jako Robinson a možná ještě víc. Promýšlel nejrůznější kombinace a okolnosti akce.

Ve stanu udělal do deníku při světle lampy řadu kreseb znázorňujících, jak Wilcoxovo družstvo vybíhá, tři muže skloněné proti větru, čtvrtého, jak před sebou v běhu nese nosítka, nanicovatou ochranu proti možným střelám. Zná, zornil Ordwaye, jak se vrací, drží pravé zadní držadlo nosítek, a ostatní tři s křečovitými, ustrašenými tvářemi, a Ordwayovy tenké rty zkroucené do šklebu, který byl na" půl úsměvem, napůl vzteklou grimasou - bezvýznamný chlapík, který si konečně našel pole působnosti, na kterém může vyniknout. Co asi bude Ordway dělat, uvažoval Rob J., až válka skončí a on nebude moci chodit pro raněné do ostré palby.

Své vlastní družstvo Rob J. nekreslil. Dosud nikdy nevyrazili do akce.

Jejich čas přišel 7. listopadu. Indianský stojedenatřicátý poslali na druhý břeh Rappahannocku u místa zvaného Kelly's Ford. Pluk překročil řeku v půli dopoledne, jejich postup však brzy zastavila intenzívní palba nepřítele. Už po desíti

minutách přišel sanitní službě vzkaz, že byl někdo raněn.

Rob J. a jeho tři nosítkáři vyrazili k louce na břehu řeky, kde se choulil půltucet mužů za kamennou hradbou porostlou břečťanem. Stříleli směrem k lesu. Celou cestu k hradbě čekal Rob J., že ho některý z nich trefí. Vzduch byl stěží dýchatelný. Připadal si, že se musí probíjet hrubou silou a že ho údy neposlouchají.

Zraněný voják to dostal do ramene. Kulka uvízla v tkáni a bylo nutno ji vytáhnout. Ne však v plné palbě. Rob J. ze svého nzi-šonae vytáhl obvaz a zastavil krvácení. Potom položili vojáka na nosítka a ostrým krokem vyrazili zpět.

Rob J. si uvědomoval, že jeho široká záda představují dobrý cíl. Slyšel každý výstřel a svištění střel ve vysoké trávě.

Amasa Decker na druhé straně nosítek zachrčel.

"Zasáhli vás?" vyjekl Rob J.

"Néé."

S dupáním napůl běželi se svým nákladem, a přesto jim trvalo celou věčnost, než vklouzli do bezpečí útulku, ve kterém major Coppersmith zřídil zdravotnické stanoviště.

Když pacienta odevzdali chirurgovi, všichni čtyři nosítkáři se s úlevou svalili do měkké trávy.

"Svištěly okolo mě, mrchy, jak včely," řekl Lucius Wagner.

"Už jsem myslel, že tam zůstanem," řekl Amasa Decker. "Co říkáte, doktore?"

"Také jsem měl strach, ale utěšoval jsem se tím, že mám ochranu." Rob J. jim ukázal nii-šome a vyprávěl jim o řemínčích a hadřících izze, které ho měly podle slibu Sauků chránit před kulkami. Decker a Wagner ho poslouchali vážně, Johnson se poněkud potutelně usmíval.

Odpoledne střelba skoro ustala. Až do setmění se strany nesměle oťukávaly a potom celé dvě roty Unie překročily řeku a po krátké potyčce na bodáky, jediné, kterou viděl Rob J. za celou válku, zaujaly pozici v sousedství stojedenatřicátníků.

I pěchota 131. pluku nasadila bodáky a připojila se k útoku, jehož překvapivost a prudkost umožnila armádě Unie zasadit soupeři tvrdý úder, při kterém padlo nebo upadlo do zajetí několik tisíc konfederátů. Ztráty Unie byly nepatrné, ale než nastal večer, Rob J. a jeho nosítkáři vybíhali pro raněné ještě půltucetkrát. Ti tři vojáci v jeho družstvu začínali věřit, že doktor Cole a jeho zázračná indiánská medicína jsou jejich maskotem, a když se už posedmé šťastně vrátili, Rob J. věřil v moc svého m.i-šome stejně neochvějně jako ostatní.

Večer ve stanu, když se postarali o všechny zraněné, na něj Gardner Coppersmith pohlédl zářícíma očima. "To ale byla parádní šarvátka na bodáky, co říkáte, Cole?"

Rob J. se nesmál. "Obyčejná řezničina," řekl unaveně.

Plukovní lékař se na něj díval s despektem. "Když takhle uvažujete, proč tady, do prdele, vůbec jste?"

"Protože jsou tady pacienti," odpověděl Rob J.

Přesto se koncem roku rozhodl, že stojedenatřicátý opustí.

Pacienti tam byli; ale on přišel do armády, aby vojákům poskytoval dobrou lékařskou péči. To mu major Coppersmith nedovolil. Domníval se, že zkušený lékař, za jakého se považoval, by mohl udělat víc užitku než běhat s nosítky. Pro něj jako ateistu nemělo smysl žít, jako by usiloval o blahoslavení nebo dokonce svatost. Byl pevně

rozhodnut vrátit se domů, jakmile jeho smlouva vyprší, to jest hned v prvním týdnu roku 1864.

Štědrý večer byl toho roku podivný. Smutný a současně dojemný. Před stany se konaly bohoslužby. Na jednom břehu Rappahannocku hrála kapela 131. indianského pluku "Přistupte blíže, všichni věrní". Když dohráli, orchestr Konfederace na druhém břehu zahrál "Ať nám bůh dá veselosti, páni". Hudba se vznešeně vznášela nad temnými vodami. Vzápětí spustili "Tichou noc". Kapelník Fitts zdvihl svou taktovku a kapela Unie se přidala, vojáci na obou stranách zpívali. Viděli navzájem své ohně.

Když dozpívali, nastala skutečná tichá noc, nerušená žádnou střelbou. K večeři sice nebyla žádná slavnostní drůbež, ale armáda dala k dispozici docela přijatelnou polévku a něco, co bylo možno nazvat hovězím masem. Každý voják pluku vyfasoval trochu sváteční whisky. Možná to byla chyba, neboť to jen zostřiló žízeň. Po koncertě Rob J. potkal Wilcoxe a Ordwaye.

Potáceli se po břehu řeky, když spolu vysáli plný džbánek utrejchu od markytána. Wilcox Ordwaye podpíral, ale sám sotva stál na nohou.

"Jděte spát, Abnere," řekl mu Rob J. "Já se jdu podívat na tady toho do jeho stanu." Wilcox přikývl a odešel, ale Rob J. neudělal to, co naznačil. Místo toho pomohl Ordwayovi ze stanu a posadil se proti němu na jeden balvan.

"Lanny," řekl. "Lane, hochu. Promluvme si spolu."

Ordway si ho prohlížel napůl zavřenýma opileckýma očima.

"... veselý svátky, doktore."

"Veselé Vánoce, Lanny. Promluvme si o Bratrstvu hvězdnatého praporu," řekl Rob J.

Napadlo ho, že klíčem k jazyku Lanninga Ordwaye by mohla být whisky.

Třetího ledna, když k němu přišel plukovník Symonds

s další smlouvou, sledoval Ordwaye, jak si pečlivě plní tlumok novými obvazy a morfiovými pilulkami. Nespouštěje z Ordwaye oči, zaváhal jen na okamžik. Potom načmáral svůj podpis a dal se tak nalít na další tři měsíce.

"KDY JSTE SE POTKAL S ELLWOODEM R. PATTERSONEM?"

Rob J. se domníval, že když na Štědrý den zpovídal opilého Ordwaye, postupoval dost vychytrale a velmi obezřetně. Výslech potvrdil jeho mínění o tom chlapovi i o Bratrstvu hvězdnatého praporu.

Seděl opřený o stanovou tyčku, s deníkem na skrčených kolenou, a zapisoval si:

Lanning Ordway začal chodit na schůze Americké strany ve Vincennes v Indianě, podle jeho vlastního vyjádření "pět let předtím, než byl dost starej, aby moh volit".

(Zeptal se mě, kde jsem vstoupil já. Řekl jsem mu, že v Bostonu.)

Na schůze ho bral jeho otec "poněváč chtěl, aby ze mě vyrost správnej Američan". Jeho otcem byl Nathanael Ordway, který byl zaměstnán jako metař. Schůze bývaly v patře nad hospodou.

Procházeli výčepem, ven zadními dveřmi a po schodech nahoru.

Otec vyťukával na dveře dohodnutý signál. Vzpomínal si, že otec byl vždy hrdý, když "Strážce brány"(!) si je prohlídl špehýrkou a potom je pustil dovnitř "protože viděl, že sme pořádný lidi".

Asi tak po roce, když byl otec opilý nebo nemocný, Lanning někdy chodil na schůze sám. Když Nathanael Ordway zemřel ("na chlast a zápal pohrudnice"), Lanning odešel do Chicaga a pracoval v hostinci nedaleko nádraží na Galena Street, kde bratranec jeho otce čepoval whisky. Uklízel po zvracejících opilcích, každé ráno rozhazoval čerstvé piliny, umýval dlouhá zrcadla, leštil mosazné zábradlí - cokoliv bylo třeba.

Bylo jen přirozené, že právě tak jako v Chicagu navázal spojení s rodinou, vyhledal i buňku Nicnevědoucích, neboť měl více společného s funkcionáři Americké strany než s otcovým bratrancem. Strana podporovala ve volbách jen ty veřejné činitele, kteří zaměstnávali jen rodilé Američany a dávali jim přednost před přistěhovalci. Přes jeho chromost (ze vzájemných rozhovorů a z pozorování jsem přišel k závěru, že se narodil s příliš mělkou jamkou bederního kloubu) se na něj funkcionáři obraceli, když potřebovali někoho dost mladého, aby zvládl důležitou pochůzku, a současně dost starého, aby dokázal držet jazyk za zuby.

Byl na sebe velmi pyšný, když už po pár letech, jako sedmnáctiletý, byl přijat do tajného Bratrstva hvězdnatého praporu. Byl to pro něj příslib naděje, neboť cítil, že chudý a zmrzačený rodilý Američan musí mít styky s mocnou organizací, jestliže se chce vyrovnat "přivandrovalým katolíkům, kerý chtěj připravit Američany o všechnu práci a dělaj skoro zadarmo".

Bratrstvo "dělalo věci, jaký strana dělat nemůže". Když jsem se Ordwaye zeptal, co pro bratrstvo dělal, řekl: "To i ono.

Jezdil jsem sem a tam."

Zeptal jsem se ho, zda někdy narazil na chlapíka jménem Hank Cough. V očích mu zajiskřilo. "To se ví, že ho znám. Vy ho taky znáte? Dovedu si představit. No jo, starej Hank!"

Zeptal jsem se, kde je Cough teď. Podíval se na mě rezervovaně. "No, kde by byl. Přece v armádě, že jo."

Ale když jsem se zeptal, co spolu dělali, přiložil si ukazovák pod oko a potom si s ním přejel po nose. Vrávoravě se postavil a bylo po rozhovoru.

Příštího rána Ordway na sobě nedal znát, že se na rozhovor pamatuje. Rob J. se mu po několik dní vyhýbal. Ve skutečnosti uteklo několik týdnů, než se naskytla další příležitost.

Mužstvo totiž přes svátky vykoupilo všechnu whisky, kterou měl kantýnský v zásobě, a seveřanští obchodníci se báli doplňovat zásoby ve Virginii ze strachu, že by mohla být otrávená.

Ale službukonající pomocný lékař měl zásobu erární whisky pro zdravotnické účely. Rob J. dal džbánek whisky Wilcoxovi, věda, že se s Ordwayem podělí. Té noci dával pozor, kdy se ti dva vrátí. Wilcox přišel rozdováděný, Ordway nevrlý. Rob Wilcoxovi popřál dobrou noc a na Ordwaye zaútočil podobně jako minule. Sedli si na stejné balvany, daleko od stanů.

"Takže Lanny," řekl Rob J. "pojďme si trochu popovídat."

"Vo čem, doktore?"

"Kdy jste se potkal s Ellwoodem R. Pattersonem?"

Oči toho muže byly jak ledové špendlíky. "Co ste vy vlastně zač? řekl Ordway. Jeho hlas byl dokonale střízlivý.

Rob J byl připraven na to, že rozhovor nebude snadný. Dlouho s odpovědí váhal. "Kdo si myslíte, že jsem?"

"Myslím si, že ste zasranej katolickej špion, když máte takový otázky."

"Těch otázek budu mít ještě víc. Budu se ptát třeba na tu indiánskou ženu, kterou jste zabil."

"Jakou indiánskou ženu?" otázal se Ordway s nefalšovanou hrůzou v očích.

"Copak jste zabil indiánských žen víc? Víte, odkud sem Lanny?" ţ "Říkal ste něco vo Bostonu," odpověděl Ordway podrážděně.

"To platilo dříve. Teď už celou řadu let žiji v Illinois. V malém městečku jménem Holdenův Přívoz."

Ordway na něj zíral a neříkal nic.

"Ta Indiánka, kterou jste zabil, Lanny. Byla to moje přítelkyně. Pracovala u mě. Jmenovala se Makwa-ikwa, pro případ, že byste to nevěděl. Byla znásilněna a zavražděna v mém vlastním lese, na mé vlastní farmě."

"Indiánka? Proboha. Táhněte vode mě, vy bláznivej ubožáku.

Nemám si s váma vo čem povídat. Varuju vás. Jestli ste trochu mazanej a jestli máte vůbec šajn, co je pro vás užitečný, vy jeden vošoustanej parchante, tak hezky rychle zapomenete všechno, co si myslíte, že víte vo Ellwoodovi R.

Pattersonovi," řekl Ordway. Odpotácel se od Roba J. a pozoruhodně rychle zmizel ve tmě.

Rob J. ho jedním okem nepozorovaně sledoval celý příští den.

Viděl, jak sekýruje svoje družstvo nosítkářů, jak kontroluje jejich tornistry, slyšel, jak je upozorňuje, aby opatrně nakládali s morfinovými tabletkami, kterých je nedostatek.

Musel připustit, že z Lanninga Ordwaye se stal schopný poddůstojník zdravotní služby.

Odpoledne si všiml, jak Ordway ve svém stanu cosi kutí s papírem a tužkou. Zabralo mu to celé hodiny.

Po čepobití hodil Ordway obálku do poštovního stanu.

Rob přerušil práci a zašel na poštu osobně. "Narazil jsem dnes na jednoho kupce, který prodává opravdovský sýr," řekl Amasovi Deckerovi. "Nechal jsem ho kus ve vašem stanu."

"To je od vás, doktore, velmi laskavé," řekl Decker velmi potěšeně.

"Musím se o své nosítkáře starat, co říkáte? Bylo by nejlepší, kdybyste si ho skočil snist, než ho najde někdo jiný. Než budete pryč, tak si zatím zahraju na pošťáka."

Dvakrát ho pobízet nemusel. Decker odkvačil a Rob J. přistoupil ke krabici s odcházející poštou. Trvalo mu to jen pár minut, než našel tu obálku a vložil ji do svého nii-šom.e.

Když byl sám v soukromí svého stanu, vytáhl dopis a otevřel ho. Byl adresován "Rev. Davidovi Goodnowovi, 237 Bridgeton Street, Chicago, Illinois".

Milí páne Goodnow, píše vám Lanning Ordway. Sem u 131. yndiánskího, istě si vspomínáte. Je tady jakísi chlap, má dotěrný otáski. Je to dogtor, nějakí Robit Col. Chce vědět o Henri. Je srantovní, uš dloucho ho sleduyu. Chce vědět L.wood Padson. Říká, že sme snásilňili to inyjánský děťče, tengrát v Illinois. Tadi je spouzta mošností jak cho poslad k čertu. Ale já neysem šádnej hlupák a nehám na vás abiste sistil jak se o náz dověděl. Sem zeržant. Aš válka zgončí zas budu dělat pro brastvo. Lanning Ordway.

PŘES RAPPAHANNOCK

Rob J. si bolestně uvědomoval, že uprostřed války, kdy se všude válejí zbraně a každý je ozbrojen a kdy masové vraždění není ničím neobvyklým, má zkušený vrah, který dostal za úlohu ho "odkrouhnout," spoustu možností a mnoho příležitostí.

Po čtyři dni byl ve střehu a po pět nocí spal jen jedním okem, pokud vůbec.

Ležel v bdělém stavu a lámal si hlavu, jak by se o to Ordway mohl pokusit. Napadlo ho, že na Ordwayově místě a při jeho temperamentu by počkal, až se oba účastníci dostanou do nějaké hlučné šarvátky se spoustou střelby. Na druhé straně neměl představu, zda by Ordway byl schopen bojovat nožem. Kdyby Roba J. našli probodeného nebo s podřezaným hrdlem po dlouhé temné noci, kdy každý roztřesený strážný považuje jakýkoliv měsíční stín za jižanského špiona, jeho smrt by nebyla žádným překvapením a ani by se nevyšetřovala.

Situace se změnila 19. ledna, kdy rotu B druhého praporu poslali na druhou stranu Rappahannocku. Měl to být bleskový průzkum zakončený rychlým návratem. Dopadlo to však jinak.

Místo toho lehká pěchotní rota objevila silné postavení Konfederace na místě, kde vůbec nemělo být; a byla zaskočena nepřátelskou palbou na otevřeném prostranství.

Opakovala se situace, ve které se nacházel celý pluk před pár týdny, ale místo sedmi set mužů Potomacké armády připravených na druhém břehu řeky s nasazenými bodáky a nabitými puškami tady nebyla žádná podpora. Sto sedm chlapů čelilo palbě po celý den a opětovali ji, jak nejlépe uměli.

Když se setmělo, uprchli nazpět přes řeku a nesli s sebou čtyři mrtvá těla a sedm raněných.

Prvním, koho přinesli do nemocničního stanu, byl Lanning Ordway.

Ordwayovi spolubojovníci tvrdili, že ho zasáhli těsně před soumrakem. Právě si sahal do kapsy kabátu pro suchar zabalený v papíře a pro kus smaženého vepřového, které si tam dal toho dne ránn, když ho v rychlém sledu zasáhly dvě Miniéovy tříštivé kulky. Jedna z nich mu vytrhla kus břišní stěny a vzniklým otvorem vylézal chumáč našedlých střev. Rob J. je začal tlačit zpět v domnění, že se tím rána uzavře, ale vtom si všiml pár dalších věcí a pochopil, že Ordwaye už nic nezachrání.

Druhým zraněním byl totiž průstřel a na střevech nebo na žaludku, možná dokonce na obojím, došlo ke značným vnitřním zraněním. Věděl, že kdyby břicho otevřel, našel by břišní dutinu zaplavenou krví. Ordwayova vyčerpaná tvář byla bílá jak mléko.

"Máte nějaké přání, Lanny?" zeptal se zdvořile.

Orwayovy rty se pohly. Jejich oči se střetly a jistý pokoj, který Rob J. už předtím vídal u umírajících mu napověděl, že Ordway je si vědom svého stavu. "Vodu."

To je ta nejhorší věc, kterou můžete dát člověku s průstřelem břicha, ale Rob J. věděl, že je to už jedno. Ze svého n1išonae vytáhl dvě tablety opia a dal je Ordwayovi spolu s dlouhým douškem. Takřka nkamžitě Ordway začal zvracet krev.

"Chcete faráře?" zeptal se Rob J., když jakžtakž zažehnal vzniklou pohromu. Ale Ordway neodpověděl, jen na něm visel zrakem.

"Třeba byste mi chtěl říct, co se tenkrát v mém lese doopravdy stalo s Makwou-ikwou. Nebo třeba něco jiného, jedno co."

"Jdi... k čertu," ovládl se Ordway.

Rob J. nevěřil v čertá, nevěřil v peklo. Nevěřil, že se Ordway nebo kdokoliv jiný dostane do pekla, ale teď nebyl čas na teologické disputace. "Snad by se vám ulevilo, kdybyste to řekl právě teď. Jestli je něco, co máte na svědomí."

Ordway zavřel nči a Rob J. pochopil, že ho má nechat na pokoji.

Vždy nerad nechával někoho umřít, ale zvlášť se zlobil, že musí nechat umřít tohoto muže, který se připravoval na to, aby ho zabil. V Ordwayově mozku byla totiž informace, po které celé roky prahl, a když lidský mozek přestane fungovat, je to jako když sfoukneš lampu - informace zmizí.

Rovněž věděl, že přes to přese všechno ho cosi přitahuje k tomu podivínskému, zakomplexovanému mladíkovi, který se dostal mezi mlýnské kameny. Kdo ví, jaký by byl Ordway, kdyby přišel na svět normální, jaký by byl, kdyby se mu dostalo trochu vzdělání, trochu péče místo hladu, trochu jiné dědictví, než jaké dostal po svém opileckém otci?

Uvědomoval si nicotnost takových úvah, a když pohlédl na nehybné tělo, viděl, že Ordway je už mimo hru.

Chvili manipuloval s éterovou maskou, zatímco Gardner Coppersmith zručně odstranil tříštivou kulku z masité části levé hýždě jednoho mladíka. Potom se vrátil k Ordwayovi, podvázal mu čelist a víčka zatížil mincemi. Potom ho spolu položili na zem vedle těch čtyř, které donesla zpět rota B.

KRUH SE UZAVÍRÁ

Dne 12. února 1864 si Rob J. zapsal do svého deníku:

Dvě řeky tam doma, mohutná Mississippi a skromnější Rock River, vtiskly pečeť mému životu, a teď ve Virginii poznávám jinou dvojici nerovnocenných řek, které byly svědky opakovaných krveprolití, Rappahannock a Rapidan. Jak Potomacká, tak Severovirginská armáda vysílaly přes řeku Rapidan malé skupiny pěchoty a jízdy, aby na sebe vzájemně dorážely po celý zbytek zimy až do časného jara. Stejně jako jsem za starých časů občas překračoval Rock River, abych navštívil trpící sousedy nebo pomohl na svět dítěti, teď na tuctech míst provázím přes Rapidan vojenské jednotky, tu v sedle Hezkého Hocha, tu pěšky přes mělké brody, tu na člunu, je-li voda hluboká či divoká. Tuto zimu nedošlo k žádné velké bitvě, ve které by zahynuly tisíce, ale nějaké to mrtvé tělo bylo vždy k vidění. Ve smrti jednotlivce je něco nekonečně tragičtějšího než v bitevním poli posetém mrtvolami.

Nějak jsem se naučil přestat si všímat zdravých a mrtvých a soustředit se raději na raněné, sbírat prokleté mladé hlupáky, kteří vlezli do rány jiným prokletým mladým hlupákům.

Vojáci na obou stranách si připínali na šatstvo papírové štítky se svými jmény a adresami a doufali tak, že jejich příbuzní budou uvědoměni, kdyby se jim něco stalo. Ani Rob J., ani všichni tři nosítkáři v jeho družstvu se identifikačními štítky nezatěžovali. Vycházeli teď ven bez pocitu strachu, neboť Amasa Decker, Alan Johnson a Lucius Wagner postupně uvěřili, že Makwa-ikwina medicína je skutečně ochrání, a jejich vírou se nakazil i Rob J. Jako kdyby nii-šome nějakým způsobem vytvářelo sílu, která odchýlí všechny kulky a jejich těla učiní nezranitelnými.

Někdy měl pocit, jako by válka byla odjakživa a jako by nikdy neměla skončit. Přece však už Rob J. pozoroval jisté změny. Jednoho dne si přečetl ve stránce vytržené z baltimorského Americanec, že už všichni bílí muži v jižních státech mezi sedmnácti a padesáti lety byli povinně odvedeni do armády Konfederace. To znamenalo, že od této chvíle, když nějaký konfederační voják padne nebo se zraní, nebude už kým ho nahradit, a jejich armáda se bude zmenšovat. Rob J. viděl na vlastní oči, že zajatí a zabití vojáci Konfederace měli oblečené roztrhané uniformy a obuté mizerné boty. S hrůzou myslel na Alexe, jestli žije, jestli má co jíst, jak je oblečený a obutý. Plukovník Symonds ohlásil, že 131. Indianský pluk brzy dostane spoustu Sharpových karabin, vybavených zásobníky na náboje, které umožní rychlou palbu. A to naznačuje, jakým směrem se tato válka bude ubírat - na straně Severu lepší zbraně, munice i lodě, a na straně Jihu ubývající stavy mužstva a nedostatek všeho, co se nedá vyrobit holýma rukama.

Problém byl v tom, že se nezdálo, že by si konfederáti uvědomovali handicap nedostatečného průmyslového zázemí a že stále bojovali s největším nasazením, které brzký konec války nevěstilo.

Jednoho dne koncem února zavolali čtyři nosítkáře na místo, kde s prostřelenou holení ležel kapitán jménem Taney, velitel roty A první brigády, a stoicky kouřil doutník.

Rob J. konstatoval, že není důvod dávat nohu do dlahy, protože několik palců lýtkové a holenní kosti bylo ustřeleno, a nohu bylo nutno amputovat asi v půli lýtka. Když chtěl z nLi-šonte vytáhnout obvaz, zjistil, že váček s medicínou chybí.

S pocitem nevolnosti okolo žaludku si vzpomenul, že ho nechal na trávě před zdravotnickým stanem.

I ostatní si na to vzpomenuli.

Od Alana Johnsona si vyžádal kožený opasek a použil ho jako škrtidlo; potom naložili kapitána na nosítka a napolo omámeni ho odnášeli.

"Dobrý bože," řekl Lucius Wagner. Říkal to vždycky, vyčítavým hlasem, když měl moc strach. Teď to šeptal znovu a znovu, až to bylo nepříjemné, ale nikdo mu neřekl, aby přestal. Všichni byli příliš zaneprázdněni úvahami o tom, jak kulky bolestivě pronikají do jejich těl, když teď byli tak náhle a krutě zbaveni kouzelné ochrany.

Odnesení zraněného kapitána jim trvalo déle a bylo provázeno větší úzkostí, než když byli úplnými začátečníky. Odevšad se ozývala střelba, ale nikomu z nosítkářů se nic nestalo.

Konečně byli zpět v nemocničním stanu, a když odevzdali pacienta Coppersmithovi, Amasa Decker zdvihl z trávy mi-šome a s afektem ho odevzdal Robovi J. "Rychle ho tam vraťte." Rob J ho ochotně poslechl.

Všichni tři lapiduši, zesláblí úlevou, se po krátké vzrušené debatě dohodli, že si vezmou na starost, aby první věc, kterou každé ráno učiní pomocný činný lékař Cole, bylo navléknutí váčku s medicínou.

Rob J. byl šťasten, že má nai-šome u sebe, když se o dva dni později 131. Indianský vynořil za ohybem silnice na místě asi půl mile vzdáleném od soutoku Rapidanu s tou větší řekou a zcela zblízka zíral do vyděšených tváří brigády v šedých uniformách.

Muži na obou stranách začali hned pálit, někteří z nich z bezprostřední blízkosti. Vzduch byl prosycen kletbami a výkřiky, palbou z mušket a naříkáním zasažených. Potom se do sebe zaklesly přední řady, důstojníci sekali šavlemi a stříleli z pistolí, vojáci se oháněli pažbami pušek, jako by to byly klacky, bili se pěstmi a na svoje si přišly dokonce i nehty a zuby. Na nabíjení pušek nebyl čas.

Na jedné straně silnice byl dubový les a na druhé čerstvě pohnojené pole, které vypadalo měkké jako samet, zorané a připravené k setí. Pár vojáků na každé straně využilo k boji výhody, které poskytoval les, ale většina se rozvinula po

poli a pokazila jeho dokonalost. Pálili po sobě v neuspořádané, klikaté rojnici.

Za obvyklých okolností býval Rob J. během srážek vzadu a vyčkával, až pro něj zavolají, ale teď se v tom zmatku i se svým poděšeným koněm octl v samém středu toho krveprolití.

Jeho plachý valach se postavil na zadní a zdálo se, že se pod ním složí. Robovi J. se nějak podařilo seskočit ještě než se kůň v křečích převrátil na zem. Na zablácené šíji Hezkého Hocha zel nekrvavý otvor velikosti niklové mince. Jak se však kůň pokoušel dýchat, kopaje v mukách okolo sebe, z nozder mu vyrazily dva červené pramínky.

Váček s medicínou obsahoval mimo jiné i podkožní stříkačku s mosaznou jehlou a morfinem, ale v době, kdy je opiátů nedostatek, není možno je používat pro koně. Třicet stop odtud ležela mrtvola mladého poručíka Konfederace. Rob J. k ní přistoupil a z chlapcova pouzdra vytáhl těžký černý revolver. Potom se vrátil k ošklivě vypadajícímu koni, přiložil hlaveň k uchu Hezkého Hocha a stiskl spoušť.

Neudělal ani půltucet kroků, když v horní části levé paže pocítil palčivou bolest, asi jako kdyby ho bodla stopu dlouhá včela. Udělal ještě tři kroky; hnědá, hnojem vonící hlína se začala přibližovat, aby ho přijala do svého náručí. Mysl měl čistou. Cítil, že jdou na něj mdloby a že by se měl co nejrychleji sebrat. Lehl si na zem a díval se s okouzlením malíře vzhůru na drsně okrové slunce na šmolkově modrém nebi.

Zvuky okolo něj slábly, jako by někdo hodil na celý zbytek světa deku. Nevěděl, jak dlouho ležel. Když se vzpamatoval, z rány na ruce mu tekla krev. Ve váčku s medicínou nahmátl roličku obvazu a přitiskl ji k ráně, aby zastavil krvácení.

Všiml si, že i mi-šonaeje od krve. Nedokázal se ubránit pobavenému úsměvu, když si uvědomil, že on, ateista, se pokusil stvořit boha z pouzdra z dikobrazích ostnů a několika řemínků z vyčiněné kůže.

Nakonec ho přišlo odnést Wilcoxovo družstvo. Seržantstejně ošklivý jako Hezký Hoch - mu se svýma vypoulenýma očima, plnýma účasti a obav říkal tu spoustu neškodných lží, které Rob J sám nejméně tisíckrát říkal svým pacientům v marné snaze je uklidnit. Jižané, když viděli, že soupeř je v převaze, se už stáhli. Po bojišti zůstaly

roztroušeny mrtvoly lidí i koní, rozbité vozy i výstroj. Wilcox smutně poznamenal, že farmář, kterému to ještě před chvilí dobře vypadající pole patřilo, se pořádně zapotí než ho dá znovu do pořádku.

Uvědomoval si, že to mohlo dopadnout hůř, přece však rána nebyla jen pouhý škrábanec. Kulka minula kost, ale vytrhla svalstvo. Coppersmith ránu částečně zašil a pečlivě ovázal.

Zdálo se, že ho ta práce značně uspokojuje.

Rob J. byl spolu se šestatřiceti dalšími raněnými odvezen do oblastní nemocnice ve Fredericksburgu, kde zůstal deset dní.

Byl to bývalý sklad a nebyla tam čistota, jaká by měla být, ale službukonající důstojník zdravotní služby major Sparrow, který měl v civilu praxi v Hartfordu v Connecticutu, byl slušný chlapík. Rob J s ním hovořil o pokusech dr. Miltona Akersona z Illinois s kyselinou chlorovodíkovou a dr. Sparrow přistoupil na to, že mu občas vymyje ránu slabým roztokem této kyseliny. Pálilo to, ale rána se začala pěkně a bez infekce zacelovat. Dohodli se, že by asi nebylo od věci vyzkoušet to i na jiných pacientech. Třebaže to bolelo, Rob J. byl nakonec schopen hýbat prsty a pohybovat levou paží. Souhlasil s doktorem Sparrowem, že je ještě příliš brzy, než aby se dalo předpovědět, do jaké míry se síla zraněné paže obnoví.

Po týdenním pobytu ho přišel navštívit plukovník Symonds.

"Jeďte domů, doktore Cole. Až se dáte dohromady a budete chtít se k nám vrátit, budete vítán," pravil, třebaže oba věděli, že se už nevrátí. Symonds mu neobratně poděkoval. "Jestli to přežiju a jestli vás nějakej vítr zavěje do Fort Wayne v Indianě, musíte mě navštívit v Symondsově továrně na cylindry. Pořádně se spolu nadlábneme a napijeme a zavzpomínáme si na ty starý hnusný časy," řekl. Než mladý plukovník odešel, srdečně si potřásli rukama.

Trvalo mu tři a půl dne, než dorazil domů. Vyjel vlakem Baltimorské a Ohijské dráhy a cestou čtyřikrát přestupoval.

Všechny vlaky měly zpoždění, byly špinavé a přecpané cestujícími všeho druhu. Měl sice paži zavěšenou na pásce, ale byl jen jedním z mnoha civilů středního věku a nejednou proto musel v kymácejícím se vagonu stát padesát mil nebo i víc. V Cantonu v Ohiu čekal půl dne na přestup a potom seděl vedle obchodního cestujícího jménem Harrison, který pracoval pro jednu velkou firmu, která prodávala armádě inkoustový prášek.

Tento brach se svěřil, že nejednou byl na doslech od válečné vřavy. Hýřil množstvím neuvěřitelných historek z války, opepřených jmény známých vojenských a politických osobností.

Robovi J. to však nepřekáželo, vždyf cesta aspoň rychleji utíkala.

V dusných, přeplněných vagonech nebylo nic k pití. Rob J. vypil, co měl v polní láhvi, a potom žíznil. Konečně vlak zastavil v jedné stanici nedaleko vojenského tábora u Marionu v Ohiu, aby doplnil palivo a nabral vodu z nevelké říčky.

Cestující se vyhrnuli z vagonů, aby si naplnili nádoby.

Rob J. byl mezi nimi, ale jak poklekl se svou lahví k potoku, na protějším břehu cosi zaujalo jeho pozornost. S odporem hned poznal, o co jde. Přistoupil blíže, aby si potvrdil, že někdo naházel do potoka použité obvazy, zakrvavené bandáže a jiný nemocniční odpad. Po krátké procházce našel několik dalších podobných skládek. Pod dojmem toho, co viděl, se vzdal nabrání vody z tohoto místa a vyzval ostatní, aby se zachovali podobně.

Průvodčí řekl, že v Limě, kus dál po cestě, bude dobrá voda, a tak se Rob J. vrátil na své místo; když se vlak dal znovu do pohybu, usnul, přestože se vagon kymácel ze strany na stranu.

Když se probudil, zjistil, že Limou už projeli. "Chtěl jsem si nabrat vodu," řekl rozmrzele.

"Není proč se vzrušovat," řekl Harrison, "já jí mám spoustu," a podal mu svou láhev Rob J se vděčně a zhluboka napil.

"Čekalo v Limě na vodu hodně lidí?" zeptal se, když láhev vracel.

"Kdepák, já jsem ji nebral v Limě. Já jsem láhev naplnil už v Marionu, když jsme nakládali uhlí," řekl obchodník.

Muž zbledl, když mu Rob J řekl, co viděl v tom potoku u Marionu. "Budeme nemocní, co.myslíte?"

"Těžko říct." U Gettysburgu byl Rob J svědkem, jak celá rota čtyři dni pila ze studně, v níž, jak se později ukázalo, byli dva mrtví konfederáti, a nic se nestalo. Pokrčil rameny "Nebyl bych překvapen, kdybychom oba dostali za pár dní pořádný průjem."

"Dá se něco dělat?"

"Snad by pomohla whisky, kdyby nějaká byla."

"Nechte to na mě," pravil Harrison a spěšně se vydal hledat průvodčího. Když se vrátil, nepochybně s prázdnější peněženkou, držel v ruce velkou, ze dvou třetin plnou láhev.

Whisky byla dost silná, aby účinkovala, jak Rob J poznamenal, když ji ochutnal. Když se v South Bendu v Indianě v podrouseném staw loučili, nadšeně si třásli rukama a vzájemně se ujišťovali, jací jsou skvělí chlapíci. Až v Gary Roba J napadlo, že se Harrisona ani nezeptal na křestní jméno.

V Rock Islandu ho zastihlo svěží časné ráno, od řeky foukal vítr. S úlevou vystoupil z vlaku, kráčel městem a nesl ve zdravé ruce kufřík. Měl v úmyslu si najmout koně a kolesku, ale najednou potkal George Cliburnea. Obchodník s krmivy mu energicky třásl rukou, plácal ho po zádech a trval na tom, že ho do Holdenova Přívozu odveze svou bryčkou sám.

Když Rob J. vešel do dveří domu, Sarah právě snídala vajíčka a vdolky od včera. Beze slova na něj hleděla a pustila se do pláče. Potom si padli do náručí.

"Jsi těžce raněný?"

Ujistil ji, že ne.

"Zhubl jsi." Řekla, že mu musí udělat něco k jídlu, ale on odmítl. Bude jíst později. Začal ji líbat a byl při tom dychtivý jak chlapec. Neváhal by si ji vzít na stole nebo na zemi, ale ona pravila, že je načase, aby se konečně vrátil do své postele. Když šli spolu nahoru, kráčel těsně za ní. V ložnici ho nechala čekat, dokud se zcela nesvlékla.

"Potřeboval bych pořádnou koupel," řekl nervózně, ale ona zašeptala, že na koupel bude spousta času potom. Spolu s odloženým oděvem z něj spadly přibývající roky, únava ze strastiplné cesty i bolest způsobená zraněním. Líbali se a vzájemně se zkoumali chtivěji než tehdy na sýpce po svatebním obřadu na Velké Procitnutí, protože teď věděli, co jim chybělo. Zdravou rukou si ji našel a rozezněl symfonii prstomluvy. Po chvíli ji přestávaly držet nohy a on ucukl bolestí, když se o něj opřela. Pomohla mu vrátit ruku do závěsu, položila si ho na záda a chopila se iniciativy. Během milování Rob J. několikrát hlasitě vykřikl, ale jen jednou bolestí.

Zmocnil se ho pocit radosti. Nejen proto, že se vrátil k ženě, ale i proto, že mohl jít do stáje a nakrmit koně sušenými jablky a se zadostiučiněním sledovat, že si na něj ještě pamatují, zaskočit za Aldenem, který zrovna opravoval plot, a vidět ve tváři toho starce nelíčenou radost, kráčet lesem po Krátké stezce k řece a vyplet plevel na Makwině hrobě, jen tak si sedět na zemi a opírat se o strom v místech, kde bývalo hedonoso-te, sledovat, jak voda mírumilovně plyne a jak se z protějšího břehu nikdo neblíží, aby na něj s hurónským povykem střílel.

Pozdě odpoledne se spolu se Sarah vydali Dlouhou stezkou ke Geigerovým. I Lillian se rozplakala a polióila ho na ústa, když ho viděla. Jason byl naživu a v pořádku, když o něm naposledy slyšela, řekla, a pracoval jako správce jedné velké nemocnice na James River.

"To jsem byl od něj docela blízko," řekl Rob J. "Jenom pár hodin jízdy."

Lillian přikývla. "Bůh dá, že se i on brzy vrátí," pravila a nespouštěla zrak z Robovy ruky.

Sarah se nechtěla zdržet na večeři, chtěla ho mít jen pro sebe.

Dokázala ho u sebe udržet jen dva dny, protože už třetího dne se rozkřiklo, že se doktor vrátil, a začali se trousit lidé. Někteří jen proto, aby ho přivítali,`ale mnozí proto, aby opatrně převedli řeč na bolavou nohu, dusivý kašel či na neustávající bolesti v břiše. Třetího dne Sarah kapitulovala, Alden osedlal Bosse a Rob J. vyrazil na půltucet míst, aby se podíval na své staré pacienty.

Tobias Barr ordinoval v Holdenově Přívozu skoro každou středu, ale lidé k němu chodili, jen když už nebylo zbytí, a Rob J. shledal, že zdravotní stav městečka je podobný, jako když tam přišel poprvé: zanedbané kýly, vykotlané zuby, chronické kašle. Když byl na návštěvě u Schroederových, řekl jim, že se mu ulevilo, že Gustav při nehodách v hospodářství nepřišel o žádné další prsty. Byla to pravda, i když to myslel jako žert. Alma mu uvařila cikorku, nabídla mu biskupský chlebíček a podala přehled nejnovějších událostí, z nichž některé ho rozesmutnily. Loni v srpnu trefil šlak Hanse Gruebera na jeho pšeničném poli. "Myslím, že to bylo srdce," dodal Gus. A Suzy Gilbertová, která Robovi vždy vnucovala svoje tlusté bramboráky, umřela minulý měsíc při porodu.

Ve městě se objevilo pár nových rodin z Nové Anglie a ze státu New York. A tři katolické rodiny čerstvých přistěhovalců z Irska. "Ani pořádně neznaj náš řeč," řekl Gus a Rob J. měl co dělat, aby nevyprskl smíchy.

Odpoledne zabočil na pěšinu vedoucí ke klášteru svatého Františka Xavera z Assisi, jehož kozí stádo se mezitím pozoruhodně rozrostlo.

Zuřivá Miriam, když ho vítala, zářila štěstím. Seděl v tom biskupském křesle a vyprávěl jí, co všechno zažil. Zbystřila pozornost, když slyšela o Lanningovi Ordwayovi a o jeho dopisu reverendovi Davidovi Goodnowovi v Chicagu.

Požádala ho o dovolení, aby si směla opsat Goodnowovo jméno a adresu. "Znám lidi, kteří budou na tuto informaci nesmírně zvědaví," dodala.

Na oplátku mu vyprávěla, co je nového v jejím světě. Klášter začal prosperovat. Má čtyři nové jeptišky a dvě novicky.

Věřící teď přicházejí do kláštera na nedělní bohoslužby. Kdyby pokračoval příliv přistěhovalců, byl by už potřebný katolický kostel.

Podezíral ji, že jeho návštěvu očekávala, neboť tam byl sotva pár minut, když sestra Mary Peter Celestine přišla s mísou čerstvě napečených sušenek a vynikajícího kozího sýra. A s opravdovou kávou, kterou pil poprvé po více než roce. Byla vylepšená kozí smetanou.

"Snad jste na mou počest nezabili tele, velebná matko?"

"Jsme rádi, že jste doma," odpověděla.

Den po dni mu přibývalo sil. Nepřepínal se příliš, dlouho spal, dobře a s chutí jedl, procházel se po farmě. Každé odpoledne chodil po návštěvách.

Rychle si znovu zvykal na dobrý život. Sedmého dne zůstal doma, bolely ho ruce, nohy i záda. Smál se a tvrdil Sarah, že to je tím, že si odvykl spát v posteli.

Když brzy ráno v posteli pocítil křeče v břiše, snažil se to ignorovat, protože se mu ještě nechtělo vstávat. Nakonec ale vstát musel a když byl v půli schodů, chytil se rukou za břicho, rozběhl se a vzbudil Sarah.

Nestačil ani doběhnout do záchodu, seběhl z pěšiny, čapl si do trávy jako opilý voják, a když to z něj vyletělo, sténal a vzdychal bolestí.

Sarah za ním sešla ze schodů a ven. Nebylo mu příjemné, když ho přistihla v tomto stavu. "Co je ti?" zeptala se.

"To ta voda... ve vlaku," zasténal Rob J.

Do rána měl ještě tři záchvaty. Ráno si naordinoval ricinový olej, aby vypudil nemoc z těla, a když nemoc do večera nepolevila, vzal si Epsomovu sůl. Následujícího dne vypukla horečka a nesnesitelně ho začala bolet hlava. To už věděl, co mu je, ještě předtím než ho Sarah svlékla před večerním koupáním, a oba spatřili na jeho břiše červené skvrny.

Když jí to řekl, neztratila rozvahu. "No a co, vždyť už i dříve jsme léčili lidi s břišním tyfem, a dostali jsme je z toho. Řekni mi, co ti mám dávat jíst."

Dělalo se mu mdlo, když pomyslel na jídlo, ale řekl jí to.

"Masové vývary se zeleninou, jestli nějakou seženeš. Ovocné šťávy. Ale v tomto ročním období..."

Ve sklepě v sudu jsou ještě nějaká jablka, řekla, a Alden by je mohl vylisovat.

Snažila se stále něco dělat, aby neměla čas na obavy, ale po dalších čtyřiadvaceti hodinách pochopila, že potřebuje pomoc.

Skoro vůbec totiž nespala, neustále musela běhat s mísami, převlékat ho a koupat, aby srazila horečku, a vyvářet prádlo.

Poslala Aldena do katolického kláštera s prosbou, aby jí některá z ošetřujících sester přišla pomoci. Přišly dvě - už se doslechla, že vždy pracují ve dvojicích - mladá jeptiška s dětskou tvářičkou, jménem Mary Benedicta, a nějaká starší žena, vysoká a nosatá, která se představila jako matka Miriam Ferocia. Rob J otevřel oči a usmál se, když je spatřil. Sarah odešla do dětského pokoje a na šest hodin si zdřímla.

V pokoji nemocného byl dokonalý pořádek a nasládlý zápach.

Jeptišky byly báječné ošetřovatelky. Když tam byly tři dny, Robova teplota poklesla. Nejprve se všechny tři ženy zaradovaly, ale když ta starší jeptiška ukázala Sarah krvavou stolici, ta poslala Aldena, aby na koni zajel do Rock Islandu pro doktora Barra.

Když se dr. Barr dostavil, stolice už byla skoro samá krev a pacient byl velmi bledý. Bylo to už osm dní, co vypukly první křeče.

"Průběh byl velmi rychlý," řekl mu dr. Barr, jako kdyby byli na schůzi Lékařské společnosti.

"To se někdy stává," řekl Rob J.

"Co kdybychom zkusili chinin nebo kalomel?" zeptal se dr.

Barr. "Někteří se domnívají, že to je malarického původu."

Rob J. konstatoval, že ani chinin, ani kalomel nepomůže.

"Břišní tyfus není žádná malárie," řekl namáhavě.

Tobias Barr neměl tolik anatomických zkušeností jako Rob J, ale oba věděli, že silné krvácení je způsobeno hustou perforací střev, kterou má na svědomí břišní tyfus, a že vředy se mohou jen zhoršit. Nikoliv naopak. Krvácení už dlouho nepotrvá.

"Mohu vám nechat nějaké Doverovy prášky," řekl dr. Barr.

Doverovy prášky jsou směs ipekakuanhy a opia. Rob J zavrtěl hlavou a dr. Barr pochopil, že chce být co nejdéle při vědomí, ve svém pokoji a ve svém domě.

Pro Tobiase Barra by bylo snazší, kdyby pacient nic nevěděl a kdyby ho mohl nechat s lahvičkou léku a s pokyny, jak ho užívat. Položil ruku Robovi na rameno a chvíli ji tam nechal.

"Zítra se u vás zastavím, řekl a snažil se ovládnout svou tvář; měl v tom bohaté zkušenosti. Ale pod víčka se mu draly slzy lítosti.

"Mohu vám pomoci ještě nějak jinak?" zeptala se Miriam Ferocia Sarah. Sarah řekla, že je baptistka, ale přesto ty tři ženy na chvili poklekly v předpokoji nemocného a spolu se pomodlily. Toho večera Sarah jeptiškám poděkovala a poslala je pryč.

Rob J. zůstal ležet klidně až skoro do půlnoci, kdy měl menší krvácení. Zakázal jí, aby zavolala kněze, ale teď se znovu zeptala, zda by si nechtěl promluvit s reverendem Blackmerem.

"Ne, jsem schopen to udělat stejně jako Ordway," řekl při plném vědomí.

"Kdo je to Ordway?" zeptala se, ale Rob J. se už zdál být příliš unaven, než aby odpověděl.

Seděla u jeho postele. Uchopila ho za ruku a potom oba na chvíli lehce usnuli. Těsně před druhou hodinou ranní se vzbudila a okamžitě si uvědomila, že jeho ruka je studená.

Seděla u něj ještě celou věčnost, než se přinutila vstát.

Povytáhla knoty lamp a potom ho naposledy umyla a spláchla ten poslední výron krve, který ho připravil o život. Oholila mu tvář a udělala všechny ty věci, které ji během let naučil dělat pro jiné, a potom se oblékla do svých nejlepších šatů.

Byly jí teď příliš volné, ale nic na to nedbala.

Jako správná lékařova žena posbírala všechno plátno, které bylo příliš krvavé, než aby se dalo vyvařit, zabalila je do jednoho prostěradla a nachystala na spálení. Potom ohřála vodu a připravila si lázeň, ve které se důkladně

vydrhla hnědým mýdlem. Až potom se pustila do pláče. Svítání ji zastih lo, jak sedí oblečena v krásných šatech na židli u kuchyňských dveří. Jakmile slyšela, že Alden otevírá dveře stodoly, vyšla ven a řekla mu, že její manžel zemřel. Požádala ho, aby zašel na telegrafní úřad a podal zprávu, ve které žádá svého syna, aby se vrátil domů.

část šestá

VENKOVSKÝ LÉKAŘ 2. května 1864

RÁDCOVÉ

Bylo zvláštní, že když se Šaman probudil, zmocnily se ho dva tak protichůdné pocity: na jedné straně nával hořkosti, způsobený tím, že taťka už není, na druhé straně hřejivý pocit rodinného krbu, vědomí, že každá píď jeho těla a každý kout jeho mysli byl formován tímto místem. To jej uklidnilo a vrátila se mu dobrá nálada. Otřásání domu, způsobené náhlými poryvy větru od plání, dobře znal, stejně jako dotyk polštáře a hrubého prostěradla, vůni snídaně, plížící se po schodech a lákající jej dolů, ba i třpyt horkého žlutého slunce v zarosené trávě na dvoře. Když vyšel ze záchodu, táhlo ho to k řece, ale napadlo ho, že to bude ještě pár týdnů trvat, než se bude dát koupat.

Když se vracel do domu, Alden vycházel ze stodoly a kývl na něj, aby počkal. "Jak dlouho se zdržíš, Šamane?"

"To nevím, Aldene."

"No jo. Bylo by potřeba zasázet spoustu živejch plotů okolo pastviny. Doug Penfield už vyoral brázdy, ale sme pozadu s jarníma jehňatama a s haldou jinejch věcí, toseví. Potřeboval bych, abys nám píchnul s těma pichláčema. Počítám, že by sme to zmákli během takovejch čtyřech dní."

Šaman potřásl hlavou. "Ne, Aldene, to nemůžu."

Když spatřil ve tváři starého muže rozmrzelost, pocítil nutkání, že by mu to měl nějak vysvětlit, ale odolal. Alden se na něj stále díval jako na šéfova mladšího chlapce, kterému se stále musí říkat, co má udělat, jako na hluchého, který se jako farmář zdaleka nevyrovná Alexovi. Odmítnutí vyplynulo ze změny jejich vzájemného poměru a Šaman se snažil tuto změnu čeledínovi jemně naznačit. "Možná, že za pár dní se uvolním k nějaké práci na farmě. Ale když ne, budeš si muset s Dougem pomoct nějak sám," řekl a Alden se otráveně odvrátil.

Když si sedal na svou židli, vyměnili si s matkou plachý úsměv Naučili se spolu mluvit o bezvýznamných a neškodných záležitostech. Pochválil jí domácí klobásu a bezvadně připravená vajíčka; takovou snídani neměl, co odešel z domu.

Ona naopak poznamenala, že včera cestou do města viděla tři modré volavky. "Zdá se, že je jich letos nějak víc než jindy Možná je sem vyhání válka," řekla Sarah.

Večer byl dlouho vzhůru u otcova deníku. Napadaly ho otázky, které by jí rád položil, ale chápal, že to není možné.

Po snídani se probíral otcovými záznamy o pacientech. Jistě si nikdo lékařské záznamy nevedl tak pečlivě jako Robert Judson Cole. Ať byl k smrti unaven či nikoliv, nikdy před spaním neopomněl doplnit své záznamy, a Šaman si už pár dní po svám návratu mohl sestavit úplný seznam lidí, které jeho otec ošetřoval.

Zeptal se matky, jestli by si mohl na celý den vzít Bosse i s bryčkou. "Chtěl bych navštívit pár lidí, ke kterým taťka ke konci jezdíval. Břišní tyfus je tak nakažlivý." Přikývla. "Je to dobrý nápad, vezmi si koně a kočárek. Co s obědem?" zeptala se.

"Zabalím si pár tvých vdolků a vezmu si je do kapsy."

I on to tak dělával," řekla potichu.

"Vím."

"Zabalím ti nějaký oběd."

"Jestli se ti chce, mamko, budu rád."

Přistoupil k ní a políbil ji na čelo. Sarah seděla nehnutě, jen uchopila synovu ruku a silně ji stiskla. Když jej konečně nechala odejít, Šaman si bůhví pokolikáté uvědomil, jak je hezká.

Prvním místem, kde se zastavil, byla farma Williama Bemise, kterého při telení krávy seklo v zádech. Bemis kulhal a krk měl zkroucený, ale tvrdil, že záda jsou už na dobré cestě. "Se mi zdá, že mi už dochází to smradlavý mazání, co mi nechal tvůj táta."

"Neměl jste horečku, pane Bemisi?"

"Sakra, ne. Jen sem si poranil záda. Proč bych měl mít nějakou horečku?" Hleděl na Šamana nevlídně. "Budeš mi to účtovat? Já sem žádnýho doktora nevolal."

"Ne, pane, nebudu vám to účtovat. Jsem rád, že se cítíte lépe," řekl Šaman a nádavkem pacientovi doplnil páchnoucí mazání, ať se má dobře.

Chtěl se podívat i na ty lidi, u kterých se otec mohl zastavit jen aby pozdravil staré přátele. Chvíli po poledni dorazil ke Schroederovym. "Akorát včas k obědu," řekla mu Alma vesele a uraženě našpulila ústa, když jí sdělil, že si

oběd přinesl s sebou.

"Tak jo, ale vem si ho dovnitř a pojez s náma," řekla, a on ji poslechl, rád, že má společnost. Sarah mu dala studené jehněčí plátky, pečený sladký brambor a tři vdolky plněné medem. Alma podávala pečené křepelky a taštičky s broskvemi.

"Přece bys neodmít ty taštičky, dělala jsem je z posledních zbytků loňské zavařeniny," řekla a on si dvě vzal. Potom si dal říct i na jednu porci křepelky.

"Tvýho tátu by to nikdá nenapadlo, brát si oběd, když přišel do mýho domu v době oběda," řekla mu Alma s opovržením.

Podívala se mu přímo do očí. "Zůstaneš nám teďko v Holdenovým Přívozu dělat doktora?"

Zamrkal překvapením. Byla to docela přirozená otázka, a měl si ji správně položit sám. "Teda, Almo... moc jsem o tom nepřemýšlel," řekl nepřesvědčivě.

Gus Schroeder se k němu naklonil a zašeptal, jako by mu svěřoval nějaké tajemství. "A proč si vo tom nepřemejšlel?"

Odpoledne byl Rob J. u Snowů. Edwin Snow pěstoval pšenici na farmě na severním okraji farnosti, od Coleovy farmy ještě jednou tak daleko jako Gus Schroeder, a přece stále ještě v Holdenově Přívozu. Byl jedním z prvních, kdo poslal pro doktora Colea, jakmile se doslechl, že se vrátil. Edovi se totiž nepěkně podebíral prst na noze. Když Šaman přišel, viděl, že chodí, po kulhání ani stopy. "No jo, noha už je dobrá," řekl vesele. "Tvůj táta nakázal Tildě, aby mi ji držela, když mi ji řezal tou svou malou kudlou. Teda ti řeknu, ten měl ruku pevnou jak ze žuly. Ani se mu nehla. Máčel sem si nohu v slaný vodě, jak mi nařídil, aby ta sračka vytekla. Ale stejně je dobře, že ses zastavil. Tilda se cítí ňák blbě."

Našli paní Snowovou, jak krmí kuřata. Zdálo se, že nemá dost sil ani na sypání kukuřice. Byla to podsaditá žena s brunátným obličejem. Připustila, že má "kapku teplotu". Šaman na první pohled poznal, že má vysokou horečku, a cítil, že se jí ulevilo, když ji poslal do postele, třebaže celou cestu do domu protestovala, že to není nutné.

Vyprávěla mu, že pár dní cítí tupé bolesti v zádech, a že jí přestalo chutnat jíst.

V Šamanovi vzklíčilo podezření, ale snažil se tvářit bezstarostně. Řekl jí, aby si pár dní odpočinula, že pan Snow se zatím o kuřata i ostatní zvířata postará. Nechal jí láhev něčeho na posílení a řekl, že se nazítří zastaví. Snow se tvářil, že se zlobí, když Šaman odmítl honorář, ale ten stál na svém. "Ne, žádné placení. Nejsem přece váš lékař. Šel jsem jen okolo," řekl. Přece nemůže vzít peníze za léčení nemoci, kterou možná dostala od jeho otce.

Poslední zastávku toho dne udělal v klášteře svatého Františka z Assisi.

Zdálo se, že matka Miriam má upřímnou radost, že jej vidí.

Když ho vyzvala, aby si sedl, vybral si dřevěnou židli s rovným opěradlem, na které sedával, když párkrát přišel do kláštera s otcem.

"Tak co," řekla, "prohlížíš si svůj starý domov?"

"Dnes dělám ještě cosi navíc. Snažím se zjistit, jestli táta ještě někoho v Holdenově Přívozu nenakazil břišním tyfem.

Nevšimla jste si vy nebo sestra Mary Benedicta nějakých příznaků?"

Matka Miriam potřásla hlavou. "Ne. Nic nám není, a doufám, že už ani nebude. Jsme zvyklé ošetřovat lidi s nejrůznějšími nemocemi, stejně jako tvůj otec. I ty jsi teď takový, nicht wahr?"

"Ano, myslím že jsem."

"Věřím, že Pán lidi, jako jsme my, ohlídá."

Šaman se usmál. "Doufám, že máte pravdu."

"Ošetřoval jsi u vás v nemocnici nějaký případ břišního tyfu?"

"Užili jsme si s ním. My máme pacienty s nakažlivými nemocemi odděleny od ostatních. V samostatné budově."

"No ja, to je moudré," řekla. "Povídej mi o vaší nemocnici."

Tak jí vyprávěl o Nemocnici jihozápadního Ohia. Jelikož se zajímala o ošetřovatelský personál, začal jím a potom přešel na všeobecné lékaře, chirurgy a patology. Kladla správné otázky ve správnou chvili a on jí na ně odpovídal. Vyprávěl jí o své práci na chirurgii u dr. Berwyna a na patologii u Barneyho McGowana.

"Takže máš dobrou průpravu a asi spoustu zkušeností. Ale co teď? Zůstaneš v Cincinnati?"

Šaman se přistihl, jak jí říká, na co se ho zeptala Alma Schroederová, a jak nebyl připraven na tu otázku odpovědět.

Matka Miriam na něj pohlédla se zájmem. "A proč je ti tak zatěžko odpovědět?"

"Když jsem tady žil, vždy jsem se cítil méněcenným. Hluchý chlapec mezi slyšícími. Miloval jsem a obdivoval svého otce a chtěl jsem se mu podobat. Toužil jsem se stát lékařem, pracoval jsem a bojoval, třebaže všichni - dokonce i otectvrdili, že to nedokážu.

Mým snem vždy bylo stát se lékařem. Podařilo se mi dostat se dál než jsem snil. Už nejsem méněcenný a jsem nazpět na místě, které miluji. Přece však toto místo navždy patří opravdovému lékaři, mému otci."

Matka Miriam přikývla. "Ale on už není, Šamane."

Šaman neodpověděl. Cítil, jak se mu svírá srdce, jako by tu zvěst slyšel poprvé.

"Byla bych ráda, kdybys pro mě mohl něco udělat," řekla.

Ukázala na kožené křeslo. "Sedni si tam, kde sedával on."

Váhavě a neohrabaně vstal z dřevěné židle a sedl si do čalouněného křesla. Chvíli čekala. "Není to tak zlé

pravda?"

"Je docela pohodlné," řekl, už uklidněn.

"A není ti ani tak moc velké." Jemně se usmála a potom mu dala radu, skoro stejnou jako Gus Schroeder. "Musíš o tom uvažovat," řekla.

Cestou domů se zastavil u Howardů a koupil džbánek whisky.

"Je mi líto tvýho táty," zamumlal Julian Howard pod vousy a Šaman přikývl, třebaže věděl, že ti dva pro sebe nikdy neměli pěkné slovo. Mollie Howardová řekla, že Mal a Alex se asi dali ke konfederační armádě. Howardovi od Mala nedostali ani řádku od té doby, co chlapci odešli. "Kdyby byli na týto straně fronty, už by se bud jeden nebo druhej ozvali," řekla a Šaman přisvědčil.

Po večeři odnesl džbánek do Aldenova srubu, na usmířenou.

Dokonce nalil trochu i sobě do sklenice od zavařeniny, věda, že Alden nerad pije sám, když s ním někdo sedí. Nechal Aldenovi pár skleniček náskok a potom nenápadně stočil řeč na farmu. "Proč letos s Dougem Penfieldem sotva stíháte práci?"

Odpověď z něj vystřelila, jako by jej ta věc už dlouho trápila. "To je už stará záležitost. Skoro vůbec neprodáváme žádný zvířata, semtam ňáký jehně nebo dvě, sousedům na Velikonoce. A tak se stádo každej rok rozrůstá, a čím dál víc zvířat se musí dojit a stříhat, čím dál víc novejch pastvin se musí ohrazovat. Snažil sem se tvýho tátu přimět, aby s tím něco dělal, než se dal k vojsku, ale nebyla s ním žádná řeč."

"Tak si o tom povězme teď. Kolik dostáváme za libru rouna?" zeptal se a vytáhl z kapsy zápisník a tužku.

Skoro hodinu seděli a probírali třídy a ceny vlny, debatovali o tom, jak se asi bude vyvíjet trh; až bude po válce, odhadovali, kolik místa a práce potřebu e jedna ovce a jaké jsou denní náklady. Když byli hotovi, Šamanův zápisník byl plný klikyháků.

Alden změkl. "Kdyby se Alex brzo vrátil, bylo by všecko jiný. Ten kluk je pracant. Ale on už je jistě zahrabanej tam někde v tý rozpálený zemi, viď že jo, Šamane."

"Ano, je to možné. Ale pokud se nedozvím něco jiného, budu si myslet, že je naživu."

"Dej pámbu, abys měl pravdu. Ale radši s ním ve svejch plánech nepočítej."

Šaman si povzdychl a vstal. "Něco ti řeknu, Aldene. Zítra odpoledne zase vyjedu do terénu, ale dopoledne ti pomůžu se sázením těch živých plotů," řekl.

Nazítří brzy ráno byl na poli v pracovním. Počasí přálo práci venku. Bylo sucho a pofukoval větřík, obloha byla pokrytá spoustou neškodných obláčků. Už dávno fyzicky nepracoval a než vykopal první jámu, cítil to ve svalech.

Zasadil jen tři keře, když na Bossovi přijela do prérie jeho

matka, následována švédským řepařem Parem Swansonem, kterého Šaman od vidění znal.

"Moje dcera," ječel ten chlap, ještě než dorazil k Šamanovi.

"Asi si zlámala vaz."

Šaman si vzal od matky koně a lékařskou kabelu a vyrazil za farmářem. K Swansonovu domu to bylo asi dvanáct minut jízdy. Podle stručného popisu se obával, co uvidí, ale když dorazili, viděl, že děvče žije, ale má silné bolesti.

Selma Swansonová byla sotva tříletá, s vlásky jako koudel.

Ráda s otcem jezdila na rozmetači hnoje. Toho rána otcův potah vyrušil velkého jestřába, který na poli hodoval na myši.

Jestřáb náhle vzlétl a koně se splašili. Jak vyrazili vpřed, Selma ztratila rovnováhu a spadla. Zatímco se Par snažil zvířata zvládnout, všiml si, že se jeho dcera při pádu uhodila o hranu rozmetače. "Zdálo se mi, že ji zasáhl rovnou do šíje," říkal.

Děvčátko si pravou rukou tlačilo levou paži k hrudníku.

Levé rameno měla sunuté do předu. "Ne," řekl Šaman, když ji vyšetřil. "Je to jen klíční kost."

"Zlomená?" zeptala se její matka.

"No, je poněkud ohnutá a možná je maličko naštípnutá.

Ale nemějte starosti. Nebezpečnější by to bylo, kdyby se to stalo vám nebo jejímu otci. Ale v jejím věku se kosti ohýbají jak zelené ratolesti a hojí se opravdu rychle." Klíční kost byla poraněna nedaleko místa, kde byla srostlá s lopatkou a hrudní kostí. Z hadrů, které paní Swansonová přinesla, zhotovil smyčku, do které zavěsil Selminu levou paži, a jiným kusem látky jí přivázal zavěšenou paži k tělu, aby klíční kost znehybnil.

Než dopil kávu, kterou paní Swansonová ohřála na kamnech, dítě se uklidnilo. Nebyl daleko od pacientů, které měl dnes v úmyslu navštívit, a tak mu ani nepřišlo na mysl, že by se měl vracet celou tu dálku domů, a začal rovnou s návštěvami.

Žena jednoho z nových osadníků, paní Royceová, mu dala k obědu závin plněný masem. Jak míjel pole, kde ráno začínal pracovat, všiml si, že Alden poslal na sázení plotu Douga Penfielda a že se už daleko do prérie táhne nedbale vysazená řada zelených výhonků budoucího živého plotu.

NEZNÁMÝ OTEC

"Božechraň," zašeptala Lillian.

"Nikdo z Geigerů nejeví žádné příznaky nákazy břišním tyfem," řekla. Šaman si pomyslel, že starost o farmu, domácnost a rodinu bez manžela zanechala v Lillianině tváři stopy. Jasonova lékárna sice trpěla, ale nakupovala léky aspoň pro Tobiase Barra a Julia Bartona.

"Největší problém je v tom, že Jay nakupoval tak mnoho zboží od farmaceutické firmy své rodiny v Charlestonu. A Jižní Karolina je teď válkou od nás odříznutá," vyprávěla Šamanovi, když mu nalévala čaj.

"Máte od Jasona zprávy?"

"V poslední době ne."

Když se jí ptal na Jasona, byla vždy nesvá, ale chápal, že odmítá mluvit příliš o manželovi v obavě, že řekne něco, co by mohlo Jasonovi uškodit, že vyzradí vojenské tajemství nebo ohrozí svoji rodinu. Postavení ženy, která žije ve státě Unie, zatímco její muž pracuje ve Virginii pro Konfederaci, nebylo jistě záviděnihodné.

Lillian se cítila jistější, když se mluvilo o Šamanově lékařské kariéře. Věděla, jaké pokroky dělá v nemocnici, i o tom, co mu tam slíbili. Šamanova matka se nepochybně dělila o zprávy z jeho dopisů.

"Cincinnati je tak světácké město," pravila Lillian. "Bylo by to pro tebe báječné, kdyby sis tam založil kariéru. Vedle lékařské praxe bys mohl i učit na fakultě. Jay i já jsme na tebe velmi pyšní." Nakrájela na tenounké plátky kávový dort a šikovně, aniž jediný z nich zlomila, je naložila na mísu. "Máš představu, kdy se tam vrátíš?"

"Nejsem si jist."

"Šamane." Položila ruku na jeho a naklonila se dopředu.

"Vrátil ses, když ti zemřel otec, a bezvadně ses o všechno postaral. Teď musíš myslet na sebe a na svou kariéru. Víš, co tvůj otec chtěl, abys dělal?"

"Co máte na mysli, teto Lillian?"

"Otec si přál, aby ses vrátil do Cincinnati a věnoval se své lékařské dráze. Musíš se tam vrátit co nejdřív!" řekla slavnostně.

Bylo mu jasné, že má pravdu. Chystá-li se odjet, měl by odjet bez meškání. Když se lidé doslechli, že v Holdenově Přívozu je zas lékař, volali ho denně na návštěvy do nejrůznějších končin. Vždy, když někoho ošetřil, bylo to, jako kdyby ho přivázali dalším vláknem babího léta. Vlákna by se přetrhla, jen kdyby odjel. Doktor Barr by převzal péči o každého, kdo potřebuje lékařskou pomoc. Ale jeho zájem o pacienty mu nedovoloval odejít od nedokončených věcí.

Otec zanechal seznam jmen a adres a Šaman ho studoval opravdu důkladně. Napsal o otcově smrti Oliverovi Wendellovi Holmesovi do Bostonu a strýci Herbertovi, kterého nikdy neviděl a kterého už nebude znepokojovat, že by se jeho starší bratr mohl vrátit do Skotska a žádat zpět svoji půdu.

Každou volnou chvíli trávil Šaman četbou deníků, uchvácen otcovými postřehy, které neznal a které ho vzrušovaly. Rob J.

Cole psal o hluchotě svého syna s úzkostí a něhou a Šaman při četbě cítil jeho hřejivou lásku. Otcova bolest způsobená úmrtím Makwy-ikwy a následující smrtí Přicházejícího Zpívajícího a Měsíce v něm probudila dávno zapomenuté pocity.

Šaman si znovu přečetl otcův zápis o pitvě Makwy-ikwy a ptal se sám sebe, zda při předchozím čtení něco neopomenul. Potom se snažil přijít na to, zda při vyšetření něco neopomenul otec a zda by on něco udělal jinak, kdyby byl pitvu prováděl sám.

Když se dostal ke svazku, označenému na obálce rokem 1853, žasl. V zásuvce otcova stolu našel klíč od zamknuté kůlny za stodolou. Zašel tam, otevřel velikánský zámek a vstoupil. Byla to tatáž kůlna, ve které byl snad tisíckrát. Na poličkách okolo stěn byly uloženy léky, drogy a jiné přípravky. Ze stropních trámů visely svazečky sušených bylin, Makwin odkaz.

Nedaleko dřevěného pitevního stolu, u kterého otci tolikrát asistoval, byla stará kamna na dřevo. Na hřebech na stěně byly zavěšeny toaletní mísy a láhve na močení, na jiném hřebíku v díře po suku ještě schlíple visel otcův starý hnědý svetr.

V kůlně se už celé roky neuklízelo a nezametalo. Všude bylo plno pavučin, ale Šaman na to nedbal. Přistoupil k jednomu místu u stěny, o němž si myslel, že by to mohlo být to, co hledá. Energicky trhl jedním prknem, ale drželo pevně. Už si myslel, že bude muset zaskočit do stodoly pro páčidlo, ale nebylo to už třeba: když zkusil vedlejší prkno, dalo se snadno odtáhnout, podobně jako několik dalších.

Bylo to, jako kdyby se octl před ústím jeskyně. V kůlně bylo dost tma - slabé světlo vnikalo zvenku jediným malým, zaprášeným oknem. Otevřel dokořán dveře, ale ani to moc nepomohlo. Proto svěsil z háku lampu, ve které ještě byla trocha petroleje, a zažnul ji.

Podržel lampu u otvoru. Vrhala do tajné komnaty mihavé stíny.

Šaman vlezl dovnitř. Otec zanechal místnost v pořádku. Stále ještě tam byl kbelík, sklenice na vodu a pečlivě poskládaná stará deka. Šaman v ní poznal jednu z těch, které měli doma odnepaměti. Byl to malý prostor a uprchlí otroci v něm jistě neměli moc pohodlí.

Sfoukl lampu a v tajném prostoru zavládla tma. Pokusil se představit si, že vchod je zabedněný a že venku zuří nepříčetný hon, jehož obětí se má stát on sám. Být buď loveckým psem nebo lovnou zvěří. Třetí možnost není.

Když za chvíli vylezl ven, svěsil z hřebíku ten starý svetr a oblékl si ho, i když venku už bylo docela teplo. Svetr voněl po otci.

Po všechny ty roky, pomyslel si, po celou dobu, kdy on a Alex žili v tom domě, hádali se a dělali skopičiny a

starali se o své potřeby a touhy, jejich otec si uchoval toto nesmírné tajemství, o které se s nikým nerozdělil. Šaman pocítil zdrcující potřebu promluvit si s Robem J., nechat se poučit, klást mu otázky, vyjádřit mu svou lásku a obdiv. Ve svém pokoji v nemocnici krátce zaplakal, když dostal tu osudnou telegrafickou zprávu. Ale už ve vlaku byl flegmatický a během pohřbu a po něm musel být kvůli matce dokonce furiantský. Až teď se opřel o stěnu stodoly v těsném sousedství té třinácté komnaty, jako dítě se sesunul na špinavou podlahu a jako dítě naříkal nad otcem. Konečně se přestal bránit žalu a uvědomil si, že to ticho okolo něj se stalo nesnesitelnějším než kdy předtím.

DÍTĚ S KRUPEM

Byli zachráněni. V Holdenově Přívozu se už nevyskytl žádný další případ tyfu. Uplynuly dva týdny a na těle Tildy Snowové se neobjevily vyrážky. Horečka brzy polevila, nedošlo ke krvácení ani k náznakům krvavého výtoku, a když jednoho odpoledne Šaman přišel na Snowovu farmu, byla venku a dávala prasatům pomyje. "Byla to těžká chřipka, ale už je po ní," řekl jejímu manželovi. Kdyby mu Snow chtěl zaplatit, peníze by tentokrát neodmítl, ale farmář mu místo toho dal pár krásných hus, které podřízl, zavěsil, oškubal a vykuchal zvlášť pro Šamana.

"Trápí mě stará kýla," řekl Snow.

"Dobře, tak se na ni podíváme."

"Nerad bych se do toho pouštěl, dokavád nesklidím seno."

"Kdy s tím budete hotov'? Řekněme za šest týdnů?"

"Tak ňáko."

"Potom se u mě zastavte v ordinaci."

"Copak tady ještě budete?"

"Ano," řekl Šaman a usmál se na Snowa. Tak se potichu a bez velkého vzruchu rozhodl, že zůstane natrvalo. Ani mu to nepřišlo.

Husy dal matce a navrhl jí, aby pozvala Lillian Geigerovou a její syny na oběd. Ale Sarah namítla, že Lillian nerada vychází z domu na oběd, a navrhla, aby ty ptáky snědli sami, jen s oběma čeledíny.

Toho večera Šaman napsal dopisy Barneymu McGowanovi a Lesterovi Berwynovi, každému zvlášť. Poděkoval jim za všechno, co pro něj udělali na fakultě i v nemocnici, a vysvětlil, že se vzdává svého postavení v nemocnici, a přebírá otcovu praxi v Holdenově Přívozu. Napsal i Tobiasovi Barrovi do Rock Islandu a poděkoval mu za jeho středy v Holdenově Přívozu.

Šaman napsal, že zůstává v Holdenově Přívozu natrvalo, a požádal dr. Barra o podporu jeho přihlášky do Lékařské společnosti rockislandského okresu.

Když dopisy dopsal, řekl matce o svém rozhodnutí. Viděl na ní, že ji to potěšilo a že se jí ulevilo. Už nebude muset být sama. Svižně k němu přistoupila a polibila ho na tvář. "Řeknu to ženským z církve," pravila a Šaman se usmál. Věděl, že žádné jiné oznámení není nutné.

Seděli, hovořili spolu a kuli plány. Bude používat ordinaci i stodolu jako je používal otec, ráno bude mít ordinační hodiny, odpoledne bude jezdit po návštěvách. Honoráře nechá stejné jako za otcovy éry, protože nebyly přehnané a přesto jim umožňovaly pohodlný život.

Nadhodil problémy s farmou a Sarah poslouchala jeho návrhy.

Potom přikývla na souhlas.

Příštího rána seděl v Aldenově srubu a pil příšernou kávu.

Mezitím mu vysvětloval, že se rozhodl zmenšit stádo.

Alden napjatě poslouchal a očima visel na Šamanovi, zatímco potahoval z fajfky a znovu si ji zapaloval. "Víš vůbec, co to říkáš? Dyť přece víš, že dokud bude válka, půjde cena vlny nahoru. A když stádo zmenšíš, zisky budou menší než teďko."

Šaman přikývl. "Matka i já chápeme, že jedinou možností, jak udržet velké hospodářství, je přijmout více pomocníků a rozšířit vedení, a to nikdo z nás nechce. Mou obživou je medicína, ne ovčí farma. Nechceme však ani to, aby Coleova farma zůstala zcela bez ovcí. Tak bychom chtěli udělat inventuru stáda a vybrat nejlepší kusy na produkci rouna. Ty potom zachováme a použijeme k chovu. Stádo budeme každý rok znovu probírat, abychom vyráběli stále lepší a lepší vlnu, a to nám zaručí, že i nadále budeme dostávat dobré ceny. Budeme chovat tolik ovcí, kolik stačí obhospodařit Doug Penfield."

Aldenovy oči zazářily. "Panejo, tak tomuhle já říkám parádní rozhodnutí," řekl a doplnil Šamanův hrnek tou ohavnou kávou.

Byly chvíle, kdy se Šamanovi deník četl obtížně. Mrzelo ho, že se vtírá do otcovy mysli a do jeho pocitů. Byly okamžiky, kdy odložil deník více než na týden, ale nakonec se k němu vždy vrátil, neboť chápal, že jinak se,už s otcem nesetká. Až bude deník přečten, už se o Robovi J. Coleovi nic dalšího nedozví a bude odkázán jen na vzpomínky.

V červnu pršelo, léto bylo nanejvýš podivné. Příroda jako by někam spěchala. Úroda na poli i v zahradě a dokonce i květiny v lese přišly dříve než jindy. Přemnožili se králíci a zajíci a ta drzá zvířata okusovala trávu docela blízko domu a pustila se dokonce do salátu a květin Sarah Coleové. Kvůli vlhku se tráva špatně kosila, špatně schla a celé lány krmení pohnily na zemi. Vylíhly se spousty hmyzu, které Šamanovi znepříjemňovaly život, když jezdil po návštěvách. Přesto zjišťoval, že být lékařem v Holdenově Přívozu je něco nádherného. Být nemocničním lékařem v Cincinnati bylo také vzrušující, ale tam za jeho zády byl celý štáb zkušených lékařů, kteří mu v případě potřeby poskytli pomoc nebo duševní podporu. Tady byl docela sám a nikdy nevěděl, co jej druhého dne čeká. Tady se dělala ta

nejsmysluplnější medicína, a on by ji nevyměnil za nic na světě.

Tobias Barr mu řekl, že okresní lékařská společnost nefunguje, jak by měla, neboť většina jejích členů slouží na frontě. Navrhl, aby se on, Šaman a Julius Barton scházeli jeden den v měsíci a společně povečeřeli a pohovořili o profesionálních záležitostech. První takový večer dopadl ke vzájemné spokojenosti. Hovořilo se převážně o spalničkách, jejichž epidemie právě začínala zuřit v Rock Islandu, v Holdenově Přívozu však zatím ne. Shodli se na tom, že je nutno klást důraz na to, aby se jak mladí, tak i dospělí pacienti zdrželi škrabání a propichování puchýřků, jakkoliv budou obtížné. Ošetření by mělo spočívat v podávání utišujících mastí, studených nápojů a Seidlitzových prášků. Šamanovi společníci soustředěně naslouchali, když jim vyprávěl, že v cincinnatské nemocnici předepisovali kloktání roztoku kamence, když se vynořily potíže s dýcháním.

Po moučníku přešli na politiku. Dr. Barr byl jedním z mnoha republikánů, který měl pocit, že Lincoln jedná s Jihem příliš v rukavičkách. Pochválil Wade-Davisův zákon o obnově, který vyzýval k tvrdým postihům Jihu, až válka skončí, a který přes Lincolnovy námitky už prošel Sněmovnou reprezentantů.

Povzbuzeni Horacem Greeleym se odpadlí republikáni shromáždili v Clevelandu a dohodli se na nominaci vlastního kandidáta pro prezidentské volby, generála Johna Charlese Frémonta.

"Vy si myslíte, že ten generál by mohl pana Lincolna porazit?" zeptal se Šaman.

Dr. Barr zasmušile zavrtěl hlavou. "Dokud válka ještě trvá, tak ne. Nic než válka prezidentovi nepomůže, aby byl znovu zvolen."

V červenci konečně přestalo pršet, ale slunce začalo pálit jak žhavá pec, až se z prérie kouřilo. Převládající barvou v přírodě se brzy stala hnědá. Spalničky konečně dorazily i do Holdenova Přívozu a Šamana začali vytahovat z postele, aby ošetřil některé z jejich obětí, třebaže epidemie nebyla tak zlá jako v Rock Islandu. Matka mu sdělila, že loni se spalničky přehnaly Holdenovým Přívozem a zabily přitom půl tuctu lidí včetně několika dětí. Šaman doufal, že prudký průběh nemoci vyvolal aspoň částečnou imunitu pro příští roky.

Uvažoval, že napíše dr. Haroldovi Meigsovi, svému bývalému učiteli na lékařské fakultě v Cincinnati, a požádá ho o názor na jeho teorii.

Jednoho tichého, dusného večera, který vyvrcholil bouřkou, Šaman uléhal do postele, cítě v uších vibrace jednoho zvlášť silného hromu. Otevíral oči, kdykoliv pokoj ozářilo oslepující světlo blesku. Nakonec únava zvítězila nad běsněním živlů a on usnul, tak tvrdě, že mu matka hodnou chvíli musela cloumat ramenem, než si uvědomil, co se děje.

Sarah si držela lampu u tváře, aby jí viděl na ústa. "Musíš vstávat."

"Zase nějaké spalničky?" zeptal se, zatímco se už oblékal.

"Ne, přišel pro tebe Lionel Geiger."

V té době už vklouzl do bot a vyběhl ven. "Co se děje, bráško?"

"Kluk mé sestry. Dusí se. Snaží se nasávat vzduch, ale zní to, jak když pumpa tahá naprázdno."

Trvalo by příliš dlouho, kdyby běžel po Dlouhé stezce lesem, a stejně dlouho by trvalo, kdyby zapřahal bryčku nebo sedlal jednoho ze svých koní. "Vezmu si tvého koně," řekl Lionelovi a hned tak učinil a hnal koně po jejich silničce čtvrt mile na hlavní cestu a potom ke Geigerovým, křečovitě drže svou lékařskou tašku, aby ji neztratil.

Lillian Geigerová čekala před dveřmi. "Tudy."

Rachel seděla na posteli ve svém bývalém pokoji s dítětem na klíně. Chlapeček byl celý modrý. Chabě se pokoušel dýchat.

"Dělej něco, vždyť mi umře."

I Šamanovi se zdálo, že je chlapec blízko smrti. Otevřel dítěti ústa a vsunul palec a ukazováček do jeho drobného krčku. Zadní část úst dítěte a otvor hrtanu byl pokryt odpudivou slizkou blánou. Vražednou blánou, tlustou a šedou.

Šaman ji sloupl prsty.

Dítě se otřáslo a okamžitě se mohutně nadechlo.

Jeho matka ho držela v náručí a rozplakala se. "Ach bože.

Jsi už v pořádku, Joshuo'?" Dýchala prudce a vlasy měla rozcuchané.

Třebaže to bylo neuvěřitelné, byla to Rachel. Starší a ženštější. Oči měla jen pro své dítě.

Chlapeček už vypadal lépe a jak do jeho plic proudil kyslík, vracela se mu normální barva. Šaman položil ruku na jeho hrudník a cítil silné ozvy srdce; potom chvíli držel dětskou ručičku ve své velké chlapské ruce a počítal pulz. Chlapeček se rozkašlal.

Do místnosti vstoupila Lillian a Šaman se na ni obrátil s otázkou.

" Jak zní tén kašel?"

"Dutě jakoby ... štěkavě."

"Je sípavý?"

"Ano, když zakašlání končí tak to skoro zapíská."

Šaman přikývl. "Je to katarální krup. Musíte začít vařit vodu a celou noc ho koupat v teplé vodě, aby se uvolnily dýchací svaly v hrudníku. A musí dýchat páru." Z tašky vytáhl jeden z Makwiných léků, čaj z lví stopy a měsíčku. "Uvařte a dávejte mu pít oslazený a co nejteplejší čaj. Udrží mu to otevřený hrtan a bude se mu dobře odkašlávat."

"Děkuji ti, Šamane," řekla Lillian a stiskla mu ruku. Rachel se tvářila, že to nevidí. Její krví podlité oči vypadaly šíleně. Šaty měla celé uválené.

Když vyšel z domu, po Dlouhé stezce právě přicházela jeho matka s Lionelem. Lionel nesl lampu, která lákala

hejna komárů a můr. Jeho rty se pohybovaly, takže Šaman mohl uhodnout, na co se ptá.

"Myslím, že to bude dobré," řekl. "Zhasni tu lampu, aby se s tebou ta havěť nedostala do domu."

Sám se vydal vzhůru po Dlouhé stezce, kudy prošel už tolikrát. Tma mu nepřekážela. Tu a tam v dálce zablýsklo světlo a z přítmí po obou stranách stezky se na něj vrhaly černé stíny lesa.

Když byl zpět ve svém pokoji, svlékal se jak náměsíčník. Ale když si lehl do postele, ne a ne usnout. Prokřehlý a zmatený hleděl do tmavého stropu a do černých stěn, a kamkoliv pohlédl, viděl stále tutéž tvář.

OTEVŘENÝ ROZHOVOR

Když následujícího rána zašel ke Geigerům, otevřela mu v nově vypadajících modrých domácích šatech. Vlasy měla pečlivě učesané. Když mu podávala ruku, zacítil její jemnou smyslnou vůni.

"Nazdar, Rachel."

"...díky, Šamane."

Oči se jí nezměnily, byly nádherné a hluboké, ale všiml si, že jsou stále zarudlé vyčerpáním. "Jak se má můj pacient?"

"Vypadá už líp. Už nekašle tak děsivě jako předtím." Zavedla jej nahoru. Lillian seděla u vnukovy postýlky s několika archy hnědého papíru a bavila ho kreslením pajduláků a vyprávěním pohádek. Pacient, kterého Šaman předchozí noci vnímal jen jako lidskou bytost postiženou utrpením, se dnešního rána proměnil na malého chlapce s tmavýma očima a hnědými vlasy a se skvrnami na bledé tvářičce. Vypadal asi na dva roky. Děvčátko, o několik let starší, ale bratrovi pozoruhodně podobné, sedělo v nohách postele.

"To jsou moje děti," řekla Rachel, "Joshua a Hattie Regensbergovi. A tohle je dr. Cole."

"Ahoj, děti," pozdravil Šaman.

"Ahoj." Chlapeček si ho ostražitě prohlížel.

"Ahoj," řekla Hattie GRegensber ová. "Maminka říká, že nás neslyšíš a že se musíme na tebe koukat, když mluvíme, a že musíme zřetelně vyslovovat."

"To vám maminka řekla pravdu."

"A proč nás neslyšíš?"

"Jsem hluchý, protože jako malý chlapec jsem byl nemocen," řekl Šaman nevzrušeně.

"Joshua bude taky hluchý`?"

"Kdepak, Joshua rozhodně hluchý nebude."

Po několika minutách je mohl ujistit, že Joshua je na tom mnohem lépe. Koupel a pára způsobila, že horečka ustoupila.

Pulz měl silný a pravidelný a když mu Šaman přiložil stetoskop a požádal Rachel, aby poslouchala, neslyšela žádné

šelesty. Šaman nasadil, sluchátka Joshuovi na uši a nechal ho poslouchat vlastní srdíčko a potom se u stetoskopu vystřídala i Hattie a poslouchala bratrovo bříško. Hlásila, že slyší "bublání."

"To je tím, že má hlad," vysvětlil jí Šaman a poradil Rachel, aby chlapcovi jeden dva dni dávala lehkou, ale výživnou stravu.

Řekl Joshuovi a Hattie, že jejich maminka zná na řece některá místa, kde dobře berou ryby, a pozval je, aby přišli navštívit Coleovu farmu a pohráli si s jehňátky. Pak se s nimi i sjejich babičkou rozloučil. Rachel ho vyprovodila ke dveřím.

"Máš hezké děti."

"To tedy ano!"

"Je mi líto tvého muže, Rachel."

"Díky, Šamane."

"Přeju ti hodně štěstí v novém manželství."

Rachel vypadala překvapeně. "Jaké manželství." otázala se, právě když její matka scházela ze schodů.

Lillian potichu prošla halou, ale nach její tváře ji prozradil.

"To tě někdo špatně informoval. Já žádné vdavky nechystám," právila Rachel úsečně a dost nahlas, aby to její matka slyšela. Když se s Šamanem loučila, byla však bledá.

Toho odpoledne, když jel na Bossovi domů, předjel osamělou, namáhavě kráčející ženskou postavu v známých modrých domácích šatech. Rachel měla na nohou hrubé střevíce a na hlavě starý klobouk, aby si chránila tvář před sluncem. Zavolal na ni a ona se otočila a tiše ho pozdravila.

"Můžu jít kousek s tebou?"

"Prosím."

Seskočil ze sedla a koně vedl za uzdu.

"Nevím, co to do matky vjelo, že ti navykládala, že se budu vdávat. Joeův bratranec sice projevil jistý zájem, ale brát se nechceme. Myslím, že matka mě do toho nutí, protože má starost, aby děti měly zas pořádného otce."

"Vypadá to na spiknutí matek. Moje mi ani neřekla, že ses vrátila. Jsem si jist, že schválně."

" Je to od nich tak ponižující," pravila a on zahlédl v jejích očích slzy. "Myslí si, že jsme padlí na hlavu. I bez nich vím, že mám syna a dceru, kteří potřebuţí židovského otce. A jistě to poslední, co potřebuješ ty, je Židovka se dvěma dětmi a k tomu ve smutku."

Usmál se na ni. "Jsou to moc hezké děti. A mají hezkou maminku. Ale máš pravdu, už dávno nejsem poblázněný patnáctiletý kluk."

"Od té doby, co jsem se vdala, jsem na tebe často myslela.

Bylo mi líto, že jsem ti ublížila."

"Rychle jsem se z toho dostal."

"Byli jsme děti a sblížila nás těžká doba. Děsila jsem se manželství a tys byl takový dobrý kamarád." Usmála se na něj.

"Když jsi byl malý kluk, říkal jsi, že bys dokázal někoho zabít, abys mě ochránil. A teď jsme dospělí a tys zachránil mého syna." Položila mu ruku na rameno. "Doufám, že navždy zůstaneme věrnými přáteli. Až do smrti, Šamane."

Odkašlal si. "Ano, určitě zůstaneme," odpověděl nemotorně.

Chvili kráčeli mlčky a potom se Šaman zeptal, jestli nechce jet na koni.

"Ne, dám přednost procházce."

"Dobře, tak pojedu já. Musím toho před večeří ještě dost stihnout. Příjemné odpoledne, Rachel."

"Příjemné odpoledne, Šamane," odpověděla a on nasedl na koně a odjel, ani se neohlédl.

Říkal si, že to je silná a praktická žena, která má odvahu přijímat věci, jaké jsou. Rozhodl se, že se to od ní musí naučit. Společnost ženy ale potřeboval. Jel na návštěvu k Robertě Williamsové, která trpěla "ženskými věcmi" a začala nadmíru pít. Odvrátil zrak od krejčovské panny se slonovinovými hýžděmi a zeptal sejí na dceru. Vyprávěla mu, že Lucille se před třemi roky vdala za poštovního úředníka a žije v Davenportu. "Každej rok má malý. Když nepotřebuje prachy, ani se na mě nepřijde podívat. Tak sem dopadla," postěžovala si Roberta. Šaman jí nechal láhev prostředku proti bolesti.

Právě ve chvíli nejhlubšího roztrpčení ho na hlavní třídě

pozdravil Tobias Barr, který seděl ve své bryčce se dvěma ženami. Jednou z nich byla jeho drobná světlovlasá paní, Frances, a druhou její neteř, která přijela na návštěvu ze St.

Louis. Evelyn Flaggové bylo osmnáct let, byla vyšší než její teta, ale stejně blonďatá, a vyznačovala se nejdokonalejším ženským profilem, jaký kdy Šaman viděl.

"Trochu ukazujeme Evie okolí, mysleli jsme, že by se tady ráda porozhlídla," řekl dr. Barr. "Četl jste Romea a Julii, Šamane?"

"Četl, proč "Nuže, jednou jste říkal, že když znáte hru, tak dokážete vychutnat představení. Tento týden hostuje v Rock Islandu jedna kočovná divadelní společnost a my se chystáme jít do divadla. Přidáte se k nám?"

"Ano, to bych rád," pravil Šaman a usmál se na Evelyn která mu odpověděla oslnivým úsměvem.

"Tak v pět hodin u nás. Dáme si nejdřív něco malého k snědku," řekla Frances Barrová.

Koupil si novou bílou košili a úzkou černou vázanku. Před odchodem si ještě jednou přečetl tu hru. Barrovi pozvali i Julia Bartona a jeho paní. Evelyn měla oblečené modré šaty, které se jí hodily k světlým vlasům. Šaman byl chvíli na rozpacích, kde nedávno viděl ten odstín modři. Potom si vzpomněl, že takovou barvu měly domácí šaty Rachel Geigerové.

Z "něčeho malého k snědku" Frances Barrové se vyklubalo šest chodů. Šaman zjistil, že udržovat konverzaci s Evelyn je obtížné. Když se na něco zeptal, odpovídala rychlým, nervózním úsměvem, přikyvovala nebo vrtěla hlavou. Asi dvakrát něco řekla sama - jednou pochválila tetu, že ta pečeně byla báječná, podruhé se při moučníku svěřila Šamanovi, že je blázen do broskví a hrušek a že je ráda, že nedozrávají ve stejnou dobu a ona není nucena mezi nimi volit.

Divadlo bylo nabité a po celý večer v něm bylo dusno, jak může být jen koncem léta. Dorazili těsně před oponou, protože šest chodů přece jen chvíli trvá. Když Tobias Barr kupoval lístky, myslel už na Šamana. Seděli ve třetí řadě ve středu, a jakmile se usadili, hra začala. Šaman sledoval divadlo operním kukátkem, což mu umožnilo docela dobře odezírat a hru prožít. O první přestávce doprovodil dr. Barra a dr. Bartona ven, na vzduch, a zatímco čekali v řadě před budkou za divadlem, shodli se na tom, že inscenace je znamenitá. Podle názoru dr. Bartona byla herečka představující Julii asi těhotná. Dr. Barr pravil, že Romeo má pod trikotem kýlní pás.

Šaman se sice soustřeďoval hlavně na ústa, ale během druhého jednání si lépe všímal Julie a konstatoval, že pro podezření dr. Bartona není žádný důvod. Avšak o tom, že Romeo má kýlní pás, nebylo ani pochyby.

Na konci druhého jednání pustili dovnitř večerní vánek a zažali lampy. Šaman s Evelyn zůstali na svých místech a pokoušeli se konverzovat. Řekla mu, že v St. Louis chodí do divadla často. "Myslím, že je to inspirující, co myslíte?"

"Ano, ale já chodím zřídka," řekl nepřítomně. S překvapením pocítil, že ho někdo pozoruje. Operním kukátkem si prohlížel lidi na balkonech vlevo od scény, potom vpravo. Na druhém balkoně vpravo spatřil Lillian Geigerovou a Rachel. Lillian měla na sobě hnědé plátěné šaty se širokými zvonovitými krajkovými rukávy. Rachel seděla těsně pod lampou, což způsobilo, že musela odhánět můry, které světlo lákalo. Šaman si ji podrobně prohlédl. Vlasy měla pečlivě učesané a svázané do lesklého uzlu. Měla na sobě černé šaty, vypadající na hedvábí; přemýšlel, kdy přestane nosit na

veřejnosti smutek.

Kvůli horku měla šaty bez límečku, s ţkrátkými nadýchanými rukávy. Prohlížel si její oblé ruce a plné boky a neustále se vracel k její tváři. Zatímco se stále ještě díval, odvrátila se od matky a podívala se dolů, právě jeho směrem. Celou věčnost ho sledovala, jak se dívá nahoru kukátkem, a odvrátila se, až když zřízenci zhášeli lampy.

Třetí jednání se zdálo být nekonečné. Právě když Romeo říkal Merkuciovi Jen klid! Ta rána nenůže být velká, uvědomil si, že se mu Evelyn Flaggová snaží něco říct. Cítil na uchu její teplý dech, když mu šeptala, zatímco Merkucio odpovídal, Ne, tak hluboká neni jako shodna, ani tak široká jako vrata do kostela. Ale nuinz ji zrovna dost. Stači.

Sňal si kukátko z očí a otočil se k dívce sedící ve tmě.

Nechápal, jak je možné, že malé děti jako Joshua a Hattie Regensbergovi si zapamatovaly zásady odezírání ze rtůa ona ne.

"Neslyším vás."

Nebyl zvyklý na šeptání. Bezpochyby byl jeho hlas příliš silný, neboť muž, sedící těsně před ním, ve druhé řadě, se k němu otočil a nechápavě zíral.

"Promiňte," pravil Šaman šeptem. Upřímně doufal, že to tentokrát řekl tišeji, a opět si přiložil kukátko k očím.

RYBAŘENÍ

Šaman by rád věděl, co umožňovalo lidem, jako byli jeho otec a George Cliburne, vzepřít se násilí, když to jiní nedokázali.

Jen pár dní po návštěvě v divadle znovu zajel do Rock Islandu, tentokrát aby si s Cliburnem promluvil o pacifismu. Sotva mohl věřit slovům reportáže v novinách, podle kterých byl Cliburne tím chladným a odvážným mužem, který vozil uprchlé otroky k jeho otci a potom je opět vyzdvihoval, aby je odevzdal na další etapě. Zavalitý a plešatějící obchodník nevypadal ani za mák hrdinsky, ani jako osoba, která by nerespektováním zákona všechno riskovala. Šamana se zmocnil obdiv k tomu nezdolně pevnému muži, tajně přebývajícímu v Cliburneově rozkyslém kupeckém těle.

Cliburne přisvědčil, když mu ve skladu krmiv přednesl svou prosbu. "Dobrá, můžeš se mě ptát na pacifismus a budeme si o tom vyprávět, ale myslím, že bude lepší, když si o té věci napřed něco přečteš," řekl a oznámil svému zřízenci, že se hned vrátí. Šaman s ním jel do jeho domu a Cliburne brzy vybral z knihovny několik knih. "Třeba by ses chtěl někdy zúčastnit shromáždění Přátel."

Šaman o tom sice pochyboval, ale poděkoval Cliburneovi a odjel s jeho knihami domů. Způsobily mu poněkud zklamání, neboť pojednávaly většinou o kvakerství. Společnost Přátel zřejmě vznikla v Londýně v sedmnáctém století zásluhou muže jménem George Fox, který věřil ve "vnitřní světlo Pána", které se rodí v srdci docela obyčejných lidí. Podle Cliburneových knih se kvakeři vzájemně podporovali v lásce a přátelství.

Neutěšovali se vírou ani dogmaty, za posvátný považovali celý život a nepěstovali žádnou zvláštní liturgii. Neměli kněze, ale věřili, že laici jsou schopni přijímat Ducha svatého, a základem jejich náboženství byla skutečnost, že odmítali válku a usilovali o mír.

Společnost Přátel byla v Anglii pronásledována a jejich jméno vlastně bylo původně míněno jako urážka. Když byl Fox přivlečen před soudce, řekl mu, "aby se třásl před slovem božím" a nazval jej "kvakerem", to jest třasořitkou. William Penn založil svoji kolonii v Pennsylvánii jako útulek pro pronásledované anglické Přátele, a po tři čtvrtě století Pennsylvánie neměla žádnou domobranu a vystačila pouze s nemnohými policajty.

Šaman uvažoval, jak to dělali s opilci. Když Cliburneovi knihy vracel, nevěděl toho o moc více o pacifismu, ani nebyl zasažen "vnitřním světlem".

Září bylo ze začátku teplé, ale později se vyjasnilo a ochladilo. V této roční době se Šaman při svých cestách k pacientům co nejvíce držel řeky. Obdivoval třpytivý odraz slunce v pohybující se vodě a krásu brodivých ptáků na chůdovitých nohách, z nichž většina už ale odletěla na jih.

Jednoho odpoledne se pomalu vracel domů, když si pod stromem na břehu řeky všiml tří známých postav. Rachel právě vytahovala háček z chycené ryby, zatímco její syn držel udičku. Když Rachel hodila rybičku zpět do vody, Šaman si z Hattiina postoje a výrazu tvářičky všiml, že se na něco zlobí.

Dal Bossovi pokyn, aby sjel ze stezky a zamířil k nim.

"Ahoj, vy tři."

"Ahoj!" odpověděla Hattie.

"Ještě nám nenechala ani jednu rybičku," žaloval Joshua.

"Vsadím se, že to všechno byli sumečci," řekl Šaman a zašklebil se. Rachel by si nikdy nedovolila přinést domů sumečka, neboť sumečci nejsou košer, protože nemají šupiny Věděl, že pro děti je na rybaření nejlepší to, že se chycené ryby mohou doma sníst. "Chodím teď každý den k Jackovi Damonovi. Je na tom špatně. Bydlí tam, co se řeka tak prudce zatáčí.

Rachel se na něj usmála. "To je ta zátočina, kde je tak moc skal?"

"Právě ta. Viděl jsem onehdá, jak tam pár kluků vytahovalo zpod kamenů pěkné malé okouny."

"Díky, zítra tam s dětmi vyrazíme."

Všiml si, že děvčátko se směje úplně stejně jako Rachel.

"Tak zatím. Jsem rád, že jsem vás viděl."

"My jsme taky rádi!" řekla Hattie.

Dotkl se rukou klobouku a pobídl koně.

"Šamane." Rachel přistoupila o krok blíže ke koni a vzhlédla k jezdci. "Jestli zítra okolo poledne pojedeš k Jackovi Damonovi, zveme tě na malý piknik."

"S radostí, jestli smím," řekl.

Příštího dne, když unikl namáhavému dýchání Jacka Damona a jel k ohbí řeky, uviděl vpravo hnědou kolesku své matky. Šedá kobylka byla přivázána ve stínu a pásla se na šťavnaté trávě.

Rachel s dětmi u skalisek chytala ryby a Joshua chytil Šamana za ruku a vlekl jej na místo, kde ve stinné mělčině plavalo šest černých okounů, právě vhodných na pekáč, s vlascem protaženým žábrami a přivázaným ke stromu.

Rachel, když jej spatřila, si vzala kus mýdla a vydrhla si ruce. "Oběd bude asi trochu cítit rybinou," řekla vesele.

"To by ani tak nevadilo," řekl a skutečně jedl s chutí. Měli natvrdo vařená vajíčka, plněná majonézovou pěnou, nakládané okurky, limonádu a melasové pečivo. Po obědě Hattie s vážnou tváří ohlásila, že je čas si zdřímnout, a spolu s bratříčkem si lehla na deku a za chvili byli v limbu.

Rachel poklidila po jídle a uložila všechno do pytlíku z kobercoviny. "Jestli máš chuť, můžeš si půjčit některou z udic a trochu si zarybařit."

"Nemám," řekl, dávaje přednost sledování toho, co mu ona říká, před sledováním splávku.

Přikývla a zahleděla se přes řeku. Ve směru toku řeky se blížilo velké hejno vlaštovek, pravděpodobně se stěhující k jihu. Kroužily a plachtily jako jeden pták. Než pokračovaly v cestě, snesly se k hladině a lehce se jí dotkly. "Není to zvláštní, Šamane? Není to báječné, být doma?"

"Ano, je, Rachel."

Mluvili o životě ve městech. Vyprávěl jí o Cincinnati a odpovídal na její otázky o fakultě a o nemocnici. "A co ty, tobě se líbilo v Chicagu?"

"Zbožňovala jsem tamější divadla a koncerty. Každý čtvrtek jsem hrávala na housle v kvartetu. Joe nebyl hudebně založený, ale dopřával mi to. Byl to velmi ušlechtilý muž," řekla. "Byl ke mně velmi pozorný, když jsem v prvním roce manželství potratila."

Šaman přikývl.

"Ale potom se narodila Hattie a přišla válka. Válka mu zabrala všechen volný čas. V Chicagu nás Židů bylo ani ne tisíc. Čtyřiaosmdesát mladých židovských mužů vytvořilo židovskou rotu a sehnalo peníze na kompletní výzbroj. Stali se rotou C Dvaaosmdesátého illinoiského pěšího pluku. Se ctí uspěli u Gettysburgu, i jinde. A já jsem patřila k nim."

"Ale tvůj bratranec Judah P Benjamin a tvůj otec jsou horliví Jižané!"

"Vím. Ale Joe nebyl, a ani já ne. Toho dne, kdy přišel matčin dopis, ve kterém psala, že se dal ke konfederátům jsem balila v kuchyni spolu s celým Spolkem židovských dam na pomoc armádě obvazy pro vojáky Unie." Pokrčila rameny.

"Potom se narodil Joshua a nakonec umřel Joe. To je celý můj příběh."

"Zatím," řekl Šaman a ona se mu zahleděla do očí. Pozapomněl už na zranitelnou křivku její hebké tváře pod vysokými lícními kostmi, na měkkou plnost jejího dolního rtu,

i na hlubokou temnotu jejích hnědých očí, ve kterých se střídaly světla a stíny. "Takže jsi byla v manželství šťastná?"

Dlouho studovala řeku. Na chvili si pomyslel, že mu její odpověď unikla. Potom se však podívala na něj. "Řekla bych spokojená. Pravdou je, že na štěstí jsem rezignovala."

"Já jsem nikdy nebyl spokojen, ani jsem nerezignoval," řekl zasněně.

"Tý se nikdy nevzdáváš a stále bojuješ, právě proto ti říkají Šaman. Musíš mi slíbit, že se nevzdáš ani napříště."

Hattie se probudila a nechala bratříčka spát na dece. Přišla k matce a schoulila se jí do klína.

"Slíbíš mi to?" řekla Rachel.

Šaman se usmál. "Slibuji."

"Proč mluvíš tak srandovně?" zeptala se Hattie.

"Já že mluvím srandovně?" Otázka patřila spíše Rachel než tomu dítěti.

"Mluviš!" řekla Hattie.

"Co jsem odešla, mluvíš chraplavěji," řekla Rachel opatrně.

"Zdá se, že si hůře ovládáš hlas."

Přikývl a řekl jí o svých potížích, když se pokoušel šeptat na představení v divadle.

"Pokračoval jsi v hlasových cvičeních?" zeptala se Rachel.

Vypadala zklamaně, když se přiznal, že co opustil Holdenův Přívoz a odešel na lékařskou fakultu, o své řeči příliš nepřemýšlel.

"Neměl jsem na řečová cvičení čas. Příliš mě zaměstnávalo mé úsilí stát se lékařem."

"Ale teď už nesmíš být tak pohodlný! Musíš se ke svým cvičením vrátit. Jestliže to čas od času neuděláš, docela zapomeneš mluvit. Jestli chceš, budu se ti při tom věnovat, jako jsme to dělávali kdysi;" Seděla a dívala se na něj vážnýma očima. Vánek od řeky jí čepýřil vlasy a malé děvčátko s jejíma očima a jejím úsměvem se jí opíralo o prsa. Hlavu měla vzpřímenou a její držení a nádherná šíje připomínaly Šamanovi postoj lvice, jak ji vídal na obrázcích.

Vim, že to dokážu, slečno Burnhanzová.

Vzpomenul si na tu mladou dívku, která se přihlásila, že malému, hluchému chlapci pomůže naučit se mluvit. Vybavilo se mu, jak ji miloval.

"Byl bych ti vděčný, Rachel," řekl Šaman pevně, dávaje si pozor, aby zdůraznil první slabiku slova ‚vděčný` a aby klesl hlasem na konci věty.

Dohodli se, že se sejdou ve středu Dlouhé stezky mezi jejich domy. Byl si jist, že neřekne Lillian, že zase spolu začali cvičit, a neviděl žádný důvod, proč by to on měl říci své matce. První den přišla přesně v dohodnutou hodinu a doprovázely ji obě děti, které zaměstnala sbíráním lískových oříšků podél stezky.

Rachel si sedla na deku, kterou přinesla s sebou, a zády se opřela o dub. Šaman si poslušně sedl proti ní. Cvičení, která vybrala, spočívala v tom, že říkala věty, které měl Šaman odezírat z jejích rtů a potom je opakovat se správnou intonací a přízvukem. Aby mu pomohla, uchopila ho za ruku, a když mělo přijít důrazné slovo nebo slabika, stlačila mu prsty. Ruku měla teplou a suchou a chovala se tak věcně, jako kdyby v ní držela žehličku nebo prádlo. Jemu jeho ruka připadala horká a zpocená, ale když obrátil svou pozornost k úkolům, které mu přidělila, ztratil sebevědomí. Jeho řeč se zhoršila víc než si myslel a boj proti vlastním nedostatkům nebyl vůbec příjemný.

Ulevilo se mu, když se děti vrátily a přivlekly napůl plnou putýnku lískových oříšků. Rachel řekla, že až se vrátí domů, rozbijí je kladivem a vyberou jadérka a Šamanovi nabídnou oříškový chlebíček, který z nich upečou.

Na dalším řečovém cvičení se dohodli na následující den, ale ráno, když skončil ordinaci a vyjel na návštěvy, zjistil, že Jack Damon svůj boj se souchotěmi už prohrál. Zůstal u umírajícího a snažil se mu to ulehčit. Když konec přišel, bylo už příliš pozdě, aby včas přišel na schůzku s Rachel. Jel proto rozmrzele domů.

Další den byla sobota a u Geigerů se přísně dodržoval sabat.

Schůzka s Rachel nepřipadala v úvahu, ale po skončení ordinace dělal Šaman řečová cvičení sám.

Cítil se pod psa a aniž by to souviselo s jeho povoláním, byl nespokojen se svým životem.

Toho odpoledne se vrátil ke Cliburneovým knihám a přečetl si něco víc o pacifismu a kvakerském hnutí a v neděli ráno vstal brzy a vyjel si do Rock Islandu. Když dorazil ke Cliburneům, obchodník s krmivy právě dosnídal. Vzal si zpět knihy a nabídl Šamanovi šálek kávy. Bez překvapení přikývl, když se jej Šaman zeptal, zda by mohl přijít na kvakerské shromáždění.

George Cliburne byl vdovec. Zaměstnával služku, ale jelikož to byl laskavý člověk, dával jí v neděli volno. Šaman přišel právě ve chvili, kdy Cliburn umýval nádobí. Dovolil Šamanovi utírat. Bosse nechal ve stáji a odjel s hostitelem v jeho bryčce. Cestou mu Cliburne řekl pár věcí o shromáždění.

"Do místnosti, ve které se shromáždění koná, vstupujeme mlčky. Posadíme se, muži na jednu stranu, ženy na druhou. Řekl bych, že to je proto, abychom se vzájemně nerozptylovali.

Sedíme tiše, dokud Pán nevloží na někoho z nás břemeno utrpení tohoto světa. Potom ta osoba vstane a promluví."

Cliburne ohleduplně poradil Šamanovi, aby se posadil do střední nebo zadní části místnosti, takže nebudou sedět spolu.

"Je totiž zvykem, aby starší z nás, kteří pro společnost v průběhu mnoha let hodně udělali, seděli vpředu." Důvěrně se k němu nahnul. "Mezi některými kvakery jsme známi jako těžké kalibry," řekl a ušklíbl se.

Shromaždiště bylo malé a prosté. Byla to nabílo natřená hrázděná stavba bez zvonice. Vnitřní stěny byly vybílené, podlaha šedivá. Tmavě natřené lavice byly uspořádány okolo tří stěn, takže tvořily hranaté, mělké U. To umožňovalo, aby si všichni viděli do tváří. Čtyři muži tam už seděli. Šaman se usadil u zadní stěny, blízko dveří, jako někdo, kdo zkouší hloubku vody a strčí prst do nejmělčího místa. Proti němu si sedlo půl tuctu žen a dokonce osm dětí. Všichni starší byli opravdu staří; George Cliburne a pět jeho těžkých kalibrů sedělo zcela vpředu na malé, stopu vysoké plošince.

Bylo tam klidné ovzduší, vyhovující Šamanovu světu ticha.

Chvilemi přicházeli další lidé a bez řečí si sedali.

Nakonec, když už nikdo nepřicházel, Šaman napočítal jedenáct mužů, čtrnáct žen a dvanáct dětí.

Všichni mlčeli.

Bylo to uklidňující.

Myslel na otce a věřil, že i on odpočívá v pokoji.

Myslel na Alexe.

Prosím, vyslal signál do dokonalého ticha, které teď ostatní s ním sdileli. Přes stovky a tisíce mrtvých, ušetři prosím mého bratra. Přiveď mi, prosím, mého bláznivého, milovaného, splašeného bratra domů.

Myslel na Rachel, ale modlit se za ni neodvážil.

Myslel na Hattie, která po matce zdědila oči a úsměv a která tak moc brebentila.

Myslel na Joshuu, který brebentil málo, ale vždy na něj s nadějí upíral zrak.

Tu povstal jeden chudý a křehký muž středních let, o několik stop vystoupil z lavice a začal hovořit. "Tato hrozná válka se konečně chýlí ke konci. Dochází k tomu pomalu, velmi pomalu, ale teď už chápeme, že válka nemůže trvat donekonečna. Mnohé z našich novin volají po tom, aby byl prezidentem zvolen generál Frémont. Tvrdí, že až nastane mír, bude prezident Lincoln vůči Jihu příliš měkký. Tvrdí, že není doba vhodná k odpouštění a že je nutno se na obyvatelích Jihu pomstít.

Ježíš říká ‚Otče, odpusť jim, neboť nevědí, co činí.` A rovněž říká ‚Hladoví-li tvůj nepřítel, nakrm ho, a žízní-li,

dej mu napít.` Musíme zapomenout na hříchy spáchané oběma stranami v této hrozné válce a pomodlit se, aby se brzy naplnila slova žalmu, že milosrdenství a pravda jedno jsou a spravedlnost a mír se s láskou obejmou.

‚Blahoslaveni buďtež, kteříž truchlíte, neboť vám se dostane útěchy.` ‚Blahoslaveni buďtež, kteříž jste trpělivi, neboť vaše bude dědictví země.` ‚Blahoslaveni buďtež, kteříž žízníte po spravedlnosti, neboť žízeň vaše bude uhašena.ţ

‚Blahoslaveni buďtež milosrdní, neboť i vám se dostane milosrdenství.` ‚Blahoslaveni buďtež mírumilovní, neboť vy budete zváni dítkami božími.`"

Posadil se, a opět zavládlo hluboké ticho.

Skoro přesně proti Šamanovi povstala jedna žena. Řekla, že se rozhodla odpustit osobě, která její rodině bolestně ublížila. Přeje si, aby se její srdce zbavilo nenávisti, a touží dát najevo shovívavost, lásku a milosrdenství, ale svádí boj sama se sebou, neboť se dosud brání zapomenutí. Požádala své přátele, aby jí modlitbou pomohli nabýt potřebnou sílu.

Když se posadila, vstala jiná žena, tentokrát ve vzdálenějším koutě, takže jí Šaman neviděl tak dobře na ústa a neměl nejmenší představu, o čem hovořila. Když skončila, lidé seděli dlouho mlčky, dokud nevstal jeden muž v lavici u okna.

Byl to asi dvacetiletý mladík s vážnou tváří. Řekl, že musí udělat důležité rozhodnutí, které ovlivní celý zbytek jeho života. "Potřebuji Pánovu pomoc a vaše modlitby," pravil a posadil se.

Po něm už nepromluvil nikdo. Čas se vlekl a až po drahné chvíli Šaman viděl, jak se George Cliburne obrátil ke svému sousedu a potřásl mu rukou. Byl to signál k rozpuštění shromáždění. Několik lidí v Šamanově sousedství si s ním potřáslo rukama a nastal všeobecný pohyb směrem k východu.

Byla to nejpodivuhodnější bohoslužba, jakou kdy Šaman viděl.

Cestou zpět ke Cliburneovu domu se zamyslel. "Očekává se od kvakera, aby odpustil každý zločin, jakkoliv těžký? A jak je to se zadostiučiněním, když spravedlnost nad příkořím zvítězí?"

"Ach, ve spravedlnost my věříme," pravil Cliburne. "Nevěříme jen v odvetu nebo v násilí."

Šaman věděl, že otec dychtil po pomstě Makwiny smrti a jistě by neváhal pomstít ji i sám. "Svolil byste k násilí, kdybyste byl svědkem, jak někdo zabíjí vaši matku?" zeptal se a byl překvapen, když se Cliburne zasmál.

"Tato otázka padne dříve či později vždy, když se někdo zajímá o pacifismus. Moje matka je už dlouho po smrti, ale kdybych se přece dostal do této situace, věřím, že by mi Pán naznačil, co mám udělat.

"Podivej, Šamane. Jistě nezačneš odmítat násilí kvůli tomu, co ti já tady říkám. To poznání nepřijde odtud," dotkl se svých rtů. "Ani odtud,` dotkl se Šamanova čela.

"Přijde-li, potom musí přijít odtud." Poklepal Šamanovi po hrudi. "A do té doby si musíš připravit svůj meč," pravil, jako kdyby byl Šaman Říman nebo Vizigót a ne hluchý muž, kterého nevzali do armády. "Když potom odepneš svůj meč a odhodíš ho, bude to proto, žes neměl jinou možnost," řekl Cliburne a jak švihl opratěmi, aby popohnal koně, mimoděk mlaskljazykem.

KONEC DENÍKU

"Odpoledne jsme pozváni na čaj ke Geigerovým," řekla Šamanovi matka. "Rachel říká, že musíme přijít. Souvisí to nějak s těmi malými rozumbrady?"

Odpoledne tedy přešli po Dlouhé stezce a usadili se v Geigerovic jídelně. Rachel přinesla Sarah ukázat nový podzimní plášť z tmavozelené vlny. "Je z příze z Coleovy vlny!" Matka jí ho ušila, neboť uplynul rok smutku, řekla. Všichni chválili Lillian za dobrý vkus.

Rachel podotkla, že si plášť oblékne příští pondělí, až pojede do Chicaga.

"Budeš tam dlouho?" zeptala se Sarah a Rachel odpověděla, že ne, že jen pár dní.

"To víš, obchody," řekla Lillian tónem, který prozrazoval silnou nelibost.

Když Sarah spěšně převedla řeč na odporný pach anglického čaje, Lillian si povzdechla a řekla, že je šťastná, že ho má.

"Na celém Jihu není skoro vůbec žádná káva a žádný pořádný čaj. Jay říká, že káva a čaj se ve Virginii prodávají po padesáti dolarech za libru."

"Takže od něj máš zprávy?" zeptala se Sarah.

Lillian přisvědčila. "Píše, že se má chválabohu dobře."

Hattiina tvář se rozzářila, když matka přinesla chléb, ještě teplý z pece. "Dělali jsme ho sami!" hlásila. "Maminka vymísila těsto a my s Joshuou jsme sypali oříšky!"

"Já s Joshuou," opravila ji babička.

"Ale babi, vždyť ty jsi ani nebyla v kuchyni!"

"Tý oříšky jsou prostě báječné," pochválila Sarah děvčátko.

"Sbírali jsme je s Hattii," řekl Joshua pyšně.

"Hattie a já," řekla Lillian.

"Ne, babi, ty jsi tam nebyla. Bylo to přece na Dlouhé stezce. My s Hattie jsme trhali oříšky, když maminka a Šaman seděli na dece a drželi se za ruce."

Na chvíli zavládlo trapné ticho.

"Šaman měl menší problémy s mluvením," řekla Rachel. "Už dlouho necvičil. Trošku mu zas pomáhám, jak jsem byla zvyklá.

Sešli jsme se v lese na cestě, aby si děcka mohla opodál hrát.

Ale příště přijde sem, abychom mohli cvičit u klavíru."

Sarah přisvědčila. "To Robertovi pomůže, když bude na své výslovnosti pracovat."

I Lillian přisvědčila, ale jaksi škrobeně. "Jak je dobře, že jsi doma, Rachel," řekla, vzala Šamanovi šálek a dolila ho tím anglickým čajem.

Druhý den, když se vrátil z návštěv, třebaže to neměl s Rachel dojednáno, procházel se po Dlouhé stezce a potkal ji, jak jde proti němu.

"Kde jsou mí přátelé?"

"Pomáhali při podzimním úklidu, takže propásli čas k spánku, a tak to teď dohánějí."

Obrátil se a kráčel s ní. Les byl plný ptáků a na jednom stromě spatřil pánovitě se čepýřícího kardinála.

"Pohádala jsem se s matkou. Chtěla, abychom jeli do Peorie na Velké svátky. Odmítla jsem, protože nechci, aby mě předváděla perspektivním mládencům a vdovcům. Tak strávíme svátky doma."

"To je dobře," řekl potichu a ona se usmála. Další hádka vznikla kvůli tomu, že bratranec Joea Regensberga se oženil s nějakou jinou a nabídl se, že odkoupí Regensbergovu továrnu na plechové zboží, když se mu nepodařilo získat ji sňatkem. Proto se chystá jet do Chicaga. Prodávat firmu.

"Matku to jistě přejde. Vždyť tě má ráda."

"Však já vím. Nebudeme trochu cvičit?"

"Proč ne!" Podal jí ruku.

Tentokrát cítil, že se jí ruka slabě chvěje. Snad se vyčerpala úklidem, nebo ji vzrušila ta hádka. Odvážil se však doufat, že je to něco víc. Pocítil, jak mezi jejich prsty přeskočila jiskra porozumění, a jejich ruce se maně propletly.

Cvičili spolu ovládání dechu, což je nutné pro zvládnutí správné výslovnosti hlásky P Šaman bez úsměvu opakoval hloupou větu o tom, že prachatý pastor prodával pistole prostořekým pěnkavám. Potřásla hlavou.

"Není to ono. Zkus, jak to říkám já," namítla a položila si jeho ruku na krk.

On však pod prsty cítil jen Rachelino teplé tělo.

Přišlo to neočekávaně a nijak se k tomu nechystal; kdyby to byl připravoval, nikdy by se k tomu neodhodlal. Opatrně klouzal rukou k její tváři a naklonil se k ní. Polibek byl nepředstavitelně sladký, vysněný a vytoužený patnáctiletým chlapcem, který líbá dívku, do níž je beznadějně zamilován.

Vzápětí se ale stal polibkem muže a ženy. Ta vzájemná nenasytnost jej zaskočila, vždyť byla v tak příkrém rozporu se sebeovládáním, které si on uložil, a s věčným přátelstvím, které mu ona nabídla, až se bál tomu uvěřit.

"Rachel...," řekl, když se od sebe odtrhli.

"Ach, bože, ne."

Ale když se k sobě opět přiblížili, její letmé polibky zasypaly jeho tvář jako teplý déšť. Líbal ji na oči, do koutku úst a na nos, vyhýbal se dotyku úst. Cítil, jak se její tělo k němu tiskne.

Rachel nevěděla, zda se má pohoršovat sama nad sebou.

Položila mu třesoucí se ruku na tvář a vedla mu hlavu, aby vtlačil své rty do její dlaně.

Viděl, že mu říká stará známá slova, která obvykle používala Dorothy Burnhamová, když končila vyučování. "Mys lím, že to je pro dnešek všechno," řekla bez dechu. Odvrátila se od něj a Šaman stál a díval se za ní, jak rychle mizí za ohybem Dlouhé stezky.

Večer se pustil do čtení poslední části otcova deníku.

S obavami a nekonečným smutkem sledoval, jak existence Roberta Judsona Colea ubývá. Líčení hrozné války na Rappahannocku, jak je sepsala otcova velká, neposkvrněná ruka, ho zcela strhlo.

Když Šaman dospěl k místu, kde Rob J. objevil Lanninga Ordwaye, na dlouhou dobu přestal číst. Bylo pro něj nepředstavitelné, že po tolika letech hledání otec narazil na jednoho z mužů, kteří způsobili Makwinu smrt.

Celou noc se nemohl od deníku odtrhnout, s očima nízko nad papírem, aby v bledém světle lampy vůbec viděl.

Ordwayův dopis Goodnowovi četl několikrát.

Těsně před svítáním dospěl na konec deníku a současně na konec otcova života. Zcela oblečen strávil osamělou hodinku na své posteli. Když matka vstala, sešel dolů, vyhledal ve stodole Aldena a požádal ho, aby zašel dovnitř. Ukázal matce i Aldenovi Ordwayův dopis a řekl jim, jak k němu přišel.

"V jeho deníku? Tý čteš jeho deník?" zeptala se matka.

"Ano. Chceš si ho také přečíst?"

Zavrtěla hlavou. "Já to nemám zapotřebí. Byla jsem jeho ženou. Já jsem ho znala."

Viděli, že Alden je přepadlý a není ve své kůži, proto všem třem připravila kávu.

"Nevím, co udělat s tím dopisem."

Šaman nechal každého, aby si ho pomalu přečetl.

"Co bys tak moh dělat?" řekl Alden podrážděně. Alden rychle stárne, pomyslel si Šaman. Buď moc pije nebo whisky hůř snáší.

Alden třesoucíma se rukama rozsypal cukr, když si snažil lžičkou nasypat do kávy. "Tvůj táta vyzkoušel všecky prostředky, aby se v případě tý saucký ženský dovolal zákona.

Myslíš, že jenom proto, že v dopise ňákýho mrtvýho chlapa je něčí jméno, to teďka bude někoho zajímat víc?"

"Roberte, kdy už tomu bude konec?" řekla matka trpce. "Kosti té ženy po všechny ty roky spočívají v naší zemi a vy dva, tvůj otec a teď i ty, nedokážete nechat na pokoji ji ani nás. Cožpak nemůžeš ten dopis roztrhat, zapomenout na všechnu starou bolest a nechat tu mrtvou spát?"

Ale Alden zavrtěl hlavou. "Nechci se vás dotknout, paní Coleová, ale pokud de o ty Indiány, tenhle člověk," ukázal na Šamana, "nedá na dobře míněnou radu ani o chlup víc než jeho táta." Pofoukal si kávu, oběma rukama si ji přiložil k ústům a napil se tak zhluboka, že si jistě popálil jazyk. "Kdepak, ten do toho bude až do smrti rejpat, jako vzteklej pes. Stejně jako jeho táta." Podíval se na Šamana. "Jestli si vážíš mý rady, jako že asi ne, měl bys někdy, jak se ti hodí, zajet do Chicaga, podívat se po tom Goodnowovi a zistit, jestli by ti moh něco říct. Jinak seš na nejlepší cestě se usoužit, a nás taky."

Matka Miriam Ferocia si to nemyslela. Když v to odpoledne Šaman přijel do kláštera a ukázal jí dopis, kývla hlavou.

"Tvůj otec mi vyprávěl o Davidovi Goodnowovi," řekla potichu.

"Je-li reverend Goodnow totožný s reverendem Pattersonem může být obviněn z Makwiny smrti."

Matka Miriam si povzdychla. "Šamane, ty jsi lékař, ne policajt. Copak nemůžeš ponechat toho muže božímu soudu?

Co teď zoufale potřebujeme, je lékař." Předklonila se a zahleděla se mu do očí. "I já mám důležité zprávy. Náš biskup nám vzkázal, že nám poskytne prostředky na výstavbu nemocnice."

"Ale to je báječná zpráva, matko představená!"

"Ano, báječná."

Úsměv jí osvítil tvář, napadlo Šamana. Vybavil si to místo v otcově deníku, na kterém popisuje, jak dostala zprávu o smrti svého otce a jak všechen majetek darovala církvi; měl na jazyku otázku, zda to, co jí teď biskup poskytuje, je její dědictví, nebo jen jeho část. Ale její radost by jistě jeho cynismus netolerovala.

"Lidé v tomto kraji budou mít svou nemocnici," řekla rozzářeně. "Ošetřující jeptišky tohoto kláštera se stanou ošetřovatelkami v Nemocnici sv. Františka z Assisi."

"A já budu mít nemocnici, abych se mohl starat o své pacienty."

"Nejen to. Sestry se dohodly, že budeš hlavním lékařem nemocnice."

Na chvili oněměl dojetím. "To je pro mě velká pocta, matko, ` řekl nakonec. "Ale přece se domnívám, že hlavní lékař by měl mít více zkušeností. Měl by být starší. A musíte si uvědomit, že nejsem katolík."

"Kdysi, když jsem začala snít tento sen, jsem doufala, že naším hlavním lékařem bude tvůj otec. Bůh nám seslal tvého otce, aby byl naším přítelem a lékařem. Ale tvůj otec od nás navždy odešel. Teď nám bůh seslal tebe. Tvoje vzdělání, tvoji praxi a v neposlední řadě i tvoje zkušenosti. Tý jsi lékařem Holdenova Přívozu a ty musíš stát v čele nemocnice."

Usmála se. "A pokud jde o tvůj věk, domníváme se, že jsi ten nejstarší mladík, jakého jsme kdy potkaly. Bude to malá nemocnice, jen pětadvacet lůžek, a my všichni porosteme s ní.

Jistě se nebudeš zlobit, když ti něco poradím. Nevzpírej se dobrému mínění, které o tobě ostatní mají. A nebraň se svým aspiracím. Vždyť bůh tě obdařil mimořádnou přízní."

Šaman byl na rozpacích, ale usmál se se suverenitou doktora, kterému právě slíbili nemocnici. "Bude mi ctí vždy vám důvěřovat, matko představená," řekl.

CHICAGO

Šaman se svěřil se svým rozhovorem s představenou kláštera jen matce. Sarah byla překvapena a potěšilo jej, jak upřímně je na něj hrdá. "Jak dobré bude mít tady nemocnici - a s tebou v čele. Otec by byl tak šťastný!"

Podotkl, že katolická arcidiecéze neposkytne na výstavbu peníze, dokud nebudou nakresleny a schváleny plány nemocnice.

"Zatím mě Miriam Ferocia požádala, abych navštívil pár nemocnic a prostudóval jejich organizaci," řekl jí.

Věděl hned, kam pojede a kterým vlakem.

V pondělí odjel na koni do Moline a na pár dní najal pro Bosse stáj. Vlak do Chicaga zastavoval v Moline ve 3.20

odpoledne, aby naložil zemědělské stroje z továrny Johna Deera. Už ve tři čtvrtě na tři čekal Šaman na dřevěném nástupišti.

Když vlak přijel, nastoupil do posledního vagonu a postupoval dopředu. Věděl, že Rachel jen před pár minutami nastoupila do vlaku v Rock Islandu. Našel ji sedět samotnou o tři vozy dál. Byl připraven pozdravit ji bezstarostně a obrátit jejich "náhodné" setkání v žert. Když ho však spatřila, ztratila se jí krev z tváře.

"Šamane ... stalo se něco s dětmi?"

"Ne, ne, nic se nestalo. Jedu do Chicaga ve své vlastní věci," odpověděl. Překvapení se nevydařilo. "Můžu si k tobě sednout?"

"Ovšem."

Ale když si položil kabelu na polici vedle její a sedl si proti ní, zrozpačitěli.

"Minule na té stezce v lese, Šamane..."

"To se mi moc líbilo," pravil pevným hlasem.

"Nerada bych, aby sis z toho udělal chybný závěr."

Zase, pomyslel si v zoufalství. "Doufal jsem, že i tobě se to líbilo," řekl nahlas. Tvář jí zalil ruměnec.

"O to teď nejde. Nesmíme si dopřávat... potěšení, která skutečnost jen zhoršují."

"Co je to skutečnost?"

"Jsem židovská vdova se dvěma dětmi."

"No a?"

"Zapřisáhla jsem se, že už nikdy nedovolím rodičům, aby mi vybrali manžela, ale to neznamená, že přijdu o rozum, až si budu vybírat sama."

Zabolelo to. Ale tentokrát jej nevyslovená slova neodstrašila. "Miluji tě skoro celý život. Nikdy jsem nepotkal ženu, jejíž zevnějšek i nitro by se mi líbilo víc. V tobě je dobro, které potřebuji."

"Šamane, prosím tě." Odvrátila se od něj a začala civět z okna, ale on pokračoval.

"Kdysi jsi mě přinutila ke slibu, že nikdy nerezignuji na život, ani se nestanu pasivním. Nehodlám se vzdát ani tebe.

Chci se s tebou oženit a Hattie a Joshuovi se stát otcem."

Zůstala od něj odvrácená a dívala se na ubíhající pole a farmy.

Řekl, co chtěl říct. Z kapsy vytáhl lékařský časopis a pustil se do čtení článku o etiologii a léčbě černého kašle.

Potom si Rachel zpod sedadla vytáhla pletení. Všiml si, že plete malý svetřík z tmavomodré vlny.

"Pro Hattii?"

"Pro Joshuu." Dlouho si hleděli do očí; potom se slabě usmála a pokračovala v pletení.

Než urazili padesát mil, začalo se šeřit. Přišel průvodčí a zapálil lucerny. Bylo sotva pět hodin, ale jim už vyhládlo.

Šaman vytáhl balíček s večeří. Smažené kuře a jablečný koláč.

Rachel měla s sebou chléb, sýr, vejce natvrdo a čtyři drobné sladké hrušky. Rozdělili se o jeho koláč a o její vajíčka a ovoce. V láhvi měl pramenitou vodu.

Když vlak zastavil v Jolietu, průvodčí lampy zhasl a Rachel na chvíli usnula. Když se probudila, opírala se hlavou o Šamanovo rameno a on ji držel za ruku. Ruku si vymanila, ale hlavu na jeho rameni ještě chvili nechala. Když vlak vyklouzl z temnoty prérie do záplavy světel, právě si česala vlasy a sponku držela sevřenou mezi pevnými bílými zuby. Když s tím skončila, řekla mu, že jsou v Chicagu.

Z nádraží si vzali drožku do Palmerova Illinoiského Penzionu, kde Rachelin advokát pro ni rezervoval pokoj. Šaman se tam rovněž přihlásil a dostal pokoj v pátém poschodí, číslo 508. Dal spropitné recepčnímu a doprovodil ji nahoru do čísla 306.

"Nedáš si něco? Kávu, nebo tak?"

"Ne, Šamane. Už je pozdě a zítra musím zařídit spoustu věcí." Nechtěla ani, aby spolu snídali. "Co kdybychom se tady sešli kolem třetí hodiny? Trochu bych ti před večeří ukázala Chicago."

Řekl, že by to nebylo špatné, a opustil ji. Vyšel nahoru do čísla 508, vybalil si věci a uložil je do přihrádek a zavěsil do skříně. Potom opět sešel dolů na toaletu za hotelem, která byla povzbudivě čistá a dobře udržovaná.

Cestou zpět se na okamžik zastavil ve třetím poschodí a nerozhodně hleděl do chodby směrem k jejímu pokoji. Potom se rozhodl a vyšlapal ještě dvě poschodí.

Ráno, hned po snídani, vyhledal Bridgeton Street, která se ukázala být dělnickou kolonii schoulených dřevěných domků. V čísle 237 otevřela na jeho zaklepání unaveně vypadající mladá žena, držící na rukou novorozeně, s malým chlapcem, držícím se jejích sukní.

Zavrtěla hlavou, když se Šaman zeptal na reverenda Davida Goodnowa. "Pan Goodnow tady už přes rok nežije. Ale říkám vám, že je moc nemocnej."

"Víte, kam se přestěhoval."

"Jo, je v... nějaký nemocnici. Nikdy jsme ho už neviděli.

Každej měsíc mu posiláme do nemocnice penzi. Zařídil to jeho právník."

"Mohl bych dostat jméno té nemocnice? Musím se s ním vidět."

Přikývla. "Dole v kuchyni to mám napsaný." Odskočila, ale v momentě byla zpět. Vlekla za sebou syna a v ruce držela proužek papíru.

"Je to Dearbornskej útulek," řekla. "Na Sable Street."

Označení bylo nenápadné, ale důstojné. Mosazná tabulka byla připevněna na středním sloupku nízké oporné zídky z červených cihel:

DEARBORNSKÝ ÚTULEK pro alkoholiky a duševně nemocné

Byl to trojpatrový obytný dům z červených cihel, s masívními železnými mřížemi na oknech, obehnaný cihlovou zdí ukončenou kovanými železnými hroty.

Za mahagonovými dveřmi byla neosvětlená dvorana, zařízená dvojicí křesel, vycpaných koňskými žíněmi. V

malé

kanceláři vedle dvorany seděl za stolem nějaký muž středního věku a zapisoval něco do obrovské účetní knihy. Když se ho Šaman zeptal, přikývl.

"Pan Goodnow neměl žádnou návštěvu, pámbu ví jak dlouho. Nevím, jestli vůbec někdy nějakou měl. Zapište se do knihy hostí a já zatím skočím pro doktora Burgesse."

Doktor Burgess se dostavil za několik minut. Byl to černovlasý muž nízké postavy, s tenkými, přehnaně elegantními kníry. "Jste příbuzný nebo přítel pana Goodnowa, doktore Cole? Nebo snad má vaše návštěva profesionální charakter?"

"Znám lidi, kteří pana Goodnowa znají," řekl Šaman opatrně.

"Jsem v Chicagu jen nakrátko, a tak mě napadlo, že bych ho mohl navštívit."

Dr. Burgess přikývl. "Návštěvní hodiny jsou odpoledne, ale pro velmi zaměstnaného lékaře můžeme udělat výjimku.

Následujte mě, prosím."

Vystoupili do prvního poschodí a dr. Burgess zaklepal na zamčené dveře, které otevřel vysoký zřízenec. Statný muž je vedl dlouhou chodbou, kde po obou stranách seděly bledé ženy, hovořily spolu nebo hleděly do prázdna. Překročili loužičku moči a Šaman si všiml i rozmazané fekálie. V některých pokojích vedle chodby byly ženy přivázané ke stěně.

Šaman strávil v Ohiu čtyři nepříjemné týdny, když byl na praxi ve Státním útulku pro duševně nemocné, a proto nebyl překvapen zdejším vzhledem ani pachem. Byl šťasten, že neslyší ty zvuky.

Zřízenec odemkl další dveře a vedl je chodbou do mužského oddělení, které nevypadalo o nic lépe než ženské. Nakonec Šamana zavedli do malého pokoje, ve kterém byl stůl a několik dřevěných židlí. Přikázali mu, aby počkal.

Potom se lékař se zřízencem vrátili a dovedli staršího muže oblečeného v pracovních kalhotách s poklopcem bez knoflíků a ve špinavém kabátě od obleku, který měl natažen přímo na spodním prádle. Potřeboval by ostříhat a i jeho šedivý vous byl divoký a nepěstěný. Na rtech měl slabý úsměv, ale oči těkaly ze strany na stranu. "To je pan Goodnow," řekl dr. Burgess.

"Pane Goodnowe jsem dr. Robert Cole.

Tvář se ani nepohnula. Oči se na něj nedívaly.

"Nemůže mluvit," řekl dr. Burgess.

Přesto Šaman vstal ze své židle a přistoupil k tomu muži blíž.

"Pane Goodnowe, říkal ste si někdy Ellwood Patterson."

"Nepromluvil už víc než rok," trpělivě podotkl dr. Burgess.

"Pane Goodnowe, zabil jste a znásilnil zpříkazu Bratrstva hvězdnatého praporu v Holdenově Přívozu jednu indiánskou ženu?"

Dr. Burgess a zřízenec na Šamana bez pohnutí hleděli.

"Nevíte, kde bych mohl najít Hanka Cougha?"

Odpověď nepřicházela.

Zeptal se znovu, hlasitěji. "Kde se teď zdržuje Hank Cough?"

"Má syfilis. Část mozku má paralyzovanou," řekl dr. Burgess.

"Jak víte, že to nesimuluje?"

"Sledujeme ho celou tu dobu a v této věci jsme si jisti.

Proč by někdo simuloval, aby mohl žít v těchto podmínkách?"

"Před lety se tento muž zúčastnil hrozného, nelidského zločinu. Nerad bych viděl, kdyby unikl potrestání," řekl Šaman zatrpkle.

David Goodnow začal slintat. Doktor Burgess se na Šamana podíval a zavrtěl hlavou. "Nemyslím, že potrestání unikl," pravil konečně.

Šamana odvedli stejnou cestou zpět k předním dveřím, kde se s ním dr. Burgess zdvořile rozloučil a připomenul, že

by útulek přivítal chovance ze západního Illinois. Šaman zamrkal, jak ho oslepilo jasné slunce venku. Odporné pachy města se střídaly s příjemnými. Točila se mu hlava. Hluboce zamyšlen přešel několik bloků.

Cítil se jako na konci cesty. Jeden z mužů, kteří zabili Makwu-ikwu, je mrtev. Druhý, jak se právě přesvědčil, se octl za živa v pekle, místo pobytu třetího je neznámé.

Miriam Ferocia měla pravdu, přiznal si. Je načase, aby Makwiny vrahy přenechal spravedlnosti boží a soustředil se na medicínu a na svůj vlastní život.

Nastoupil do koňky, která ho zavezla do středu města a další do Chicagské nemocnice, která mu okamžitě připomenula nemocnici v Cincinnati. Byla to dobrá, velká nemocnice. Skoro pět set lůžek. Když požádal o rozhovor s hlavním lékařem a přednesl, o co mu jde, dostalo se mu zdvořilého přijetí.

Hlavní lékař ho zavedl k primáři chirurgie a ti dva muži mu vyložili své názory na vybavení a zásobování, jaké malá nemocnice potřebuje. Zásobovač nemocnice mu doporučil dodavatelské firmy, které poskytují solidní služby za solidní cenu. Šaman si promluvil i se správcem budovy o tom, kolik bude potřebovat ložního prádla. Všechno si pilně zapisoval do notesu.

Těsně před třetí hodinou, když se vrátil do hotelu Palmer's Illinois House, Rachel na něj čekala ve vestibulu.

"Vše je vyřízeno. O firmu se už starat nemusím," řekla.

Vyprávěla mu, že její právník odvedl bezchybnou práci.

Připravil všechny potřebné dokumenty a většinu aktiv z prodeje dal přepsat na Hattii a na Joshuu.

"To musíme oslavit," řekl Šaman. Pochmurná nálada, která se ho ráno zmocnila, pominula.

Najal první dvoukolou drožku, která jela kolem. Šaman se nechtěl jet podívat na koncertní sál, ani na novou burzu. V Chicagu ho zajímala jediná věc. "Ukaž mi místa, která jsi znala, když jsi tady bydlela," řekl.

"Ale to bude tak nudné!"

"Prosím."

Tak se tedy Rachel nahnula dopředu a dala kočímu pokyny Ze začátku byla v rozpacích, když mu ukazovala obchod s hudebními nástroji, kde si koupila struny a nový smyčec k houslím a kde jí opravovali kolíček. Ale když mu ukazovala, kde si kupovala boty a klobouky a krejčovský salon, kde si za peníze, které jí dal otec k narozeninám, objednala nějaké halenky, začala tomu přicházet na chuť. Projeli dvacet bloků, než ukázala na jednu impozantní budovu, o které řekla, že to je Sinajské společenství. "Tady jsem každý čtvrtek hrávala se svým kvartetem a každý pátek večer jsem sem chodívala na bohoslužby. S Joem jsme se brali jinde. To byla synagoga Kehilat Anše Maarib, kde Joeova teta, Harriet Ferberová, byla popřední členkou.

Před čtyřmi lety se Joe a řada dalších odtrhli od synagogy a založili Sinaj, církev reformního judaismu. Skoncovali s většinou rituálů a tradic a způsobili tady ohromný skandál.

Teta Harriet zuřila, ale nezpůsobilo to mezi námi trvalou roztržku. Když o rok později zemřela, pojmenovali jsme dcerku po ní."

Přikázala kočímu, aby zajel do čtvrti nevelkých, ale luxusních domů. V Týlerově ulici ukázala na dům s hnědou šindelovou střechou.

"Tady jsme bydleli."

Šaman se rozpomenul, jak tehdy vypadala, přimhouřil oči a snažil se zasadit dívku svých snů do toho domu.

O pět bloků dál byla řada obchodů. "Ach, tady musíme zastavit!" řekla Rachel. Vystoupili z bryčky a zašli do obchodu, kde to vonělo kořením a solí. Vstříc jim vyšel stařec s ruměnou tváří a bilými vousy, stejně velký jako Šaman. S radostným úsměvem si utíral ruce do zástěry.

"Paní Regensbergová, to jsem rád, že vás zase vidím!"

"Děkuji vám, pane Freudenthale. I já vás ráda vidím. Ráda bych u vás koupila pár věcí pro matku."

Nakoupila několik druhů uzené ryby, černé olivy a velkou krabici mandlového těsta. Lahůdkář vrhl ostrý pohled po Šamanovi.

"Ehr is nit ah Yiddisheh," oznámil jí výsledek svého pozorování.

"Nein," řekla. Potom, jako kdyby se žádalo vysvětlení, dodala. "Ehr is ein gicteh freint."

Šaman nemusel ani rozumět té řeči, aby věděl, o co jde.

Projela jím vlna rozmrzelosti, ale velmi rychle si uvědomil, že otázka toho starého muže je součástí reality, které teď bude muset čelit, že život s židovskou ženou nebude přinášet jen radosti, jejichž ztělesněním jsou Hattie a Joshua. Když on

a Rachel byli děti, žili v tolerantnějším světě a bylo mezi nimi jen málo rozdílů. Teď, když jsou dospělí, se všechny rozdíly vynoří s plnou naléhavostí.

Když od lahůdkáře převzali všechny balíčky, usmál se na toho starce. "Přeji vám příjemný den, pane Freudeňthale," řekl a následoval Rachel.

Balíčky odnesli do hotelu. Byl právě čas večeře. Šaman by se byl spokojil s hotelovou jídelnou, ale Rachel řekla, že ví o lepších místech. Vzala ho do kavárny Parkman, nevelké restaurace, kam se z hotelu dalo dojít pěšky. Její zařízení bylo neokázalé a ceny mírné, ale jídlo chutné a služby dobré.

Po večeři, když se jí zeptal, co by chtěla dělat dál, řekla, že by se chtěla projít okolo jezera.

Od vody dul vánek a poskytoval příjemné osvěžení po nesnesitelném horku panujícím ve městě. Na obloze zářily hvězdy a měsíc v poslední čtvrti, ale přesto bylo příliš tma, než aby jí viděl na ústa. Proto nehovořili. S jinou ženou by ho to rozčilovalo, ale Rachel jeho mlčení při nedostatečné viditelnosti považovala za přirozené.

Procházeli se po jezerní promenádě. U jedné pouliční lampy zastavila a ukázala dopředu, směrem k shluku žlutých světel. "Slyším odtud nějakou příšernou hudbu, samý cimbál! ` Když došli k tomu osvětlenému místu, uviděli něco divného.

Byla to kruhová plošina, velká jako dojírna ve chlévě, a na ní byla upevněna dřevěná zvířata. Nějaký útlý muž se zjizvenou a větrem ošlehanou tváří otáčel velikánskou klikou.

"To je nějaký hrací automat?" zeptala se Rachel.

"Ne," odpověděl francouzsky. "To je kolotoč. Vyberete si nějaké zvíře a vozíte se na něm. Trés drole, trés plaisant.

Jedna jízda dvacet centů, paničko."

Šaman si sedl na hnědého medvěda, Rachel jela na koni natřeném křiklavou červení. Francouz s funěním točil

klikou a oni se pomalu začali točit.

Ve středu kolotoče visel ze sloupu mosazný kruh a pod ním byl nápis, že každý, kdo se dokáže za jízdy toho kruhu dotknout, dostane jednu jízdu zadarmo. Kruh byl nepochybně mimo dosah většiny publika, ale Šaman natáhl své dlouhé tělo. Když kolotočář viděl, že se Šaman snaží dosáhnout na kruh, začal kroutit klikou rychleji, ale přesto Šaman na druhý pokus na kruh dosáhl.

Tímto způsobem získal pro Rachel několik volných jízd.

Majitel však brzy vyhlásil přestávku, aby si odpočinul.

Šaman slezl z hnědého medvěda a začal točit klikou sám. Točil rychleji a rychleji a šarlatový kůň přešel z klusu do cvalu.

Rachel zvrátila hlavu dozadu a výskala štěstím jak dítě. Když ho míjela, viděl její svítící bělostné zuby. Na jejím půvabu však nebylo ani dost málo dětského. Všiml si toho nejen Šaman.

Francouz, který se už chystal zavírat, z ní nemohl oči odtrhnout. "Jste mí poslední zákazníci v roce 1864," řekl Šamanovi. "Sezóna končí. Brzy přijde mráz." Rachel absolvovala jedenáct jízd. Bylo zřejmé, že majitele zdrželi. Šaman, když platil, mu dal tučné spropitné a ten muž daroval Rachel bílý skleněný džbánek, na němž byla namalována kytice růží.

Do hotelu se vrátili vyvětraní a šťastní.

"Bylo to báječné," řekla u dveří pokoje 306.

"Také si myslím." Než mohl cokoliv dodat, zlehka ho políbila na tvář, otevřela dveře a zmizela v nich.

Ležel hodinu oblečený na posteli a díval se do stropu.

Nakonec vstal a sešel dvě poschodí dolů. Chvíli to trvalo, než odpověděla na jeho klepání. Skoro ztratil odvahu a otočil se k odchodu, ale nakonec se dveře otevřely. Stála v nich v županu.

Chvíli stáli a mlčky se na sebe dívali. "Půjdeš dál nebo mám já vyjít ven'?" zeptala se. Byla viditelně nervózní.

Vešel do jejího pokoje a zavřel za sebou.

"Rachel," pravil, ale ona mu zakryla ústa rukou. "Když jsem byla mladá dívka, často jsem chodívala po Dlouhé stezce a zastavovala jsem se na jednom překrásném místě, kde les zabíhal do řeky. Bylo to právě na hranicích mezi našimi pozemky. Říkala jsem si, že až dospěješ, postavíš na tom místě dům a zachráníš mě před tím, abych se musela vdát za nějakého stařík a se zkaženými zuby. Představovala jsem si naše děti.

Chlapečka, který by byl podobný tobě, a tři děvčátka, ke kterým by ses choval s láskou a trpělivostí a dovolil bys jim chodit do školy a zůstat doma, dokud nebudou připravena odejít."

"Miloval jsem tě celý život."

"Já vím," řekla a zatímco ji líbal, ona mu rozepínala knoflíčky u košile.

Lampu nechali svítit, aby spolu mohli mluvit a dívat se na sebe.

Když se pomilovali, usnula rychle jako kočka. On ležel vedle ní a studoval její dech. Po chvíli se probudila a když ho spatřila, oči se jí rozšířily.

"I když jsem byla vdaná za Joea... i když jsem se stala matkou jeho dětí, stále jsem snila o tobě."

"Já jsem to tušil. Proto mě to tak trápilo."

"Já se bojím, Šamane."

"Čeho, Rachel?"

"Na celé roky jsem pohřbila naději, že by se moje sny mohly uskutečnit... Víš, co udělá židovská rodina dodržující příkazy, když někdo vstoupí do manželství s někým jiné víry?

Zakryjí zrcadla látkou a drží smutek. Oplakávají mrtvého."

"Neboj se. Budeme s nimi hovořit, dokud to nepochopí."

"A co když to nepochopí nikdy'?"

Pocítil bodnutí strachu, ale té otázce se nebylo možno vyhnout. "Když to nepochopí, potom se musíš rozhodnout," řekl.

Dívali se na sebe.

"Nikdy se nevzdáme života, ani jeden z nás," řekla Rachel.

"Je to tak správně?"

"Správně."

Uvědomil si, že si právě vzájemně slíbili oddanost a podporu, upřímněji než pod přísahou. Přitáhl ji k sobě a zaklesli se do sebe, jako by ten druhý představoval záchranný vor.

Nazítří, když se vlakem vraceli na západ, spolu hovořili.

"Musíš mi poskytnout čas," řekla Rachel.

Když se zeptal, kolik času, řekla, že by to chtěla otci oznámit osobně, ne v propašovaném dopise. "Už to nemůže dlouho trvat. Všichni říkají, že válka spěje ke konci."

"Už jsem na tebe čekal dost dlouho. Řekl bych, že ještě chvili počkat můžu," pravil. "Ale nechci se s tebou scházet tajně. Chci, abych pro tebe mohl přijít domů a abych si tě mohl odvést. A chci trávit čas s Hattii a s Joshuou, abychom se navzájem dobře poznali."

Rachel se usmála a přikývla. "Ano," řekla a uchopila ho za ruku.

V Rock Islandu ji čekala Lillian. Šaman vystoupil z vlaku v Moline a v nájemné stáji se přihlásil o svého koně. Jel třicet mil proti proudu řeky a na přívozu se dal převézt přes Mississippi do Clintonu v Iowě. Ubytoval se v hotelu

Randall, v luxusním pokoji s mramorovým krbem a tekoucí teplou a studenou vodou. V hotelu byly nádherné toalety, přístupné z každého poschodí. Příští den však pro něj z profesionálního hlediska znamenal zklamání, když přišel na návštěvu do Inmanovy nemocnice. Byla malá, asi taková, jakou plánovali pro Holdenův Přívoz, ale špinavá a špatně vedená. Dostal lekci, jak se to dělat nemá. Utekl odtud, jak nejdřív se dalo, a zaplatil kapitánovi jednoho nákladního člunu, aby jeho a Bosse svezl po proudu do Rock Islandu.

Když jel směrem k Holdenovu Přívozu, začal padat studený déšť, hřály ho však myšlenky na Rachel a jejich společnou budoucnost.

Když byl konečně doma a postaral se o koně, zašel do kuchyně. Našel matku, jak ztuha sedí na hraně židle.

Nepochybně na něj dychtivě čekala, protože hned jak vstoupil do dveří, vyhrkla z ní ta zvěst.

"Náš Alex žije," řekla Sarah. "Je válečným zajatcem."

TELEGRAM

Dopis od manžela doručili Lillian Geigerové den předtím.

Jason psal, že na seznamu válečných zajatců Konfederace si všiml jména desátníka Alexandra Bledsoea. Alex

byl zajat vojáky Unie u Perryville v Kentucky, dne 11. listopadu 1862.

"To proto z Washingtonu neodpovídali na naše dopisy, ve kterých jsme se ptali po zajatci jménem Alexander Cole ", řekla Sarah. "Používal jméno mého prvního muže."

Šaman jásal. "Přece jen žije. Hned jdu napsat, aby nám sdělili, kde ho drží."

"To bude trvat celé měsíce. Jestli ještě žije, je v zajetí skoro tři roky. Jason psal, že podmínky v zajateckých táborech

na obou stranách fronty jsou hrozné. Říká, že bychom se měli pokusit dostat k Alexovi přímo."

"Tak potom do Washingtonu zajedu."

Ale jeho matka zavrtěla hlavou. "Četla jsem v novinách, že do Rock Islandu a do Holdenova Přívozu přijede Nick Holden, aby řečnil v prospěch Lincolnova znovuzvolení. Zajdu za ním a požádám ho o pomoc při hledání Alexe."

Šaman byl zmaten. "Proč bychom měli chodit za Nickem Holdenem a ne za naším kongresmanem nebo senátorem? "Taťka Holdenem pohrdal, že pomáhal při likvidaci Sauků."

"Nick Holden je asi Alexův otec," odpověděla potichu.

Šaman na okamžik oněměl.

"... vždycky jsem si myslel... vlastně... Alex si myslel, že jeho pravý otec je kdosi, kdo se jmenoval Will Mosby."

Matka na něj pohlédla. Byla velmi bledá, ale oči měla suché.

"Když zemřel můj první manžel, bylo mi sedmnáct let. Zůstala jsem sama ve srubu uprostřed prérie, tam, kde je teď Schroederova farma. Pokoušela jsem se hospodařit sama, ale neměla jsem na to dost sil. Tato země mě rychle zlomila.

Neměla jsem peníze. Neměla jsem se čím živit, a kromě toho bylo v okolí jen málo lidí. První mě našel Will Mosby. Byl to kriminálník, na dlouhá období mě opouštěl, ale když se vrátil zpět, měl vždycký spoustu peněz. Potom se začal okolo motat Nick.

Oba to byli hezcí, šarmantní muži. Nejdřív jsem si myslela, že o sobě vzájemně nevědí, ale když jsem se octla v jiném stavu, odvrátili se ode mne oba a jeden druhého obviňovali z otcovství."

Šamanovi jako by zdřevěněl jazyk. "To ti vůbec nijak nepomáhali?"

Trpce se na něj usmála. "Nestálo to za řeč. Myslím, že Will Mosby mě měl rád a že by si mě byl nakonec vzal, ale vedl nebezpečný, bezstarostný život a koledoval si o to, aby ho zabili. Nick se držel stranou, třebaže jsem si vždycky myslela, že právě on je Alexův otec. Na pozemcích se usadili Alma a Gus a předpokládám, že Nick věděl, že se Schroederovi o mě postarají.

Když jsem rodila, Alma byla u toho, ale v první pomoci se vyznala mizerně a většinou jsem jí j á musela radit, co má dělat. Když se Alex narodil, prvních pár let bylo prachšpatných. Nejprve mi vypověděly nervy, potom žaludek a nakonec jsem dostala ledvinové kameny." Potřásla hlavou. "Tvůj otec mi zachránil život. Než se objevil, nikdy jsem nevěřila, že by na světě existoval jediný laskavý a slušný muž.

Problém je v tom, že jsem hřešila. Když jsi přišel o sluch, pochopila jsem, že to je trest a že je to moje vina, a sotva jsem ti byla schopná přijít na oči. Tak velmi jsem tě milovala a svědomí mě tížilo." Natáhla ruku a dotkla se jeho tváře.

"Lituji, žes měl tak slabou a hříšnou matku."

Šaman ji uchopil za ruku. "Ne, nejsi ani slabá, ani hříšná.

Jsi silná žena, která musela mít opravdovou odvahu, aby přežila. I to, žes mi vypověděla svůj příběh, vyžadovalo odvahu. Nejsem hluchý tvojí vinou, mamko. Bůh tě nechce trestat. Nikdy jsem na tebe nebyl tak hrdý, nikdy jsem tě víc nemiloval než právě teď."

"Děkuji ti, Šamane," řekla, a když ji teď políbil, měla vlhkou tvář.

Pět dní předtím, než měl Nick Holden řečnit v Rock Islandu, mu Šaman nechal vzkaz u předsedy okresního výboru Republikánské strany. Stálo v něm, že dr. Robert Jefferson Cole by byl hluboce zavázán, kdyby se mu dostalo příležitosti promluvit s komisařem Holdenem v důležité a naléhavé věci.

V den prvního mítinku se Šaman dostavil do Nickova velkého hrázděného domu v Holdenově Přívozu, kde jakýsi tajemník přikývl, když se dozvěděl jeho jméno.

"Komisař vás očekává," řekl ten muž a zavedl Šamana do kanceláře.

Holden se od té doby, co ho Šaman naposledy viděl, dost změnil. Byl sebejistý, jeho šedé vlasy už řídly, v koutcích nosu mu byly vidět pavučinky žilek. Přes to všechno to byl ještě dobře vyhlížející muž. Jeho sebevědomí mu sedělo jako dokonale ušitý oblek.

"Proboha, ty jsi jistě ten maličký, mladší syn, že ano? A teď je z tebe doktor. Opravdu mě těší, že tě vidím. Mám rád dobrou venkovskou stravu, tak co bys řek tomu, kdybysme se sešli v jídelně Anny Wileyové a kdybych tě pozval na večeři."

Šaman četl otcův deník jen docela nedávno a stále ještě se díval na Nicka očima a perem Roba J Colea, a poslední věcí po které toužil, bylo zasednout s ním k jednomu stolu. Ale uvědomoval si, proč je tady, a tak svolil, že pojede s Nickem v jeho kočáře do jídelny penzionu na Main Street. Nejdříve se ovšem zastavili v obchodě, kde Šaman čekal, než si Nick, jako každý správný politik, potřese rukou se všemi chlapy na

verandě, a než přesvědčí každého, aby se přivítal s "mým dobrým přítelem, naším doktorem".

V jídelně Anny Wileyové způsobil jejich příchod pravé pozdvižení. Šaman si dal její znamenitou roštěnku a její průměrný jablečný koláč. Konečně se dostal k tomu, aby řekl Nickovi Holdenovi o Alexovi.

Holden poslouchal, aniž mu skočil do řeči, a potom přikývl.

"Je zajatcem už dva roky, že jo."

"Ano, pane. Je-li ještě vůbec naživu."

Nick z náprsní kapsy vytáhl doutník a nabídl mu. Když Šaman odmítl, ukousl špičku a zapálil si. Zamyšleně vyfukoval malé obláčky kouře směrem k Šamanovi "Proč přicházíš za mnou."

"Matka si myslí, že by vás to mohlo zajímat," řekl Šaman.

Holden na něj pohlédl a potom přikývl. Usmál se. "Tvůj táta a já... Víš, když jsme byli mladí, byli jsme přátelé. Zažili jsme spolu ty starý dobrý časy."

"Vím," pravil Šaman suše.

Něco v jeho tónu muselo Nická varovat, aby změnil řeč. Znovu přikývl. "Tak jo, vyřiď tvý máti moje nejvřelejší pozdravy. A řekni jí, že se budu v této věci angažovat osobně."

Šaman mu poděkoval. Ale když se vrátil domů, napsal svému kongresmanovi a svému senátorovi o pomoc při hledání Alexe.

Pár dní po návratu z Chicaga oznámili Šaman i Rachel svým matkám, že se rozhodli spolu žít.

Sarah sevřela rty, když to slyšela, ale nevypadala překvapená. "Jistě budeš hodný na její děti, stejně jako byl taťka hodný na Alexe. Když budeš mít svoje děti, budou pokřtěné?"

"To nevím, mamko. Tak daleko ještě nejsme."

"To kdybych já byla na vašem místě, určitě už bych se o to zajímala." To bylo všechno, co k této věci řekla.

Rachel takové štěstí neměla. Často se s matkou hádala.

Lillian byla k Šamanovi zdvořilá, když přišel do jejího domu, ale neprojevovala žádnou srdečnost. Bral Rachel a obě děti na projížďky ve své bryčce, kdykoliv to bylo možné, ale příroda se proti nim spikla. Počasí se vždy pokazilo. Léto a horko přišlo ten rok brzy, skoro úplně bezjara, a stejně tak si pospíšila i zima. Říjen byl ledový. Šaman našel ve stodole otcovy brusle; v Haskinsově obchodě koupil dětem dvojité brusle a bral je bruslit na zamrzlé buvolí napajedlo. Bylo však příliš chladno, než aby je to dlouho bavilo. V den voleb, kdy byl Lincoln snadno znovu zvolen, padal sníh, a osmnáctého se okolo Holdenova Přívozu přehnala sněhová bouře. Země zůstala bílá až do jara.

"Všiml sis jaké má Alden křeče," zeptala se Šamana matka jednoho rána.

Pokud šlo o tuto věc, sledoval Aldena už delší dobu. "Má Parkinsonovu nemoc, mamko."

"Co to, proboha, je?"

"Nevím, co to třesení způsobuje, ale nemoc postihuje ovladače svalů."

"Bude muset umřít?"

"Někdy to způsobuje smrt, ale ne moc často. Spíš bude pomalu chřadnout. Možná bude mrzák."

Sarah přikývla. "Je chudák už moc starý a nemocný na to, aby vedl farmu. Měli bychom tím pověřit Douga Penfielda a najmout mu nějakého pomocníka. Můžeme si to dovolit?"

Aldenovi platili dvaadvacet dolarů měsíčně a Dougovi deset.

Šaman chvíli rychle počítal a potom přikývl.

"Co bude ale s Aldenem?"

"Zůstane ve svém srubu a samozřejmě se o něj postaráme.

Horší bude ho přesvědčit, aby přestal dělat těžkou práci."

"Nejlepší by bylo pověřit ho nějakými věcmi, které nevyžadují velkou námahu," řekla vychytrale a Šaman znovu přikývl.

"Myslím, že bych pro něj něco měl," řekl.

Toho večera odnesl do Aldenova srubu "skalpel Roba J.".

"Potřebuješ ho nabrousit?" zeptal se Alden, když bral skalpel do ruky.

Šaman se usmál. "Ne, Aldene. Brousím si ho sám. Je to chirurgický nůž, který je v naší rodině už stovky let.

Otec mi vyprávěl, že v domě jeho rodičů visel na stěně v zaskleném rámu. Potěšilo by mě, kdybys mi na něj mohl udělat podobný rám."

"Proč ne." Alden převracel skalpel v prstech. "Je to sakra dobrá ocel."

"To rozhodně. Ostří bezvadně drží."

"Moh bych ti virobit stejnou kudlu jako je tahle, kdybys chtěl."

To Šamana zaujalo. "Ty bys to dokázal? Mohl bys ho udělat s delší čepelí, ale užší?"

"Žádnej problém," řekl Alden a Šaman se snažil nevšimnout si, jak se Aldenovi třese ruka, když mu skalpel vracel.

Bylo to velmi zlé. Být tak blízko Rachel, a přece tak daleko. Neměli se kde milovat. Prodírali se hlubokým sněhem do lesa, s rukama vzájemně propletenýma jako medvědi. Vyměňovali si ledové polibky a mazlili se přes tlustý oděv. Z Šamana se stal morous. Všiml si, že Rachel se objevily pod očima tmavé kruhy.

Když se rozešli, Šaman přidal do kroku. Jednoho dne se brodil po Krátké stezce a zaznamenal, že ze sněhu trčící část dřevěné desky, označující hrob Makwa-ikwy, je zlomená.

Povětrnostní podmínky způsobily, že runovité značky, které Alden na otcův příkaz vyryl, byly skoro neviditelné. Pocítil, jak ze země a ze sněhu stoupá Makwin hněv. Do jaké míry je to asi představivost, a do jaké podvědomí?

Udělal jsem., co jsem mohl. Co ještě můžu dělat? Musím. se v životě starat i o jiné věci než o tvůj věčný spánek, říkal jí rozmrzele. Otočil a s námahou kráčel sněhem zpět k domu.

Odpoledne zašel do domu Betty Cummingsové, která trpěla těžkým revmatismem v obou ramenech. Přivázal koně a šel k zadnímu vchodu, kde si všiml těsně za stodolou dvojité stopy a řady podivných otisků.

Brodil se závějemi a poklekl, aby stopy prozkoumal.

Otisky ve sněhu byly trojúhelníkového tvaru. Nořily se do povrchu asi šest palců a v závislosti na hloubce poněkud kolísala jejich velikost.

Tyto trojúhelníkové rány v bělostném sněhu nebyly zakrvavené a bylo jich mnohem víc než jedenáct.

Zůstal klečet a zíral na ně.

"Doktore Cole'?"

Paní Cummingsová vyšla ven, naklonila se nad něj a dotkla se jeho tváře.

Vysvětlila, že otvory způsobily lyžařské hole jejího syna.

Měl moderní lyže a hole z hikorového dřeva, s konci seříznutými do špiček.

Byly příliš velké.

"Není vám nic, doktore Cole'?" Třásla se zimou a zavinula se lépe do své šály. Šaman se náhle zastyděl, že zdržuje revmatickou stařenu v té zimě.

"Docela nic mi není, paní Cummingsová," pravil. Vstal a následoval ji do teplé kuchyně.

Alden na rámu pro skalpel Roba J. odvedl dokonalou práci.

Vyrobil ho z dubového dřeva. Od Sarah si vyprosil zbytek modrého sametu, kterým rám vyložil. "Nemoh jsem ale najít kousek vhodnýho skla. Musel jsem koupit v Haskinsovým obchodě nový sklo. Doufám, že bude dobrej."

"Je víc než dobrý." Šaman byl velmi potěšen. "Bude viset v přední hale," řekl.

Ještě víc byl potěšen, když uviděl skalpel, který Alden podlejeho pokynů vyrobil.

"Vykoval jsem ho ze starýho cejchovadla. Ještě zbylo dost dobrý oceli na další dvě nebo tři takový kudly, kdybys měl zájem."

Šaman se posadil s papírem a tužkou a nakreslil skalpel na přípravu preparátů a amputační vidlici. "Myslíš, že bys to dokázal."

"O tom vůbec nepochybuj."

Šaman si ho zamyšleně prohlížel. "Brzy tady budeme mít nemocnici, Aldene. To znamená, že budeme potřebovat nástroje, postele, židle - všechny tyto věci. Co kdybys je pro nás vyráběl? Případně s nějakým pomocníkem."

"No jo, to by bylo hezký, ale... Nemyslím, že bych na to všecko měl dost času."

"Ano, to je zřejmé. Ale předpokládám, že na práci na farmě k Dougovi Penfieldovi někoho najmeme a ty na ně jen párkrát za týden dohlédneš a řekneš jim, co mají dělat."

Alden chvili uvažoval a potom přikývl. "To by šlo."

Šaman zaváhal. "Aldene... jak je to s tvou pamětí?"

"No, řek bych, že stejný jak u kdekoho jinýho."

"Řekni mi tak podrobně, jak si vzpomeneš, kde byli všichni toho dne, kdy zabili Makwu-ikwu."

Alden si zhluboka povzdechl a obrátil oči k nebesům. "Tý s tím v životě nepřestaneš." Ale po chvíli přemlouvání se rozhodl, že bude spolupracovat. "Tak jo. Začnu s tebou. Tys spal v lese, řek bych. Tvůj táta jezdil po pacientech. Já jsem byl u Hanse Gruebera. Pomáhal jsem mu se zabijačkou, výměnou za to, že tvýmu tátovi půjčil volky na rozvezení hnoje na pastviny... Na nikoho jsme nezapomněli?"

"Na Alexe, matku, Měsíc, Přicházejícího Zpívajícího."

"Jo. Alex byl někde pryč. Chytal ryby nebo si někde hrál, co já vím? Tvá máma a Měsíc... se mi zdá, že uklízely chladírnu, aby bylo kam pověsit maso ze zabijačky. Ten velkej Indián dělal s dobytkem a později v lese." Naklonil se k

Šamanovi.

"Tak co, jakou mám paměť?"

"Makwu našel Jason. Jak ten trávil den?"

Alden se rozhořčil. "Jak to mám, do prdele, vědět. Když chceš vědět o Geigerovi, zeptej se jeho ženy."

Šaman přikývl. "Asi to udělám," řekl.

Ale když se vrátil do domu, všechny myšlenky mu vyprchaly z hlavy, neboť matka řekla, že přijel Caroll Wilkenson se zprávou. Přišla na telegrafní úřad v Rock Islandu.

Když trhal obálku, prsty se mu třásly stejně jako Aldenovi.

Sdělení bylo stručné a úředně suché:

Desátník Alexander Bledsoe z 38. Louisianského pluku jízdních střelců je v současné době internován jako válečný zajatec v zajateckém táboře Elmira, stát New York. Dejte mi, prosím, vědět, pokud mohu být jinak nápomocen. Hodně štěstí.

Nicholas Holden, Komisař Spojených států pro otázky Indiánů.

TÁBOR V ELMIŘE

V úřadovně ředitele banky pohlédl Charlie Anderson na sumu, na kterou je vystaven šek, a sešpulil rty.

Třebaže to byly Šamanovy vlastní peníze, otevřeně vysvětlil Andersonovi důvod, proč si je vybírá, neboť věděl, že na bankéře se může spolehnout. "Nemám nejmenší zdání, co bude Alex potřebovat. Ale ať je kde je, potřebuji peníze, abych mu pomohl."

Anderson přisvědčil a vyšel z kanceláře. Když se vrátil, nesl hromadu bankovek v malém látkovém košíčku. Přinesl i opasek na bezpečnou přepravu peněz. "Malý dárek banky vzácnému příznivci. Přijměte naše nejupřímnější přání a malou radu, nemáte-li nic proti tomu. Noste peníze v opasku a opasek na holém těle, pod prádlem. Máte pistoli?"

"Ne."

"Tak si nějakou kupte. Tam, kam jedete, jsou nebezpeční chlapíci, kteří by pro tolik peněz neváhali zabít."

Šaman bankéři poděkoval a uložil peníze i opasek do malého čalouněného kufříku, který si s sebou přinesl. Jel po Hlavní třídě, když si uvědomil, že vlastně má zbraň, kolt ráže 44, který otec vzal jednomu mrtvému konfederátovi, aby zabil zraněného koně. Obvykle Šaman cestoval neozbrojen, ale nemohl připustit, aby se mu při hledání Alexe něco postavilo do cesty, a tak obrátil koně a zajel do Haskinsova obchodu, kde koupil krabičku nábojů do čtyřiačtyřicítky. Když příštího rána opouštěl Holdenův Přívoz, horní přihrádku jediného zavazadla, které si kromě lékařské kabely nesl, zabíral těžký revolver a střelivo.

Do Caira se plavil parníkem a odtud se vydal na východ železnicí. Třikrát dlouho stáli, když vlak pouštěl před sebe vojenské transporty. Únavná cesta se protáhla na čtyři dny a čtyři noci. Když opustili Illinois, zmizel sníh, zimě však neunikli. V železničních vagonech, kolébajících se ze strany na stranu, vnikal Šamanovi do kostí nepříjemný chlad. Když konečně dorazil do Elmiry, byl celý utrmácený, ale nepokusil se ani vykoupat a převléci se a hned vyrazil po Alexově stopě, hnán neodolatelnou touhou přesvědčit se, zda je bratr naživu.

U východu z nádraží nevěnoval pozornost dvoukolé drožce a místo toho si najal lehkou kolesku, aby mohl sedět vedle kočího a dívat se, co říká. Vozka mu pyšně sdělil, že město už dosáhlo patnácti tisíc obyvatel. Projížděli úhledným městem s malými domy, směrem k periférii, a po Vodní ulici jeli podél čehosi, o čem ten člověk říkal, že to je řeka Chemung. Brzy se objevil dřevěný plot, obklopující vězení.

Vozka byl hrdý na místní samosprávu a ohromoval svého cestujícího stále novými a novými informacemi. Řekl Šamanovi, že plot "z nehoblovanejch desek" je vysoký dvanáct stop a ohraničuje osmadvacet akrů pozemku, na kterých žije víc než deset tisíc zajatých vojáků Konfederace. "Byly doby, že tady těch parchantů bejvalo i dvanáct tisíc," řekl.

Čtyři stopy pod vrcholem plotu byla vybudována lávka, po níž patrolovaly ozbrojené stráže.

Sjížděli západní Vodní ulicí, kde si místní podnikavci udělali z tábora výdělečnou atrakci. Dřevěná věž o výšce třípatrového domu, opatřená schodištěm vedoucím na plošinu se zábradlím, umožňovala každému, kdo měl zbytečných patnáct centů, aby se dosyta vynadíval na ty muže za plotem, chodící v kruhu husím pochodem.

"Bejvaly tady ty věže dvě. A celá řada stánků s občerstvením. Zvědavcům se tady prodávaly buchty, keksy, buráky, limonáda a pivo. Ale ta zasraná armáda to všecko zakázala."

"To je škoda."

"No jo. Nechcete zastavit a kapku se zhora porozhlídnout?"

Šaman zavrtěl hlavou. "Jen mě, prosím vás, zavezte k hlavní bráně tábora."

Strážný u brány byl černoch a vypadal velmi vojensky Zdálo se, že většina strážných jsou černoši. Šaman následoval vojáka do hovorny štábu, kde se představil službukonajícímu seržantovi a požádal o dovolení vidět zajatce jménem Alexander Bledsoe.

Seržant se chvíli radil s poručíkem, který seděl za stolem v mrňavé kanceláři, a potom se vynořil a zamumlal, že z Washingtonu přišla ve prospěch dr. Colea přímluva. Nick Holden se Šamanovi začal jevit v příznivějších barvách.

"Návštěvy se nepovolujou dýl než na devadesát minut."

Seržant nařídil vojínovi, aby Šamana zavedl k jeho bratrovi do stanu 8-C. Šaman následoval černocha po

zmrzlé, od vozů rozježděné cestě hluboko do nitra tábora. Všude, kam dohlédl, byli zajatci, ochablí, zbědovaní, mizerně oblečení. Hned pochopil, že jsou vyhladovělí. Všiml si dvou mužů stojících u převráceného sudu a stahujících potkana.

Minuli spoustu nízkých dřevěných baráků. Za baráky byly řady stanů a za stany se táhlo dlouhé úzké jezírko, které nepochybně sloužilo jako otevřená stoka, neboť čím víc se k němu Šaman přibližoval, tím odpornější byl zápach.

Nakonec ten černošský voják zastavil před jedním ze stanů.

"Tady je ta vosum-cé, vašnosto," řekl a Šaman mu poděkoval.

Vevnitř našel čtyři muže, jejichž tváře byly zrudlé chladem.

Nepoznával nikoho z nich a napadlo ho, že některý z nich se

jmenuje náhodou stejně jako Alex a že on vážil celou tu cestu jen kvůli hloupé shodě.

"Hledám desátníka Alexandra Bledšoe."

Jeden ze zajatců, ještě skoro chlapec, jehož tmavé kníry byly k jeho vychrtlé tváři příliš velké, kývl bradou směrem k něčemu, co vypadalo jako hromada hadrů. Šaman se opatrně přiblížil, jako kdyby za špinavými šaty číhalo divoké zvíře.

Dva pytle od krmiva, kus kobercoviny, cosi, co kdysi mohlo být kabátem. "Má zakrytou tvář, aby nenachlad," řekly tmavé kníry, sklonily se a odtáhly jeden z pytlů.

Byl to jeho bratr, i když tak nevypadal. Kdyby se potkali na ulici, Šaman by jej asi nepoznal. Alex se totiž velmi změnil.

Byl velmi hubený a tvář měl zestárlou zkušenostmi, na které Šaman raději nechtěl ani pomyslet. Šaman jej uchopil za ruku.

Potom Alex otevřel oči a nechápavě na Šamana hleděl.

"Velký," řekl Šaman ale další slova se mu vzpříčila v krku.

Alex na něj zmateně zamrkal. Potom, pomalu jako přiliv omývající břeh, se do jeho mysli vplížilo pochopení. Alex se rozplakal.

"Co je s mamkou a taťkou?"

To byla první slova, která mu Alex řekl, a Šaman bez zaváhání instinktivně zalhal. "Jsou v pořádku."

Bratři seděli a drželi se za ruce. Měli si mnoho co říct, měli tolik otázek na jazyku, že na celou věčnost oněměli. Až po čase se Šamanovi vrátila řeč, ale Alex se nechytal. Přes vzrušení ho opět přemáhal spánek. To Šamanovi naznačilo, jak je nemocen.

Představil se ostatním čtyřem mužům a oni se představili jemu. Berry Womack ze Spartanburgu v Jižní Karolině byl nízký a podsaditý špinavý blonďák. Fox J. Byrd z Charlottesvillu ve Virginii měl ospalou tvář a ochablou pokožku, jako kdyby kdysi byl tlustý. James Joseph Waldron z Van Burenu v Arkansasu byl sporý, snědý. Byl ze všech nejmladší a jak Šaman usoudil, nebylo mu víc než sedmnáct let. A nakonec Barton O.

Westmoreland, chlapec s dlouhými kníry, který Šamana vyzval, aby mu říkal Knoflíčku, a vesele mu potřásl rukou.

Zatímco Alex spal, Šaman ho vyšetřil.

Levou nohu měl pryč.

"... postřelili ho?"

"Ne, pane," řekl Knoflíček. "Náhodou sem byl u toho.

Dovezli nás sem vlakem ze zajateckýho tábora v Point Lookoutu v Marylandu. Bylo to vloni, šestnáctýho července...

Nojo, v Pennsylvánii... přesnějc u Shololy v Pennsylvánii bylo hrozný železniční neštěstí. Zahynulo vosumačtyřicet zajatců a sedumnáct federálních strážců. Hnedka je tam na poli u trati pochovali, zrovinka jako po bitvě.

Pětačtyřicet nás bylo zraněnejch. Alex měl nohu škaredě rozdrcenou, tak mu ji hned uřízli. Já jsem měl dovopravdy štěstí. Měl jsem jenom vykloubený rameno."

"Váš bratr se dlouho držel statečně," doplnil Berry Womack.

"Tady Jimmie-Joe mu uděla.l berlu a Alex se vohromně šikovně naučil s ní chodit. Byl velitelem našeho stanu a vo nás vo všechny se staral. Říkal, že vod vašeho táty pochytil

trochu medicíny.

"Říkali sme mu doktor," řekl Jimmie-Joe Waldron.

Když Šaman zdvihl Alexovu nohu, viděl, že právě ta je zdrojem bratrových potíží. Amputace byla udělána prachšpatně. Noha dosud nebyla snětivá, ale polovina roztřepeného pahýlu nebyla dosud zahojená a pod zahojenou jizvou byl hnis.

"Vy ste dovopravdy doktor?" zeptal se Waldron, když viděl stetoskop. Šaman přisvědčil. Odevzdal stetoskop Jimmiemu-Joeovi a jeho zvon přiložil na Alexův hrudník.

Radostně vykřikl, když mu Waldron ohlásil, že plíce jsou díkybohu čistý ţ Ale Alex trpěl horečkou a jeho pulz byl slabý a nitko"V celým táboře je epidemie, pane," hlásil Knoflíček.

"Neštovice, několik druhů horeček, malárie, zimnice. Zistil ste co je s ním?"

"Má na noze gangrénu," řekl Šaman ustaraně. Bylo nepochybné, že Alex trpí i podvýživou a nachlazením, stejně jako všichni ostatní ve stanu. Vyprávěli Šamanovi, že v některých stanech jsou plechová kamna a v některých deky. Většina stanů však nemá proti zimě nic.

"Co obvykle jíte?"

"Ráno každej dostaneme kus chleba a malej kousek nasmrádlýho masa. Večer potom kus chleba a šálek něčeho, čemu říkaj polívka, ale je to voda, ve které se vařilo to nasmrádlý maso," sdělil Knoflíček Westmor land.

"Zelenina žádná?"

Všichni zavrtěli hlavami, ale Šamanovi byla odpověď jasná už předtím. Znaky kurdějí ho přivítaly, už když vstoupil do tábora.

"Když sme sem přišli, bylo nás tady deset tisíc," řekl Knoflíček. "Furt přidávali nový vězně, ale jenom pět tisíc z těch původních desíti vodešlo. V márnici a na velkým hřbitově za táborem maj v jednom kuse co dělat. Denně tady umírá takovejch pětadvacet lidu."

Šaman seděl na studené zemi, držel Alexe za ruce a sledoval jeho tvář. Alex spal hlubokým spánkem.

Potom se za poodhrnutou celtou objevila hlava strážného. Byl čas se rozloučit.

V bezchybně uklizené kanceláři velení seržant netečně poslouchal, když se Šaman představil jako lékař a popsal bratrovy příznaky. "Rád bych, abyste mu dovolili vrátit se domů. Když tady zůstane, umře."

Seržant se chvíli hrabal v kartotéce a vytáhl z ní lístek, který pečlivě studoval. "Váš bratr nemá žádnej nárok na propuštění. Je to inžinýr. Tak tady říkáme muklům, který se pokusili vykopat tunel a zdrhnout."

"Tunel?" pravil Šaman užasle. "Jak by mohl kopat? Vždyť má jen jednu nohu."

"Ale má dvě ruce. A než sem přišel, zdrhnul z jinýho tábora.

Naštěstí ho chytli."

Šaman se pokusil apélovat na jeho svědomí. "Přece byste ho jako čestný muž nenechal umřít."

"Máme svý příkazy."

"Můžu mu donést nějaké věci?"

"Nic ostrýho ani z kovu."

"Je tady poblíž nějaký penzion?"

"Jo, asi osminu míle na západ od hlavní brány. Pronajímaj tam pokoje," řekl seržant. Šaman mu poděkoval, vzal si svoje věci a odešel.

Jakmile byl Šaman v pokoji, který si najal, a zbavil se domácího, vytáhl z opasku na peníze sto padesát dolarů a bankovky si vložil do kapsy kabátu. Jeden místní kutil se nabídl, že nového hosta odveze za nevelký peníz do města. Z telegrafního úřadu poslal Šaman zprávu Nickovi Holdenovi do Washingtonu. Ale.r těžce nemocen. N:ctno zajistit jeho prop:cštěni, jinak zemře. Prosína pom.ozte.

Vyhledal jednu velkou nájemní stáj, kde si najal koně a vůz.

"Na den nebo na týden?" zeptal se stájník. Šaman se rozhodl, že na týden, a zaplatil předem.

Zdejší obchod se smíšeným zbožím byl větší než u Haskinsů.

Šaman nakoupil plný vúz věcí pro ty muže v Alexově stanu: dřevo na topení, přikrývky, oškubanou slepici, šrůtek slaniny, šest bochníků chleba, dvě vědra brambor, pytlík cibule, bedýnku zelí.

Oči seržanta na bráně tábora se rozšířily, když viděl těch "pár věcí", které Šaman bratrovi přivezl. "Dnešních devadesát minut jste už vyčerpal. Jenom vyložte ten krám a vraťte se."

Když přišel do stanu, Alex ještě spal, ale ostatní měli pocit, že jsou Vánoce. Pozvali i sousedy. Přišli muži z dobrého tuctu stanů, nabrali si dřevo a zeleninu. Šaman měl v úmyslu přilepšit osádce stanu Osm C, ale ti se rozhodli, že se o většinu věcí, které dovezl, podělí s ostatními.

"Máte nějaký hrnec?" zeptal se Knoflíčka.

"Ano, pane!" Knoflíček dovlekl obrovský, otřískaný plechový hrnec.

"Uvařte ze slepičího masa, cibule, zelí a brambor a z trochy chleba polévku. Spoléhám na vás, že do něj nacpete co nejvíc z té polévky."

"Ano, pane, rozkaz," řekl Knoflíček.

Šaman zaváhal. Znepokojivě velké množství potravin už zmizelo. "Zítra dovezu další. Musíte se snažit nechat něco pro tento stan."

Westmoreland věcně přikývl. Oba si uvědomovali, že byla položena a přijata nevyslovená podmínka: v první řadě se musí najíst Alex.

Když přišel do tábora příštího rána, Alex spal a Jimmy-Joe na něj dával pozor. Jimmy-Joe řekl, že si dal pořádnou porci polévky.

Když mu Šaman natřásal přikrývky, Alex se s trhnutím vzbudil a Šaman mu poklepal po rameni. "Nic se neděje, Velký. Je tady jen tvůj bráška."

Alex opět zavřel oči, ale vzápětí promluvil. "Starý Alden ještě žije?"

"Ano, žije."

"To je dobře..." Alex otevřel oči a pohled se mu zastavil na stetoskopu vykukujícím z lékařské kabely. "Proč chodíš s taťkovou kabelou?"

"Ehm... půjčil jsem si ji;" řekl Šaman a polknul. "I já jsem

doktor."

"Kecáš!" vyhrklo z Alexe, jako když si jako děti vymýšleli všelijaké lži.

"Nekecám, jsem opravdu doktor," řekl Šaman a než Alex upadl do hlubokého spánku, usmáli se na sebe. Změřil Alexovi pulz.

Nelíbil se mu, ale momentálně se s tím nedalo nic dělat. Celé Alexovo dlouho nemyté tělo páchlo, ale když Šaman odmotal obvaz z pahýlu a sklonil hlavu, aby k němu přivoněl, srdce mu pokleslo. Dlouhý pobyt po otcově boku a potom po boku Lestera Berwyna a Barneyho McGowana ho přivedl k poznatku, že na tom, co méně osvícení lékaři nazývají "zdravé vyhnisání", není ale docela nic zdravého. Šaman věděl, že hnis v řezné nebo jiné ráně často znamená začátek otravy krve, abscesu nebo sněti.

Rovněž věděl, co musí udělat, a že to nemůže udělat v zajateckém táboře.

Zakryl bratra dvěma z těch nových přikrývek, seděl vedle něj, držel ho za ruce a pátral v jeho tváři.

Když ho po půldruhé hodině přišel voják vyvést, Šaman jel s najatým koněm a vozem na jihovýchod, silničkou vedoucí souběžně s řekou Chemung. Krajina byla kopcovitější než Illinois, a také zalesněnější. Asi pět mil za hranicí města narazil na obchod se smíšeným zbožím, jehož majitelem byl podle firemního štítu jistý Barnard. Vevnitř si koupil k obědu nějaké suchary a kus sýra a na místě si dal dva kusy dobrého jablečného koláče a dva šálky kávy. Zeptal se majitele, zda neví v okolí o nějakém ubytování, a ten ho poslal k paní Pauline Clayové, asi mili dál po cestě, nedaleko vesnice Wellsburg.

Byl to malý, neomítnutý dům obklopený lesem. Čtyři keře růží byly chráněny proti chladu pytlem od mouky a ovázány jutovým provazem. Na tyčkovém plotě byla malá tabulka hlásající "POKOJE K PRONAJMUTÍ".

Paní Clayová měla kulatou, přátelskou tvář. S účastí poslouchala jeho vyprávění o bratrovi a provedla ho domem. Na první pohled viděl, že množné číslo na tabulce bylo nadnesené, protože v celém domě byly jen dvě ložnice. "Váš bratr může být v pokoji pro hosty a vy si můžete vzít můj. Stejně často spím na pohovce," řekla.

Vzalo jí dech, když jí řekl, že si chce najmout celý dům.

"Ach, bojím se..." Oči se jí však rozšířily, když jí prozradil, kolik je ochoten zaplatit. Upřímně se přiznala, že je vdova, po celé roky zápasí s nedostatkem a že nemůže odmítnout takovou velkorysou nabídku. Dokud tady budou bratři Coleové, může se přestěhovat do vesnice k sestře.

Šaman se vrátil do Barnardova obchodu a naložil vůz potravinami a jinými potřebami a zatímco se odpoledne stěhoval do domu, paní Clayová se stěhovala pryč.

Příštího rána byl seržant na bráně nevrlý a odměřený, ale armáda už asi slyšela o Nickovi Holdenovi a možná o některých jeho přátelích.

Seržant dal Šamanovi formulář, kde bylo předtištěno prohlášení, že výměnou za svou svobodu "se nížepodepsaný zavazuje, že nikdy nepozdvihne zbraň proti Spojeným státům americkým".

"Zařiďte, aby to váš bratr podepsal, a můžete si ho odvést."

Šaman vypadal utrápeně. "Možná není dost zdráv, aby to podepsal."

"Je takovej předpis, že buď podepíše, nebo ho nepustíme. Je mi fuk, jak je nemocnej, ale jestli nepodepíše, zůstane tady."

Tak vzal Šaman do stanu Osm C inkoust a pero a před stanem tiše promluvil s Knoflíčkem. "Co myslíte, podepíše to Alex, bude-li při vědomí?"

Westmoreland se poškrabal na bradě. "Některý jsou ochotný podepsat, aby se odsud dostali, ale některý to považujou za ostudu. Těžko říct, do který skupiny patří váš bratr."

Bedna od zelí na plácku za stanem už byla prázdná. Šaman ji převrátil a položil na ni papír a kalamář. Namočil pero a na spodek listu rychle napsal: Alexander Bledsoe.

Knoflíček přikývl na souhlas. "To je ono, doktore Cole.

Vyták jste ho z pěkný prdele."

Šaman požádal Alexovy spolubydlící, aby na kus papíru napsali jména svých blízkých, a slíbil jim, že rozešle zprávy, že jsou naživu.

"Máte nějakej způsob, jak dostat dopisy přes čáru?" zeptal se Knoflíček Westmoreland.

"Myslím, že mám. Hned jak se vrátím domů, postarám se o to."

Šaman jednal rychle. Prohlášení nechal u seržanta a zajel do penzionu pro kufr. Zaplatil zřízencovi, aby vystlal vůz slamou, a vrátil se do tábora. Jeden černý seržant s jedním vojínem dohlíželi, když vězni nakládali Alexe na vůz a zakrývali ho přikrývkami.

Muži ze stanu Osm C tiskli Šamanovi ruku a loučili se s ním.

"Sbohem, doktore!"

"Tak ahoj, starej brachu!"

"Vyser si voko."

"Zlom vaz!"

Alex měl však zavřené oči a neodpovídal.

Seržant jim zamával na rozloučenou a vojín se vyšplhal na kozlík, chopil se otěží a vyvezl vůz až ke bráně tábora.

Šaman si prohlížel jeho vážnou, tmavou tvář, vzpomenul si na něco z otcova deníku a usmál se.

"Dnes je pro něj Jubileum," řekl. Voják na něj pohlédl udiveně, ale potom se zeširoka zazubil.

"Ja, to ste řek moc správně šéfe," pravil a odevzdal mu otěže.

Vůz byl špatně odpérovaný. Alex ležel na slámě a při každém otřesu křičel bolestí. Když projeli branou a zabočili na silnici, neustále sténal.

Projížděli kolţem rozhledny a minuli konec ohrady tábora. Z ochozu je pozoroval nějaký voják s puškou.

Šaman držel koně nakrátko. Nemohl přidat na rychlosti, aby Alexovi nezpůsoboval utrpení, jel však pomalu i proto, aby nebudili zbytečnou pozornost. Jakkoliv iracionálně to vypadalo, cítil, že dlouhá ruka armády Spojených států se může kdykoliv natáhnout a přitáhnout jeho bratra zpět. Lépe se mu začalo dýchat, až když ohradu tábora měli daleko za sebou a když překročili hranice města Elmira.

DŮM VE WELLSBURGU

Dům paní Clayové působil útulně. Byl tak malý, že seznámení s ním nezabralo moc času, a Šaman se v něm brzy cítil, jako by tam celá léta žil.

V kamnech brzy zahořel praskající oheň a jejich železné víko se rozpálilo do červena; potom v největších hrncích paní Clayové ohřál vodu a naplnil jí koupací káď, kterou postavil ke kamnům.

Když Alexe jako nemluvně položil do vody, bratrovy oči se rozzářily radostí.

"Kdy ses naposledy doopravdy koupal?"

Alex pomalu zavrtěl hlavou. Šaman věděl, že to muselo být tak dávno, že si nedokáže vzpomenout. Neodvážil se nechat Alexe jen tak čvachtat, protože by mohl nastydnout, až se voda ochladí. Proto jej umyl namydleným hadrem a sna žil se nevěnovat pozornost vyzáblým žebrům, připomínajícím valchu na prádlo. Zato se co nejopatrněji dotýkal levé nohy napadené snětí.

Když bratra vytáhl z kádě, položil jej na deku před kamny a dosucha vydrhl ručníkem. Potom mu natáhl flanelovou noční košili. Před několika lety by jeho vynesení po schodech nahoru bylo namáhavou dřinou, ale teď Alex tak zhubl, že to byla hračka.

Když už Alex ležel v posteli v pokoji pro hosty, Šaman se pustil do práce. Přesně věděl, co musí udělat. Nemělo smysl čekat a zdržení by mohlo vést k značnému nebezpečí.

Vynesl z kuchyně všechen nábytek, nechal jen stůl a jednu židli. Ostatní židle a dřez naskládal na hromadu v salonku.

Potom vydrhl stěny, podlahu, strop, stůl i židli horkou vodou a silným mýdlem. Umyl chirurgické nástroje a položil je na židli, na dosah od stolu. Nakonec si ostříhal nehty a vydrhl si ruce.

Když znovu snesl Alexe dolů a položil ho na stůl, bratr vypadal tak bezbranně, až to Šamana na chvíli zaskočilo. Byl si dokonale jist vším, co dělá, kromě této části. Aplikoval mu chloroform, ale nebyl jist, kolik jej má použít, protože úraz a podvýživa Alexe tak oslabily.

"Co se děje?" zamumlal Alex v polospánku, zmaten vší tou péčí.

"Dýchej zhluboka, Velký."

Nalil na masku chloroform a přidržel ji na Alexově tváři tak dlouho, jak považoval za bezpečné. S pomoci boži, pomyslel si.

' "Alexi! Slyšíš mě?" Šaman štípl Alexe do ruky, zlehka ho plácl po tváři, ale bratr už tvrdě spal.

Šaman nemusel přemýšlet ani plánovat. Všechno už měl dávno promyšleno a naplánováno. Potlačil všechny emoce a pustil se do práce, kterou musel udělat.

Chtěl ponechat tolik končetiny, kolik se bude dát, ale současně odstranit všechnu napadenou kost a tkáň.

První kruhový řez udělal šest palců pod napojením šlachy podkolenního svalu, a vypreparoval si pořádný kus svalové tkáně na zakrytí pahýlu. Přestal řezat jen na tak dlouho, aby podvázal velkou a malou stehenní žilu, menší holenní žíly a lýtkovou žílu. Holenní kost přeřízl, jako když se řeže dřevo na podpal. Stejně postupoval i s lýtkovou kostí - a napadená část končetiny byla oddělena. Byl se svou prací spokojen.

Šaman ránu pevně ovázal čistými obvazy, aby měl pahýl správný tvar. Když byl hotov, polibil ještě spícího Alexe a odnesl ho zpět na postel.

Nějakou dobu seděl u postele a bratra pozoroval. Nebyly však žádné známky komplikací - Alex nezvracel, neměl nucení ke zvracení ani nekřičel bolestí. Spal klidným, zaslouženým spánkem.

Potom Šaman zabalil poškozenou část nohy do ručníku a s rýčem, který našel ve sklepě, vyrazil do lesa za domem.

Pokusil se zakopat amputovanou část tkáně, ale půda byla tak zmrzlá, že rýč po zledovatělém povrchu klouzal. Nakonec se rozhodl zbytky nohy pohřbít po vikingském způsobu - žehem.

Nasbíral dřevo a vybudoval hranici, položil na ni amputovanou tkáň a zakryl další vrstvou dřeva. Hranici postříkal trochou petroleje. Škrtl zápalkou a oheň vzplál. Šaman stál opodál a opíral se o strom. Oči měl suché, ale trápil jej hrozný pocit, že kdyby byl svět v pořádku, nikdo by nemusel řezat a pálit nohu svého staršího bratra.

Službukonající seržant na bráně zajateckého tábora dobře znal hierarchii poddůstojníků ve svém okolí a věděl, že tento tlustý šikovatel se soudkovitou hrudí není z elmirské posádky.

Podle řádů by se měl vojáka přicházejícího odkudkoliv zeptat, ze které je jednotky, ale způsoby tohoto muže, a zejména jeho oči, jednoznačně vypovídaly o tom, že má v úmyslu informace spíš získat než poskytovat.

Seržant věděl, že šikovatelé nejsou žádná božstva, před kterými by bylo nutno padat na kolena, ale současně si uvědomoval, že jsou to právě oni, kdo udržuje armádu v chodu.

Většina z těchto nejvyšších poddůstojníků dokázala zařídit jak teplé místečko v týlu, tak i převelení do neútulné vzdálené posádky. Mohli člověka dostat do parádního průšvihu, nebo ho z něj naopak vytáhnout. Dokázali kariéru jak vybudovat; tak zničit. V reálném světě každého seržanta představo vali šikovatelé bezprostřednější nebezpečí než jakýkoliv důstojník, a oni se snažili jim o překot vyhovět.

"Skaz paneškovatel," vyrazil ze sebe po prostudování záznamů. "Minuli jste se víc než vo celej den. Ten chlápek je vopravdu nemocnej. Má jenom jednu nohu, chacha. Jeho brácha je doktor, ňákej Cole. Vodvezl ho ve voze, zrovna včera ráno."

"Kterým směrem jeli?"

Seržant se rozhlédl a zavrtěl hlavou.

Tlusťoch cosi zavrčel a odplivl si na vyblýskanou podlahu.

Když opouštěl služebnu, vyhoupl se na pěknou hnědku a odjel.

Jeden den náskoku nic neznamená, když se ten brach musí vláčet s mrzákem, pomyslel si. Vede sem jen jedna cesta, takže se mohli dát buď jedním směrem, nebo druhým. Rozhodl se jet na severozápad. Čas od času, když míjel nějaký obchod nebo farmu, nebo když potkal nějakého poutníka, zastavil a vyptával se.

Tak projel vesnicí Horseheads a potom vesnicí Big Flats. Nikdo si nevzpomínal, že by viděl muže odpovídajícího popisu.

Šikovatel byl zkušený zvěd. Pochopil, že nejspíš zvolil nesprávný směr. Otočil tedy koně a vyrazil opačným směrem.

Minul zajatecký tábor a projel městem Elmira. O dvě míle dál si jeden farmář pamatoval, že takový vůz viděl. Za městečkem Wellsburgem vstoupil do jednoho obchodu.

Vevnitř se majitel zasmál, když viděl, jak se tlustý voják tiskne ke kamnům. "Zima, žejo?" Když šikovatel požádal o černou kávu, kupec přikývl a obsloužil ho.

Znovu přikývl, když ten muž položil svou otázku.

"Ale tosevížejo. Ubytovali se u paní Pauline Clayový. Řeknu vám, jak to najdete. Náramnej fešák, ten doktor Cole. Nakoupil u mě nějaký potraviny a tak. To je váš kámoš?"

Šikovatel se usmál. "Rád bych ho viděl," řekl.

Tu noc po operaci proseděl Šaman na židli vedle bratrovy postele a celou noc nechal lampu svítit. Alex spal, ale jeho spánek byl nepokojný a přerývaný bolestí.

K ránu Šaman na chvili usnul. Když v šedavém přítmí otevřel oči, Alex se na něj díval.

"Ahoj, Velký."

Alex si olízl suché rty. Šaman mu přinesl vodu a podepřel mu hlavu, aby se mohl napít. Dovolil mu vypít jen pár malých doušků.

"Tak nevím," řekl Alex po dlouhém mlčení.

"Co nevíš?"

"Jestli ti ještě někdy... budu moct nakopat do prdele, abych při tom neupadl na nos."

Jak příjemné bylo pro Šamana vidět znovu jeho zkřivený úšklebek!

"Zdá se, žes mi ušmikl zas další kus nohy co?" Alexův pohled byl vyčítavý, což unaveného Šamana zabolelo.

"Ano, ale zachránil jsem ti něco jiného. Aspoň myslím."

"A co?"

"Život."

Alex chvíli uvažoval a potom přikývl. Za okamžik opět usnul.

První den po operaci Šaman dvakrát měnil obvaz. Pokaždé pahýl očichával a podrobně zkoumal, v obavách, aby nezjistil zápach nebo znaky rozkladných procesů. Byl totiž svědkem, jak mnozí umírali na infekci sotva pár dní po amputaci. Ale žádný zápach necítil a růžová tkáň nad pahýlem se zdála být zdravá.

Alex skoro neměl teplotu, ale byl zesláblý a Šaman měl jen malou důvěru v Alexovu regenerační schopnost. Začal trávit čas v kuchyni paní Clayové. Před polednem nakrmil Alexe malým množstvím ovesné kaše a k obědu připravil vajíčka naměkko.

Krátce po poledni se venku začaly sypat velké, bílé vločky.

Půda se brzy pokryla sněhem a Šaman zneklidněl. Udělal inventuru zásob a rozhodl se, že si ještě jednou najme vůz a zajede do obchodu, pro případ, že by je sníh odřezal. Během těch nedlouhých chvil, kdy byl Alex vzhůru, mu vysvětlil, co se chystá udělat, a Alex přikývl na souhlas.

Bylo příjemné projíždět zasněženým světem ticha. Chtěl původně koupit nějakou drůbež na polévku. Barnard ho zklamal, ale nabídl mu pěkné hovězí, ze kterého bude prima výživná polévka.

"Váš přítel vás našel?" zeptal se obchodník, seškrabuje z masa lůj.

"Říkáte přítel?"

"No ten voják. Vysvětloval jsem mu, jak se odtud dostane k domu paní Clayový"

"Ach tak! A kdy to bylo?"

"No přece včera, chvíli předtím, než jsme zavírali. Byl to těžkej chlapík, tučňák. S černou bradou. Měl spoustu frček," řekl a dotkl se ramene. "Copak nepřišel?" Soustředěně se na Šamana díval.

"Ne, nepřišel, pane Barnarde. Ať to byl, kdo byl, asi se rozhodl, že není vhodný čas k návštěvě, a odjel."

Co ten voják asi mohl chtít, uvažoval Šaman, když opustil krám.

V půli cesty domů se ho zmocnil pocit, že ho někdo sleduje.

Odolal nutkání ohlédnout se, ale po chvíli přitáhl opratě, seskočil z vozu a tvářil se, že upravuje něco na uzdě. Při té příležitosti důkladně prozkoumal, co se děje za ním.

Přes clonu z padajícího sněhu bylo špatně vidět, ale potom se na okamžik zdvihl vítr a Šaman viděl, že ho v dálce sleduje nějaký jezdec.

Když dojel do domu, Alex byl v pořádku. Vypřáhl vůz a zavedl koně do stáje. Potom se vrátil a dal dusit maso s bramborami, mrkví, cibulí a tuřínem.

Byl znepokojen. Váhal, zda má Alexovi říct, co se dozvěděl a nakonec se rozhodl, že ano. "Možná budeme mít návštěvu od vojáků," konstatoval.

Alex ale zavrtěl hlavou. "Kdyby o nás měla zájem armáda, ti by zabouchali rovnou... U někoho takového, kdo přijde vyzdvihnout svého příbuzného z kriminálu, což je tvůj případ, se předpokládá, že s sebou bude mít prachy. Nejspíš někdo jde po tvých penězích. Předpokládám, že nemáš zbraň?"

"Mám." Odskočil a z kabely vyhrabal kolt. Na Alexovo naléhání a pod jeho dozorem ho vyčistil, nabil a přesvědčil se, zda se bubínek hladce otáčí. Když si ho položil na noční stolek, byl ještě víc znepokojen než předtím. "Proč by nás ten chlap sledoval a špehoval?"

"Špehuje nás... aby se ujistil, že jsme tady sami. Aby podle světel v noci zjistil, kde máme ložnici... a tak."

"Myslím, že to moc nafukujeme," odvětil Šaman rozvážně.

"Řekl bych, že to je nějaký chlapík od výzvědné služby, a že zkoumá, zda nechceme pomoci z tábora dalším zajatcům.

Pravděpodobně už o něm nikdy neuslyšíme."

Alex pochybovačně pokrčil rameny, ale přesto přikývl. Ale Šaman měl více práce s tím, aby uvěřil svým vlastním slovům.

Uvíznout v tomto domě se svým zesláblým bratrem s čerstvě amputovanou nohou, to by bylo to poslední, co by si přál.

Odpoledne dal Alexovi mléko oslazené medem. Chtěl ho vykrmit výživnými pudinky, aby mu obrostla žebra, ale chápal, že to by chtělo čas. Brzy po jídle Alex opět usnul, a když se o několik hodin později vzbudil, měl chuť si povyp rávět.

Šaman se postupně dozvěděl, co prožil od té doby, co odešel z domu.

"Na pramici jsme se s Malem Howardem dostali dolů do New Orleansu. Rozkmotřili jsme se kvůli jedné holce a on odešel do Tennessee sám." Alex se zarazil. "Nevíš, co se s Malem stalo?"

"Jeho rodiče od něj nedostali ani řádek."

Alex bez překvapení přikývl. "Moc nechybělo, abych se tehdy vrátil domů. Měl jsem to udělat. Ale všude se tam motali verbíři Konfederace, a tak jsem se dal nalít. Myslel jsem, že budu mít příležitost jezdit na koni a střílet, tak jsem se dal ke kavalerii."

"Zažil jsi hodně bojů?"

Alex vážně přisvědčil. "Celé dva roky. Když mě v Kentucky zajali, tak jsem na sebe zuřil! Drželi nás v kolové ohradě, ze které by dokázalo utéct i dítě. Čekal jsem na svou příležitost a potom jsem vzal nohy na ramena. Byl jsem na svobodě tři dny.

Živil jsem se tím, co jsem nakradl po zahradách. Potom jsem se zastavil na jedné farmě a požádal jsem o ně co k snědku. Jedna žena mi nabídla snídani, já jsem jí jako gentleman slušně poděkoval a odešel jsem, aniž jsem jí dělal

nějaké nemravné návrhy. A to byla asi chyba! Po půlhodině jsem za sebou slyšel smečku psů, kterou za mnou poslali.

Vběhl jsem do obrovského kukuřičného pole. Vysoká zelená stébla byla nasázena tak blízko sebe, že se mezi řadami. nedalo protáhnout. Jak jsem běžel, zůstávala za mnou zlomená stébla, jako kdyby tam běžel medvěd. Většinu dopoledne jsem strávil v kukuřici a utíkal před psy. Už jsem myslel, že se z toho nedostanu. Potom jsem vyběhl na vzdáleném konci plantáže, kde na mě puškami mířili dva rozšklebení jankejští vojáci.

Tentokrát mě federálníci poslali do Point Lookoutu. To je nejhorší zajatecký tábor, jaký si můžeš představit! Strava špatná nebo žádná, voda smradlavá, a jsou schopni tě zastřelit, když se přiblížíš na čtyři kroky k plotu. Byl jsem skutečně šťasten, když nás odtamtud poslali pryč. Potom ale došlo k tomu železničnímu neštěstí." Potřásl hlavou. "Vzpomínám si jen na příšerný hluk a bolest v noze. Nějaký čas jsem byl v bezvědomí, a když jsem přišel k sobě, měl jsem už nohu pryč a byl jsem naložen v dalším vlaku směřujícím do Elmiry."

"Jak jsi s amputovanou nohou zvládl kopání tunelu?"

Alex se zašklebil. "To bylo snadné. Doslechl jsem se, že jedna parta dělá tunel. Cítil jsem se tehdy docela dobře, tak jsem se k nim přidal. Už jsme měli dvě stě stop a byli jsme už těsně pod ohradou. Pahýl jsem ještě neměl

zahojený a v tom tunelu se mi tam dostala špína. Asi proto jsem se potom dostal do průšvihu. V tom stavu jsem samozřejmě nemohl jít ven, ale desíti chlapům se podařilo upláchnout. Nikdy jsem neslyšel, že by některého z nich chytili. Chodil jsem tehdy spát šťastný, že se těch deset dostalo na svobodu."

Šaman se nadechl. "Velký," řekl, "taťka je po smrti."

Alex chvili mlčel a potom přikývl. "Myslím, že jsem na to přišel, hned jak jsem tě viděl s jeho kabelou. Kdyby byl naživu, jistě by pro mě přijel sám a neposílal by tebe."

Šaman se usmál. "Ano, to by určitě udělal." Vyprávěl bratrovi, co se Robovi J přihodilo, než umřel. Během vyprávění se Alex pustil do mírného pláče a chytil Šamana za ruku.

Když bylo vyprávění u konce, zůstali tiše sedět, s rukama dosud zaklesnutýma. Ještě dlouho po tom, co Alex usnul, Šaman uněho bez pohnutí seděl.

Pozdě odpoledne začalo sněžit. Když se setmělo, Šaman ze všech oken domu zkoumal, co se děje venku. Měsíční světlo se odráželo od neporušeného sněhu, široko daleko nebylo vidět žádnou stopu. V té době už dospěl k jistému vysvětlení.

Domníval se, že toho tlustého vojáka za ním poslali, aby vyhledal jeho lékařskou pomoc. Pacient možná zemřel, nebo se zotavil, a nebo třeba ten chlapík našel nějakého jiného doktora a už nepotřeboval dr. Colea. To mu připadalo přijatelné a Šaman se uklidnil.

K večeři dal Alexovi talíř silného vývaru s nalámanými suchary. Alex spal trhaně. Šaman měl původně v úmyslu spát té noci v posteli v druhém pokoji, ale nakonec usnul na židli u Alexovy postele.

Brzy ráno - hodinky, položené na stolku vedle pistole, ukazovaly 2.43 - ho Alex vzbudil. Bratrovy oči byly naplněny obavami. Alex se napůl vytáhl z postele.

Někdo dole rozbil okno, říkaly Alexovy rty.

Šaman přikývl. Vstal, uchopil pistoli a jako nezvyklý nástroj si ji přehodil do levé ruky.

Čekal s očima upřenýma na Alexovu tvář.

Nemá Alex příliš bujnou představivost? Nezdálo se mu to snad? Dveře ložnice zůstávaly zavřené. Třeba Alex slyšel, jak ze střechy spadl rampouch.

Přes své pochybnosti Šáman zůstal stát. Celé jeho tělo se stalo rukou položenou na ozvučnici piana, cítil přikrádající se kroky.

"Je vevnitř," zašeptal.

Potom pocítil, jak kdosi stoupá po schodech. Přesně jako noty vzestupné stupnice.

"Jde nahoru po schodech. Zhasneme lampu." Viděl, že Alex pochopil. Ve tmě měli výhodu, protože na rozdil od vetřelce znali uspořádání ložnice. Nevýhodou však bylo, že potmě Šaman neuvidí Alexovi na rty.

Uchopil bratra za ruku a položil si ji na nohu. "Když uslyšíš, že je v pokoji, stiskni," řekl. Alex přikývl.

Alexova jediná bota stála na podlaze. Šaman si přesunul zbraň do pravé ruky, do levé uchopil botu a sfoukl plamen lampy.

Zdálo se, že to trvalo nekonečně dlouho. Nedalo se nic dělat, jen strnule ve tmě čekat.

Konečně škvíry okolo dveří ložnice ztmavly, když vetřelec dospěl k lampě v předsíni a zhasl ji, aby nebyla vidět jeho silueta v rámu dveří.

Zajat svým důvěrně známým světem dokonalého ticha, Šaman věděl, že návštěvník otevřel dveře, podle závanu chladného vzduchu z rozbitého okna.

Alex ho štípl do nohy.

Šaman hodil botou ke vzdálenější stěně.

Viděl dva žluté záblesky, rychle po sobě, a snažil se zamířit kolt vpravo od místa, ze kterého záblesky přišly. Když stlačil spoušť, revolver v jeho ruce divoce poskočil. Uchopil zbraň oběma rukama a znovu a znovu mačkal spoušť. V rukou cítil exploze, mrkal při každém záblesku, cítil zápach spáleniny. Když vypálil poslední ránu, cítil se obnáženější a zranitelnější než kdy předtím. Šaman stál a čekal, že vetřelec bude střelbu opětovat.

"Jsi v pořádku, Velký?" řekl nakonec poněkud hloupě, neboť nemohl slyšet Alexovu odpověď. Natáhl se pro zápalky na stole a nejistýma rukama zapálil lampu.

"Jsi v pořádku?" zeptal se znovu Alexe, ale ten jen němě ukazoval na muže ležícího na podlaze. Šaman se k němu blížil, jako kdyby to byl ulovený medvěd, u kterého člověk neví, jestli už pošel. Tlustý voják s černým vousem ležel na boku, jako by spal. V mrtvé tváři se mu zrcadlilo překvapení. Kdyby byl ten muž mohl, zastřelil by je oba. Ale nemohl. Zabránila mu v tom vržená Alexova bota, takže jeho střely nezasáhly je, ale zničily pouze horní zásuvku javorového příborníku paní Clayové.

Šaman byl mizerný střelec. Jeho střely zanechaly otvory v protější stěně a roztříštily jedno prkno v podlaze. Dvě střely však přece zasáhly cil. Jedna vetřelce škrábla na levé noze, přesně v té výšce, kde Šaman uřízl Alexovi pahýl. Další střelu měl v hrudi, těsně nad srdcem. Když Šaman nahmatal jeho krční tepnu, tkáň na krku byla ještě teplá, ale život z ní už vyprchal.

Alex byl na dně se silami a brzy se zhroutil. Šaman seděl na posteli a držel bratra v náručí, houpaje ho jako rozrušené a plačící dítě.

Alex si byl jist, že jestli se na tu smrt přijde, určitě ho pošlou zpět do tábora. Chtěl, aby Šaman odvlekl tlusťocha do lesa a zakopal ho tam, stejně jako to učinil s Alexovou nohou.

Šaman ho utěšoval a plácal ho po zádech. Sám měl mysl čistou a chladnou.

"Já jsem ho zabil, ne ty. Dostane-li se někdo do potíží, nebudeš to ty. Toho muže však budou pohřešovat. Majitel krámu věděl, že měl namířeno sem. Tato místnost je poškozená a bude potřebovat tesaře, který by si jistě nenechal pro sebe, co tady dělal. Kdybych ukryl nebo zničil jeho tělo, mohli by mě pověsit. Ne, my se jeho těla už nedotkneme."

Alex se utišil. Šaman seděl u něj a hovořil s ním, než se do místnosti prodralo šedivé denní světlo a než mohl zhasit lampu. Snesl bratra dolů do salonu, položil ho na pohovku a zakryl teplou přikrývkou. Přiložil do kamen dřevo, znovu nabil kolt a položil ho na postel vedle Alexova lůžka. "Odcházím a dovedu někoho od armády. Proboha tě prosím, nestřílej, dokud se nepřesvědčíš, že to nejsme my."

Podíval se do bratrových očí. "Budou se nás vyptávat, stále dokola. Každého zvlášť, i obou dohromady. Je důležité, abys jim řekl o všem naprostou pravdu. Tak nás nebudou moct nachytat na hruškách. Rozumíš tomu?"

Alex přikývl. Šaman ho pohladil po tváři a odešel.

Sněhu bylo po kolena a nedalo se jet vozem. Ve stodole visela ohlávka, nasadil ji koni na krk a vyrazil bez sedla.

Daleko za Barnardův obchod se musel prodírat sněhem, ale když dorazil na území města Elmiry, sníh byl uválcovaný a jelo se mu lépe.

Cítil se celý ztuhlý, ale nebylo to zimou. Když mu zemřeli pacienti, o kterých si myslel, že by je mohl zachránit, vždy ho to trápilo. Ale dosud nikdy nezabil člověka.

K telegrafnímu úřadu dojel příliš brzy a musel čekat do sedmi hodin, než otevřou. Potom poslal zprávu Nickovi Holdenovi:

V sebeobraně jsem zabil vojáka. Prosím, pošlete ihned civilním a vojenským úřadům do Elmiry reference o mé osobě a o Alexovi Bledsoe Coleovi. S díky Robert J. Cole.

Potom odjel přímo do úřadovny šerifa okresu Steuben a ohlásil zabití.

ZÁPAS V PAVUČINĚ

Zakrátko byl malý dům paní Clayové přeplněn lidmi. Šerif, podsaditý, šedovlasý muž jménem Jesse Moore, od rána trpěl poruchami trávení, chvílemi bolestí zatínal zuby a často říhal. Doprovázeli ho dva zástupci a jeho zpráva armádě obratem přivolala pět vojáků: jeden byl nadporučík, dva seržanti a dvojice vojínů. V průběhu půlhodiny se dostavil major Oliver P Poole, snědý obrýlený důstojník s tenkými černými kníry. Všichni se mu podrobovali - byl prostě šarže.

Nejprve vojáci a civilové trávili čas prohlížením mrtvoly.

Vstupovali do domu a opět vycházeli, v těžkých botách dupali sem a tam po schodech a potichu se radili s hlavami u sebe. Z domu uniklo všechno teplo a sníh a led, který nanosili do domu, způsobil na navoskované dřevěné podlaze paní Clayové hotovou pohromu.

Šerif a jeho lidé byli ve střehu, vojáci velmi vážní a major chladně zdvořilý.

Nahoře v ložnici major Poole zkoumal otvory, které v podlaze, ve stěnách, v sekretáři a v těle toho vojáka zanechaly kulky.

"Můžete jej identifikovat, dr. Cole?"

"Nikdy předtím jsem jej neviděl."

"Myslíte, že vás chtěl oloupit?"

"Nemám nejmenší představu. Vím jen, že jsem ve tmě hodil botou a on vystřelil na místo, odkud slyšel zvuk, a já jsem střelil na něj."

"Prohlídl jste mu kapsy?"

"Ne, pane."

Pustil se do toho major a obsah kapes toho tlustého vojáka kladl na deku u paty postele. Nebylo toho moc: plechovka šňupavého tabáku, zmačkaný a zasoplený kapesník, sedmnáct dolarů a osmatřicet centů a dovolenkový lístek, který si Poole přečetl a potom jej podal Šamanovi. "Říká vám něco to jméno?"

Dovolenka byla vystavena na jméno hlavního seržanta Henryho Bowmana Korffa z hlavního stanu východního velitelství armády Spojených států v Elizabeth, stát New Jersey.

Šaman si ji přečetl a zavrtěl hlavou. "Nikdy předtím jsem to jméno ani neviděl, ani neslyšel," mohl říci s čistým svědomím.

Ale o pár minut později, jak sestupoval ze schodů, jej napadlo, že to jméno v jeho mysli vytváří nějaké podivné asociace. V polovině schodů přišel na to, proč.

Už se nebude muset trápit, jako se trápil jeho otec až do smrti ohledně toho třetího chlapa, který prchl z Holdenova Přívozu toho rána, kdy znásilnili a zabili Makwu-ikwu. Už nebude muset hledat tlusťocha jménem Hank Cough. Hank Cough našel jej.

Potom koroner usmrceného vyhlásil za úředně mrtvého. Na Šamanův pozdrav odpověděl chladně. Všichni muži v domě dávali najevo otevřené nebo skryté nepřátelství, a Šaman chápal proč.

Alex byl jejich nepřítel; bojoval proti nim, pravděpodobně zabíjel Severany a nakonec se stal jejich válečným

zajatcem. A na dovršení všeho teď Alexův bratr zabil vojáka Unie v uniformě.

Šaman si oddechl, když naložili ztěžklou mrtvolu na nosítka a s námahou ji vynesli po schodech z domu.

Potom následoval důkladný výslech. Major seděl v ložnici,

kde došlo ke střelbě. Vedle něj seděl na další kuchyňské židli jeden ze seržantů, který měl na starosti zápis. Šaman seděl na hraně postele.

Major Poole se zeptal na Šamanovu politickou příslušnost a Šaman se přiznal k jediným dvěma organizacím, jejichž členem kdy byl: Společnosti pro potírání otroctví, když studoval na střední škole, a Lékařské společnosti okresu Rock Island.

"Sympatizujete s Jihem, doktore Cole?"

"Nikoliv."

"Ani nemáte žádné kontakty s Jihem?"

"Nejsem příznivec otroctví. Chtěl bych, aby válka skončila bez jakéhokoliv dalšího utrpení, ale věc Jihu nepodporuji."

"Proč přišel hlavní seržant Korff do tohoto domu?"

"Nemám ani potuchy." Na poslední chvili se rozhodl, že se o té pradávné vraždě indiánské ženy v Illinois, ani o těch třech členech tajného politického bratrstva, kteří se do jejího znásilnění a smrti zapletli, nezmíní. Bylo to všechno příliš dávno, všechno příliš tajemné. Chápal, že kdyby to všechno znovu otevřel, vzbudil by nedůvěru toho komisního armádního úředníka, a přivolal by na sebe další nepříjemnosti.

"Žádáte nás, abychom připustili, že hlavní seržant armády Spojených států byl zabit při pokusu o ozbrojené vloupání?"

"Ne, nežádám, abyste cokoliv připouštěli. Majore Poole, vy věříte, že jsem pozval toho muže, aby rozbil okno na domě, který jsem si pronajal, tajně ve dvě hodiny v noci vstoupil do místnosti, kde leží můj nemocný bratr, a střílel tam z pistole? Vy tomu opravdu věříte?"

"Tak proč to potom dělal?"

"To nevím," odpověděl Šaman a major se na něj zamračil.

Zatímco Poole vyslýchal Šamana, v salonku poručík vyslýchal Alexe. Současně dva vojíni a šerifovi zástupci prohledávali sýpku a dům, prohlíželi Šamanovo zavazadlo a pročesávali zásuvky psacího stolu a přihrádky prádelníku.

Čas od času výslech přerušili a oba důstojníci se radili.

"Proč jste mi neřekl, že vaše matka je Jižanka?" zeptal se major Poole Šamana po jedné z těchto přestávek.

"Matka se narodila ve Virginii, ale více než polovinu života žije v Illinois. Neřekl jsem vám to, protože jste se mě na to neptal."

"Toto jsme našli ve vaší lékařské kabele. Co to je, dr.

Cole?" Poole položil na lůžko čtyři kusy papíru. "Na každém listu je jméno a adresa jedné osoby. Jedné osoby z Jihu."

"Jsou to adresy příbuzných vojáků, se kterými můj bratr sdilel stan v zajateckém táboře v Elmiře. Tito muži se o bratra starali a udrželi ho naživu. Až bude po válce, napíši jim, abych zjistil, zda to přežili. A jestli ano, Poděkuji jim."

Výslech se stále víc a víc protahoval. Často se Poole tázal znovu na věci, na které se už jednou ptal, a Šaman opakoval svoje předchozí odpovědi.

V poledne muži odešli něco pojíst do Barnardova obchodu a v domě nechali jen dva vojíny a jednoho ze seržantů. Šaman zašel do kuchyně a uvařil ovesnou kaši. Přinesl misku kaše Alexovi, který vypadal nebezpečně vyčerpaně.

Alex jídlo odmítl.

"Musíš se najíst, abys mohl pokračovat v boji," řekl mu Šaman nemilosrdně. Alex přikývl a pustil se do konzumace té husté lepkavé hmoty.

Po obědě se vyšetřovatelé vystřídali. Major se pustil do výslechu Alexe a poručík se soustředil na Šamana. V půli odpoledne, k nevůli důstojníků, Šaman požádal o přestávku a před obnovením výslechu převázal Alexovi pahýl.

Šamana pobavilo, když jej major Poole požádal, aby tři z vojáků zavedl do lesa, na místo, kde spálil amputovanou část Alexovy nohy. Když ukázal na to místo, odhrabali sníh a patlali se v zuhelnatělých zbytcích, dokud neobjevili kousek vybledlé holenní a lýtkové kosti. Objevené pozůstatky zabalili do kapesníku a vzali s sebou. Pozdě odpoledne se ti muži vzdálili. Dům byl najednou báječně prázdný, ale měli pocit znesvěcení a nejistoty Na rozbité okno připevnili deku.

Podlaha byla celá zablácená a ve vzduchu zůstal pach jejich dýmek a jejich těl.

Šaman ohřál masovou polévku. K jeho potěšení byl Alex najednou opravdu hladový, a tak naložil bratrovi pořádnou

porci hovězího se zeleninou a ještě jednu porci vývaru. To způsobilo, že sám dostal hlad. Po polévce si dali ještě chléb s máslem a džemem a zapili to jablečnou šťavou. Nakonec uvařil čerstvou kávu.

Šaman vynesl Alexe nahoru a položil ho do postele paní Clayové. Dohlížel na něj a seděl u jeho nohou pozdě do noci, snaže se nemyslet na krvavé skvrny na podlaze. Té noci toho moc nenaspali.

Příštího rána se neobjevil ani šerif, ani jeho lidé, ale než Šaman stihl uklidit ze stolu po snídani, přišli vojáci.

Nejprve se zdálo, že ten den bude opakováním předešlého, ale dopoledne ještě příliš nepokročilo, když na

dveře zaklepal nějaký muž a představil se, že je George Hamilton Crockett, asistent komisaře Spojených států pro indiánské záležitosti, úřadující v Albany. Seděl s majorem Poolem a dlouho se radili.

Odevzdal majorovi svazek dokumentů, do kterých během jednání několikrát nahlíželi.

Potom si vojáci sbalili věci a oblékli si kabáty. Odešli, s nevrlým majorem Poolem v čele.

Pan Crockett ještě chvíli zůstal a hovořil s bratry Coleovými. Vyprávěl jim, že jeho kancelář se ocitla v soustředěné telegrafické palbě z Washingtonu.

"Byla to nešťastná událost. Armáda jen s obtížemi dokáže spolknout skutečnost; když přijde o jednoho ze svých, a navíc v domě, kde je voják Konfederace. Jsou zvyklí s Jižany, kteří je zabíjejí, zatočit."

"Ano, z jetjich otázek a z jejich neodbytnosti to bylo zřejmé, pravil Šaman.

"Nemusíte mít strach. Důkazy jsou zcela zřejmé. Kůň seržanta Korffa byl přivázán v lese, seržantovy stopy vedly od koně přímo pod okno v zadní části domu. Sklo je rozbité, okno zůstalo otevřené. Když zkoumali jeho tělo, měl u sebe ještě zbraň, ze které se dvakrát střílelo.

Za horečných válečných událostí by se i takovéto nevyvratitelné důkazy při povrchním vyšetřování daly přehlédnout, ne však za okolností, kdy má na případu eminentní zájem státní moc."

Crockett se usmál a vyřídil pozdravy jeho Ctihodnosti Nicholase Holdena. "Komisař mě požádal, abych vás ujistil, že by přijel do Elmiry osobně, kdyby to bylo třeba. Jsem šťasten, že jsem dokázal věc vyřídit tak, aby taková cesta nebyla nutná."

Příštího rána poslal major Poole jednoho ze svých seržantů se zprávou, že bratři Coleové se žádají, aby až do formálního ukončení vyšetřování neopouštěli Elmiru. Když se seržanta zeptali, kdy to bude, řekl dost zdvořile, že neví.

Tak i nadále zůstali v tom nevelkém domě. Paní Clayová se hned doslechla, co se přihodilo, a navštívila je, celá bledá, beze slova zírala na rozbité okno a s hrůzou na dírky po kulkách a zakrvácenou podlahu. Oči jí zvlhly, když spatřila zničenou zásuvku příborníku. "Měla jsem ho po matce."

"Dohlédnu na jeho opravu a dům uvedeme do pořádku," pravil Šaman. "Nemáte nějakého známého truhláře?"

Odpoledne někoho poslala. Vysokého stárnoucího muže jménem Bert Clay, bratrance nebožtíka jejího manžela. Měl řadu nevrlých připomínek, ale hned se pustil do práce. Sklo si přinesl už uříznuté a okno bez váhání opravil. Ta spoušť v ložnici už byla složitější. Roztříštěné podlahové desky bylo nutno vyměnit, zakrvavenou část vybrousil a znovu natřel. Řekl, že

díry ve stěně by se měly vyplnit omítkou a místnost by se měla znovu vymalovat. Když ale viděl zásuvku příborníku, zavrtěl hlavou. "Todle nepude. To je javor s ptačím vokem.

Třeba někde najdu kousek se stejným vzorem, ale to bude drahý."

"Najděte ho," řekl Šaman odhodlaně.

Trvalo to týden, než byla oprava u konce. Když byl Bert hotov, přišla pani Clayová a všechno důkladně zkontrolovala.

Přisvědčila a řekla, že je to všechno jak má být, dokonce i ta zásuvka. K Šamanovi se ale chovala chladně a on pochopil, že její dům už pro ni nikdy nebude to co dřív.

Chladně se k němu ostatně chovali všichni. Pan Barnard se už neusmíval a nenamáhal se přestat v hovoru a pozdravit, když Šaman vešel do obchodu, a lidé, které potkával na ulici, si mezi sebou něco šuškali. Ten chlad a odstup, se kterým se setkával na každém kroku, ho znervózňoval. Přišel je

navštívit major Poole a zabavil jim kolt. Šaman s Alexem zů stali bez ochrany. Šaman uléhal do postele s pohrabáčem a na podlaze vedle postele měl položen kuchyňský nůž. Budil se, když domem zacloumal vítr, a snažil se rozlišit vibrace způsobené vetřelci.

Koncem třetího týdne Alex přibral a začal vypadat lépe.

Nejraději by už odtud zmizel. Oběma se ulevilo, když Poole poslal vzkaz, že jsou volní. Šaman koupil Alexovi civilní šaty a pomohl mu je obléct. Levou nohavici mu přišpendlil, aby mu neplandala po zemi. Alex se pokoušel chodit s berlí, ale moc mu to nešlo. "Bojím se, že se s tím převrátím," postěžoval si a Šaman mu vysvětlil, jak má berli používat.

Šaman u Bernarda koupil velký bochník sýra a nechal ho na stole pro paní Clayovou jako odškodné. Zařídil, aby ze železniční stanice vrátili koně a vůz do stáje, a odvezl Alexe na slámě k vlaku, stejně jako ho přivezl z tábora. Když vlak přijel, Šaman vynesl Alexe na rukou a posadil ho k oknu.

Někteří z ostatních cestujících tomu přihlíželi, jiní se odvrátili. Mluvili málo, ale když vlak vyrazil z Elmiry, Alex položil bratrovi ruku na rameno. To gesto mělo větší váhu než všechna slova.

Jeli domů severnější trasou, než kterou Šaman použil cestou sem. Šaman se rozhodl jet přes Chicago místo přes Cairo, neboť nevěřil, že Mississippi nebude zamrzlá, až dojedou do Illinois. Cesta byla namáhavá. Alex špatně snášel drncání vlaku a trpěl nesnesitelnými bolestmi. Cestou mnohokrát přestupovali a Šaman vždy bratra přenášel z vlaku do vlaku na rukou. Vlaky skoro nikdy nepřijížděly ani neodjížděly podle jízdního řádu. Mnohokrát vlak, kterým jeli, odstavili na vedlejší kolej a nechávali projet vojenské transporty. Jednou, asi na padesátimilový úsek, se Šamanovi podařilo vybojovat místo na čalouněných sedadlech salonního vozu, ale většinu cesty absolvovali na tvrdých dřevěných lavicích. Když dojeli do Erie v Pennsylvánii, Alex měl v koutcích úst bilé skvrny a Šaman věděl, že bratr už dál jet nemůže.

Najal pokoj v hotelu, aby si Alex mohl odpočinout na měkké posteli. Toho večera, když mu vyměňoval obvaz, začal Alexovi vyprávět některé věci, které se dozvěděl při četbě otcova deníku.

Řekl mu o osudu těch tří mužů, kteří znásilnili a zavraždili Makwa-ikwu. "Myslím, že to je moje vina, že se Henry Korff za námi vypravil. Když jsem pátral v útulku v Chicagu, kde drželi Davida Goodnowa, nadmíru jsem mluvil o vrazích. Vyptával jsem se na Bratrstvo hvězdnatého praporu a na Hanka Cougha a zanechal jsem jednoznačný dojem, že jim můžu pořádně zatopit.

Někdo ze zaměstnanců byl asi členem Bratrstva a není vyloučeno, že celý útulek Bratrstvu patří. Bezpochyby dali hlášku Korffovi a ten se rozhodl, že po nás půjde."

Alex chvíli mlčel a potom pohlédl na bratra s obavami. "Ale Šamane... Korff věděl, kde nás má hledat. To znamená, že ho o tvé cestě do Elmiry musel informovat někdo v Holdenově Přívozu."

Šaman přisvědčil. "Často myslím právě na to."

Tyden po tom, co vyrazili z Elmiry, dojeli do Chicaga. Šaman poslal telegram matce, ve kterém jí sdělil, že veze Alexe domů. Prozradil jí, že Alex přišel o nohu, a požádal ji, aby jim přijela k vlaku naproti.

Když vlak s hodinovým zpožděním zastavil v Rock Islandu, stála na nástupišti s Dougem Penfieldem. Šaman vynesl Alexe z vagonu a Sarah syna beze slova objala a rozplakala se.

"Dovol mi, abych ho položil na zem. Je těžký," zanaříkal si Šaman a posadil Alexe na sedadlo bryčky. I Alex se rozplakal.

"Dobře vipadáš, mamko," řekl konečně. Matka seděla vedle něj a držela ho za ruku. Šaman uchopil do ruky otěže, zatímco Doug jel na svém koni, kterého měl uvázaného u zadní osy bryčky.

"Kde je Alden?" zeptal se Šaman.

"Ulehl. Jde to s ním z kopce, Šamane, ty křeče se o hodně zhoršily. Před několika týdny uklouzl a ošklivě spadl, když na řece sekali led," řekla Sarah.

Alex cestou nenasytně sledoval krajinu. Šaman také; cítil se nezvykle. Stejně jako pro paní Clayovou její dům už nikdy nebude to, co předtím, tak to bude i s jeho životem. Od té doby, co odtud odjel, zabil člověka. Zdálo se mu, že se svět zbortil.

Když za soumraku dorazili domů, položil Alexe na jeho postel. Ležel tam se zavřenýma očima a jeho tvář zářila potěšením.

Sarah na počest synova návratu navařila slavnostní jídlo.

Nakrmila ho pečenou slepicí s mačkanými brambory a mrkví. Než byla večeře hotová, po Dlouhé stezce přispěchala Lillian a donesla mísu dušeného hovězího. "Tvoje hladová kalvárie je u konce," řekla Alexovi, když ho políbila a přivítala doma.

Řekla, že Rachel musela zůstat u dětí, ale že ráno se na něj přijde podívat.

Šaman nechal matku a Lillian sedět u Alexovy postele a žvatlat, a sám se vypravil k Aldenovu srubu. Když vstoupil, Alden spal, ale celý srub páchl lacinou whisky. Šaman se potichu odkradl a vydal se dolů po Dlouhé stezce. Sníh na stezce byl udupaný a zmrzlý a na některých místech to klouzalo. Když došel ke Geigerovu domu, předním oknem viděl Rachel, jak sedí u ohně a čte. Když zaklepal na sklo, knihu odložila.

Líbali se tak, jako kdyby některý z nich měl umřít. Vzala ho za ruku a vedla ho po schodech nahoru do svého pokoje. Děti spaly dole v hale, její bratr Lionel ve stodole opravoval nářadí a matka se mohla kdykoliv vrátit. To jim však nezabránilo, aby se oblečení, se zoufalou oddaností, sladce a nenasytně na Rachelině posteli nepomilovali.

Když kráčel po zamrzlém chodníku zpět, svět se zase nějak začal stavět na nohy.

ALEXOVO PŘÍJMENÍ

Šamana píchlo u srdce, když spatřil, jak se Alden motá okolo farmy, Když Šaman odcházel z domu, neměl šíji a ramena tak ztuhlá jako teď. Aldenova tvář vypadala jako nehybná trpělivá maska, třebaže záchvaty křečí byly kruté. Dělal všechno pomalu a rozvážně, jako člověk, který se pohybuje pod vodou.

Ale mysl měl jasnou. Našel Šamana v přístřešku u stodoly a podal mu zprávu, jak farma přežila zimu - kolik je zvířat, kolik krmiva se spotřebovalo, jaké jsou vyhlídky na jarní jehňata. "Nakázal jsem Dougovi, aby nanosil do varny cukru suchý dřevo a tak hned, jak začne týct míza, můžem začít vařit sirup."

"Vpořádku," řekl Šaman. Dodal si odvahy a nenuceně řekl Aldenovi, že pověřil Douga; aby našel nějakého šikovného dělníka, který by jim pomohl zvládnout jarní práce.

Alden pomalu přikývl. Delší dobu pokašlával, než si uvolnil krk, a opatrně si odplivl. "No jo, už nejsem tak čipernej jak kdysi," řekl, jako by chtěl tu zprávu zbavit jeji'ho ostří.

"Ať toto jaro pooře někdo jiný. Není nutno, aby šafář těžce pracoval, když je možnost najmout mladé chlapíky se silnými svaly," řekl Šaman. Než Alden opustil přístřešek, znovu přikývl. Šaman si všiml, že mu chvíli trvá, než se pohne, jako člověk, který se soustředí na močení, ale nejde mu to. Ale když už se rozhýbal, nohy se pohybovaly drobnými, ale svižnými kroky, zatímco držení zbytku Aldenova těla připomínalo jezdce.

Šaman se s radostí vrátil ke své lékařské praxi. Jakkoliv obětavě řádové sestry dohlížely na jeho pacienty, lékaře přece jen nenahradily. Několik týdnů usilovně pracoval, dohonil zameškané chirurgické zákroky a denně vyrážel na návštěvy, jak to míval ve zvyku.

Když se zastavil v klášteře, matka Miriam Ferocia jej srdečně přivítala a s tichou radostí naslouchala jeho zprávě o Alexově návratu. I ona měla nejednu novinu. "Arcidiecéze nám oznámila, že náš předběžný rozpočet byl schválen. Můžeme se pustit do stavby."

"Sám biskup prohlédl plány a schválil je, ale varoval před tím, aby nemocnice byla na pozemku kláštera. "Říká, že klášter je příliš nepřístupný, příliš daleko od řeky a hlavních silnic. Musíme tedy najít nové místo."

Natáhla se za židli a podala Šamanovi dvě těžké žlutavé cihly. "Co bys říkal tomuhle?"

Byly tvrdé a když jimi o sebe zavadil, ozval se zvonivý zvuk. "V cihlách se moc nevyznám, ale vypadají skvěle."

"Zdi z nich postavené budou jak pevnost," pravila abatyše.

"V nemocnici bude v létě chladno, v zimě teplo. Jsou to pálené cihly, tak husté, že nenasávají vlhkost. A nemusí se vozit zdaleka. Dodává je jeden člověk jménem Roswell, který si postavil pec rovnou u ložiska hlíny Má dost velkou zásobu, abychom mohli začít se stavbou, a je připraven nadělat další.

Říká, že kdybychom chtěli tmavší barvu, může e trochu přiudit."

Šaman potěžkal cihly a měl pocit, jako by už měl v rukou zdi nemocnice. "Té barvě se nedá nic vytknout."

"Myslím si to taky," odpověděla matka Miriam Ferocia.

Blaženě se na sebe zašklebili, jako děti, pochutnávající si spolu na sladkostech.

Pozdě v noci seděl Šaman s matkou v kuchyni a pili kávu.

"Řekla jsem Alexovi o... o jeho vztahu k Nicku Holdenovi " pravila. ' "... jak to přijal?"

Sarah pokrčila rameny. "No... přijal to." Chabě se usmála.

"Řekl, že jeho otcem může být právě tak Nick jako ten mrtvý psanec." Na chvili ztichla, ale potom se znovu otočila k Šamanovi. Všiml si, že je nervózní.

"Reverend, pan Blackmer, odchází z Holdenova Přívozu. Kněz z baptistického chrámu v Davenportu byl povolán do Chicaga a tamější církevní společenství nabídlo svůj svatostánek Lucianovi."

"To mě moc mrzí. Vím, jak si ho vážíš. Teď zase církev bude muset hledat nového duchovního."

Šamane," řekla. "Lucian mě požádal, abych šla s ním. Jako jeho žena."

U ţhopil ji za ruku. Byla studená jak led. "...a půjdeš s ním, máti?"

"Velmi jsme se... sblížili, co jeho paní umřela. Když jsem ovdověla já, byl mou oporou." Pevně sevřela Šamanovu ruku. "Milovala jsem tvého otce celým srdcem. Nikdy ho nepřestanu milovat."

"Vím."

"Za pár týdnů to bude rok, co zemřel. Budeš mi zazlívat, když se znovu vdám?"

Vstal a přistoupil k ní.

"Jsem žena, která potřebuje být manželkou."

"Chci jen, abys byla šťastná," řekl a objal ji.

S námahou se vymanila z jeho objetí, aby jí viděl na rty.

"Řekla jsem Lucianovi, že se nemůžeme vzít, dokud mě bude Alex potřebovat."

"Mamko, pro něj bude lepší, když ho přestaneš obskakovat, jako kdyby byl malé dítě."

"Myslíš?"

"Jsem si jist."

Její tvář se rozzářila. Nečekaně měl příležitost vidět, jak vypadala zamlada.

"Děkuji ti, miláčku. Povím to Lucianovi," řekla.

Alexův pahýl se nadějně hojil. Neustále ho znervózňovala matka a ženy z církve. Třebaže přibral a jeho kosti se opět začínaly obalovat, zřídkakdy se usmíval a v očích měl stín.

V Rock Islandu si určitý věhlas získal muž jménem Wallace, který vyráběl a prodával protézy končetin. Po delším naléhání Alex dovolil Šamanovi, aby ho tam odvezl. Na stěnách Wallaceovy dílny visela vzrušující galerie vyřezávaných dřevěných nohou i rukou. Výrobce údů měl kulatou tvář, která budila dojem, že je to veselý člověk. Počínal si však s naprostou seriózností. Strávil víc než hodinu měřením Alexova pahýlu vestoje, vsedě, při chůzi, s jedním kolenem ohnutým, s oběma koleny ohnutými, vkleče i vleže, při předstíraném spánku. Potom Wallace pravil, že za šest týdnů si mohou pro protézu přijít.

Alex byl jen jedním z mnoha válečných invalidů. Šaman je potkával na každém kroku - bývalé vojáky s neúplným tělem, ale často i s neúplnou duší. Starý přítel jeho otce, Stephen Hume, se vrátil z války jako jednohvězdičkový generál.

Byl povýšen na brigádního generála za svou účast na bitvě u Vicksburgu, tři dni předtím, než dostal kulku do pravého lokte. Dva měsíce před Humeovým návratem domů zemřel ctihodný David P Allan, soudce obvodního soudu státu Illinois a guvernér jmenoval na jeho místo vysloužilého generála. Soudce Hume už vedl výslechy. Šaman viděl, že někteří bývalí vojáci se bez problémů zařadili do normálního života, zatímco jiní trpěli vzpomínkami, které je děsily a deprimovaly.

Snažil se s Alexem radit o všem, co se týkalo farmy.

Námezdní dělníci byli ještě vzácní, ale Doug Penfield narazil na jistého Billyho Edwardse, který kdysi v Iowě pracoval u ovcí. Šaman s ním promluvil a uznal, že to je silný a spolehlivý muž, a navíc má doporučení od George Cliburnea.

Šaman se zeptal Alexe, zda si s Edwardsem nechce promluvit.

"Ne, je mi to fuk."

"Snad bys měl. Koneckonců ten člověk bude u tebe pracovat, až se vrátiš na farmu."

"Nevěřím, že se vrátím."
"To snad ne?"
"Třeba budu pracovat s tebou. Budu ti dělat uši, jako ten maník v nemocnici v Cincinnati, o kterém jsi mi vyprávěl."ţ Šaman se usmál. "Nepotřebuji uši na plný úvazek. Kdykoliv to budu potřebovat, mohu si najmout uší, kolik budu chtít. To nemáš vůbec žádnou představu, co chceš dělat?"
"... ani ne."
"Tedy, vlastně máš ještě dost času," řekl Šaman, a byl rád, když změnili téma.

Z Billyho Edwardse se vyklubal dobrý dělník, ale když skončil práci, huba se mu nezastavila. Mluvil o kvalitě půdy, o chovu ovcí, o cenách plodin, a jaký by to byl rozdíl, kdyby tady byla železnice. Ale když vyprávěl o tom, že se do Iowy vrátili Indiáni, Šaman zbystřil pozornost.
"Opravdu?"
"Jo, smíšená tlupa Sauků a Mesquakiů opustila rezervaci v Kansasu a vrátila se do Iowy."
Stejně jako Makwina tlupa, pomyslel si Šaman. "... nedělají jim lidé v té oblasti nějaké potíže?"
Edwards se poškrabal na hlavě. "Ne. Nikdo jim ani nemůže dělat žádný těžkosti. Jsou to fešáčký Indiáni, svou půdu si koupili, všecko dokonale podle zákona. Zaplatili dobrou americkou měnou." Ušklíbl se. "Ovšem ta půda, kterou koupili, je nejspíš nejhorší v celým státě. Samej jil. Ale postavili si tam sruby a něco málo pěstujou. Maj tam opravdovský město.
Říkaj mu Tama, podle jednoho z jejich náčelníků, jak jsem se doslech."
"Kde je to indiánské město?"
"Nějakejch sto mil západně od Davenportu. A kousíček na sever."
Šaman zatoužil se tam vypravit.

Jednoho rána o několik dní později se komisaře Spojených států pro indiánské záležitosti záměrně nezeptal na Sauky a Mesquakie v Iowě. Nick Holden přijel na Coleovu farmu v nádherném novém kočáře s kočím v livreji. Když mu Sarah i Šaman děkovali za pomoc, Holden byl zdvořilý a milý, ale bylo zřejmé, že se přijel podívat na Alexe.
Ráno strávil v Alexově pokoji, sedě u jeho postele. Když okolo poledne Šaman ukončil své povinnosti v ordinaci, s překvapením uviděl, že Nick a jeho kočí pomáhají Alexovi do vozu.
Byli pryč celé odpoledne. Když se vrátili, Nick a kočí pomohli Alexovi do domu, popřáli všem zdvořile dobrý večer a odjeli.
Alex o událostech dne moc nemluvil. " Projížděli jsme sepo okolí a hovořili." Usmál se. "To jest, hovořil hlavně on a já jsem poslouchal. V jídelně Anny Wileyové jsme si dali dobrou večeři." Pokrčil rameny. Vypadal však zamyšleně a brzy odešel na lůžko, zmořen celodenní štrapácí.
Nazítří ráno se Nick i s kočárem vrátil. Tentokrát vzal Nick Alexe do Rock Islandu a večer Alex popisoval báječný oběd a večeři, na kterých si pochutnávali v hotelu.
Třetího dne jeli do Davenportu. Alex se vrátil domů dříve než v předchozích dvou dnech a Šaman viděl,

jak Alex přeje Nickovi příjemnou cestu zpět do Washingtonu.
"Zůstanu s tebou ve styku, jestli smím," pravil Nick.
"Beze všeho, pane."
Té noci, když šel Šaman spát, ho Alex zavolal do svého pokoje. "Nick se chce ke mně přihlásit," řekl.
"Přihlásit?"
Alex přikývl. "Prvního dne, kdy tady byl, říkal, že prezident Lincoln ho požádal o odstoupení, aby mohl jmenovat někoho jiného. Nick říkal, že přišel čas, aby se sem vrátil a usadil se tady. Nechce se ženit, ale měl by rád syna. Tvrdil, že vždy věděl, že je můj otec. Strávili jsme spolu tři dni a jezdili jsme křížem krážem po celé oblasti. Ukazoval mi svůj majetek. Kromě toho má v západní Pennsylvánii prosperující továrnu na tužky, a kdo ví, co ještě. Chce, abych se stal jeho dědicem, a abych si změnil jméno na Holden."
Šaman pocítil nejprve smutek a potom hněv. "Ale tys říkal, že nechceš farmařit."
"Řekl jsem Nickovi, že nemám nejmenší pochybnosti o tom, kdo byl mým otcem. Mým otcem byl ten, kdo bez mrknutí snášel všechny moje lumpárny a mladistvé nerozvážnosti, ten, kdo mě naučil pokoře a lásce. Řekl jsem mu, že se jmenuji Cole."
Šaman se dotkl bratrova ramene. Nebyl schopen promluvit, ale kývl hlavou. Potom políbil Alexe na tvář a šel spát.

Toho dne, kdy měla být hotova protéza, zajeli spolu do obchodu s končetinami. Wallace vysoustružil nohu tak důmyslně, že se na ni dala obout ponožka i střevíc. Alexův pahýl zapadl do jamky na protéze, která byla pod kolenem a nad ním připevněna k noze koženými popruhy.
Od okamžiku, kdy se Alex poprvé postavil na protézu, ji nesnášel. Když ji měl na sobě, působila mu nesnesitelné bolesti.
"Je to tím, že váš pahýl je ještě citlivý," řekl mu Wallace.
"Čím častěji si budete protézu nasazovat, tím dříve se vám na pahýlu vytvoří mozol. Potom vás to rychle přestane bolet."
Zaplatili za nohu a odvezli ji domů. Ale Alex ji strčil do skříně v hale a nenosil ji. Když šel ven, opíral se o hůl, kterou mu v zajateckém táboře zhotovil Jimmie-Joe.

Jednoho rána v půli března Billy Edwards vezl okolo stodoly vůz naložený kulatinou a snažil se s voly vypůjčenými od mladého Muellera zatočit do dvora. Alden stál za vozem, opíral se o hůl a vykřikoval na zmateného Edwardse pokyny.

"Couvni, hochu! Trochu s nima couvni!"

Billy ho poslechl. Dalo by se předpokládat, že Alden, který přikázal couvat, ustoupí vozu z cesty. Před rokem by to Alden bez těžkostí udělal, ale teď, třebaže mu mysl zřetelně velela uhnout z cesty nebezpečnému nákladu, jeho nemoc nedovolovala, aby příkaz včas dorazil z mozku do nohou. Kláda trčící ze zadní části ho silou beranidla udeřila do pravé strany hrudníku a odhodila ho několik stop stranou. Alden se s žuchnutím natáhl do zabláceného sněhu.

Billy vtrhl do ordinace, kde Šaman právě vyšetřoval Molly Thornwellovou, která se nedávno přistěhovala a jejíž těhotenství vydrželo dlouhou cestu z Maine. "Alden!" vykřikl Billy. "Mám strach, že jsem ho zabil."

Přinesli Aldena dovnitř a položili ho na kuchyňský stůl.

Šaman mu rozřízl šaty a opatrně ho vyšetřoval.

Zbledlý Alex opustil svůj pokoj a sám doskákal po schodech dolů. Tázavě pohlédl na Šamana.

"Odneslo to několik žeber. Nemůžeme ho nechat v jeho srubu.

Dám ho do pokoje pro hosty a já budu zatím bydlet s tebou."

Alex přikývl. Ustoupil stranou a sledoval, jak Šaman a Billy nesou Aldena po schodech nahoru a ukládají ho do postele.

O něco později měl Alex příležitost posloužit Šamanovi jako náhrada za uši. Soustředěně poslouchal zvuky v Aldenově hrudníku a podával zprávu o tom, co slyší. "Bude žít?"

"Nevím," řekl Šaman. "Zdá se, že plíce nejsou poškozené.

Zdravá a silná osoba zlomená žebra snadno snese. Ale v jeho věku a při té jeho nemoci..."

Alex kývl. "Budu u něj sedět a ošetřovat ho."

"Myslíš, že to zvládneš? Mohl bych matku Miriam požádat o sestřičky."

"Nech mě u něj, prosím," řekl Alex. "Já mám spoustu času."

Tak vedle pacientů, kteří se Šamanovi svěřili do rukou, měl na starosti dva nemocné členy své domácnosti. Třebaže svým pacientům věnoval veškerou péči, přišel na to, že starat se o své blízké není totéž jako starat se o ostatní pacienty.

Zodpovědnost a každodenní péče nabyly nového rozměru. Když se večer vracel domů, stíny se zdály být delší a tmavší.

Přece však byly i příjemnější chvíle. Jednoho odpoledne, k jeho radosti, za ním přišli Joshua a Hattie. Bylo to poprvé, co je pustili bez doprovodu po Dlouhé stezce. Důstojně a skoro dospěle se zeptali Šamana, jestli má čas si s nimi zahrát. Byl šťastný, když se s nimi mohl celou hodinu toulat lesem a ukazovat jim první letošní modřinky a zřetelné otisky jeleních kopýtek.

Alden trpěl bolestmi. Šaman mu dával morfium, ale na Aldenovy bolesti nejlépe zabíral prostředek destilovaný ze zrní. "Dobře, jdem mu nalít," řekl Šaman Alexovi, "ale s mírou. Rozumíš?"

Alex přisvědčil a dodržel slovo. Třebaže Alden dostával jen dvě unce v poledne a dvě unce večer, přece pokoj nemocného čpěl pachem whisky, pro Aldena tak typickým.

Občas Alexe při ošetřování Aldena vystřídala Sarah nebo Lillian. Jednoho večera si vzal službu i Šaman. Seděl u Aldenovy postele a četl chirurgický časopis, který právě přišel z Cincinnati. Alden byl neklidný, převracel se ze strany na stranu a nemohl usnout. V polospánku si pro sebe něco bručel, hovořil s neviditelnými osobami, znovu prožíval debaty o hospodářství s Dougem Penfieldem, proklínal šelmy, připravující je o jehňata. Šaman si prohlížel tu starou vrásčitou tvář, ty unavené oči, ten velký, zarudlý nos s chlupatými nozdrami, a přemýšlel o Aldenovi, jak ho kdysi znal. O Aldenovi silném a obratném, bývalém pouťovém rváči, který Coleovy kluky naučil používat pěsti.

Alden se konečně utišil a na chvíli usnul. Šaman dočetl článek o nalomených kostech, a když se právě pouštěl do čtení o očním zákalu, zdvihl oči a viděl, že Alden se na něj tiše dívá, očima v jasné chvilce najednou nečekaně střízlivýma a pevnýma.

"Já sem nechtěl aby tě zabil," říkal Alden. "Já jsem jenom chtěl, aby tě postrašil."

CESTA DO NAUVOO

Šaman a Alex spolu opět bydleli v jednom pokoji a opět se cítili jako malí chlapci. Jednou před svítáním, když už Alex nemohl spát, rozsvítil lampu a popisoval bratrovi zvuky probouzení jara - svěží staccato ptačího zpěvu, zvonivou netrpělivost potůčků, začínajících svůj každoroční spěch k moři, burácení valící se řeky, občasně třištivé zvuky, jak do sebe narážely obrovské ledové kry. Ale přemýšlet o přírodě nepatřilo k Šamanově povaze. Spíše hloubal o světě člověka, přemýšlel o jednotlivých událostech, v duchu je skládal do mozaiky, až začal na povrch vystupovat jejich nový smysl.

Nejednou uprostřed noci vstával z postele a po studených podlahách se vydával na cestu ztichlým domem, aby hledal radu v otcových denících.

Aldena sledoval se zvláštní péčí, se zvláštním druhem okouzlené něhy, ale i s novým pocitem chladné

ostražitosti.

Někdy se na starého čeledína díval, jako by ho viděl poprvé.

Alden setrvával v neklidném polospánku. Ale jednoho rána, když jej Alex poslouchal stetoskopem, rozšířily se mu oči. "Je tam nějaký nový zvuk... jako kdybys třel mezi prsty dva prameny vlasů." Šaman přisvědčil. "Tý zvuky se jmenují šelesty."

"A co znamenají?" "Má nějakou vadu na plících," řekl Šaman.

9. dubna se v kostele baptistické církve v Holdenově Přívozu vzali Sarah Coleová a Lucian Blackmer. Obřad sloužil reverend Gregory Bushman, jehož kazatelnu v Davenportu Lucian obsadil.

Sarah měla oblečené své nejlepši šedé šaty, které Lillian osvěžila našitím límečku a manžet z bílé krajky, kterou Rachel dokončila jen den předtím.

Pan Bushman mluvil hezky, zřejmě mu činilo potěšení ženit svého bratra v Kristu. Alex řekl Šamanovi, že Lucian přednesl svůj manželský slib tónem duchovního a Sarah svoje ano řekla měkkým a třesoucím se hlasem. Když bylo po obřadu a oni byli na zpáteční cestě, Šaman si všiml, že matka se pod krátkým závojem usmívá.

Po svatebním obřadu se společnost odebrala na Coleovu farmu.

Většina členů církve se dostavila na oslavu s přikrytými mísami jídla, nebylo to však třeba, neboť Sarah a Alma Schroederová vařily a Lillian pekla po celý předcházející týden. Lidé jedli a Sarah dávala najevo své štěstí. "V chladírně už nejsou žádné šunky a klobásy. Budete muset na jaře udělat zabijačku," řekla Dougovi Penfieldovi.

"S radostí, paní Blackmerová," pravil Doug galantně. Byl první, kdo ji oslovil novým jménem.

Když odešel poslední host, Sarah se chopila sbaleného kufříku a políbila syny. Lucian ji odvezl ve svém kočárku na faru, kde se pár dní zdrží, než se budou stěhovat do Davenportu.

O něco později Alex přistoupil ke skříni v hale a vytáhl si protézu a bez pomoci si ji nasadil. Šaman sešel dolů do pracovny číst lékařské časopisy. Alex nejistými kroky kulhal okolo otevřených dveří napříč celou halou. Šaman cítil jak ztěžka protéza dopadá, když se příliš zdvihne, a dovedl si představit, jakou bolest způsobuje bratrovi každý krok.

Když vstoupil do ložnice, Alexe už přemohl spánek. Na podlaze, vedle Alexovy pravé boty, stála protéza s dosud obutou ponožkou a botou. Vypadaly, jako by patřily k sobě.

Nazítří si Alex obul protézu a šel do kostela. Byl to jeho svatební dar pro Sarah. Alex a Šaman nebyli žádné svíčkové báby, ale matka je požádala, aby ji tu neděli v rámci svatebních obřadů doprovodili. Nemohla spustit oči ze svého prvorozeného, jak kráčí uličkou k první řadě sedadel, vyhrazené rodině duchovního. Alex se opíral o jasanovou hůlku, kterou Rob J půjčoval pacientům. Někdy protézou zavadil o podlahu a jindy ji zase zvedal příliš vysoko. Ale nepotácel se ani nespadl a neochvějně držel směr, dokud nedorazil k Sarah.

Seděla mezi svými syny a sledovala svého čerstvého manžela, jak připravuje shromáždění ke zpovědi. Když nastal čas kázání, pan Blackmer vyjádřil své díky všem, kteří se připojili k oslavám jeho svatby. Řekl, že Hospodin jej přivedl do Holdenova Přívozu a nyní jej Hospodin odvádí a on děkuje těm, kteří mu pomohli, aby své duchovní poslání v tomto městě učinil smysluplným.

Právě se nadechoval k tomu, aby jmenovitě uvedl jména některých, kteří mu pomáhali v práci v prospěch Pána, když polootevřenými předními okny pronikla do kostela směsice hlasů. Ze začátku byly tlumené, ale rychle nabyly na hlasitosti. Nějaká žena vykřikla a potom se ozývaly různé drsné hlasy. Na Hlavní třídě kdosi vystřelil a to byl signál k vypuknutí všeobecného veselí:

Náhle se dveře kostela otevřely a vstoupil Paul Williams.

Spěchal uličkou až ke knězi, kterému cosi rychle zašeptal.

"Bratři a sestry," řekl Lucian. Zdálo se že má s mluvením potíže. "Do Rock Islandu právě přišla telegrafická zpráva...

Robert E. Lee se včera se svou armádou vzdal generálu Grantovi."

V shromáždění to zašumělo. Někteří vstali. Šaman viděl, že jeho bratr se ztěžka opřel o lavici a zavřel oči.

"Co to znamená, Šamane?" zeptala se ho matka.

"To znamená, že je konečně po válce, mamko," odpověděl.

Zdálo se, že všude, kam Šaman v průběhu příštích čtyř dní přišel, byli lidé opilí mírem a nadějí. Dokonce i těžce nemocní se usmívali a s nadějí očekávali lepší časy. Všude pa novalo veselí a smích, ale i smutek, protože každý měl někoho, kdo přišel o život.

Když se ve čtvrtek vrátil z návštěv, našel Alexe plného naděje i úzkosti, protože Alden měl příznaky, které ho mátly Oči měl otevřené, byl vzhůru. Ale Alex uvedl, že šelesty v jeho hrudníku nabyly na intenzitě. "Kromě toho se mi zdá, že má teplotu."

"Nemáš hlad, Aldene?" zeptal se ho Alex. Alden se na ně díval, ale neodpovídal. Šaman naznačil Alexovi, aby mu pomohl Aldena posadit, a společně ho nakrmili bujonem. Šlo to obtížně, protože křeče se zhoršily. Už celé dni nejedl nic jiného než vývar a ovesnou kaši, protože Šaman měl strach, že by se mu při tom třesu mohlo dostat jídlo do plic.

Po pravdě řečeno měl Šaman jen málo možností, jak mu pomoci.

Do vědra s vařící vodou nalil trochu terpentýnu a nechal Aldena pod dekou inhalovat terpentýnové páry. Po chvili Alden začal dusivě kašlat, Šaman deku odtáhl a vzdal se dalších pokusů mu pomoci.

Hořkosladká radost toho týdne se v pátek odpoledne zvrhla v pravou hrůzu, když Šaman jel po Main Stret. Na první pohled poznal, že došlo k nějaké katastrofě. Lidé postávali v malých skupinkách a hovořili spolu. Viděl Annu

Wileyovou, jak se opírá o zábradlí verandy svého penzionu a pláče. Simeon Cowan, manžel Dorothy Burnhamové, seděl na sedadle své bryčky s přivřenýma očima a ukazovákem a palcem si svíral ústa.

"Co se děje?" zeptal se Šaman Simeona. Myslel si, že příměří bylo zrušeno.

"Abraham Lincoln je mrtev. Večer ho nějaký zasraný herec zastřelil v jednom divadle ve Washingtonu."

Šaman odmítal tuto zprávu vzít na vědomí, ale přesto sestoupil z koně a ze všech stran se mu dostalo potvrzení.

Třebaže nikdo neznal podrobnosti, bylo zřejmé, že zpráva je pravdivá. Jel domů a podělil se o tu hroznou novinu s Alexem.

"Na jeho místo zasedne viceprezident," řekl Alex.

"Andrew Johnson už bezpochyby přísahal."

Seděli v salonku a dlouhou dobu nepromluvili ani slovo.

"Naše nešťastná země," řekl nakonec Šaman. Připadalo mu, že Amerika je pacient, který dlouho a těžce bojoval o přežití s těžkou nemocí, a když se konečně uzdravil, zřítí se z útesu.

Nastalo pochmurné období. Když jezdil po návštěvách nemocných, potkával samé vážné tváře. Každý večer v kostele zvonili. Šaman pomohl Alexovi vylézt na Trude; bylo to poprvé, co jel na koni, ódkdy padl do zajetí. Když se vrátil, vyprávěl Šamanovi, že vyzvánění, ten smutný a osamělý zvuk, je slyšet daleko do prérie.

Když po půlnoci seděl u Aldenovy postele, Šaman vzhlédl od čtení, aby starci viděl na ústa.

"Chceš něco, Aldene?"

Alden skoro neznatelně zavrtěl hlavou.

Šaman se nad něj naklonil. "Aldene, vzpomínáš si, jak tehdy otec vycházel ze stodoly a někdo mu vystřelil na hlavu? A jak jsi hledal v lese a nemohl jsi nikoho najít?"

Alden ani nezamrkal.

"Byls to ty, kdo na otce vystřelil."

Alden si olízl rty. "... mířil jsem vedle... chtěl jsem ho jen postrašit, aby se stáh."

"Chceš se napít?"

Alden neodpověděl. Až po dlouhé době se zeptal. "Jaks na to přišel?"

"Když jsi byl nemocný, říkal jsi něco, z čeho jsem spoustu věcí pochopil. Například, pročs mě poslal do Chicaga hledat Davida Goodnowa. Ty jsi dobře věděl, že je beznadějně nemocný a navíc němý. že se od něj nedozvím vůbec nic."

"...co ještě víš?"

"Vím, že ses namočil do té věci. Až po krk."

Alden opět nepatrně kývl. "Já jsemji nezabil... já..." Alden zápasil s dlouhým a dusivým záchvatem kašle. Šaman mu přidržel plivátko a nechal ho vyplivnout spoustu šedivého slizu s jemným růžovým nádechem. Když kašel přestal, Alden byl bledý jak stěna a vyčerpaný. Oči měl zavřené.

"Aldene, proč jsi řekl Korffovi, kam jedu'?"

"Protože bys s tím nepřestal. V Chicagu jsi je vyplašil.

Korff ke mně poslal někoho na návštěvu, hned den potom. Řekl jsem mu, kams odjel. Myslel jsem, že s tebou chce jenom mluvit, postrašit tě. Stejně jako postrašil mě."

Zalapal po dechu. Šaman měl na jazyku ještě další otázky, ale uvědomoval si, jak je Alden nemocný. Seděl a v duchu váhal, zda se má poddat hněvu, nebo zůstat věrný slovům přísahy, kterou složil. Nakonec se vzpamatoval a spolkl slova, zatímco Alden ležel se zavřenýma očima a tu a tam se svíjel v křečích kašle, vyúsţujících až do slabého krvácení z úst.

Asi o půl hodiny později začal Alden mluvit sám.

"Byl jsem tady vůdcem Americké strany... Toho rána jsem pomáhal Grueberovi... při zabijačce. Vyrazil jsem brzy a potkal jsem ty tři. V našem lese. Když jsem je načapal, už měli... už měli tu ženskou. Ležela jen tak, slyšela, jak se mnou mluvěj. Začal sem na ně řvát. Říkal jsem jim, jak tady teď můžu zůstat. ţek jsem jim, že oni odejdou, ale ta Indiánka mě dostane do pekelnýho průseru.

Korff neřek ani slovo. Popad nůž a zapíchl ji."

Šaman teď nebyl schopen se na nic zeptat. Cítil, jak se chvěje zlostí. Chtělo se mu plakat jako děcku.

"Varovali mě, abych držel jazyk za zubama, a odjeli. Šel jsem domů a zabalil jsem si do krabice pár věcí. Představoval jsem si, že zdrhnu... ale neměl jsem kam. A když ji našli, tak mi nevěnovali žádnou pozornost. Ani se mě nikdo na nic nezeptal."

"A dokonce jsi ji pomáhal pochovat, ty mizero," řekl Šaman.

Nedokázal se ubránit. Spíš než slova se Aldena dotkl jeho tón.

Alden zavřel oči a opět začal kašlat. Tentokrát se kašel neutišil.

Šaman zašel pro chinin a Culverův čaj, ale když se snažil mu lék podat, Alden se dusil a prskal. Namočil si noční košili, že mu ji museli vyměnit.

O několik hodin později Šaman seděl a vzpomínal na Aldena, jak ho celý život znal. Na zručného řemeslníka, který vyráběl udice a brusle, na mistra, který je učil lovit zvěř a chytat ryby. Na popudlivého ochlastu.

Na lháře. Na muže, který pomáhal při znásilnění a při vraždě.

Vstal a podržel lampu u Aldenovy tváře. "Aldene, poslouchej mě. Co to bylo za nůž, kterým ji Korff ubodal? Co to bylo za zbraň, Aldene?"

Ale víčka zůstala zavřená. Alden Kimball nejevil žádné známky, že Šamanův hlas slyší.

K ránu; když se Aldena dotkl, cítil vysokou horečku. Alden byl v bezvědomí. Hlen, který vykašlával, hnilobně páchl a barvil se do červena. Šaman přiložil prsty na Aldenovo zápěstí a změřil mu pulz. Srdce mu prudce bilo, pulz měl 108.

Svlékl Aldena a omyl ho houbou namočenou v lihu. Když se podíval ven, viděl, že svítá. Dveřmi se dovnitř díval Alex.

"Panebože, vypadá hrozně. Má bolesti?"

"Nemyslím, že by ještě něco cítil."

Bylo to pro něj těžké, říci to Alexovi, a pro Alexe ještě těžší to slyšet. Ale Šaman nevynechal ani slovo.

Alex dlouho pracoval po Aldenově boku, sdílel s ním těžkou a špinavou každodenní práci na farmě, naučil se od něj stovky prací, lpěl na tom starci celou tu dobu, kdy sám sebe považoval za bezprizorního parchanta a kdy se vzepřel Robově rodičovské autoritě. Šaman věděl, že Alex Aldena miloval.

"Oznámiš to úřadům?" zeptal se Alex potichu. Jenom jeho bratr chápal, do jaké míry ho to rozrušilo.

"Není důvod. Má pneumonii a ta postupuje rychle."

"Umírá?"

Šaman přisvědčil.

"To je jeho štěstí," pravil Alex.

Seděli a přemýšleli, jak dát vědět pozůstalým. Žádný z nich neznal místo pobytu mormonské ženy a dětí, od kterých čeledín utekl, než přišel pracovat k Robovi J.

Šaman požádal Alexe, aby prohledal Aldenův srub. Když se Alex vrátil, jen zavrtěl hlavou. "Tři džbánky whisky, dvě udice, puška. Nářadí. Nějaké postroje, které opravoval.

Špinavé prádlo. A tohle." V ruce držel nějaký papír. "Seznam

členů místní pobočky Myslím, že to musí být seznam členů Americké strany v našem městečku."

Šaman si to nevzal. "Nejlepší bude to spálit."

"Určitě?"

Přisvědčil. "Chystám se tady strávit zbytek života a starat se o ně. Když přicházím do jejich domovů, jako jejich lékař, nechci vědět, který z nich patří k Nicnevědoucím," řekl. Alex přikývl a seznam odnesl.

Šaman poslal Billyho Edwardse do kláštera se jmény pacientů, které je třeba zkontrolovat, a požádal matku Miriam Ferocii, aby k nim zajela. Když Alden k ránu zemřel, Šaman ještě spal.

Když vstal, Alex už Aldenovi zatlačil oči, umyl ho a převlékl do čistých šatů.

Zavolali Douga a Billyho. Ti chvíli s pietou postáli u postele a potom odešli do stodoly a pustili se do stloukání rakve.

"Nechci, aby byl pochován tady na farmě," řekl Šaman.

Alex chvíli mlčel, ale potom přikývl. "Mohli bychom ho odvézt do Nauvoo. Myslím, že mezi tamějšími mormony má jistě ještě nějaké přátele," řekl.

Do Rock Islandu odvezli rakev bryčkou a tam ji naložili na palubu nákladního člunu. Bratři Coleové seděli opodál na bedně s radlicemi. Toho dne, kdy vlak vyrazil na dlouhou, pomalou cestu na západ s tělem Abrahama Lincolna, čeledínovo tělo se plavilo dolů po Mississippi.

V Nauvoo vyložili rakev na přístavišti parníků. Alex počkal u ní, zatímco Šaman zašel do kanceláře a vysvětlil svou věc jednomu úředníkovi jménem Perley Robinson. "Alden Kimball?

Neznám. Musíte si vyžádat povolení od paní Bidamonové, abyste ho tady mohli pochovat. Počkejte, skočím se jí zeptat."

V mžiku byl zpět. Vdova po prorokovi Josephu Smithovi řekla, že znala Aldena Kimballa jako mormona a někdejšího usedlíka v Nauvoo a že ho mohou pochovat na hřbitově.

Malý hřbitov byl ve vnitrozemí. Řeka byla mimo dohled, ale byly tam stromy a někdo, kdo uměl zacházet s kosou, udržoval trávník. Dva svalnatí mladíci vykopali hrob a Perley Robinson, starší z nich, monotónně předčítal z Knihy Mormon, zatímco se odpolední stíny začaly prodlužovat.

Potom Šaman zaplatil účet. Pohřeb stál sedm dolarů včetně čtyř dolarů a padesáti centů za pozemek. "Za dalších dvacet dolarů bych se mu podíval po pěkném náhrobku," řekl Robinson.

"Platí," pospíšil si s odpovědí Alex.

"Ve kterém roce se narodil?"

Alex zavrtěl hlavou. "To nevíme. Napište tam jen Alden Kinaball, zemřel 1865." ' "A pod to bych moh připsat Svatý."

Ale Šaman k němu vzhlédl a zavrtěl hlavou. "Jenom jméno a datum," pravil.

Perley Robinson je upozornil, kdy pojede parník zpět.

Vyvěsil červený praporek a za chvíli už bratři seděli na židlích na palubě. Slunce zatím zapadalo směrem do Iowy a nebe krvácelo.

"Co ho asi zavedlo k Nicnevědoucím?" otevřel konečně konverzaci Šaman.

Alex řekl, že ho to nepřekvapilo. "Vždycky uměl nenávidět.

Kvůli řadě věcí byl zahořklý. Několikrát mi vyprávěl, že jeho otec se narodil v Americe a zemřel jako čeledín ve Vermontu. A i on zemře jako čeledín. Zvedalo mu žluč, když viděl cizince jako majitele farem."

"Co mu bránilo, aby se i on stal majitelem? Taťka by mu do začátku pomohl."

"Měl něco v sobě. My jsme o něm celé ty roky měli lepší mínění než měl on sám o sobě," řekl Alex. "Není divu, že pil.

Musel žít s tím starým, ubohým mizerou, kterého v sobě nosil."

Šaman zavrtěl hlavou. "Když tak o něm přemýšlím, vzpomínám si, jak se taťkovi tajně vysmíval. A jak vyzradil můj pobyt chlapovi, o kterém věděl, že je vrah."

"Ale to ti nezabránilo, aby ses o něj postaral, i když jsi to už věděl," konstatoval Alex.

"No ovšem," pravil Šaman trpce, "je však pravda, že podruhé v životě jsem měl chuť někoho zabít."

"Ale neudělal jsi to. Místo toho ses snažil ho zachránit,"

řekl Alex. Podíval se Šamanovi do očí. "...v tom táboře v Elmiře jsem se staral o chlapy z mého stanu. Když byli nemocní, snažil jsem se vzpomenout, co by asi udělal taťka, a potom jsem to udělal pro ně. To mi působilo nevýslovné štěstí."

Šaman přikývl.

"Myslíš, že by ze mě mohl být lékař?"

Ta otázka Šamana zaskočila. Než odpověděl; nadlouho se odmlčel. Potom přisvědčil. "Myslím, že ano, Alexi."

"Ale já jsem nebyl takový student jako ty."

"Jsi chytřejší, než si chceš připustit. Ve škole ses o učení moc nestaral. Ale když se teď pustíš do práce, věřím, že to dokážeš. Můžeš u mě praktikovat."

"Chtěl bych s tebou pracovat, dokud se nezdokonalím v chemii, v anatomii a ve všem, co podle tvého názoru budu potřebovat. Ale potom bych chtěl odejít na fakultu a řádně vystudovat jako ty a taťka. Chtěl bych odejít na Východ. Třeba budu studovat u taťkova přítele dr. Holmese."

"Tý už máš úplný plán. Jistě jsi na to celou dobu myslel."

"No jo. A nikdy jsem neměl takový strach," řekl Alex a po mnoha dnech se oba s chutí zasmáli.

RODINNÉ DARY

Při zpáteční cestě z Nauvoo se zastavili v Davenportu a našli svou matku sedět opuštěnou mezi nevybalenými krabicemi a bednami v malé cihlové budově fary vedle baptistického kostela. Lucian už odešel na pastýřské návštěvy. Šaman si všiml, že Sarah má zarudlé oči.

"Stalo se něco, mamko?"

"Lucian je ten nejlaskavější mužský a vzájemně se zbožňujeme. Toto je místo, kde chci žít, ale... je to taková změna. Je to tak nové a děsivé a jde mi to na mozek."

Byla však šťastná, že své syny vidí.

Znovu se rozplakala, když jí řekli o Aldenovi. Zdálo se, že nemůže přestat. "Pláču jednak kvůli Aldenovi a jednak kvůli své vině," řekla, když se ji pokoušeli. utišit. "Nikdy jsem Makwa-ikwu neměla ráda, ani jsem na ni nebyla hodná. Ale..."

"Myslím, že vím, jak tě rozveselit," řekl Alex. Pustil se do vybalování jejích krabic a Šaman se k němu přidal. Za pár minut jí slzy oschly a připojila se k nim i ona. "Vždyť ani nevíte, kam co patří!"

Zatímco vybalovali, Alex jí vyprávěl o svém rozhodnutí jít na medicínu. Sarah vykřikla radostí. "To by měl Rob J. radost."

Provedla je tím malým domkem. Nábytek nebyl v dobrém stavu a nebylo ho dost. "Chystám se požádat Luciana, aby některé věci přestěhoval do stodoly, a dovezu si některé ze svých věcí z Holdenova Přívozu."

Udělala kávu a nakrájela jablečný koláč, který přinesla jedna z členek "její" církve. Zatímco jedli, Šaman načmáral na zadní stranu jednoho starého účtu pár čísel.

"Co to děláš?" zeptala se Sarah.

"Dostal jsem nápad." Díval se na ně, nevěda, jak začít.

Potom se přímo zeptal. "Co byste si mysleli o tom, kdybychom čtvrtinu našeho lesa darovali na novou nemocnici?"

Alex měl právě na vidličce napíchnutý kus koláče. Zastavil se s ním v půli cesty a cosi řekl. Šaman vidličku stlačil rukou, aby viděl bratrovi na ústa.

"Šestnáctinu celé farmy?" opakoval Alex.

"Podle mých výpočtů, kdybychom darovali tu půdu, mohla by mít nemocnice třicet lůžek místo pětadvaceti."

"Ale Šamane... to je dvacet akrů!"

"Zmenšíme stádo. Pro farmu ještě stále zůstane dost půdy, i kdybychom chtěli stádo znovu zvětšit."

Matka se zamračila. "Jen bys měl dbát na to, aby nemocnice nebyla moc blízko domu."

Šaman nabral dech. "Dům je právě v té části pozemku, kterou plánuji pro nemocnici. Nemocnice by totiž měla mít vlastní přístav a přímý přístup ze silnice."

Dlouho na něj beze slova hleděli.

"Vy teď budete žít tady," řekl matce. "Já se chystám pro

Rachel a děti vybudovat nový dům. A ty," obrátil se k Alexovi, "budeš celé roky pryč, studovat a zacvičovat se. Dům změním v kliniku, kam budou chodit pacienti, které nebude nutno hospitalizovat. Zřídíme další vyšetřovny a čekárny Snad i přijímací kancelář nemocnice a lékárnu. Mohla by se jmenovat Klinika Roberta Judsona Colea."

"Ach, to by se mi líbilo," ozvala se matka, a když se jí podíval do očí, viděl, že trefil do černého.

I Alex přikývl.

"Opravdu?"

"Opravdu," odpověděl Šaman.

Bylo už pozdě, když opouštěli faru a nasedli na prám přes Mississippi. Když si ze stáje v Rock Islandu vyzdvihovali koně a bryčku, snášela se už noc, ale jelikož cestu dobře znali, vyrazili domů tma netma. Když dorazili do Holdenova Přívozu, nebyla právě vhodná doba pro návštěvu v klášteře svatého Františka z Assisi. Věděl, že celou noc neusne. Už se nemohl dočkat, až ráno bude vyprávět všechny novinky matce Miriam Ferocü.

O pět dní později se na pozemku farmy pohybovali čtyři zeměměřiči s teodolity a ocelovými pásmy. Ve zdejším meziříčí nežil žádný architekt, ale Oscar Ericsson z Rock Islandu byl stavitelem s prvotřídní pověstí. Šaman a matka Miriam Ferocia se s Ericssonem sešli a dlouho s ním hovořili. Ten stavitel postavil městskou radnici a několik kostelů, ale většinou stavěl obytné domy a-obchody. Toto byla jeho první příležitost postavit nemocnici, a proto pozorně naslouchal jejich slovům.

Když studovali jeho hrubé náčrtky, věděli, že svého stavitele už našli.

Ericsson začal s vyměřováním staveniště a s vytyčováním příjezdových silnic a cest. Cesta mezi klinikou a přístavištěm parníků těsně míjela Aldenův srub. "Nejlépe bude, když ho s Billym strhnete a klády pořežete na topení," přikázal Šaman Dougovi Penfieldovi a ten se do toho bez odkladu pustil. Když dorazila první Ericssonova pracovní četa, aby vymýtila staveniště nemocnice, srub jako by nikdy ani neexistoval.

Toho odpoledne, když Šaman s bryčkou a Bossem jezdil po návštěvách, potkal povoz najatý z rockislandských stájí. Na sedadle vedle kočího seděl nějaký muž a když se míjeli, Šaman mu zamával. Trvalo mu jen pár sekund, než si uvědomil, kdo ţten muž je. Šaman obrátil o 180 stupňů a snažil se jej dohonit.

Když se mu to podařilo, pokynul kočímu, aby zastavil, a okamžitě z bryčky seskočil. "Jayi," zvolal.

I Jayson Geiger slezl z vozu. Pohubl; nebylo divu, že ho Šaman hned nepoznal. "Můj bože," řekl, "jsi to ty Šamane."

Neměl žádné zavazadlo, jen plátěnou kabelu, staženou šňůrou, kterou Šaman přeložil do své bryčky.

Jay klesl na sedadlo a zdálo se, že vychutnává krajinu. "To mi chybělo." Letmo pohlédl na lékařskou kabelu a pokýval hlavou. "Lillian mi psala, že je z tebe doktor. Ani ti nemůžu říct, jak jsem byl pyšný, když jsem se to dozvěděl. Tvůj táta musel cítit..." Nedokázal to dořící.

Potom se vzpamatoval. "Tvůj táta mi byl bližší než mí bratři."

"Vždycky považoval za štěstí, že jsi jeho přítel."

Geiger přikývl.

"Čekají tě?"

"Ne. Sám to vím jen pár dní. Do mé nemocnice přišly jednotky Unie a dovedly si vlastní personál. Nám řekli, že můžeme jít domů. Oblékl jsem se do civilu a sedl na vlak. Když jsem dorazil do Washingtonu, kdosi řekl, že Lincolnovo tělo je vystaveno v rotundě Kapitolu. Tak jsem se šel podívat. To bys neřekl, kolik tam bylo lidí. Stál jsem ve frontě celý den."

"Viděl jsi jeho mrtvolu?"

"Na pár okamžiků. Vypadal důstojně. Člověk by se rád na chvíli zastavil a řekl mu něco od plic, ale dav je neúprosný.

Napadlo mě, že kdyby si ti v té tlačenici všimli té šedé uniformy v mém vaku, roztrhali by mě nacimprcampr."

Povzdechl si. "Lincoln byl zárukou usmíření. Bojím se, že ti, co teď mají moc, využijí jeho zavraždění k tomu, aby Jih zadupali do prachu." .

Zmlkl, neboť Šaman už stáčel koně na stezku vedoucí ze silnice ke Geigerovu domu. Zastavili u bočních dveří, které používala jen rodina.

"Nezajdeš dovnitř?" zeptal se Jay. Šaman se usmál a potřásl hlavou. Počkal, než si Jay vzal svůj vak, a ztuha vystoupil po schodech. Byl to jeho dům a vstoupil do něj bez zaklepání.

Šaman jemně pobídl Bosse a odjel.

Příštího dne Šaman počkal, až bude mít po ordinačních hodinách, a až potom sešel po Dlouhé stezce ke Geigerům. Když zaklepal, přední dveře mu otevřel Jason. Šamanovi stačil jediný pohled, aby pochopil, že Rachel otci už vše řekla.

"Pojď dál."

"Děkuji ti, Jaji."

Situaci neusnadnilo ani to, že obě děti i z těch několika málo slov poznaly Šamanův hlas a přispěchaly z kuchyně. Joshua ho chytil za nohu a ani Hattie se nedala zahanbit. Za nimi přispěchala Lillian, děti od něho odtrhla a současně mu kývla na pozdrav. Přes protesty odvedla děti zpět do kuchyně.

Jay ho zavedl do salonku a ukázal na jedno z křesel naplněných koňskými žíněmi. Šaman se poslušně posadil.

"Moji vnuci se mě bojí."

"Ještě tě neznají. Lillian a Rachel jim o tobě celou tu dobu vyprávěly. Dědeček sem a zajdech tam. Až si tě spojí s tím skvělým dědečkem, o kterém toho tolik slyšely, osmělí se."

Připadlo mu, že Jay Geiger asi sotva ocení, když ho někdo bude za těchto okolností poučovat o jeho vlastních vnoučatech.

Proto se Šaman pokusil změnit řeč. "Kde je Rachel?"

"Šla se projít. Je... rozrušená."

Šaman přikývl. "Řekla ti o mně."

Jason přisvědčil.

"Miluji ji celý život. Díkybohu už nejsem chlapec... Jayi, já chápu, čeho se bojíš."

"Ne, Šamane. Při vší úctě, kterou k tobě mám, to nikdy nepochopíš. V žilách těch dětí koluje krev velekněžů. Musí být vychovány jako Židé."

"To budou. Nejednou jsme o tom hovořili. Rachel se nevzdá své víry. Stejně jako jsi učil jejich matku, můžeš učit i je.

Rád bych se naučil hebrejštinu. Trochu jsem k ní přivoněl už na střední škole."

"Chceš přestoupit na naši víru?"

"Ne... aspoň zatím ne. Přemýšlím o tom, že se dám ke kvakerům."

Geiger neřekl nic.

"Kdyby tvoje rodina žila ve městě, mezi vašimi soukmenovci, tvoje děti by si zvolily životní partnery podle tvého očekávání. Ale tys je zavedl do světa."

"Ano, je to moje vina. Teď je musím odvést zpět."

Šaman zavrtěl hlavou. "Nepůjdou. Už není cesty zpátky."

Výraz Jayovy tváře se nezměnil.

"Rachel a já se vezmeme. A jestli se pokusíš ji smrtelně ranit tím, že zakryješ zrcadla, a budeš se modlit za její duši, požádám ji, aby vzala děti a odešla se mnou daleko odtud."

Krátký okamžik se obával legendárního Geigerovského temperamentu, ale zbytečně. Jay přikývl.

"Dnes ráno mi řekla, že by, to udělala.

"Včera jsi mi řekl, že můj otec byl bližší tvému srdci než tvoji vlastní bratři. Vím, že máš rád i ty, kteří po něm zbyli. Vím, že máš rád i mě. Nemůžeme se mít rádi, jací jsme?"

Jason byl bledý. "Zdá se, že nemáme jinou možnost," řekl s námahou. Postavil se a napřáhl k němu ruku.

Šaman jej místo podání ruky pevně sevřel v náručí. Vzápětí cítil, jak se Jasonova ruka zvedá a s příjemným plesknutím mu dopadá na záda.

Ve třetím dubnovém týdnu se do Illinois vrátila zima.

Teplota poklesla a znovu začalo sněžit. Šaman měl obavy o křehké pupeny na broskvoních. Na staveništi se přestalo pracovat, a tak zatím s Ericssonem přemýšleli, kde v Coleově domě postavit police a skříně na nástroje. Naštěstí se dohodli, že při přeměně domu v kliniku budou nutné jen nepatrné stavební úpravy.

Když přestalo sněžit, Doug Penfield využil chladného počasí k jarní zabijačce, jak to slíbil Sarah. Šaman procházel okolo improvizovaných jatek za stodolou a viděl tři prasata viset za nohy na vysokém bidle. Napadlo ho, zda tři nejsou moc; Rachel doma nesmí jíst ani šunku, ani uzené plecko. Usmál se, když si uvědomil, jakým komplikacím teď bude

muset čelit. Růžovobílá prasata už byla vykrvácená, vykuchaná, opařená v horké vodě a oškrabaná. Když přistoupil blíže, zarazily ho tři malé, stejně velké otvory v krčních tepnách, kterými se vypouštěla krev.

Byly to trojúhelníkové rány stejného tvaru jako díry v čerstvém sněhu, které zanechávají hroty lyžařských hůlek.

Aniž by je musel měřit, Šaman hned věděl, že ty rány mají tu správnou velikost.

Chvíli stál jako přikovaný, když přišel Doug s řeznickou pilkou.

"Číms udělal ty otvory?"

"Aldenovým bodcem na prasata." Doug se na něj usmál. "Řeknu ti něco moc srandovního. Když sem tady poprvní zabíjel, poprosil sem Aldena, aby mi ňákej udělal. Vždycky sem ho prosil a on mně vždycky slíbil, že jo. Říkal, že píchat prasata je lepší než jim podřezávat krky. Že on měl svůj bodec, ale že se mu ztratil. Ale nikdy mi žádnej neudělal.

Když sme bourali jeho srub, byl tam. Našli sme ho zaklíněnej mezi stropním nosníkem a deskama stropu. Jistě si ho tam položil, když opravoval strop, potom na něj zapomněl a položil na něj desku. Ani sem ho nemusel brousit."

Za okamžik ho měl Šaman v ruce. Byl to ten nástroj, který popletl Barneyho McGowana, když se mu ho pokoušel popsat v patologické laboratoři cincinnatské nemocnice, vycházeje jen z tvaru Makwiných zranění. Nástroj byl dlouhý asi osmnáct palců.

Držadlo měl kulaté a hladké, dobře sedělo v ruce. Jak Šamanův otec při pitvě předpokládal, posledních šest palců trojúhelníkové čepele se zužovalo, takže čím čepel vnikla hlouběji do tkáně, tím byla rána větší. Všechny tři hrany se nebezpečně leskly a bylo zřejmé, že nástroj je vyroben z ušlechtilé oceli. Alden si vždycky potrpěl na kvalitní materiál.

Šaman před sebou viděl tu zvedající se a klesající paži.

Zvedající se a klesající.

Jedenáctkrát.

Nekřičela, ani neplakala. Říkal si, že se asi uzavřela do sebe, aby necítila bolest. Upřímně věřil, že netrpěla.

Šaman nechal Douga jít. Odnesl si nástroj po Krátké stezce.

Opatrně jej držel před sebou, jako by se bál, že se může proměnit v hada, zkroutit se a kousnout ho. Prošel mezi stromy, minul Makwin hrob a ruiny hedonoso-te. Na břehu řeky se rozmáchl a hodil.

Jak ta věc letěla jarním vzduchem, několikrát se otočila, leskla se na slunci jako vržený meč. Nebyl to však žádný meč krále Artuše. Z hlubin se nevynořila žádná bohem seslaná ruka, aby ho zachytila a hrozivě jím zamávala. Místo toho bodec prořízl hladinu v nejhlubším místě, jen s nepatrným žbluňknutím. Šaman věděl, že řeka ho nevydá. Shodil z ramen to břemeno, které ho tížilo po celé roky - ani si neuvědomoval, jak dlouho - a najednou byl volný jako pták.

SLAVNOSTNÍ VÝKOP

Koncem dubna už bylo po sněhu. Sníh už nebyl dokonce ani v tajemných zákoutích, kde pobřežní lesy vytvářejí hluboký stín.

Vrcholky broskví byly sežehlé mrazem, ale pod zčernalou tkání už bujel nový život a mezi zelenými pupeny se objevovaly květy. Třináctého května, když na Coleově farmě byl oficiální slavnostní výkop, bylo příjemné počasí. Krátce po poledni, provázen třemi monsignory, vystoupil na nádraží v Rock Islandu z vlaku arcibiskup James Duggan, biskup chicagské diecéze.

Naproti jim přijela matka Miriam Ferocia se dvěma najatými kočáry, které celou společnost dovezly na farmu, kde už byli shromážděni lidé. Mezi nimi byla většina lékařů z širokého okolí; řádové sestry a opat, který byl jejich zpovědníkem; městská generalita; různí politici včetně Nicka Holdena a kongresmana Johna Kurlanda; množství občanů. Matka Miriam všechny přivítala pevným hlasem, ale přízvuk měla ostřejší než jindy. To se jí stávalo, když byla nervózní. Představila preláty a požádala biskupa Duggana, aby předříkal modlitbu.

Potom představila Šamana, který je pěšky odvedl na místo.

Biskup, červeňoučký podsaditý muž s tváří lemovanou

mohutnou šedivou hřívou, byl očividně potěšen tím, co spatřil.

Když dorazili na místo, kde měla stát nemocnice, stručně promluvil kongresman Kurland a zhodnotil, co bude nemocnice znamenat pro jeho voliče. Matka Miriam podala biskupovi Dugganovi lopatu a ten vykopal hromádku hlíny tak šikovně, jako by to už někdy dělal. Potom použila lopatu abatyše a po ní Šaman, politici a někteří další lidé, kteří měli radost, že se budou moci pochlubit svým dětem, že kopali základy Nemocnice svatého Františka.

Po slavnostním výkopu se všichni odebrali do kláštera.

Prohlédli si zahradu, pastviny se stádem ovcí a koz, sýpku a nakonec i samotný klášter.

Miriam Ferocia byla mezi dvěma mlýnskými kameny. Na jedné straně chtěla biskupa poctít svou pohostinností a na druhé straně nechtěla vypadat v jeho očích jako rozmařilec. Zvládla to obdivuhodně. Z vlastních produktů kláštera dala napéct sýrové pečivo, které se podávalo ještě teplé k čaji a ke kávě.

Všechno šlo jak po másle, ale Šamanovi se zdálo, že Miriam Ferocia zneklidněla. Sledoval ji, jak se zamyšleně dívá na Nicka Holdena, který seděl v čalouněném křesle vedle abatyšina stolu.

Když Holden vstal a poodstoupil, s očekáváním pokukovala po biskupovi Dugganovi.

Šaman s biskupem mluvil už na farmě. Teď k němu přistoupil a když se naskytla příležitost, oslovil jej.

"Excelence, vidíte to velké čalouněné křeslo s vyřezávanými opěradly?"

Biskup vypadal překvapeně. "Ano, co je s ním?"

"Excelence, to křeslo putovalo přes celou prérii na voze, kterým sem jeptišky přijely. Říká se mu biskupské křeslo.

Sestry vždy snily o tom, že je jednou přijede navštívit jejich biskup a že usedne v tom krásném křesle."

Biskup Duggan vážně přikývl, ale v očích mu šibalsky zajiskřilo. "Doktore Cole, věřím, že to dotáhnete daleko," řekl. Byl to obezřetný člověk. Nejprve zašel za kongresmanem a diskutoval s ním o budoucnosti polních kurátů, když je teď po válce. Po několika minutách přistoupil k Miriam Ferocii.

"Pojďte, matko," pravil. "Musíme si trochu pohovořit." Přitáhl její obyčejnou židli k čalouněnému křeslu, do kterého se uvelebil s blaženým povzdechnutím.

Brzy se pohroužili do rozhovoru o záležitostech kláštera.

Matka Miriam Ferocia seděla zpříma na obyčejné židli a s potěšením sledovala, že biskupovi se v křesle sedí dobře, takřka královsky. Jeho ruce rozkošnicky spočívaly na vyřezávaných opěradlech. Sestra Mary Peter Celestine, která nabízela pečivo, si povšimla, jak jejich představená září. Po očku se podívala na sestru Mary Benediktu, která nalévala kávu, a obě se usmály.

Ráno po té hostině v klášteře přijel v bryčce na Coleovu farmu šerif a jeho pomocník a dovezli tělo zavalité ženy v středních letech, s dlouhými, špinavě hnědými vlasy Šerif netušil, kdo to je. Našli ženu mrtvou v uzavřeném voze, kterým do Haskinsova obchodu přivezli pytle s moukou a cukrem.

"Dostala se do vozu asi v Rock Islandu, ale nikdo neví, odkud je, ani co je zač," řekl šerif. Donesli ji do kůlny a položili na stůl. Potom kývli na pozdrav a odjeli po svém.

"Nastává hodina anatomie," řekl Šaman Alexovi.

Svlékli ji. Její zevnějšek byl zanedbaný. Alex sledoval, jak Šaman z vlasů vyčesává hnidy a plevy. Skalpelem, který pro něj zhotovil Alden, Šaman otevřel hrudník řezem ve tvaru Y. Pilkou na řezání žeber vyoperoval hrudní kost. Při práci vysvětloval, co dělá a proč, a když zdvihl zrak, viděl, že Alex bojuje sám se sebou.

"Nehleďte na to, jak špinavé lidské tělo je, je to zázrak, a tak se k němu musí i přistupovat. Když člověk umře, duše nebo duch - to, čemu Řekové říkali anemos - tělo opouští. Lidé se odedávna přou o to, zda duše umírá spolu s tělem nebo zda někam odchází." Usmál se, když si pomyslel na otce a na Barneyho, jak oba sdělovali každý po svém totéž, a pocítil nesmírné potěšení z toho, že i on může dávat toto poselství dál. "Když taťka studoval medicínu, měl jednoho profesora, který jim říkal, že duše opouští tělo stejně jako člověk opouští dům, v kterém bydlel. Taťka říkával, že k tělu musíme přistupovat s úctou, ale bez respektu k osobnosti, která v tomto domě přebývala."

Alex přikývl. Šaman sledoval, jak se s opravdovým zájmem naklonil nad stůl a jak se do jeho tváří začíná vracet barva, když se rukama pustil do práce.

Jay se nabídl, že bude Alexovi pomáhat s chemii a farmakologii. Toho odpoledne seděli na verandě Coleova domu a probírali chemické prvky. Šaman zatím vedle četl odborný časopis. Klížily se mu oči. Když přijel Nick Holden, ti dva museli odložit knihy a Šaman se musel vzdát myšlenky na trochu spánku. Šaman si všiml, že Alex pozdravil Nicka zdvořile, ale bez jakékoliv srdečnosti.

Nick se přišel rozloučit. Byl stále ještě komisařem pro záležitostí Indiánů, vracel se do Washingtonu.

"Prezident Johnson vás přece jen požádal, abyste zůstal?" zeptal se Šaman.

"Jen na čas. Neměj strach, že nemá svý vlastní koně," řekl Nick a zašklebil se. Vyprávěl jim, že po celém Washingtonu se šuškalo, že bývalý viceprezident byl ve spojení s Lincolnovým vrahem. "Říká se, že byl objeven lístek pro Johnsona, podepsanej Johnem Wilkesem Boothem. A že toho odpoledne, kdy se střílelo, byl Booth předvolanej do Johnsonova hotelu, jenže Johnson tam nebyl."

Šaman uvažoval, zda se ve Washingtonu dá šeptanda zlikvidovat stejně jako prezidenti. "Byl Johnson kvůli těm pověstem vyslýchán.

"Rozhod se, že to bude ignorovat. Funguje hlavně jako prezident a mluví o pokrytí deficitu, kterej způsobila válka."

"Největší deficit, který způsobila válka, nelze pokrýt," řekl Jay. "Zahynulo nebo bylo zraněno milion lidí. A zahyne ještě mnoho dalších, neboť dosud je mnoho oblastí, kde konfederáti ještě nekapitulovali."

Hloubali nad tímto hrozným pomyšlením. "Co by se bývalo stalo s touto zemí, kdyby nevypukla válka?" zeptal se Alex náhle. "Co by se stalo, kdyby Lincoln dovolil Jihu pokojně se odtrhnout?"

"Konfederace by měla krátký dech," odpověděl Jay. "Jižané kladou důraz na svůj vlastní stát a nedůvěřují ústřední vládě.

Štěpení by okamžitě pokračovalo. Konfederace by se rozpadla na menší regionální seskupení a ta by se nakonec rozpadla na jednotlivé státy. Domnívám se, že všechny státy,

jeden po druhém, by se s prosíkem vrátily zpět do Unie."

"Unie se mění," řekl Šaman. "Americká strana měla na poslední volby pramalý vliv. Rodilí Američané viděli v boji umírat irské, německé a skandinávské spolubojovníky a teď už nejsou ochotni naslouchat fanatickým politikům. Chicagská Daily Tribune píše, že Nicnevědoucí dohráli."

"Zaplať pánbůh," řekl Alex.

"Byla to jenom jedna z politických stran," řekl Nick mírně.

"Politická strana, která vzkřísila skupiny zlomyslných, nesnášenlivých jedinců," řekl Jay. "Ale nemějte strach. Po zemi se rozběhne tři a půl milionu bývalých otroků za prací.

Vzniknou nové gaunerské spolky, pravděpodobně s týmiž jmény na seznamech členů."

Nick Holden vstal a měl se k odchodu. "Mimochodem, Geigere, nedostala vaše skvělá žena nějakou zprávu od svýho slavnýho bratrance?"

"Kdybychom něco věděli o Judahovi Benjaminovi, komisaři, domníváte se, že bychom to řekli právě vám?" pravil Jay potichu.

Holden se zasmál, jak to uměl jen on.

Bylo pravdou, že Holden zachránil Alexovi život, a Šaman mu byl za to vděčný. Ale aby vděčnost přerostla v lásku nebo v úctu, to ne. Hluboko v srdci vroucně doufal, že Alexe zplodil ten mladý desperát Will Mosby.

Ani na minutu se nezabýval myšlenkou, že by snad mohl Holdena pozvat na svatbu.

Šaman a Rachel se vzali 22. května 1865 v salonku Geigerova domu, jen za přítomnosti svých rodin. Nebyla to svatba, jakou by si jejich rodiče přáli. Sarah si představovala, že vzhledem k tomu, že otčím jejího syna je kněz, by bylo slušné, kdyby Luciana požádali, aby provedl obřad. Jay hučel do dcery, že jediný způsob, jak může židovská žena vstoupit do stavu manželského, je rabínovo požehnání. Rachel ani Šaman se s ním nepřeli, ale přece se dali oddat soudcem Stephenem Humem. Hume se svou jednou rukou nemohl otá čet stránky v notesu a tak Šaman musel v kostele vypůjčit pultík. Tento krok usnadnila skutečnost, že církevní obec dosud nenajala nového kněze. Stáli před soudcem i s dětmi.

Joshua se zpocenou ručičkou držel Šamanova ukazováčku. Rachel, ve svatebních šatech z modrého brokátu se širokým krajkovým límcem smetanové barvy, držela za ruku Hattie.

Hume byl slušně vychovaný člověk. Měl pro ně pochopení, a tak to měli rychle za sebou. Když prohlásil jejich manželství za uzavřené a nařídil jim "Jděte ve štěstí a míru", Šaman to vzal doslova. Svět se zpomalil a on pocítil, jak jeho duši zaplavuje pocit, který dosud zažil jen jednou: když poprvé jako lékař procházel tunelem mezi Lékařskou fakultou cincinnatské polikliniky a Nemocnicí jihozápadního Ohia.

Šaman očekával, že Rachel bude chtít jet na svatební cestu do Chicaga nebo některého jiného města, ale ona přišla s jiným návrhem. Doslechla se, že se do Iowy vrátili Saukové a Mesquakiové a k jeho radostí ho požádala, zda by nemohli Indiány navštívit.

Potřebovali koně, který by odvezl jejich zásoby a přikrývky Paul Williams měl ve stáji šedého valacha příjemné povahy a Šaman si ho od něj pronajal na jedenáct dní. Do Tamy, kde ted Indiáni žili, to bylo asi sto mil. Znamenalo to asi čtyři dny na cestu tam, čtyři dny na cestu zpět a pár dní pobytu.

Vyjeli sotva pár hodin po svatebním obřadu. Rachel jela na Trude, Šaman na Bossovi a za sebou vedl toho nákladního koně, o kterém Williams řekl, že se jmenuje Ulysses ("ne že bych se chtěl ňák dotknout generála Granta").

Šaman se chtěl na noc zastavit v Rock Islandu, ale nebyli oblečeni do hotelu a Rachel chtěla strávit noc na prérii.

Přepravili se přes řeku a dojeli ještě asi deset mil za Davenport.

Sledovali úzkou prašnou cestu mezi lány zorané černozemě, ale mezi obdělanými poli byly tu a tam ještě i kouský panenské prérie. Když dorazili k pruhu nerozorané trávy, Rachel zamávala rukou, aby přivolala jeho pozornost. "Nemohli bychom se tady utábořit?"

"Najděme raději nějakou farmu."

Jeli ještě asi míli. V okolí farmy byla prérie obdělaná.

Byla bezpochyby připravena na setí kukuřice. Na dvoře před sýpkou na koně štěkal a dorážel žlutý pes. Farmář právě vyměňoval šrouby na radlici svého pluhu a s podezřením se zamračil, když ho Šaman požádal o dovolení utábořit se u potoka. Ale když Šaman nabídl, že zaplatí, odmítavě mávl rukou. "Budete dělat voheň?"

"Rádi bychom. Všechno je zelené, nemá co chytit."

"No jo, taky si myslíme Z potoka se dá pít. Děte podle něj, sou tam vodumřelý stromy, kerý se daj použít na dřevo."

Poděkovali mu a vyjeli hledat to dobré místo. Odsedlali koně a Ulyssese zbavili nákladu. Šaman nasbíral dřevo a Rachel zatím rozbila tábor. Rozprostřela starou bizoní kůži, kterou její otec před lety koupil od Kamenného Psa. Na místech, kde chybělo ochlupení, se kůže zdála být děravá, ale měla konec konců posloužit jen k tomu, aby neleželi na holé zemi. Na buvolí kůži rozložila dvě přikrývky utkané z coleovic vlny, vždyť do léta chyběl ještě měsíc.

Šaman mezi několika kameny vybudoval hranici a zapálil oheň.

V hrnci dal vařit vodu z potoka na kávu. Seděli na sedlech a jedli studené zbytky ze svatební hostiny - růžovoučké plátky jarních jehňat, opékané brambory a mrkev nakládanou v cukru.

Jako moučník měli bílý svatební dort s rumovou polevou. Potom seděli u ohně a pili černou kávu. Když se snesla noc, objevily se hvězdy a nad plochou zemí svítil měsíc v první čtvrti.

Potom Rachel ze zavazadel vytáhla džber na vodu, mýdlo, žínku a ručník a vklouzla do houstnoucí tmy.

Nebylo to poprvé, co se milovali, a Šaman se divil, proč se cítí tak trapně. Svlékl se a spěšně se umyl na jiném místě potoka. Počkal na ni mezi dekami a bizoní kůží. Jejich těla byla ještě chladná od svěží potoční vody, ale přesto hřála.

Věděl, že umístila lůžko tak, aby bylo mimo záře ohně, ale nevěnoval tomu pozornost. Jeho pozornost cele patřila jí, jejich rukám, ústům a tělům. Milovali se poprvé jako manželé a potom leželi na zádech a drželi se za ruce.

"Miluji tě, Rachel Coleová," pravil. Nebe bylo jako poklop přikrývající plochou zemi. Velké, bílé hvězdy se zdály být na dosah ruky.

Brzy se milovali znovu. Tentokrát, když byli hotovi, Rachel vstala a odběhla k ohni. Zdvihla tlející větev a kroutila jí jako větrníkem, až se rozhořela plamenem. Potom se vrátila zpět a přiklekla tak blízko k němu, že viděl husí kůži ve žlábku mezi jejími ňadry, oči měnící se ve světle pochodně v drahokamy, i její ústa. "I já tě miluju, Šamane," řekla.

Příštího dne, čím hlouběji vnikali do Iowy, tím více prostoru bylo mezi jednotlivými farmami. Asi půl míle projížděli prasečí farmu, kde byl zápach tak silný, že by se dal krájet. Ale potom se opět dostali do volné prérie a na čerstvý vzduch.

Najednou Rachel znehybněla v sedle a zdvihla ruku.

"Co se děje?"

"Slyším vytí. Nemůže to být vlk?"

Domníval se, že to asi bude pes. "Farmáři museli vlky vystřílet, stejně jako u nás doma. Vlci odtáhli za bizony a Indiány."

"Než se vrátíme domů, třeba uvidíme nějaký prérijní zázrak," řekla. "Možná bizona, divokou kočku nebo posledního vlka v Iowě."

Projížděli malými městečky. V poledne se zastavili v jednom obchodě a poobědvali sušenky s tvrdým sýrem a broskvovým kompotem.

"Včera přišla zpráva, že vojáci zatkli Jeffersona Davise:

Držej ho v řetězech ve Fort Monroe ve Virginii," vyprávěl majitel obchodu. Odplivl si na podlahu posypanou pilinami.

"Doufám, že toho zkurvysyna pověsej: Madam ráčí prominout."

Rachel přikývla. Bylo obtížné chovat se jako dáma, když vycucávala z plechovky poslední kapky broskvové

šťávy.

"Nevíte,jestli chytli ijeho státního tajemníka Judaha P Benjamina?"

"Toho židáka? Ne, pokud je mi známý, toho eště nemaj."

"To je dobře," řekla Rachel zřetelně.

Prázdné plechovky si vzali s sebou - třeba se cestou hodía vyšli ven ke koním. Obchodník stál na verandě a díval se za nimi, jak pomalu mizejí v prachu.

Odpoledne, aniž by se namočili, překročili Cedar River. Zato je namočila náhlá jarní přeháňka. Byla už skoro tma, když přijeli na jednu farmu a schovali se ve stodole. Šaman pocítil podivnou radost, když si vzpomenul, j ak otec ve svém deníku popisoval svou svatební noc. Osmělil se a celý promáčený šel požádat farmáře o dovolení, aby mohli zůstat.

Farmář jménem Williams (nebyl však příbuzný toho chovatele koní v Holdenově Přívozu), jim to ochotně dovolil. Sotva se vrátil k Rachel, objevila se paní Williamsová a donesla jim čerstvý chléb a půl hrnce silné mléčné polévky s ječmenem, ve které plavala mrkev a brambory. Rychle je opustila. Jistě pochopila, že jsou novomanželé.

Ráno bylo opět jasno a dokonce se oteplilo. Brzy odpoledne dorazili k řece Iowě. Billy Edwards řekl Šamanovi, že když budou řeku sledovat směrem k severozápadu, najdou Indiány.

Břehy řeky byly pusté. Po nějaké době dojeli k jedné zátočině s čirou mělkou vodou a písčitým dnem. Zastavili se a nechali koně napást. Šaman byl vmžiku svlečen a začal se cákat ve vodě. "Pojď taky," povzbuzoval ji.

Rachel váhala. Slunce však prudce pálilo a řeka vypadala, jako kdyby do ní dosud nevstoupila lidská noha. Proto po chvíli podlehla, zašla do křoví a svlékla si všechno kromě bavlněného kombiné. Ve studené vodě zavýskla blahem. Dováděli spolu jako děti. Mokré kombiné se jí přilepilo na tělo, což Šamana rychle vzrušilo. Natáhl se po ní, ale ona dostala strach. "Určitě někdo přijde!" řekla a vyběhla z vody.

Oblékla si šaty a kombiné nechala sušit na větvi. Šaman měl v zavazadle rybářské háčky a vlasec a když se oblékl, odvalil kmen odumřelého stromu a nasbíral pár červů. Místo prutu si ulomil pružnou větev. Šel proti proudu k pěkné tůni a zakrátko se vrátil se dvěma půllibrovými skvrnitými okouny.

K obědu měli natvrdo vařená vajíčka z Racheliných bohatých zásob, ale k večeři budou mít ryby. Šaman je hned vykuchal a očistil. "Nejlépe uděláme, když je připravíme hned, aby se nezkazily. Zabalíme si je do plátna a vezmeme si je s sebou," pravil a založil malý oheň.

Zatímco se ryby opékaly, znovu se jí dotkl. Tentokrát ztratila všechnu opatrnost. Nevadilo jí, že ani drhnutí říční vodou a pískem neodstranilo rybí pach z jeho rukou, ani to, že je světlo. Zdvihl jí šaty, pod kterými neměla kombiné, a milovali se v šatech na horké trávě na sluncem ozářeném břehu.

V uších jí znělo zurčení vody.

Později, když obracela ryby, aby se nepřipálily, se z ohybu řeky vynořila pramice. Byli na ní tři vousatí, bosí muži, oblečení pouze do roztrhaných kalhot. Jeden z nich jim líně zakýval. I Šaman mu pokynul na pozdrav.

Jakmile byl člun z dohledu, spěchala k místu, kde se sušila její spodnička, bílá signální vlajka, která všem kolemjdoucím dává na vědomost, co se to tady děje. Když přišel za ní, otočila se k němu. "Co to s námi je?" zeptala se. "Co to vlastně je se mnou? Kdo vlastně jsem?"

"Jsi prostě Rachel," řekl jí a vzal ji do náručí. Řekl to tak přesvědčivě, že když ji potom políbil, už se smála.

TAMA

Ráno pátého dne dojeli nějakého jezdce. Když se k němu blížili, aby se zeptali na cestu, Šaman si všiml, že je oblečen uboze, ale má dobrého koně a drahé sedlo. Měl dlouhé černé vlasy a jeho pokožka měla barvu vypálené hlíny.

"Můžete nám říci, kudy do Tamy?" zeptal se Šaman.

"Poradím vám něco lepšího. Jedu tam taky a tak se prostě ke mně připojte, chcete-li."

"Vřelé díky."

Indián se naklonil dopředu a ještě cosi dodal, ale Šaman zavrtěl hlavou. "Je pro mě obtížné hovořit za jízdy. Musím se dívat na vaše ústa. Jsem totiž hluchý."

"ó."

"Ale moje paní slyší dobře," řekl Šaman. Zašklebil se, i ten muž se zašklebil, otočil se k Rachel a prsty se dotkl klobouku. Vyměnili si pár slov, ale většinou všichni tři jeli toho teplého rána mlčky.

Když dojeli k malému rybníčku, zastavili se, aby koním umožnili se napít a popást se na trávě, zatímco oni si protáhli těla a seznámili se. Ten muž jim podal ruku a pravil, že se jmenuje Charles P Keyser.

"Žijete v Tamě?"

"Ne, získal jsem farmu osm mil odtud. Narodil jsem se jako Potawatomi, ale když moje rodina vymřela na horečku, vychovali mě běloši. Dokonce ani neovládám tu indiánskou hatmatilku až na pár slov jazyka kmene Kikapú. Oženil jsem se totiž se ženou, která je napůl Kikapú a napůl Francouzka."

Řekl, že jezdí do Tamy každých několik let a stráví tam vždy několik dní. "Vlastně ani nevím proč." Pokrčil rameny a usmál se. "Rudocha přitahují rudoši, řekl bych."

Šaman přikývl. "Naši koně se už napásli, co říkáte?"

"Ach; ano. Nerad bych, aby se nadmuli," řekl Keyser. Znovu nasedli na koně a pokračovali v cestě.

V půli dopoledne je Keyser dovedl přímo do Tamy. Už dlouho předtím, než dorazili ke skupině srubů natěsnaných ve velkém kruhu, za nimi běžely hnědooké děti a štěkající psi.

Keyser brzy naznačil, že jsou na místě. "Ohlásím nás náčelníkovi," řekl, když sesedli z koní, a zamířil do blízkého srubu. Když se vynořil s podsaditým rudochem středního věku, shromáždil se okolo nich menší hlouček.

Ten robustní muž řekl něco, co Šaman nedokázal z jeho rtů přečíst. Nebylo to anglicky, ale muž stiskl Šamanovi ruku, když mu ji podal.

"Jsem dr. Robert J. Cole z Holdenova Přívozu v Illinois.

Toto je moje paní, Rachel Coleová."

"Dr. Cole?" Z davu vystoupil nějaký mladík a upřeně se na Šamana zahleděl. "To nejste příliš mlád."

"...třeba jste znal mého otce?"

Oči toho muže si jej prohlížely. "Vy jste ten hluchý chlapec?... To jsi ty, Šamane?"

"Ano."

"Já jsem Malý Pes. Syn Měsíce a Přicházejícího Zpívajícího."

Šaman se zaradoval, vzpomenul si, jak si jako děti spolu hrávali.

Podsaditý muž něco řekl.

"Tohle je Medi-ke, Chňapající Želva, náčelník města Tama," pravil Malý Pes. "Zve vás tři do svého srubu."

Chňapající Želva pokynul Malému Psovi, aby rovněž vstoupil, a ostatním, aby zůstali venku. Jeho srub byl malý a voněl nedávno podávaným pečeným masem. Podle poskládaných dek bylo vidět, kam obyvatelé srubu uléhají k spánku. V rohu viselo plátěné visuté lůžko. Hliněná podlaha byla udusaná a zametená.

Na ni se posadili, když Wapansí, Malé Světlo, žena Chňapající Želvy, podávala černou kávu, velmi oslazenou javorovým cukrem a velmi pozměněnou dalšími přísadami. Káva chutnala podobně jako ta, kterou dělávala Makwa-ikwa. Když je Malé Světlo obsloužila, Chňapající Želva jí něco řekl a ona se vzdálila.

"Míval jsi sestru jménem Ptačí Žena," oslovil Šaman Malého Psa. "I ona je zde?"

"Zemřela, už před dávnou dobou. Mámještě další sestru, Zelenou Vrbu. Ta je nejmladší. Je s manželem v rezervaci v Kansasu." Z té skupiny, co byla v Holdenově Přívozu, nikdo jiný už v Tamě není, dodal Malý Pes.

S pomocí tlumočení Malého Psa pravil Chňapající Želva, že je Mesquakie. V Tamě se prý nachází kolem dvou stovek Mesquakiů a Sauků. Potom ze sebe vychrlil příval slov a opět pohlédl na Malého Psa. ţ "Říká, že rezervace jsou špatné, že jsou to jen obrovské klece. Stýská se nám po dávných dobách, po starých stezkách. Chytali jsme divoké koně, krotili je a výměnou za ně jsme dostávali všechno, co jsme potřebovali. Všechny peníze jsme mohli dávat stranou.

Potom asi stovka z nás přišla sem. Museli jsme zapomenout na to, že Rock Island býval kdysi Sauk-e-nukem, velkým městem Sauků, a že Davenport býval Mesquak-enukem, velkým městem Mesquakiů. Svět se docela změnil. Zaplatili jsme penězi bílého muže za zdejších osmdesát akrů a bílý guvernér Iowy podepsal tu smlouvu jako svědek."

Šaman přikývl. "To bylo správné," řekl, a Chňapající Želva se usmál. Zřejmě trochu rozuměl anglicky, ale pokračoval dál svou řečí a jeho tvář zvážněla.

"Říká, že vláda stále předstírá, že odkoupila naši přebytečnou půdu. Bílý otec krade naši zemi a nabízí kmenům drobné mince místo velkých papírových peněz. Dokonce i ó mince nás okrádá, dává nám bezcenné zboží a cetky a tvrdí, že to jsou splátky. Mnozí z nás se toho bezcenného zboží ani nedotknou a nechávají je shnít. Učíme je, aby požadovali jen peníze a koupili si tady další půdu."

"Máte tady těžkosti s bílými sousedy?" zeptal se Šaman.

"Ne," odpověděl Malý Pes a potom naslouchal, co říká Chňapající Želva. "Říká, že pro nás nepředstavují nebezpečí.

Když se naši lidé snaží s nimi obchodovat, běloši zatlačí mince do kůry stromů a řeknou našim, že si je mohou nechat, podaří-li se jim je trefit šípem. Někteří tvrdí, že to je pohana, ale Chňapající Želva to snáší." Chňapající Želva něco dodal a Malý Pes se usmál. "Říká, že se naši aspoň udržují ve formě v lukostřelbě."

Opět přišla Malé Světlo a přivedla muže v roztřepené bavlněné košili a v usmolených hnědých vlněných kalhotách, s červeným šátkem ovázaným okolo hlavy. Představil se, že je Nepepaqua, Spící Chodec, medicinman Sauků. Spící Chodec nepatřil k těm kdo ztrácejí čas. "Řekla mi, že jste lékař."

"To je pravda."

"Dobrá, můžete jít se mnou."

Šaman přisvědčil. Měli se s Rachel k odchodu a Charlese Keysera nechali, aby kávu s Chňapající Želvou dopil sám.

Zastavili se jen, aby si vyzdvihli Šamanovu doktorskou kabelu.

Potom následovali toho medicinmana.

Procházeje osadou Šaman hledal známé znaky, které by mu připomenuly minulost. Neviděl žádná tipi, ale za sruby bylo pár hedonoso-te. Lidé na sobě měli většinou odložené bělošské šatstvo; mokasiny byly stejné, jak mu zůstaly v paměti, třebaže mnozí Indiáni měli na nohou pracovní obuv armádního vzoru.

Spící Chodec je zavedl ke srubu na opačném konci osady.

Vevnitř ležela a svíjela se bolestí vyzáblá mladá žena. Rukama si držela břicho.

Měla skelný pohled a vypadala, že blouzní. Když se jí Šaman na něco ptal, neodpovídala. Její pulz byl rychlý a nepravidelný. Měl obavy o její život, ale když ji uchopil za ruce, cítil více vitality než by byl věřil.

Jmenuje se Watwaweiske, Šplhající Veverka, poučil je Spící Chodec. Je to žena jeho bratra. Včera ráno na ni přišly první porodní bolesti. Už dříve si vybrala v lese bezpečné suché místečko, kde porodí, a teď se tam odebrala.

Pronikavé bolesti se cyklicky opakovaly a ona seděla v podřepu, jak ji to učila její matka. Odešla jí plodová voda, nohy i šaty se jí namočily, ale nic dalšího se nedělo. Bolesti neustávaly, ale ďítě nepřicházelo. Když nastala noc, ostatní ženy se ji vypravily hledat a dovedlyji sem.

Spící Chodec jí nedokázal pomoci.

Šaman odhrnul její propocené šaty a zkoumal mrtvé tělo. Byla velmi mladá. Prsy měla drobné, i když ztěžklé mlékem, a pánev úzkou. Rodidla měla doširoka rozevřená, ale hlavičku nebylo vidět. Jemně jí stiskl břicho, potom vytáhl stetoskop a ušnice nasadil Rachel. Když držel zvon stetoskopu na různých místech břicha Šplhající Veverky, zvuky, které Rachel slyšela, potvrdily jeho závěry, ke kterým dospěl vyšetřením pacientčiných rukou a očí.

"Dítě má nesprávnou polohu."

Vyšel ven a požádal o čistou vodu. Spící Chodec jej zavedl do lesa, k potoku. Medicinman zvědavě sledoval, jak se Šaman mydlí hnědým mýdlem a drhne si ruce a paže. "I to patří k medicíně," řekl Šaman na vysvětlenou a Spící Chodec si od něj vzal mýdlo a napodobil ho.

Když se vrátili do srubu, Šaman vytáhl z kabely sklenici čistého sádla a namazal si ruce. Jeden prst vsunul do rodidel, za ním druhý. Potom se odvážil vsunout celou pěst a pomalu jí pohyboval směrem vzhůru. Zpočátku nic necítil, ale potom se objevily stahy a sevřená pěst se mu mírně otevřela. Mezi jeho prsty vklouzla dětská nožička a okolo ní cítil omotanou pupeční šňůru. Šňůra byla tuhá, ale napnutá, a on se neodvážil nožku uvolnit, dokud porodní stahy trvaly.

Potom dvěma prsty šňůru opatrně odmotal a nožka se vynořila.

Druhá noha byla výše, vzpříčená proti stěně rodidel. Při příštím stahu se mu podařilo na ni dosáhnout. Pomalu ji tahal dolů, až z mladé matky trčela dvě růžová dětská chodidla. Po nich se vynořila kolena a brzy bylo zřejmé, že to bude chlapec. Potom se objevilo dětské bříško, ze kterého se vinula pupeční šňůra. Potom se však všechen proces zastavil, když se ramínka a hlavička zasekly v porodních cestách jako zátka v hrdle láhve.

Šaman nemohl dítě vytáhnout dále, ani nedosáhl dost daleko do těla matky, aby zabránil ucpání nosu dítěte. Klečel s rukou v porodním průchodu a jeho mozek hledal řešení, ale cítil, že se dítě dusí.

Spící Chodec měl v rohu srubu svoji vlastní kabelu, ze které vytáhl provazec z nějaké popínavé rostliny, dlouhý asi čtyři stopy. Provazec končil něčím, co připomínalo plochou, škaredou hlavu zmije jeskynní, ozdobenou očima z černých korálků a jako jehla tenkými jedovými zuby. Spící Chodec chvili manipuloval s tímto "hadem", takže to vypadalo, že se klikatě plazí po těle Šplhající Veverky, až skoro k její tváři. Medicinman něco odříkával jazykem svého kmene. Šaman se ani nepokusil odezírat z jeho úst. Soustředil se na sledování Šplhající Veverky.

Viděl, jak se dívčiny oči zaostřují na hada a rozšiřují se.

Medicinman to zařídil tak, že se had otočil a plazil se po těle dolů, až k místu, kde spočívalo dítě.

Šaman pocítil, že se porodní průchod chvěje.

Rachel otevřela ústa k protestu, ale Šaman ji očima varoval.

Jedové zuby se dotkly břicha mladé rodičky. Náhle Šaman pocítil, že se porodní cesty rošířily. Dívka mohutně zatlačila a dítě bez jakéhokoliv odporu vyklouzlo ven. Ústa a tváře dítěte byly modré, ale už začínaly červenat. Chvějícími se prsty odstranil Šaman z úst hlen. Drobná tvářička se zkřivila nevolí a pusinka se otevřela. Šaman cítil, jak se břicho dítěte stáhlo, aby nasálo vzduch. Pochopil, že ostatní právě slyší vysoký, pronikavý výkřik. Jistě to mu selo být vysoké Des, neboť bříško vibrovalo stejně jako Lillianin klavír, když Rachel stiskla pátou černou klávesu od konce.

Spolu s medicinmanem se vrátili k potoku umýt. Spící Chodec vypadal spokojeně. Šaman nic neponechal náhodě. Než opustil srub, zkontroloval, zda ten provazec je opravdu jen provazec.

"Ta dívka si myslela, že had pozře její dítě, a tak porodila, aby je zachránila?"

"V mé písni se říká, že had je zlý nznnitocc. Dobrý m.ccnito:c jí pomohl."

Šaman dostal lekci, že i věda má své meze. Velmi pomáhá, když pacient v něco věří. V tom byla přednost medicinmana před medikem, že Spící Chodec byl kromě lékaře i kněz.

"Jste šaman?"

"Ne." Spící Chodec mu pohlédl do očí. "Víte něco o Stanech vědění?"

"Ano, Makwa říkávala, že jich je sedm."

"Správně, sedm. V některých věcech jsem ve čtvrtém Stanu, v některých teprve v prvním."

"Bude z vás někdy šaman?"

"Kdo by mě to naučil? Wabokiéshiek je mrtev, Makwa-ikwa je mrtvá. Kmeny jsou rozptýleny, Mide-wiwin už neexistuje. Když jsem byl mladý a chápavý, chtěl jsem být zaklínačem duší.

Doslechl jsem se o jednom starém Saukovi z Missouri, téměř šamanovi. Vyhledal jsem ho a strávil u něj dva roky. Ale zemřel na neštovice. Předčasně. Teď vyhledávám staré lidi, abych se od nich něco naučil, ale je jich už málo a většinou nic nevědí. Naše děti se v rezervaci učí anglicky a Sedm stanů vědění upadlo do zapomenutí."

Pravil, že nezná žádnou lékařskou školu, kam by se mohl přihlásit. To si Šaman uměl živě představit. Saukové a Mesquakiové byli odsouzeni na dožití, zbaveni svého náboženství, své medicíny, své minulosti.

Na okamžik jej posedla hrůzná představa, že by hordy nějakých krutých zelenokožců smetly z povrchu zemského bílou rasu a že by přežilo jen pár ustrašených jednotlivců, kteří by si jen ústním podáním z generace na generaci sdělovali úlomkovité zprávy o tom, že kdysi existoval nějaký Hippokrates, Galén, Avicenna, Jehova, Apolón nebo Ježíš.

Zdálo se, že celá vesnice už ví o narození dítěte. Lidé to nijak nedávali na vědomí, ale Šaman, když kráčel mezi nimi, vycítil, že se těší jejich úctě. Přistoupil k němu Charles Keyser a svěřil se mu, že případ té dívky byl podobný

porodu, který vloni zabil jeho ženu. "Tehdy nebyl po ruce žádný doktor. Byla tam jen moje adoptivní matka, a ta o tom nevěděla o moc víc než já."

"To si nesmíte klást za vinu. Někdy ani my lékaři nejsme schopni někoho zachránit. Děťátko také zemřelo?"

Keyser přikývl.

"Máte jiné děti?"

"Dvě děvčata a chlapce."

Šaman ho podezíral, že přijel do Tamy mezi jiným proto, aby se poohlédl po nové ženě. Zdálo se, že tamští Indiáni ho znají a mají ho rádi. Několik lidí, které potkávali, ho pozdravilo.

Oslovovali ho Charlie Farmář.

"Proč vám tak říkají? Copak oni nejsou farmáři?"

Keyser se zašklebil. "Ne takoví jako já. Můj táta mi zanechal čtyřicet akrů nejčernější iowské půdy, jakou si dokážete představit. Obdělávám osmnáct akrů a pěstuji většinou ozimou pšenici.

Když jsem sem přišel poprvé, snažil jsem se ukázat zdejším lidem, jak se co pěstuje. Trvalo mi hodnou chvili, než jsem pochopil, že o bělošské farmaření nemají zájem. Lidé, kteří jim prodali tuto zemi, si jistě mysleli, že je podvedli, neboť tato půda je jalová. Ale Indiáni snášeli na hromadu chrastí, plevel a odpadky a nechali to všechno hnít. Někdy i řadu let.

Potom zasadili semena, místo pluhů používali sázecí kolíky.

Takhle připravené záhony jim nesou hojnou úrodu. Země je plná drobné zvěře a řeka Iowa poskytuje množství ryb."

"Takže oni skutečně vedou ten starosvětský život, za kterým sem přišli," řekl Šaman.

Keyser přisvědčil. "Spící Chodec se zmínil, že vás požádal

o nějaké další návštěvy u nemocných. Bylo by mi potěšením, kdybych vám při tom mohl pomáhat, doktore Cole."

Šamanovi pomáhala už Rachel a Spící Chodec. Ale napadlo ho, že třebaže Keyser vypadá jako ostatní obyvatelé Tamy, přece jen se necítí docela ve své kůži a hledá společnost jiných příchozích. Řekl tedy farmáři, že jeho pomoc rád přijímá.

Ti čtyři tvořili dost podivný průvod, když chodili spolu od srubu ke srubu, ale brzy se ukázalo, že se navzájem vhodně doplňují. Medicinman je představoval a zpíval svoje modlitby.

Rachel nosila kabelu s vařenými sladkostmi a byla důležitá hlavně při získávání důvěry dětí. Charlie Keyser měl v rukou ohromnou sílu a jemnost a dokázal udržet každého, u koho byla při zákroku nutná nehybnost.

Šaman vytrhl bezpočet zkažených zubů a měl báječný pocit, když se díval na pacienty vyplivující chuchvalce krve, kteří se přesto usmívali, neboť jejich muka náhle ustala.

Propichoval vředy, amputoval jeden zčernalý zanícený prst a Rachel byla zaměstnána poslouchánímšelestů v hrudnících kašlajících. Někteří z nich dostali sirup, ale jiní trpěli na úbytě a Šaman byl nucen říci Spícímu Chodci, že už jim není pomoci. Viděli i půl tuctu mužů a několik žen otupených alkoholem a Spící Chodec poznamenal, že jsou i další, kteří by byli ochotni se opít, kdyby se jim podařilo sehnat nějakou whisky.

Šaman si byl jist, že mnohem více rudochů zahubily nemoci bílého muže než kulky. Zejména neštovice se šířily mezi lesní a prérijní kmeny a Šaman si k tomu účelu do Tamy přinesl malou dřevěnou krabici do půlky naplněnou kravskými strupy z neštovic.

Spící Chodec projevil nefalšovaný zájem, když mu Šaman vyprávěl, že má prostředek, jak neštovicím předejít. Ale Šaman se pořádně zapotil, než se mu podařilo vysvětlit, o co přesně jde. Nařízne jim paže a do ran jim vloží malé kousky kravských strupů. Po čase se vyvine červený, svědivý puchýřek velikosti malého hrášku. Ten se potom změní v šedivý bolák, trochu připomínající pupek, jehož okolí bude červené, tvrdé a teplé. Po očkování lidé většinou onemocní asi na tři dny kravskými neštovicemi, které mají daleko mírnější průběh a jsou méně nebezpečné než pravé neštovice. Potom se však lidé stanou imunními vůči této zákeřné nemoci. Ti, kteří se podrobí očkování, budou pravděpodobně postiženi bolením hlavy a horečkami. Po krátké nemoci se bolák zvětší a jak bude schnout, ztmavne, a asi po jednadvaceti dnech strup odpadne a zanechá růžovou jizvu s dolíčkem.

Šaman požádal Spícího Chodce, aby to vysvětlil lidem, budou-li se chtít dát ošetřit. Medicinman byl pryč jen chvíli.

Všichni se chtějí dát chránit před neštovicemi, hlásil, a tak stáli před nutností naočkovat celé společenství.

Úkolem Spícího Chodce bylo zařídit, aby se lidé postavili do řady u bílého doktora, a ověřit si, zda všichni vědí, co je čeká. Rachel seděla na trojnožce a dvěma skalpely řezala kravské strupy v malé dřevěné krabici na velmi malé kousky.

Když pacient přišel na řadu, Charlie Keyser uchopil jeho levou ruku, zdvihl ji a odhalil vnitřní část nadloktí, místo, které bude pravděpodobně nejméně vystaveno náhodnému poranění. Šaman špičatým skalpelem dělal mělké skarifikační zářezy a do každého zářezu vkládal drobounké kousky strupovité hmoty.

Nebylo to složité, ale muselo se to provést pečlivě, a tak se řada krátila jen pomalu. Když slunce zapadalo, Šaman ohlásil, že končí. Čtvrtina lidí v Tamě ještě nebyla očkovaná, ale řekl jim, že doktorova ordinace se zavírá, a aby přišli ráno.

Spící Chodec měl instinkt úspěšného baptistického kazatele a toho večera svolal na počest návštěvníků všechny lidi. Na mýtině založili slavnostní oheň a okolo něj seděli shromáždění lidé.

Šaman seděl po pravici Spícího Chodce. Malý Pes seděl mezi Šamanem a Rachel, takže jim mohl tlumočit, o čem se mluvilo.

Šaman si všiml, že Charlie sedí s drobnou usmívající se ženou.

Malý Pes jim prozradil, že to je vdova a má dva malé chlapce.

Spící Chodec požádal Šamana, aby jim vyprávěl o ženě, která byla jejich šamankou. O Makwa-ikwě.

Šaman si byl jist, že každý z přítomných ví o masakru u Bad Ax víc než on. Co se stalo na místě, kde se řeka Bad Ax vlévá do Mississippi, to se jistě vyprávělo u tisíců táborových ohňů a jistě se ještě u mnohých ohňů bude vyprávět. Ale řekl jim, že mezi těmi, které vojáci zabili, byl muž jménem Zelený Buvol, jehož jméno Spící Chodec tlumočil jako Aštibugwa-gupičí, a žena jménem Soutok Řek, Matapy. Vyprávěl jim, jak jejich desetiletá dcera Nišwri Kekawi, Dvě Oblohy, provedla svého malého bratříčka palbou pušek a děl armády Spojených států a při plavání přes Masesibowi držela jeho dětský krk v zubech, aby se neutopil.

Šaman viprávěl, jak dívka Dvě Oblohy našla svou sestru Vysokou ženu a jak se ty tři děti jako zajíci schovávaly v houští, dokud je neobjevili vojáci. A jak jim vojáci krvácející nemluvně vzali a nikdy ho nikdo už nespatřil.

Vyprávěl o tom, jak obě saucké dívky byly odvedeny do křesťanské školy ve Wisconsinu a jak Vysokou Ženu misionář přivedl do jiného stavu. Naposledy byla spatřena v roce 1832, když byla přijata za službu na bělošské farmě nedaleko Fort Crawfordu. Vyprávěl o tom, jak dívka Dvě Oblohy ze školy utekla a dostala se do Prophetstownu, kde se jí ujal šaman Bílý Oblak, Wabokieshiek, provedl ji Sedmi stany vědění a nakonec jí dal nové jméno, Makwa-ikwa, Medvědí Žena.

Vyprávěl o tom, jak se Makwa-ikwa stala šamankou svého lidu, dokud nebyla v roce 1851 znásilněna a zabita třemi bělochy v Illinois.

Lidé soustředěně naslouchali, ale nikdo neplakal. Byli zvyklí na hrůzné příběhy o svých blízkých.

Z ruky do ruky si podávali vodní buben, až dorazil ke Spícímu Chodci. Nebyl to Makwin vodní buben, který po tom, co Saukové opustili Illinois, zmizel. Šaman si však všiml, že je velmi podobný. Spolu s bubnem si podávali jednu paličku. Spící Chodec si k bubnu přiklekl a začal bubnovat, vyráženje ze sebe čtyři rytmické verše.

Ne-n ye-m.a-wa-wa, Ne-nye-nza-wa-wa, Ne-nye-nza-wa-wa, Ke-ta-ko-ko-na-na. Bubnuji to čtyřikrát, Bubnuji to čtyřikrát, Bubnuji to čtyřikrát, Bubnuji na náš buben čtyřikrát.

Šaman se rozhlížel kolem sebe a viděl, že lidé zpívají spolu s medicinmanem a že mnozí z nich mají v obou rukou vydlabané tykve a třesou jimi do rytmu, podobně jako Šaman musel na hodině hudební výchovy třást krabicí od doutníků naplněnou kuličkami.

Ke-te-ma-ga-yo-se lye-ya-ya-ni, Ke-te-nza-ga-yo-se lye-ya-ya-ni, Me-to-se-ne-ni-o lye-ya-ya-ni, Ke-te-naa-ga-yo-se lye-ya-ya-ni. Spas nás, kdo přijdeš, Spas nás, kdo přijdeš, Člověče, který přicházíš, Spas nás, kdo přijdeš.

Šaman se naklonil a dotkl se rukou vodního bubnu těsně pod víkem. Když na něj Spící Chodec bubnoval, bylo to jako by držel mezi dlaněmi bouřku. Sledoval ústa Spícího Chodce a ke svému potěšení si všiml, že teď zpívá jednu z Makwiných písní, a přidal se k ostatním.

.. Wi-a-ya-ni, Ni-na ne-gi-se ke-wi-to-se-me-ne ni-na. ..

Kamkoliv půjdeš, Půjdu s tebou, synu můj.

Kdosi donesl poleno a hodil ho na oheň. K černému nebi vyletěl sloupec vířících zlatých jisker. Teplo ohně se začalo mísit s teplem noci a Šaman pocítil lehkou nevolnost a závrať.

To byly podmínky jak stvořené pro vize. Podíval se na svou ženu a měl o ni starost. Kdyby ji viděla její matka, jistě by zuřila. Byla prostovlasá, vlasy jí vlály na všechny strany, dívala se nepříčetně, tvář se jí leskla potem a oči jí zářily radostí. Nikdy předtím se mu nezdála ženštější, lidštější a žádoucnější. Všimla si jeho pohledu, usmála se a naklonila se přes Malého Psa. Slyšící osoba byji v tom víření bubnů a zpěvu jistě neslyšela, ale Šaman neměl s odezíráním z jejích rtů žádné potíže. Neni to o nic horši než potkat bizona!

Nazítří Šaman vstal brzy, aniž by manželku vzbudil. Vykoupal se v řece Iowě, zatímco mu okolo hlavy létaly vlaštovky shánějící něco k snědku a ve vodě mezi jeho nohama se prohánělo drobounký rybí potěr s nazlátlými tělíčky.

Bylo těsně po východu slunce. Děti ve vesnici na sebe už vzájemně pokřikovaly, a jak procházel mezi domy, viděl bosé ženy a několik mužů, jak využívají ranního chladu a něco sázejí na svých záhonech. Na okraji vesnice narazil na Spícího Chodce. Zastavili se spolu a klábosili jako dva vesničtí advokáti, kteří se potkali na ranní zdravotní procházce.

Spící Chodec se ho ptal na Makwin pohřeb a hrob. Šamanovi nebylo příjemné odpovědět. "Když umřela, byl jsem ještě chlapec. Už si nevzpomínám," řekl. Na základě čtení otcových deníků však mohl říci, že Makwin hrob byl vykopán ráno a pohřbena byla odpoledne, ve své nejlepší přikrývce. Její nohy směřovaly k západu. Do hrobu s ní byl zakopán ocas buvolí krávy.

Spící Chodec souhlasně přikyvoval. "A co se nachází deset kroků severozápadně od jejího hrobu?"

Šaman strnul. "To si nevzpomínám. Opravdu nevím."

V medicinmanově tváři se zračil nějaký záměr. Ten starý muž v Missouri, ten, který se téměř stal šamanem, ho učil o smrtích šamanů, řekl. Vysvětlil, že kdekoliv je pohřben šaman, deset kroků severozápadně od jeho hrobu se usadí čtyři zlomyslní skřeti, watawinona. Jeden z nich vždy bdí, zatímco ostatní spí. Šamanovi nemohou škodit, řekl Spící Chodec, ale když se jim dovolí tam zůstat, šaman nemůže užívat své moci a pomáhat živým, kteří ho o pomoc prosí.

Šaman zadržel povzdech. Snad kdyby byl vychován ve víře v tyto věci, byl by trpělivější. Ale v noci nemohl spát, neboť myslel na to, jak se daří jeho pacientům. A teď chtěl dokončit svou práci tady, aby mohli co nejdříve vyrazit zpátky a do večera dorazit k té krásné zátočině na řece, kde tábořili cestou sem.

"Aby člověk vyhnal watawinona," pokračoval Spící Chodec, "musí najít místo, kde spí, a podpálit ho."

"Ano, určitě to udělám," řekl Šaman bez kapky studu.

Zdálo se, že Spícího Chodce to uklidnilo.

Přistoupil k nim Malý Pes a otázal se, zda by mohl zaujmout místo Charlieho Farmáře, až se bude pokračovat v nařezávání paží. Řekl, že Keyser v noci opustil Tamu, těsně po tom, co nechali oheň uhasnout.

Šamana znepokojilo, že se Keyser ani nerozloučil. Ale přikývl a řekl, že bude rád, když jim Malý Pes pomůže.

Pustili se do zbytku očkování. Šlo jim to lépe než předchozího dne, neboť Šaman si už vypracoval úspornou techniku. Už byli skoro hotovi, když na plácek uprostřed vesnice vjel farmářský vůz tažený párem řehtajících koní. Na kozlíku byl Keyser a vzadu na voze byly tři děti, které si se zájmem prohlížely shromážděné Sauky a Mesquakie.

"Ocenil bych, kdybyste mohl proti neštovicím očkovat i je," řekl Charlie. Šaman pravil, že mu bude potěšením.

Když doočkovali zbytek lidí, i všechny tři děti, Charlie pomohl Šamanovi a Rachel s balením.

"Rád bych někdy vzal děti na návštěvu hrobu té šamanky ", řekl. Šaman mu odpověděl, že budou vítáni.

Naložení Ulyssese nezabralo moc času. Přijali dar od Oštěpu, manžela Šplhající Veverky, který přinesl tři velké džbány od whisky naplněné javorovým sirupem. Dar je velmi potěšil.

Džbány byly svázány stejným druhem rostlinného provazce, jaký Spící Chodec použil ke zhotovení hada. Když je Šaman přidal k nákladu, vypadalo to, že jedou na nějakou pořádnou oslavu.

Potřásl si rukou se Spícím Chodcem a řekl mu, že příští jaro opět přijedou. Potřásl si rukou i s Charliem, s Chňapající Želvou a s Malým Psem.

"Teď jsi ty Cawso wabeskiou, " pravil Malý Pes.

Cawso wabeskiou, Bílý Šaman. Šamana to potěšilo, neboť věděl, že Malý Pes to nemyslel jen jako jeho přezdívku.

Mnozí lidé zdvihli ruce na pozdrav a zůstali tak i poté, co Rachel, Šaman a jejich tři koně vyrazili podél řeky, pryč z Tamy.

RANNÍ PTÁČE

O čtyři dny později dorazili domů. Šaman poznal, jakou daň musí zaplatit lékař, když se odváží vzít si dovolenou. Každého rána byla čekárna nabitá pacienty a každého odpoledne a večera navštěvoval pacienty upoutané na lůžko. Pozdě v noci a unaven se pak vracel do Geigerova domu.

Ale pátého dne po návratu, v sobotu, začal příliv pacientů opadávat, až se ustálil na více či méně obvyklé úrovni, a v neděli ráno se v Rachelině pokoji vzbudil se slastnou představou, že si může vydechnout. Jako obvykle vstal první, šaty si vzal pod paži a sešel dolů. V salonku se potichu oblékl a předními dveřmi vyšel ven.

Kráčel po Dlouhé stezce, zastavil se v lese, kde dělníci Oscara Ericssona vymýtili staveniště nového domu a stodoly.

Nebylo to to místo, na kterém jako dívka stávala Rachel a blouznila; sny mladých dívek bohužel nepočítají s meliorací.

Když Ericsson to místo viděl, zavrtěl hlavou. Usadili se na vhodnějším místě o sto yardů dál, o kterém Rachel prohlásila, že je dost blízké jejím představám. Šaman požádal o dovolení staveniště odkoupit, ale Jay trval na tom, že to je svatební dar. V té době už mezi nimi panovala srdečnost a dokonalá vzájemná úcta a celá záležitost se v klidu urovnala.

Když dorazil na staveniště nemocnice, všiml si, že základy jsou už téměř vykopané. Jáma byla obklopena hromadami hlušiny připomínajícími obrovská mraveniště. Výkop se zdál být menší než si pro nemocnici představoval, ale Ericsson mu vysvětlil, že základy vždy vypadají menší. Základy budou z andezitu z lomu nedaleko Nauvoo. Dovezou ho po Mississippi na člunech s plochým dnem a potom z Rock Islandu volskými zápřahy. Představa této nebezpečné cesty mu nedávala spát, ale dopravce se tvářil, že o nic nejde.

Sešel dolů ke Coleovic domu, který Alex brzy opustí. Potom se pustil Krátkou stezkou a snažil se představit si, jak po ní kráčejí pacienti, kteří přijedou do nemocnice lodí. Měly by se udělat jisté změny. Uvažoval o potírně, která najednou začala vadit. Rozhodl se udělat podrobný nákres polohy každého kamene a potom všechny kameny přenést a potírnu znovu postavit za novou stodolou. Chtěl, aby i Joshua a Hattie věděli, jaké to je, sedět v horku stupňujícím se až do nesnesitelnosti a potom vyhledat úlevu ve vodách řeky.

Když se obrátil k Makwinu hrobu, viděl, že dřevěná tabulka je celá popraskaná a vybledlá, že runovité značky jsou k nerozeznání. V jednom z deníků se původní nápis zachoval a proto se rozhodl, že zřídí trvalejší pomníček a okolo hrobu postaví nějaké zábradlíčko.

Jarní plevel vesele bujel. Když mezi trsy denivek vytrhával trávu vpusatku a šfovík, přistihl se, že Makwě vypráví o tom, jak někteří z jejích lidí žijí v bezpečí v Tamě.

Chladná zlost, kterou tady cítíval, ať už přicházela z jeho nitra nebo ne, se rozplynula. Jediné, co teď cítil, byl

klid.

Ale...

Cosi tady přece jen zbylo.

Stál a chvíli bojoval s okamžitým nápadem. Potom se zorientoval, vyrazil od hrobu přesně k severozápadu a počítal kroky.

Po deseti krocích se octl uprostřed rozvalin hedonoso-te. Na dlouhém domě hlodal zub času a byla z něj teď hrbolatá hromada úzkých trámů a hnijících plátů kůry, mezi kterými vyrážela ostrolistá stepní tráva.

Nemá přece smysl, říkal si, vyzdobit hrob a přestěhovat potírnu, a tuto nevzhlednou hromadu tady nechat. Přešel po stezce ke stodole, kde byl velký, ještě skoro plný hrnec

s petrolejem. Odnesl ho k rozvalinám a vyprázdnil. Hromada byla mokrá od rosy, ale zápalka chytla na první pokus, petrolej se vzňal a smetiště se rozhořelo třepotavým plamenem.

Plápolající modré a žluté plameny za okamžik celé hedonoso-te pohltily. Sloup tmavošedého kouře stoupal kolmo vzhůru, potom ho vánek ohnul a odnášel nad řeku.

Vtom v ohni cosi prudce prsklo a vyvalil se koudel štiplavého černého kouře, v němž odplouval vzhůru první probuzený démon. Šaman si představoval syčivý výkřik šíleného osamělého ducha. Postupně se divoce probouzeli i zbývající tři zlomyslní skřítkové a odlétali jako hladoví dravci vyrušení od lahodné kořisti. Všude kolem vířili na křídlech vzteklého kouře watawinonové.

Z blízkého hrobu Šaman ucítil něco jako povzdech.

Přistoupil blíž a nechal se olizovat teplými jazyky ohně, podobně jako při sauckém slavnostním obřadu. Představoval si, jaké bylo toto místo, když je mladý Rob J. Cole spatřil poprvé, když se od pobřežních lesů donedohledna prostírala panenská prérie. Myslel na ty ostatní, kteří tady žili, na Makwu, Měsíc a Přicházejícího Zpívajícího. A také na Aldena, Jak oheň dohořával, v duchu si notoval: Tti-la-ye ke-wiitamo-ne i-no-ki-i-i, ke-te-naa-yo-se. Duchové, teď s vámi hovořím, sešlete mi vaše požehnání.

Brzy zůstala jen malá vrstva zbytků, z níž stoupala tenká spirála kouře. Po čase to místo zaroste travou a po hedonoso-te nezůstane ani stopa.

Když si býl jist, že může oheň opustit, vrátil hrnec do stodoly a vydal se na zpáteční cestu. Na Dlouhé stezce potkal malou zachmuřenou postavičku, která jej hledala. Pokoušela se uniknout malému chlapci, který upadl a rozbil si koleno.

Chlapeček za ní se zaťatými zuby kulhal. Plakal a teklo mu z nosu.

Šaman kapesníkem utřel Joshuovi nos a políbil ho na kolínko, hned vedle odřeniny. Slíbil, že až se vrátí domů, ošetří jej lépe. Hattii si posadil na koně, Joshuu vzal do náručí a vykročil. Byli to jediní skřítkové na celém světě, na kterých mu záleželo, skřítkové, jimž upsal svou duši. Hattie ho tahala za uši, aby šel rychleji, a tak se pustil do klusu jako Trude.

Když mu škubla uchem, až to zabolelo, přitlačil Joshuu k jejím nohám, aby nemohla spadnout, a začal cválat, jako to dělával Boss. A potom se rozběhl tryskem. Vždyť bylo tak krásně a v uších mu zněla nádherná nová hudba, kterou slyšel jen on.

PODĚKOVÁNÍ A POZNÁMKY

Saukové a Mesquakiové stále ještě žijí v Tamě v Iowě, na půdě, která jim patří. Jejich původní akvizice osmdesáti akrů se podstatně rozšířila. Asi 575 původních Američanů žije na

3500 akrech podél řeky Iowy V létě 1987 jsem se svou ženou Lorraine navštívil osadu u Tamy. Don Wanatee, tehdy výkonný ředitel Kmenové rady, a Leonard Mladý Medvěd, uznávaný americký lidový umělec, trpělivě odpovídali na moje otázky.

Později se totéž opakovalo s Muriel Racehillovou, současnou výkonnou ředitelkou, a Charliem Starým Medvědem.

Snažil jsem se vylíčit události války Černého Jestřába co nejblíže pravdě. Vůdce válečníků známý jako Černý Jestřáb - doslovný překlad jeho sauckého jména Makataime-šekiakiak je Černý Krahujec - je historická postava. Šaman Wabokieshiek, Bílý Oblak, rovněž skutečně žil. V této knize nabývá románového charakteru až po svém setkání s dívkou, která se později stane Makwa-ikwou, Medvědí Ženou.

Většinu slovní zásoby Sauků a Mesquakiů, použité v této knize, jsem čerpal z početných starých publikací Úřadu pro americkou etnologii Smithsonova ústavu.

Začátky dobročinné organizace známé jako Bostonská ambulance byly v podstatě takové, jak je popisuji. Autorskou licencijsem uplatnil pokud jde o platy terénních lékařů. Stupnice platů je sice autentická, ale platila až od roku 1842, tedy několik let poté, co ji Rob J. uváděL v souvislosti se svými návštěvami u chudých. Do roku 1842 byla lékařská práce u Bostonské ambulance jistým druhem neplacené praxe. Podmínky mezi chudobou byly však tak obtížné, že se lékaři vzbouřili.

Nejprve požadovali plat a později odmítali navštěvovat pacienty v brlozích. Místo toho se Bostonská ambulance přesunula do obytných čtvrtí a stala se klinikou - pacienti začali přicházet k lékařům. Když jsem jako redaktor pro vědu v tehdejším bostonském Heraldu koncem 50. a začátkem 60. let studoval Bostonskou ambulanci, rozrostla se v dobře zavedenou nemocnici s poliklinikou a byla těsně administrativně spjatá s Prattovou diagnostickou

klinikou, Putovní dětskou nemocnicí a Tuftskou lékařskou fakultou v podobě Tuftsko-Novoanglického lékařského centra. V roce 1965 byly nemocnice, které byly součástí centra, sjednoceny a pohlceny do současné významné instituce známé jako Nemocnice Novoanglického lékařského centra. Informace a historický materiál mi poskytli David W Nathan, bývalý archivář lékařského centra, a Kevin Richardson z oddělení vnějších styků lékařského centra.

Když jsem psal Šamana neočekávanou žílu informací a nápadů jsem našel přímo doma. Děkuji rovněž blízkým přátelům, sousedům a ostatním spoluobčanům.

O pacifismu se mnou hovořil Edward Gulick. Vyprávěl mi také o Elmíře ve státě New York. Eliszabeth Gullicková se se mnou podělila o myšlenky o Společnosti přátel a dovolila mi přečíst si některé z jejích prací o kvakerském náboženství. Don Buckloh, archivář Ministerstva zemědělství Spojených států, odpovídal na mé otázky o dávných středozápadních farmách. Jeho paní Denise Jane Bucklohová, bývalá sestra Miriam u řádu eucharistů, mi poskytla informace o katolictví a každodenním životě klášterní jeptišky.

Donald Fitzgerald mi půjčil příručky a daroval mi deník svého pradědečka Johna Fitzgeralda z občanské války Pradědeček jako šestnáctiletý přešel z Rowe v Massachusetts do Greenfieldu, pětadvacet mil po Mohavské cestě aby se dal najmout do armády Unie. John Fitzgerald bojoval u Sedmadvacátého massachusettského dobrovolnického pluku než byl zajat Jižany a prošel několika zajateckými tábory včetně Andersonvillu.

Theodore Bobetsky, dlouholetý farmář, jehož půda sousedí s naší, mi poskytl informace o řeznictví. Advokát Stewart Eisenberg se mnou hovořil o systému kaucí používaném u soudů v devatenáctém století a Nina Heiserová mi dovolila vypůjčit si její sbírku knih o původních Američanech.

Walter A. Whitney mladší mi poskytl kopii dopisu napsaného

22. dubna 1862 Addisonem Gravesem jeho otci Ebenezeru Gravesovi mladšímu z Ashfieldu v Massachusettsu. V dopise se popisují zkušenosti Addisona Gravese jako dobrovolného ošetřovatele na nemocniční lodi Válečný orel, která vezla raněné Unie z Pittsburghu v Tennessee do Cincinnati. To bylo podkladem pro 48. kapitolu, ve které Rob J. Cole slouží jako dobrovolný chirurg na nemocniční lodi Válečný jestřáb.

Beverly Presleyová, knihovnice z oddělení map a zeměpisné literatury na Clark University, vypočítala vzdálenosti absolvované při cestách historických a románových nemocničních lodí.

Katedra antiky na koleji Svatého kříže mi pomohla s několika

překlady z latiny Richard M. Jakowski, mimořádný profesor katedry patologie v Tuftsko-Novoanglickém veterinárním lékařském centru v North Graftonu v Massachusetts, odpověděl na moje otázky o anatomii psů.

Jsem vděčen Massachusettské univerzitě v Amherstu za trvalé poskytování fakultních privilegií pro všechny univerzitní knihovny a Edle Holmové z Meziknihovní výpůjční kanceláře této univerzity. Děkuji Americké společnosti antikvářů ve Worcesteru v Massachusetts za povolení k přístupu do jejích sbírek.

Pomoc a materiály jsem získal od Richarda J Wolfa, kurátora vzácných knih a rukopisů, a od Josepha Garlanda, knihovníka Countwayské lékařské knihovny Harvardské lékařské fakulty.

Rovněžjsem se těšil možnosti dlouhodobých výpůjček z Knihovny Lamara Sottera při lékařské fakultě Massachusettské univerzity ve Worcesteru. Děkuji také za pomoc informačním pracovníkům Veřejné knihovny v Bostonu a v bostonském Athenaeu.

Bernard Wax z Americké židovské historické společnosti při Brandeisově univerzitě mi poskytl informace a rešerši o rotě C

82. illinoiského pluku, takzvané Židovské rotě V létě 1989 jsme s mojí paní navštívili několik bojišť občanské války Profesor Ervin L. Jordan mladší, archivář Aldermanovy knihovny Virginské univerzity v Charlottesville, mi předvedl pohostinnost této knihovny a poskytl mi informace o nemocnicích v armádě Konfederace. Podmínky práce lékařů za občanské války, bitvy a události jsou v Šamanovi autentické.

Pluky, u kterých Rob J Cole sloužil, jsou fiktivní.

Mým zdrojem, pokud jde o jazyk jidiš, byla moje tchyně Dorothy Seayová.

Během většiny doby kdy jsem se věnoval psaní této knihy, byla pracovnicí Forbesovy knihovny v Northamptonu, jakož i Západomassachusettského oblastního knihovního systému v Hadley Ann N. Lillyová. Často pro mě prováděla vyhledávání titulů a vlastnoručně přinášela knihy z obou institucí do svého domova v Ashfieldu: Rovněž děkuji Barbaře Zalenskiové z Beldingovy pamětní knihovny v Ashfieldu a pracovníkům Fieldovy pamětní knihovny v Conway v Massachusetts za jejich pomoc při rešerších.

Americká federace plánovaného rodičovství mi zaslala informace o výrobě a použití kondomů v devatenáctém století.

Ve Středisku pro regulaci nemocí v Atlantě v Georgii mi Robert Cannon poskytl informace o léčbě syfilidy v době, kdy se můj příběh odehrává, a Americké sdružení pro Parkinsonovu nemoc mi poskytlo informace o této nemoci.

William McDonald, doktorand na katedře metalurgie Massachusettského technického institutu, mi vyprávěl o kovech, které se v době občanské války používaly k výrobě nástrojů.

Analýza Jasona Geigera o tom, co by se stalo, kdyby Lincoln dovolil Konfederaci bez války se odtrhnout od Unie, jak se předkládá v 7t. kapitole, je založena na názoru někdejšího psychografa Gamaliela Bradforda, zveřejněném v jeho biografii Roberta E. Leeho (Lee the American, vyd. Houghton Mifflin, Boston, 1912).

Děkuji Dennisovi B. Gjerdingenovi, prezidentu Clarkovy školy pro hluché v Northamptonu, Massachusetts, že mi dovolil seznámit se s pracovníky a knihovnou této školy. Ana D.

Gristová, bývalá knihovnice Clarkovy školy, mi dovolila, abych si vypůjčoval knihy na dlouhou dobu.

Obzvláště vděčen jsem Marjorii E. Magnerové, která 43 let učila hluché děti.

Poskytla mi množství nápadů a rovněž pročetla rukopis této knihy, aby se přesvědčila, že zmínky o hluchotě jsou přesné.

S touto knihou mi nezištně pomohlo několik massachusettských lékařů. Albert B. Giknis, soudní lékař okresu Franklin v Massachusettsu, se mnou podrobně prodiskutoval otázky znásilnění a vražd a dovolil mi vypůjčit si jeho patologické texty Joel E Moorhead, ředitel Spauldingovy nemocnice pro externí pacienty a klinický instruktor Tuftské lékařské fakulty; odpovídal na otázky o zraněních a chorobách. Wolfgang G. Gilliar, programový ředitel pro rehabilitační medicínu na Tuftské lékařské fakultě, se mnou hovořil o fyzikálních metodách v medicíně. Můj rodinný internista, Barry E. Poret, mi poskytl informace a dal mi k dispozici svoje lékařské knihy. Stuart R. Jaffee, starší urolog v Nemocnici sv Vincenta ve Worcesteru v Massachusettsu a mimořádný profesor urologie na Lékařské fakultě Massachusettské univerzity, odpovídal na moje otázky o litocenóze a pročetl rukopis této knihy kvůli lékařské přesnosti.

Jsem vděčen svému agentovi Eugenovi H. Winickovi od firmy McIntosh & Otis, Inc. za jeho přátelství a nadšení a dr. Karlu Blessingovi, řediteli vydavatelství Droemer Knaur v Mnichově.

Šaman je druhým dílem plánované trilogie o lékařské dynastii Coleů. Důvěra dr. Blessinga v první knihu trilogie, Ranhojiče, jí pomohla stát se bestsellerem v Německu a jiných zemích, a motivovala mě při psaní Šamana.

Za úsilí ve prospěch této knihy děkuji Petrovi Mayerovi, Elaine Kosterové a Robertovi Dreesenovi z Penguin Books, USA.

Raymond Phillips vykonal gigantickou práci při redakci rukopisu.

Šaman je v mnohých ohledech rodinný projekt. Moje dcera Lise Gordonová redigovala Šamana, než se dostal do nakladatelství.

Je úzkostlivě puntičkářská a přísná i na vlastního otce a velmi mi pomohla. . Moje paní Lorraine mi pomáhala při přípravě rukopisu a jako obvykle mě zahrnovala láskou a podporou. Moje dcera Jamie Beth Gordonová, fotografka, uklidnila můj strach z kamery při humorem nabitém fotografování pro účely publikace na obálce knihy á v nakladatelských katalozích. Podporovala mě svými poznámkami a vzkazy Časté dálkové telefonáty od mého syna Michaela Seay Gordona přicházely neomylně v dobách, kdy jsem potřeboval povzbuzení, a vždy mi toto povzbuzení přinesly.

Tito čtyři lidé jsou nejdůležitější součástí mého života, a nejméně desetkrát mi vrátili chuť tento román dokončit.

Ashfield, Massachusetts
20. listopadu 1991